

COR HUIZER

Slavernij is economische noodzaak

COR HUIZER

Slavernij **is economische** **noodzaak**

Slavernij is economische noodzaak

Dit boek gaat over twee onbekende en misschien wel daardoor ontkende natuurwetten, de natuurlijke gevolgen uit deze natuurwetten en een derde onbekende en ontkende natuurwet komt ook ter sprake, maar wordt niet uitgebreid geanalyseerd en behandeld. Een natuurwet is een door God gegeven Wet, die rechtvaardig is, omdat God Rechtvaardig is en bovendien onveranderlijk en onveranderbaar, omdat God onveranderlijk altijd Dezelfde is.

De eerste natuurwet is de wet van arm en rijk. Altijd waren er arme mensen en rijke mensen, die zijn er nog en zullen er altijd zijn. Hierdoor is economische slavernij een natuurwet. Want slavernij in economische zin is het gedwongen afstaan van een gedeelte van de eigen verdienste aan een ander. Geen rijke zal iemand in dienst nemen, zonder daar zelf beter van te worden. Het communisme heeft, met desastreuze gevolgen, deze natuurwet ontkend. In het kapitalisme wordt deze natuurwet niet ontkend, maar men is vergeten dat ook de rijken, volgens deze wet, verantwoordelijkheden en verplichtingen hebben.

De tweede natuurwet is de wet dat kinderen eigendom moeten zijn van volwassenen. Want kinderen kunnen niet voor zichzelf zorgen en hebben volwassenen nodig voor zorg, opvoeding, leiding en begeleiding. Wanneer kinderen in situaties geplaatst worden, waarin volwassenen niet voor hen zorgen, dan loopt het op alle mogelijke manieren slecht af voor deze kinderen, ook vaak voor teenagers. Kinderen hebben, ook in onze samenleving, alle kenmerken van eigendom. Bij het eigendom zijn van kinderen door volwassenen hoort het recht van een volwassene om zijn/haar eigendom, een kind, te mogen verkopen. In dit boek wordt aangetoond, of in ieder geval aannemelijk gemaakt, dat deze verkoopbaarheid voor de kinderen zelf de allerbeste situatie is.

De derde natuurwet, die echter niet uitgebreid behandeld en geanalyseerd wordt, is het aangeboren verschil tussen mannen en vrouwen. Langzamerhand komt ook de wetenschap tot de ontdekking dat er wel degelijk meer verschil zit tussen mannen en vrouwen, dan het biologische en cultuurbepaalde verschil. Tussen een mannenziel en een vrouwenziel zit echt veel verschil, wat reeds bij kleine kinderen duidelijk zichtbaar is.

Uit de twee eerst genoemde natuurwetten volgt, als natuurlijk gegeven en logisch gevolg, maar tevens noodwendig, noodzakelijk en onvermijdbaar, de persoonlijke slavernij, waarbij de ene mens het wettelijk eigendom is van een ander mens. Dat is de reden waarom er sinds menschenheugenis altijd persoonlijke slavernij is geweest, het, ondanks het wereldwijde wettelijk verbod, er nog is en het er, met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid, zal zijn zolang er mensen op aarde leven.

Over het thema van de slavernij, waar het op gebaseerd is en waar het vandaan komt, waarom in elke samenleving slaven noodzakelijk zijn, waarom persoonlijke slavernij niet is uit te roeien en waarom er heden in West Europa en Noord Amerika een groeiende vraag is naar persoonlijke slaven, ondanks het wettelijke verbod, wordt in dit boek een uitgebreide analyse gegeven. Ook worden gegronde redenen aangedragen waarom persoonlijke slavernij rechtvaardigheidsgronden heeft en het opnieuw legaliseren van persoonlijke slavernij (dus dat (volwassen) mensen wettelijk eigendom kunnen zijn) zeker niet onrechtvaardig is.

Cor Huizer,

ISBN 90-9018573-9

9 789090 185736 >

Slavernij is economische noodzaak

Auteur: Cor Huizer

Ontwerp omslag: Huub Boumans

Uitgever:

Administratiekantoor
HUIZER BV

Copyright © 2004 Administratiekantoor Huizer B.V.

Druk: BMA\Wich mediaconsultancy

ISBN: 90-9018 573-9

Uit deze uitgave mag uitsluitend iets verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, opnamen of op welke wijze ook, hetzij elektronisch, chemisch of mechanisch, na voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, Administratiekantoor Huizer B.V. te Helmond, e-mail: info@adminhuizer.nl, website: www.adminhuizer.nl.

Inhoud:

Voorwoord:	pagina: 2
Hoofdstuk 1: Slavernij en rechtvaardigheid.	pagina: 5
Hoofdstuk 2: De noodzaak van slavernij in het algemeen.	pagina: 22
Hoofdstuk 3: Persoonlijke slavernij in dun bevolkte gebieden.	pagina: 33
Hoofdstuk 4: De instrumenten van de volledige economische slavernij.	pagina: 52
Hoofdstuk 5: De ontwikkeling van de economische slavernij tot de 20 ^e eeuw.	pagina: 64
Hoofdstuk 6: De economische slavernij in de eerste helft van de 20 ^e eeuw.	pagina: 77
Hoofdstuk 7: De economische slavernij in de 2 ^e helft van de 20 ^e eeuw tot heden.	pagina: 86
Hoofdstuk 8: De voorwaarden voor een rechtvaardiger samenleving.	pagina: 102
Hoofdstuk 9: Persoonlijke slavernij past in Gods orde	pagina: 117
Hoofdstuk 10: Kinderen zijn bezit.	pagina: 131
Hoofdstuk 11: Het is in het belang van kinderen om te koop te zijn.	pagina: 153
Hoofdstuk 12: Redenen om persoonlijke slavernij te legaliseren.	pagina: 173
Hoofdstuk 13: Gevolgen van de globalisering.	pagina: 191
Hoofdstuk 14: Verantwoording en conclusies.	pagina: 200
Appendix 1: De Opleidingsschool voor Huisjongens.	pagina: 210
Appendix 2: De Europese oplossing.	pagina: 230

Voorwoord:

Als kind van mijn tijd vond ik slavernij pure onrecht en meende dat hierop geen uitzonderingen waren. Door de studie die ik ten behoeve van dit boek maakte en al schrijvende aan dit boek, ben ik tot mijn eigen verbijstering tot de ontdekking gekomen dat slavernij onmisbaar is in elke beschaving. Bovendien is de rechtvaardigheid van slavernij gebaseerd op enkele natuurwetten en op onze eigen rechtsprincipes. Hierbij is persoonlijke slavernij, waarbij de slaaf juridisch eigendom is van zijn meester, niet persé onrechtvaardiger dan economische slavernij, waarbij de slaaf geen persoonlijk en juridisch eigendom is van zijn meester. Slavernij is een dwingende economische noodzaak. Slavernij betekent niet altijd dat iemand het wettelijk en juridisch eigendom is van een ander mens, want er bestaat ook economische slavernij en die is zelfs een natuurwet. God heeft ingesteld dat er altijd arme en rijke mensen moeten zijn. Gods redenen zijn zeer liefdevol en in overeenstemming met onze menselijke natuur, maar het verschil tussen arm en rijk houdt wel in dat ook de economische slavernij een natuurwet is. Het waarom wordt straks duidelijk. Zolang de economische slaven niet het idee hebben maatschappelijk gelijkwaardig te zijn aan hun meesters (werkgevers) en daarom bereid zijn hun meesters in onderdanigheid te dienen zijn persoonlijke slaven soms niet nodig. Want in dat geval kunnen economische slaven min of meer behandeld worden alsof zij het persoonlijk eigendom zijn van hun meesters. Maar als de economische slaven denken gelijk of gelijkwaardig te zijn aan hun meesters, zoals het in onze tijd in de westerse wereld het geval is, dan is er van onderdanigheid geen of nauwelijks sprake meer. Dan wordt de vraag naar persoonlijke slaven weer gesteld en komt daar ook weer behoefte aan. Dat is momenteel gaande in Noord-Amerika en Europa. Tegelijkertijd is er door andere oorzaken ook overal elders in de wereld een blijvende vraag naar persoonlijke slaven. Deze vraag naar persoonlijke slaven wordt ingevuld en zal altijd worden ingevuld, ook als de handel in en het houden van persoonlijke slaven illegaal en strafbaar is. Persoonlijke slavernij is op zich niet persé iets slechts. Indien het wel slecht zou zijn voor ons mensen, dan zou God Zijn wetten en onze menselijke natuur niet zo hebben ingericht dat persoonlijke slavernij wel uit Zijn wetten móest voortkomen. En zo is een boek, bedoelt om de slavernij te veroordelen en handvaten aan te reiken voor een wereld zonder slavernij, wat niet eens blijkt te kunnen, een boek geworden die slavernij, ook persoonlijke slavernij, als noodzakelijk en dus als behorend bij ons mensen beoordeeld.

Ik ben een diep gelovig mens en ik weet dat God pure liefde is. Waar ik dus mee worstelde is dat God aan de ene zijde elk mens heeft geschapen om in alle vrijheid een kind van God te worden en anderzijds toch in de mens zelf een zo grote ongelijkheid heeft gelegd. Uit openbaringen heb ik begrepen dat God dit heeft gedaan om ons mensen allemaal aan te sporen om elkaar te dienen. De arme door zijn werk, de rijke door het verstrekken van middelen van bestaan. Kennelijk kan onze samenleving niet bestaan uit louter middelmatig rijke mensen, omdat dat een aanleiding zou zijn tot luiheid en het ontbreken van wederzijdse dienstbaarheid. In elke samenleving zijn er mensen die echte leiders zijn en dit ook willen zijn, maar het merendeel van de mensen zijn volgelingen, die maar al te graag een leider willen volgen. Daarom zal in elke samenleving, groot of klein, er zich een elite vormen. Mensen met macht trekken ook rijkdom naar zich toe. En wanneer hier dieper over nagedacht wordt kan het niet anders, omdat elke samenleving en elk bedrijf geleid moeten worden. Ook op een schip kan maar één kapitein zijn, maar vele matrozen. Daarom moeten de meeste mensen wel tevreden zijn met een ondergeschikte rol. Vandaar dat God dit in onze natuur heeft gelegd. Sterker, omdat God Zelf een dienende God is, maar als Koning der koningen, als Heer der heren,

natuurlijk niet onderdanig, heeft Hij het verlangen om te dienen ook in de mens gelegd. Persoonlijke slavernij is zelf geen natuurwet, maar komt wel, zoals eerder gezegd, voort uit twee natuurwetten. Namelijk het reeds besproken verschil in rijkdom en het in eigendom zijn van kinderen door hun ouders. Persoonlijke slavernij, alhoewel niet door God ingesteld, is hier een logisch en noodzakelijk gevolg van. In dat kader kunnen wij stellen dat persoonlijke slavernij past binnen Gods orde. Een aantal volwassen mensen hebben een diep verlangen om de leiding van hun gehele leven aan een ander over te laten, in ruil voor verzorging. Het is een minderheid maar een niet te verwaarlozen minderheid. Deze mensen willen dus vrijwillig een slaaf zijn. Want voor een vrije arbeider (werknemer) zal zijn meester geen verantwoording willen hebben, hij heeft de vrijheid te verrekken, ook letterlijk. Maar een persoonlijke slaaf heeft waarde en, al was het alleen maar uit eigenbelang van hun meester, omdat hij zijn investering en bezit zeker wil stellen, hij zal voor zijn persoonlijke slaaf zorgen.

Niet voor volwassen mensen, maar voor elk kind is het is van levensbelang om het eigendom te zijn van een ander mens. Om de zorgen voor het dagelijkse bestaan over te laten aan mensen die beter voor hen kunnen zorgen dan dat het kind het zelf kan. Het liefst natuurlijk de eigen ouders. Dit is daarom in onze natuur gelegd. Ongeveer de eerste twee decennia van ons leven is het voor elk mens noodzakelijk om een bezit, een eigendom te zijn en een eigenaar te hebben. In de meeste gevallen zijn dat dan ook de eigen ouders. In een aantal gevallen iemand anders. Ook in Nederland groeit ongeveer tien procent van de kinderen op buiten het eigen gezin, dus los van hun eigen ouders. Ook voor die kinderen is het van levensbelang om een eigenaar te hebben. Hierop voortbordurend is persoonlijke slavernij een natuurlijk gegeven en daardoor rechtvaardig. Want als een kind volgens een door God gegeven natuurwet het eigendom is van een ander mens, waarom zou dan het in eigendom hebben van mensen, ook volwassenen, onrechtvaardig kunnen zijn? Natuurlijk komt er bij slavernij ook veel onrechtvaardigheid om de hoek kijken, maar niet alleen bij persoonlijke slavernij, maar in gelijke mate ook bij economische slavernij.

Een definitie van slavernij, zowel van persoonlijke slavernij alsook van economische slavernij kan luiden:

Slavernij is het gedwongen afstaan van een deel van de eigen verdienste aan andere mensen.

Dit gebeurt altijd als een rijke een deel van de verdienste opeist van een arme. Geen enkele rijke zal een arm mens van werk en inkomsten voorzien, als hij daar zelf niet beter van wordt. Wij mensen heten dan wel vrij te zijn, maar in werkelijkheid zijn wij dat niet, of althans niet geheel. Het is een illusie te denken dat mensen werkelijk volkomen vrij zouden kunnen zijn, omdat anders een volkomen anarchie zou heersen. Zelfs de meest rijke en machtigste mensen zijn niet volkomen vrij, maar moeten altijd rekening houden met andere mensen. Ook de meest afgrijselijkste dictator kan niet heersen zonder steun uit zijn bevolking en zal rekening moeten houden met bepaalde medemensen om die steun te behouden. Maar er moeten wel altijd mensen zijn die bevelen en mensen die bevelen opvolgen. Dat is de enige zinnige wijze van het besturen van elke menselijke samenleving. Dat betekent niet dat er geen onrecht kan zijn. Hoe vrij u in werkelijkheid bent en kunt zijn dat kunt u in dit boek lezen.

Vergeet ook niet dat de persoonlijke slavernij pas werd afgeschaft toen de volledige economische slavernij mogelijk werd. En dan nog alleen als de economische slaven min of meer behandeld konden blijven worden als een persoonlijk eigendom. Voordat volledige economische slavernij mogelijk was, werd en wordt de persoonlijke slavernij overal, in elke tijdsperiode en elke godsdienst, gehandhaafd. Ook in onze christelijke landen. Het afschaffen van de persoonlijke slavernij heeft niets te maken met naastenliefde of een verbeterd inzicht in de rechten van de mens. Nee, de afschaffing van de persoonlijke slavernij heeft te maken met dat een andere, betere en meestal goedkopere vorm van slavernij mogelijk was. Daarnaast kan druk vanuit een ander machtiger volk ook dwingen tot, in ieder geval wettelijk, het afschaffen van de persoonlijke slavernij. Wanneer echter de economie er nog niet aan toe is zal de persoonlijke slavernij, zij het illegaal, over het algemeen breed gehandhaafd blijven. En dit onder elke godsdienst en in elke tijdsperiode van de menselijke geschiedenis

In dit boek wil ik een analyse maken van de economieën door alle eeuwen heen en daarbij aantonen dat slavernij werkelijk een onmisbare factor is die de economie draaiend hield en houdt. Ook wil ik de mechanismen beschrijven die persoonlijke slavernij in sommige samenlevingen onnodig maakten en waarom er in de westerse wereld zo'n grote tegenstand tegen persoonlijke slavernij is ontstaan. Deze economische analyse is deels een analyse van de voorbije en van de hedendaagse werkelijkheid, deels ook geplaatst in de onveranderlijke wetten die God ons heeft opgelegd. Want alleen van daaruit is ons menselijk handelen werkelijk te begrijpen en zit er meer logica in dan vele mensen denken. Daarnaast wil ik een economie en samenleving beschrijven waarin meer gerechtigheid en rechtvaardigheid is te vinden dan in onze hedendaagse samenlevingen op aarde. Ook wil ik hedendaagse ontwikkelingen, zoals het ontmantelen van de verzorgingsstaat en het afbreken van sociale voorzieningen, ook de pensioenen, aan een nadere analyse onderwerpen. Ook wil ik uitgebreid aantonen waarom kinderen beslist bezit, eigendom moeten zijn en, volgens mij, kinderen beter af zijn ten opzichte van de huidige situatie als de eigenaren van kinderen het recht hebben ze te verkopen.

Wellicht zult u door de inhoud van dit boek geschokt zijn, omdat die veel tegensprekt waar u heilig in gelooft. Maar wellicht zult u er ook iets goeds in vinden, namelijk een lang verborgen en verzwegen waarheid, die onze ogenschijnlijk ingewikkelde samenleving een stuk doorzichtiger maakt. In ieder geval wens ik u veel leesplezier en de volledige vrijheid om uw eigen mening te vormen. U kunt echter alleen ergens écht een mening over hebben, als u daar mee bekend bent. Dus pas na het lezen van dit boek kunt u mij al dan niet voor gek verklaren.

Cor Huizer.

Hoofdstuk 1: Slavernij en rechtvaardigheid.

God heeft de mens geschapen naar Zijn beeld en gelijkenis. Dat wil zeggen dat God alle mensen een vonk van Zijn ongeschapen liefde in het hart heeft gegeven en dat alle mensen daardoor kinderen van God kunnen worden. Als een liefhebbende menselijke vader meerdere kinderen heeft, waar hij evenveel van houdt, hoeveel kans maakt dan een van zijn kinderen dat zijn vader hem of haar een broer of zuster als eigendom geeft, om er mee te doen en te laten wat hij maar wil? Waar hij staat moet ook zij worden gelezen, lees dus dit gehele boek naar uw eigen geslacht. God is de meest liefdevolle Vader van ons mensen, die wij maar kunnen bedenken, omdat Hij de Liefde zelf is. Hij wil alle mensen graag tot Zijn kinderen verheffen. Wij moeten dat alleen maar willen. Daarom zijn wij allen gelijkwaardig geschapen en wil God dat wij ons gedragen als broeders en zusters van elkaar. Toch heeft God ons een wet gegeven dat er ongelijkheid is tussen de mensen. Er zijn arme en rijke mensen en dat is een natuurwet. Hoe kom ik daarop? Simpel, het is een openbaring van God zelf. Bovendien kan het vanuit de inrichting van welke samenleving dan ook worden afgeleid. Het is niet een openbaring die in de Bijbel als zodanig is opgetekend, maar een openbaring die God ons later heeft gegeven. Door alle eeuwen heen heeft God mensen opgewekt om het geloof in Hem nieuw leven in te blazen. De Kerk mag dan velen van hen op de brandstapel hebben gezet, om vervolgens een aantal van hen achteraf heilig te verklaren, toch heeft God ons mensen nooit verweesd achter gelaten. Nu, als voorbereiding op de eindtijd, waar wij momenteel in leven, heeft God in de 19^e eeuw een ziener opgewekt, die alleen al over het openbare leven van Jezus Christus ongeveer 5000 pagina's in druk heeft gedicteerd gekregen. Want natuurlijk is in de drie jaren dat Jezus openbaar is opgetreden veel meer gebeurt dan in de evangeliën staat. In deze voornoemde 5000 pagina's staat ook een hoofdstuk, waarin Jezus antwoord geeft aan een zeer kritische vrouw, die met Hem de 10 geboden van Mozes behandelde. Het antwoord op het 10^e gebod (Gij zult niet begeren wat uw naaste toebehoort. Enzovoorts...) is gedeeltelijk van belang voor dit boek, namelijk waarom er armoede en rijkdom bestaat en volgt voor de eerste 5 versen integraal hieronder:

Jakob Lorber, Het Grote Johannes Evangelie, deel VII, hoofdstuk 37; Armoede en Rijkdom:

[1] (De Heer, Jezus Christus): 'Dat de goederen van deze aarde zeer ongelijk verdeeld zijn en dat er rijken en armen zijn, is dus wel de wijze wil van God, en Hij laat ook zo'n verhouding onder de mensen bestaan, omdat de mensen anders moeilijk of helemaal niet zouden kunnen bestaan.

[2] Want stel je eens voor dat ieder mens op aarde al vanaf zijn geboorte zo van alles voorzien zou zijn, dat hij van een ander niet het minste nodig zou hebben, dan zou hij maar al te gauw net zo leven als de dieren in het bos en de vogels in de lucht. Die bouwen geen huizen, bebouwen geen akkers en wijngaarden en hoeven niet voor hun kleding te zorgen. En als zij in hun holen en nesten ook nog voedsel genoeg zouden hebben, dan zouden zij die ook nooit verlaten, maar net als poliepen op de bodem van de zee rusten en vreten als ze honger zouden voelen. Maar omdat de dieren hun voedsel eerst moeten zoeken, zijn zij heel beweeglijk en rusten pas dan als zij hun honger hebben gestild.

[3] En kijk, zo heeft God het speciaal bij de mensen heel wijs geregeld, dat Hij de aardse goederen zeer ongelijk verdeeld en hun ook zeer verschillende talenten en bekwaamheden heeft gegeven! Daardoor is de ene mens onmisbaar voor de andere. De rijke is gewoonlijk niet erg geneigd om het zwaardere en toch noodzakelijke werk zelf aan te pakken, maar hij

heeft er plezier in om alles volgens zijn kennis en zijn opgedane ervaringen te regelen en zijn knechten en dienstmaagden op te dragen wat zij moeten doen. Die steken dan de handen uit de mouwen en werken en dienen de rijke gewillig voor het bedongen loon. En opdat zij zich eventueel uit lust tot eigen rijkdom en een luxueus leven niet aan een rijke werkgever zullen vergrijpen, wordt deze zowel door de wereldse als door de goddelijke wetten beschermd, weliswaar slechts tot een bepaalde hoogte, waarboven ook voor de rijken heel strenge en wijze wetten zijn gegeven.

[4] Zo heeft de rijke bezitter ook allerlei ambachtslieden nodig. Hij heeft een smid nodig, een timmerman, een metselaar, een meubelmaker, een pottenbakker, een wever, een kleermaker en nog heel veel anderen, en zo leeft de een van de ander omdat de een de ander dient. En alleen op deze wijze kan het menselijk geslacht op aarde in stand worden gehouden en het zou een heel goed bestaan kunnen hebben, als niet zo velen zich op een te overmatige hebzucht en heerszucht hadden gestort. Maar zulke mensen worden door God altijd streng gestraft en reeds op deze wereld getuchtigd, en hun onrechtvaardig snel vergaarde rijkdom duurt hoogstens tot in het derde nageslacht.

[5] Je ziet daaruit dat er in de wereld armen en rijken moeten zijn, en zo kun je ook inzien dat Mozes het laatste gebod niet onvolledig, maar zo volledig als maar denkbaar is, aan de joden en door hen aan alle mensen heeft gegeven, en dat juist aan dit gebod pas de ware innerlijke voltooiing van de zuivere naastenliefde en de geest der barmhartigheid in het hart van de mens ten grondslag ligt.

Zoals u ziet is het verschil tussen rijk en arm niet gevolg van menselijk handelen of van uitbuiting, maar als een wijze en rechtvaardige wet door God ingesteld. Alleen op deze wijze kan een menselijke samenleving bestaan. Maar, omdat de rijke niet alleen de dienstbaarheid van de arme gebruikt, maar ook altijd minder voor de arbeid betaald dan de waarde voor hemzelf of in het economisch verkeer, is de economische slavernij dus een natuurwet. Want de economische slavernij kan worden gedefinieerd als volgt:

Slavernij is het gedwongen afstaan van een deel van de eigen verdienste aan andere mensen.

Door armoede gedwongen zullen de armen dus een gedeelte van hun verdiensten moeten afstaan aan de rijken van de samenleving. Dit kan niet anders, omdat niemand een ander mens in dienst zal nemen zonder aan die mens te verdienen. De rijken zouden dan snel zelf ook arm worden. Als dus het verschil tussen arm en rijk een door God gegeven natuurwet is, dan is in ieder geval ook de economische slavernij een natuurwet. Gods wetten zijn altijd rechtvaardig, omdat alle rechtvaardigheid van Hem afkomt. Gods wetten zijn ook onveranderlijk en het is niet mogelijk om daar onderuit te komen. Er zullen dus altijd rijke en arme mensen zijn. Slavernij in economische zin zal altijd aanwezig zijn en door goddelijke én menselijke wetten worden gehandhaafd.

Zoals eerder gezegd kan deze natuurwet ook afgeleid worden uit de instelling van welke samenleving dan ook in het verleden en in het heden. Want zie, elke gemeenschap van mensen kent zijn leiders en volgelingen. Wij mensen, ongeacht of wij samenleven in klein stamverband of in een vele miljoenen tellende samenleving, hebben mensen die de samenleving leiden en mensen die hun bevelen opvolgen. Er zal dus altijd verschil zijn in macht. De machtigen hebben ook altijd de rijkdom van een samenleving naar zich toegehaald. In het verleden, maar ook in

het heden. In de geschiedenis zijn er wel leiders bekend die zich niet verrijkten, maar dat zijn de uitzonderingen die de regel bevestigen. Macht gaat altijd gepaard met het opeisen van de beste posities en een deel van de arbeid door anderen. Macht en rijkdom zijn twee kanten van hetzelfde muntje. Zelfs al is die rijkdom beperkt, omdat bijvoorbeeld de samenleving waar leiding over gegeven wordt arm is en/of een beperkte omvang heeft. Ook hoeft rijkdom niet uitgedrukt te zijn in geld. Het kan meer goederen betekenen, of meer vee, of meer vrouwen, kortom alles wat maar het rijkdomsprincipe van een volk aangeeft. Maar de middelen die de gehele samenleving opbrengt zal altijd voor een onevenredig groot deel komen bij diegenen die de macht bezitten. Ook andersom, diegenen die rijk zijn, kunnen gemakkelijker macht verwerven dan diegenen die arm zijn. De machtigen en rijken vormen in een samenleving van meer dan een gezin altijd de minderheid en de meerderheid zal aan hun rijkdom moeten bijdragen. Zoals macht en rijkdom twee zijden van hetzelfde muntje zijn, zo is dat ook met onmacht en armoede. De meeste mensen in een samenleving hebben geen of weinig macht en minder bezittingen dan de leidende elite. Dit komt bij alle denkbare samenlevingen voort. Vanaf de primitiefste stam in een oerwoudgebied tot aan de hoogst ontwikkelde beschavingen. Er is een verschuiving mogelijk tussen rijk en arm, enkele van de arme mensen kunnen rijk worden en rijke mensen kunnen hun vermogen verliezen. Machtige mensen kunnen hun macht verliezen en mensen zonder macht kunnen machtig worden. Maar het principe blijft hetzelfde. Een minderheid van een samenleving is rijk en machtig en de meerderheid is arm en heeft geen of heel weinig macht. Er is geen samenlevingsvorm van mensen denkbaar waarin dit niet zo is. Zelfs in de kleinste eenheid van een gezonde samenleving, het gezin is dit nog zo. Daar zijn de leidende mensen, die zeggingschap hebben over alle middelen van het gezin, de ouders. Maar zelfs tussen de ouders is vaak een verschil in macht en rijkdom. In veel gezinnen mag bijvoorbeeld de vrouw niet aan bepaalde zaken van de man komen en/of andersom. Het eigendom die de kinderen hebben mogen de ouders in principe vrij over beschikken, terwijl de kinderen over het algemeen zeer beperkt worden in het beschikken over het eigendom van hun ouders. Bepaalde goederen mogen zij wel gebruiken, zoals meubilair bijvoorbeeld, maar zelden hebben zij toegang tot de rijkdom van hun ouders en meestal zijn ook bepaalde goederen verboden, zeker zonder het eerst te vragen. Wanneer kinderen iets verdienen dan is het aan de ouders om te bepalen of zij dat mogen houden of (gedeeltelijk) moeten afstaan. Natuurlijk zal, als de kinderen ouder worden hen steeds meer bezit, waar de ouders niet aankomen, worden toegestaan, maar het principe is er en dat is ook nog zeer gezond. Uit dit alles kunt u echter gemakkelijk afleiden dat er altijd rijke mensen en arme mensen bestaan hebben en ook altijd zullen bestaan. Het principe van de economische slavernij zit zo diep in onze menselijke aard dat een andere manier van leven, zelfs in theorie, gewoon niet mogelijk is.

Zeker, mensen hebben in het verleden geprobeerd onder deze wetmatigheid uit te komen en alle mensen gelijk te stellen. Waar dit door een valse theorie geprobeerd is moest het wel tot rampzalige gevolgen leiden. Laten wij ons beperken tot de moderne historie. De Franse Revolutie heeft veel in beweging gezet. Maar de nagestreefde gelijkheid, vrijheid en broederschap is jammerlijk mislukt. De oude aristocratie werd voor een groot gedeelte vermoord, echter nog geen twintig jaar later was er een nieuwe. De oude rijken werd hun vermogen en land afgepakt, maar het duurde slechts enkele jaren voordat er een nieuwe elite zich gevormd had. Gelijkheid was er enkel onder de guillotine; alle nekken werden met dezelfde bijl doorkliefd. Voor de grote massa van de bevolking veranderde niets in hun levensomstandigheden. Na een korte worsteling om de macht, waar het volk eerder hinder van had dan gemak, door de opeenvolgende schrik bewinden, was er een nieuwe elite aangetreden.

Het leven hernam zijn gewone loop. Een tweede ingrijpende revolutie was die van het communisme. Het principe van deze theorie was dat iedereen gelijk is en dat alle goederen gelijk moesten worden verdeeld. Niemand had recht op persoonlijk eigendom. In werkelijkheid werd er een afschuwelijke dictatuur opgelegd om de schijn van bezitloosheid te handhaven, die alle initiatief uit de mensen haalde, terwijl de leiders zich wentelden in weelde en genoten van de opbrengst van de samenleving. De rijken van de Sovjet Republieken hadden geen adellijke titels, maar werden partijbonzen genoemd. Om hun belangen te beschermen werd er een afschuwelijk schrikbewind ingesteld, waarin de kinderen leerden om hun eigen ouders aan te geven. De stakkers, die in deze propaganda traptten, raakten hun ouders kwijt aan gevangenissen, concentratiekampen en de dood. Maar daarmee ook de liefdevolle bescherming en opvoeding van hun ouders. Het is een zegen dat deze vorm van het besturen van samenlevingen nagenoeg een einde heeft genomen. Alhoewel de vroegere communistische samenlevingen nu teveel het kapitalistisch model hebben omhelsd, waar ook veel op aan te merken is, door het onverantwoordelijk gedrag van de leidende elite ten opzichte van de arme meerderheid. Daar kom ik nog op terug.

Er zullen in elke samenleving, in elke groep van mensen rijkere en armere mensen zijn, machtigen en onmachtigen. Voor de meeste mensen geldt dat zij arm worden geboren, arm leven en arm sterven. Daar is niets mis mee, want zo zijn wij mensen ook geschapen. Ik denk dat ik hiermee, zelfs buiten een directe mededeling door God, de natuurwet dat er altijd rijken en armen moeten zijn heb bewezen. De geschiedenis en het heden leren ons niets anders dan dat er een elite en een volgende massa moeten zijn. De elite trekt altijd rijkdom en macht naar zich toe en de grote massa moet een gedeelte van hun verdiensten, in welke vorm dan ook, aan hun leiders en rijke medemensen afstaan. Ik hoop dat u dit met mij eens kunt zijn.

Maar ook het eigendom van mensen is een door God gegeven natuurwet. En wel het eigendom van kinderen. Alle mensen zijn de eerste ongeveer twee decennia van hun leven het eigendom van andere mensen. De kinderen zijn gewoon het eigendom van hun ouders, die door de geboorte een natuurlijk eigendomsrecht hebben gekregen. Zouden zij het eigendomsrecht over de kinderen niet hebben, dan zou het opvoeden van kinderen niet mogelijk zijn, omdat kinderen onder gezag moeten leven. Zij kunnen gewoonweg zichzelf niet verzorgen en kunnen ook niet zichzelf besturen. Bovendien zouden ouders lang niet altijd bereid zijn de kinderen de nodige verzorging te geven wanneer zij, omdat het kind vrij is, eigenlijk niets over het kind te zeggen zouden hebben. Vandaar dat in onze maatschappij, waar het bezit van mensen, het in eigendom hebben van mensen, officieel en wettelijk is uitgesloten er toch voor de kinderen een uitzondering is gemaakt. Kinderen staan namelijk altijd over voogdij en de ouders hebben het natuurlijke recht van de voogdij, totdat zij er niet geschikt voor blijken te zijn, of dat de ouders het kind komen te ontvallen door welke oorzaak dan ook. Dan wordt de voogdij, dus het eigendomsrecht, aan anderen overgedragen. Wanneer de ouders hiervoor een voorziening hebben getroffen, bijvoorbeeld bij testament de kinderen aan familie of vrienden hebben toegewezen, dan komen de kinderen in handen van andere particulieren. Anders gebeurt het meestal dat zij eigendom worden van de Staat. In Nederland is dit vrij goed geregeld, al komt het in toenemende mate voor dat kinderen op de een of andere wijze tussen wal en schip vallen en feitelijk geen eigenaar hebben. Zij gaan dan zwerven en komen in onoverzichtelijke moeilijkheden, omdat zij een eigenaar nodig hebben om voor hen te zorgen. Maar eigendomsrecht, van welk bezit dan ook, houdt van nature in dat er een volledige beschikking is over dat bezit. Dus ook om dit bezit te vervreemden, dus weg te geven of te verkopen. Dit

geldt ook voor kinderen. Het is dus een natuurwet, ten behoeve van de kinderen zelf, dat kinderen het eigendom zijn van anderen. Wanneer iemand een kind in bezit heeft en hij wil er niet langer voor zorgen, dan moet hij dit kind kunnen vervreemden. In onze huidige beschaving, waar de fictie van vrijheid ook geldt voor kinderen, is de Staat enkel bereid om kinderen over te nemen als deze mishandeld of verwaarloosd worden. Kinderen mogen bij ons niet worden verkocht. Toch zal ik in een apart hoofdstuk trachten aan te tonen dat deze, tegen de natuur ingaande situatie, eerder slecht dan goed is voor kinderen. In dit hoofdstuk volstaat het om te stellen dat het natuurlijk eigendomsrecht van kinderen óók het recht om kinderen te verkopen inhoudt.

Wanneer iemand echter een kind koopt, dan wil hij veelal de diensten van dit kind voor de rest van diens leven en zal hij het kind, indien mogelijk, niet vrijlaten bij meerderjarigheid. Ouders laten kinderen wel vrij, maar niet voor niets is het heel lang zo geweest, en in vele landen van de wereld nog zo, dat kinderen de pensioenvoorziening vormen voor de oude dag. Kinderen zijn er ook voor om de ouders, wanneer die oud zijn geworden, te verzorgen en de vader wil, als hoofd van de familie, de zeggenschap over zijn kinderen behouden tot aan zijn dood. In een aantal culturen is dit nog zo. Daarom is de vrijlating van de kinderen door de ouders maar een zeer relatief begrip. Daarom is het ook niet een onrecht als een gekocht kind niet wordt vrijgelaten bij meerderjarigheid, maar dat die zijn meester en diens erfgenamen moet dienen tot aan zijn dood.

Als bij de beide hier behandelde natuurwetten ook nog wordt geteld dat er situaties zijn die de persoonlijke slavernij een dwingende economische noodzaak geven, dan is daarmee ook de persoonlijke slavernij gerechtvaardigd. Immers het in eigendom hebben van mensen (kinderen) is een natuurwet en ook dat er altijd rijke en arme mensen zijn. Wanneer vrije arbeiders niet te krijgen zijn, bijvoorbeeld in dun bevolkte gebieden waar zij eenvoudig niet zijn, dan is persoonlijke slavernij een logisch en noodzakelijk gevolg van deze natuurwetten. De dwingende noodzaak hiervan zal in de volgende hoofdstukken verder bewezen worden dan wel aannemelijk worden gemaakt. Persoonlijke slavernij is zelf géén natuurwet, maar vloeit wel voort uit natuurwetten. Daarom zal er overal waar een vraag is naar persoonlijke slaven deze vraag ook ingevuld worden, of het nu volgens menselijke wetten legaal of illegaal is. Wij mensen kunnen immers Gods onveranderlijke natuurwetten met onze eigen wetgeving niet ongedaan maken, maar ook niet het logisch en noodzakelijk gevolg van deze wetten. Bovendien, omdat Gods wetten per definitie altijd rechtvaardig zijn, hoeven deze wetten ook niet ongedaan te worden gemaakt. Wel kunnen wij mensen Gods wetten misbruiken en daardoor onrechtvaardig handelen. Want het is Gods bedoeling dat álle mensen het goed hebben, dat alle mensen elkaar dienen met de aan hen gegeven talenten en middelen. Het is en kan de bedoeling van God niet zijn dat de rijken echte tirannen over hun arme medemensen zijn. Elk mens is geroepen om een kind van God te worden. In hetzelfde boek, waarvan eerder hoofdstuk 37 is aangehaald staat in hoofdstuk 92 onder andere het volgende:

(De Heer, Jezus Christus): Volgens het wijze raadsbesluit van God moet alles zijn tijd hebben op aarde om de mensen te laten rijpen voor het ware kindschap van God! Daarom heeft de rijke zijn tijd om rijk te zijn en met zijn overvloed barmhartig te zijn voor de armen, en de arme heeft zijn tijd om zich te oefenen in geduld en zelfverloochening en zijn nood en ellende op te offeren aan God, en dan zal God de arme al gauw op de voor zijn zielenheil beste wijze

helpen en ook de harde rijke te rechter tijd tuchtigen. Want zowel de rijke als de arme zijn geroepen tot het kinschap van God.

In hoofdstuk 59 van dit boek staat onder andere:

(De engel Rafaël): De echte God wil alleen maar dat alle mensen elkaar als broeders liefhebben en vrij en ongeknecht op aarde zullen wandelen en door de genade van de enige en alleen ware God in alle dingen voortdurend wijzer zullen worden.

Ook in hoofdstuk 37 staat een waarschuwing voor de rijken. Maar allereerst wil ik een schijnbare tegenstelling behandelen. Want eerder heb ik geconcludeerd dat de economische slavernij een door God gegeven natuurwet is en dat de persoonlijke slavernij een logisch en noodzakelijk gevolg is van de natuurwet dat kinderen eigendom zijn én die van de economische slavernij. In deze aangehaalde stukjes geopenbaarde tekst staat dat God ons mensen vrij en ongeknecht wil hebben en dat wij leven als broeders en zusters onder elkander. Toch is hier geen sprake van een tegenstelling. Want broederlijk en zusterlijk met elkaar omgaan wil zeggen dat wij voor elkaar zorgen. Wij zijn elkaanders hoeders. Daarom ook moet de rijke met barmhartigheid zorgen voor de armen en de armen het hen opgedragen werk in dienstbaarheid en liefde vervullen. Doen wij dat, dan leven wij ieder in vrijheid en zonder geknecht te worden. Uw kinderen zijn ook uw eigendom, of dit nu wettelijk is of niet, volgens Gods orde zijn zij van u. Toch, als een gezin leeft in onderlinge liefde, dan voelen en weten de kinderen zich niet geknecht. Wel moeten zij gehoorzamen en de hen opgedragen taken uitvoeren. Zo zou ook de verhouding moeten zijn tussen rijke en arme mensen. Zoals God wil dat wij met elkaar omgaan worden wij dus geen van allen geknecht, terwijl er toch rijken en armen zijn en dat er toch mensen kunnen zijn die het eigendom zijn van anderen.

Alleen, God kent ons mensen door en door. Hij weet dat wij sterk geneigd zijn om niet volgens Zijn orde te leven en Zijn goede Wil voor ons te verwaarlozen. Dat geldt voor rijke mensen, maar ook voor armen. Daarom heeft God ons allemaal in een positie gezet, ons een leven gegeven die bij ons past. Een leven in dienstbaarheid ten opzichte van anderen. Velen die gedwongen worden tot dienstbaarheid zouden niet dienstbaar zijn zonder deze dwang. Maar niemand heeft van God de opdracht gekregen om zijn medemensen, zijn naasten uit hebzucht en/of heerszucht tot dienstbaarheid te dwingen. Zeker, een rijke mag van een arme verlangen dat hij werk zal verrichten voor een bedongen loon. Zeker, een ouder mag van zijn kind verlangen dat die de opgedragen werkzaamheden zal uitvoeren, evenals een meester dat van zijn slaaf mag verwachten. Als dat onder druk en dwang gebeurt, als de opgedragene zijn opdracht niet wil uitvoeren, is er nog geen sprake van onrechtvaardigheid. Wel door de arme te laag te belonen, taken op te leggen die te zwaar zijn en te mishandelen. Wel om het mens-zijn van de arme te ontkennen en hem geen menswaardig bestaan te gunnen. Dit soort van handelen doen wij zelf en dat is niet door God bedoeld. De rijken en machtigen, die van hun positie misbruik maken, die worden door God gestraft, maar altijd zo dat het ten gunste van hun zelf is. Wie zich absoluut tegen Gods orde wil keren, die mag dat, omdat wij een absoluut vrije wil hebben, maar moet dan wel de consequenties ervan dragen. Wie veel van God heeft gekregen, die heeft ook veel te verantwoorden, wie weinig heeft gekregen hoeft ook maar weinig te verantwoorden. De rijken en machtigen op aarde hebben veel ontvangen, maar hebben dan ook de verantwoording voor vele andere, armere mensen. Dit ongeacht of deze mensen nu vrij heten te zijn, of het eigendom van de rijke zijn. Het huidige kapitalistische

systeem, waarbij de rijken alleen voor zichzelf zorgen en de armen in alle vrijheid mogen verrekken (verhongeren), valt niet en kan niet vallen binnen Gods orde. De rijken hebben verantwoording te dragen en te nemen voor de armen en hen niet uit te buiten. Het is zeer onrechtvaardig als teveel van de totale welvaart naar te weinig mensen gaat. Alle mensen zijn mensen en potentiële kinderen van God. Rijken moeten zorg dragen voor alle armen onder hun verantwoording en die hun hulp inroepen, zodanig dat die een menswaardig bestaan hebben. Niet alleen de economische slaven, maar ook persoonlijke slaven zijn mensen en dienen een menswaardig bestaan te hebben. Mensen kunnen bezit, eigendom zijn, maar zij zijn altijd een bijzonder eigendom, omdat zij voor God een potentieel kind zijn en, als het goed is, voor ons zelf altijd een broeder of zuster zijn. Bij een eventuele legalisatie van de persoonlijke slavernij zal de wetgever hiermee rekening dienen te houden. Er zullen dan zeker beschermende wetten voor persoonlijke slaven moeten komen, zodat de willekeur van hun eigenaar aan banden wordt gelegd.

God heeft nergens een verbod om mensen in eigendom te houden, dus slaven te hebben laten opnemen in de Bijbel, noch in het Oude Testament, noch in het Nieuwe Testament. Maar dat betekent dus niet dat meesters hun slaven niet naar willekeur mogen behandelen. Want naast dit citaat staan er ook maningen in de Bijbel om de slaven als mensen te behandelen en niet als dingen of dieren. God zal ook niet blij zijn met de handel in slaven. In feite is elke verkoop van een mens een gruwel in Gods ogen. Waarom? Omdat verkopen van mensen tegen de naastenliefde in gaat. Niemand kan oprecht van een ander mens houden en hem tegelijkertijd als koopwaar zien, daarom is de verkoop van mensen in tegenspraak met de liefde, die God wil dat wij mensen voor elkaar hebben. Mede daarom staat er in het Oude Testament dat in ieder geval slaven van het Joodse volk na zeven jaar vrijgelaten dienen te worden. Ook staan er voorschriften in wanneer de kinderen van slaven het eigendom blijven van de meester en wanneer zij met hun vader vrijgemaakt worden. De moeder deelt dan het lot van haar kinderen. Voor veel moeders was het anders een vrije keus geweest, omdat haar moederliefde, zeker kleine kinderen, niet los kan laten. God heeft onnodige hardheid en liefdeloosheid tegenover slaven altijd willen beperken en slaven zijn voor Hem ook mensen die, evenals hun meesters, Zijn kinderen kunnen worden. Maar nergens staat dat slavernij niet mag. Abraham had slaven en God wilde wel dat ook zij besneden werden, maar gaf Abraham nergens de opdracht ze vrij te laten. Slavernij is voor een aantal mensen zelfs een zegen, of althans het kan een zegen zijn, als de meester geen misbruik maakt van zijn macht. Want wie denkt, omdat het lichaam van een slaaf hem toebehoort, dat daarom de slaaf geen mens is en ermee gedaan kan worden wat de meester maar wil, die pleegt misbruik van zijn macht. Want een ander mens mishandelen, of onnodig honger laten lijden, of lasten opleggen die voor die mens duidelijk te zwaar zijn, is het tegenovergestelde van de naastenliefde. Naastenliefde betekent een ander zo behandelen, als dat u zelf behandeld zou willen worden, als u in de plaats van die naaste zou zijn. Het is dus voldoende om een medemens zo te behandelen als u zelf behandeld zou willen worden, als u die medemens zou zijn. Dat betekent dat een slaaf zijn meester als meester moet behandelen, want dat zou hij ook willen als hij de meester was. Maar het betekent ook dat een meester een slaaf ook als slaaf mag behandelen met inachtneming van diens mens-zijn, want als hij zelf slaaf zou zijn, dan verwachtte hij ook niet anders. Dus een slaaf mag werk opgedragen worden en als de slaaf het werk niet wil doen of lui is, dan mag hij gestraft worden. Maar altijd zal de menselijkheid in de gaten moeten worden gehouden. Bovendien roept God ons op tot barmhartigheid. Wie zijn best doet, heeft al gedaan, meer dan iemands beste prestatie kan geen mens van een ander verlangen. In zo'n geval straffen, omdat bijvoorbeeld een opgelegd

quotum niet gehaald is heeft geen zin, omdat het quotum kennelijk te hoog is gesteld voor die mens. Dus de eigenaar van slaven treedt niet buiten de naastenliefde als hij zijn slaven haalbare taken oplegt en zelfs niet als hij ze straft, wat ook het geval is bij lijfstraffen, als de slaaf het opgedragene niet uitvoert, of niet goed uitvoert, of zich misdraagt. Dat doet u, als het goed is, ook met uw kinderen. Met dezelfde liefde die u voor uw kinderen heeft, zal een slaveneigenaar dienen om te gaan met zijn slaven. Of een werkgever met zijn werknemers, die ook gewoon loonslaven zijn. Wel treedt hij buiten Gods orde als hij een onmogelijke taak, qua zwaarte, tijd of hoeveelheid oplegt en vervolgens de slaaf straft omdat hij ze niet naar verwachting heeft uitgevoerd. Persoonlijke slaven zijn ook mensen, maar mensen die naar lichaam het eigendom zijn van andere mensen. Ze moeten wel als mensen worden behandeld. Daarom moest Abraham ook zijn slaven besnijden, omdat God wilde dat ook de slaven van Abraham behoorden bij het volk van God.

God weet ook dat slavernij voor de mensen een economische noodzaak is. Daarom heeft Hij de mensen zo geschapen dat, ondanks dat God de mensen heeft geschapen voor de geestelijke vrijheid, het voor veel mensen een zegen is dat zij geen volledige lichamelijke vrijheid hebben en niet geheel zelf verantwoordelijk zijn voor wat zij moeten doen. Natuurlijk, de wil, zetelend in de geest en ziel van de mens, is geheel vrij. Maar heel veel mensen zouden zich doodongelukkig voelen als zij in het dagelijks leven geen leiding kregen. Vandaar dat de meeste mensen liever geen eigen baas willen zijn, maar dienstbaar aan andere mensen in een baan. Welnu, persoonlijke slavernij is overal daar nodig waar te weinig vrijwillige arbeiders zijn om aan de vraag naar arbeid te voldoen. Bijvoorbeeld in dunbevolkte gebieden. Pas als alle middelen van bestaan zijn afgesloten voor de arbeiders, behalve het aanbieden van de eigen arbeidskracht, is er een overgang mogelijk naar uitsluitend economische slavernij. Daar zijn dan vele mensen blij mee, zelfs als het betekent dat de welvaart en zekerheid van bestaan een stuk minder worden. Dit lijkt in tegenstelling met de eerdere bewering dat veel mensen doodongelukkig zouden zijn als zij in het dagelijks leven geen leiding kregen. Echter, op de eerste plaats krijgen zij van hun meester, waaraan zij zich vrijwillig verhuren, leiding gedurende de werkzame uren en op de tweede plaats zijn veel mensen ingebed in een sociaal systeem, die ook in het persoonlijk leven leiding geeft. Bovendien heeft dat ook te maken met dat mensen zichzelf vaak niet kennen, maar wel streven naar een zo hoog mogelijke welvaart tegen zo laag mogelijke inspanning. Mensen willen vaak graag hun eigen meester zijn, ook als zij qua persoonlijkheid dat helemaal niet kunnen. Mensen willen vaak de illusie van vrijheid, terwijl echte vrijheid hen zou afschrikken. Slechts in bepaalde gevallen en omstandigheden zal iemand, die vrij is geboren, uit eigen vrije wil tot eigendom van een ander over gaan. De rijke medemens wordt, vaak terecht, niet vertrouwd. Daarom zal, zolang de grond vrij is, een groot aantal van de mensen geneigd zijn om daar wat voedsel op te verbouwen en verder vrij te leven in grote armoede. Wegens een gebrek aan leiding en dus ook aan samenwerking, doet een ieder maar wat. Alleen als de nood erg hoog is willen zij wel in loondienst werken, of zich voor een bepaalde tijd of voorgoed in slavernij geven. Ook kunnen zij dan, als de wet het toelaat en er vraag naar is, een kind verkopen, want voor de ouderdagsvoorziening zijn geen acht of negen kinderen nodig. Enkele zijn genoeg. Dus vermindert een verkocht kind op twee manieren de armoede van zijn ouders. Allereerst krijgen de ouders een opbrengst en zij hoeven bovendien het kind niet meer te voeden. Deze kinderen zijn in de geschiedenis altijd de grootste bron van aanbod van persoonlijke slaven geweest. Rijkdom kan gewoonlijk niet bereikt worden in een bestaan als slaaf, alhoewel hoger opgeleiden altijd wel meer ontvingen en ontvangen dan mensen die niets geleerd hebben. Ook luiheid wordt van een slaaf niet

getolereerd. Ongeacht of men nu een persoonlijke slaaf is of een loonslaaf (werknemer). De eerste voelt de zweep, de tweede de werkeloosheid. Alhoewel, dat moet erbij worden vermeldt, werkeloosheid lang niet altijd te danken is aan luiheid of anderszins eigen schuld. Veelal is werkeloosheid een gevolg van een overschot aan werkers. Wanneer een gebied tamelijk leeg is, dan zijn er geen vrije arbeiders te krijgen, zij zijn er eenvoudig niet. Het lukt ook niet altijd om vrije mensen van elders over te halen naar een gebied te komen waar gebrek is aan arbeiders. Alleen als er nood komt doordat er teveel werkers zijn in een gebied, dan komt vrijwillige emigratie op gang. Anders zijn er geen of onvoldoende mensen te krijgen voor het werk wat gedaan moet worden. Vooral als de rijken hun persoonlijke- en/of loonslaven en dagloners gewoonlijk wreed behandelen zullen zij moeilijk, of geen vrije arbeiders trekken. De rijken moeten in zo'n geval wel overgaan tot het kopen van mensen, die niet weg kunnen lopen zonder bestraffing, en die dus wel voor hen moeten werken.

Wanneer de eigenaren van persoonlijke slaven zich ook maar een beetje houden aan Gods geboden en hun slaven als mensen behandelen, dan kunnen deze mensen net zo gemakkelijk gelukkig leven als dat zij vrije arbeiders zijn. Misschien zelfs beter, daar hun meester, als was het maar uit eigenbelang, hen vaak veel beter verzorgt dan een werkgever het doet met zijn vrije werknemer. Vooral als zij menselijk behandeld worden en daarbij kunnen leven in onderlinge liefde met hun lotgenoten, en misschien zelfs met hun meester, dan kunnen zij erg gelukkig zijn. Maar ook als de rijken hun barmhartigheid vergeten kunnen werknemers, ongeacht of zij vrije arbeiders zijn of persoonlijke slaven, toch gelukkig zijn in onderlinge liefde. Geluk hangt niet af van geld, de fictie van vrijheid of de mate waarin iemand verzorgd is. Geluk hangt in hoofdzaak samen met liefde. Liefde die gegeven kan worden aan anderen en die van anderen ontvangen wordt. En dat is de liefde die naar God verwijst, omdat Zijn kinderen op Hem lijken en Hij is een dienende God. Een slaaf kan dus, mits levend in wederzijdse liefde met andere mensen, wel degelijk gelukkig zijn en ook een kind van God worden. En dat zonder de last om alle beslissingen van het leven zelf te nemen en zelf de risico's van het leven te dragen. Kijk om u heen! Overal zult u mensen tegenkomen, zelfs op leidinggevende posities, die bang zijn voor risico's en zich overal voor verzekeren, in de hoop en verwachting daardoor alle risico's in te toekomst buiten te sluiten. Anderen gaan fier en vrolijk door het leven en houden zich met toekomstige risico's minder bezig. Zij ondernemen en doen of er helemaal geen problemen op hen toe kunnen komen. Alle problemen die komen worden aangepakt. De eerste groep mensen voelt er meestal niets voor om ooit zelfstandig te gaan werken en alle risico's en inspanning om werk te vinden zelf te moeten dragen. Zij voelen zich volledig thuis in een baan en kunnen daar al hun energie en creativiteit in kwijt. Er zijn ook nogal veel mensen die het liefst een baan zouden willen hebben, vanaf het moment van werken tot aan hun pensioen, zonder ooit van werkgever te wisselen. Er zijn dus veel mensen en ik denk een meerderheid van de mensen, die de onzekerheden in hun leven minder goed aankunnen en eigenlijk graag leiding willen hebben, zelfs tot op zekere hoogte in hun privé leven. Onder deze mensen zijn er die gelukkig kunnen zijn als persoonlijke slaaf, terwijl persoonlijke slavernij voor andere mensen een grote bron van ongeluk zou zijn. Bedenk dat er tenslotte niet zoveel verschil is tussen een persoonlijke slaaf en een loonslaaf, dus een werknemer. Beiden zijn in dienst van een ander en verrichten werk, waarvan de vruchten door een ander worden geplukt. Voor beiden geldt dat werken een noodzaak is om te overleven, hun diensten aanbieden aan rijkere mensen is dan ook noodzakelijk. Want ook een werknemer verricht arbeid waar een ander rijker van hoopt te worden. Datzelfde geldt voor een persoonlijke slaaf. Waar zit dan wel het verschil in? In de wijze van het verwerven van arbeid!

Bij persoonlijke slavernij worden overbodige slaven verkocht en de nieuwe eigenaar koopt een slaaf alleen als hij werk voor hem heeft. De persoonlijke slaaf moet de bitterheid van het verkocht worden ondergaan. Een werknemer gaat noodgedwongen zelf op zoek naar een nieuwe meester (werkgever), die zijn mogelijkheden om in het arbeidsproces ingevoegd te worden keurt en een controle uitvoert op de gezondheid. Net als bij persoonlijke slaven zijn ook hier de oudere loonslaven minder gewild. Bij persoonlijke slavernij kan de meester besluiten om een deel van het gezin te verkopen en zelfs de levenspartners te splitsen, zodat man en vrouw gescheiden worden. Dat is bij een loonslaaf niet het geval. Maar een persoonlijke slaaf kan niet werkeloos worden, omdat zijn meester, in diens eigenbelang, altijd voor hem moet zorgen en hij, bij een blijvend tekort aan werk, op zoek gaat naar een nieuwe meester, door de slaaf te koop aan te bieden. Een loonslaaf kan werkeloos worden en omdat hij voor zijn meester geen waarde vertegenwoordigt, heeft hij dan de vrijheid om te verhongeren als hij geen ander werk kan vinden. Hij moet dan zelf weer op zoek naar een nieuwe meester en de bitterheid van afwijzing ervaren. Wanneer het bovendien niet lukt om binnen een redelijke termijn aan de slag te kunnen, dan zal hij zijn gezin honger en ellende zien lijden. Van dit beeld doet het sociale vangnet niets af, het principe blijft gelijk, al zijn de gevolgen iets minder dramatisch. De koop van een persoonlijke slaaf is ook wat dat betreft vergelijkbaar met de sollicitatie van een loonslaaf, want beiden weten niet hoe hun nieuwe meester is of waar zij terechtkomen. Bidden om een vriendelijke meester is dan vaak nog het enige wat rest. Dit geldt zowel voor de persoonlijke slaaf maar ook voor de loonslaaf ofwel werknemer.

Vanuit onze huidige menselijke kijk op de zaken wordt persoonlijke slavernij in onze beschaving altijd en overal als onrechtvaardig gezien. Geen enkel weldenkend mens, opgevoed in onze beschaving, zal het rechtvaardig noemen als iemand het eigendom is van een ander mens. Dat de dwarse praktijk van de werkelijkheid iets anders bewijst, betekent toch niet dat wij het als rechtvaardig beschouwen. Zoals hiervoor blijkt is ook persoonlijke slavernij niet per definitie onrechtvaardig. Tussen theorie en praktijk, tussen algemeen aanvaard geloof en werkelijkheid, liggen soms hemelsbrede kloven. Daarom worden bijvoorbeeld ook belastingen vaak als onrechtvaardig aangevoeld, omdat die vaak als diefstal van de overheid wordt ervaren. Een diefstal waaraan helaas niets te doen is. Bovendien klopt dit gevoel gedeeltelijk, omdat de overheid de rijken meer laat dan waar zij recht op hebben. Hierop kom ik nog terug.

Door alle eeuwen heen is de ene mens tot eigendom gemaakt van een ander mens. Pas in de laatste twee eeuwen is persoonlijke slavernij actief afgeschaft in nagenoeg alle landen van de wereld. Een aantal landen echter, die onder internationale druk de slavernij officieel afschaften, hebben deze in de praktijk gehandhaafd. De autoriteiten zien de persoonlijke slavernij oogluikend toe en grijpen alleen in als, bijvoorbeeld door media-reportages, hun imago op dit gebied schade kan lijden. Verder mag de persoonlijke slavernij gewoon doorgaan, hoewel de slavenmarkten niet meer zo open en toegankelijk zijn als vroeger en nu vaak in semi-besloten kring worden gehouden. Persoonlijke slavernij komt in het heden daadwerkelijk overal in de wereld voor, ook hier in Europa, inclusief Nederland, en in Noord-Amerika. Waarom dat is komt later aan de orde. Tegen slaven werd vroeger gezegd dat zij geboren waren om te dienen. En dat is waar, maar het is een halve waarheid. Zoals u reeds hebt kunnen lezen is iedereen geboren om zijn medemensen, wederkerig, te dienen, maar niemand is geboren om uitsluitend gediend te worden. De slaaf werd aangeleerd dat dienen onderdanig aan zijn meester zijn betekend. Dienen is in feite iets heel anders. God dient alle mensen, maar is natuurlijk aan geen

mens onderdanig. Toch dient God ons door regen en zonneschijn, door groei van gewassen, door het voorzien in alles wat wij mensen nodig hebben en voor hen, die daarom vragen, door leiding en mogelijkheden. Vraag en het zal u gegeven worden, als het goed is voor u. Wie gelovig vraagt zal ook door God worden gegeven, ongeacht of het gaat om gezondheid, of voldoende middelen om te kunnen leven. Gods kinderen heeft het nooit aan het nodige ontbroken. Wie onder zware armoede moet lijden, zal daar niet God voor moeten bedanken, maar zijn medemensen die hem alles hebben afgenomen. Toch is God niemand onderdanig, maar de Koning der koningen. Zo is het ook in de orde van God tussen ons mensen. Gods bedoeling is dat wij elkaar vrijwillig dienen met onze gaven, middelen en kundigheden. Dan zal er niemand honger of gebrek lijden en zijn alle mensen, als mens, gelijkwaardig aan elkaar. Dat is een rechtvaardige orde. Maar ook in een rechtvaardige orde zijn er dienaars en bevelhebbers. Slavernij kan en zal altijd en overal, ook in een rechtvaardige orde voorkomen.

Maar wat hebben wij mensen er in de geschiedenis en in onze huidige maatschappij ervan gemaakt? Leugen en bedrog heersen overal. Iedereen die de kans heeft zal proberen om andere mensen uit te buiten om zelf zo gerieflijk mogelijk te leven. Dit geldt voor zowel rijk als arm. Wij leven niet met de natuur, maar ten koste van de natuur. Wij leven niet met elkaar, maar ten koste van elkaar. Onrecht is de dagelijkse praktijk geworden. In onze westerse maatschappij is persoonlijke slavernij verboden. Ook mensen die vrijwillig de status van slaaf willen aangaan en hun lot in de handen van een ander mens willen leggen, kunnen dit wettelijk niet. En in deze wetten zit wel wat goeds, omdat zij uitgaan van het gelijkwaardig zijn van alle mensen. Toch hebben wij, zoals altijd, middelen gevonden om ten koste van andere mensen te leven. Ik bedoel hier niet de uitkeringstrekkers, maar ik bedoel bijna iedereen. Arm en rijk proberen ten koste van anderen zichzelf te verrijken. Ook al mogen wij hier geen mensen in eigendom hebben. Een recent onderzoek heeft uitgewezen dat in de Verenigde Staten er ongeveer 50.000 mensen jaarlijks worden binnengesmokkeld om daar te worden verhandeld. De helft in de prostitutie en de helft als huisslaven. Volgens een rapport van Unicef zou dat aantal in Europa zelfs een half miljoen bedragen. Zo'n groot verschil tussen de Verenigde Staten en Europa is te ongeloofwaardig om waar te zijn, dus laten wij het houden op een paar honderd duizend elk. Persoonlijke slavernij komt dus ook gewoon bij ons zelf voor. Tijd om te legaliseren? Lees dit hele boek en vorm daar dan zelf een oordeel over!

Vanuit het gelijkwaardigheidsprincipe van onze huidige samenleving is het heel goed te beredeneren dat slavernij altijd onrecht is. Want een slaaf wordt gezien als een bezit, waar zijn meester mee mag doen wat hij wil. Een slaaf wordt niet geacht gevoelens te hebben. Een slaaf mag enkel dienen en gehoorzamen en wordt, bij ongehoorzaamheid, gestraft. Dit geldt voor persoonlijke slaven, maar, onder bepaalde omstandigheden, ook min of meer voor economische slaven. Voor persoonlijke slaven geldt ook nog dat gezinnen, naar willekeur van de meester, uit elkaar mogen worden gerukt. Dat mishandeling niet verdient hoeft te worden door, voor de meester, ongewenst gedrag, maar dat deze naar willekeur kan worden toegediend. Dat laatste geldt ook soms voor economische slaven, nu nog voornamelijk in de derde wereld, maar zeker vroeger ook bij ons. Economische slaven mogen een andere meester zoeken, al zijn hier wel sancties op, persoonlijke slaven niet. Vele rijke mensen vergeten dat hun slaven, gehuurd per uur of in eigendom, ook mensen zijn zoals zijzelf. De weerstand tegen persoonlijke slavernij in onze beschaving heeft echter een andere oorzaak dan het in eigendom hebben van mensen. Slavernij werd namelijk aan ras gebonden en vervolgens werd dit ras, voornamelijk het negroïde ras, als minderwaardig gezien. Later zelfs alle mensen met een

andere huidskleur dan die van de blanke Europeaan. Daar was de weerstand tegen, niet tegen de persoonlijke slavernij als zodanig. Ook hier kom ik later op terug.

Als u dit beseft, kunt u dan een rechtvaardigheidsgrond bedenken voor slavernij? Mij is dat in eerste instantie niet gelukt. Als kind van mijn tijd en beschaving wees ik alle vormen en redenen van eigendom van mensen af. Dit achtte ik in strijd met de naastenliefde en met de waardigheid van de mens. Tot ik besepte dat het wel degelijk rechtvaardig kan zijn om mensen in eigendom te hebben en het voor kinderen, voor hun eigen heil, zelfs noodzakelijk is. De door mij ontdekte natuurwetten van eigendom van medemensen (kinderen) en de natuurwet van rijkdom en armoede heeft mij de ogen geopend. Echter, als een meester zijn slaaf niet langer meer als een mens, maar als een gebruiksvoorwerp ziet en behandelt, dan doet hij onrecht. Maar is slavernij niet altijd gebaseerd op de eigenliefde en eigenbelang van de ene mens die gebruik maakt van de arbeidskracht en/of dienstbaarheid van een medemens om het eigen leven te veraangenamen? Of is het terecht dat er altijd mensen zijn en zullen zijn, in elke samenleving, die het merendeel van de rijkdom naar zich toe trekken en anderen gebruiken om hun rijkdom te vergroten? Moeten de armen in de samenleving niet blij zijn dat de rijkere mensen hun arbeid, en daardoor levensonderhoud verstrekken? Ook zonder de kennis van Gods onveranderlijke wet op dit gebied moeten wij constateren dat, voor zover wij samenlevingen kennen, dat wél altijd het geval is geweest. Dat heb ik reeds eerder beschreven. Dat diegenen die moeten dienen niet zo fijn leven hebben zal diegenen die gediend worden meestal onverschillig zijn. En in bijna alle mensen is er een verlangen om een aangenaam en gemakkelijk leven te hebben. Wie daarbij van anderen gebruik maakt, zonder de ander in zijn waarde te laten, behoort tot diegenen die, uit zelfzucht, graag gediend willen worden. Maar de rijke die werkelijk zijn medemensen met goedheid en barmhartigheid behandelt, die zal heel veel goeds verrichten. Dan kan ook een liefdesband bestaan tussen hen die gediend worden en hen die dienen. Dan kan het gediend worden echt geen kwaad. Hiervoor had ik het over zelfzuchtige en daardoor tirannieke mensen, die geen rekening wensen te houden met hun medemensen, die hun, al dan niet gedwongen, moeten dienen. Dit geldt zowel voor vrije mensen in loondienst als voor persoonlijke slaven. En, nogmaals, dienen is niet hetzelfde als onderdanigheid. Om dit nog duidelijker te maken een klein voorbeeld uit huiselijke kring.

Een moeder die een baby krijgt, die zal deze baby moeten verzorgen. Dat zal een liefdevolle moeder niet als dwang zien, omdat graag en geheel vrijwillig deze taak op haar zal nemen. Zij houdt immers van haar kleintje. Maar de baby is voor alles van de moeder afhankelijk. Vanaf de voeding die zij, als het goed is, uit haar eigen lichaam geeft, de moedermelk, tot en met de verzorging van een schone luier en een schoon bedje. Daarnaast groeit de baby ook nog snel door de liefde die hij van zijn moeder ontvangt. Het enige wat hij terug kan geven is de liefde voor de moeder, haar lachend aankijken en graag bij haar willen zijn. De moeder dient hier duidelijk de baby, maar is zij de baby ook onderdanig? Nee, natuurlijk niet! Integendeel, het kind is onderdanig aan de ouders. Toch krijgt het kind de verzorging die het nodig heeft van de ouders. Het kind moet de ouders gehoorzamen, waarbij de vader zijn gezin dient door zijn werk en hij ontvangt liefde terug en ook moeder werkt voor haar gezin en zij ontvangt ook liefde terug. In de geborgenheid van het gezin kunnen kinderen goed opgroeien en, bij volwassenheid, als het goed is, een steun zijn voor hun oude ouders. Dat is de leefgemeenschap zoals God die heeft bedoeld. Samenleven in liefde en voor elkaar klaar staan met het eigen kunnen en kennen en elkaar dienstbaar zijn. Zo zou eigenlijk ook de verhouding moeten zijn tussen rijk en arm, een verhouding van wederzijdse liefde en respect.

In het gezin, de kerngemeenschap van de samenleving, zijn de kinderen het bezit van de ouders. Dat is terecht, omdat de ouders de kinderen door geboorte hebben verworven. Bovendien is deze regeling voor de kinderen de beste die maar denkbaar is. Kinderen kunnen niet voor zichzelf zorgen. Daarom hebben zij ouders nodig. Als het goed is dan bindt de onderlinge liefde ouders en kinderen aan elkaar. Als dat niet het geval is, dan moeten ouders het recht hebben hun kinderen te verbieden om weg te lopen, al was het maar ter bescherming van diezelfde kinderen. Bovendien hebben de ouders de plicht om verantwoordelijk te zijn voor hun kinderen, dus moeten zij ook het recht hebben om hun kinderen zo nodig te straffen. Desnoods, als het kind niet goed wil, hard te straffen. Lichamelijke straf moet hierbij niet worden uitgesloten. Kinderen hebben een gezagsverhouding nodig en het beste kan die gegeven worden door de eigen ouders. Maar het gaat te ver als ouders daaruit de conclusie trekken dat zij met hun kinderen mogen doen wat zij willen. De bedoeling van iedere goede opvoeding is om de kinderen te begeleiden naar een zo vrij, zelfstandig, liefdevol en evenwichtig volwassen zijn als maar mogelijk is. In onze beschaving wordt algemeen geloofd dat dit niet is om de kinderen hun recht op vrijheid, bij het bereiken van de meerderjarigheid, af te nemen voor het eigen voordeel. Toch is dat precies wat heel veel mensen, door de gehele geschiedenis heen gedaan hebben. Het werd en wordt als normaal gezien dat kinderen, als zij volwassen zijn, hun oude ouders onderhouden. Wordt dat niet mede bedoelt in het gebod, dat wij onze vader en moeder moeten eren? En hoe kunnen kinderen hun ouders meer eren dan van ze te houden? Dan is het toch ook natuurlijk dat zij de ouders, als deze het niet meer zelf kunnen, ook onderhouden? Maar sommige ouders gingen en gaan nog verder. Die willen zolang als zij leven volledige zeggenschap hebben over hun kinderen. Wanneer zij meer kinderen hebben, dan voor hun onderhoud op hoge leeftijd nodig is, dan waren en zijn er ouders die hun, nog niet volwassen geworden kinderen, willen verkopen. De Slavische volkeren hebben deze naam gekregen, omdat daar vele slaven vandaan kwamen voor het Romeinse Rijk in de Oudheid. Niet omdat al deze landen door de Romeinen waren veroverd, nee omdat vele ouders één of meer van hun kinderen als slaaf verkochten, die vervolgens naar de beste slavenmarkten werden gebracht, die in het Romeinse Rijk. Deze traditie duurt zelfs voort tot nu toe. Toen bijvoorbeeld Roemenië zijn communistische dictatuur verloor zijn er vele kleine kinderen aan mensen uit het rijke westen verkocht. Daar is door de nieuwe Roemeense regering en door de westerse landen gepoogd een einde aan te maken, maar dit is mislukt, ook nu nog kunnen daar kinderen gekocht worden. Mensenhandel mag in onze huidige beschaving officieel niet. De kinderen die in de 20^e en in de 21^e eeuw zijn gekocht door mensen uit het westen, die een kinderwens hadden en die op deze vaak illegale wijze invulden, zijn vaak nog goed af. Zij zijn hun eigen land en familie kwijt, maar het zijn geen slaven, maar pleegkinderen. Meestal ontwikkelt er een liefdesband voor de rest van het leven tussen de nieuwe ouders en hun aangenomen kinderen. Maar die kinderen, die uit dezelfde landen, met iets hogere leeftijd, verkocht zijn aan misdadigers zijn soms veel slechter af, dan wanneer zij gewoon bij hun ouders waren gebleven. Want deze kinderen worden op zijn best gebruikt voor zakkenrollerij of andere misdaden en op zijn slechts in de kinderprostitutie, of voor orgaanhandel of dergelijke misdaden. In ieder geval, omdat de ouders de kinderen verkochten, zonder dat zij zich er meestal om bekommerden wat er van hun kinderen zou worden, hebben zij deze kinderen geen ouderlijke liefde bewezen. Kinderen zijn in onze beschaving officieel geen koopwaar, ook niet als de kopers het goed met hen menen. Daarom nemen veel kinderen het hun ouders kwalijk als zij hen wel verkopen, want het voelt aan als een groot onrecht.

In dit kader wil ik het ook nog eens hebben over de opvattingen van de Kerk over slavernij. Het is reeds geconstateerd dat slavernij nergens in de Bijbel wordt verboden, alhoewel er wel bepalingen zijn opgenomen om het leven van slaven menswaardig te maken. De Rooms Katholieke Kerk heeft recent wel iets over persoonlijke slavernij gezegd. Niet in het Kerkelijk recht, maar in de Catechismus van de Katholieke Kerk, in artikel 2414. Omdat de Rooms Katholieke Kerk de grootste christelijke Kerk is en, als oudste Kerk ook de bewaarder van de oudste traditie, heb ik dit artikel in zijn geheel hieronder opgenomen:

Het zevende gebod (Gij zult niet stelen) verbiedt de activiteiten of de ondernemingen die, om welke reden dan ook - zij het uit egoïsme, ideologie, winstbejag of staatsdictatuur - ertoe leiden dat men mensen tot slaaf maakt, hun persoonlijke waardigheid miskent, hen koopt of verkoopt en hen als koopwaar ruilt. Het is een zonde tegen de waardigheid van de persoon en tegen zijn fundamentele rechten, dat mensen door gebruik van geweld verlaagd worden tot gebruiksvoorwerpen of bronnen van winst. De heilige Paulus vraagt aan een christen-heer zijn christen-slaaf te behandelen "nu niet meer als slaaf, (...) maar als een geliefde broeder (...) als mens en als christen" (Filémon 16).

Tot zover het enige citaat uit het voornoemde boek van ruim zevenhonderd pagina's. In de tekst over de waardigheid van de mens lees ik de overtuiging van onze goede paus Johannes Paulus II. Het tekent de zwakheid van dit artikel dat het is opgenomen in het hoofdstuk welke het zevende gebod van de Tien Geboden van Mozes behandelt, welke over stelen gaat. Ook dat de schrijvers van deze catechismus geen betere Bijbeltekst konden vinden dan de brief van Paulus aan Filémon. Daarin vraagt immers Paulus niet om de vrijlating van de gevluchte slaaf van Filémon, maar om vergeving, nu deze slaaf zelf terug was gekeerd naar zijn meester. Weliswaar op aandringen van Paulus, maar op eigen benen. Integendeel, Paulus wijst Filémon er op dat zijn slaaf in de toekomst wel degelijk nuttig kan zijn voor hem. Filémon wordt opgeroepen om zijn slaaf alle schuld, dus van het weglopen, te vergeven en hem inderdaad als medemens en broeder barmhartig te behandelen, opdat hij zoveel mogelijk nut van zijn slaaf kon hebben. Over vrijlating had Paulus het niet. Hij stuurde de slaaf terug om zijn meester verder te dienen en hij negeerde de bepaling van Mozes: 'Gij zult een knecht aan zijn heer niet overleveren, die van zijn heer tot u ontkomen zal zijn'. (Deuteronomium 23, 15) Hieruit blijkt wel dat Paulus beslist niet de vrijheid van Filémons slaaf voor ogen had.

In dit artikel staat ook nog iets over de waardigheid van de mens. De waardigheid van de mens is een hoog goed, omdat het deel uitmaakt van het mens-zijn. Terecht gaat de R.K. Kerk ervan uit dat bij persoonlijke slavernij de waardigheid van de mens in het geding kan zijn. Inderdaad, de manier waarop de westerse mogendheden met persoonlijke slavernij in de moderne tijd omgingen, had met menselijke waardigheid niet veel te maken. Scheepskapiteins die de slaven aan boord van hun schip beschouwden als goederen, in plaats als passagiers, dus mensen, en de slaven, als het hun uitkwam, overboord gooiden om te verdrinken, deden het beeld van menselijke waardigheid geen goed. Zij rechtvaardigden moord, zelfs massamoord, als het overboord zetten van goederen. Zij gingen volledig voorbij aan het feit dat zij spraken over mensen, die in Gods ogen, aan hen gelijkwaardig zijn. Dat de R.K. Kerk nu deze toestanden nooit meer wil, is zeer begrijpelijk en lofwaardig. Maar, als wij de zaken objectief bekijken, blijft er dan nog wel iets heel van dit artikel?

Laten wij het eens analyseren. Als minderwaardig wordt ook gezien dat mensen, door geweld, worden gemaakt tot bronnen van winst. Niet alleen worden, in de Verenigde Staten, doordat gevangenen geleid worden door particuliere bedrijven, gevangenen als bron van winst gezien, waar heel veel geweld te pas komt. Ook het minder zichtbare geweld, waarbij de meerderheid van de mensen in armoede wordt gehouden ten bate van de minderheid, zorgt ervoor dat mensen worden gebruikt als bron van inkomsten. En dit is nota bene ook nog eens een door God gegeven natuurwet. Onze gehele maatschappelijke orde is hierop gebaseerd. Het hele kapitalistische systeem is zonder dit geweld, en zonder dat mensen gedwongen als bron van inkomsten worden gebruikt, niet mogelijk. Dáár kan dus de waardigheid van de mens niet vanaf hangen. Ook van het objectieve feit of een mens het eigendom is van een ander mens kan de menselijke waardigheid óók niet afhangen. Dan immers zou elk kind, die door de onveranderlijke natuurwetten van God een eigendom moet zijn, geen menswaardigheid hebben. Toegegeven, de meeste kinderen worden in liefde grootgebracht en hun ouders beschouwen hen, terecht, als hun kostbaarste bezit. Maar toch geeft dit aan dat waardigheid en iemands eigendom zijn los staan van elkaar.

Wat zorgt dan wél voor menselijke waardigheid en wanneer is die in gevaar? Allereerst is de menselijke waardigheid afhankelijk van het eigen gedrag. Waardigheid heeft daar meer mee te maken dan met de manier waarop iemand wordt behandeld. Sommige mensen in de vernietigingskampen van de nazi's waren duidelijk zeer waardig, waar het onwaardige gedrag van hun beulen zwaar tegen af stak. Ook zijn er veel verhalen over persoonlijke slaven uit het verleden, die door hun gedrag hoog gewaardeerd werden. Toch heeft ook het artikel uit de catechismus gelijk dat mensen onwaardig behandeld kunnen worden. Elke behandeling, die het mens-zijn van medemensen ontkent, is een onwaardige behandeling. Hierdoor kunnen mensen zich waardeloos gaan voelen en, ook voor zichzelf, het verkeerde idee krijgen dat zij geen mensen zijn. Maar dat staat los van welke vorm van slavernij dan ook. Een kind dat jarenlang te horen krijgt, soms van de eigen ouders, hoe waardeloos hij is, die zal zeker een minderwaardigheidscomplex ontwikkelen en wordt als minderwaardig behandeld. Elke verkrachting is een minderwaardige behandeling. Als deze verkrachting vanuit een gevoel van macht jarenlang plaats vindt, dan kan het slachtoffer zeer zwaar beschadigd raken, een beschadiging die levenslang duurt. Vooral als de verkrachting plaatsvindt door mensen, waar liefde en respect voor de persoon van verwacht wordt, zoals ouders, broers in gezinsverband en partners. Maar ook een fittende en scheldende vrouw kan haar man alle waardigheid ontnemen. Of andersom natuurlijk. Maar de meeste vormen hiervan staan los van elke vorm van slavernij.

Zoals betoogd, het blote feit van het in eigendom zijn van een ander mens, breekt de waardigheid van een mens niet. Tenslotte is het enkel het lichaam wat eigendom kán zijn van een ander, de onsterfelijke ziel en geest zijn en blijven vrij. Een persoonlijke slaaf die, zoals in het verleden vaak is voorgekomen, over alle bezittingen van zijn meester gesteld wordt, is een man (of vrouw) met een hoge waardigheid. Zo'n slaaf zal zich dan ook waardig gedragen, want het is juist de waardigheid van de slaaf die hem deze positie heeft bezorgd. En nogmaals, het grootste verschil tussen een persoonlijke slaaf en een economische slaaf is gelegen in de manier waarop een nieuwe meester wordt gevonden.

Hiermee heb ik het artikel in deze catechismus ontleedt en er is eigenlijk niets van overgebleven. Gelukkig is het geen punt van geloof, waardoor de mening van de R.K. Kerk

van nu niet gevolgd hoeft te worden. Dezelfde R.K. Kerk heeft zich in het verleden nooit effectief tegen slavernij als zodanig verzet, wel tegen onmenselijke behandeling van slaven. Zelfs in de tweede helft van de 19^e eeuw heeft een prelaat uit het Vaticaan nog aangegeven dat persoonlijke slavernij niet tegen Gods wil is. Helaas ben ik inmiddels tot de ontdekking gekomen dat deze man gelijk had. Maar een onmenselijke behandeling van slaven, of zij nu persoonlijk zijn of alleen economisch, is minderwaardig. Ook persoonlijke slaven niet als mensen behandelen en zelfs moord op hen niet erger vinden dan het doden van een dier, is minderwaardig. En hoeveel zogenaamde vrije mensen worden wel niet, ter wille van winstbejag, de dood in gedreven? Ook dat is minderwaardig. Deze voorbeelden geven aan dat in dát geval de waardigheid van de mens niet erkend wordt en daarom zijn deze behandelingen tegen Gods wil. Geef dus elk mens het zijne. Ook als die mens, door Gods natuurwetten en/of de menselijke wetgeving, uw eigendom is. Ook als een mens, om dood door hongersnood te voorkomen, bereid is voor een laag loon te werken, ook dan bent u, vanuit uw eigen waardigheid verplicht om deze mensen een menswaardig loon te geven. Dus in dat geval een loon die hoger is dan in alle bescheidenheid is gevraagd.

In dit hoofdstuk heb ik geprobeerd aan te tonen, of in ieder geval geloofwaardig te maken, dat slavernij rechtvaardigheid heeft en/of kán hebben. Elk mens is weliswaar geboren om vrij te zijn, maar het is geen onrecht als die vrijheid alleen geestelijk is. Mensen zijn geboren om te dienen, maar dat is in principe een dienen in vrijheid en liefde. Het overgrote deel van de mensheid heeft eigenlijk geen andere keuze dan om te dienen. Niemand is geboren om uitsluitend gediend te worden, maar wij allen zijn geboren om te dienen, om elkaar te dienen en door elkaar gediend te worden door die gaven, welke wijzelf niet bezitten. Niemand bezit alle gaven en talenten en heeft altijd anderen nodig. Maar de gift van de ander moet als het goed is vrijwillig zijn, of er moet sprake zijn van ruil op gelijkwaardige basis. Geen mens zou eigenlijk gedwongen moeten worden om dat wat van hem is onvrijwillig en om niets of voor een veel te lage waarde af te staan. Maar omdat wij mensen lang niet allemaal de ander willen dienen, worden de meeste mensen op aarde, min of meer, gedwongen. De meeste mensen, rijk of arm, willen het alleen goed hebben voor zichzelf, hoe anderen het hebben is niet hun belang. Daarin is ook geen verschil te constateren tussen meesters, persoonlijke slaven en economische slaven. Wanneer mensen, tegen hun wil in, worden verplaatst en verkocht als vee, dan is er nog al eens sprake van groot onrecht. Maar ook vrije mensen in economische slavernij worden nogal eens onrecht aangedaan. Ook zij worden soms gedwongen zich, tegen hun eigen wil in, te verplaatsen, dus te verhuizen naar elders. Al was het enkel maar omdat in hun eigen omgeving onvoldoende werk is te vinden, zodat overleven hen dwingt te verhuizen. Echter, het mens-zijn begint niet bij de rijken of bevoorrechten in een samenleving, maar alle mensen nemen hieraan deel, zonder uitzonderingen. Dit geldt dus ook voor de slaven, ongeacht of zij persoonlijke, dan wel economische slaven zijn. Er zijn veel verschillen tussen de mensen. Binnen Gods orde is er sprake van wederzijdse liefde, maar de liefde wordt gestuurd door de wijsheid. En wijsheid kan, uitgevoerd door ons mensen, nu eenmaal veel dwang inhouden.

Persoonlijke slavernij is een fenomeen die in de mensheid al, op zijn laatst, sinds enkele honderden jaren na de schepping van Adam en Eva is voorgekomen. Dat er veel onrechtvaardigheid en onrechtmatigheid in de persoonlijke slavernij is, dat is heden door heel veel mensen ingezien. Echter de rechtvaardigheid van persoonlijke slavernij, die er ook is, wordt lang niet altijd onderkend. Maar, omdat alle mensen wonen in een land en een economie waarbij, in ieder geval, economische slavernij wijd verbreid is, is de onrechtvaardigheid en

onrechtmatigheid van economische stelsels, die een (te) groot gedeelte van de rijkdom aan (te) weinig mensen geeft, en de mechanismen, die dit in stand, houdt lang niet voor iedereen duidelijk. Of, als er al gedachten aan gewijd worden, worden deze verdrongen door het praktische feit dat er niets aan te doen valt. In alle economische analyses wordt dit aspect van onze economie nooit genoemd, en er wordt dan ook nooit over nagedacht hoe en of het anders zou kunnen. De meeste economen staan in dienst van de rijken, en die hebben geen belang bij een meer rechtvaardiger stelsel. Zelfs al zou daardoor enkel het verschil tussen de rijksten in de samenleving en de armsten maar een beetje kleiner worden.

Omdat ik ervan overtuigd ben dat economische slavernij dezelfde rechtvaardigheid en rechtmatigheid heeft, als persoonlijke slavernij, terwijl over het eerste nooit wordt nagedacht, terwijl het tweede als onrechtvaardig en onrechtmatig wordt gezien, heb ik dit aan de orde gesteld. In de volgende hoofdstukken zal ik analyseren waarom slavernij economisch noodzakelijk is in elke samenleving en er daarom geen samenleving kan bestaan zonder slavernij in welke vorm dan ook. Daarna zal ik u een economisch model aan de hand doen om op een verantwoorde wijze samen te leven, zonder dat er veel onrechtvaardigheid hoeft te zijn. Maar juist in een rechtvaardiger samenleving als de onze zal er, volgens mij, een grote behoefte zijn aan persoonlijke slaven. (Behalve als wij mensen massaal de wil van God gaan volgen en daarom geen medemensen meer verkopen, omdat dat in Gods ogen een gruwel is. Dan zal er, zelfs al zou persoonlijke slavernij legaal zijn, geen persoonlijke slaven meer voorkomen, omdat er niemand is die hen aanbiedt. Zoals de mensen nu zijn lijkt dat op een utopie.) Want die dwingende noodzaak ontstaat zelfs nu dat de economische slaven niet meer ongeveer hetzelfde behandeld kunnen worden alsof zij persoonlijke slaven zijn. Daarom is de persoonlijke slavernij in Europa en Noord-Amerika in een onstuitbare opmars.

Want werkelijk, ook voor vormen van gedwongen persoonlijke slavernij zijn er een aantal rechtvaardigheidsgronden te vinden. Maar natuurlijk niet het ontvoeren van mensen, grootschalig of kleinschalig, om hen als slaaf te verkopen. Dan praten we werkelijk van diefstal van de vrijheid van andere mensen. Wel vrijwillige persoonlijke slavernij en de verkoop van kinderen door de ouders. Wel persoonlijke slavernij als straf voor misdaden. Wel, onder bepaalde omstandigheden, persoonlijke slavernij als gevolg van schulden. Erfelijke persoonlijke slavernij, waarbij de persoonlijke slavernij over gaat van de ouders op de kinderen is, naar mijn mening, als even rechtvaardig te beoordelen als de economische slavernij, waarbij ook hele generaties honderden jaren lang in armoede en in economische slavernij worden gehouden. Erfelijke slavernij is de vorm van slavernij die door alle tijden en landen in de wereld als economisch stelsel is toegepast. Ook Mozes heeft in zijn bepalingen, wanneer kinderen slaaf blijven en wanneer niet, impliciet het bestaan van erfelijke persoonlijke slavernij goedgekeurd. Van Mozes kunnen wij aannemen dat hij zijn Bijbelboeken geïnspireerd door God schreef.

Hoofdstuk 2: De noodzaak van slavernij in het algemeen.

Wanneer u in een nieuw land zou komen, met weinig of zonder andere mensen dan die van uw eigen familie, dan kunt u de middelen van voortbestaan uit dit nieuwe land halen door middel van landbouw, misschien veeteelt, jacht en visvangst. Maar meer dan een bepaalde rijkdom ofwel gerieflijkheid kunt u niet bereiken. Uw gezinsleden werken mee, maar er valt meer rijkdom uit het land te halen dan u met de beperkte arbeidskrachten aan kunt. Meer handen aan het werk betekend meer rijkdom. Uw kinderen zullen, als zij volwassen zijn geworden, een partner vinden en bij u wegtrekken, temeer als het land overvloedig is en de inwoners nog laag in aantal. Op een dag komt u tot de ontdekking dat u en uw oude vrouw er alleen voor staan, want uw kinderen bewerken liever hun eigen grond voor eigen rekening dan dat zij voor u werken. Dan immers houden zij meer over. U bent daarom op zoek naar werkkrachten. Iemand inhuren kan niet, omdat elk vrij mens liever op zijn eigen boerderij wil werken dan een gedeelte van zijn arbeid aan u afstaan. Maar door uw ouderdom bent u ook niet meer in staat om voor uzelf te zorgen. U zult dan dus noodgedwongen een beroep op de liefde van uw kinderen moeten doen. Wanneer dat niet kan of u wilt dat niet, dan zult u, wanneer dan iemand, in ruil voor koeien, paarden, andere dieren of goederen welke u heeft opgeslagen, een van zijn kinderen aan u afstaat in eigendom, daar dan blij mee zijn. Maar dan is tevens reeds de slavernij geboren. U heeft betaald voor dat kind en u bent terecht van mening dat hij u daarom moet dienen. Weglopen wordt niet geaccepteerd. Wanneer u maar sterk genoeg bent, of zoveel hulp van anderen heeft, dat u weglopen en ongehoorzaamheid afdoende kan bestraffen, dan heeft het gekochte kind geen andere keus dan voor u te werken. Tot aan zijn dood moet hij voor anderen werken, voor de welvaart en de gerieflijkheid van anderen. Maar die ander zal beweren dat hij geen andere keus heeft dan zijn slaaf te dwingen voor hem te werken, omdat hij het zelf niet meer kan. Bovendien, hij heeft toch voor deze slaaf betaald? Maar dan is het toch ook zijn eigendom, waar hij mee kan doen en laten wat hij maar wil? Deze medemens in eigendom houden is toch voor hem economische noodzaak?

Met dit simplistische voorbeeld zijn wij precies daar waar het om gaat. Het wordt als een economische noodzaak gezien om anderen, voor niets of voor heel weinig, voor zich te laten werken, teneinde de eigen rijkdom, het eigen gerieflijke leven, mogelijk te maken. Dat daarmee een ander mens wordt verhinderd om zelf ook rijkdom en een gerieflijk leven te hebben wordt als onbelangrijk gezien. Het gaat immers alleen om de eigen welvaart en de eigen rijkdom. Bovendien is niet iedereen in staat, ook al heeft hij vrije grond, om zelf een grote rijkdom te vergaren. Niet iedereen is even kundig. De talenten tussen de mensen zijn ongelijk verdeeld. Anders gezegd, de aanleg, belangstelling en de mogelijkheid om dingen te leren zijn niet voor alle mensen gelijk. De een zal zich het meest gelukkig voelen als hij bezig kan zijn in het bewerken van de grond, de ander zal het verzorgen van dieren fijn vinden terwijl een derde graag vraagstukken oplost die ingewikkeld zijn. Er zijn mensen die graag bezig zijn met schrijven, rekenen en feiten verzamelen terwijl anderen dat geheel niet interesseert. Daardoor alleen al zal er arbeidsverdeling ontstaan, omdat de mensen dat werk gaan uitoefenen waar zij zich het gelukkigst bij voelen. Daarbij komt nog dat een bepaalde groep mensen er alles voor over heeft om rijker en machtiger te zijn dan hun medemensen, omdat zij het zware werk verafschuwen en liever bedient willen worden. Zij zullen dus dienaars zoeken. Ook bijvoorbeeld in straatbendes is er één leider, die zijn medebendeleden min of meer (voor zover zij dat toelaten) als slaven behandelt. De leider heeft het voor het zeggen, de anderen moeten gehoorzamen. En zo is het ook in elke samenleving. Er zijn leiders die de rijkdom naar zich toe

trekken, of rijken die de macht grijpen. Ook in een primitieve samenleving, waar de verschillen tussen rijk en arm echt niet zo groot zijn, is er een verschil tussen de leden van de groep. Rijkdom kan niet alleen afgelezen worden uit geld, maar ook uit beschikbaarheid van goederen, de beheersing van landerijen en het mogen innen van een deel van opbrengst van de oogst, het bezit van vee en dergelijke. Zelfs in een groep van jagers zullen de leiders en machtigen het laatst honger leiden bij een tekort aan gevangen prooidieren. Zelfs daar zullen zij het zijn die bedient worden, vóór alle anderen. Verschil tussen mensen is er altijd geweest en zal er altijd zijn. Er is en zal dus altijd een vorm van, tenminste, economische slavernij bestaan. Wij allen werken aan dit systeem mee, ja door de inrichting van onze economie hebben wij zelfs geen andere keus dan hieraan mee te werken. Ook vandaag de dag zijn de meeste mensen nog altijd in onze wereld minimaal economische slaven. Persoonlijke slavernij mag dan wettelijk in alle landen, of bijna alle landen, afgeschaft zijn, dat wil niet zeggen dat het niet voorkomt. Integendeel, de vereniging tegen de slavernij heeft uitgerekend dat er nu meer persoonlijke slaven zijn dan begin 19^e eeuw, toen de slavernij nog zijn hoogtepunt had, althans in Westerse ogen. De economische slavernij is nog veel groter. Zoals reeds eerder betoogd is in feite het overgrote deel van de wereldbevolking in economische zin een slaaf. Maar het wordt tijd om eens te zien wat onder economische slavernij wordt verstaan en waarom de meeste mensen dat zijn, ook al beseffen zij dat niet.

Economische en persoonlijke slavernij kan als volgt worden gedefinieerd:

Slavernij is het gedwongen afstaan van een deel van de eigen verdienste aan andere, particuliere, mensen.

Daarbij komt nog de inperking van de vrijheid, omdat ook de economische slaven moeten werken voor anderen en die anderen stellen meestal eisen aan ons mensen. Eisen van gedrag, kleding, tijd van werken, enzovoorts. Nu moeten wij de beperking van de vrijheid ook niet als iets heel ergs zien. Immers, elk mens is volkomen vrij in zijn willen, maar beperkt in zijn handelen. Enkel al het feit dat wij samen leven met andere mensen, in het gezin maar ook in de maatschappij, legt ons mensen reeds een beperking van vrijheid van handelen op. Wij moeten rekening houden met de gerechtvaardigde verlangens en wensen van andere mensen. Iemand die bijvoorbeeld het prettig vindt om zonder kleding te lopen, kan dit in onze huidige samenleving enkel doen op privé terrein of op een ander afgezonderd stuk met gelijkgezinden. Echter bloot over straat lopen is in onze dagen (bijna overal) niet toegestaan, omdat hij dan andere mensen met de aanblik van zijn blote lichaam lastig valt. Er zijn wel samenlevingen (geweest) waar men gemakkelijker tegen bloot aankijkt, maar in onze Westerse beschaving mag het niet. En zo zijn er talrijke gebieden en gebruiken die onze vrijheid van handelen inperken. Dat iemand een contract heeft afgesloten om een bepaald aantal uren in de week te werken voor een ander, in ruil voor een beloning, maakt dat die persoon een gedeelte van de week daaraan vast zit en niet iets anders mag doen. Geen werkgever zal het nemen dat iemand, omdat het mooi weer is, onverwacht een dag vrij neemt om naar het strand te gaan. Natuurlijk zijn er wel persoonlijke omstandigheden die plotseling vrij nemen kunnen rechtvaardigen, maar dat is geen dag uit, of niet op het werk komen omdat er die dag geen zin is in arbeid. Maar ook in privé tijd kunnen er verplichtingen zijn waar niet onderuit gekomen kan worden. Zoals het op tijd verschijnen op een bruiloft of begrafenis bijvoorbeeld. Zo zijn er vele beperkingen van de vrijheid van handelen te bedenken, die wij allen heel normaal vinden, maar die toch de vrijheid inperken. Bij persoonlijke slavernij gaat dit nog verder, omdat daar in principe alle tijd

voor de meester is en alleen de tijd, die de meester aan de slaaf toestaat, privé tijd is. Maar ook een soldaat kan weggezonden worden om ergens anders te gaan vechten, met achterlating van zijn angstige familieleden en soms tegen de eigen vrije wil in. Dat hoeven niet persé beroepsmilitairen te zijn, dus mensen die daar zelf voor gekozen hebben. Ook jonge mannen kunnen door de wet hiertoe gedwongen worden, dankzij de zogenaamde dienstplicht. En hier spreken wij over, officieel, vrije mensen, dus geen slaven, die gedwongen worden om andere mensen te doden en desnoods hun leven op te offeren. Over inperking van vrijheid van handelen gesproken!

Zolang als dat de samenleving en de economie zodanig wordt ingericht, dat de ene mens veel meer dan zijn rechtmatig aandeel kan ontvangen, moeten er ook altijd mensen zijn die minder dan hun rechtmatig aandeel mogen houden. Als iemand vele miljoenen per jaar ontvangt, dan zijn er veel mensen die minder ontvangen dan dat hun toekomt. Daarom schreef de Amerikaanse econoom Schumacher in zijn boek 'Houd het klein' dat voor elke miljonair er een armenhuis staat. Het deel wat zij niet krijgen wordt natuurlijk niet vrijwillig afgestaan, maar is gedwongen en wel door de structuur van de economie. Onze economie is, zoals elke economie, op het recht van de sterkste gebaseerd. De economische wetenschap is echter van de hierna volgende verkeerde uitgangspunten uitgegaan. De grondlegger van de moderne economische wetenschap, Adam Smiths, ging ervan uit dat het kapitaal de grondslag was voor de economie, waar al het andere van afgeleid is. Maar niet het kapitaal is de grondslag, maar de arbeid. Zonder dat er mensen zijn die de machines besturen en controleren zal er geen productie van goederen zijn. Aan alle kapitaalgoederen is arbeid vooraf gegaan om ze te produceren. Ongeacht of u spreekt over eenvoudig gereedschap of over de meest ingewikkelde, computergestuurde robot. Altijd zijn het mensen geweest die met hun arbeid ervoor gezorgd hebben dat het kapitaalgoed bestaat. Wanneer u op een onbewoond eiland terecht komt dan kunt u, met enige creativiteit en de nodige arbeid, vaak in uw onderhoud voorzien. Alleen als het eiland een kale rots in de zee is zal dat moeilijk zijn. Maar als het eiland drinkwater heeft en enige natuurlijke hulpbronnen, dan zal het wel lukken. U kunt van de materialen die u op het eiland vindt eenvoudige gereedschappen maken en daarmee werken. Uw arbeid en intelligentie is bepalend voor overleven, niet of u kapitaalgoederen tot uw beschikking heeft. En zo is het ook in een maatschappij. Zonder arbeid wordt er echt niets gemaakt. Wij mensen hebben de eeuwen overleefd zonder ingewikkelde en dure machines. Dat houdt overigens niet in dat het verschil tussen rijk en arm door een verkeerd uitgangspunt van de economie veroorzaakt wordt.

Toch heeft deze theorie, dat kapitaalgoederen aan de basis staan van de economie, grote gevolgen gehad voor de wijze waarop wij naar de samenleving kijken. De gehele economische wetenschap is op deze verkeerde hypothese gebaseerd. Inclusief de veel te grote winsten die mensen met vermogen uit de samenleving halen, ten koste van hen die de arbeid inbrengen. Daarom is arbeid ondergewaardeerd en kapitaalinbreng overgewaardeerd. Deze economische wetenschap heeft het ook mogelijk gemaakt dat arbeiders, tegenwoordig werknemers genoemd, zich konden ontwikkelen, zonder dat het systeem van economische slavernij in gevaar kwam. De mensen lieten zich door de bevindingen van de economische wetenschap overtuigen dat het alleen zó kan en niet anders. Wat er achter zit, namelijk de grootschalige uitbuiting van mensen, werd en wordt niet gezien. Niet dat vroegere samenlevingen, die meer gebaseerd waren op arbeid dan op vermogen, geen uitbuiting kenden, maar daar was vaak wel een betere zorg voor de mensen. Het was de meeste rijken duidelijk dat hun rijkdom gestoeld

was op de arbeid van anderen én dat zij die anderen behoorlijk moesten onderhouden, wilde zij zelf hun rijkdom houden. Er was dus zorg van de rijken voor de armen. De rijken in onze samenleving voelen geen enkele verantwoording voor de armen en zien niet in dat de arbeid van die armen hun rijkdom in stand houdt. De zorg voor de armen is overgedragen aan de staat en uit handen gehaald van particulieren. Nu is die armenzorg aan het afbrokkelen, het waarom komt verderop ter sprake.

De moderne economische wetenschap is echter niet de oorzaak van economische slavernij, maar het gevolg ervan. Maar hoe is de economische slavernij tot stand gekomen? De persoonlijke slavernij is niet zo moeilijk. Kinderen zijn van nature het eigendom van de ouders en in die natuurlijke orde hoort ook het recht van de ouders hun kinderen te verkopen. Kinderen kunnen voor dit doel ook gestolen worden. De verkoop van kinderen zijn een zeer grote bron en misschien wel de grootste bron van persoonlijke slavernij geweest door alle eeuwen heen. Daarnaast hebben mensen altijd getwist. Talloos zijn de oorlogen die mensen gevoerd hebben. Bij oorlogen horen ook gevangenen. Ook dat is een bron voor persoonlijke slavernij. Een derde bron zijn misdadige benden, die een vreedzaam land binnenvielen om het vee en de goederen te stelen, de mannen vermoorden of gevangen namen en de nog levende bevolking vaak over honderden, of zelfs duizenden kilometers vervoerden, om elders op een slavenmarkt te verkopen. Deze mensen werden gedwongen om voor bijna niets te werken. Een te slechte behandeling wilde nog wel eens een opstand veroorzaken. Maar over het algemeen legden de mensen zich hierbij neer, omdat zij niet anders wisten dan dat zij het eigendom van andere mensen waren. Vele duizenden jaren zijn mensen overal op de wereld zo behandeld, totdat in het Europa van de Middeleeuwen voor het eerst het systeem van volledige economische slavernij op grote schaal op kwam zetten. Toen konden de christelijke heersers hun handen in onschuld wassen en een schoon geweten hebben. Zij konden voor het eerst beweren dat alle mensen werkelijk broeders en zusters van elkaar waren. Alle mensen waren immers vrij? En armen waren er altijd al geweest, dat was en is niets nieuws.

Maar hoe werkt dat systeem van volledige economische slavernij precies? Aan welke voorwaarden moet worden voldaan? Eigenlijk is het heel simpel. Sluit de grond af en er zijn een groeiend aantal mensen die niets anders hebben aan te bieden dan hun arbeid. Met grond moet u niet alleen denken aan letterlijk de grond waarop wij lopen, maar ook de grond, de basis waarop wij kunnen arbeiden. De Grondwet gaat immers ook niet over de grond in letterlijke zin, maar over de basis van onze rechtstaat, of beter, onze wettenstaat. Want in onze samenleving is recht en rechtvaardigheid soms ver te zoeken. In de Middeleeuwen werden ook alle beroepen afgesloten voor niet-ingewijden door de gilden. Deze gilden hadden het officiële doel om de kwaliteit van de producten te handhaven, wat zij ook deden. Maar in de praktijk was het ook een effectief middel om mensen die, hoewel ze een goede kwaliteit product konden leveren, toch de toegang tot het beroep af te sluiten. De gilden bepaalden wie meester kon worden en wie niet. Wie geen meester in het vak was mocht geen eigen zaak hebben. Heel effectief om een gewillig leger van vakmensen te krijgen, die uitsluitend afhankelijk waren van hun arbeid en geen andere mogelijkheid hadden dan zichzelf te verhuren aan een meester in het vak. Dat de lonen navenant laag waren spreekt voor zich en was ook de bedoeling. Maar als de grond afgesloten is, dan treedt er een keiharde wet in werking van vraag en aanbod. Deze wet luidt:

Als er geen vrije grond meer is, dan neigen de lonen naar het laagste niveau wat in een bepaalde tijd en plaats als aanvaardbaar wordt geaccepteerd. Terwijl, wanneer er genoeg vrije grond over is om een bestaan op te bouwen, dan neigen de lonen naar een niveau, die gelijk is aan wat men kan verdienen op de dichtstbijzijnde vrije grond.

En hieruit is het principe van de volledige economische slavernij af te leiden. Toen de aarde nog zo leeg van mensen was, dat niemand voor een te laag loon wilde werken voor een ander, omdat zij op vrije grond meer konden verdienen, toen was er een noodzaak van persoonlijke slavernij, om de rijken en de machtigen van een grote welvaart te verzekeren. Toen er genoeg mensen woonden en de wetten elke grond afsloot, door die grond aan particulieren toe te wijzen, was persoonlijke slavernij niet meer nodig, omdat er een groot aantal armen was die niets anders hadden dan hun arbeid en deze wel moesten verhuren, zelfs al kregen zij daar maar een schijntje voor. Zij hadden en hebben geen keus, het was en is, werken voor het aangeboden bedrag of dood gaan van de honger. Ons sociale vangnet, voor zover er nog iets van over is, maakt deze stelling niet ongedaan, maar heft alleen de ergste gevolgen op.

U zult wel begrijpen dat deze ontwikkeling niet overal gelijktijdig en hetzelfde verliep. Het ene land is dichter bevolkt dan het andere land. Bovendien is er ook een verschil in godsdienst. Een godsdienst die alle mensen gelijkwaardig voor God verklaart, zoals het christendom, is een stimulans om, zodra het kan, de persoonlijke slavernij af te schaffen. Een godsdienst, die in de godsdienst zelf de acceptatie van slavernij heeft opgenomen, zal minder haastig zijn. De leidinggevendenden in een land, de slavenbezitters, belijden over het algemeen ook dezelfde godsdienst die in het land overheersend is. Zij zullen, voor hun geweten, in een christelijke godsdienst eerder geneigd zijn om hun persoonlijke slaven vrij te laten, om hen als economische slaven per uur in te huren, dan bij een heidense godsdienst, welke de persoonlijke slavernij heeft geaccepteerd. Maar hoewel de vrijlating van persoonlijke slaven in Europa, horigen of lijfeigenen genoemd, reeds in de Middeleeuwen begon, waren er in Rusland nog persoonlijke slaven tot ver in de 19^e eeuw. Dit bewijst ook mijn stelling dat persoonlijke slavernij alleen afgeschaft wordt als een volledige economische slavernij mogelijk is. Rusland was te groot en te uitgestrekt om alle land af te sluiten voor de armen. Daarom moesten zij wel, uit economische noodzaak, de persoonlijke slavernij handhaven. Anders hadden de rijke grootgrondbezitters geen arbeiders gehad om hun land te bewerken. Het gevaar bestond namelijk dat de arbeiders naar elders zouden vertrekken en de rijken geen arbeid in konden huren. Ook in West Europa ging het vrijlaten van de persoonlijke slaven lang niet overal op hetzelfde moment. Er zaten vaak eeuwen tussen.

Ook een bewijs voor mijn stelling dat persoonlijke slavernij alleen afgeschaft wordt als volledige economische slavernij ervoor in de plaats komt, is de slavernij in de koloniën van de westerse landen in Amerika en elders in de wereld. Deze slavernij ontstond pas toen de slavernij in Europa al nagenoeg overal, met Rusland en enkele andere Oost Europese landen als uitzondering, was afgeschaft. Omdat men geloofde dat persoonlijke slavernij eigenlijk tegen Gods geboden inging, ontwikkelde men een theologische theorie, die persoonlijke slavernij acceptabel moest maken en waarvan wij nu nog de negatieve gevolgen van ondervinden. Dat was de theorie dat blanken meer waard waren dan kleurlingen. Hierover in een later hoofdstuk meer.

U kunt nu wellicht beter begrijpen waarom, ondanks internationale druk, er landen zijn geweest die pas in de tweede helft van de 20^e eeuw de persoonlijke slavernij afschaften. En dat er nu nog steeds landen bij zijn die, hoewel de persoonlijke slavernij officieel is afgeschaft, er in die landen, officieel illegaal, nog steeds volop persoonlijke slaven zijn, die nog subject zijn van koop en verkoop. Alleen, de meeste slavenmarkten in die landen zijn niet meer openbaar. Een uitzondering is Soedan, waar men op de markt nog steeds mensen kan kopen. Maar in de meeste andere landen is de slavenmarkt ondergronds gegaan. Dat wil zeggen, wie geïnteresseerd is in het kopen van een mens en de handelaren verwachten geen politieval, die kan men natuurlijk wel te weten komen waar en wanneer zo'n markt wordt gehouden en kan men daarop een mens kopen. Ook worden voor persoonlijke slaven in sommige landen tegenwoordig een verhullend taalgebruik gehanteerd. Maar de persoonlijke slaven hebben geen lotsverbetering gehad. Integendeel, juist door de illegaliteit, soms een verslechtering van hun leefsituatie. Persoonlijke slaven kunnen tegenwoordig wegllopen, zonder dat de eigenaar hun, officieel, terug kan eisen. Bovendien mag niet te duidelijk worden dat iemand een persoonlijke slaaf is, omdat dat de eigenaar in de problemen kan brengen. Opsluiting en inperking van vrijheid zijn daarom dus meer geboden, dan dat deze mensen legaal het eigendom waren van hun meester. Daarnaast, omdat persoonlijke slaven uit het zicht moeten worden gehouden, is dat voor veel meesters aanleiding deze mensen een nog onmenselijke arbeidstijd en werkdruk op te leggen dan vroeger, toen zij nog legaal eigendom waren. Al met al dus vaak een verslechtering van hun leven als persoonlijke slaaf.

Denk niet dat in onze West-Europese wereld en die van Noord-Amerika geen economische slavernij meer voorkomt. Onze gehele economie is daarop gebaseerd. Zelfs gedwongen persoonlijke slavernij komt hier, weliswaar illegaal, meer voor dan menigene lief is. Natuurlijk, zeker in West-Europa is er een sociaal vangnet gebouwd, die voorkomt dat mensen sterven van de honger. Maar dit vangnet is niet alleen zo laag dat de mensen, die daar gebruik van (moeten) maken een relatieve grote armoede hebben, ook de bepalingen waar deze mensen aan moeten voldoen zijn zo gemaakt, dat het beslist geen feest is als iemand tot dit vangnet is veroordeeld voor een kortere of langere tijd. Met allerlei regeltjes, zogenaamd om misbruik te voorkomen, worden deze mensen het leven behoorlijk zuur gemaakt. Bovendien raken een toenemend aantal van deze mensen, soms gedeeltelijk door eigen schuld, maar lang niet altijd, steeds verder aan lager wal. Ook in Nederland is het geen uitzondering meer als hele gezinnen, ook met kleine kinderen, geen woning meer hebben. Een steeds groter aantal daklozen bevolkt onze steden en dorpen. Daarbij moeten wij ook nog het probleem van de illegalen tellen. Door afsluiting van de legale arbeidsmarkt voor deze mensen, kunnen zij niet anders dan zwart werk accepteren, met alle risico's van arrestatie, of hun heil zoeken in criminele activiteiten. Zwart werk betekent afgesloten zijn van alle sociale voorzieningen en vaak een veel lager loon dan officieel is toegestaan. Vele van deze mensen zitten ver onder de officiële armoedegrens. Bedelen is ook een optie, waardoor wij tevens een toenemend aantal bedelaars in de steden aantreffen, die meestal zonder gaven voorbij worden gelopen. Het oordeel luidt al zeer snel dat deze mensen maar moeten werken voor hun boterham, zich meestal niet afvragend of dit voor de betreffende persoon wel mogelijk is. Bovendien vindt de overheid dat bedelaars het straatbeeld vervuilen en doen pogingen dit te verbieden, waardoor deze mensen worden opgejaagd. Bewust wordt ook van de legale bevolking een arbeidsreserve gehouden en de arbeidsmarkt heet al overspannen als er slechts drie of vier procent werkelozen zijn. Dat er een aantal mensen, door opleiding, leeftijd of psychische gesteldheid, niet bemiddelaar zijn, dus niet of moeilijk een arbeidsplaats kan vinden steekt, maar voornamelijk onder diegenen die ook in

economisch opzicht een slaaf zijn. Die vinden al zeer snel dat een ander door eigen schuld geen werk of inkomen heeft en denken dat zij de uitkering moeten betalen. Voor diegenen die van dit systeem profiteren (de rijken) zijn deze mensen, die vaak in grote nood verkeren, een prachtig hulpmiddel om de rest van de economische slaven kalm en werkwillig te houden.

Juist door de vele regels en vergunning stelsels, volgens onze regering om de economie te bevorderen, worden vele mensen belet om te werken. Wie als zelfstandige wil werken, maar geen kapitaal achter de hand heeft wordt al snel door de regels van welke uitkering dan ook gedwongen om werk in loondienst te zoeken, omdat anders, ook in de moeilijke opstartfase, de uitkering kan worden stopgezet. Er zijn wel mogelijkheden, maar deze zijn zeer beperkt en vergen een groot doorzettingsvermogen. Voor velen wordt de weg naar een zelfstandig beroep effectief afgesloten. Want er zijn wel opstartsubsidies en de overheid wil wel helpen, maar dan moet de ondernemer in spé wel aan alle gestelde normen voldoen. De meeste mensen kunnen het vergeten. In heel Europa is de grond zeer grondig en compleet afgesloten, zowel de letterlijke bodem als mede ook de grond om te werken. Waar nog hier en daar gaatjes of kiertjes zitten in de wetgeving, is de markt zo overbezet dat er geen droog brood meer te verdienen valt. Zelfs, en misschien wel juist, voor het meest eenvoudige werk moet men een vergunning hebben als men voor zichzelf wil werken. Voor meer geschoold werk is een vergunning soms niet nodig, omdat de opleidingseisen de markt voldoende afsluiten. Het gevolg is dat de lonen, hoewel hoger dan in ontwikkelingslanden, toch veel lager zijn dan de werkelijke verdiensten van de werkende mensen. Ook hier wordt, zoals overal in de wereld, voor de gewone mens de verdiensten boven een bepaald niveau afgeroomd. Ook hier is het merendeel van de bevolking economisch gezien een slaaf. Zoals mijn vader het soms spottend over zichzelf en de andere arbeiders opmerkte: “Wij zijn loonslaven”. En hij had gelijk.

Uit dit alles kan de volgende stelling worden gedistilleerd:

Zolang in een samenleving de ene mens de andere mens wettelijk mag dwingen om een gedeelte van zijn verdienste af te staan, in welke vorm dan ook, persoonlijk of langs de weg van de economische ordening, zolang zal slavernij in die samenleving, in welke vorm dan ook, een dwingende economische noodzaak zijn en blijven.

Uit het vorige hoofdstuk is gebleken dat een samenleving, waarin het niet mogelijk is om de verdienste van anderen in eigen zak te stoppen, niet denkbaar is, omdat God het verschil tussen rijk en arm als een onveranderlijke natuurwet heeft vastgelegd. Daarom zullen er altijd rijken en armen zijn. Dit blijkt ook uit de opbouw van onze samenleving en van alle samenlevingen uit het verleden. Maar hieruit volgt ook de voor veel mensen onbegrijpelijke voorliefde van de wetgevers voor het beschermen van bezit, boven de waardigheid van mensen. Veel mensen ervaren dat bezit voor de leidendenden in de samenleving meer waard is dan mensen en dat inbreuk maken op het eigendomsrecht soms veel zwaarder wordt gestraft dan inbreuk maken op iemands persoonlijke vrijheid. Behalve voor diegenen die rijk zijn en soms zeer grote bedragen illegaal verzamelen. Vanuit de noodzaak van economische slavernij is het echter zeer gemakkelijk te verklaren. Wanneer het bezit niet zo fel werd verdedigd, maar voorrang werd gegeven aan de persoonlijke vrijheid en waardigheid van de mensen, dan was het met de economische slavernij snel gedaan. Mensen zouden dan afdwingen dat zij hun verdiensten geheel of grotendeels zelf mochten houden. Voor het in stand houden van het systeem dat de bovenlaag van de volken de rest van de bevolking mag gebruiken voor hun eigen rijkdom is het

noodzakelijk dat, soms voor een deel onrechtmatig verkregen en in bezit gehouden, eigendommen tegen vervreemding door anderen wordt beschermd. Daarom staan op het vervreemden van bezit vaak zeer zware straffen. Ook als bezit liever wordt vernietigd, dan er een arm medemens in het noodzakelijke levensonderhoud mee te voorzien. Dat het stelen van grote vermogens relatief minder zwaar bestraft worden, heeft ermee te maken dat deze dieven meestal tot de bovenlaag van de bevolking behoren. Zeker als de diefstal van de armen was, wil men iemand die bij de economische meesters hoort natuurlijk niet te zwaar aanpakken. Diefstal, alhoewel meestal keurig binnen de wet, is voor de bovenlaag van een volk een manier van leven en eigenlijk niets bijzonders. Zolang het binnen de wet blijft is er niets aan de hand. En wanneer het buiten de wet valt, vooral als het niet de eigen groep betreft, maar de economische slaven, is er begrip voor, alhoewel niet altijd openlijk.

Er zijn echter ook andere redenen voor persoonlijke slavernij dan de strikt economische redenen. Mensen kunnen andere mensen als eigendom willen hebben om hun grote heerszucht te bevredigen. Dan is er niets leukers dan met een ander mens te doen of te laten wat je zelf wil, zonder rekening te hoeven houden met de gevoelens en/of noden van die medemens. Dit soort slavernij komt ook in, naar buiten toe, gewone gezinnen voor. De basis voor samenleving in zo'n gezin is dan niet meer de onderlinge liefde, maar angst. De blijf van mijn lijf huizen zitten vol met de slachtoffers van deze ongezonde gezinssituaties. Dit komt voor in alle lagen van de bevolking, er is hier geen verschil tussen economische slaven en hun economische meesters. Ook bestaat er een vrijwillige persoonlijke slavernij. De mens is door God geschapen om te dienen. Een aantal mensen heeft de behoefte om te dienen en willen dat, om welke reden dan ook, graag letterlijk opvatten. Zij willen graag dat er een ander mens is, die letterlijk over alles in hun leven beschikt, soms zelfs tot tatoeage of piercing aan toe. Sommigen genieten er ook van gehinderd te worden door boeien, althans zo nu en dan, of van een pak slaag te krijgen. Sommige mensen gaan daar heel ver in. Er zijn natuurlijk ook mensen die het leuk vinden om over anderen onbeperkt, of zo goed als onbeperkt binnen de grenzen van een afspraak, te heersen. Deze grenzen worden dan enkel in acht genomen, omdat de persoonlijke slaaf kan weglopen, ja zelfs met goed gevolg zijn 'meester' voor mishandeling kan aanklagen, als aangetoond kan worden dat de mishandeling niet binnen de grenzen van wat afgesproken is geschied. Voor deze mensen is zelfs een markt waar persoonlijke slaven, ofwel zichzelf aanbieden, ofwel door een meester, met goedkeuring van zijn slaven, worden aangeboden. Soms worden er zelfs kampen en/of bijeenkomsten voor meer dan een dag, maar bijvoorbeeld een week georganiseerd. Een trekker is als men daar dan slaven openbaar 'verkoopt' voor bijvoorbeeld de tijd van de bijeenkomst. De verkochte slaven moeten dan hun meester dienen, die vaak vernederende opdrachten verzint. Maar het plezier is voor alle deelnemers aan zo'n bijeenkomst, omdat het geheel vrijwillig is, zowel van de kant van de 'slaaf' als aan de kant van de 'meester'. Het is voor deze mensen gewoon een leuk spel.

Er bestaat ook een onvrijwillige slavernij en die heeft door alle eeuwen heen bestaan, welke niets met de economische noodzaak van slavernij heeft te maken. Deze slaven worden alleen gebruikt voor lust van hun meesters, of voor de behoefte om iemand geheel onbelemmerd, door welke regels dan ook, te kunnen mishandelen. Overal in de wereld worden mensen gedwongen om prostitutie met zich te laten bedrijven, of in minder aantal gevallen, zich te laten mishandelen. Daar is een handel in mensen voor op gang gekomen. Neem daarbij ook eens landen, waar mensen vaak naar toe gaat met de uitsluitende bedoeling om daar vormen van seks te bedrijven die men hier niet of moeilijk kan, zoals bijvoorbeeld seks met kinderen. In

deze landen wordt dit, soms door armoede en soms ondersteund door een godsdienst die het niet erg vindt, toegelaten, alhoewel meestal niet officieel. Ook in Europa zijn er landen, bijvoorbeeld Oost-Europa, waar sommige plaatsen bekend staan vanwege het sekstoerisme. De vraag naar steeds jongere kinderen wordt ook daar volop gehonoreerd, ondersteund door een ontbrekende of onvoldoende wetgeving, dan wel wet handhaving. Tegenwoordig schijnt men reeds op internet een kind te kunnen bestellen voor dit doel, zodat de vakantie ook in dat opzicht goed mag verlopen. Sommige van deze landen maken deel uit van de Europese Unie. Deze reden van slavernij is bijna altijd, vanwege de redenen voor deze vorm van slavernij, een persoonlijke slavernij. Het is echter iets, zoals gezegd, van alle tijden en alle soorten beschavingen. Bekend is bijvoorbeeld een Perzische ambtenaar enkele honderden jaren voor Christus die, voor bewezen diensten, een mooie jongen vroeg. Ook uit de Griekse en Romeinse beschavingen zijn schandknappen en hoerenhuizen, waar men kon aangeven welke behandeling men wenste, bekend. Er is zelfs een Romeinse keizer geweest die erom bekend stond dat hij zijn seks het liefst bedreef met kleine jongens. Die liet hij in zijn ruime bad tussen zijn benen zwemmen en naar zijn genitaliën happen, hij noemde hen zijn visjes. In het christelijke Europa van latere eeuwen was homoseksualiteit of seks met kinderen minder gewoon, omdat het geloof daar tegen was, wat overigens niet betekende dat het niet gebeurde. Van Richard II van Engeland beweren sommige mensen dat hij een voorkeur had voor jongetjes en die als zijn pages liet optreden, maar die soms ook 'nachtdienst' hadden. Ook latere koningen en niet alleen in Engeland stonden voor knapenschenderij bekend. Het gebruik van meisjes en vrouwen gebeurde evenwel ongetwijfeld frequenter. Van een Londense Lord in het Engeland van koningin Victoria was bekend dat hij het liefst jonge meisjes had om te ontmaagden. Zo ongeveer van 11 of 12 jaar oud. Hoewel seks met kinderen toen reeds wettelijk verboden was en zijn hobby niet geheel onopgemerkt is gebleven, had hij een ruim aanbod van deze kinderen en is hij nooit voor een wereldlijke rechter gekomen. En denk eens aan een Nederlandse senator, welke gestorven is in de 80er jaren van de 20^e eeuw. Hij was een bekende pedoseksueel met een voorkeur voor jonge tieners van het mannelijk geslacht maar is, voor zover ik weet, nimmer hiervoor met de rechter in aanraking gekomen.

Maar er is nog een andere vorm van persoonlijke slavernij, die niet speciaal een economische grondslag heeft. Want niet alleen in Noord-Amerika, echter ook in Europa neemt de vraag en daardoor het aanbod van huisslaven toe. Wij kunnen zowel hier in Europa, alsmede ook in Noord-Amerika ook mensen inhuren voor het huishouden. Waarom is er dan zo grote vraag naar? Wel de reden is eenvoudiger dan gedacht. In onze Westerse samenlevingen is er zo'n groot succes geboekt met het propaganderen van de officiële waarden en normen, dat zij aan haar eigen succes ten onder dreigt te gaan. Wij propaganderen namelijk het gelijkwaardigheidsprincipe. Daardoor denkt een groeiend aantal economische slaven dat zij, niet alleen in Gods ogen, maar ook maatschappelijk gelijkwaardig zijn aan de economische meesters. Maar de economische meesters willen geen dienaren, die zich aan hun meester gelijkwaardig achten, maar dienaren die hen, in ieder geval uiterlijk, respecteren en gehoorzaam doen wat hen is opgedragen, zonder vragen of commentaar. En daarom wijken zij uit naar persoonlijke slaven. Het is een bijkomstigheid dat dit illegaal is. Bij betrapping komen zij er, dankzij hun rijkdom en goede advocaten, er toch wel zonder straf, of met een heel lichte straf onderuit. De huisslaaf maakt het minder goed. Omdat de meesten verhandeld zijn vanuit het buitenland worden zij, vaak nog voor de rechtszaak tegen hun meester, het land uitgezet. Ze moeten verder maar zien. Dat ze thuis misschien creperen, worden vermoord of opnieuw worden verkocht is van geen belang. Ook is van geen enkel belang dat lang niet iedereen

geschikt is om als huisslaaf te werken. Door de illegaliteit en de krapte van het aanbod is er voor deze mensen geen alternatief voorhanden. Daarom wordt er ook nog eens onnodig leed toegepast door mensen, gedwongen tegen hun eigen karakter in te laten handelen. Zware, ook lichamelijke straffen, of zelfs moord kan het gevolg zijn van verzet tegen werk, welke niet overeenstemt met de eigen geschiktheid van de betreffende slaaf.

Maar hoe triest ook deze redenen voor slavernij zijn, hoeveel menselijk leed het ook veroorzaakt, hoeveel onrecht er ook geschiedt en hoeveel gewetenloze mensen hier ook aan mogen verdienen, deze redenen van slavernij vallen in principe buiten het kader van dit boek. Alleen persoonlijke slavernij als huisslaven kan er nog net invallen. Want dit boek gaat in hoofdzaak over de economische noodzaak van slavernij, die ook afgezien van de natuurwetten blijft bestaan zolang wij onze economie op ongelijkheid blijven baseren. Wel moeten wij bedenken, dat niet economisch noodzakelijke slavernij in hoofdzaak alleen mogelijk was en is, omdat er slavernij is die als een economische noodzaak wordt gezien en ervaren. Maar bij de verdere analyses zal ik de slavernij uit niet economische noodzaak zoveel mogelijk apart behandelen.

De vraag is en blijft, en ook die vraag hoop ik met dit boek te beantwoorden, of een slavernij vrije samenleving wel kán. Volgens de in het vorige hoofdstuk behandelde natuurwet zal er altijd vormen van slavernij zijn. Ook de menselijke geschiedenis heeft dit duidelijk uitgewezen, en alle samenlevingen en subgroepen in de samenlevingen wijzen erop, dat slavernij overal en altijd voorkomt. Bovendien kunnen wij tot nu toe stellen dat minstens ongeveer 80 procent van elke bevolking, op welke wijze dan ook, zeker onder slavernij vallen. Veelal is het een vorm van economische slavernij. Ook in het Romeinse Rijk was maar ongeveer eenderde van de bevolking een persoonlijk slaaf. Maar het aantal economische slaven waren natuurlijk veel groter. In de bedrijfseconomie wordt een gulden 80-20 regel aangehouden. Een bedrijf wordt als gezond gezien als 80 procent van de omzet wordt gehaald bij 20 procent van de klanten. Dus ook 20 procent van de omzet bij 80 procent van de klanten. Natuurlijk zijn hier uitzonderingen op. Een supermarkt zal het van veel winkeland publiek moeten hebben en komt waarschijnlijk nooit aan de 80-20 norm. Evenzeer een fabriek, gespecialiseerd in auto-onderdelen, zoals uitlaten. Die werkt voor drie of vier grote autofabrikanten en komt ook niet aan de 80-20 norm. Maar over het algemeen klopt deze regel. Zou deze regel ook opgaan voor menselijke samenlevingen? Zou een samenleving soms gezond zijn als 20 procent van de bevolking 80 procent van de rijkdom naar zich toe haalt en de overige 20 procent van de rijkdom aan de 80 procent laat, die voor hen werkt? Ik weet het niet, het zou best kunnen! Hier zou onderzoek naar gedaan moeten worden, om het zeker te weten. Ik geloof en verwacht niet dat uit het onderzoek zal komen, dat voor een gezonde samenleving 50 procent van de bevolking ook 50 procent van de rijkdom zal bezitten, met andere woorden dat iedereen gemiddeld evenveel bezit. Maar of de verhouding 80-20, of 70-30 of zelfs 60-40 optimaal is, weet ik gewoon niet. Hier is nooit onderzoek naar verricht. Maar ook in het geval dat de optimale verhouding 80-20 is, dan is onze samenleving toch ongezond, omdat er teveel rijkdom bij de bovenlaag van de bevolking wordt opgestapeld. Ik denk dat zij zich momenteel meer dan 80 procent van de rijkdom hebben toegeëigend. Zeker op wereldschaal bekeken. Daarbij komt nog dat rijkdom nooit voor de rijke alleen is, maar ook dient als steun voor de armen. Bovendien zijn de rijken de leiders van de samenlevingen en hebben als zodanig een grote verantwoording voor het welzijn van alle mensen. Deze verantwoordelijkheid wordt momenteel, over het algemeen gesproken, door de rijken niet meer ingezien en dus ook niet

meer gevoeld. Ieder denkt alleen rijk te zijn voor zichzelf en de armen kunnen en mogen wat hen betreft verrekken.

Een gezonde samenleving is ook een zorgzame samenleving. Ik bedoel niet dat, zoals na de Tweede Wereldoorlog in Europa het geval is, er een uitgebreid sociaal vangnet moet zijn, waar de armen recht op hebben. De geschiedenis leert ons dat dit niet werkt. Ja, zolang de algehele mentaliteit van de arbeiders is dat er zomin mogelijk gebruik van gemaakt moet worden, omdat ieder er voor verantwoordelijk is om met eigen arbeid het brood te verdienen, zolang gaat het wel goed. Maar het gevolg van teveel rechten zonder plichten heeft uitgewezen dat ongemerkt een steeds toenemend aantal van de bevolking er gebruik van moet maken. Niet altijd door eigen handelen, maar zo'n sociaal vangnet dient ook om de rijken, die van bepaalde arbeiders af willen, daarin te dumpen en dat een nette oplossing te vinden. Maar ook bepaald werk wordt niet meer aangenomen, omdat dit als te nederig en te slecht betaald wordt beschouwd. Als daarbij, omwille van de rijke bovenlaag, de gemiddelde opleiding van een land omhoog moet, dan ontstaat er al gauw een grote hoogmoed onder de economische slaven, die werken minderwaardig vindt en niet meer bereid is in eenvoud te dienen. En de gemiddelde opleiding moest na de Tweede Wereldoorlog omhoog, omdat anders de technologische ontwikkeling niet bijgehouden kon worden. En deze levert de meeste rijkdom op, vooral voor de mensen die reeds rijk waren. Het sociale vangnet diende in hoofdzaak om die belangen zeker te stellen. Mensen moesten gestimuleerd worden om te studeren. Dat kon enkel door de inkomens van de bevolking gemiddeld omhoog te brengen en om de angst voor de economische gevolgen van werkeloosheid, ziekte en ouderdom weg te nemen. Dan wilden ook de arbeiders investeren in jarenlange studie van hun nageslacht. Dan kon de gemiddelde opleiding zover omhoog dat de technologische vooruitgang niet door onkunde en gebrek aan goed opgeleide werkers zou stagneren. Dan kon het voordeel van studie aan de meeste mensen duidelijk worden. Daarbij kwam nog de angst van de rijken voor een communistische revolutie, als de arbeiders te ontevreden waren. Daarvoor was het sociale vangnet, welke nu zijn functie heeft gehad. Want nu is bijna iedereen ervan overtuigd dat leren voor de kinderen van belang is voor een goed inkomen op latere leeftijd. Nu zijn de mensen meer bereid om jarenlange studies voor hun nageslacht te betalen, ook in onzekere tijden, omdat het voordeel oplevert. Nu is de communistische dreiging verdwenen. Nu is het sociale vangnet, met de globalisering van de economie, waardoor goedkopere en ook goed opgeleide arbeidskrachten elders verkrijgbaar zijn, als een belemmering voor de economie in Europa ervaren. Daarom wordt deze ook in rap tempo afgebroken. Zo snel als maar, zonder grote maatschappelijke onrust, mogelijk is. Hierdoor worden de mensen onverzorgd achter gelaten. Want de onderlinge zorg voor elkaar is, dankzij een betaald sociaal vangnet, ook afgebroken. En dat rijke mensen hun rijkdom niet voor zichzelf hebben, maar om hun arme medemensen te helpen, is nu een wereldvreemde gedachte. Het is ieder voor zich en graaien wat er te graaien valt, op elk niveau van de samenleving. Zorg voor de medemens is zeldzaam geworden. Want een zorgzame samenleving is niet een samenleving met een sociaal vangnet, maar een samenleving waar mensen, rijk en arm oog, zorg en liefde hebben voor elkaar. Daarom ook is onze samenleving zo liefdeloos hard en onleefbaar geworden. Wij missen de liefde en de zorg voor elkaar.

Hoofdstuk 3: Persoonlijke slavernij in dun bevolkte gebieden.

In dit hoofdstuk begin ik met een analyse te maken van de economische noodzaak van persoonlijke slavernij in dunbevolkte gebieden. Omdat de economische noodzaak in alle tijden op ongeveer dezelfde gronden is gebaseerd, heb ik geen verschil gemaakt tussen de persoonlijke slavernij in de oudheid en die in de moderne tijd, of in ieder geval de meer modernere tijd. Hoe de persoonlijke slaven ook werden genoemd, waar de persoonlijke slaven ook vandaan kwamen, altijd was de noodzaak van persoonlijke slavernij aanwezig. Zolang een volk leeft van de jacht en van verzamelen, zolang een bevolking eigenlijk nomaden zijn op eigen terrein, zolang is de economische noodzaak van persoonlijke slavernij ofwel geheel afwezig, ofwel zeer beperkt. Persoonlijke slaven zijn dan ook te duur, omdat de opbrengst van hun werk in geen verhouding staat met de kosten. Hooguit ter verzorging van ouderen zijn een klein aantal slaven nodig, verder heeft men meer aan vrije medemensen. Deze kunnen hun deel van de jacht verzorgen en hoeven niet in de gaten te worden gehouden dat zij niet weglopen. Maar als mensen vaste vestigingsplaatsen zoeken en landbouw en veeteelt gaan bedrijven, dan wordt, als het ware automatisch, slavernij ook een economische noodzaak. Ook mensen die weliswaar nomaden zijn, maar herders zijn van kuddes, hebben voor het hoeden van deze kuddes vaak slaven nodig. Denk daarbij eens aan Abraham, die enkel een zeer hoge welvaart had, ook al leefde hij als een nomade, door de persoonlijke slaven die hij bezat. Dit geldt voor alle tijden, beschavingen en godsdiensten. Hieronder zal ik een paar analyses uitvoeren van verloren beschavingen en die van kort geleden en ook aangeven waarom er ook nu nog, in dunbevolkte gebieden, persoonlijke slaven noodzakelijk zijn.

Zoals ik in de vorige hoofdstukken heb proberen aan te tonen is de economische noodzaak van slavernij in alle samenlevingen aanwezig. Hierbij is het van geen belang of wij spreken van het persoonlijk bezit van een mens of van economische slavernij, waarbij de mensen officieel vrij zijn. Dit wordt ook altijd veroorzaakt doordat er mensen zijn die niet alleen genoeg hebben aan hun eigen verdiensten, maar zich ook de verdiensten van anderen toe-eigenen. Maar zelfs als alle mensen tevreden zouden zijn met wat zijzelf zouden verdienen met eerlijke arbeid én als de mensen volgens God zijn liefdesgeboden, dus ook volgens het gebod van naastenliefde zouden leven, dan zou slavernij ook noodzakelijk zijn in economisch opzicht of om andere redenen. Wij mensen hebben een elite nodig die ons leidt en die zal altijd ook verdiensten van anderen naar zich toehalen. Als het niet uit hebzucht is, dan als een vrije gift om van te leven. Deze vrije gift wordt al gauw een gedwongen gift en slavernij is geboren. Bovendien verheffen wij mensen ons ook graag boven andere mensen. Om dit te kunnen doen is en/of een grotere kennis en/of vaardigheid vereist, en/of het nemen van de verdiensten van anderen, waardoor er grote rijkdom opgestapeld kan worden. Daarmee kan dan weer aanzien en bewondering van anderen worden gekocht, hetzij door het tonen van deze rijkdom, hetzij, wat in sommige beschavingen ook aan de orde is geweest, het uitdelen van materiele schatten tijdens een feest. Bij sommige Indianen stammen in Noord-Amerika was dit onder andere de gewoonte. Om te laten zien hoe rijk iemand dan wel was, werden er bij zulke gelegenheden vaak ook een aantal slaven vermoord. Ze vrij laten en met geschenken overladen was niet de gewoonte, want dat bracht geen aanzien bij de stammen. Ze vermoorden wel, omdat dat liet zien dat iemand zo rijk was, dat hij zelfs kostbare slaven kon vernietigen.

Elke zogenaamde beschaving sinds de oudheid is gebaseerd geweest op slavernij. Zo gewoon was slavernij in de oudheid dat daar nooit verder over werd nagedacht. Slaven waren er

gewoon. In de oude Griekse en in de Romeinse taal was het woord voor bediende hetzelfde als voor slaaf, daar werd geen onderscheid tussen gemaakt. Zelfs God heeft nooit geopenbaard dat er geen slaven gehouden mochten worden, hoewel zij, net als hun meester, bestemd waren om kinderen van God te zijn. Wel gaf God aan in Zijn openbaringen dat slaven menselijk moesten worden behandeld, maar niet dat ze vrij gelaten moesten worden. God heeft van het verschil tussen rijk en arm een natuurwet gemaakt, maar dat sluit persoonlijke slavernij niet per definitie in. Persoonlijke slavernij is geen natuurwet, dus geen wet van God. Maar het is zeker waar dat God bij ons mensen, vanwege de wijze waarop wij geschapen zijn, het eigendom zijn van andere mensen heeft ingebakken. Alle kinderen zijn eigendom. Weliswaar een bijzonder en liefdevol eigendom van de ouders, maar toch eigendom. Als bovendien er werkelijk een optimale economische verdeling van de rijkdom is van bijvoorbeeld een 80-20 verhouding en, zoals hier zal worden aangetoond, persoonlijke slavernij een economische noodzaak is voor dunbevolkte gebieden, dan valt ook de persoonlijke slavernij binnen Gods orde. Want als eigendom van medemensen een natuurwet is, ook al gaat dit uitsluitend over kinderen, en de rijkdom voor het grootste gedeelte in de handen van een kleine groep valt, dan is persoonlijke slavernij een logisch en onontkoombaar gevolg hieruit. Ook na de wederkomst van Christus zal het bezit van mensen dus doorgaan, in ieder geval van de kinderen en, ik denk met aan zekerheid grenzende waarschijnlijk, ook het hebben van slaven in persoonlijk bezit. Tenzij God ons mensen herschept en ons de neiging naar egoïsme afneemt, wat ik niet geloof, omdat Hij ons dan ook de volkomen vrije wil afneemt. Echter, hiervoor heb ik natuurlijk geen doorslaggevend bewijs.

Alle beschavingen van de oudheid waren gebaseerd op, wat wij tegenwoordig noemen, een agrarische samenleving. De basis van elke beschaving is het in voldoende mate produceren of verzamelen van voedsel. Daarna komen de andere levensbehoeften zoals kleding, huisvesting, verwarming en geneesmiddelen. Pas daarna komen de eerste vormen van echte beschaving, doordat mensen een werkverdeling gaan krijgen en er handarbeidsproducten ontstaan, die meer zijn dan huisvuil. Er komt een ruilhandel op gang, die ten behoeve van een eerlijke handel, enigszins gebruik gaat maken van gestandaardiseerde maten, gewichten en waarden. Tot zover een algemene beschrijving van alle soorten beschavingen, waar nog geen mensenhandel aan te pas komt en er geen slaven hoeven te zijn, maar alleen vrije mensen.

De slavernij komt om de hoek kijken als er bepaalde mensen zijn die als meer gezien worden dan hun medemensen. Bijvoorbeeld omdat zij leiding geven aan de plaatselijke gemeenschap. Bijvoorbeeld omdat zij sterker zijn dan anderen en daardoor een aanhang krijgen en andere mensen hun wil kunnen opleggen. Bijvoorbeeld omdat zij een functie hebben in de eredienst voor God (of voor de goden) en zich daardoor als hoger worden gezien dan andere mensen. In allereerste instantie zal het, neem ik aan, het nog enigszins vredig toe gaan. De leider heeft geen of weinig tijd om voor zichzelf te zorgen en komt daarom met de gemeenschap overeen, dat zij hem naar vermogen helpen. Dan wordt dan zijn recht. Evenzo de plaatselijke priester. Maar naar vermogen helpen door veel mensen betekent al gauw meer ontvangen dan voor het onderhoud strikt noodzakelijk is. Aan deze luxe raakt men gewend. Dan komt er een tijd van misoogst en/of slechte jacht, misschien gepaard gaand met miserabel weer. De mensen hebben minder en hun vrijwillige gaven zijn daarom ook minder voor de leider of priester. Maar daar is betreffende persoon niet mee tevreden. Hij meent zijn portie te moeten hebben en heeft misschien weinig begrip voor de problemen van anderen. Deze mannen zal het niet aan aanhang ontbreken, die ook een graantje mee willen pikken en dan is het gemakkelijk om de

gaven, die eerst vrijwillig werden gegeven, af te persen. En, hoewel er nog geen mens is die het persoonlijk eigendom hoeft te zijn van iemand anders, is hier reeds sprake van economische slavernij.

Wanneer echter het land nog dun is bevolkt, dan kunnen zich steeds meer mensen buiten de invloedssfeer van zo'n leider of priester vestigen en niet bereid zijn om ook maar iets af te dragen. Zij kiezen bijvoorbeeld zelf weer iets minder hebzuchtige leiders. Daardoor kunnen deze mensen zich vervolgens verenigen en dan kunnen zij, met succes, vaak de macht van zo'n kleine dictator weerstaan. Zo'n leider of priester is dus zeer beperkt in zijn macht, een te grote macht uitoefenen kan hem zelf schade berokkenen. Maar als er vervolgens met een naburig dorp een twist is en daarna een strijd dan kan, als gevolg van een overwinning, een aantal mensen in handen vallen van het winnende dorp. De aan luxe gewende leider en/of priester zal dan mensen opeisen voor zichzelf. Niet om te doden, maar om voor zich te laten werken. Dat zal voor zo'n gemeenschap wel acceptabel zijn, temeer omdat zichzelf dan minder, of zelfs geheel niet, hoeven bij te dragen voor het noodzakelijke onderhoud van zo'n leider en/of priester. De volgende stap is het toe-eigenen van wezen uit de eigen gemeenschap of weduwen, in ruil voor een minimaal onderhoud, voor de leider of priester te laten werken. Spoedig is dan het in eigendom hebben van andere mensen ingeburgerd in een gemeenschap en dan zijn er ongetwijfeld ook ouders, die een goede opbrengst voor een kind, of een aantal van hun kinderen van meer waarde achten dan dat kind, of die kinderen. Ouders kunnen echter ook, en met reden, hun kinderen van grotere waarde achten dan welke koopsom dan ook. In dat geval zullen zij geen enkel kind van henzelf verkopen. Ouders, die de waarde van hun kinderen niet zo groot vinden, zullen dan redeneren: Wat levert meer op: een koe waar melk, boter en kaas van gewonnen kan worden en na een aantal jaren vlees, of een kind die alleen maar kost, omdat die moet worden onderhouden? Als er dan iemand is die voor een minder geliefd kind iets biedt, wat in de ogen van zijn ouders meer waard is dan dat kind, dan wordt het kind verkocht. Ook kan het gebeuren dat mensen in hoge nood komen. Als er een hongersnood uitbreekt kan daarom een gezin zichzelf als eigendom aan rijke mensen aanbieden om aldus de hongerdood te voorkomen. Ook kunnen de ouders dan besluiten om één of meer kinderen aan een rijke te verkopen voor voedsel, zodat het hele gezin kan overleven. De verkochte kinderen zullen dan uit eigenbelang door de rijke van voedsel worden voorzien en de rest van het gezin kan leven van de opbrengst van de verkochte kinderen. De verkochte kinderen zijn echter voor de rest van hun leven het eigendom van een meester en tot op vele generaties na hen kunnen zij dan nog eigendom zijn van andere mensen, die eigenlijk alles met hun bezit mogen doen wat zij maar willen. Al spoedig komen daarna handelaren, die handig gebruik maken van de vraag naar arbeiders op de ene plaats en het teveel aan arbeiders op een andere plaats of in een land. De slavenhandel is hiermee geboren en mensen worden verhandeld als gebruiksartikelen of als vee. Degenen die daar de meeste baat bij hebben zijn die mensen die in rijkdom een ander voor zich laten werken, maar wel hoog geëerd, gewaardeerd en geroemd willen en zullen worden. Maar ook de persoonlijke slaven kunnen daar zelf van profiteren. Want als zij niet verkocht kunnen worden, dan heeft hun meester, als die teveel arbeiders heeft, de keus tussen vermoorden of vrijlaten. Maar eerst zal hij zonder twijfel de leefomstandigheden van zijn persoonlijke slaven verslechteren. De kans dat een meester tot moord overgaat is veel groter dan vrijlating. Immers bij vrijlating moeten eventuele schaarse middelen in het land worden gedeeld, door doden niet. De overige slaven zijn jaloers op vrijgelaten lotgenoten, maar zullen gedode lotgenoten meestal niet benijden. Bovendien, als de slaven vrij worden gelaten is het maar de vraag of zij, die niets anders aan kunnen bieden dan hun arbeid, wel

kunnen overleven en niet van de honger moeten sterven. Doden is dan een reëlere keus, want daar komt geen narigheid voor de meester uit voort. Tijdig verkopen van het overschot aan persoonlijke slaven is in het belang van de meester, hij ontvangt de koopsom van de handelaar. Het is ook goed voor de achtergebleven persoonlijke slaven, omdat hun levensomstandigheden niet worden verslechterd. Het kan ook in het belang zijn van de afgestoten te verkopen slaven, omdat hun nieuwe meester weer voor ze zorgt en zij niet de kans lopen te worden vermoord of de hongerdood te sterven. Maar de beslissing, genomen door de meesters, is lang niet altijd plezierig te noemen. Dat ook de handelaar hier, in ieder geval in materieel opzicht, van profiteert hoeft geen nader betoog. Maar ook een gedeelte van de rest van de bevolking profiteert daar zeker van mee. De spoeling van arbeid wordt door de verkoop van overtollige arbeid niet te dun, waardoor er voor de vrije arbeiders meer valt te verdienen. Weer andere mensen moeten een gedeelte, vaak het grootste gedeelte, van hun met werken verdiende rijkdom aan deze rijken afstaan en kunnen alleen minachting en mishandeling oogsten. Beter gezegd: slaven, economisch dan wel persoonlijk, zien meestal weinig terug van hun werk en de vruchten daarvan krijgen zij nimmer in handen. Maar natuurlijk mogen zij wel een gedeelte houden, al wordt hen meestal wijsgemaakt dat het goedheid is van hun meester. Zonder de eerste levensbehoeften kunnen ook slaven niet leven en werken. Toch is er ook dikwijls voor een slaaf voordeel te behalen. Neem diegenen die, zonder dat zij zich in eigendom hadden kunnen geven, anders zouden verhongeren. Of kinderen, die door hun ouders zijn verkocht. Die leiden wellicht een welvarender leven dan hun broeders en zusters, die niet zijn verkocht. Want verkoop van kinderen vindt het meeste plaats door arme ouders. En persoonlijke slaven zijn niet noodzakelijk ongelukkiger dan zogenaamde vrije mensen. En een aantal zorgen hebben zij minder. De zorg voor het naakte voortbestaan, het overleven, hebben zij niet. Het eigenbelang van hun meester zorgt daarvoor. En zoals het vroeger was is het ook nu, de slaaf, ook de economische slaaf, krijgt het minimum van wat algemeen aanvaardbaar wordt geacht. Dan kan heel weinig zijn. Zowel persoonlijke slaven als mede ook economische slaven hebben door de gehele geschiedenis heen vaak honger geleden en lijden ook nu nog vaak honger, omdat er zelfs niet genoeg voor hen over bleef en blijft voor een volle maag. Maar in tegenstelling tot de economische slaven, zullen persoonlijke slaven, in eigendom van een meester, zelden verhongeren. Alhoewel meesters, vooral als persoonlijke slaven niet schaars zijn en daardoor goedkoop, door alle tijden en beschavingen heen, nogal onmenselijk en wreed met hun eigendommen, hun medemensen, zijn omgegaan.

Waar nu de archeologen lyrisch worden van oude beschavingen welke zij opgraven, zijn deze beschavingen alleen mogelijk geworden doordat de meeste mensen een deel van hun verdiensten moesten afstaan aan de bovenlaag van deze beschavingen. Omdat zeker in het begin alle landen dun bevolkt waren en er veel vrije grond over was, was het in die tijd, om de mensen de vruchten van hun arbeid af te kunnen nemen, noodzakelijk dat deze mensen persoonlijk eigendom waren van hun meesters. Ook ontbrak in deze tijd grotendeels het instrument om de armen van de samenleving te dwingen hun verdiensten af te staan en hen daardoor, in plaats van persoonlijke slaven, in economische slaven te veranderen. Natuurlijk zal altijd, min of meer, naast persoonlijke slavernij, ook economische slavernij hebben bestaan. Slavernij was zo gewoon geworden, dat ook in dichter bevolkte gebieden men zelfs niet op de gedachte kwam om mensen uitsluitend in economische slavernij te houden, en hen allen in naam vrij te laten. Het is bekend dat in het oude Rome is er een wijze is geweest om, naast persoonlijke slavernij, ook persoonlijk gebonden economische slavernij toe te passen. Een slaaf werd vrijgelaten uit persoonlijke slavernij en moest daarvoor, behalve een koopsom, ook

levenslang diensten verrichten voor zijn vroegere meester. Alleen als een van beide stierf kon hier een eind aan komen. Dus, hoewel in naam vrij en in werkelijkheid meestal een stuk vrijer dan in persoonlijke slavernij, was de vroegere slaaf toch gebonden aan zijn vroegere meester en bleef de persoonlijke slavernij eigenlijk bestaan, zij het onder een andere noemer. Maar geen stad en geen enkele beschaving is in de oudheid gebouwd zonder dat er een geprivilegieerde bovenlaag was die de verdiensten van duizenden opsoupeerde. De gehele Griekse beschaving was enkel mogelijk door de werkkraft van slaven, waar alle denkbeelden over democratie, dus over zelfbeschikking van de bevolking, met een grote boog omheen gingen. Slaven werden niet als deel van de bevolking gezien. Vee werd ook niet geteld. Dat dit geen overdrijving is kunnen wij opmaken uit het feit dat de slavenverblijven in het oude Griekenland slavenstallen werden genoemd. Slaven werden, net als het overige vee, dus in een soort stallen gehouden, hoewel die er zonder twijfel anders hebben uitgezien dan stallen voor bijvoorbeeld paarden. Slavenstallen moesten de mensen ook het weglopen belemmeren en daar is voor mensen meer voor nodig dan voor paarden en koeien.

In elke samenleving zijn er mensen die het recht krijgen om meer te ontvangen, dan dat zij mogelijkerwijs zelf kunnen verdienen en moeten andere mensen een deel wat hun rechtens toekomt gedwongen afstaan. Dat is een keiharde wet van oorzaak en gevolg. De oorzaak is de bovenlaag van het volk meer krijgt dan dat ze persoonlijk aan inkomsten kunnen verwerven. Het gevolg is dat anderen moeten afzien van een gedeelte van hun verdiensten. Het kan op geen enkele andere wijze. Welnu, ook in de oudheid konden alleen diegenen, die anderen voor zich lieten werken rijker zijn dan de rest van de bevolking. En dat is nu overig nog zo. In de Griekse beschaving werd het zelfs als een schande gezien als een vrij mens werkte, want werken was voor slaven. Alleen door de tijd die daardoor vrij kwam konden denkers zich ontwikkelen. Alleen doordat mensen werden gedwongen hun arbeid voor bijna niets, of in ieder geval voor veel minder dan hun verdiensten te verrichten, konden middelen worden vrijgemaakt voor steden en monumenten, waar de archeologen zo gek op zijn. Maar wat de archeologen onderzoeken is op de eerste plaats het leven van de rijken, de bovenlaag van de bevolking, welke de rijkdom van het hele volk naar zich toe trok, zonder hiervoor zelf de benodigde arbeid te leveren. Het voedsel werd verbouwd en geoogst door persoonlijke slaven, of op zijn best pachtboeren zonder eigen land, die gedwongen werden het grootste deel van hun oogst af te staan aan de landeigenaar. Waar dit door teveel vrije grond niet mogelijk was, waren de boeren die het land bewerkten gewoon het eigendom van de eigenaar van dit land. Hooguit was er nog een vrije rentmeester die het werk bewaakte, zodat de eigenaar zich ook daarmee niet behoefde te vermoeien. De handwerkslieden waren voor het merendeel slaven. Ook diegenen die de gebouwen optrokken waren het eigendom, of van de heerser, of van de bouwmeester.

Van de bouw van de piramiden wordt tegenwoordig gezegd dat dit geen slavenwerk was, omdat er dorpen van arbeiders gevonden zijn. Maar slaven in die tijd konden nergens naar toe. Daarom konden zij gewoon in families bijeen wonen. Zie hiervoor de Bijbel en wel het boek Exodus. Ook de Joden waren slaven in Egypte, maar woonden gewoon in gezinnen bij elkaar. Zij konden toch nergens heen, temeer omdat Egypte omringd was met woestijnen, waardoor vluchten naar een ander land moeilijk ging. In Egypte zelf werden ze gauw genoeg terug gebracht naar hun meester, waar hen een zware straf wachtte. Bovendien, mensen die in gezinnen leven zijn vaak minder bereid om te vluchten, dan mensen die van hun familie gescheiden worden. De banden van liefde, met hun familie en vrienden, houdt hen meestal op

de plek waar ze zijn. Alleen een zeer slechte behandeling, of angst om gedood te worden, kan dit voor de meeste mensen veranderen. Natuurlijk zijn er slaven die graag zelf meester willen zijn en voor wie slavernij, maar alleen voor zichzelf en niet voor anderen, iets afschuwelijks is. Wanneer zij geen mogelijk hebben om door te dringen in de heersende kaste, dan trachten zij zo goed als mogelijk toch aan deze slavernij te ontsnappen. Een persoonlijke slaaf zal proberen te vluchten, ongeacht hoe groot het risico ook is. Alleen een gevangenschap waaruit ontsnapping onmogelijk is kan hem beteugelen. Daarom werden zulke onwillige slaven in de oudheid ofwel gedood als afschrikwekkend voorbeeld en/of als vermaak, ofwel in mijnen opgesloten, waar de levensomstandigheden en de soms giftige lucht en/of instortingsgevaar zo groot was, dat de levensverwachting nog hooguit enkele jaren was. De kwikzilvermijnen in het Romeinse keizerrijk waren daar bijvoorbeeld berucht om. Maar onrechtvaardigheid als gevolg van slavernij heeft altijd, in alle eeuwen, ook zijn weerstand gekend. Want niet alle slavenhouders behandelden hun eigendom zoals het eigenlijk hoort, namelijk als mensen. Opstand kwam voornamelijk voor onder de slaven, maar soms was er ook ergernis onder welwillende leden van de bovenlaag in de bevolking. Zo was er een discussie onder verschillende senatoren in de eerste eeuwen na Christus of de persoonlijke slavernij in het Romeinse rijk niet moest worden afgeschaft. Natuurlijk is daar niets van terecht gekomen, omdat de instrumenten voor volledige economische slavernij nog niet voldoende waren ontwikkeld, de bevolkingsdichtheid nog niet groot genoeg was en daardoor de persoonlijke slaven simpelweg niet gemist konden worden. Wie moest anders het werk doen?

In de Middeleeuwen van het christelijke Europa waren er ook persoonlijke slaven. Alleen, omdat de Kerk in zijn uitleg van het geloof eigenlijk niet volledig kon instemmen met persoonlijke slavernij, alhoewel het ook niet als tegen Gods orde ingaand werd beschouwd, werden er andere verhullende benamingen gegeven. In de Middeleeuwen werden de slaven horigen of lijfeigenen genoemd. Een sterke heer kreeg van zijn koning een stuk land in leen en werd dan de leenheer van de koning. Als leenheer moest hij zijn meester belasting betalen en diensten leveren. Dat kon hij verhalen op de mensen die op het leen woonden. De koning had hen er voor het gemak maar bij gegeven. Als hij een zeer groot gebied had, kon hij dit gebied onderverdelen in kleinere gebieden en ook die weer in leen uitgeven. Zo kreeg je een koning, met daaronder hertogen, baronnen en graven, met daaronder weer de ridders van die hogere edelen. Maar allen leefden van de arme boeren die het land bewerkten. Wie teveel van die boeren had, die kon ze verkopen aan een naburige heer en de mensen hadden vanaf dat moment hun nieuwe eigenaar te dienen. Wie niet gehoorzaamde kon worden geseld, gedood of wat zijn heer ook maar verder met hem wilde doen. Omdat het gezin werd gestimuleerd, een moeder loopt niet weg van haar kinderen en een man niet van zijn vrouw, werden de lijfeigenen meestal per gezin verkocht. Immers wat God gebonden heeft zal de mens niet scheiden? Maar de eigenaar kon natuurlijk ook individuen verkopen. Soms met instemming van de betreffende mens zelf, bijvoorbeeld om een huwelijk mogelijk te maken tussen lijfeigene van de ene meester en de lijfeigene van een andere meester. Soms ook omdat iemand voldoende arbeidskrachten had en gewoon een slaaf kwijt wilde. Vaak ging dat wel om ongehuwde lijfeigenen, maar de verbreking met de familie was lang niet altijd vrijwillig. De reden voor het lijfeigenschap, de slavernij in de Middeleeuwen was dat het land te dunbevolkt was. Er was nog genoeg ruimte over om zonder een meester een bestaan op te bouwen en dan had men het soms veel beter. Hierdoor konden te weinig arbeiders worden ingehuurd. Om te voorkomen dat de rijken geen arbeiders hadden om voor hen te werken, behoorden de mensen toe aan hun heer. Of beter gezegd, officieel behoorden zij toe aan de grond. Wie de grond had was hun

meester. Maar grond kan een mens niet dwingen te blijven, de grondeigenaren wel. In werkelijkheid behoorden zij dus gewoon toe aan de grondeigenaar, die hun meester was en de lijfeigene was zijn meesters persoonlijke slaaf. Zodra door groot-grondbezit en het voldoende effectief afsluiten van de open gronden het niet meer nodig was om slaven in persoonlijk eigendom te hebben, de mensen hadden niets anders dan hun arbeid en vrije arbeid op vrije grond was nagenoeg uitgesloten, kon deze ook geleidelijk worden afgeschaft. Daarbij moest er wel een bepaalde bevolkingsdichtheid zijn, zodat er voldoende personeel was in te huren. Een stimulans waren daarbij ook de kruistochten. Vele horigen kregen de vrijheid nadat en omdat zij mee waren getrokken op kruistocht. Het vrijlaten van de slaven ging gepaard met de opkomst van de steden. Veel armen trokken naar de steden om daar werk te vinden en misschien een beroep te leren. Het vrije beroep werd ook daar effectief afgesloten door de gilden, die bepaalden of iemand een eigen meester mocht zijn. Zo men geen eigen meester mocht zijn, dan was men op een dienstbetrekking aangewezen bij een meester in het eigen beroep. Deze ontwikkeling heeft zich in Europa niet overal gelijktijdig voorgedaan. Er zijn eeuwen overheen gegaan. In Rusland en in andere Oost-Europese landen zelfs tot ver in de 19^e eeuw. Tijdens deze ontwikkelingen waren er natuurlijk op een gegeven moment veel meer economische slaven dan persoonlijke slaven, hoewel ook die er nog steeds waren. Een Italiaanse zwarte man uit de 16^e eeuw is er heilig door verklaard, omdat hij zich, om de kloosterorde waar hij in zat uit de financiële problemen te helpen, liet verkopen. Toen was er daar dus nog persoonlijke slavernij. Ik weet niet van elk Europees land hoelang de persoonlijke slavernij nog voorkwam, wel weet ik dat het in Nederland in de loop van de 17^e eeuw is afgeschaft en wettelijk verboden. Althans in Nederland zelf, natuurlijk niet in de koloniën, of in de handel buiten de grenzen.

Maar niet alleen in de grijze oudheid of de Middeleeuwen is persoonlijke slavernij in dunbevolkte gebieden een noodzaak. In West-Europa was de slavernij voor het grootste gedeelte reeds afgeschaft en omgezet in een volledige economische slavernij, toen er een nieuw continent werd ontdekt: Amerika. In dit continent woonden weliswaar mensen, maar omdat zij als heidenen werden beschouwd meenden de Europeanen dat zij onderdrukt en uitgemoord mochten worden. Deze mensen waren, deels door hun zwervend bestaan, deels door hun manier van denken, niet allemaal echt geschikt om als slaven hun nieuwe meesters te dienen. Zeker, er waren ook volkeren die gevestigd waren, maar om van die rijkdommen gebruik te maken, moesten deze beschavingen eerst worden vernietigd. Daardoor werden ook de sociale structuren vernietigd en konden de nieuwe heersers in eerste instantie niet altijd en/of soms moeilijk gebruik maken van de oude vormen van slavernij, die ook daar lang niet altijd persoonlijk was. Bovendien wilden de Europeanen teveel van hun slaven. Ontwent als zij waren om mensen in persoonlijk bezit te hebben, waren zij veel te wreed. Zij brachten ook ziekten mee waar de inheemse bevolking niet tegen kon, omdat zij geen antistoffen hiertegen hadden opgebouwd.

In Noord-Amerika waren de krijgshaftige stammen eerder een last voor de kolonisten, dan een bron voor slavernij. Daarom zijn er uit Europa in de begintijd vele lijfeigenen meegenomen naar de nieuwe gebieden. Deels waren dat misdadigers die, als straf voor hun soms lichte vergrijpen, in Amerika werden verkocht. Ook kon iemand uit Europa, vanwege schulden en ter voldoening van die schulden, in Amerika als slaaf worden verkocht. Dit ging door, tenminste zeker in de Nederlandse koloniën in de West, tot ongeveer het midden van de 19^e eeuw. Maar ook arme mensen, die daar een beter bestaan wilden opbouwen, werden als betaling voor hun

overtocht in Amerika verkocht. Omdat blanke lijfeigenen na zeven jaar vrijgelaten moesten worden, was dat de prijs die gewetenloze handelaren de armen voor de overtocht lieten betalen. Ongeteld zijn de kinderen, wiens ouders de overtocht reeds hadden betaald, maar omdat deze op zee stierven, toch nog werden verkocht. Wie zou het de kapitein van een schip beletten? Naar de protesten van deze kinderen werd gewoon niet geluisterd. Bovendien was het voor de kinderen zelf vaak de beste oplossing, omdat zij, vooral als ze te jong waren, toch niet voor zichzelf konden zorgen. Daarom werden er relatief niet veel Noord-Amerikaanse indianen als slaaf verhandeld en gebruikt, maar was er een politiek van uitroeiing. De biologische oorlogvoering is niet van onze tijd. Europeanen en hun afstammelingen sloten bijvoorbeeld een verdrag met de indianen en gaven hun kleding, maar wel met pokken of een andere dodelijke ziekte besmet. Het restant van zo'n stam was dan gemakkelijk over de kling te jagen. Het scalperen, waar de indianen om bekend stonden, was een uitvinding van de blanken. Een scalp was tot ver in de 19^e eeuw het bewijs voor het doden van een indiaan en leverde de vastgestelde beloning op, ongeacht of het een scalp van een man, vrouw, kind of grijsaard was. Het resultaat is dat er slechts een kleine minderheid van de inwoners van Noord-Amerika afstammen van de oorspronkelijke bewoners, de indianen. De rest is uitgeroeid. Volkerenmoord (genocide) heet dat tegenwoordig.

In Midden en Zuid-Amerika deden zich andere problemen voor. Juist daar waren enkele hoog ontwikkelde beschavingen. Maar aan de andere kant ook een enorm oerwoud, waar alleen zwervende stammen waren. Met de beschavingen, aangelokt door het overvloedige goud, wisten de Europese veroveraars wel raad. In de kortst mogelijke tijd waren deze beschavingen vernietigd. Daar waar deze beschavingen hadden bestaan, vonden de Europeanen voldoende mensen die gewend waren aan een slavenbestaan. Met enige dwang en geweld kon men uit deze bevolking voldoende slaven halen voor hun eigen behoefte. Maar in de oerwoudgebieden niet. Bovendien stierven, net als in Noord-Amerika, vele indianen aan Europese ziekten. Maar uitroeiing werd hier niet nagestreefd of toegepast, omdat de indianen in de vroegere beschavingsgebieden voldoende ingezet konden worden om te werken. Mis ging het in de oerwoudgebieden. Daar kenden de bewoners geen slavernij, omdat zij altijd rondzwierven. Door de wrede en zeer onmenselijke behandeling en doordat zij niet gewend waren om als slaven te werken, stierven deze indianen met grote getalen, als ratten in een riool waar gifgas in gelaten wordt. Blanke lijfeigenen waren ook geen goede oplossing, omdat deze mensen niet gewend waren om in de tropische hitte te werken. Ook zij stierven sneller dan de bedoeling was. In de 16^e eeuw kwam een pater op het idee om dan maar mensen uit Afrika te halen. De bedoeling was goed. De man zag het verschrikkelijke lijden van de indiaanse en blanke persoonlijke slaven. Maar de uitwerking is in de eeuwen erna rampzalig gebleken en dat eigenlijk voor de hele wereldbevolking. Hierover later meer.

Maar ook hier blijkt, dat als een gebied dunbevolkt is en de instrumenten om de arbeiders tot economische slaven te maken grotendeels ontbreken, dan moet er teruggegrepen worden op persoonlijke slavernij om de heersende bovenlaag van voldoende goedkope arbeid te voorzien. In de 16^e eeuw was reeds door de Rooms Katholieke Kerk, bij monde van de toenmalige Paus, slavernij als niet christelijk veroordeeld. Overig heeft de Rooms Katholieke Kerk tot in de tweede helft van de 19^e eeuw beweert dat slavernij op zich niet tegen Gods orde ingaat. Daarin had de Kerk gelijk zoals ik reeds eerder heb betoogd. Maar of de Europeanen nu Rooms Katholiek of Protestants of Joods waren, meer smaken waren er toen niet, het maakte geen enkel verschil. Om zelf van een hogere rijkdom te genieten, dan door eigen arbeid mogelijk

was, werden er slaven ingeschakeld. Dat ook dát mensen waren, met evenveel recht om kinderen van God te worden dan hun meesters, werd soms gemakshalve vergeten. Daarom werden slaven vaak als minder dan dieren behandeld, een hond of een paard had het bij hun meester vaak beter. Dat gebeurde ook in de 19^e eeuw bij de Industriële Revolutie met de economische slaven in Europa. Overigs was het geloof, dat persoonlijke slavernij niet overeenstemde met Gods orde, wel de reden voor vele, met moedwil valse, theologische beweringen die het geweten van de meesters moest sussen. Ook daarover later meer.

Ook in Afrika was persoonlijke slavernij reeds duizenden jaren heel gewoon. Grote gezinnen verkochten vaak een of meer kinderen als het zo uitkwam. Ook nu nog komt in de meerderheid van de Afrikaanse landen mensenhandel voor. Bij oorlogen tussen de verschillende volkeren, door de Europeanen ten onrechte stammen genoemd, werden krijgsgevangenen en ook vrouwen en kinderen vaak tot slaaf gemaakt. Arme mensen gaven bij hongersnood zichzelf en hun gezin soms aan rijke medeburgers als slaaf, om de hongerdood te ontgaan. Er waren zelfs in een groot aantal gebieden meer slaven dan noodzakelijk waren. De uitvoer van slaven naar het Islamitische noorden was reeds zoveel eeuwen aan de gang, dat de uitvoer ook reeds eeuwen lang plaats vond voordat de Islam bestond. Want ook in de antieke wereld werden reeds vele zwarte slaven in noordelijk Afrika en ook in Europa verkocht. In het oude Rome werden deze Nubische slaven genoemd, naar het Nubische koninkrijk in Afrika, waar nu ongeveer Ethiopië ligt. Waarschijnlijk kwamen de slaven niet alleen daar vandaan, maar ook uit andere volkeren in donker Afrika. Donker slaat hier geheel op de huidskleur. Het was dan ook niet verwonderlijk, dat toen de Europeanen voor de kusten van Afrika verschenen en van de plaatselijke koningen of stads- of streekbestuurders slaven wilden kopen er snel zaken gedaan werden. Misschien dat het verhaal over kralen en spiegeltjes in ruil voor slaven in het begin op een zekere grond van waarheid berustte, maar al spoedig moesten de Europeanen met waardevollere spullen voor de dag komen. Zoals stoffen, wapens en gebruiksvoorwerpen die in Afrika nog onbekend waren. De Europeanen wilden echter in ruil daarvoor steeds meer slaven. Meer slaven dan dat het overschot aan slaven in deze landen bedroeg. Om aan handelswaar te komen moesten de koningen steeds vaker slavenhalers op pad sturen, om bij het buurvolk slaven te halen. Ook werden er vele kinderen gestolen. Dat bracht meer haat en nijd dan ooit daarvoor. De slavenhalers hadden de wapens van de Europeanen nodig om succesvol hun slaven te halen. Maar de volkeren hadden deze wapens ook nodig, om zich tegen slavenhalers van het naburige volk te beschermen. Deze wisselwerking in slaven halen en als slaaf gehaald worden bracht een grote behoefte aan wapens met zich mee, die enkel verworven konden worden, u raad het al, door meer slaven te leveren. Hierdoor werden de koninkrijken van Afrika uitgeput en hun gehele economie en sociale verhoudingen verstoord en vernietigd. Daardoor konden latere generaties denken dat er in Afrika nooit beschavingen hadden bestaan, de berichten van hun voorouders negerend. Want de beschavingen in Afrika werden, met behulp van de Afrikanen zelf, grondig vernietigd. Uit het feit dat er schepen vol met jongens en meisjes tussen de twaalf en veertien jaar naar onder andere Curaçao werden verscheept, is op te maken dat lang niet alle slaven uit Afrika slaaf werden door middel van overvallen. Vele kinderen werden gewoon, zoals altijd, door hun ouders verkocht. Hoewel er ook velen bij waren die van hun ouders waren gestolen. Al met al zijn er vele miljoenen mensen uit Afrika naar Amerika verscheept om daar op de slavenmarkt te worden verkocht.

Hoewel de handel in slaven uit Afrika begon in Zuid-Amerika, was er ook al spoedig een stroom van slaven naar Noord-Amerika. In Noord-Amerika was men tot de ontdekking

gekomen, dat alleen blanke lijfeigenen en een enkele indiaan als slaaf niet voldoende was voor de behoefte aan arbeidskrachten. De boerderijen breidden zich uit en er was meer werk dan mensen om dit werk te doen. Er was nog te veel grond om die af te sluiten, om daardoor volledige economische slavernij te creëren. Een lijfeigene uit Europa moest na zeven jaar worden vrijgelaten. De indianen werden niet als betrouwbare slaven gezien en er waren er bovendien veel te weinig. Dus was de oplossing voor de hand liggend, als zwarte slaven uit Afrika in Zuid-Amerika konden werken, dan ook in Noord-Amerika. In het zuiden van Noord-Amerika, waar plantages werden gesticht, waren er slaveneigenaars die tientallen of zelfs honderden slaven hadden. In het noorden, waar gewone farms waren, hadden de eigenaren meestal niet meer dan één of slechts enkele slaven. Maar slavernij was overal toegestaan en overal waren er ook persoonlijke slaven. Pas toen de grond voldoende was afgesloten om volledige economische slavernij mogelijk te maken, werd in sommige staten van de inmiddels Verenigde Staten van Amerika de slavernij afgeschaft. Het heeft een bloedige burgeroorlog gekost om de gehele Verenigde Staten van Amerika officieel vrij te maken van persoonlijke slavernij. Het zuiden was er, waarschijnlijk op goede gronden, nog niet aan toe.

In Midden- en Zuid-Amerika verliep de geschiedenis anders. In die streken waar de vroegere beschavingen waren en de mensen gewend waren aan slavenbestaan, hoefden duidelijk minder mensen uit Afrika te worden ingevoerd. Zelfs Brazilië, waar begin van de 19^e eeuw ongeveer 80 procent van de bevolking uit slaven bestond, heeft een vrij laag percentage aan nakomelingen van zwarte slaven uit Afrika onder die bevolking. Een gedeelte van Brazilië behoorde tot het beschavingsgebied van de voor-Europese tijd. Daar werden mensen als slaven geronseld en wisten niet beter. Ook veel arme Europeanen vertrokken naar Brazilië toe om een slavenbestaan te ondergaan. Vandaar dat de bevolking van Brazilië werkelijk alle huidskleuren heeft onder de huidige arme bevolking. De bovenlaag is blank of nagenoeg blank. In de loop van de 19^e eeuw was het grootgrondbezit zo uitgebreid dat een volledige economische slavernij mogelijk was. Daarom werd in sommige landen van Zuid-Amerika de persoonlijke slavernij, soms als een van de eersten, afgeschaft. Dit zelfde gold geleidelijk aan voor andere landen, die gevestigd werden in gebieden waar een voor Europese beschaving aanwezig was. Zeker de landen aan de westkust van Zuid-Amerika hebben maar weinig negerslaven gekend. Het was daar simpelweg niet nodig. Er waren genoeg indiaanse slaven om het werk te doen. Maar de verhouding tussen het aantal vrije mensen en het aantal slaven was vaak ongezond. Er waren eigenlijk teveel slaven. Bovendien, door de instelling van het grootgrondbezit, en daardoor de afsluiting van de grond, hoefde de persoonlijke slavernij niet al te lang te duren. Voor het eind van de 19^e eeuw was in al deze landen de persoonlijke slavernij afgeschaft. De indiaanse bevolking lijdt ook nu nog onder het idee van de Europese medemensen, dat zij uitgebuit mogen worden. Zij worden vaak als tweederangs burgers behandeld. Het grootste gedeelte van de bevolkingen wordt ook nu nog hongerig en arm gehouden.

In de oerwoud gebieden van Zuid-Amerika was de situatie heel anders. In het oerwoud zwierven indianenstammen rond, die geen persoonlijke slavernij kenden. Het weinige werk, dat gedaan moest worden, werd door de leden van deze stammen zelf gedaan. Zij waren jagers, vissers en verzamelaars die zelf niets teelden. Om van deze mensen slaven te maken vereist een grote inspanning en ze zijn niet erg betrouwbaar, omdat zij slavernij niet gewend waren en omdat zij zich in het nabijgelegen oerwoud beter konden redden dan hun meesters. Wie kennis had gemaakt met de wreedheid en onderdrukking in het slavenbestaan, die vocht zich soms liever dood, dan zich hieraan nogmaals te onderwerpen. En het oerwoud was hun thuis, maar

niet het thuis van hun achtervolgers. Het was voor de Europeanen dus gemakkelijker om de indianen te verjagen van de grond die zij wilden gebruiken, of de grond vrij te maken door hen massaal te vermoorden, en vervolgens slaven van elders in te voeren. Het vrijmaken van de grond, door het uitroeien van de indianen die er op leefden, is tot zeker bijna het eind van de 20^e eeuw gedaan, misschien gebeurt het ook nu nog wel. Nu echter niet op de eerste plaats om andere slaven in te voeren, maar om de grondstoffen, bijvoorbeeld hout of delfstoffen, te bemachtigen. Door de wet in Brazilië mag dat niet als er indianenstammen op die grond wonen, omdat het gebied dan van de indianen is. Dus worden de stammen uitgeroeid door huurmoordenaars met machinegeweren en dan leven er geen indianen meer en dus mag de grond dan bezet worden en in bezit van een particulier komen. Een redelijk goedkope wijze om aan de grondstoffen te komen en het leven van de medemens wordt als niet belangrijk geacht en graag voor de eigen hebzucht opgeofferd. Het trieste is dat de overheidsorganisatie in Brazilië, die de indianen moest beschermen, met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid heeft meegewerkt, als zij al niet de drijvende kracht achter deze moorden was. Terugkerend naar het verleden bleken lijfeigenen uit Europa minder geschikt. Op de eerste plaats waren deze mensen niet gewend om in de tropische hitte te werken. Bovendien, omdat zij een blanke kleur hadden, konden zij gemakkelijker vluchten en onderduiken voor hun meesters in de door Europeanen gestichte nederzettingen. En daarboven op kwam nog dat zij meestal na verloop van tijd moesten worden vrijgelaten. Soms, met wat geluk, konden zij nadat ze waren weggelopen zelfs aanmonsteren op een schip. Zeeschepen hadden vaak matrozen nodig vanwege sterfte en desertie en dan konden deze slaven naar elders vertrekken. Hun meester had dan het nakijken. Met het idee van Afrikanen als slaven leken deze problemen opgelost. Dat werd dan ook op grote schaal gedaan. Zolang de aanvoer van slaven geregeld was en in grote aantallen, zolang werden de slaven ook zeer slecht behandeld. In Suriname is er een tijd geweest dat de overlevingskans van een slaaf gemiddeld drie jaar was. Dit werd veroorzaakt door te grote wreedheid, te weinig voedsel, gedwongen doorwerken tijdens ziekte en moord op hen, die geprobeerd hadden weg te lopen. Pas toen, door internationale druk, de handel in slaven uit Afrika terug liep, werden de omstandigheden van de slaven iets verbeterd, waardoor ook hun levensverwachting verbeterd werd. Dit was dus geen naastenliefde, dit was pure noodzaak voor de slaveneigenaren, dus puur eigenbelang. Toch, in tegenstelling tot de slaven in Europa in de Middeleeuwen, waar gezinsvorming gestimuleerd werd, werd er met de zwarte slaven in Zuid-Amerika niet zo omgegaan. De meesters bepaalden het liefst zelf wie welke slavin mocht bevruchten, soms deden zij dat het gewoon zelf en gezinsvorming werd zelfs ontmoedigd. Dit had grote consequenties voor de samenleving, wat doorwerkt tot nu toe. Ook daarover later meer. Pas in de tweede helft van de 19^e eeuw werd, onder internationale druk, de slavernij in de meeste koloniale gebieden verboden. Dat toen de slaveneigenaars werden gecompenseerd voor hun verlies en niet de slaven, behoeft geen verbazing te wekken. De slaveneigenaren hadden de slaven nog steeds nodig, omdat de grond niet voldoende was afgesloten om volledige economische slavernij mogelijk te maken. Daarom trokken de slaven massaal van de plantages van hun meesters weg en zaten de eigenaren met waardeloos land. Zij verloren een deel van hun bezit. Hiervoor was in Europa bij de heersende klasse veel begrip. Bovendien, door een compensatie te geven voor elke vrijgelaten slaaf, hadden de slaveneigenaren geen enkele reden meer om zich verder tegen de wet te verzetten. Zij hadden hun slaven, zij het ook onder dwang van de wet, verkocht. Daarom was er een effectief einde gekomen aan de persoonlijke slavernij, althans in de Nederlandse overzeese gebiedsdelen. In Suriname is het gebrek aan slaven nog voor een relatief korte periode opgelost door contract-arbeiders uit India en het tegenwoordige Indonesië te halen. In feite waren dit slaven voor een

afgesproken periode. Maar nog voor de Tweede Wereldoorlog droogde ook deze bron op en werden veel plantages gesloten en verlaten. Inmiddels is ook in Suriname de grond kennelijk effectief afgesloten, wat in dit grote en vruchtbare land, met zo'n lage bevolkingsdichtheid, de schrijnende armoede verklaart.

Maar de moderne slavernij in Amerika, waar hoofdzakelijk de negers uit Afrika en de inheemse bevolking onder geleden hebben, heeft verstrekkende gevolgen gehad voor de gehele wereld. De reden is dat de slaveneigenaren hun geweten wilden sussen over het houden van slaven wat, zo dachten zij, niet volgens Gods orde en Zijn geboden van liefde was. Want niemand kan God lief hebben boven alles zonder zijn medemensen lief te hebben. Maar iemand als eigendom beschouwen en navenant slecht behandelen, ja zelfs behandelen als een ding, is bepaald geen liefde voor die naaste. Echter, persoonlijke slavernij was economisch noodzakelijk, de gronden waren teveel om af te sluiten. Bovendien was dit de enige manier om rijkdom te vergaren. En de predestinatieleer van Calvijn gaf ook aan dat men aan de rijkdom kon aflezen of men bij God in een goed blaadje stond. De predestinatieleer komt er kort gezegd op neer dat God reeds van te voren bestemd heeft of iemand wel of niet in de hemel komt. De eigen daden doen er niet zoveel toe. Dus hoe rijker, hoe meer gezegend door God, toch? Nee dus! Maar dit interessante theologische vraagstuk valt ook buiten het kader van dit boek. Toch kom ik op de predestinatieleer terug, bij de analyse van de economische slavernij en van onze eigen samenleving, omdat deze leer een van de belangrijke oorzaken is van het huidige kapitalisme. Maar er moest wel wat gedaan worden aan het knagende schuldgevoel de naasten niet (voldoende) lief te hebben. Dus werden er schriftgeleerden, dominees en theologen, ingehuurd om te kijken of persoonlijke slavernij toch niet paste in Gods plan met de mensen. En ja hoor, wie zoekt zal vinden! Niet de signalen die in de Bijbel staan, waaruit kan worden gedistilleerd dat God in ieder geval persoonlijke slavernij toestaat, mits de slaven maar menselijk behandeld worden. Nee, deze theologen verzonnen wat anders. Want neem bepaalde teksten uit de Bijbel, draai de betekenis ervan om, maak onlogische combinaties van uitspraken uit de Bijbel, laat zorgvuldig weg wat op het tegengestelde kan duiden en warempel; een nieuwe theorie is geboren. Een theorie geheel gebaseerd op de Bijbel, maar op een bewust verkeerde uitleg daarvan. Niet een theorie die het eigendom van mensen als binnen Gods orde stelde, mits men die mensen als mens blijft behandelen, maar een theorie die aangaf waarom bepaalde mensen niet als mens behandeld hoefden te worden. En die theorie had te maken met ras en met meerwaardigheid en minderwaardigheid. Kijk het blanke ras, de blanke christenen, mocht men niet als slaaf hebben, want dat is een medemens die als mens behandeld moest worden. Maar God heeft in Zijn wijsheid ervoor gekozen dat toevallig het blanke ras, laten dat nu de Europeanen zijn, meer waard is dan mensen met een donkerder huidskleur en zeker veel meer dan die wilde, onbeschaafde zwartjes. Daarom mocht een blanke rustig een donkergekleurd mens als slaaf hebben en hem behandelen alsof die geen enkel gevoel heeft en geen mens is, want die mensen zijn toch minderwaardig. Ja, de blanke meester deed er zijn gekleurde slaaf er zelfs een plezier mee, want die konden toch niet voor zichzelf zorgen. De blanke meesters waren gerustgesteld, ondanks alle wreedheid en onderdrukking van hun medemensen gingen zij toch naar de hemel, want diegenen die zij onderdrukten waren geen mensen, of hooguit minderwaardige mensen ten opzichte van de blanke mensen. Ze konden rustig slapen.

Waanzin natuurlijk! Elk mens is door God geschapen naar Zijn beeld en gelijkenis. Het uiterlijk, ook de huidskleur, heeft daar niets mee te maken. Met het geschapen zijn naar Gods beeld en gelijkenis worden de geestelijke waarden van een mens bedoelt. Elk mens is in staat

om een kind van God te worden en dat heeft niets te maken met ras of afkomst. Het heeft te maken met de liefde. Wie God boven alles liefheeft en de medemensen als zichzelf en daarnaar handelt, die bewandelt de wegen van God. Die doet zoals God doet en gaat daarom steeds meer op God lijken. Zoveel dat God hem dan zal aannemen als Zijn kind. Deze capaciteit is aan elk mens op aarde gegeven, dus het idee dat God mensen heeft geschapen die meer- of minderwaardig zijn is werkelijk waanzin, gebaseerd op een totaal verkeerd Godsbeeld. Het Godsbeeld namelijk die niet uitgaat van geschapen zijn naar Gods beeld en gelijkenis, maar God uitlegt naar ons eigen beeld en gelijkenis, naar onze eigen bekrompen menselijke maatstaven. Want met zo'n uitleg kunnen wij lekker onze gang gaan zonder gewetensnood, terwijl wij in ons hart wel weten dat we verkeerd handelen. De kwaaddoeners trekken zich daar niets van aan, de theoloog en de dominee beweert dat God het zo wil en dus slapen zij daarom rustig verder. En dat terwijl deze bewust verkeerde uitleg totaal onnodig was. Slavernij wordt in de Bijbel niet verboden. Slavernij is niet tegen Gods orde dat kan men niet in de Bijbel vinden, of hooguit uit letterlijke teksten. Maar God wil wel dat mensen hun slaven ook als mens zien en behandelen. Dan reeds voldoet men aan de eis van naastenliefde. Het meerwaardig of minderwaardig zijn van een ras, dát staat nu juist niet in de Bijbel. Nergens staat er dat God onderscheid heeft gemaakt tussen de mensen op basis van ras. Nergens staat dat, omdat Jezus toevallig blank was, de blanken betere mensen zouden zijn. Dat Jezus blank was heeft meer te maken met het volk waarin God het beste kon wonen, vanwege hun geloof in één God, dan met meerderwaardig zijn. De huidskleur van Jezus was gewoon toeval en had niets te maken met het onderscheid tussen mensen.

Toch heeft deze waanzin hele grote gevolgen gehad op het handelen in de wereld. De Europeanen zijn altijd al een oorlogszuchtig volk geweest. Misschien wel daarom hebben zij in het verleden reeds vroeg vele vorderingen gemaakt in het vervaardigen van wapens voor de oorlog. Zij waren niet de eersten die buskruit toepasten voor kanonnen, maar zij hebben deze techniek wel sterk verbeterd. Ook maakten zij handvuurwapens. Met al deze wapens konden zij een groot deel van de wereld veroveren en er wingewesten van maken. Daar zit mede de oorsprong van de rijkdom in Europa. Doordat zij zichzelf superieur achtten, niet alleen op basis van wapenen, maar ook door de valse uitleg van theologen, deden zij met deze volkeren, bijna allemaal gekleurd, wat zij maar wilden. Het waren toch mindere mensen. Met grote verachting werd op alle mensen met een andere en donkerder huidskleur neergekeken. Niet alle volkeren konden worden veroverd. Maar de meeste volkeren hadden toch, op de een of andere wijze, onder deze denkbeelden te leiden. In de Verenigde Staten van Amerika zijn daardoor, ook tot meer dan een eeuw na de afschaffing van de persoonlijke slavernij, de negers als iets zeer smerigs en minderwaardigs behandeld. Men hoefde er zelfs niet uit te zien als een neger, want neger voorouders was al voldoende om minderwaardig bevonden te worden. Nu nog is de werkeloosheid hoger en het opleidingsniveau van de zwarte bevolking lager die van de blanken. Ook nu zit een relatief veel groter deel van de gekleurde bevolking in de gevangenis dan van de blanke bevolking. In Hitler Duitsland kwam de rassenwaan op een hoogtepunt. Niet alleen Joden en zigeuners werden als minderwaardig beschouwd, maar ook de Slavische volkeren. Het zogenaamde arische ras werd als hoogste ingeschat, alhoewel noch Hitler, noch een aantal van zijn voornaamste medewerkers, aan het typische beeld van een ariër, blond haar en blauwe ogen, voldeed. En de theoretisch geschoolden nazi's hadden dit beeld zelf opgesteld. Miljoenen zijn vanwege dit waanidee vermoord. Ook Japan, hoewel nooit door blanken veroverd, bleek in de tweede wereldoorlog door de ziekte van de rassenwaan te zijn getroffen. Alleen bij hen gold niet de blanken als hoogste ras, maar het Japanse. Vele mensen

zijn vanwege hun ras ook onder Japans regime gestorven. En zo lijden tot vandaag de dag nog heel veel mensen onder de rassenwaan, welke begonnen is als een theologische uitleg van de Bijbel, met als enig doel het geweten van de wrede en brute slaveneigenaren gerust te stellen.

Niet alleen door de slavenhandel heeft Afrika onder Europa geleden. De slavenhandel en de daardoor ontstane chaos in de landen in Afrika maakten het mogelijk, toen de Europese machten in de 19^e eeuw belangstelling voor de grondstoffen van Afrika gingen krijgen, om de kaart van Afrika op een tekentafel tijdens een Europese conferentie te verdelen en deze grenzen in de praktijk met geweld door te voeren. Een aantal grenzen liepen dwars door het grondgebied van de verschillende volkeren. En de Afrikanen werden opnieuw tot slavernij gedwongen, maar nu op hun eigen grond. Zeker, tegen die tijd was de persoonlijke slavernij afgeschaft en werd ook officieel in de koloniën afgeschaft, maar de weerbarstige praktijk was anders. De grond werd eenvoudig voor het grootste deel eigendom verklaard van de blanken. De Afrikaanse bevolking kon niets anders dan voor de blanken gaan werken. Het verschil tussen een persoonlijke slaaf en zo'n slaaf in loondienst was meestal minimaal. Maar, zoals gezegd, Afrikanen hadden al millennia van slavernij achter de rug en dit was voor hen niets nieuws. Wat wel nieuw was dat zij het overschot van de bevolking al millennia lang als slaaf aan anderen hadden verkocht en dit was nu afgelopen. O, de bevolking had zelf nog niets tegen slavernij, zelfs nu nog zijn er landen en streken in Afrika waar de inmiddels illegale slavenhandel en slavenbezit nog welig tiert. Ook nu nog zijn er mensen die hun kinderen verkopen als slaaf als het mogelijk is en hun dit zo uitkomt. Dit gebeurde nog meer toen de slavernij in het noorden van Afrika en in de rest van de Arabische wereld nog niet officieel was afgeschaft, maar dat de slavernij daar toen nog legaal was. Dat was in veel landen in die regio tot eind 60er jaren, tot zelfs begin 80er jaren van de 20^e eeuw. Een documentaire film uit de 60er jaren liet zien hoe vliegtuigladingen vol jonge naakte Afrikaanse kinderen naar het noorden werd gevlogen. En met vliegtuigladingen wordt bedoeld vrachtvliegtuigen waar de kinderen dicht opeengepakt in werden gestouwd. En naakt, omdat dan de herkomst van de kinderen moeilijker te ontdekken valt. Zij waren over het algemeen te jong én te dom gehouden om de precieze plaats van herkomst zelf mee te delen. De verkopers, hun ouders, waren veilig, evenals de handelaren, terwijl deze handel waarschijnlijk in de meeste Afrikaanse landen toen reeds verboden was. De tijden veranderen echter, nu zijn vele Afrikanen waarschijnlijk ook tegen het persoonlijk bezit van de ene mens door de andere mens. De illegale export van slaven was veel minder dan de bevolkingsaanwas. Er was voor het eerst een overvloed aan arbeidskrachten, geen land, dat was afgesloten en wanneer zij niet bij de nieuwe eigenaars terecht konden, geen werk dus honger. In de 20^e eeuw zijn na de Tweede Wereldoorlog de landen in Afrika zelfstandig geworden. Maar nu nog worden zij economisch gekolonialiseerd. Zij mogen grondstoffen leveren, maar fabrieksproducten worden, door hoge invoerrechten, zoveel mogelijk geweerd. In sommige landen is pas na de onafhankelijkheid grootgrondbezit ingevoerd, die extra honger heeft opgeleverd. De grote stukken land zijn door buitenlandse investeerders, lees Europeanen en Noord-Amerikanen, vaak opgekocht. Op dit land wordt geen voedsel, maar export gewassen geteeld. Als dat export gewas toch een voedsel gewas is, dan is die bestemd voor de Europese of Amerikaanse markt. Ja wij voeren deze gewassen nog liever aan onze dieren voor vleesproductie, dan dat wij de hongerende Afrikaanse bevolking hiervan te eten geven. De grondstoffen van Afrika hebben wij, tot aan de onafhankelijkheid, meestal zelfs zonder enige vergoeding vrijelijk geroofd. Nu nog roven wij, tegen een minimale vergoeding, de landbouwproducten en grondstoffen, die wij liever hier zelf verwerken. Al met al heeft dit van Afrika het armste continent van de wereld gemaakt en

zolang wij vanuit onze rijkdom en daaraan gepaarde macht doorgaan met dit continent leeg te roven, zal dit zo blijven. Ook dit is een vrucht van de slavernij uit Afrika naar Amerika, waar helaas de Afrikanen zelf aan mee hebben geholpen.

De gevolgen van de moderne slavernij in Zuid-Amerika, waarbij wel het krijgen van kinderen, maar niet het huwelijk werd bevorderd, heeft ook nu nog grote consequenties voor deze samenlevingen. De reden dat gezinnen niet werden gestimuleerd was om gemakkelijker de slaven te kunnen verhandelen. In de Middeleeuwen sprak men over gezinnen. Als een boer werd verkocht, dan was het meestal met zijn vrouw en kinderen. Want zijn meester durfde niet te scheiden wat God had gebonden. De slaven in de nieuwe wereld waren echter voor het merendeel kleurlingen. En die, hebben wij eerder gezien, werden als minderwaardig beschouwd. Ook door de Rooms Katholieke meesters, omdat die maar al te graag de theorieën van de Protestante theologen overnamen, want die waren in hun voordeel. Slaven hoefden niet te trouwen, dat was voor hen niet belangrijk. Zij waren geen volwaardige mensen, toch? Waarom dan trouwen? Alleen, de Rooms Katholieke Kerk dacht daar anders over. Om nu de slaven toch veel kindjes te laten krijgen en daardoor een mooie natuurlijke aanwas van slaven, mochten de slaven wel vrijen, maar niet trouwen. Het gezin werd dan als niet gesticht beschouwd en de meester kon elke slaaf naar eigen willekeur verkopen. Kinderen konden ook gewoon bij de moeder vandaan worden gehaald, want dat deed men met het andere vee toch ook? In de oerwoud gebieden waar de Protestante meesters waren, ging men nog veel drastischer te werk. Daar waren zelfs fok programma's. De meester bepaalde wie met wie mocht vrijen. De uitgekozen man en vrouw werden samen gedurende de nacht opgesloten totdat het gewenste resultaat, een zwangerschap, was bereikt. Daarna kon een slaaf worden verkocht of afgevoerd naar een andere plaats. Bijvoorbeeld om een andere vrouw zwanger te maken. Mensen werden dus als vee gefokt, zonder rekening te houden met hun eigen wensen of ideeën. Het gevolg voor de Zuid-Amerikaanse samenlevingen is dat nu nog, wanneer er problemen zijn, veel mensen de verantwoordelijkheid voor hun levenspartner en/of kinderen niet nemen, maar vertrekken. Daarom zijn er daar onder de arme bevolking heel veel ongehuwde moeders en gebroken gezinnen, terwijl er ook een groot aantal zwerfkinderen zijn, die voor het merendeel nergens terecht kunnen. Deze wijze van handelen heeft, voor vele generaties, het sociale leven in deze landen in feite ontwricht en heeft deze landen beslist geen goed gedaan.

Ook nu wordt plaatselijk in Zuid-Amerika, zij het illegaal, weer persoonlijke slavernij ingevoerd. Door het aanleggen van wegen door het Amazone gebied zijn grote stukken grond vrij gekomen voor ontginning. Deze stukken grond zijn meteen weer door rijke mensen geclaimd als grootgrondbezit. Ook worden oerwouden, in bijvoorbeeld Brazilië, gekapt voor de productie van houtskool. Maar in deze streken zijn geen arbeiders. Dus worden mensen, met de belofte van een hoog salaris, gelokt om naar die streken te trekken. De ronselaars zijn vaak zelf persoonlijke slaven die in opdracht van hun meester ronselen. Als zij daar aankomen blijkt van de beloften niets over te schieten, omdat de grootgrondbezitters graag, of lage lonen, of geen lonen betalen. De te ontginnen grond levert in het begin niet zoveel op, het moet eerst gecultiveerd worden. De productie van houtskool is zeer ongezond en er worden voor de persoonlijke slaven geen veiligheidsmaatregelen getroffen om ziekte en dood te vermijden. De mensen zouden daarom wel willen vertrekken en het transport is soms ook wel aanwezig. Maar de grootgrondbezitters laten hun niet vertrekken. Zij hebben bewakers aangesteld die vluchtende mensen desnoods doodschieten. Het gevolg is dat daar nu, in het begin van de 21^e

eeuw, vele mensen onder erbarmelijke omstandigheden en mishandelingen moeten leven en werken in een slavenbestaan. De R.K. Kerk heeft hiertegen geprotesteerd, maar de regering heeft daarvoor een blind oog. Zij kunnen de problemen van de grootgrondbezitters begrijpen en dat deze andere mensen feitelijk als persoonlijke slaven houden, terwijl dit illegaal is, is van geen belang. Er valt voor de plaatselijke bovenlaag teveel winst te halen. Maar het verhaal over persoonlijke slavernij tot nu toe lezend, hoop ik dat u daar niet meer over verbaasd bent. Want ook hier gaat op dat wanneer economische slavernij niet toepasbaar is, de noodzaak van persoonlijke slavernij wordt gevoeld en toegepast.

Hoewel ik in dit hoofdstuk ook heb uitgeweid over de negatieve gevolgen van persoonlijke slavernij, is toch de rode draad van het verhaal duidelijk. In alle tijden, in alle godsdiensten en in alle wereldbeschouwingen, ook als men uit eigen land en beschaving het niet kent is, wanneer een dunbevolkt gebied wordt ontgonnen, er een economische noodzaak van persoonlijke slavernij. Dit blijkt ook waar te zijn in onze eigen tijd, gezien het voorbeeld in de bovenstaande alinea. Maar er zijn nog vele andere voorbeelden aan te halen. En uit deze noodzaak zal de persoonlijke slavernij ook worden ingevuld. Dit kan op verschillende manieren. De meest geaccepteerde wijze, in onze beschaving in het recente verleden, was het tot slaaf maken van een vijand. Of een slaaf van iemand kopen, ongeacht of deze de slaaf wel of niet op juridische wijze tot eigendom had verkregen. Maar door alle eeuwen heen is dat waarschijnlijk niet de grootste bron van slaven geweest. Veel omvangrijker en ook nu nog veel gedaan is het verkopen van kinderen door hun eigen ouders. In alle gebieden, waar ook nu nog slaven worden gehouden, komen deze slaven in hoofdzaak, naast natuurlijke aanwas door geboorte van slaven uit de slavinnen, uit verkoop van de kinderen door de ouders en in veel mindere mate uit ontvoering van vijanden, of kinderen van vreemden. Natuurlijk komt ook dat voor en dit was ongetwijfeld in het verleden ook een belangrijke bron, in een tijd waarin de mensenrechten nog niet waren gedefinieerd. Toch denk ik dat de meeste slaven ook vroeger mensen waren, die door hun ouders waren verkocht. Het Romeinse Rijk had vele veroveringen en heeft ongetwijfeld daar ook veel slaven uit gehaald. Maar ook in die tijd werden meer slaven van buiten het Rijk aangevoerd, dan vanuit het Rijk. De Slavische volkeren hebben er hun naam aan over gehouden, omdat zij de gewoonte hadden om hun kinderen te verkopen. Zoals nu nog kinderen worden verkocht in Afrika, Oost-Europese landen, landen uit Midden- en Zuid Amerika, en het verre Oosten. Maar ook worden er waarschijnlijk kinderen uit Noord-Amerika en West-Europa verhandeld. De verdwijning van, soms nog kleine kinderen, kan wijzen op kinderroof en kinderhandel in zowel Europa als ook in Noord-Amerika. Zelfs als deze kinderen nieuwe ouders krijgen en door hen als kind worden opgevoed, dan nog is er in feite sprake van slavenhandel in kinderen. De dieven en verkopers van deze kinderen interesseren zich niet in de toekomst van hun 'handel', maar enkel in het gewin. Het verdriet bij de achtergebleven ouders is ook hun belang niet, alleen het 'verdiende' geld. Het mag echter ook niet uitgesloten worden dat enkele 'vermiste' kinderen door hun eigen ouders zijn verkocht, die daar natuurlijk niet voor uit kunnen komen. Maar kinderroof zal wellicht in onze rijke landen het merendeel uitmaken.

De Arabische landen kochten niet alleen slaven uit Afrika, maar ook India en andere landen uit Azië, waren goede leveranciers van kinderslaven, tot in de tweede helft van de 20^e eeuw. Allemaal illegaal natuurlijk, maar toch. Nog geen vijftig jaar geleden waren er nog een behoorlijk groot aantal landen, ook leden van de Verenigde Naties, waar slavenhandel en slavenbezit nog gewoon wettelijk was. Als u denkt aan Soedan waar het islamitische noorden

in oorlog is met het christelijke zuiden en waar veel slaven gehaald worden in het zuiden, om mijn stelling dat de meeste slaven kinderen zijn die door hun ouders verkocht worden onderuit te halen, dan moet ik u teleurstellen. Weliswaar dat vele mensen daar door slavenhalers, die de militairen achterna reizen, of zelf in een militaire eenheid zitten, mensen in het zuiden gevangen nemen en naar het noorden transporteren, maar ook daar spreken wij waarschijnlijk over een minderheid. Bovendien zijn waarschijnlijk deze mensen voor het grootste gedeelte helemaal niet bestemd voor de slavenmarkt, maar voor de christelijke goeddoeners die hen massaal weer vrij kopen. Een leuke handel. De slavenhalers strijken een, voor hen, hoop geld op en enkele weken of maanden later halen zij dezelfde mensen, indien mogelijk, nogmaals op om hen ook nogmaals aan dezelfde goeddoeners te verkopen. Als deze goeddoeners er niet waren, werden er waarschijnlijk minder mensen in het zuiden voor slavernij geronseld. Echter, de kans dat dan meer mensen vermoord worden is natuurlijk wel levensgroot aanwezig. Het juiste antwoordt op dit probleem weet ik ook niet.

Over deze goeddoeners in Soedan heb ik eens een documentaire gezien. Zij hadden ook een jongen van 12 jaar vrijgekocht die, toen hem ernaar gevraagd werd, vertelde dat zijn meester hem had geslagen. Maar deze jongen was alleen. Gezien het feit dat ook hij in zijn verleden uit het zuiden was ontvoerd, met waarschijnlijk zijn hele familie, is het twijfelachtig of hij bij terugkomst wel iemand vindt die hem opneemt. Wanneer hij alleen blijft, dan is hij slechter af dan dat hij was in slavernij. Want ook bij een meester die hem slaat, zelfs een meester die hem zo nu en dan afranselt, is een kind beter af dan dat hij voor zichzelf moet zorgen. Want een meester zal zijn slaaf, al was het alleen uit eigenbelang, in ieder geval een verzorging bieden. Maar hoe kan een kind van 12 aan voedsel en onderdak komen, als er niemand is die hem opneemt? De kans dat hij de hongerdood moet sterven is levensgroot aanwezig. Maar zelfs als hij het lichamelijk enigszins redt, dan nog zal hij, hoogstwaarschijnlijk, door gebrek aan leiding en eenzaamheid, grote geestelijke schade oplopen, welke zijn leven grondig kan vernietigen. Hij was als slaaf vele, heel veel malen beter af geweest. Dus hebben de goeddoeners deze jongen wel zo goed gedaan?

Denk echter niet dat wij Europeanen of zelfs Nederlanders zoveel beter zijn dan die mensen in andere landen die hun eigen kinderen verkopen. Wij zijn werkelijk geen haar beter, misschien zelfs slechter. Nu denken vele mensen er niet aan, de mogelijkheid is ook praktisch nihil. Maar wat zou er gebeuren als de verkoop van kinderen legaal zou worden? Tenslotte is een kind volgens de wetten van de natuur het eigendom van zijn ouders. Ook nu beseffen mensen dat, hoewel niet altijd bewust. Want denk niet dat de mededeling “dat is mijn kind” niet als eigendomsclaim bedoeld is. Kijk dan maar naar scheidende ouders, of ouders die hun kinderen mishandelen of verwaarlozen. Zelfs mensen, die door hun gedrag duidelijk laten weten, dat zij werkelijk niets om hun kinderen geven zullen, als de kinderen worden afgepakt, vechten om de kinderen terug te krijgen. Ook als dit soms duidelijk indruist tegen het belang van het betreffende kind. Waarom? Omdat wij mensen ons niet voor niets willen laten afnemen, wat wij als het onze beschouwen! De kinderen worden terecht, letterlijk, als eigendom gezien. En in een normale situatie is dat maar goed ook. Als iemand aan een klein kind vraagt: “Van wie ben je?” Dan zal meestal het antwoordt volgen: “Van papa en mama”. Gewoonlijk is de verhouding tussen ouders en kind goed. In dat geval is er een band van liefde die excessen voorkomt. Het kind wordt beschermd en opgevoed en krijgt alles wat het nodig heeft. In ruil daarvoor beantwoordt een kind meestal de liefde die het krijgt en hebben de ouders volledig zeggenschap over de kinderen. Deze zeggenschap is ook nodig, omdat het kind niet in staat is

goede beslissingen voor zichzelf te nemen, daarvoor heeft het de wijsheid en de levenservaring van de ouders heel hard nodig. Bij een gezond gezin is er sprake van wederzijdse liefde. Maar helaas zijn er ook minder gezonde gezinssituaties. Daar heerst geen liefde en geborgenheid, maar heerszucht, haat en angst. Wanneer dan zo'n leefgemeenschap uit elkaar valt door scheiding, of ingrijpen van de overheid, die de kinderen de nodige bescherming wenst te bieden, dan is de strijd om de kinderen vaak lang en zeer bitter. Dit gebeurt lang niet altijd uit liefde voor die kinderen, maar uit eigenliefde en eigenbelang. De kinderen zijn de aanleiding, maar het eigendomsrecht is de hoofdzaak. Als deze kinderen verkocht zouden kunnen worden, dan staat er een vergoeding tegenover en zouden deze mensen gemakkelijker afscheid nemen. Als verkoop van kinderen ook nog eens sociaal aanvaardbaar zou zijn, dan zouden u en ik vreemd opkijken over het aantal kinderen dat verkocht wordt. Soms zelfs over welke kinderen, namelijk ook kinderen waarvan buitenstaanders dachten dat de ouders hen als hun kostbaarste bezit beschouwen. Zelfs al zou het bekend zijn dat het merendeel van de verkochte kinderen gebruikt worden voor lustbeleving, of in allerlei bedrijfjes te werk gesteld zouden worden, soms zelfs onder mensonterende omstandigheden, met veel gevaar en/of ongelooflijk lange werktijden, of in de huishouding als huisslaaf en dat van de kleine minderheid die terecht komen bij mensen, die hun onvervulde kinderwens op deze wijze trachten in te vullen. Dat dus slechts een deel echt goed terecht zou komen. En in weze gebeurt het reeds. In een rapport van Unicef wordt de kinderhandel in Nederland als een groeiend fenomeen genoemd. Maar denk hierbij ook aan internationale adoptie, wat vaak verborgen kinderhandel is. Bovendien is de handel in mensen in de Europese Unie groter dan die in drugs. Van de verhandelde mensen is het merendeel vrouwen en kinderen. U gelooft toch ook niet dat alle verkochte kinderen binnen de Europese Unie van buiten de Europese Unie komen, hoop ik? De meesten zullen gewoon worden gestolen en de ouders blijven wanhopig achter, omdat hun kinderen vermist zijn. Maar sommigen worden door hun ouders, die op de een of andere wijze in de gelegenheid zijn, verkocht. Dus een aantal kinderen wordt reeds verkocht. Maar voor het merendeel van de ouders, die dit ook wel zouden willen, is het niet mogelijk. Maar nogmaals, denk alstublieft nooit dat wij Europeanen ook maar een steek beter zijn dan de mensen in de rest van de wereld. Misschien zelfs slechter want wij, die opgegroeid zijn in de christelijke traditie, weten dat naastenliefde een gebod van God is. De eigen kinderen verkopen is meestal geen teken van naastenliefde. Vele ouders in ontwikkelingslanden verkopen hun kinderen ook, dus mede, uit schrijnende armoede, alhoewel een gebrek aan liefde vaak zeker meespeelt. Het kan echter ook juist liefde voor het kind zijn dat het wordt verkocht, vooral naar een rijk land waar het kind meer mogelijkheden heeft dan bij de eigen ouders. Als deze ouders werkelijk niet voor hun kind kunnen zorgen dan, denken zij, is het afstaan voor adoptie (vaak tegen vergoeding) nog het beste voor hun lieveling. Niet alle afstaan van kinderen hoeft dus persé een gebrek aan liefde te betekenen. Maar hoeveel Nederlanders zouden hun kinderen verkopen uit armoede? Er zullen er zijn, maar ik denk dat hier veel meer het verlost zijn van deze kinderen zal meespelen, kinderen die niet, of niet meer, gewenst zijn en van wie hun ouders niet, of onvoldoende houden. Het vervreemden van deze kinderen moet dan wel tegen een redelijke vergoeding. En dat is eigenlijk minder goed dan de eigen kinderen verkopen uit pure materiele nood.

Hiermee sluit ik dit hoofdstuk over de economische noodzaak van persoonlijke slavernij af. Persoonlijke slavernij uit economische noodzaak komt hoofdzakelijk voor in dunbevolkte gebieden, dus daar waar er geen mogelijkheden zijn om een volledige economische slavernij in te voeren. Natuurlijk loopt de afschaffing van persoonlijke slavernij niet altijd synchroon aan

het verdwijnen van de noodzaak van persoonlijke slavernij. Mensen die vele honderden, of zelfs duizenden jaren lang gewend zijn aan persoonlijke slavernij moeten eerst een mentale ommezwaai maken alvorens dit fenomeen af te schaffen en/of af te willen schaffen. Ook kan afschaffing van persoonlijke slavernij, zoals ik eerder heb laten zien, uit economische gronden te vroeg komen. Dan is er terecht ook veel verzet ertegen. Maar in zo'n geval is er altijd druk en dwang van buiten vanuit andere mogendheden, want anders gebeurde het niet. In het begin van de 20^e eeuw dwong de Britse marine de handelsstop in slaven rond het Midden Oosten af. Zoals zij reeds eerder de slavenhandel tussen Afrika en Amerika trachtten te verhinderen. Dat wil niet zeggen dat er geen handel was. Alleen dat de slavenschepen gecontroleerd werden en er straffen volgden wanneer er slaven aan boord waren. Het gevolg was dat soms de slaven geboeid overboord werden gezet, als een Brits marineschip te dicht bij kwam. De handelaren ontlieden zo hun straf en de slaven waren ze anders toch kwijt geweest. Dat deze slaven nu stierven had voor de handelaren geen enkele betekenis; voor hen waren deze mensen niet meer dan handelswaar. En zo is de officiële persoonlijke slavernij in veel Midden-Oosten landen pas in de 2^e helft van de 20^e eeuw afgeschaft, maar alleen onder zware internationale druk. De feitelijke persoonlijke slavernij bestaat in alle landen, die om economische redenen aan het afschaffen van persoonlijke slavernij nog niet toe zijn, met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid, nog steeds. Maar ook in onze eigen landen zijn er, met zekerheid, een aantal onvrijwillige persoonlijke slaven.

Sterker nog, na eeuwen geen persoonlijke slaven meer gehad te hebben in Europa en meer dan een eeuw na de afschaffing van de persoonlijke slavernij in Noord-Amerika, is de persoonlijke slavernij weer in opmars. Nu heeft de vraag naar persoonlijke slaven geen reden meer in de dun bevolkte van Europa of Noord-Amerika, maar is die het gevolg van het succes van de propaganda voor gelijkwaardigheid van alle mensen in een vrije en democratische samenleving. Hierdoor zijn steeds minder mensen bereid om zich voor een beloning als een persoonlijke slaaf te laten behandelen. De rijken echter wensen hun huisdienaren wel als zodanig te behandelen. Dat kán tegenwoordig niet meer met de loonslaven, dus de werknemers. Daarom is er een toenemende vraag naar echte persoonlijke slaven voor dit werk, die naar alle willekeur kunnen worden behandeld. Tevens is er door de verloedering van de samenleving een vraag naar persoonlijke slaven op gang gekomen. Minder vrije mensen kunnen tot prostitutie worden gedwongen, dus is er het verschijnsel van mensenhandel voor deze bedrijfstak. Natuurlijk wordt elke vraag naar persoonlijke slaven ook ingevuld. Vele mensen zijn hier het onvrijwillige slachtoffer van.

Hoofdstuk 4: De instrumenten van de volledige economische slavernij.

Hoe kan een volledige economische slavernij ingevoerd worden, zonder dat er behoefte is aan persoonlijke slaven? Hoe kunnen de gronden van werk zo effectief worden afgesloten dat mensen geen andere keus hebben dan hun arbeid voor te weinig te verhuren? Het antwoordt is van een ontluisterende simpelheid. Van oudsher was het zo dat rijke mensen gronden voor zichzelf claimden en anderen buitensloten. Daar waren de armen reeds aan gewend. Zij bezaten niets, want alle grond was reeds van de rijken, dat was de structuur van de samenleving en werd aan hen uitgelegd als Gods wil. Sommige gronden behoorden echter nog aan niemand toe. Die gronden werd ook onder de rijken verdeeld. Dus het enige wat de bovenlaag maar hoefde te doen was alle grond voor zichzelf claimen en met geweld dit 'recht' ook uitoefenen.

Maar niet alleen de letterlijke grond is een grond om te werken. Een handelaar leeft van het verschil tussen inkoop van zijn goederen en de verkoop ervan. In de Middeleeuwen waren er nogal wat reizende handelaren, sommigen met wagens of boten, maar ook anderen te voet, met een last op hun rug. Zij brachten de producten van de ene plaats naar de andere en maakten daar meestal een behoorlijke winst op. De producten die zij verhandelden waren, behalve voedsel van het platteland naar de stad, voor een groot deel producten vervaardigd met vakmanschap op velerlei gebied. En dat is een tweede grond van werken, welke niets met de letterlijk grond te doen heeft. Het vervaardigen van producten uit ruwe grondstoffen, zoals metaal, hout, wol, huiden en zoveel andere stoffen. En het handelen daarin. Wanneer de bovenlaag een volledige economische slavernij wil invoeren, omdat zij van de persoonlijke slavernij af wil of moet, dan moeten ook deze gronden van werken zoveel mogelijk effectief worden afgesloten. Anders leren de armen een beroep of gaan handelen en de lonen moeten stijgen, waardoor er te weinig naar de zin van de rijke bovenlaag voor hen overblijft. Dit proces hebben wij in de Middeleeuwen zien gebeuren. Alle grond werd onder de rijke edelen verdeeld, zodat een arm mens vaak geen meter overhield om in zijn eigen behoeften te voorzien. Weliswaar waren bijna overal in de Middeleeuwen nog gemeenschappelijke weilanden, waar iedere bewoner van een dorp zijn vee op mocht laten grazen, mits niet meer dan een bepaald aantal stuks. Ook is tot in de 20^e eeuw in alle dorpen wel voor de landarbeiders een stuk land voor voedsel verbouwing ter beschikking gesteld. Maar dat waren instrumenten om de lonen laag te houden. Zeker, van de gemeenschappelijke weilanden mocht ook een weduwe of een oud mens gebruik maken, maar dan hoefde zij en hun gezin niet, of minder onderhouden te worden door de gemeenschap of door de Kerk. Veel van de grond, die landarbeiders en wellicht ook andere arbeiders, in latere eeuwen zeker tot hun beschikking kregen, hoorden bij het huis wat zij huurden en die was vaak eigendom van hun baas. Daarnaast gaf de baas dan nog wat van zijn eigen grond ter beschikking van zijn arbeiders, waardoor hij zijn arbeiders aan hem bond. Want halverwege het seizoen naar een andere baas gaan betekende dat men de oogst, waar men in de winter van moest leven, kwijt was. En in de winter was de arbeider al blij als hij werk had. Door het afsluiten van de letterlijke grond voor vrij gebruik hadden de gewone landarbeiders geen andere keus dan voor het beste loon wat zij konden krijgen te gaan werken voor een meester, of ook wel baas genoemd. Ook de visgronden werden reeds in de Middeleeuwen afgesloten, doordat de vissers rechten moesten betalen aan een plaatselijke heer. Wie daarbuiten viste werd gestraft. Deze heer bepaalde natuurlijk ook wie mocht gaan vissen en wie niet. Bovendien was voor het vissen een boot nodig en die was voor de allerarmsten zeker niet betaalbaar.

In de steden, waar het meeste vakmanschap werd uitgeoefend, was het spoedig niet veel beter. Toen de grond van het vakmanschap nog niet was afgesloten kwam het soms voor dat er producten van slechte kwaliteit werden afgeleverd. Zogenaamd om de kwaliteit te handhaven en te verbeteren werden er gilden opgericht. Elke gilde vertegenwoordigde een beroep. De gildenmeesters, al spoedig rijke mensen met invloed, bepaalde of iemand voldoende vakmanschap bezat om zelfstandig producten te leveren. Zo iemand werd een meester in zijn beroep genoemd. Een meester had leerjongens en gezellen. De leerjongens waren meestal jongens die het vak wilde leren en velen ervan wilde later ook meester in hun vak worden. Men had ook gezellen. Dit waren de vakmensen die in dienst van de meester stonden, maar zelf geen meester in het vak waren. Een groot aantal keren terecht, omdat niet alle vakmensen ooit zo goed worden dat zij de meesterproef met succes konden afleggen. Maar als in een stad werd besloten dat er genoeg meesters waren in een beroep, dan werden ook goede vakmensen het meesterschap geweigerd. Sterker nog, in latere eeuwen gebeurde het wel dat sommige gezellen betere vakmensen waren dan hun meesters. Deze meesters konden door hun positie in het gilde de winsten opstrijken, soms zelfs zonder er ooit zelf voor te werken. Deze gilden waren zeer machtig. Een beroep uitoefenen buiten een gilde om was zo goed als onmogelijk. Daarom werd ook op deze manier de grond om te werken zeer effectief afgesloten.

Handelaren hadden iets meer vrijheid. Zij kochten handelswaren op de ene plaats en verkochten het op een andere plaats. Maar handel is niet voor iedereen weggelegd. Hoewel de handel vele eeuwen redelijk vrij bleef, waren er toch een aantal beletselen om handelaar te worden. Het eerste beletsel is dat handel vaak geschiedde door goederen van de ene plaats naar de andere plaats te brengen. Het verschil tussen inkoop en verkoop was de winst. Maar deze goederen moesten eerst worden ingekocht en vereiste dus een investering die velen niet op konden brengen. Bovendien vereiste handel vaak reizen. Behalve dat vele mensen min of meer gebonden zijn aan de streek waar zij geboren worden en opgroeien, is niet voor iedereen reizen een plezierige bezigheid. Vooral niet in een tijd en land waar vele rovers op de weg zijn die een begerig oog laten vallen op de vervoerde goederen. Daarnaast komt nog dat handel een mens moet liggen. Niet iedereen is voor handelaar in de wieg gelegd. Vele mensen kunnen het, vanuit hun persoonlijkheidsstructuur, gewoonweg niet. Natuurlijk, iedereen handelt weleens. Maar om er het beroep van te maken vraagt meer, veel meer. Het overgrote deel van de mensen zou er geen droge snee brood mee verdienen en blijven er dus vanaf. De vrijheid van de handel en de handelaren verstoorde de economische slavernij niet, althans niet in de Middeleeuwen. Pas veel later, toen er andere manieren van handel ontstonden, waarbij de goederen naar bijvoorbeeld een vaste plaats werden gebracht zoals een winkel, was er behoefte aan verdere afsluiting van deze grond om te werken. Ook omdat de gevestigde handelaars inmiddels rijk waren geworden en de heersende klasse niet meer de edelen waren, maar de gegoeede burgerij. Die wilden ook liever geen of weinig concurrentie.

Als dan in de Middeleeuwen de grond was afgesloten om te werken, dat wil zeggen de letterlijke grond, de viswateren, de jachtgrond en de andere arbeidsgronden welke niet aan de letterlijke grond waren gebonden, dan kon in zo'n streek, mits groot genoeg, ook de persoonlijke slavernij worden afgeschaft. Dat had grote voordelen, niet alleen voor de armen, maar voornamelijk voor de rijken, hun meesters. Het voordeel voor de armen was duidelijk, zij konden niet meer verkocht worden en hadden soms de indruk dat zij net zo rijk mochten worden als hun meesters. En sommige mensen bereikten dat ook, wat voor de andere armen een stimulans was. Maar ook de rijken hadden voordeel. Op de eerste plaats bezwaarde de

persoonlijke slavernij hun geweten niet meer. Zij konden nu volhouden dat zij hun broeder en zuster in de Heer niet als hun eigendom beschouwden. Aan de andere kant was hun macht wel zo groot dat zij deze mensen nog steeds als hun eigendom konden behandelen. Maar iemand die eigendom is, die moet ook bij ziekte en ouderdom verzorgd worden, dat eist de christelijke leer nu eenmaal. En bij ziekte bovendien het eigenbelang, want de herstelde slaaf had nog steeds marktwaarde. Maar een vrij mens die ingehuurd wordt heeft voor zijn meester geen handelswaarde. Dus kan hij ontslagen worden bij ziekte of ouderdom. Ieder moet maar voor zichzelf zorgen en God zorgt dan wel voor ons allen. Als het betaalde loon maar laag genoeg is, dan is het zeker een voordeel om mensen in loondienst te hebben, dus economische slaven, boven de mensen in persoonlijk eigendom te houden. Dat is voor de meesters een economisch voordeel. Dat dit voordeel van de meesters een nadeel was en is voor de armen, was en is voor de meesters van geen enkel belang. Bovendien zijn de arme mensen nog beter in bedwang te houden als economische slaven dan als persoonlijke slaven. Weglopen bij een meester mag, want er zijn genoeg anderen te huur. Als een meester slecht aan personeel kan komen, of zijn personeel kan houden, dan moet hij ze maar iets menselijker gaan behandelen. Dan lopen ze niet weg. Waar veel werkeloosheid en veel honger zijn, daar zijn ook altijd wel mensen te vinden, die elke vernedering en mishandeling vrijwillig nemen, om maar niet te verhongeren. Maar weglopen uit het economisch systeem kán gewoon niet. Alleen als de armoede ten opzichte van de rijkdom te groot wordt dan kan er een plaatselijke opstand komen, die meestal wel neergeslagen kan worden. Of voor een geringe tegemoetkoming worden afgekocht. De meesters kunnen ook overdrijven en de armen te weinig gunnen om van te leven.

Dit systeem vereist wel een bepaalde bevolkingsdichtheid. Want om de lonen laag te houden moet er voldoende aanbod van arbeid zijn. In een dunbevolkt gebied, zelfs als alles afgesloten is, zal er wellicht meer vraag naar arbeid zijn dan arbeiders. In onze tijd heet het dan dat de arbeidsmarkt overspannen is. De lonen hebben de neiging te gaan stijgen. Als dat, omdat er te weinig mensen zijn, structureel is, dan houden de meesters te weinig rijkdom over voor zichzelf en zullen de voorkeur geven aan persoonlijke slavernij. Er moet dus altijd, of bijna altijd, een overschot aan arbeiders zijn. Als het overschot te groot wordt, dan trekken vele arbeiders weg naar andere streken. Als het overschot te klein wordt en elders te groot is, dan vindt er een verschuiving plaats naar die streken waar met arbeid een bestaan is op te bouwen. Als overal, of bijna overal, de bevolkingsdichtheid te klein is, dan kan persoonlijke slavernij eigenlijk nog nergens gemist worden, omdat een betere verdeling van arbeiders dan plaatsvindt door verkoop van mensen. In zo'n geval is er vaak een mix van economische slaven en persoonlijke slaven. De slavenhandelaren zoeken dan de beste markt voor hun 'product', de slaven. Maar als overal of bijna overal de bevolkingsdichtheid voldoende is, dan mogen de arbeiders zelf hun weg zoeken. Als zij deze weg niet kunnen vinden, dan is dat jammer voor de arbeider, maar het heeft geen invloed op de rijken. Men ziet alleen een bedelaar meer op straat of, als de arme mens in criminaliteit vervalt volgens de wetten van het land, dan volgt er een straf. Vroeger was mishandeling, geseling en schandpaal, voor kleine vergrijpen, maar natuurlijk alleen voor de armen, een gewoonte. Voor iets grotere vergrijpen was er al gauw de doodstraf. Zo is op het einde van de 18^e eeuw in Engeland nog een zevenjarig meisje opgehangen omdat zij een stuk stof had gestolen. Daar waar de grond is afgesloten om te werken en de werkeloosheid te groot is, is ook de druk om te verhuizen naar streken waar geen honger wordt geleden en een nieuw en, hopelijk, beter bestaan opgebouwd kan worden ook enorm groot. In onze eigen tijd zien wij dat in de niet te stoppen stroom immigranten, die het ford Europa binnen proberen te komen vanuit armere landen buiten de Europese Unie. En

tevens in een stroom emigranten, naar landen met meer ruimte, maar wel hetzelfde welvaartsniveau, als in het te verlaten land. De immigranten noemen wij economische vluchtelingen en dat zijn zij ook. Dat zijn echter ook de stroom emigranten naar gebieden met meer ruimte, maar die worden niet zo genoemd. Maar de stroom immigranten is niet te stuiten, omdat elk mens zoekt naar een mogelijkheid om te overleven. Europa, met name de Europese Unie, is zeer rijk en er is vaak meer werk dan werkers. Dat heeft een onweerstaanbare aanzuigende werking. De manier waar wij hier in de Europese Unie hiermee omgaan is klassiek. Wij maken de ongewenste immigranten illegaal, zodat deze economische slaven bereid zijn voor minder dan wat wij het bestaansminimum noemen te werken. Daarnaast worden er ook persoonlijke slaven ingevoerd. Ook die zijn illegaal, maar melden zich natuurlijk niet bij een asielzoekers-centrum, waardoor zij totaal onzichtbaar zijn. De asielzoekers hebben na afwijzing dan de keus tussen een leven, die wij beneden de armoedegrens noemen, of crimineel te worden. Want terugkeren is meestal om verschillende redenen onmogelijk. Thuis hadden zij het toch niet beter, waarom hier dan wel? Een veel gehoorde mening is: laten wij beslist onze rijkdom voor onszelf houden en de rot klusjes door deze illegalen laten opknappen. Hierdoor ontstaat er een onderklasse van slecht betaalde illegale arbeiders, die een neerdrukkende werking heeft op de inkomsten van de legale arbeiders. De tekenen hiervan, maar niet alleen hiervan, zijn bijvoorbeeld een toenemende druk vanuit de bovenlaag om het minimumloon te verlagen. Zij proberen dat te verkopen als een oplossing voor de werkeloosheid, maar in werkelijkheid is het een poging om de lonen aan te passen aan de globale markt. Het is ook een poging om een nog groter deel van de totale productie en welvaart naar zichzelf toe te halen. Tenslotte gaat ook hier de gulden regel van de marktwerking op, namelijk dat wanneer de grond om te werken is afgesloten, dan zullen de lonen neigen naar het laagste punt dat nog acceptabel is in een bepaalde tijd en plaats. De minimum lonen verstoren deze marktwerking, dit proces, en ook daarom willen de bezitters ervan af.

Maar wij waren nog bezig met de analyse van de Middeleeuwen. Natuurlijk was de ontwikkeling in Europa niet overal gelijktijdig. Het heeft zeker tot in de 17^e eeuw geduurd voordat overal de persoonlijke slavernij, het horigenschap ofwel lijfeigenschap, was afgeschaft. In Oost Europa, met name Rusland, zelfs tot ver in de 19^e eeuw. Maar in de Lage Landen (Nederland, west Duitsland en België) was wel een de gebieden waar die als eerste was afgeschaft. De ontwikkeling ging echter door. Vanuit de Middeleeuwen kwamen er perioden van grote onrust, mede veroorzaakt door een afsplitsing van geloof, waar nieuwe oorlogen en machtsverhoudingen uit voortkwamen. Met deze nieuwe oorlogen, maar ook met de ontwikkeling van nieuwe en betere technieken, veranderde de samenlevingen. De adel werd minder belangrijk in die zin dat er ook rijke mensen die niet van adel waren opkwamen. Daar waar de adel, de oude rijken, de macht teveel aan zichzelf hielden en tegelijkertijd de armsten in de samenleving te weinig lieten om van te leven, daar kon een opstand uitbreken. In de 17^e eeuw werden daartoe al enkele pogingen ondernomen. In het Frankrijk van eind 18^e eeuw was zo'n opstand 'succesvol'. De Franse Revolutie brak uit. De burgerij kreeg de macht en vele van deze ineens machtig geworden mensen maakten daar op schandalige wijze misbruik van. Vele mensen van adel werden vermoord. Maar ook de armen waren hun leven verre van zeker. Toen de internationale druk toenam stond een generaal op, die het tot keizer zou schoppen; Napoleon Bonaparte. Hij wist de vijanden van het nieuwe Frankrijk van zich af te houden. Hij had helaas ook, naast vele goede eigenschappen, last van hoogmoedswaanzin. Hij voerde een goed rechtssysteem in, die hij aan alle door hem onderworpen landen van Europa oplegde. Hij

riep een nieuwe adel in het leven, omdat een keizer nu eenmaal toch met adel omringd moet zijn. Maar uiteindelijk overspeelde hij zijn hand door Rusland binnen te vallen. Dat veroorzaakte zijn nederlaag en bracht nieuwe machtsverhoudingen in Europa. Maar zijn bewind had eerst al vele mistoestanden, door te hoogmoedige rijke mensen veroorzaakt, ook in Nederland, opgeruimd. Toen echter de kruitdamp was opgetrokken en het spel gespeeld was en alle kaarten weer geschud, was de toestand voor de gewone man en vrouw, de loonslaven, niet verbeterd. De namen van de rijken waren anders, de overheersende groep in de bovenlaag van de samenleving was niet langer de adel maar de gegoede burgerij, maar de loonslaven bleven gewoon slecht betaalde loonslaven. Voor hen was niet veel veranderd en al helemaal niets verbeterd.

Maar voor een aantal ontwikkelingen tussen Middeleeuwen en moderne tijd ga ik te snel. Hier is helemaal het effect van de Industriële Revolutie buiten beschouwing gelaten. Ook het veranderde denken van de Verlichting is nog niet toegelicht. Maar ook van de tijd voor de Industriële Revolutie, zeg maar vanaf de ontdekking van Amerika. Toen Columbus Amerika ontdekte waren wij in Europa in een tijd, die achteraf geclassificeerd is, als het einde van de Middeleeuwen. De landen konden nog als agrarische economieën worden gezien. Maar er was al een verandering in techniek gaande. Zoals zo vaak in de wereld ging de ontwikkeling van de wapenindustrie voorop. Wij mensen schijnen het elkaar vermoorden nog steeds als het belangrijkste te zien, waaraan vele andere ontwikkelingen vasthangen. Maar ook andere ontwikkelingen waren gaande. Wetenschappers gingen voorzichtig op weg om buiten de Middeleeuwse denkbeelden om te gaan denken. In de 16^e eeuw was het niet alleen maar de Katholieke Kerk die de macht had. Nee, er waren vele Protestante Kerken gesticht die een ander idee hadden waarover een wetenschapper zich mocht buigen dan de Paus in Rome. Er kwam een grote uitwisseling van ideeën op gang. Dit had een technische verbetering ten gevolge op bijna elk levensterrein. Vanaf de landbouwtechnieken, scheepvaarttechnieken, zowel betere schepen als ook een beter navigatiesysteem, tot aan een groot aantal andere technieken in de arbeidssfeer. Deze betere technieken maakten scheepvaart over een langere afstand mogelijk, waardoor Europa in aanraking kwam met nagenoeg onbekende beschavingen, zoals bijvoorbeeld China en Japan. Het eerste Verlichting denken stak de kop op. Ook werden onbekende werelddelen ontdekt. Amerika was de eerste. Australië volgde ruim honderd jaar later. In Amerika werden beschavingen ontdekt en vruchtbaar land. Australië kent voor een gedeelte woestijn. Nog een honderd jaar later bleek ook zij vruchtbaar land te bezitten. De oorspronkelijke inwoners waren geen probleem. Zij waren niet geschikt voor slaven, maar uitroeien kon wel. Tot in de 20er jaren van de 20^e eeuw was een jachtpartij, waarbij het 'wild' uit de oorspronkelijke menselijke bewoners van Australië bestond, heel normaal. Daarna werden nog hun kinderen geroofd en in kindertehuizen opgesloten om ze 'beschaafd' te maken. Dit heeft tot in de 60er jaren van de 20^e eeuw geduurd. Deze mensen hebben, onder de hun land toe-eigenende blanken, veel moeten lijden. Nog steeds worden zij door vele immigranten en hun nakomelingen als minderwaardige mensen gezien en behandeld. Sommigen ontkennen zelfs nu nog het mens zijn van deze oorspronkelijke inwoners.

Door de verre reizen en nieuwe inzichten, ook door contact met andere volkeren, veranderde veel in Europa. Ook in de medische wetenschap veranderde iets. De geneesheren deden voor het eerst sinds de Romeinse oudheid weer nieuw onderzoek naar het functioneren van het lichaam en naar het vinden van nieuwe methoden van geneeskunde en toepassing van medicijnen. Hierdoor ontstond er een langzame verbetering van de gezondheidszorg. Daardoor

leefden de mensen langer en stierven er relatief iets minder kinderen. Hierdoor was het geboorteoverschot groter dan daarvoor. Voor het eerst had Europa te maken met zo'n groot overschot aan arbeiders dat zij die niet in eigen land of werelddeel kon opvangen. Door de gebieden overzee, met name eerst Amerika, kon een groot overschot aan mensen worden weggewerkt en tegelijkertijd hadden ook de rijken meer bewegingsvrijheid voor hun talrijkere nageslacht. Ook die konden emigreren en daar een eigen 'koninkrijk' opbouwen. Nieuwe rijkdom vergarend in een nieuw land. Dat eerst de oorspronkelijke bewoners moesten worden vermoord of tot slaaf worden gemaakt, was een bijkomstigheid. Maar ook de toename in scheepsverkeer vroeg nieuwe arbeiders. Niet alleen op de werven voor het bouwen van die schepen, maar ook als bemanningsleden op de schepen. De lange reizen waren gevaarlijk, niet alleen door piraten of het weer, maar ook door ziekten. Vele bemanningen zijn bijvoorbeeld geheel of gedeeltelijk uitgeroeid door scheurbuik, een ziekte die voorkwam door gebrek aan vitamine C. Pas toen men de link ging leggen tussen het eten van fruit en de genezing van scheurbuik, zonder te weten wat de oorzaak was, ging het beter. Een appel per dag hield de scheurbuik weg van de scheepslieden. Appels werden voor dit doel vaak gebruikt, omdat die lang houdbaar zijn. Nederland kon echter in de gouden eeuw, zeg maar de 17^e eeuw, enkel een grote zeevarende natie zijn door import van arbeiders uit de rest van Europa. Wij hadden zelf toen slechts een half miljoen inwoners. De meeste opvarenden van onze schepen naar het verre Oosten, of naar de West, was van buitenlandse afkomst. Zij kwamen vaak bijna uitgehongerd aan in de havenplaatsen in Nederland. Slimme herbergiers boden hun dan onderdak en eten aan, in ruil voor een contract voor een schip. De herbergier zorgde ook voor de kleding en andere behoeften voor deze kersverse zeelui, de zogenaamde scheepskist. Om er zeker van te zijn dat zij hun contract naleefden, werden deze mannen opgesloten. De herbergier leverde deze mensen aan een rederij en bracht hen, meestal geboeid, aan boord van een zeeschip. Met werken moesten deze mensen dan de investering van de herbergier en van de rederij, die deze mannen van zo'n herbergier had gekocht, terug verdienen. In naam waren zij vrij, maar in werkelijkheid was het een vorm van slavenhandel. Want eenmaal op zee hadden deze mensen geen andere keus dan de kapitein te gehoorzamen, ongehoorzaamheid kon bestraft worden met geseling of zelfs de dood. Zulke half gedwongen matrozen maakten een groot gedeelte uit van de toenmalige bemanningen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er in havens veel bemanningsleden deserteerden. Tel daarbij op de bemanningsleden die door ziekten of ongelukken verloren gingen en het zal duidelijk zijn dat vele kapiteins een voortdurend gebrek hadden aan personeel voor hun schip. Ronselpraktijken, waarbij vaak dronken gevoerde mannen met geweld op een schip werden gebracht en daar moesten werken, kwamen dan ook veel voor. Kon een kapitein niet voldoende betrouwbaar personeel op het eigen schip vinden om te ronselen, dan waren er wel mensen in elke haven te vinden die, tegen betaling, dit graag voor hem deden. De persoonlijke slavernij was toen al afgeschaft, maar de verkoop van mensen, die tegen hun wil in tewerk werden gesteld zonder het begaan van een misdaad, ging gewoon door. Alleen mocht de kapitein, of rederij, deze mensen niet als hun eigendom in de boeken zetten, maar als arbeiders die voor een loon werkten, hoewel zij die niet altijd kregen. Als iemand was geronseld en aan een kapitein verkocht, dan had hij een schuld aan die kapitein en die schuld moest eerst worden afgelost voordat het loon betaald werd. Hier werd rekening gehouden met het belang van de rederij en van de kapitein, maar niet met het belang van de gedwongen matroos. Die werd vaak als menselijk afval gezien en behandeld.

Zoals reeds eerder opgemerkt, werden er nogal wat mensen als contract arbeiders, zeg maar slaven voor een bepaalde tijd, naar de overzijde van de oceaan vervoerd. Tot men erachter

kwam, dat het goedkoper is om negerslaven te vervoeren en te verkopen, omdat die mensen hun hele leven slaaf konden blijven, door de reeds eerder besproken kromme opvattingen over ras en meerwaardigheid en minderwaardigheid van mensen en ook hun kinderen, ongeacht of die volledig Afrikaans waren of gedeeltelijk blank. Bovendien werden negerslaven dichter opeengepakt op een schip vervoerd, dan dat men bij blanke slaven wenste te doen. Blanke slaven werden als mensen gezien en nog enigszins als zodanig behandeld. Bij zwarte slaven had men deze scrupules niet. Echter ook de vrijwillige overtocht van vele mensen ging door, omdat er in Amerika nog mogelijkheden waren die in Europa niet meer bestonden. Niet alleen om het geloof te beleven op de wijze die zij zelf wilden, maar er was ook nog vrije grond, waardoor de mogelijkheden om een grotere welvaart te bereiken aanwezig waren. Dat deze vrije grond eerst bevochten moest worden op de oorspronkelijk inwoners deed niet ter zake, dat waren kleurlingen en heidenen dus mochten, naar de opvattingen van die tijd, worden afgemaakt. Bovendien werd deze kleinigheid in Europa vaak verzwegen, zodat vele mensen daar pas achter kwamen toen zij aan de overkant waren en dat was dus te laat. Want geld om terug te keren was er meestal niet. Eeuwen lang heeft Europa zijn economische vluchtelingen geëxporteerd naar andere werelddelen. Niet alle emigratie was evenwel vrijwillig. Ook werden mensen vaak om relatief kleine vergrijpen verbannen uit eigen land. In het vreemde werelddeel moesten zij dan eerst hun straf uitzitten door dwangarbeid te verrichten en mochten daarna zelf zien wat zij deden. In de 17^e en 18^e eeuw was voor Engeland Noord-Amerika de plek waar de mensen heen werden verbannen. Door de onafhankelijkheid van de Verenigde Staten kwam hier een einde aan. Daarna werden de mensen naar Australië gezonden tot ver in de 19^e eeuw. Engeland had namelijk een ander probleem dan de landen op het vaste continent van Europa. Engeland is een eiland. Zijn overschot aan arbeiders konden niet naar een ander land lopen en dat lag in de Engelse mentaliteit ook niet voor de hand. Zij moesten in ieder geval de zee over. Door verbanning werd het aantal overbodige armen nog enigszins in de hand gehouden. Een te grote arbeidsreserve kweekt te veel honger en daardoor sociale onrust. Bovendien waren om het nieuwe land in Australië te ontginnen slaven nodig. Maar Engeland had de persoonlijke slavernij, ook in zijn kolonies, reeds afgeschaft. Dus werden deze mensen geen slaven genoemd, maar gevangenen. In de praktijk waren het echter gewoon slaven in Staatseigendom, die niet konden worden verkocht vanwege het verbod op persoonlijke slavernij. Daarom werden zij aan de boeren verhuurd. Deze behandelden de gevangenen vaak zeer slecht, omdat die voor de boer toch geen economische waarde hadden. De gevangenen leefden dus een slavenbestaan, maar hadden het meestal slechter dan dat zij gehad zouden hebben als persoonlijke slaaf. Omdat zij wettelijk gezien geen persoonlijke slaven mochten zijn, hadden zij voor hun feitelijke meesters geen waarde en dus werden ze daarom ook slechter behandeld. Want een redelijke behandeling van persoonlijke slaven gaat meestal gepaard met het eigenbelang van hun meester. Deze meesters hadden geen belang bij een goede behandeling. Dus als persoonlijke slaven hadden zij een waarde gehad voor hun meesters die dan, uit eigenbelang, beter voor hen gezorgd zouden hebben dan nu, dat zij voor hun feitelijke meesters, de boeren die hen huurden, geen enkele waarde hadden.

De ontwikkeling van de techniek ging ook door. Nog in de 18^e eeuw werd de stoommachine uitgevonden. Al spoedig kwamen de fabrieken op. Deze waren hoofdzakelijk gevestigd in of in de buurt van steden. Om voldoende arbeiders naar de steden te laten trekken, moest er zeer grote nood komen op het platteland. Het was niet alleen voldoende dat het overschot aan arbeiders naar de steden trok, zolang de mensen nog de mogelijkheid hadden om in hun aller noodzakelijkste behoeften te voorzien op het platteland, was het aanbod in de stad te weinig.

Daarom werd de letterlijke grond op het platteland nog meer afgesloten. De gemeenschappelijke weidegronden verdwenen. De grond om nog wat zelf te telen, werd alleen aan die mensen toegewezen, die ze van hun meester (werkgever) kregen. Door pure honger gedreven gingen er veel mensen van de dorpen naar de steden in de hoop daar werk te vinden. En door dat werk voldoende inkomen om te overleven. De toevloed was zo groot, dat de lonen letterlijk hongerlonen waren. Toen de overheid vond dat dit te ver ging, stelde zij een minimumloon in. De protesterende rijken werd aangeraden om dan maar de kinderen in de fabrieken te laten werken. De reactie was dat de volwassenen voor een gedeelte ontslagen werden en kinderen de fabrieken gingen bevolken. Bovendien was het minimumloon zo laag voor de volwassenen dat, om niet van de honger te sterven, de kinderen vaak wel moesten meewerken. Al heel jong kwamen sommige van deze kinderen de fabriek in, soms al op een leeftijd van vijf of zes jaar. Weeskinderen werden in die tijd aan fabrieken verhuurd, waarbij het lage loon naar het weeshuis ging. De kinderen bleven dag en nacht in de fabriek. Twaalf uur werken en de rest van de tijd slapen en dat in ploegendiensten, zodat de bedden nog warm waren van de kinderen die dan weer moesten werken. En de fabriekseigenaar voelde zich ook nog vaak een goede christen. De rijkdom ging naar de bovenlaag van de bevolking, de fabriekseigenaren en andere bazen, de loonslaven (arbeiders) kregen net voldoende kruimels van hun tafels om in leven te blijven. Net teveel om van dood te gaan en net te weinig om van te leven. De levensverwachting van de armen was dan ook erg laag.

De grote fabrieken braken de gilden af. De gilden waren gebaseerd op handarbeid. De fabrieken konden veel goedkoper hun fabrieksgoederen leveren. Weliswaar niet altijd dezelfde kwaliteit als vroeger met de hand, maar wel gelijkmatige kwaliteit en tegen een prijs die ver lag onder het met de hand gemaakte. Daardoor konden de vakmensen vaak geen droge snee brood meer verdienen. Maar ook in beroepen, die nog niet door machines konden worden overgenomen, zoals de bouw van huizen en het onderhoud daarvan, verdwenen de gilden. De gilden waren overbodig geworden, omdat er geen enkele vrije grond meer over was, behalve misschien de handel. Echter ook de handel werd aan banden gelegd. Officieel om mensen tegen zichzelf te beschermen, men moest enige kunde van handel hebben anders zou men het niet redden. In werkelijkheid omdat het aantal mensen, die uit nood hun toevlucht in de handel zocht, te groot werd, waardoor er te weinig loonslaven over bleven om de lonen laag te houden. Bovendien waren de gevestigde handelaren gaan behoren tot de bovenlaag van de bevolking en wilde de concurrentie het liefst uitschakelen, maar in ieder geval moeilijker maken. Deze beperking werd in Nederland pas in de dertiger jaren van de 20^e eeuw dwingend opgelegd, maar het was al eerder moeilijk gemaakt. Het gevolg van de afbraak van de gilden in die beroepen, die door machines konden worden overgenomen, was een grotere stroom mensen op de arbeidsmarkt, waardoor de lonen zeer laag gehouden konden worden. In die beroepen, die wel vakmanschap vereiste werden het liefst zaken gedaan met iemand die bijvoorbeeld een geheel huis kon afleveren. De factor arbeid moest eerst alles voorschieten en als het af was, dan volgde betaling. De afnemer kon dan soms nog zien of hij het afnam, als het roerende goederen betrof. Bij onroerende goederen, zoals gebouwen, werd de laatste termijn pas na oplevering betaald. Dit was voor de meeste, zeer arme mensen, niet te doen. Vanzelf ontstonden dan bedrijven van mensen, die begonnen met enig kapitaal en die dit werk wel konden doen. Deze bazen huurden mensen zo goedkoop mogelijk in en ook daardoor konden de gilden niet blijven bestaan. De arbeiders kregen echter net voldoende om van te leven, maar niet genoeg om voor zichzelf te beginnen. Zij bleven dan ook gewoon loonslaven.

In het verband van de economische slavernij moet ik ook iets vertellen over het kapitalisme. Eerder heb ik reeds opgemerkt dat de predestinatieleer van Calvijn aan de wieg van het kapitalisme heeft gestaan. Als God, volgens deze leer, al van tevoren heeft bepaald wie er in de hemel komt en wie er naar de hel gaat, dan doet het er niet zoveel toe hoe iemand leeft. Dan verliest men al gauw het zicht op de daad van het evangelie, namelijk God liefhebben boven alles en de naaste liefhebben als zichzelf. Veel belangrijker wordt het dan om uit te vissen wat God met de eigen persoon van plan is. Anderen doen minder ter zake. Welnu, als God iemand al in dit leven zegent, dan moet het later wel goed zitten, niet? Nee dus, want God kijkt enkel naar de liefde van de mens, hoe meer daadwerkelijke liefde voor anderen, hoe meer de mens op God zelf lijkt en hoe dichter hij is bij het kinschap van God. Het horen van Gods Woord is niet genoeg, het gaat erom dat de mens er iets mee doet. Dus of hij leeft volgens Gods Woord. Maar vele generaties hebben dit niet zo begrepen. Op zondag de kerk bezoeken als men zin had, desnoods nog iets geven aan de dominee voor de armenschaal en dat was het wel. Verder kijken of men in dit leven gezegend is met veel materiele zaken. Als er ook mensen zijn die arm zijn, dan is dat hun eigen schuld. Moeten zij maar werken. (Wij zeggen nu hetzelfde van mensen in de derde wereld en van de armen in ons eigen land). Hoe meer materiele rijkdom, hoe meer en beter door God gezegend. Het verzamelen van kapitaal, in het begin in de vorm van grond en gebouwen, maar later, nadat de vennootschappen waren opgekomen, gewoon een geldvermogen, was dus van levensbelang, niet alleen voor nu, maar ook voor later. Het verzamelen van rijkdom werd een levensdoel op zich. Verantwoordelijkheid nemen voor de armen onder ons hoort daar niet bij. Ieder voor zich en hooguit God voor ons allen is het motto. Deze tendens, gevoed door een geloof dat de menselijke eigen wil ontkent, werd nog versterkt door de gedachten die in de zogenaamde Verlichting ontstonden. De Verlichting leerde de mensen een nog groter belang aan materiële eigendommen te hechten dan de predestinatieleer reeds deed. Want de Verlichting ontkende God, of in ieder geval Zijn bemoeienis met de wereld. Maar met de Verlichting is de geestelijke duisternis over de wereld gekomen, die er voor gezorgd heeft dat nu vele mensen in niets meer dan in de materiële wereld geloven en niets van God weten. Daardoor is nagenoeg alle liefde en barmhartigheid uit het leven verdwenen en die was al niet te groot. Hieruit is het idee van het kapitalisme geboren, hoe meer geld hoe beter. Geld, hoewel eigenlijk niet meer dan een ruilmiddel, kreeg zijn eigen waarde. Momenteel zijn er mensen, die letterlijk nergens meer mee tevreden zijn en altijd maar meer willen hebben. Dat hun arbeiders of andere mensen honger lijden interesseert hen niets, zolang zij zelf maar hebben. De eigenliefde, ofwel egoïsme en het daaruit voortkomende eigenbelang viert hoogtij. Dit niet alleen onder de bovenlaag van de bevolkingen van onze aarde, maar in alle geledingen van de wereld, zelfs nog onder de allerarmsten. Hierdoor is geen enkele liefde meer tussen de mensen onderling. Volgens mij is dat ook een kwalijk bijproduct van het kapitalisme, welke nu de wereld economieën en de globalisatie overheerst.

Maar de predestinatieleer en de Verlichting zijn niet de enige oorzaken van het kapitalisme. De moderne opvatting van de economie, beginnend bij Adam Smiths, is ook een belangrijke oorzaak. Adam Smiths zag als bron van de economie, als bron van alle welvaart, het kapitaal. Zonder kapitaal was er volgens hem geen economie mogelijk. Daarom moesten ook vooral de kapitaalverschaffers hun aandeel hebben, omdat wanneer zij hun kapitaal zouden terugtrekken en de hele economie in elkaar zou storten. Verschillende crises hebben schijnbaar aangetoond dat hij gelijk had. Maar Adam Smiths en al de volgelingen van deze theorie hebben ongelijk. De basis van alle rijkdom en productie is de arbeid. Als iemand op een onbewoond eiland zou stranden, bijvoorbeeld door een schipbreuk of een vliegtuig crash, dan heeft hij niets aan zijn

kapitaal. Om te overleven en een redelijk bestaan op te bouwen heeft hij zijn arbeid nodig. Met zijn inventiviteit en zijn arbeid kan hij op een eiland, die voldoende water, vruchtbare grond en planten heeft, al spoedig een redelijk bestaan op bouwen. Dat moderne televisieseries mensen laten zien, die werkelijk op zo'n vruchtbaar eiland verkommeren, zegt niets over mijn stelling dat iemand zichzelf kan redden op een onbewoond eiland. Op de eerste plaats loopt de televisieploeg in de weg, zij maken de eilandbewoners elk moment duidelijk dat dit slechts spel is. Op de tweede plaats kunnen de mensen elk moment stoppen en is het voor een bepaalde, vooraf vastgestelde tijd. Waar moeten deze mensen de motivatie vandaan halen, die mensen in een echte situatie wél hebben? In het echt weet iemand niet of hij gered wordt en zo ja, wanneer. In het echt verhongert een mens helemaal echt als er niet gewerkt wordt. En in het echt loopt er geen televisieploeg in de weg en hoeft er geen tijd te worden verspeeld met allerlei belachelijke, maar uitputtende spelletjes. Bovendien wil men in het echt wel samenwerken met eventuele anderen die gelijktijdig zijn gestrand, omdat er dan niemand is die, ter wille van het televisie kijkend publiek, tweedracht zaait.

Maar zoals dit kleine voorbeeld wil aangeven, wie kan arbeiden en niet alle grond om te werken is voor hem afgesloten, die kan arbeiden ook zonder of met weinig kapitaal. De boosdoener is het afsluiten van de grond, wat in de tijd van Adam Smiths in Engeland reeds grotendeels was voltooid. Het afsluiten van de grond vereist vervolgens kapitaal, omdat deze grond eerst vrij gemaakt moet worden, wat zonder vermogen niet lukt. Daarom kon Adam Smiths en al diegenen die na hem kwamen denken dat kapitaal de hoofdfactor van de economie is. Dat tijdens beurscrises overal in de wereld bedrijven failliet gaan is eenvoudig te verklaren. Want alleen die bedrijven gaan failliet die, óf geen winst maken en daardoor hun eigen vermogen opsouperen, óf teveel van het eigen vermogen in goede jaren aan hun aandeelhouders hebben teruggegeven in de vorm van dividend en bij dalende beursnoteringen geen krediet meer krijgen van de banken. Bedrijven die financieel gezond in elkaar zitten met veel eigen vermogen hebben voldoende weerstand om een aantal slechte jaren met verlies te overleven. Wanneer zo'n gezond bedrijf winst blijft maken en niet meer dan de een redelijk gedeelte van die winst aan de aandeelhouders geeft, maar zeker niet meer dan de winst, dan overleeft die elke beurscrisis en tijdelijke economische achteruitgang. Wanneer een bedrijf echter in moeilijkheden komt, doordat de kapitaalverschaffers teveel hebben ontvangen, bij wie kloppen zij dan aan? Juist, bij de arbeiders voor het inleveren van loon in ruil voor werk. De slaven moeten ook in dit geval de zaak weer financieren, want van de meesters en van hun leidinggevenden kan men toch niet verlangen dat zij het minder doen, toch? Hier heb ik iets gezegd over het kapitalisme. Maar het kapitalisme en de aan de hele wereld opgelegde Westerse beschaving hebben, in onze huidige tijd, minder zichtbare vormen gekregen. Onze maatschappij is zo ingewikkeld geworden dat de onderliggende processen niet meer zichtbaar zijn. Wanneer ik toe ben aan de analyse van onze huidige samenlevingen in Europa, maar ook wereldwijd, zal ik hier verder aandacht aan besteden.

Gezien de ontwikkeling op gebied van bevolkingsdichtheid en instrumenten van grondafsluiting, die nodig zijn voor de volledige economische slavernij, is het niet verwonderlijk dat deze ontwikkeling lang niet overal op aarde gelijktijdig verloopt. Natuurlijk hebben hierbij ook de geloofsopvattingen van de bevolking en de internationale ontwikkelingen ermee te maken of de persoonlijke slavernij wordt afgeschaft of niet. Echter het belangrijkste criterium is en blijft de economie van een land. Wanneer het land niet door de rijken effectief kan worden afgesloten voor hun arme medemensen dan blijft, in economisch opzicht,

persoonlijke slavernij noodzakelijk. Hier speelt echter ook religie een rol. Het maakt een groot verschil uit of de meesters een geloof hebben, die hen overtuigt dat persoonlijke slavernij als tegen de wil van God ingaand is, of een religie die persoonlijke slavernij als natuurlijke orde heeft geaccepteerd. In het eerste geval zal, zodra de mogelijkheden van volledige economische slavernij bestaan, er een tendens zijn om de persoonlijke slavernij zo spoedig mogelijk af te schaffen. In het tweede geval zal de persoonlijke slavernij, als geaccepteerd en door God of de goden toegelaten, de neiging hebben nog lang te bestaan, nadat de strikt economische noodzaak ervoor is verdwenen. Ook internationale druk kan helpen om de persoonlijke slavernij, althans op papier, af te schaffen. Maar als er nog een reële reden is waarom persoonlijke slavernij economisch niet afgeschaft kan worden zal die toch, zij het officieel illegaal, blijven bestaan. Behalve als de persoonlijke slaven eerst door de overheid zijn vrijgekocht, zoals in Suriname en de Nederlandse Antillen is gebeurd. Daar kunnen de vroegere eigenaren, zelfs niet voor zichzelf, volhouden dat hun vroegere slaven hun eigendom zijn. Zij hebben ze, hoewel door de wet gedwongen, immers verkocht? Daar waar persoonlijke slavernij ook economisch niet meer nodig is zal die, als gevolg van de gewijzigde wetten, ook daadwerkelijk vrijwillig worden beëindigd. Dit kan mede geschieden onder druk van de gewone bevolking, als die het niet meer zal nemen en de regering dwingt de rijke medeburgers aan de wet te houden. Alleen als de propaganda over gelijkwaardigheid tussen de mensen zover aanslaat dat de armen, dus de loonslaven, massaal van mening zijn dat zij gelijk zijn, of althans in maatschappelijk opzicht gelijkwaardig aan hun meesters, dan zal er weer een vraag naar persoonlijke slaven ontstaan, ondanks de illegaliteit. Want dan kunnen de rijken geen bedienden meer vinden, die hen onderdanig willen dienen. En dan zullen de persoonlijke slaven ook worden aangeboden en aan de liefhebbers verkocht. Want loonslaven moeten wel altijd mindere bedienden van hun meesters blijven. Als zij daartoe niet (meer) bereid zijn, dan moet hun plaats maar door persoonlijke slaven worden opgevuld. Dat is nu gaande bij ons in het rijke Westen, zowel in Noord-Amerika alsmede ook in de rijke landen van de Europese Unie.

Om deze redenen is de persoonlijke slavernij ook nu nog, anno 2004, een gegeven. Ja, instanties die zich met slavernij bezig houden schatten dat er nu meer persoonlijke slaven zijn dan begin 19^e eeuw. Alleen worden de huidige slaven vaak geen slaven meer genoemd. Contractarbeiders, of werkers voor een opgelopen schuld, waar de schuldeiser en eigenaar van de slaven er zorgvuldig voor zorgt dat die nooit kan worden afgelost, zijn enkele van de huidige vormen. Ook het hebben van persoonlijke slaven en hen een andere naam geven, dus verhullend woordgebruik is heden ten dage overal, maar bijvoorbeeld ook in Afrika heel gewoon. Maar de toestand dat mensen, tegen hun wil in, als koopwaar worden gebruikt en hun diensten voor bijna niets moeten verrichten, zonder vrijheid van keuze, is er niet minder om. Hoe deze mensen ook worden genoemd, het blijven persoonlijke slaven, eigendom van hun meester en onderworpen aan zijn willekeur. Voor hen kan de overgang naar economische slavernij, onder bepaalde omstandigheden, soms een ware bevrijding betekenen.

Wel moet eraan toegevoegd worden, zoals reeds eerder betoogd, dat geen enkele samenleving kan bestaan zonder verschillen in rijkdom, kennis en macht tussen de mensen. Er zullen altijd mensen nodig zijn die leiding geven en mensen die deze leiding volgen. Hierdoor kan het niet anders dan dat er ook zo groot verschil in rijkdom zal ontstaan en dat er mensen zijn die hun rijkdom onmogelijk zelf kunnen verdienen. Het zal dus altijd nodig zijn dat er een overdracht van rijkdom is van de ene mens naar de andere. Dat gebeurt zelfs in een gezin. De ouders werken, maar de kinderen profiteren mee van de rijkdom. Eeuwenlang is er ook de

omgekeerde situatie geweest, die op zich erg gezond is. De kinderen werden ingeschakeld in het werk, in het huishouden en in de omringende tuin, maar kregen daar niet meer voor dan hun verzorging. Ook als zij buiten de deur werkten voor een geldbedrag, dan moesten zij dit geheel of gedeeltelijk afstaan. Daarvoor kregen zij hun verzorging en het hele gezin leefde van de gezamenlijke inkomsten. Ik denk dat het, ook in Nederland, bij arme gezinnen dat nog wel zo gaat. Alleen rijkere mensen verpesten hun kinderen door hen zonder bijdrage in hun eigen onderhoud toe te staan om hun gehele bijverdienste te houden, ja door hen zelfs te helpen dit geld te verdienen. Maar ook op landelijk niveau is een overdracht van middelen noodzakelijk. Al was het alleen maar om de gezamenlijke taken uit te voeren. Ook zal een rijk mens andere mensen inhuren voor het werk, maar het leeuwendeel van de verdiensten in eigen zak steken. Slavernij, zeker economische slavernij, is een onmisbaar onderdeel van elke menselijke samenleving. Als daarbij niet alle grond afgesloten is, dan is het bezit van persoonlijke slaven onontbeerlijk en die zullen er dan ook altijd zijn. Wanneer het onderscheid zo groot wordt tussen arm en rijk dat er vele mensen honger lijden, dan is vaak het onderscheid tussen een persoonlijke slaaf en een economische slaaf, wat betreft welvaart, slechts heel klein. Ja, persoonlijke slaven hebben het dan vaak, door het welbegrepen eigenbelang van hun meester, beter dan de arme economische slaaf, die zogenaamd vrij is. Uit deze beschouwingen blijkt overigens wel dat de verschillen tussen rijk en arm, ook als wij niet zouden geloven aan een door God ingestelde natuurwet hierover, vanzelf uit ons samenleven als mensen moet voortkomen.

Slavernij op zich maakt een mens ook niet ongelukkig. De meeste mensen kunnen heel gelukkig leven in een toestand van slavernij. Niet alleen in economische slavernij, maar ook in persoonlijke slavernij. Kinderen zijn van nature eigendom en kunnen ook gelukkig zijn. Waarom dan niet een volwassene, ook al is die eigendom van een ander mens? Geluk heeft meer met liefde en geliefte te maken dan met lichamelijke vrijheid. Zelfs mensen, waar anderen van vinden dat zij worden uitgebuit, kunnen zich gelukkig voelen, als zij zich ook maar enigszins gewaardeerd weten. Geluk komt ook tot uiting in de onderlinge verhoudingen met de mensen die voor iemand belangrijk zijn. Geluk komt ook voort uit een goede verhouding met God. Geluk heeft in eerste instantie niet zoveel te doen met het hebben van veel of weinig vrijheid. Een klein kind heeft, ter wille van zijn eigen welzijn, heel weinig vrijheid. Kijk eens naar kleine kinderen hoe gelukkig kunnen die wel niet zijn. En zo is het ook met volwassenen. Geld maakt niet gelukkig, al is het wel gemakkelijk. De vrijheid hebben om de gehele dag in ledigheid door te brengen, maakt eerder ongelukkig dan gelukkig. Zich gedwongen voelen om zich te laten bedienen en niet, of zelfs nooit, omdat het niet bij de rijkdom past, zelf te dienen kan erg ongelukkig maken. Want elk mens heeft ook een natuurlijke neiging om te dienen. Wij zijn immers allen geschapen naar Gods beeld en gelijkenis en Hij is een dienende God die nooit ophoudt actief te zijn. Wij mensen hebben dat ook nodig. Daarom kan een slaaf soms veel gelukkiger zijn dan zijn meester. Slavernij is niet persé het slechtste wat een mens kan overkomen, ongeacht of het economische slavernij is of persoonlijke slavernij. Een leven in ledigheid lijkt mij veel zwaarder.

Hoofdstuk 5: De ontwikkeling van de economische slavernij tot de 20e eeuw.

Voor deze indeling heb ik gekozen omdat de persoonlijke slavernij in de Westerse wereld, zelfs in Rusland, een einde kreeg in de 19^e eeuw. Bovendien was het de harde tijd van het ouderwetse kapitalisme, die geen enkele rekening hield met de economische slaven en hun behoeften. Pas rond het einde van de 19^e eeuw en begin van de 20^e eeuw kregen de vakbonden voldoende macht om de ergste pijn en wantoestanden te verzachten. Dit wil zeggen, in Europa en de Verenigde Staten van Noord Amerika. In zogenaamde derde wereldlanden is het ook nu nog vaak bar en boos gesteld met de rechten van de economische slaven. Die worden in een groot aantal landen werkelijk nog zo onmenselijk behandeld, alsof de ergste vorm van de persoonlijke slavernij nog niet is afgeschaft voor deze mensen. Bovendien realiseerden verschillende regeringen in Europa en Noord Amerika zich rond het jaar 1900 dat de technische ontwikkelingen steeds meer goed opgeleide mensen vereisen. Daarom werd er een schoolplicht ingesteld voor de kinderen, om hen te leren rekenen, lezen en schrijven en enkele andere, in de ogen van de machthebbers, belangrijke zaken. De kinderarbeid werd verboden en daar werd zowaar toezicht op uitgeoefend en de kinderen gingen, verplicht en gesanctioneerd, naar school. Met sanctioneren worden de straffen bedoelt, die de ouders opgelegd kregen als zij hun kinderen niet naar school stuurden. Het heeft de armen goed gedaan. Niet alleen konden zij vaak door hun vakmanschap de zwartste armoede ontvluchten. Ook hun geestelijke horizon werd verbreed. Want mensen lezen niet alleen wat machthebbers graag willen, maar werkelijk alles wat er geschreven wordt. En met het lezen kwam ook de goedkopere literatuur op de markt. Kenners van literatuur wilden dat niet de naam van literatuur geven, maar noemde het bijvoorbeeld drie-stuiver romannetjes of andere degenererende benamingen. Het onderscheid tussen zogenaamde literatuur en een goed geschreven boek, die geen literatuur mag heten, is mij niet altijd duidelijk. Ik denk dat dit meer te maken heeft met wie zich door een bepaald boek voelt aangesproken, dan met de kwaliteit van de schrijver en het geschrevene. Maar dit terzijde.

Zoals eerder gezegd begon de volledige economische slavernij in de Middeleeuwen. Voor die tijd was er ook persoonlijke slavernij, al werd die niet zo genoemd. Daarnaast was er ongetwijfeld ook nog economische slavernij, maar dat het economisch stelsel geheel, of nagenoeg geheel, draaide op economische slaven, was nieuw. Een samenleving zonder persoonlijke slaven was namelijk, voor zover ik weet, nog niet eerder voorgekomen. De persoonlijke slaaf was tot in de Middeleeuwen een horige of lijfeigene. Zij behoorden officieel niet toe aan een ander mens maar aan de grond waarop zij waren geboren. Maar de eigenaar van de grond waren zij niet zelf dat was hun meester. Die had het recht om de horige te verkopen of een horige van een andere eigenaar te kopen. Dit was gewoon een toestand van persoonlijke slavernij. Echter, dank zij de christelijke moraal was voor veel van deze mensen het leven heel draagbaar, omdat hun heer hun alleen als economische slaaf benutte. Zij werden vaak in hun gezin gelaten, of pas verhandeld als zij volwassen waren geworden. Al hoewel ik ook een verhaal ken van een ridder van wie zijn baby-zoontje ontvoerd werd. Jaren later kocht hij van een minstreel een hem begeleidend 12 jarige jongen, omdat zijn vrouw zich sterk tot deze jongen aangetrokken voelde. Enige weken later kwamen zij bij toeval tot de ontdekking dat zij hun eigen kind hadden gekocht. Handel in kinderen zal ook toen zeker zijn voorgevallen, maar het was niet de algemene gewoonte. De meeste kinderen van de horigen groeiden gewoon thuis op bij hun eigen ouders. Vooral de jongens en mannen hadden geen seksuele diensten te verlenen aan hun meester, die zij heer noemden. Voor vrouwen lag de

zaak anders. In grote delen van Europa was het gewoonterecht dat de heer, voor een meisje mocht trouwen, haar ontmaagde. Sommige heren waren bereid van dit 'recht' af te zien tegen een financiële vergoeding. Dat de horigen toestemming nodig hadden om te trouwen spreekt bijna voor zich. De heer wilde wel van tevoren weten wie met wie ging samenwonen.

Maar, zoals gezegd, door de toename van de bevolking en het opeisen van alle grond, niet alleen in letterlijke zin maar ook de arbeidsgronden, door de rijken en de machtigen was er een reden voor het afschaffen van de persoonlijke slavernij. Nog werd wel van de boeren herendiensten geëist, zoals het uitbaggeren van een slotgracht of het onderhoud van wegen of soortgelijke zaken, maar verkoop van de persoon was niet meer mogelijk. De armen konden eindelijk ook hun geboortegrond verlaten, als zij daartoe de neiging hadden, zonder dat hun heer hun mocht oppakken en terechtstellen. Ook bleef het voorrecht van de heer op het ontmaagden van trouwlustige meisjes, afhankelijk van de streek, nog lange tijd gebruik. Maar geleidelijk aan verdween toch in het grootste deel van Europa de persoonlijke slavernij. Niet dat de mensen persé beter af waren. De pachtboertjes moesten elk jaar een zware pacht afdragen aan de landeigenaar, zo zwaar dat deze pacht hun arm en vaak hongerig hield. De producenten van voedsel moesten vaak zelf honger lijden. Maar er kwamen ook boeren die hun eigen grond bezaten en het aanzienlijk rijker hadden. Goedkope arbeidskrachten waren volop aanwezig, want het aantal boeren zonder enige land groeide met de stijging van de bevolkingsdichtheid aanzienlijk. Natuurlijk waren er ook vele armen die naar de steden trokken om daar arbeid te zoeken. Daarom was er een grote groei van de steden. Tegelijk hield dat de kosten van de arbeid voor de meesters van de verschillende gilden laag, waardoor de gildenmeesters rijker en rijker werden. Hierdoor werden ook de gilden rijker omdat de meesters graag afdroegen aan het instrument die de concurrentie buiten de deur hield. Wie niet als meester bij een gilde erkend was kon geen eigen bedrijf uitoefenen, ongeacht of zij wel of niet vakbekwaam waren. Zij waren dus voor werk in hun vakgebied afhankelijk van de bedrijven, welke door de gildenmeesters werden gedreven. Dat dit een neerwaartse druk op de lonen uitoefende, spreekt vanzelf. Ook hier geldt de stelling:

Wanneer er geen vrije grond beschikbaar is, dan neigen de lonen naar het laagste niveau wat in een bepaalde plaats en in een bepaalde tijd nog wordt geaccepteerd door de arbeiders. Als er wel vrije grond beschikbaar is dan neigen de lonen naar het niveau, welke op de vrije grond zelfstandig kan worden verdiend.

En de lonen waren laag. Heden ten dage wordt verondersteld dat de mensen in de Middeleeuwen weinig werkten, omdat er toch ook weinig uit te geven was. Ik denk dat dit niet waar is. In de Middeleeuwen waren de meeste mensen arm, liepen vaak in vossen, woonden vaak in krotten en hadden lang niet altijd voldoende te eten. De armen hadden de luxe niet om minder te werken. Zij werkten van zonsopgang tot zonsondergang. Dat waren lange dagen. Dat er veel meer christelijke feestdagen waren dan tegenwoordig en de mensen die dagen vrij hadden is waar. Maar juist in de zomer, wanneer de dagen het langst waren, waren het aantal kerkelijke feestdagen beperkt. Want de oogst moet worden binnengehaald en in de stad moesten de vakmensen gebruik maken van de uren daglicht. De verlichting was in die tijd voor iedereen zeer pover, maar vooral in de verblijfplaatsen van de armen. De meer welgestelde mensen hadden nog wel geld voor kaarsen of olielampen. De armen niet of veel minder. Bedenk ook dat in die tijd de lampolie uit pitten en zaden werd gewonnen, die ook als olie voor het bereiden van eten gebruikt kon worden. Aardolie was in de meeste streken volledig

onbekend. De mensen hadden dus de keus om de olie te gebruiken voor het bereiden van het voedsel óf voor verlichting. Wie reeds honger heeft kiest dan vaak voor voedselbereiding en laat de lamp in de avond uit. De vele christelijke feestdagen waren in feite een bescherming voor de arbeiders van die tijd, die een te grote uitbuiting voorkwam. Bovendien vrolijkte het de mensen op in de zware en donkere winterdagen. Maar de dagen waren lang en vermoeiend. In onze tijd wordt gezegd dat het tempo van arbeid toen lager lag dan nu het geval is. Dat klopt! Als de arbeidstijd langer is, dan moet het arbeidstempo wel lager liggen, omdat anders deze dagen niet zijn uit te houden. Bovendien werken wij nu allemaal of bijna allemaal met machines, die min of meer het tempo bepalen. In die tijd was alles handarbeid. Een elektrische zaag wordt wel bot maar niet moe van het zagen. Werken met een handzaag is veel vermoeiender. Een praatje tussendoor was gewoon noodzakelijk om de ledematen een beetje rust te gunnen. En dit gold voor bijna elk beroep. Zelfs nu, dat wij gewoon zijn dat machines het zware werk doen, hebben wij pauzes nodig om de dag door te kunnen komen. En hoe meer de machine het tempo bepaald, hoe meer behoefte er is aan werkonderbrekingen. Kunt u nagaan wat het is om alles met de hand te moeten doen omdat machines ontbreken. Natuurlijk is dan de dag langer om voldoende te produceren, maar het tempo moet lager zijn en onderbroken worden met vele korte pauzes. Anders is het werk niet vol te houden.

Van de Middeleeuwen af tot aan de Industriële Revolutie waren alle samenlevingen gebaseerd op landbouw, veeteelt en handarbeid. Dat waren de economische voortbrengings-methoden. Andere methoden om iets te produceren waren er eenvoudig niet. Hierbij was er nog de handel die producten verplaatste van de ene plaats naar de andere en overschotten en tekorten zoveel mogelijk elimineerden. In de productiemethoden waren er wel betrekkelijk kleine technische verbeteringen, maar ook die gingen uit van handkracht of de kracht van dieren. Dat de techniek van molens in die tijd werd verbeterd, die op windkracht of op waterkracht werkten, doet hieraan niets af, omdat die niet echt een grote doorbraak leverde aan de productiemethoden. Bovendien waren ook in de molens nog de meeste werkzaamheden handwerk. Wel veranderde de samenlevingen. Een samenleving is nooit statisch maar altijd in beweging. Door de verbeterde manieren om oorlog te voeren en de ontwikkeling van vuurwapens was het noodzakelijk om de manieren van verdediging te wijzigen. Waar eerst een dikke en hoge muur om een stad werd gebouwd en die voldoende was om een vijand buiten te houden, werden nu wallen opgericht die de kanonskogels konden absorberen. Een zware ijzeren harnas had ook geen zin meer, omdat de musketkogels er dwars door heen gingen. De ridders, die eerst zo zwaar bepantserd waren dat zij op hun paard gehesen moesten worden, lieten de harnassen maar voortaan uit omdat die geen zin meer hadden. In plaats daarvan stuurden zij liever hun soldaten vooruit en kwamen er zelf achteraan, dat was veel veiliger. Maar ook de scheepvaart maakte een ontwikkeling door. De Middeleeuwse schepen moesten veranderen, omdat vele schepen nu kanonnen aan boord hadden en daaraan moesten de schepen worden aangepast. Want op zee kwam men andere schepen tegen die van een afstand op het eigen schip schoten en andersom. Nu was het niet de bedoeling dat bij elk schot een schip ten onder ging, dus moesten de schepen aan nieuwe eisen voldoen. Door de verbeterde techniek werden ook langere zeereizen mogelijk, zodat reeds in de 16^e eeuw vanuit Europa alle wereldzeeën werden bevaren. Dit bracht contact met zich mee met andere landen en culturen en beïnvloedde de eigen Europese cultuur.

De kern van de samenlevingen veranderde niet. Het waren nog overal in Europa feodale of post feodale leefgemeenschappen, gebaseerd op een agrarische maatschappij. Pas in de

Industriële Revolutie begin aan het eind van de 18^e en begin van de 19^e eeuw kwamen er grote veranderingen. In de laatste tweehonderd jaar is meer veranderd, ook qua aanzien van het landschap, maar ook wezenlijk in de samenlevingen, dan in het millennium ervoor. Met de start van de Industriële Revolutie, die als een van de eerste landen in Engeland begon, moest de afsluiting van de grond nog groter worden dan dat die reeds was. Voor deze tijd was het op het platteland en rond de meeste steden gebruikelijk dat er vrije gronden waren waar iedereen zijn vee op mocht laten grazen. Maar de opkomst van de industrie vereiste een grotere groei van de steden en veel arme mensen die bereid moesten zijn voor bijna niets te werken, om de hongerdood te voorkomen. Daarom werden de vrije gronden voor algemeen gebruik afgesloten. Dit bracht, omdat er op het platteland te weinig werk was, behalve misschien in de oogsttijd, een stroom van mensen naar de steden op gang. Daar konden de fabrikanten voldoende en zeer goedkoop personeel vinden. Om de kosten nog meer te drukken werden ook veel kinderen ingeschakeld. Vooral toen regeringen, om een te grote sterfte van honger onder de loonslaven te voorkomen, een minimumloon invoerden. Kinderen konden voor veel minder te werk worden gesteld en met slaag en schoppen beter onderdrukt worden. Want sommige loonslaven dorsten het zelfs aan hun meesters om een hoger en een meer rechtvaardiger loon te vragen en bij weigering te dreigen het werk neer te leggen. Van kinderen hadden de heren minder last. Omdat toch nog veel loonslaven op vrij jonge leeftijd overleden, zaten de weeshuizen vol. De fabrikanten kochten de kinderen dan voor een laag bedrag per week en lieten hen twaalf uur per dag werken in tweeploegendienst. Het ene kind had een bedje verlaten en een ander kind kon daarin slapen. Natuurlijk stierven veel van deze stakkers. Maar geen nood, het overlijden werd gemeld aan het weeshuis en de betaling stopgezet. Had het weeshuis maar betere kwaliteit moeten leveren, toch? Dat er soms ook kinderen ontsnapten uit deze onmenselijke situatie gaf de fabrikanten ook geen zorgen, want er bleven immers genoeg kinderen over. Maar niet alleen was er uitbuiting op het werk. De bemoeienis van de eigenaren met hun loonslaven ging zo ver dat zij deze mensen ook kledingvoorschriften gaven. Zij bepaalden wat de gewone arbeider, zijn vrouw en zijn kinderen wel of niet mochten dragen, zowel op het werk als in privé tijd. Mijn grootvader werd nog in de 20er jaren van de 20e eeuw bij zijn baas geroepen en zijn huid werd hem vol gescholden en hij werd vervloekt, omdat zijn volwassen zoon het waagde om op zondag een hoed te dragen in plaats van de toegestane pet. Dit was hem een aantal jaren daarvoor ook al eens overkomen, omdat zijn toen nog kleine zonen niet eerbiedig voor een aan de overzijde van de weg lopende heer, die toevallig een bekende was van mijn grootvaders baas, hun petjes hadden afgenomen. In onze tijd is dit gelukkig ondenkbaar.

Denk overigens niet dat zulke toestanden zoals bestonden in de 19^e eeuw nu over zijn. In tal van ontwikkelingslanden is de toestand nog net zo erg, zo niet erger. Ook daar worden de mensen die de productie leveren nog afgescheept met, letterlijk, een hongerloontje. Overal waar de wet deze toestanden nog mogelijk maakt, daar wordt zij ook, tot op de dag van vandaag, nog toegepast. Ook in de zogenaamde eerste wereld, waar wij in Europa in leven, worden steeds verwoede pogingen gedaan om het aandeel van de loonslaven, de arbeiders die nu werknemers worden genoemd, te verkleinen. Alleen door gezamenlijke acties, meestal georganiseerd door de vakbonden, kan sterke achteruitgang tijdelijk worden tegengegaan. Het trieste is dat de arbeiders van tegenwoordig de belangrijke rol, die de vakbeweging ook nu nog te vervullen heeft, niet helder is. Daarom lopen overal in Europa het aantal leden van de vakbewegingen terug en is er vanuit de bovenlagen van de landen druk om ook maar geen collectieve arbeidscontracten meer af te sluiten. Zij onderhandelen liever direct met hun arbeiders. Ja

logisch, dan kunnen de lonen en arbeidsvoorwaarden sneller verslechteren ter wille van meer winst voor de bezitters. En vele arbeiders, die nu werknemers heten, trappen er nog in ook. Ook hier hebben de lonen de neiging te dalen tot het laagste niveau welke nog geaccepteerd wordt. Dit heeft de laagconjunctuur in de 80er jaren van de 20^e eeuw duidelijk gemaakt. De lonen werden sterk gematigd omdat de bedrijfswinsten lager waren. Daar moesten de loonslaven aan mee betalen. Toen het in de 90er jaren beter ging toen was het nooit de tijd voor een inhaalslag van de lonen. De conjunctuur zou dat niet verdragen was de officiële reden. Maar de eigenaren en directeuren vulden hun zakken goed. Nu, begin 21^e eeuw gaat het weer niet zo goed met de conjunctuur. Deze inzinking van de bedrijvigheid moet vooral door lagere of in ieder geval zelfs niet tot inflatiepeil aangepaste lonen worden betaald. In Nederland is er zelfs een loonstop overeengekomen om een te snelle afbraak van de sociale zekerheid te remmen. In Duitsland is, voor hetzelfde loon, bij enkele fabrikanten een langere arbeidstijd per week afgesproken. Dit is een echte loonsverlaging, ook al krijgen de arbeiders even veel per maand als voor deze tijd. Een ontwikkeling waar werkgevers likkebaardend naar kijken in de rest van Europa. Want van eigenaren of top directies kan toch moeilijk worden verwacht dat zij minder ontvangen. Voor hen moet liefst wel de inflatie volledig gecorrigeerd worden en hun beloning het liefst verhoogd, het kan nog altijd bij de loonslaven gehaald worden, niet?

Maar hiermee was ik in de huidige tijd beland, terwijl nog niet alles is gezegd over de ontwikkelingen tot de 20^e eeuw. In de tweede helft van de 19^e eeuw gingen de arbeiders, vanwege een te grote uitbuiting, zich verenigen. Zij vroegen terecht een redelijke verbetering van hun levensomstandigheden. Natuurlijk werd dit hoogmoedig geweigerd. Maar als de arbeiders vervolgens de hongerdood riskeerden, om langs de weg van arbeidsstaking hun eisen ingewilgd te krijgen, moesten in een groot aantal gevallen de eigenaren wel overstag gaan. Want zelfs het ingeroepen en gekregen geweld van de overheid was lang niet altijd in staat om de wanhopige vragen van de gewone man en vrouw te onderdrukken. Deze successen, hoewel behaald met bloed, tranen, armoede en honger voor velen van de eerste stakers, gaven de arbeiders hoop. Stakingsleiders liepen het grote risico om ontslagen te worden. Daarom traden zij vaak in dienst van de vakbonden, betaald door de contributies van de arbeiders. Vakbonden kwamen er steeds meer en werden langzamerhand maatschappelijk geaccepteerd, ook door de bazen. Natuurlijk gingen ook de bazen zich verenigen, maar de arbeiders waren in de meerderheid en heel langzaam werden de arbeidsomstandigheden en de leefomstandigheden iets beter. De Kerken kwamen op een gegeven moment tot de ontdekking, maar pas in het begin van de 20^e eeuw, dat zij buiten spel gezet dreigden te worden. Want alle vakbonden in de 19^e eeuw waren socialistisch en droegen een ideologie uit, die niet kerkelijk en niet altijd christelijk was. Om die reden richtten toen de Kerken zelf maar vakbonden op, om de greep op de arbeidersmassa niet te verliezen. De Kerken moesten hun sociale beleid, tot dan toe enkel gericht op de machthebbers, wijzigen, echter niet uit naastenliefde maar uit pure overlevingsnoodzaak. Wel moet hierbij aangetekend worden dat de Paus reeds in 1890 een te grote uitbuiting van arbeiders in een encycliek veroordeelde. Maar dat betekende pas op termijn een verandering in het denken van de geestelijkheid. Zo waren er ook protestante voormannen aan het eind van de 19^e eeuw. Ook hun sociale denken begon pas in latere jaren vruchten af te werpen.

De ontwikkeling van de techniek schreed in de 19^e eeuw door. Het werd voor veel top industriëlen en voor de overheden steeds duidelijker dat er meer geschoolde arbeiders moesten komen, om de steeds ingewikkelder wordende machines te bedienen en de productieprocessen

te beheersen. Bovendien vereiste een ingewikkelder techniek ook een betere vastlegging in administratieve zin. Ook daarvoor was steeds meer gekwalificeerd kantoorpersoneel nodig. Kortom, om de voortschrijdende techniek bij te kunnen houden, moest de gemiddelde opleiding in het land omhoog. Maar er was nog tijd om dit te organiseren. Mede onder invloed van de Pauselijke encycliek, maar ook gedwongen door de noodzaak en de betere arbeidsvoorwaarden voor de arbeiders, moest er een eind komen aan de kinderarbeid. Daardoor konden de kinderen tijd vinden om te leren. Door een grotere kennis, opgedaan doordat meer mensen konden rekenen, lezen en schrijven, ging de gemiddelde opleiding van de mensen in het land omhoog. Omdat mensen met een betere opleiding ook meer gingen verdienen stimuleerde dat jonge mensen om bij te leren, ook nadat zij school hadden verlaten en reeds werkten. Avondscholen ontwikkelden zich. Hierdoor kwam er meer goed opgeleid personeel beschikbaar. De vruchten van dit beleid van het eind van de 19^e eeuw kwamen pas langzaam vrij in de 20^e eeuw. Pas in het begin van de 20^e eeuw beseften men de noodzaak om goede wetten, die bijvoorbeeld kinderarbeid verboden, ook door controle en sancties moesten worden gevolgd, wilde men niet dat door kortzichtig eigenbelang bij ouders en bazen de wet een papieren farce was. Ook goede wetten moeten worden afgedwongen en zeker als het eigenbelang van sommige mensen de uitvoering van een wet anders zou belemmeren. Domheid, eigenliefde en eigenbelang komen voor in alle lagen van de bevolking.

De gehele 19^e eeuw is eigenlijk gekenmerkt door technische vooruitgang, die vaak een achteruitgang betekende voor het leven en welzijn van de gewone loonslaaf. Waar voor deze tijd nog menig een vak kon leren, zij het onder supervisie en controle van de gilden, was deze mogelijkheid voor de meeste mensen in de 19^e eeuw niet weggelegd. De fabrieken namen massaal de handarbeid van de gilden over en wel op alle terreinen waar de toenmalige automatisering toe in staat was. Vele duizenden textielarbeiders bijvoorbeeld, die eerst hun brood verdiende achter hun eigen weefstoel, moesten zich nu noodgedwongen bij een fabriekspoort melden, waar zij veel minder konden verdienen dan dat zij voor de Industriële Revolutie verdienden in hun eigen vak. En zoals het hen verging, verging het ook vele mensen in andere beroepen. Zoals bijvoorbeeld de vrachtrijders. Over de korte afstand ging het nog goed, maar de langere afstanden werden al spoedig overgenomen door treinen, die velen van hen brodeloos maakten. En ga zo maar door. Meubelmakers verloren hun baan en inkomen, doordat er nu fabrieken waren die meubels maakten tegen prijzen waar zij, nog aangewezen op handarbeid, nooit tegen op konden. Zo werd er een grote werkeloosheid gecreëerd en een grote armoede-val voor het grootste deel van de bevolking. De armen hadden het al niet breed, maar voor de meesten was er nog wel, zij het minimaal, een bestaan op te bouwen. Dat reeds voor de Industriële Revolutie er zeer grote armoede was, was te zien aan de vele pasgeborenen die in en bij die kloosters en kerken, die zich daarvoor openstelden, door hun moeders werden verlaten. Vaak werd er een herkenningsteken achter gelaten, waarschijnlijk in de hoop dat het kind later teruggehaald kon worden, wat meestal niet het geval was. Maar toch was de armoede in die tijd nog niet zó groot als tijdens de 19^e eeuw. Toen moest het hele gezin werken, man, vrouw en kinderen, om tenminste niet van de honger te sterven. Zo slecht was het nog nooit daarvoor geweest. Het merendeel van de kinderen in andere tijden hadden nog wat tijd over om te spelen en kind te zijn, ook al moesten zij wel meehelpen in het gezin. Maar tijdens de 19^e eeuw waren er zeer veel kinderen, die na een lange uitputtende dag vol slaag en schoppen, geen energie meer hadden om te spelen, als ze daar al wat tijd voor kregen. In die gebieden, waar nog persoonlijke slaven werden gehouden, hadden de slavenkinderen, naast hun taken, nog wel wat tijd over om te spelen, terwijl hun leeftijdgenootjes in gebieden waar

volledige economische slavernij was, al vaak de fabrieken werden ingeschopt. Heel veel kinderen waren reeds oud vóór hun tijd. Ditzelfde gebeurt helaas nog te veel in armere landen, waar kinderarbeid als de gewoonste zaak van de wereld wordt gezien.

Overal waar teveel van de gewone mens wordt afgenomen, zijn de straffen op overtreding van wetten, die deze toestand moeten handhaven, zeer streng en onrechtvaardig. Hierop was Europa van de 19^e eeuw geen uitzondering. Zo werd bijvoorbeeld in begin van de 19^e eeuw in Engeland iemand voor het stelen van een schaap nog ter dood veroordeeld. Later in deze eeuw werd de wet iets verzacht; de dief van een schaap werd enkel naar Australië verbannen en tot jarenlange dwangarbeid veroordeeld. Dus zeg maar: jarenlang tot slavenarbeid. De wetten voor de gewone man waren ongelooflijk hard en streng. Het kleinste vergrijp kon tot jarenlange gevangenisstraf leiden. Zelfs het maken van schulden kon tot gevangenisstraf aanleiding geven, wanneer de schuldenaar zogenaamd in gijzeling werd genomen totdat hij zijn schulden had voldaan. Bovendien liep een schuldenaar de kans, tenminste in de eerste helft van de 19^e eeuw, om als slaaf in een kolonie verkocht te worden. En gevangenen toen, net zoals nu in ontwikkelingslanden, waren een verschrikking om in te zitten. Ondanks het gebrek aan alle comfort, goed onderdak en eten, was het leven buiten zo'n gevangenis vaak vele malen beter dan in een gevangenis. Maar dat was een bewuste dwang. Wie de mensen alles af wil nemen, om zelf alles te bezitten, moet er natuurlijk voor zorgen dat, wanneer iemand iets terug wil nemen, die persoon er wel drie keer over nadenkt voor hij het durft. Slavernij, in welke vorm dan ook, is hoofdzakelijk gebaseerd op angst. Angst voor de consequenties die verboden handelen voorkomt. De consequenties van zo'n brutale, niet wettelijke diefstal, moeten dan natuurlijk verschrikkelijk zijn. Dat het systeem ervoor zorgt dat een arm mens, geheel binnen de kaders van de wet, wel bestolen kan worden, en zeker voor het gevoel, is natuurlijk meegenomen. Maar zo brutale arme, die ook graag wil leven en uit honger een brood steelt, ja dat kán natuurlijk niet, dat gaat veel te ver. Nu is diefstal natuurlijk niet goed, maar dat geldt ook voor een rijke woekeraar die, binnen de wet, van de armen steelt om zelf rijk te zijn. En hoewel de arme niet mag stelen, bedelen is beter voor zijn ziel, is het wel te begrijpen dat iemand die half dood gaat van de honger zich vergrijpt aan voedsel dat niet het zijne is. In Brazilië kan dat zelfs nu nog de doodstraf opleveren. Enkele jaren geleden zag ik een documentaire, waarin verhaald was dat een dame die in een restaurant had gegeten en het restant van de maaltijd liet inpakken. Een kleine jongen griste het pakketje weg en werd prompt door een dichtbij staande bewaker doodgeschoten voor deze toch wel zeer brutale diefstal. De dame was geschrokken door het weggrissen van het pakketje, maar diep geschokt door de moord op het kleine kind. De bewaker werd niet gestraft, want hij had alleen zijn werk gedaan.

En zo het nu nog gaat in vele van de ontwikkelingslanden waar de arme mens, de loonslaaf of nog minder, zijn leven zelfs niet zeker is, was het ook in Europa en Amerika van de 19^e eeuw. De straffen voor de armen waren zeer streng, op het onmenselijke af. Wanneer een rijk mens een misdaad beging die volgens de wet niet mocht, zoals bijvoorbeeld moord, dan kwam hij er meestal wel genadig af. Tenzij hij de fout maakte om niet een arbeider te vermoorden, maar iemand van zijn eigen klasse. Natuurlijk kreeg hij dan wel een veel betere behandeling in de gevangenis, maar desalniettemin kon hij toch tot de dood worden veroordeeld. In Engeland werd dan een bijzondere strop gemaakt, namelijk een vervaardigd van zijde. Tenslotte was een rijk mens meer dan een gewone arbeider, die wel aan een gewoon touw kon hangen. Maar toch, dood is dood. Als de loonslaven al zo onmenselijk werden behandeld, hoe zat het dan

met de persoonlijke slaven? Pas in de tweede helft van de 19^e eeuw werd er een begin gemaakt met het vrijlaten van deze mensen. In de Verenigde Staten van Noord-Amerika is er een onderzoek geweest, meer dan honderd jaar na afschaffing van de persoonlijke slavernij daar, naar de gezondheidstoestand van de persoonlijke slaven, in vergelijking met de loonslaven in de noordoostelijke Staten van dit grote land. Men kwam tot de ontdekking dat de gemiddelde lengte van de negerslaven in het zuiden groter was, dan die van de arbeiders in het noordelijke en oostelijke Staten. Hieruit werd de conclusie getrokken dat de negerslaven het beter gehad moeten hebben dan de vrije arbeiders elders. En om eerlijk te zijn geloof ik dat, als men het over voedsel heeft. Kijk, de slaven in het zuiden hadden handelswaarde, de arbeiders in het noordoosten niet. Het is dus rationeel en verstandig om mensen die handelswaarde hebben voldoende te voeden, zodat zij die handelswaarde behouden. Wat overigens niet betekende dat het voldoende was om geen honger te hebben. Bekend is dat heel veel slaven maar twee maal per dag voedsel kregen, geen melk, thee, koffie of suiker. Maar zij aten regelmatig. Gevreesd moet worden dat de zogenaamde vrije arbeiders toen meer een maaltijd moesten overslaan, dan hun in persoonlijke slavernij verkerende lotgenoten. Maar vooral was het verstandig om de slaven voldoende te voeden om hun gezondheid te waarborgen, als door politieke ontwikkelingen de aanvoer van slaven van elders is bemoeilijkt en met het moet hebben van de natuurlijke aanwas. In de 19^e eeuw was dit het geval. Arbeiders hebben echter geen handelswaarde. Zij waren niet het persoonlijk bezit van hun meesters en er waren, door immigratie vanuit Europa, meer dan genoeg arbeiders. Waarom dan zoveel betalen dat ze geen honger lijden, als er ook arbeiders te krijgen zijn die, door de honger gedreven, bereid zijn om voor minder geld te werken? Dus klopt het wel dat de negerslaven in het zuiden beter gevoed werden dan de arbeiders in het noordoosten. Maar daar stond tegenover dat de kinderen van deze negerslaven ook koopwaar waren. Hun meester kon hen gewoon verkopen, soms zelfs op zeer jonge leeftijd. Ook gezinnen konden uit elkaar worden gescheurd, doordat bijvoorbeeld de man en vader alleen werd verkocht. Deze mensen waren, nog meer dan de loonslaven in het noordoosten, een speelbal voor de willekeur van hun meesters. Daarbij kwam ook nog het nodige geweld tegen de negerslaven die, omdat van slaven niets kan worden afgenomen, maar soms ook om het pure plezier wat hun meester eraan beleefde, in sommige gevallen zeer wreed werden behandeld. De arbeiders in het noordoosten moesten ook de nodige vernederingen verdragen, maar als de meester te wreed was, dan was het zelfs toen moeilijk voor hem om personeel te krijgen en vakkundig personeel te houden. De meesters in het noordoosten moesten, noodgedwongen, zichzelf tot op zekere hoogte beperken in de behandeling van hun arbeiders. De slaveneigenaars in het zuiden hoefden op geen enkele wijze rekening te houden met de gevoelens van hun slaven, die toch niet weg mochten lopen. Dat vele negerslaven toch, met gevaar voor eigen leven, vanuit het zuiden ontsnapten en daarbij geholpen werden door goedwillende en gelovige blanken is waar. Maar dit was enkel mogelijk doordat er in het noorden geen persoonlijke slavernij meer bestond. Bovendien moesten deze mensen blijvend uitkijken, omdat de slaveneigenaren beloningen uitloofden voor hun terugbrengen en er vele blanke mannen op jacht gingen, ook in de Staten waar persoonlijke slavernij niet voorkwam, om de ontsnapte negerslaven met geweld mee terug te voeren naar hun vroegere eigenaren. Bij terugkomst werden ze dan meestal zeer wreed behandeld, soms zelfs doodgemarteld.

In Zuid-Amerika was de situatie zelfs nog slechter. Weliswaar waren in delen van Zuid-Amerika, waar het Rooms Katholieke geloof het meest werd aangehangen, reeds in de eerste helft van de 19^e eeuw de persoonlijke slavernij afgeschaft, alhoewel lang niet overal, maar in de gedeelten waar Protestante machten waren nog lang niet. Het soms snellere afschaffen van de

persoonlijke slavernij in de landen waar het katholieke geloof het overheersende geloof was had een aantal redenen. Ten eerste was van alle christelijke geloven het katholieke geloof het meest tegen de persoonlijke slavernij, omdat die vaak als tegen de orde van God ingaand werd beschouwd. Een paus uit de 16^e eeuw had al zeer duidelijk gemaakt dat persoonlijke slavernij afkeuringswaardig was en tegen zijn geloof inging. Alhoewel vanuit het Vaticaan, maar niet door de toenmalige Paus, nog in de tweede helft van de 19^e eeuw werd beweerd dat de persoonlijke slavernij niet tegen Gods orde in ging. In mijn onderzoek ben ik tot dezelfde conclusie gekomen. Maar tot aan de eerste helft van de 19^e eeuw was dat geen overweging om de persoonlijke slavernij af te schaffen. Er was nog teveel vrije grond om af te sluiten, dus de economie vereiste nog deze vorm van slavernij. Maar in begin van de 19^e eeuw werd de bevolkingsdichtheid hier en daar voldoende om over te stappen op volledige economische slavernij. De letterlijke grond werd onder de rijken verdeeld als grootgrondbezit en zij hadden daar voldoende controle over, zodat de armen deze grond niet voor zichzelf konden gebruiken. Bovendien waren de armen aan een slavenbestaan gewend. De indianen uit de vroegere beschavingen in Zuid-Amerika waren reeds persoonlijke of economische slaven eeuwen voor de komst van de Europeanen. De arme blanken waren het reeds een aantal eeuwen als de lijfeigenen van de eigenaars en de negerslaven ook soms reeds eeuwen ervoor, maar in ieder geval na hun invoer vanuit Afrika. Er waren voldoende goedkope arbeidskrachten, die enkel hun arbeid hadden aan te bieden, in te huren om de persoonlijke slavernij overbodig te maken. Dus wilde de meesters af van de last, ook omdat zij geloofden dat hun geloof het hun oplegden, zodat de persoonlijke slavernij in de eerste helft van de 19^e eeuw, geheel vrijwillig van de zijde van de meesters, soms werd afgeschaft. De slaven werd niets gevraagd, maar elk mens zal een lotsverbetering toejuichen. En van persoonlijke slavernij naar economische slavernij was en is, onder bepaalde omstandigheden, een lotsverbetering. Die slaven, die het geen lotsverbetering vonden hadden toch niets te zeggen.

Een heel andere situatie was er in die landen die beheerst werden door Protestante machten. Op de eerste plaats was door protestante theologen de theorie ontwikkeld van meerwaardige en minderwaardige mensen, waarbij natuurlijk de blanken de meerwaardige mensen waren. Ook daardoor hadden zij geen haast om de slavernij af te schaffen. Bovendien, nog veel belangrijker, waren de economieën er nog niet aan toe om de persoonlijke slavernij af te schaffen. Er was nog teveel onontgonnen oerwoud in de door deze machten beheerste gebieden over. Deze vrije grond was niet af te sluiten. Een goed voorbeeld hiervoor is Suriname. De Nederlandse regering dacht er niet over om de persoonlijke slavernij in de koloniën af te schaffen. Intussen was er een grote internationale druk op gang gekomen, met name vanuit Engeland. Zolang er in de Verenigde Staten nog persoonlijke slavernij bestond, ook al was de handel vanuit Afrika aan banden gelegd, kon de Nederlandse regering hiermee nog wel doorgaan. Maar toen ook daar de persoonlijke slavernij bij wet verboden was, toen moest Nederland wel overstap en zelf ook de persoonlijke slavernij afschaffen, ook al was Suriname daar economisch nog lang niet aan toe. Heden wordt heel vreemd gereageerd op het feit dat de Nederlandse overheid wel de slaveneigenaren schadeloos stelde maar niet de slaven. Integendeel, na afschaffing van de slavernij moesten deze mensen, verplicht, nog tien jaar werken voor hun vroegere eigenaar. Ze konden alleen niet meer verkocht worden en hun gezin werd niet meer gebroken. Maar dat was ook alles. Maar vanuit de economische noodzaak van persoonlijke slavernij geredeneerd was de beslissing om de slaveneigenaren schadeloos te stellen en niet de slaven heel logisch en legitiem. Kijk, om het land te bewerken en de meesters een goed leven te geven, zijn slaven nodig. Hetzij persoonlijke slaven, hetzij economische

slaven. De Surinaamse economie was nog niet toe aan volledige economische slavernij, want er was teveel vrije en niet afsluitbare grond. Daarom moest er persoonlijke slavernij bestaan, omdat die mensen niet weg kunnen lopen bij hun meester, hoe slecht ze ook werden behandeld. Het hebben van slaven, persoonlijk, of langs de weg van wettelijke en economische systemen, is zeer legitiem en zelfs hoogst noodzakelijk, om de economie draaiende te houden. Dat is ook nu zo overal op de wereld, ook daar waar gegruwd wordt bij het idee om een ander mens in persoonlijk bezit te hebben. De slaven zijn ervoor om hun verdiensten af te geven aan een ander. Dat zij dat gedwongen moeten doen betekent niet dat zij schade lijden, want daar zijn ze voor. Slaven moeten werken voor de welvaart van een ander. Hoe zou anders een economie kunnen draaien, als niet de meerderheid van de mensen het vele werk doen? De leiders van bedrijf en land die besturen, maar doen niet het werk. Ook niet in hun huishouden. Daar zijn slaven voor nodig. Bovendien, hoe zouden mensen anders rijk kunnen worden? Niet door eigen arbeid, die geeft maar een beperkte rijkdom. Alleen door het bezit van slaven of van economische systemen, die de welvaart bij de bovenlaag van een samenleving terecht doet komen. Maar slaven in persoonlijk bezit of langs economische weg zijn noodzakelijk. En zeker in de ogen van de bezitters ook zeer rechtvaardig, want voor hen is rechtvaardigheid dat zij de vrijheid hebben van het bezit en om de verdiensten van andere mensen in hun zak te steken. Dus wie schade lijdt zijn de meesters, die hun arbeidskrachten kwijtraken en geen nieuwe kunnen inhuren, omdat deze mensen buiten het land van hun eigenaar zichzelf veel beter kunnen bedruipen en een beter leven hebben. Want de beloning voor arbeid, als er genoeg vrije grond is om te werken, neigt naar het niveau wat verdient kan worden op deze vrije grond. En dit was een prijs die de meesters niet konden en wilden betalen. Daarom leden zij schade door het afschaffen van de persoonlijke slavernij en dus vond de Nederlandse regering van die tijd, vanuit hun standpunt geheel terecht, dat zij de slaveneigenaren moest compenseren. Bovendien kocht zo de Nederlandse regering de slaven vrij. Dit deden zij omdat zij het bezit van de slaveneigenaren respecteerden. Wat konden de slaven nog meer verwachten? Zij kregen toch al hun vrijheid op een presenteerblaadje aangeboden? Zij waren daarmee, in de ogen van de elite, zeer rechtvaardig behandeld.

In de tijd voor de afschaffing van de persoonlijke slavernij was er, omdat de import van slaven uit Afrika reeds lange tijd problematisch was, een fok-programma voor slaven opgezet. De meesters bepaalden welke slaaf en slavin bij elkaar gedurende de nacht werden opgesloten, totdat de slavin zwanger was. Op deze wijze kon men, net als bij dieren, de kwaliteit van de aanwas zelf bepalen en bewaken. Ook werden naar willekeur, zonder aan gezinsverbanden te denken, de slaven verhandeld. Met het einde van de persoonlijke slavernij kwam er ook een einde aan deze fokkerij en mochten de mensen weer zelf bepalen wie met wie ging samenwonen of geslachtsverkeer had. Maar tot op heden heeft de Surinaamse samenleving last van op deze wijze omgaan met mensen. Veel zwarte Surinamers, creolen genoemd, leven nog steeds in gebroken gezinnen. De scheiding tussen man en vrouw, zo lange tijd onderdeel van de slavernij en van de willekeur van de meesters, wordt tot op heden nog gemakkelijk gemaakt. De vrouwen zijn er reeds zeer lange tijd op voorbereid om hun kinderen alleen op te voeden en de mannen zijn eraan gewend dat zij na de bevruchting eigenlijk geen taak meer hebben. Deze opmerking is niet helemaal juist, maar het is wel juist dat vele creoolse gezinnen gebroken gezinnen zijn. En zo heeft alles zijn oorzaak, vaak kleine oorzaken en grote gevolgen, die gemakkelijk de eeuwen kunnen overbruggen.

Dat de slaveneigenaren en de Nederlandse regering gelijk hadden, wat betreft de economische noodzaak van persoonlijke slavernij, bleek toen de gedwongen periode van tien jaar werken voor de vroegere meester was afgelopen. Massaal trokken de vroegere negerslaven weg van de plantages van hun vroegere eigenaren. Zij konden op vrije grond een beter bestaan opbouwen. Om toch weer arbeidskrachten te werven was het uitgerekend Engeland die een helpende hand toestak. De plantage eigenaren mochten contractslaven werven in India, die toen nog onder Brits bestuur stond. Zij werden voor een periode van tien jaar naar Suriname gehaald en moesten op de plantages werken. Na die tijd waren zij weer vrij. Toen begin van de 20^e eeuw deze handel in Indiase mensen afgelopen was werden er nog wel Javanen ingevoerd, maar nog voor de Tweede Wereldoorlog gingen veel plantages over de kop vanwege een gebrek aan arbeidskrachten. De voormalige contractslaven bleven in Suriname. Dat was in hun voordeel, omdat de meesten van hen waren geworven onder de onaanraakbaren in India, de laagste kaste, die in India enkel armoede en vernedering te wachten heeft tot op de dag van vandaag. In Suriname waren zij niet meer de laagsten in de samenleving, want eenmaal vrij van hun contract, mochten zij elke positie en functie bekleden, welke zij zelf konden veroveren door kennis en kunde. Voor hen, die niet de last van levenslange persoonlijke slavernij te torsen hadden, doordat zij tijdens de contractperiode niet verkocht konden worden, of hun gezinnen uiteengerukt, pakte de regeling van contractslavernij, alleen bedoelt voor het belang van hun meesters, over het algemeen goed uit. Door werklust, intelligentie en ijver waren er een groot aantal uit India en Java afkomstige mensen die een goed inkomen wisten te verwerven. Zij komen nu voor in alle lagen van de Surinaamse bevolking.

Toen de westerse mogendheden de persoonlijke slavernij ook in hun koloniën zelf hadden afgeschaft, hebben zij internationale druk op andere naties en volkeren uitgeoefend om ook de persoonlijke slavernij af te schaffen. In hun eigen koloniën was dat een kwestie van het uitvaardigen van een proclamatie. Natuurlijk, waar persoonlijke slavernij nog een economische noodzaak was en is, kan men met zo'n wet niet echt succesvol zijn. Zelfs met sancties en achtervolging van de handelaren lukt dat niet. Nu niet en zeker niet in de 19^e eeuw met zijn nog gebrekkige communicatie apparatuur en langzame verbindingen. Bovendien waren de kolonisten zeer vaak opportunisten. Als het in hun voordeel was, werd er al snel een oogje en soms twee dichtgeknepen. Het is nog nooit gegaan om de bevrijding van de mensen van slavernij, maar hoogstens van een in hun ogen stuitende vorm van slavernij, namelijk de persoonlijke. In Europa en Noord-Amerika ging in de 19^e eeuw de afsluiting van bijna elke vorm van vrije grond gewoon door. Als mensen weer een gaatje hadden gevonden om voor zichzelf te zorgen, dan werd dat gaatje weer zorgvuldig gedicht. De rijken moesten rijk blijven en de armen arm. Van oudsher was er in Europa al een klasse maatschappij en in Amerika werd deze gesticht. Soms door mensen die zelf uit armoede kwamen maar, door welke oorzaak dan ook, rijk werden. Vervolgens namen zij de gewoonten over van de 'happy few' en behandelden hun vroegere klasse- genoten als oud vuil. Waar in Europa de boven klasse in de samenleving nog steeds gedeeltelijk gevormd werd door adellijke titeldragers, was de boven klasse in Amerika die met het meeste geld. Geld was de sleutel tot succes. Aan geld en inkomen werd en wordt de status afgelezen. Daarom vragen veel Amerikanen vaak het eerst naar het inkomen, omdat daarvan afhankelijk is in welke sociale klasse iemand thuis hoort. Amerika was in de 19^e eeuw het land van (bijna) onbeperkte mogelijkheden. Talloze mensen, die daar naar toe gingen, kwamen echter bedrogen uit. Zij waren daar net als in Europa gewoon loonslaven. Maar, omdat er nog een heel gebied te veroveren viel op de indianen, door hen op zijn best te verdrijven en op zijn slechts uit te roeien, kon men iets gemakkelijker een

fortuin vergaren dan in Europa, waar alle grond reeds overal afgesloten was. Daarvoor moest men reizen naar het Westen van de Verenigde Staten, met een geweer in de hand en bereid om deze te gebruiken tegen de oorspronkelijke inwoners, teneinde een stuk land te veroveren. In Europa intussen was de grond om te werken zodanig afgesloten, dat mensen die ambitie hadden om meer van hun leven te maken en een fortuin te vergaren, zich vaak gedwongen voelde om te emigreren. Soms ook eenvoudig uit de noodzaak om te overleven. Een iets beter inkomen was ook mogelijk door meer kennis te vergaren en te studeren, maar dat was lang niet voor iedereen weggelegd. De meeste mensen waren analfabeet en konden werkelijk niets anders dan een leven in armoede doorbrengen. Misdaad was nog de enige weg om meer geld binnen te krijgen. Misdaad echter werd niet alleen zwaar bestraft, maar de priesters en dominees maakten overuren om de mensen aan het verstand te brengen, dat ook God daar nog eens een onverbiddelijke en strenge straf overheen zou geven en dat voor de eeuwigheid. Wie echter gehoorzaam was aan zijn meester zou hier weliswaar kort en arm leven, maar geluk vinden in de eeuwige wereld. Dat God Liefde is werd er maar zorgvuldig niet bij verteld. Dat God niet straft en precies weet in hoeverre iemand zelf schuldig is en in hoeverre de omstandigheden schuld hebben, ook niet. En ook werd niet verteld dat God enkel kijkt naar de liefde die een mens heeft voor Hem en, omdat alle medemensen ook potentiële kinderen van God zijn, ook naar de liefde voor de medemensen. Met name de rijken en begunstigen van de samenlevingen, in het verleden en het heden, hebben aan de liefde voor anderen soms een schrijnend gebrek. Maar liefdeloosheid komt natuurlijk ook voor onder mensen die niets bezitten. Halve en echte schurken treft men overal aan, in elke geleding van een samenleving en dat is echt van alle tijden.

Om zijn gebrek aan soldaten aan te vullen stelde Napoleon Bonaparte de dienstplicht in, zowel in Frankrijk als mede ook in alle veroverde landen en gebieden. Deze dienstplicht is gehandhaafd, ook nadat Napoleon verslagen werd. Het bleek namelijk een effectief middel voor de opvoeding van de loonslaven. Machines vereisen een strakkere discipline dan handarbeid. In het leger werden de jonge mannen gedrild tot een, voor het oorlogvoeren noodzakelijke, kadaverdiscipline. Hierbij kwam het drillen van de soldaten redelijk overeen met het noodzakelijk drillen van de persoonlijke slaven. Deze discipline werd dan vervolgens vrijwillig overgebracht op de vrouwen, waar de mannen de baas over wilden zijn en op de kinderen. Mannen zijn altijd al slechter als slaaf gehouden kunnen worden dan vrouwen. Dat komt omdat vrouwen vanuit hun natuur volgzamer zijn. Van oudsher is een vrouw ondergeschikt aan haar man, omdat de man het hoofd van het gezin is. Een man leeft en redeneert vanuit zijn verstand en een vrouw vanuit haar liefde. Dat zijn de fundamentele uitgangspunten van mannen en vrouwen die, omdat God de mens zo geschapen heeft, van alle tijden en culturen is. Maar de liefde is volgzamer dan het verstand, vooral als het om gevoeld onrecht gaat. De liefde voelt ook de verantwoording voor de kinderen en zal, uit angst dat hen iets overkomt, eerder geneigd zijn om verregaand onrecht te accepteren. Daarom zijn vrouwen uit zichzelf al veel beter manipuleerbaarder dan mannen. De militaire training maakt mannen ook beter manipuleerbaar, vanwege de opgelegde en ondergane kadaverdiscipline. Natuurlijk was het niet de bedoeling dat de meesters dezelfde discipline moesten ondergaan. Voor het oog van de samenleving kon in de wet voor hen geen uitzondering worden gemaakt inzake de dienstplicht. Daarom werd de mogelijkheid geschapen om een ander de dienstplicht te laten vervullen. Alleen rijke mensen konden natuurlijk een arme man inhuren voor deze plicht, voor de armen zelf was het niet weggelegd. En zo was voor de wet iedereen gelijk, maar de rijken werden toch wel, als zij dat wilden, vrijgesteld van die voor iedereen vervelende dienstplicht.

Pas in de loop van de 20^e eeuw is deze ongelijkheid afgeschaft, echter op het einde van deze eeuw, in vele landen, ook de dienstplicht zelf.

U ziet dat slavernij als economische noodzaak werkelijk overal voorkomt en van alle tijden is. Wanneer volledige economische slavernij niet mogelijk is, dan zal er bijna nooit persoonlijke slavernij ontbreken. Alleen wanneer de druk van andere landen te groot is geworden, zoals bij de afschaffing van de slavernij in Suriname en in veel andere landen, kan het voorkomen dat de persoonlijke slavernij wordt afgeschaft vóórdát de volledige economische slavernij mogelijk is. Maar dan zullen er altijd krachten zijn die er naar streven, om desnoods illegaal, mensen in eigendom te hebben en te houden. Maar als persoonlijke slavernij economisch gemist kan worden, dan zal die veelal ook afgeschaft worden. De reden is dat economische slavernij meestal zelfs goedkoper is voor de meesters dan persoonlijke slavernij en zij zichzelf niet tot grote persoonlijke wreedheid hoeven te dwingen. Dat is voor veel meesters plezierig, maar lang niet voor allen. Wanneer echter de volledige economische slavernij voor de meesters te duur dreigt te worden en er is een mogelijkheid, dan wordt de persoonlijke slavernij weer snel toegepast. Ook als de economische slaven niet meer behandeld kunnen worden, alsof zij nog steeds eigendom zijn, is dit het geval. Dit is ongeacht of de persoonlijke slavernij nu legaal of illegaal toegepast kan worden. De afschaffing van de persoonlijke slavernij loopt echter niet altijd synchroon met de economische noodzaak. Het moment van afschaffing kan beïnvloed worden door religie, internationale druk en dwangmaatregelen van andere landen. Dat laatste was aan de hand in de Verenigde Staten, waar het noordoosten, waar persoonlijke slavernij reeds overbodig was, de afschaffing van persoonlijke slavernij in het zuiden met geweld oplegde. Hoewel de Burgeroorlog in de Verenigde Staten meerdere oorzaken had, is de uitroeping van de Federatie van de Zuidelijke Staten toch in ieder geval bespoedigd door de afschaffing van de persoonlijke slavernij door de regering in Washington. Echter, en dit is belangrijk, persoonlijke slavernij zal nooit echt afgeschaft worden als volledige economische slavernij niet mogelijk is. Persoonlijke slavernij komt overal voor en alleen als de economie zodanig gegrondvest wordt dat persoonlijke slavernij niet meer geaccepteerd wordt, dan pas is zou alle persoonlijke slavernij worden afgeschaft. De economische slavernij zal echter nimmer worden afgeschaft, omdat onze economieën daarop draaien. En omdat het een door God gegeven natuurwet blijkt te zijn. Wij hebben mensen nodig die tijd en energie hebben voor leiding en nieuwe ontwikkelingen. Wij hebben mensen nodig die het uitvoerende werk doen. Dus slavernij, in welke vorm dan ook, zal altijd bestaan en is voor onze samenlevingen, in welke tijd, godsdienst of cultuur dan ook, een noodzakelijk kwaad. Daarover later meer.

Hoofdstuk 6: De economische slavernij in de eerste helft van de 20^e eeuw.

Soms lopen de hoofdstukken een beetje in elkaar over. Dat is helaas onvermijdelijk, omdat het proces van de persoonlijke slavernij en de economische slavernij niet over de gehele wereld overal gelijkmatig verloopt. Soms zijn er ontwikkelingen in andere landen die nu pas komen, waar wij reeds over geschiedenis spreken. Zelfs binnen een land lopen niet altijd de ontwikkeling van de ene streek ten opzichte van een andere streek gelijk. Dat laatste is zeker in een klein land als Nederland nu niet meer zo erg het geval, althans de verschillen zijn niet meer echt groot. In het kader van dit boek dan ook verwaarloosbaar. In de 19^e eeuw, maar ook in de eerste helft van de 20^e eeuw was het verschil wel iets groter. Toen begin van de 20^e eeuw de schoolplicht voor kinderen echt werd afgedwongen en overal in het land in dezelfde taal werd lesgegeven, waren nog veel kinderen in afgelegen provincies als Drenthe, Groningen, Friesland en Limburg die dit niet of moeilijk verstonden. Deze kinderen hadden, wat men tegenwoordig een taalachterstand noemt. Deze taalachterstand werd nog bemoeilijkt, doordat ouders van arme kinderen vaak de noodzaak van het leren lezen en schrijven niet inzagen. Dit was overig overal het geval. Aan dit niet inzien lag soms domheid ten grondslag, maar vaker angst. Angst dat hun kinderen meer zouden weten dan hun ouders en dan hun ouders, vanwege hun onwetendheid zouden gaan minachten. Zelfs in latere generaties was deze angst, vooral bij laag opgeleide mensen, soms nog aanwezig.

Tot ver in de 20^e eeuw was voor vele arbeiders werk iets wat met het lichaam werd gedaan. Iemand die op kantoor zat werkte niet, maar was een profiteur, die weliswaar netjes gekleed was en zich vaak ook hoogmoedig gedroeg ten opzichte van de gewone werkmans, echter daarentegen vaak met minder in het loonzakje naar huis ging. De arbeiders waren gewend dat de dames en heren minachtend op hen neerkeken. Als hen dat dan ook overkwam door een kantoorklerk, dan was er aanleiding om die zelf te gaan minachten, omdat hij zich verheven zou hebben boven de arbeidersklasse en zich meer waande, maar volgens de arbeiders een luie uitvreter was. En zo hield de onderlinge haat de arbeiders, ten voordele van hun bazen, verdeelt. Daar kwam en zeker in Nederland nog een verdeling bij tussen de verschillende godsdiensten. Alle mensen noemde zich christen, maar vaak werd er een haat vanaf de preekstoel verkondigd tussen de leden van de verschillende christelijke godsdiensten. Trouwen met elkaar mocht alleen als een van beide zich bekeerde tot de andere godsdienst. Want zowel priesters als dominees riepen in koor en om het hardst dat twee geloven op één kussen, daar sliep de duivel tussen. En zo verzuilde Nederland in de eerste helft van de 20e eeuw in drie zuilen; een Rooms Katholieke, een Protestante en een Socialistische zuil. Vreemd genoeg, ondanks een grote Joodse gemeenschap, is er nooit een Joodse zuil ontstaan. Vooral na de invoering van het algemeen kiesrecht trachtten de verschillende Kerken hun gelovigen in het eigen straatje te houden. Daarom was er een katholieke partij en diverse protestante partijen, naast de reeds bestaande liberale partij en de socialistische partij. De pastoors en de dominees misbruikte hun preekstoel om de mensen op te leggen op wie zij moesten stemmen, soms tegen het eigenbelang van de gelovigen in. Toen de radio in vele huiskamers werd geïntroduceerd, ook in de huiskamer van de arbeider, werd er vanuit de Kerken een verbod opgelegd om naar de VARA te luisteren. Want dat was zo'n verderfelijke socialistische zender, die de arbeiders weleens op hun eigenbelang kon wijzen en de bedriegerijen vanuit de Kerken en vanuit de bazen aan het licht kon stellen. En het zou toch al te dwaas zijn als arbeiders, loonslaven, hun eigenbelang zouden nastreven, want dat zou de rijken en machtigen alleen maar kunnen schaden. Het was voldoende voor de meesters om hun eigenbelang na te streven,

de arbeiders moesten maar gewoon gehoorzamen. Dat bracht voor hun baas het meeste geld op en die liet dan ook wel genoeg over voor meneer pastoor en meneer de dominee. Daarom maar van de preekstoel geroepen dat God zelf tegen de socialisten is en dat dus naar een zender van de socialisten luisteren een zonde is in de ogen van God. Natuurlijk waren dat belachelijke leugens, want God bemoeit zich daar helemaal niet mee. Geen enkele politieke partij kan beweren dat God volledig achter hen staat en niet achter hun concurrent. Dit soort banale dingen laat God gewoon aan ons mensen over.

Tot redelijk ver in de 20e eeuw werden aan de gewone arbeiders, de loonslaven, kledingvoorschriften gegeven, zowel voor op het werk als ook voor privé. In de loop van de 20e eeuw is dat voor het grootste gedeelte afgeschaft. Het eerst voor privé. De arbeiders, iets beter opgeleid en iets mondiger, namen het niet langer dat hun baas hun voorschreef hoe zij er in hun spaarzame vrije tijd eruit zagen. Bovendien zagen zij zich daarin gesteund door de vakbonden. Op het werk was het wat anders. Wie op het land werkte mocht meestal komen in de kleding die algemeen gebruikelijk was en daar was steeds meer variatie in mogelijk. Wie op kantoor, in een woonhuis of in een winkel werkte, of wie in aanraking kwam met klanten, kreeg vaak nog wel een kledingvoorschrift opgelegd. In fabrieken moesten de arbeiders meestal voorgeschreven kleding dragen en dat is vaak nog zo. Een soort uniform was gebruikelijk en anders een precies voorschrift waaraan de kleding moest voldoen. Voor een aantal beroepen geldt dit nog steeds zo. Van oudsher was een middel om slaven te vernederen en te laten weten dat zij niets waard waren, uitschot zagezegd, het veranderen van hun naam. Vrije arbeiders kan men vaak niet een naamsverandering opleggen, hoewel er tot ver in de 20^e eeuw nog Engelse Lords waren, die hun butler altijd James noemde, ongeacht de werkelijke naam van de betreffende butler. Maar het voorschrijven van kleding is een goede vervanging hiervoor. Soms wordt echter status ontleend aan de voorgeschreven kleding, zoals bij beroepssoldaten en politieagenten. Soms is de voorgeschreven kleding echter onnodig vernederend. Maar dit alles past wel in het beeld van de loonslaaf, iemand die in ruil voor wat geld zijn vrijheid inlevert. Althans, voor een afgesproken deel van zijn leven of van zijn dag. Er moet een verschil zijn tussen de meester en zijn slaaf, ook al is de slaaf een ingehuurde slaaf. De rijken zijn echter in hun eigen val gelopen. Ook zij hebben kledingvoorschriften. Kijk maar eens naar een receptie of andere bijeenkomst van rijke mensen. Ook zij allen dragen een soort uniform, welke zich weliswaar onderscheidt van die van hun personeel, maar minstens zo dwingend is opgelegd. Elke sociale groep heeft tegenwoordig, maar ook vroeger, kleding welke kenbaar maakt waar hij of zij bij hoort. Zo bekeken zijn de kledingvoorschriften hun doel voorbijgeschoten. Maar anderszins, de kledingvoorschriften voor de verschillende standen stammen reeds vanuit de Oudheid en zeker vanuit de Middeleeuwen. Er moet toch wel veel voordeel inzitten als dit fenomeen zoveel eeuwen heeft overleefd.

De technische ontwikkeling ging in de 20^e eeuw ook gewoon door. Dit was de eeuw van grote veranderingen en de val van keizerrijken. In het begin van de 20^e eeuw leerden wij mensen moeizaam vliegen met machines die zwaarder waren dan lucht. Maar ook liepen internationale spanningen en nationalistische gevoelens uit op de Eerste Wereldoorlog. Vele miljoenen mensen kwamen toen om. Al jaren voor de Eerste Wereldoorlog was er een Aziatisch land, Japan, die voor het eerst in de geschiedenis een Europees land, Rusland, versloeg in een zeeslag. Het was voor de Europese landen een gevoelige klap dat andere, niet Europese landen, in staat waren, wapentechnisch en militair, om Europese machten het hoofd te bieden. Het gaf ook hoop in de koloniën van de Europese machten, maar betekende voorlopig nog niets voor hun vrijheid. De

techniek om elkaar te doden werd wel steeds verfijnder. Op de slagvelden in Europa werden machinegeweren en gifgas gebruikt. De eerste tanks verschenen. De eerste vliegtuigen, in het begin alleen voor verkenning, begonnen hun dodelijke last af te werpen en elkaar uit de lucht te schieten. De soldaten aan het front, tot het uiterste gedruild in hun kadaverdiscipline, werden afgeslacht als ratten in een val. Het verlies aan mensenlevens scheen de oorlogsleiding niets uit te maken, zolang er tenminste maar niet te veel mensen uit de hogere standen onder de slachtoffers waren. Er zijn dicht geschoten loopgraven gevonden, waar de soldatenlijken nog keurig in het gelid stonden, klaar om op bevel en niet eerder uit de loopgraaf te komen. Zij werden onder zand en modder bedolven en stierven al staande, wachtend om hun plicht te doen. Tijdens de Eerste Wereldoorlog moesten zoveel mannen naar het front, om daar voor kanonnenvlees te dienen, dat het werk thuis niet meer gedaan kon worden. Dus werd de hulp van vrouwen ingeroepen om de plaatsen van hun mannen en verloofden in te nemen. Na de oorlog was dit moeilijker terug te draaien dan de machthebbers dachten, omdat de dames zich niet meer geheel in hun onderworpen rol wilden schikken. Zij eisten dat meer beroepen voor hen open werden gesteld en wilden een algemeen kiesrecht. Niet alleen voor mannen boven een bepaald inkomen, niet alleen voor alle mannen, maar voor alle volwassen: mannen én vrouwen. In de meeste Europese landen kregen zij hun zin, echter niet in Zwitserland waar de mannen de eisen van hun eigen vrouwen aan de laars laptten, of aan hun bergschoenen, dat weet ik niet zeker.

Het is echter zonder meer waar dat er na elke grote oorlog er veel, heel erg veel, opnieuw op te bouwen is. En oorlogen brengen ook onuitwisbare veranderingen met zich mee, ongeacht of het land de oorlog verloren heeft dan wel gewonnen. Het zijn echter altijd de arme mensen, de loonslaven, die de grootste kosten van de wederopbouw moeten betalen. Daar waar de rijken al spoedig zich weer wentelen in weelde, wordt van de arbeiders gevraagd gematigd te zijn in hun vragen om een redelijk loon en arbeidsvoorwaarden. Ook na de Eerste Wereldoorlog was hier geen uitzondering op. In Rusland had een communistische revolutie plaats gehad. De arbeiders, die nu geloofden in arbeiderszelfbestuur, kwamen bedrogen uit. De oude bazen, de edelen van Rusland en de rijke burgerij, hadden in een geweldadige revolutie het veld moeten ruimen. Maar, net als bij de Franse Revolutie van iets meer dan een eeuw ervoor, kwamen er andere bazen in plaats van de oude. Nu werden die bazen partijbonzen genoemd. Om de arbeiders, maar ook de rest van de oude elite, goed te kunnen beheersen werd er onder leiding van Stalin een schrikbewind opgezet, welke alleen werd overtroffen door de jaren van de Franse Revolutie. Alleen, omdat Rusland de eerste decennia geen uitvallen deed in andere landen en de Europese machten moe waren van de oorlog, was deze ideologie en wijze van besturen acceptabel voor andere landen. Deze andere landen gebruikte het regiem in Rusland als een afschrikwekkend voorbeeld voor hun eigen loonslaven, gestaafd met leugenachtige propaganda. Zo kwam bijvoorbeeld het praatje in de wereld dat in Rusland een ijverige man zijn verdienste voor een deel moest afstaan aan zijn luie buurman, omdat iedereen ongeveer evenveel moest hebben. Dat dit, en andere verdraaiingen van de werkelijkheid, ver bezijden de geleefde waarheid in Rusland was, deed niet ter zake. Deze vermeende onrechtvaardigheden gaven al genoeg schrik aan de gelovige loonslaaf in West Europa en Noord-Amerika om het communisme, en daardoor vaak ook het socialisme, af te wijzen. Terwijl de sociaal democratie heel vaak de enige politieke stroming was, die nog enigszins voor de arbeiders en hun belangen opkwam. Want de kapitalistische meesters namen wel een gedeelte van de verdiensten van de arbeider en niet de luie buurman. Wie rijk is leeft vaak genoeg in zeer grote welstand zonder zich ooit druk te maken over werken, want dat is voor de domme (en arme) medemens. Dit

mechanisme hebben de meeste mensen niet in de gaten, omdat het zo gewoon is en voor zover wij weten altijd al zo geweest is.

In landen waar het oude systeem gehandhaafd bleef was de situatie niet veel beter. Ter wille van de opbouw werden de lonen laag gehouden en de winsten hoog. Daar waar teveel was vernietigd, kwam de opbouw slechts langzaam op gang. In Duitsland werd de keizer verjaagd en een republiek gevestigd. Maar Duitsland had het grote probleem dat, hoewel er niet zoveel was vernietigd in het land zelf, de lasten voor dit land en dus voor de arme bevolking veel te groot waren. In de eerste plaats hadden de overwinnaars van deze oorlog onmogelijk grote herstelbetalingen geëist in ruil voor vrede. Maar er was ook een generatie van jonge mannen voor een groot gedeelte weggevaagd op het slagveld. Daardoor was er ook te weinig mankracht voor een gezonde opbouw, die bovendien werd tegengewerkt door de hoge afdrachten aan de overwinnaars. Het gevolg was niet alleen sociale onrust, maar ook een wegvallen van vertrouwen in de munt. Natuurlijk hadden de rijken, in het bezit van de grond, het goud en de productiemiddelen hier nauwelijks of in ieder geval veel minder last van, maar de gewone arbeider, die afhankelijk was van zijn arbeid zeer veel. Daar bovenop kwam nog de wereldwijde crisis van 1929, toen de beurzen inklapten, maar daarover later meer. In dit klimaat van slecht bestuur, hoge betalingen aan het buitenland, torenhoge inflatie en grote armoede was de roep om een sterke man, die orde op zaken kon stellen verklaarbaar. Hiervan heeft Hitler met zijn nazi-partij geprofiteerd. Bedenk echter dat Hitler pas in 1933 aan de macht kwam, vijftien jaar na de Eerste Wereldoorlog. Het gebrek aan werkers was inmiddels door de opgroeiende jeugd weer aangevuld. Hitler weigerde de herstelbetalingen en bevrijdde bezet Duits gebied. Hierdoor vloede minder geld naar het buitenland en werd de eigenwaarde van de bevolking versterkt. Had Hitler het daarbij gelaten, dan had hij tot op hoge leeftijd zijn Duitsland kunnen leiden. Maar Hitler was hiermee niet tevreden, want hij wilde over heel Europa heersen. Net als Napoleon is dat zijn ondergang geweest.

In 1929 was er een grote beurskrach in de Verenigde Staten, die de beurzen over de gehele wereld liet dalen tot rampzalige diepten. Een wereldwijde crisis was er het gevolg van. De werkeloosheid liep in de gehele Westerse Wereld hoog op. Maar hoe is dit zo gekomen? Na de Eerste Wereldoorlog was er sprake van grote opbouw, niet alleen in landen die direct onder deze oorlog geleden hadden maar ook daarbuiten. De lonen werden laag gehouden, maar de winsten werden hoog. Er kwam veel geld vrij. En zoals het later in dezelfde eeuw zich herhaalde, het geld moest toch ergens heen. Waar in vroegere eeuwen de rijken zich er vaak mee tevreden stelden om hun rijkdom op te slaan in goud, juwelen of andere zijn waarde houdende zaken, wilden de rijken van de 20^e eeuw hun geld rendabel maken. Dus werd er op grote schaal uitgeleend, soms zelfs aan personen en bedrijven in situaties die onverantwoord waren, omdat terugbetaling zeer onzeker was. Sterker, omdat de beurskoersen omhoog gingen, doordat de beleggers meer over hadden voor de aandelen, gingen mensen ook lenen om aandelen te kunnen kopen. Want het te betalen rentepercentage was lager dan de winsten die met aandelen gemaakt konden worden. De beurskoersen hadden niets meer te maken met de waarde van de op de beurs genoteerde bedrijven. Het sentiment van de handel overheerste en er werden grote speculatieve winsten gemaakt, maar natuurlijk ook vermogens verloren. Voor een tijdje ging dit goed, totdat er een natuurlijke reactie op kwam, waardoor de beurskoersen kelderden. Omdat er zo groot systeem van lenen tegenover stond en vele bedrijven aan de hand van hun beurskoersen veel te veel hadden kunnen lenen, gingen zeer veel bedrijven, toen het eenmaal misging, direct failliet. De bezitters hadden de waarde van de

aandelen reeds lang terugbetaald gekregen door middel van een onverantwoord dividend, waardoor het eigen vermogen was omgezet in vreemd vermogen. De arbeiders betaalden, zoals altijd, de prijs voor dit wanbeheer. Zij werden massaal werkeloos en omdat de markt een gebied is van vraag en aanbod, ook de arbeidsmarkt, gingen hun lonen omlaag. Omdat er in een aantal landen geen, of in ieder geval in geringe mate sprake was van inflatie, werden de lonen ook daadwerkelijk verlaagd. De lage inflatie kwam door de zogenaamde gouden standaard voor de munteenheid. Men kon het geld altijd inruilen voor goud. In de crisistijd, van de 30er jaren van de 20^e eeuw, liet Nederland de gouden standaard los, de Verenigde Staten pas in de 70er jaren van de 20^e eeuw. Zelfs de bonden stemden met loonsverlaging in, omdat de lage lonen dan de werkgelegenheid zou bewaren en nodig was voor een verdere opbouw van de maatschappij. Aan de winsten werd natuurlijk geen beperking opgelegd. En bedrijven in moeilijkheden konden ook bij de overheid aankloppen en nog beter dan de arbeiders die werkeloos waren. Maar ja, de inkomsten van de rijken mochten onder deze slechte tijd toch niet teveel lijden. De arbeiders, de loonslaven moesten het gelag maar betalen, daar waren ze voor. (Heden herhaald zich deze geschiedenis.)

Deze wereldcrisis heeft geduurd tot aan de Tweede Wereldoorlog. In landen, zoals Duitsland, die zich voorbereidde op oorlog, was er vlak voor de Tweede Wereldoorlog genoeg werkgelegenheid. Zoveel zelfs dat arbeiders uit landen om Duitsland heen daar werk konden vinden. Maar dit soort werk is natuurlijk geen verhoging van de welvaart. Hiervoor is een geheel ander soort arbeid nodig. In de overige landen was er veel werkeloosheid, hoewel er ongetwijfeld genoeg werk te doen was, echter alleen niet betaald. De onderdrukking van die arbeiders, die naast een uitkering, die teveel was om van dood te gaan en te weinig om van te leven, wat bij kluste was groot. In Nederland bijvoorbeeld moesten de werkelozen drie maal per dag een stempel halen, om maar te voorkomen dat zij elders aan het werk waren. Naast de grote armoede was hierdoor de vernedering zeer groot. Om toch mensen aan het werk te krijgen werden publieke werken uitgevoerd. Onder andere is het Amsterdamse bos in die tijd aangelegd door, zeer minimaal, betaalde werkelozen. Dit zware en lang niet voor iedereen geschikte werk weigeren betekende het verliezen van de minimale uitkering, dus nog meer honger en ellende. Hoog opgeleide mensen namen soms nederige baantjes aan, om maar een inkomen te kunnen verdienen. Dat dit de schaarse banen voor de laag opgeleide mensen nog schaarser maakten was daarvan een logisch gevolg. Maar wie kon het een hoog opgeleide kwalijk nemen, dat hij voor zichzelf en zijn gezin probeerde te zorgen, ook al was dat onder het niveau van wat hij gewend was? En intussen ging de oorlogvoorbereiding gewoon door. In Duitsland werden de Joden, maar ook de Zigeuners en andere bevolkingsgroepen vervolgt. De vervolging van de Joden had niet alleen met de afkeer van Hitler en zijn trawanten met de Joden te maken, maar ook met afgunst. De Joden waren eeuwenlang beperkt in het uitoefenen van hun beroep. Slechts een aantal beroepen stond voor hen open, waar zij zich dan ook in specialiseerden. Deze beroepen, bijvoorbeeld het bankwezen, had een aantal Joden rijk gemaakt. Maar Hitler had geld nodig voor zijn oorlogsindustrie, die geen wezenlijke bijdrage leverde of kon leveren aan de algemene welvaart van het land. Door de Joden te vervolgen bracht Hitler en de zijnen de bezittingen van de Joden dichter naar zichzelf toe. Ik denk dat de uitroeiing van de Joden, die Hitler heeft bevolen, evenveel te maken had met het beroven van deze bevolkingsgroep van alles wat waarde heeft, dan met de haat voor de Joden. Voor de gewone burger en loonslaaf werden, om deze onmenselijke politiek aanvaardbaar te maken, de Joden afgeschilderd als gierige en hebzuchtige mensen, die de oorzaak waren van alle ellende die de Duitsers moesten verdragen. Geloofde de leiding van de nazi-partij dat zelf? Of was het

de hebzucht van deze groep de hoofdfactor? In ieder geval was de uitroeiing van de Joden een roofmoord op zeer grote schaal, ik denk de grootste in de geschiedenis. De Joden waren een gemakkelijk slachtoffer. Maar toegegeven, niet alleen de Joden waren het slachtoffer van deze roofmoordenaars. In hun ideologie van meerderwaardige mensen en minderwaardige mensen vermoordde zij naast de Joden op grote schaal Zigeuners, ongeneeslijke zieken, gehandicapten, oude van dagen, homoseksuelen, mensen uit de Slavische landen, communisten en mensen die tegen deze moorden in verzet kwamen, waaronder veel priesters van de R.K. Kerk en ongetwijfeld nog andere groepen die ik hier niet heb vermeld.

Onafwendbaar stevende de mensheid af naar de Tweede Wereldoorlog, zelfs al was er veel verzet in vele landen om zich daarin te begeven. Maar Duitsland in Europa en Japan in Azië lieten andere mogendheden weinig keus. Beide landen voerden een expansiepolitiek ten koste van andere landen en volkeren. Japan moest daarbij onvermijdelijk in conflict komen met de Westerse mogendheden, omdat in hun expansiepolitiek de bezetting van de koloniën van de Westerse mogendheden was inbegrepen. Door de oorlog in Europa, die inmiddels was begonnen, was de enige vloot van enige betekenis, die Japan had kunnen vertragen de vloot van de Verenigde Staten. Japan had bovendien iets af te rekenen met de Verenigde Staten, omdat in 1940 er een economische boycot was afgekondigd door de Verenigde Staten ten opzichte van Japan. Japan moest zijn grondstoffen elders halen, bijvoorbeeld in het tegenwoordige Indonesië die toen een Nederlandse kolonie was. Dus dacht Japan tijd en ruimte te kunnen kopen door juist die Amerikaanse vloot zonder voorafgaande waarschuwing te vernietigen. Deze strategische fout heeft Japan misschien de uiteindelijke overwinning gekost. Als zij de koloniën van de Europese landen waren binnengevallen zonder Amerika eerst aan te vallen, had Amerika dan ook de oorlog verklaard aan Japan? Wij zullen het nooit weten. In Europa had Duitsland voorafgaand aan de Tweede Wereldoorlog al verscheidene Europese landen bezet. Eerst heette het dat alle Duitsers onder het bestuur in Duitsland moesten vallen. Maar ook die gebieden in de landen, waar Duitsland binnenviel, waar geen Duitsers woonden werden bezet. De weerstand om weer een oorlog te voeren in Engeland en Frankrijk heeft Hitler benut om deze landen binnen te vallen en dan telkens weer te roepen dat dit het laatste land was. Met de inval van Polen was de maat vol en Europa was weer in een grote oorlog verwickeld. Net als in de Eerste Wereldoorlog, trokken de Duitse troepen door België om Frankrijk in de rug aan te vallen. Maar in tegenstelling tot de Eerste Wereldoorlog werd nu ook de neutraliteit van Nederland niet geëerbiedigd. Hitler Duitsland sleepte grotere delen van Europa in de oorlog, dan dat in de Eerste Wereldoorlog het geval was. Duitsland had echter voor de Tweede Wereldoorlog ook een band gesmeed met Japan. Dus toen Japan in oorlog kwam met de Verenigde Staten gold dit ook voor Hitler Duitsland. En weer moesten miljoenen jonge mannen als kanonnenvlees dienen voor hun machthebbers in een oorlog, die vaak niet de hunne was en ook niet gewild was door de meeste landen, zelfs niet door de machthebbers van die landen. Onder het mom dat iedereen een steentje moest bijdragen kwamen de zwaarste lasten weer te liggen op de schouders van die mensen, die het minste hadden. Niet alleen leverden die de meeste soldaten, maar de achterblijvers werden geacht voor een laag loon, vaak nog minder dan voor de oorlog, langer te werken onder grote gevaren, waar zij geen gevarengeld voor kregen. Of als de lonen niet werden verlaagd, dan was er wel een speciale oorlogsbelasting, die natuurlijk het zwaarst drukte op de gewone man en vrouw. Intussen werden de investeerders in de oorlogsindustrie en de eigenaren van fabrieken voor wapentuig zeer rijk.

Ook deze oorlog bracht grote veranderingen met zich mee. Niet alleen kreeg door de wapenindustrie de techniek weer een grote impuls, ook de politieke en sociale verhoudingen ondergingen een grote verandering. Natuurlijk hebben economische crises en oorlogen altijd ook het effect dat sommige rijke mensen hun vermogen verliezen en een enkele arme een groot vermogen weet te vergaren. Dat is eigenlijk van alle tijden. Maar de grootste verandering was wel dat de mensen, althans in het Westen, niet langer de grote ongelijkheid in de sociale klasse als gegeven beschouwden. Langzaam drong het besef door dat alle mensen gelijkwaardig zijn en er geen groot onderscheid mag worden gemaakt tussen de ene mens en de andere. Voor dit besef hebben onder andere de Joden een bloedige prijs moeten betalen. Want na de Tweede Wereldoorlog, met de gruwelen van de holocaust nog op het netvlies, werd langzamerhand de rassenhaat als achterhaald beschouwd. Voor de armen veranderde echter in de eerste helft van de 20^e eeuw niet zo veel. De grotere rijkdom onder de laagste arbeidersklasse van de bevolking in West Europa en de Verenigde Staten drong eigenlijk pas door in de tweede helft van deze eeuw. Bovendien veranderde natuurlijk de economische slavernij ook niet, want zonder slaven kan geen enkele samenleving draaien. Maar de mensen kregen het idee dat zij vrij waren. Dat is het meeste wat bereikbaar is.

In de eerste helft van de 20^e eeuw waren de lonen nog zeer laag, zo laag zelfs dat er in de arbeidersgezinnen vaak honger werd geleden. In Nederland, in Friesland om precies te zijn, stierf er in de 20^e eeuw nog een moeder met haar kleine kinderen van de honger, omdat niemand dit arme gezin wilde bijstaan. De snuffjes van de moderne tijd drongen slechts langzaam door tot de allerarmsten. Wel hadden zij het iets beter dan hun voorouders, maar er was nog geen opvang voor ziekte of een ouderdagsvoorziening, zoals een pensioen. Alleen was er een vrijwillige ouderdomspensioen, maar dat was voor lang niet iedereen betaalbaar. Echter, tot aan het eind van de 19^e eeuw moesten vaak man en vrouw en ook nog hun kinderen werken om net voldoende te hebben om van te leven. In de eerste helft van de 20^e eeuw waren de meeste mannen in staat om alleen voor het noodzakelijke inkomen te zorgen, waar zij terecht trots op waren. Hun vrouwen konden zich wijden aan de belangrijkste taak in de samenleving en die van oudsher en van nature toebedeeld is aan de vrouwen, namelijk de opvoeding van de volgende generatie. Daarnaast zorgde zij, zoals altijd al, voor een grotere welvaart en welzijn in het gezin door hun werk in en rond de woning. Hoe de feministische beweging de verworvenheden, waar hun grootvaders terecht zo trots op waren, weer geheel terug gedraaid hebben en welke schade, met name de vrouwen en kinderen, daardoor hebben opgelopen, komt in het volgende hoofdstuk ter sprake.

Dat de loonslaven arm werden gehouden, niet alleen door hun bazen maar door de structuur van de economie, dat komt in het volgende voorbeeld heel duidelijk te voorschijn. In Londen werd in de 20er jaren van de 20^e eeuw nog tol geheven bij een brug over de Theems voor iedereen die er over ging. Omdat er een arbeiderswijk was aan de ene zijde van de rivier, terwijl de arbeidsplaatsen hoofdzakelijk aan de andere zijde van de rivier te vinden waren, gingen er heel veel arbeiders twee maal per dag de brug over, wat hen tol kostte. Ik weet niet meer hoeveel, maar laten wij voor het voorbeeld aannemen dat het zes penningen per week kostte. Deze arbeiders hadden het heel arm. Daarom werd er in het stadsbestuur een voorstel gedaan om de tol af te schaffen, zodat de arbeiders zes penningen meer per week hadden te besteden. En zo werd de tol afgeschaft. Binnen een jaar waren de gemiddelde huren van de arbeiderswoningen, in de betreffende wijk, met zes penningen per week gestegen, zodat de

loonslaven er uiteindelijk zelf niets mee opschoten. Diegenen, die niet de brug over hoefden voor hun arbeid, die gingen er zelfs op achteruit.

En zo zijn er van over de gehele wereld vele voorbeelden te halen. Ook in de vooroorlogse situatie in Europa, net als overal elders in de wereld, werden de kosten van de economische wereld crisis zoveel mogelijk afgewenteld op de gewone man, de loonslaaf. Lonen gingen, zoals reeds eerder besproken, omlaag. Ofwel door een loonsverlaging in de nationale munt, ofwel door inflatie. Het bezit van de werkelijke waardevolle goederen bleef stevig in handen van de rijken en machtigen. Zo was er voor voedsel een systeem van bodemprijzen in het leven geroepen om de boeren te ondersteunen. Omdat er soms meer voedsel op de markt kwam, dan verkocht kon worden boven de bodemprijzen, werd er veel voedsel doorgedraaid, dat wil zeggen: ongeschikt gemaakt voor menselijke consumptie of eenvoudig op vuilstortplaatsen gestort. Wanneer een arm mens, die de voor hem te dure voedingsmiddelen niet kon betalen, van de vuilstortplaats bijvoorbeeld een kool haalde, dan wachtte hem een zware straf wegens diefstal. En zo werd er onder de arme bevolking honger geleden, terwijl het voedsel op de vuilnisbelten lag te rotten. Of op zijn best werd het vee gevoerd met voedsel, die een arm mens nodig had om te overleven, teneinde bij een rijkere mens een redelijk goedkoop stukje vlees op tafel te zetten. Dat anderen daarvoor moesten honger en dat interesseerde niemand, op de arme na natuurlijk. Maar, nu wereldwijd bekeken, is nog precies hetzelfde aan de gang en ook nu nog vind niemand dat interessant.

In de Verenigde Staten maakte de oorlog evenals elders een einde aan de werkeloosheid. En, omdat de Verenigde Staten geen vernietiging hadden van goederen in hun eigen land, bracht de oorlog schijnbare welvaart. Daardoor hadden de Amerikanen het direct na de oorlog beter dan de Europeanen. Zij waren ook zo verstandig om niet dezelfde fouten te maken als na de Eerste Wereldoorlog, maar in plaats van herstelbetalingen verleende zij hulp bij de economische opbouw, óók aan hun vroegere vijanden. Dat was ook in het belang van de rijken in de Verenigde Staten, omdat zij op die wijze de nu te grote oorlogsindustrie konden ombouwen voor vreedzamere doeleinden. Zij voorkwamen ook een communistische revolutie in de Europese landen. Bovendien was lang niet alles een gift, er waren ook veel leningen bij die terugbetaald moesten worden. Maar de oorlogsschuld, die de Verenigde Staten als staat opbouwden bij particulieren moet nu nog, volgens mij, gedeeltelijk worden terugbetaald. Dat terugbetalen geschiedt door de belastingopbrengst, waarvan het allergrootste deel, u raadt het al, betaald wordt door de gewone arbeider. Indirect dragen zij nu ook nog, door de staatsschuld, een deel van hun verdiensten over aan andere particulieren. Dit naast de werking van de economie, waardoor zij altijd al een gedeelte en vaak een groot gedeelte van hun verdiensten aan andere mensen moeten afstaan. Het kenmerk van de economische slavernij is, zoals eerder betoogd, het gedwongen afdragen van een gedeelte van de eigen verdienste aan een ander mens. Niet alleen door minder loon te krijgen dan de arbeider écht verdient, ook langs de weg van belastingbetaling draagt de gewone arbeider, de loonslaaf, een gedeelte van zijn loon af aan andere mensen. Niet alleen in Amerika, maar natuurlijk ook hier in Europa. Niet alleen in de eerste helft van de 20e eeuw, of in de eeuwen ervoor, maar ook nu is dat nog precies hetzelfde. Daarover en wat de staat wel rechtvaardig van zijn inwoners mag vragen om het bestuur mogelijk te maken, later meer.

Nog een voorbeeld van het afsluiten van grond in Nederland in de 30er jaren van de 20^e eeuw. Vanwege de crisis waren veel mensen een bedrijfje begonnen in een van de weinige terreinen,

waar de grond om te werken nog redelijk vrij was, namelijk de handel. Natuurlijk redde lang niet iedereen het. Handel is ook een beroep en men moet kunnen sjacheren om het goed te doen. Dat was de aanleiding om te beginnen met opleidingseisen en vestigingsvergunningen. Daarmee werd officieel de onwetende burger tegen zichzelf beschermd, omdat die opleidingseisen noodzakelijk werden geacht om goed handel te kunnen drijven en de vestigingsvergunningen om de spoeling voor de ondernemers niet te dun te maken. Maar de speciale praktische vaardigheden, die een kleine handelaar nodig heeft om van zijn bedrijfje een succes te maken, of in ieder geval zijn brood te verdienen, werden buiten beschouwing gelaten. Alleen het papiertje telde. Gelijktijdig was dit ook een reden om het uitoefenen van een vrij ambacht te bemoeilijken, omdat er diploma's werden geëist om het ambacht uit te kunnen oefenen. Iemand, die door praktische opleiding een uitstekend vakman was geworden, werd zo belet om dat vak op eigen kosten en risico uit te oefenen, omdat hem de benodigde papieren ontbraken. Mensen zonder de vereiste papieren werden, nog meer als voorheen, gedwongen om zich in loondienst te verhuren. Weer was een stukje vrije grond om te werken voor grote groepen mensen afgesloten. De mensen restte vervolgens niets anders dan om zich in loondienst, tegen de prijs die de ondernemers wilden en konden betalen, te verhuren. En die lonen neigden, zoals altijd als de grond om te werken is afgesloten, tot het laagste niveau wat nog in de samenleving op een bepaalde plaats en in een bepaalde tijd wordt geaccepteerd.

Hoofdstuk 7: De economische slavernij in de 2^e helft van de 20^e eeuw tot heden.

De 2^e helft van de 20^e eeuw is gekenmerkt door gigantische ontwikkelingen op gebied van techniek en politiek. Dit heeft niet betekend dat de slavernij, persoonlijk en/of economisch, is afgeschaft. Noch dat de noodzaak van slavernij is verminderd. Ook niet dat de menselijke ellende door de slavernij is verminderd. Integendeel, het absolute aantal mensen die in zware armoede leven is toegenomen. Eveneens zijn, ondanks dat overal of nagenoeg overal de persoonlijke slavernij wettelijk afgeschaft is, er nu meer mensen een persoonlijke slaaf dan in het begin van de 19^e eeuw. Waarschijnlijk zijn er zelfs meer persoonlijke slaven dan in 1950. De vraag lijkt daarom gerechtvaardigd of wij ondanks onze grote ontdekkingen op gebied van wetenschap en technologie niet minder menselijk zijn geworden dan voor deze tijd. Zeker, vele koloniën zijn nu zelfstandige staten. Zeker, de rassenwaan is in een groot deel van de wereld minder schrijnend geworden, nu vele mensen beseffen dat mensen van een ander ras evenveel mens zijn als zichzelf. Zeker, wij lijken ons nu meer om de rechten van andere mensen te bekommeren. Maar tegelijkertijd is de onverschilligheid wat met andere mensen gebeurt eerder toegenomen dan afgenomen. Door alle ellende die wij dagelijks of bijna dagelijks op de beeldbuis in onze huiskamers zien zijn wij afgestomd voor de ellende van anderen. Verschrikkelijke beelden van oorlog en hongersnood deren ons niet meer. Het is meer een soort amusement geworden. We roepen nog even tegen elkaar dat het erg is, maar halen verder de schouders op met het argument dat wij er toch niets aan kunnen veranderen en gaan over tot de orde van de dag. De ellende van anderen raakt ons niet meer, want het glijdt af langs onze harde en versteende harten. Dát is een teken van onze degradatie als mens en de verminderde naastenliefde die onze eigen samenlevingen zo hard en kil maakt. It kan ook de reden zijn waarom, ondanks het verbale geweld over de mensenrechten, de rechteloosheid in de wereld alleen maar toeneemt.

Tegelijkertijd is de kolonisatie van de economieën in de vroegere koloniën doorgegaan. Eigenlijk is het heel simpel. Een nieuwe staat wil ook een leger tegen echte of vermeende binnenlandse en buitenlandse vijanden. De elite van zo'n land wil graag net zo luxueus leven en net zo rijk zijn als hun vroegere overheersers. Bovendien willen zij het land ontwikkelen en aanpassen aan de moderne tijd en de overheersende cultuur. Zeg maar de westerse kapitalistische cultuur. Welnu, het oude moederland wil daar best bij helpen, evenals andere rijke landen. Soms geven ze iets cadeau ten koste van hun eigen belastingbetalers. Maar meestal wordt er handel gedreven en kredieten verstrekt. Dit wordt natuurlijk door de particuliere bedrijven in de rijke landen gedaan. Door middel van giften mogen de armen in de rijke landen daar aan mee betalen, maar de verdiensten zijn voor de rijken. In het begin lijkt alles goed te gaan. Leningen worden verstrekt, die er voor zorgen dat de bovenlaag van deze landen ook in luxe kunnen leven en hun machtsapparaat, het leger, op kunnen bouwen. De leningen worden terugbetaald door landbouwproducten en/of delfstoffen van dat land uit te voeren. Maar dan komt de klad erin. De mijnen raken uitgeput of de landbouwproducten worden minder waard, omdat er ook elders veel van wordt geproduceerd. Industrieproducten zijn vaak geen optie, omdat die zwaar belast worden met importheffingen. En als industrieproducten al een kans hebben op de West Europese of Noord Amerikaanse of Japanse markt, dan betekent dat toch dat die producten zeer goedkoop geproduceerd moeten worden, omdat zij aan de grens van het importerende land veel geld moeten betalen om binnen te komen. Op die manier komt zo'n ontwikkelingsland in de problemen, waardoor er steeds meer moet worden geleend. Als de leningen dan niet meer opgebracht kunnen worden, dan komen

misschien enkele banken in het Westen in problemen, maar het betreffende land wordt hard gestraft. Zij kunnen dan niets meer invoeren op krediet en vele, inmiddels noodzakelijk geworden reserve onderdelen voor hun machines, kunnen zij soms helemaal niet meer krijgen. Maar de rijke landen hebben daarvoor een noodverband bedacht, want de handel moet doorgaan, dat is ook in belang van de rijke landen. Dat noodverband is het Internationaal Monetair Fonds samen met de Wereldbank. En deze stelt zware eisen aan aanvullende leningen, zodat de rente van de schulden betaald kunnen worden en het land weer enige kredietwaardigheid heeft. De maatregelen van het Internationaal Monetair Fonds komen grof weg neer op sanering van de overheidsuitgaven, vooral die waar de arme inwoners het meeste van profiteren. En zo is de cirkel rond. De oorspronkelijke leningen houden de arme landen arm. De producten van die arme landen maken de rijke landen rijker, door de vaak torenhoge invoerrechten en/of door de toegevoegde waarde zoveel mogelijk in de rijke landen te houden. Nieuwe leningen worden alleen verstrekt als de armen in die landen nog armer gemaakt worden, want de rijke elite moet men te vriend houden. Uitstappen uit dit door de zogenaamde eerste wereld, zeg maar West Europa, Noord Amerika en Japan, gedomineerde systeem is niet mogelijk, omdat dan alle mogelijkheden voor de betreffende staat om te overleven worden afgesneden. Sterker nog, als zo'n staat voldoende rijk is aan natuurlijke hulpmiddelen om zonder kredieten van het buitenland te overleven, dan sterft het staatshoofd wel een plotselinge dood, of worden ontevreden groepen in die samenleving voorzien van wapens, zodat zij het zittende regiem omver kunnen werpen. Dit natuurlijk met de bedoeling dat zij hun "weldoeners" later zullen belonen door de schulden weer af te betalen en de producten uit het land van hun weldoeners te importeren. Landen, waar dit niet lukt, worden vaak getroffen door een of andere boycot. Kwijtschelding van schulden aan de allerarmste landen wordt wel bepleit maar zelden, of in ieder geval in onvoldoende mate, ook uitgevoerd. Meestal is het alleen iets optisch voor de publieke opinie, wat weinig echte zoden aan de dijk zet. Zo worden hele landen en werelddelen bewust arm gehouden.

In China werd het oude op kapitalisme gebaseerde regiem omver geworpen en werd er een communistisch regiem gevestigd. In eerste instantie was dat een opluchting voor de gewone burger, omdat zij in het recente verleden veel te lijden hadden gehad onder de plaatselijke oorlogsheren, die het volk schaamteloos uitbuitten. Daarop kwam ook nog de Japanse bezetting van een groot deel van China en de daaruit onvermijdelijke oorlog met de Chinezen in de rest van China. De bevrijding kwam aan het einde van de Tweede Wereldoorlog van de Russen, die ook hun eigen ideologie achter lieten. De communisten wisten na de Tweede Wereldoorlog de Nationalisten van China te verslaan, waarvan velen naar Taiwan vluchtten en daar een regering stichtten, die officieel geheel China beweerde te bestrijken. Op hun beurt claimde en claimt het communistisch regiem in Peking Taiwan als deel van haar grondgebied. Alleen de macht van de Verenigde Staten maakt dat er nog geen actieve oorlog is tussen China en Taiwan. De bevolking van China ondervond echter al spoedig de kwalijke kanten van het communistisch regiem. Wie rijk was werd alles afgenomen, onder het mom dat zij schuldig waren aan de uitbuiting van de massa. Wie een boerderij had, bleek die niet meer te bezitten, maar hooguit te beheren, als de boerderijen al niet onder gebracht waren in collectieve landbouwbedrijven. De fabrieksarbeiders kregen andere bazen, maar geen of nauwelijks verbetering van hun inkomen. Omdat de hele economie vanuit de bureaucratie in Peking werd geregeld en bevolen, die natuurlijk nooit de plaatselijke omstandigheden en behoeften konden overzien, ging er veel mis. Er braken, net als dat ook gebeurde in Rusland, hongersnoden uit. Er was in weze minder vrijheid dan onder het oude regiem. De gewone bevolking moest ook

onder communistisch regiem een deel van haar verdiensten aan derden afstaan en werd, nog minder dan in een kapitalistische omgeving, de ruimte gelaten om in de eigen behoeften te voorzien. In een kapitalistisch land wordt een groot gedeelte van de verdienste van de arbeider afgeroomd en geïnd door rijke particulieren. Maar, noodgedwongen, was en is er toch altijd wel enige speelruimte voor de loonslaaf, omdat particulier bezit óók voor de loonslaaf is toegestaan. In een communistisch land behoren alle productiemiddelen toe aan de Staat. De loonslaaf wordt geen of praktisch geen ruimte gelaten, omdat officieel particulier bezit niet is toegestaan. De praktijk wijkt hier gedwongen vanaf, omdat alle particuliere bezit afnemen niet blijkt te kunnen, maar de marges om in de eigen behoeften te voorzien zijn veel kleiner. Door de door de staat geplande economie en de onverschilligheid van de arbeiders, die toch niets te zeggen hebben en niets voor zichzelf mogen doen of houden, is de algemene en totale rijkdom in een communistisch land ook noodzakelijkerwijs kleiner dan in een kapitalistisch land. En deze rijkdom wordt nog voor het grootste gedeelte afgeroomd voor de bovenlaag van deze samenleving. In dit geval geen edelen of industriëlen geheten, maar partijfunctionarissen. De gewone man, ook in dit geval de gewone loonslaaf, komt er bekaaid vanaf en zijn armoede is vaak groter dan in de kapitalistische landen. Daarnaast moet hij vanwege het in stand houden van het politieke systeem veel eerder voor zijn leven vrezen door staatsterreur. Want het communistische systeem wil ook graag macht hebben over het gedachtegoed van de mensen. Dit is niets nieuws, want in alle tijden zijn er machthebbers geweest die dit hebben nagestreefd. Wel nieuw is dat alle geloof in een hogere macht werd en wordt tegengewerkt. Het failliet van dit atheïstische systeem heeft, in Rusland en de bij dit blok aangesloten landen, tot val van het communisme geleid. In China niet, want daar hebben de communistische machthebbers op tijd de bakens verzet en particulier bezit geleidelijk aan toegestaan. Eigenlijk is China nu grotendeels een kapitalistisch land met een communistisch regiem.

Maar niet alleen in de Derde Wereldlanden veranderde er veel na de Tweede Wereldoorlog. Ook dichterbij, in onze eigen wereld in Europa veranderde heel veel. Voor het eerst in de geschiedenis had ook de gewone man en vrouw deel aan een stukje welvaart. Zeker, er waren nog steeds relatief arme mensen, maar toch rijker dan ooit daarvoor. Hoe dat is gekomen en hoe dit weer verloren is gegaan wordt direct hierna belicht. Maar eerst iets over de technologische en maatschappelijke ontwikkelingen. Zoals altijd in de laatste eeuwen, bracht een nieuwe oorlog ook nieuwe technieken. Veel wordt verwoest, maar veel wordt ook nieuw opgebouwd. Dank zij de financiële hulp uit de Verenigde Staten, zoals reeds eerder aangestipt gegeven uit eigenbelang en het relatief hoge opleidingsniveau van de bevolkingen, krabbelde de Europese economieën snel uit het dal, welke de oorlog had veroorzaakt. De arbeiders werden ter wille van de opbouw beperking in hun loonontwikkeling opgelegd. De winsten van de ondernemers en het inkomen van de bovenlaag van de bevolking was natuurlijk vrij en onbelemmerd door welke maatregel ook. Halverwege de 60er jaren was het uit met het geduld van de arbeiders. Zij eisten hun deel van de welvaart. Dat werd beloond met hogere lonen en prompt afgestraft met een hoge inflatie, die de spaargelden van de arbeiders deden inkrimpen. Deze hoge inflatie werd veroorzaakt, niet omdat de arbeiders meer eisten dan een redelijk deel, maar omdat de rijken niet van plan waren om dit redelijk deel te geven. Zij wilden hun grote winsten en inkomens behouden en dreven daarom de prijzen op. Natuurlijk was het de arbeider, die er de schuld van kreeg, omdat zij hogere lonen hadden geëist. Na vele jaren van hoge inflatie, die door iedereen als slecht werd bestempeld, hoewel de echte rijken er weinig last van hadden, is nu een periode gekomen van grote loonmatiging en daarbij een vrij lage inflatie. Nu weer worden winsten genomen door de inflatie toch iets hoger te houden dan

onvermijdelijk is, mede ook door het regeringsbeleid. Een inzinking in de wereld economie is nu weer de reden om deze inflatie niet in de lonen te willen compenseren, waardoor de gewone arbeider er op achteruit gaat. Geen enkele maatregel wordt genomen om de grote winsten en hoge inkomens af te romen van de bovenlaag van de bevolking. Integendeel, in Nederland bijvoorbeeld is door belastingmaatregelen, die telkens verkocht werden als vereenvoudigingen, terwijl zij het belastingstelsel allen maar ingewikkelder maken, de inkomstenbelasting voor de hoogste inkomens in Nederland van 1990 af en afgerond in 2001 in twee stappen met twintig procent verlaagd. Daarnaast is daadwerkelijk de belasting over bedrijfswinsten en vermogenswinsten verlaagd met een aanzienlijk percentage. De tekorten in belastingopbrengst zijn gehaald uit de toepassing van de sociale zekerheid. Dus weer bij de laagste inkomens, de loonslaven en van diegenen die niet meer kunnen of mogen werken, de uitkeringstrekkers en gepensioneerden. Deze ontwikkeling is niet alleen in Nederland gaande, maar in heel Europa. Terwijl belastingverlagingen in de Verenigde Staten ook voornamelijk ten gunste komen van de reeds zeer rijke mensen. De noodzakelijke bezuinigingen om de belastingverlagingen te betalen worden weer, zoals gewoonlijk, gehaald uit de toch al magere Amerikaanse sociale wetgeving. Hier in Europa, maar ook in de Verenigde Staten, betalen de armen weer het gelag van de grote hebzucht van de rijken. Ook deze ontwikkeling bewijst dat de bovenlaag van de volkeren menen, dat de inkomens van hun economische slaven wel wat naar beneden kunnen. Daarom wordt de sociale zekerheid, opgebouwd in de jaren na de Tweede Wereldoorlog, reeds jaren stapje voor stapje afgebouwd. De laatst genoemde reden in Nederland is nu weer dat de schatkist leeg is, omdat er in de laatste jaren minder belastinggelden binnenkomen. De hoofd reden daarvan, namelijk de forse belastingvermindering voor de rijken, wordt zorgvuldig door iedereen verzwegen. Ook de partijen en vakbonden, die allen claimen op te komen voor de kleine man, zwijgen hierover als een graf. Zijn zij het hier ook mee eens?

In Nederland was er in de eerste helft van de 20^e eeuw een systeem van woningbouwverenigingen gekomen, die de gewone inwoner voorzag van goede en betaalbare woningen. Voor de Tweede Wereldoorlog was er zelfs hier en daar een overschot aan huurwoningen ontstaan. Na de Tweede Wereldoorlog waren vele woningen plat gebombardeerd en bovendien had de bouw gedurende vijf jaar nagenoeg stilgelegen. De woningnood was hoog. Niet voor de rijken. Zeker, direct na de oorlog hadden ook zij geleden, omdat hun woningen gedeeltelijk gevorderd werden om arme mensen zonder onderkomen in onder te brengen, maar dat was al heel snel verleden tijd. Maar de gewone arbeider moest vaak jaren op een wachtlijst staan alvorens een huurwoning toegewezen te krijgen. Doordat de politiek in de 70er jaren van de 20^e eeuw besloot om het kopen van een woning, door het geven van subsidies, te bemoedigen werd de gewone man in staat gesteld meer bezit te verwerven. Dit was een van de redenen waarom de huizenprijzen omhoog werden gedreven. Een andere reden was het feminisme, waar ik nog op terug kom. Toen huurflats, door het grotere aanbod aan eengezinswoningen, gedeeltelijk leeg kwamen te staan, was dat een signaal om minder huurwoningen te bouwen. Toen ook de regering de woningbouw-verenigingen ging dwingen een gedeelte van hun huurwoningen te verkopen en de verenigingen zelf besloten de bestaande huurwoningen te renoveren, wat ook hogere huren opleverden, omdat de renovaties betaald moeten worden, ging het aantal goedkope huurwoningen achteruit. Nu is het zo dat er onder de laagstbetaalde arbeiders in loondienst en onder de uitkeringstrekkers aan de onderkant van de samenleving een gigantische woningnood is, omdat de woningen die er zijn voor hen onbetaalbaar zijn geworden, ook met huursubsidie. Een subsidie die bovendien langzaam afgebouwd wordt. Het aantal mensen, die als starter een woning kan kopen zijn,

gezien het gemiddelde inkomen en de grote stijging van de huizenprijzen, in enkele jaren gedaald van over de vijftig procent naar ongeveer dertig procent. En de regering maakt zich er enkel druk om, dat de mensen met hogere inkomens, die zelf een huis kunnen laten ontwerpen en bouwen, dat kunnen zonder door een teveel aan regeltjes daarin belet te worden. De gewone loonslaaf heeft alweer het nakijken.

Een voorbeeld die aangeeft hoe woningbouwverenigingen van bouwers van voor armen in de sociale woningbouw zijn verworpen tot gewone huisjesmelkers, is het volgende. In Nederland is er een woningbouwvereniging die oude vervallen, dus nodig te onderhouden huurwoningen heeft. Omdat de woningnood onder de starters zo hoog is, hebben zij het volgende bedacht. Wie dat wil mag zich voor zo'n woning inschrijven en krijgt de woning bij loting toegewezen. Maar wel met de voorwaarde dat zijzelf de woning opknappen. De woningbouwvereniging hoeft dan zelf geen geld uit te trekken voor groot onderhoud, dat doet de huurder wel. Omdat de huurder dan meer kosten heeft dan in een andere woning, krijgt die 10 procent korting op de huurprijs. Omdat het hier om relatief goedkope woningen gaat, heb ik de volgende rekensom gemaakt. Stel een gemiddelde huur van €500 per maand. De huurder bespaart 10 procent, wat €50 bedraagt. Per jaar is dit €600, over 10 jaar €6.000. Het noodzakelijke onderhoud, ook als de huurder die zelf uitvoert, is in deze halve krotten zeker hoger. Als de huurder dus niet zijn gehele leven in deze woning blijft, dan haalt hij de kosten en rente, want zulke arme mensen zullen moeten lenen, omdat zij gegarandeerd dit geld niet hebben liggen, er nooit uit. De volgende huurder moet weer het volle pond betalen. Tel uit de winst voor de woningbouwvereniging. Natuurlijk wederom ten koste van de armen.

Intussen gingen ook de technologische ontwikkelingen door. Reeds aan het einde van de 19^e eeuw was de verbrandingsmotor uitgevonden, welke een automobiel mogelijk maakte. Tot aan de Tweede Wereldoorlog bleef dit een speeltje voor de rijken en voor het beroepsverkeer, zoals vrachtauto's, bussen en taxi's. Dit was ook het geval vlak na de Tweede Wereldoorlog. Tweedehands auto's druppelden zo nu en dan door naar de laagste inkomens, maar tot aan de 60er jaren was het lang geen gemeen goed. Pas na de loonexplosies van de 60er jaren en het op de markt komen van relatief goedkope auto's, werden auto's ook voor de gewone man betaalbaar. Door het slechte en dure openbaar vervoer werd de aanschaf van een auto sterk gestimuleerd. Vooral gezinnen waren al spoedig goedkoper uit met een auto, als zij regelmatig een vrij korte afstand buiten hun woonplaats moesten afleggen, dan met het openbaar vervoer. Ook mensen die in kleine dorpen woonden, waar vaak na acht uur in de avond geen bussen meer reden, werden meer en meer afhankelijk van hun eigen vervoer, dat al spoedig werd ingevuld met een auto. Maar meer auto's op de weg betekende ook meer verkeer en opstopping van verkeer. In de 60er jaren werd daarom voor de grotere afstanden een snelwegennet ontworpen en in de jaren erna uitgevoerd. Maar het autobezit ging steeds maar door. Daarom raakten rond de grote steden het verkeer in de spitsuren steeds meer in de knoop. De auto, vanaf bijna het begin een melkkoetje voor de overheid, werd steeds zwaarder belast. Het duidelijke doel was om de mensen met de laagste inkomens uit de auto vandaan naar het openbaar vervoer te jagen. De veiligheid werd vergroot door een jaarlijkse keuring van oude auto's, die de ergste wrakken van de weg haalden, maar ook de gemiddelde verkoopprijs van tweedehands auto's verhoogden. Dit alles haalde niets uit en vele van de laagstbetaalden voelden en voelen zich nog steeds gedwongen om een auto te hebben, vooral op het platteland. Want tegelijk met de kosten van het autobezit en gebruik steeg ook de kosten om met het openbaar te reizen en wel sneller dan de kosten van het autorijden.

Daarnaast werd de kwaliteit van het openbaar vervoer beduidend minder, zowel in frequentie als in comfort, vooral door overvolle bussen en treinen. In de file staan is dan een goed alternatief. Maar de maatschappelijke kosten van de moderne wijze van vervoer werden en worden zo veel en goed mogelijk verhaald op de mensen met de smalste schouders, de gewone arbeider. Hij moet óf afzien van een eigen auto en genoeg nemen met slecht openbaar vervoer voor de lange afstand, waar fiets of bromfiets geen alternatief voor is, óf buiten proporties veel betalen voor het genoeg van een eigen vervoermiddel. En dat enkel in een poging om de rijken meer ruimte te geven op de weg. Ook moeten tegenwoordig hele bevolkingsgroepen in de herrie van helikopters zitten, zodat de rijken de files in en rond de steden kunnen vermijden door er eenvoudigweg overheen te vliegen. De arbeiders zijn ook van deze ontwikkeling de dupe.

De technologie is verder gegaan op bijna elk terrein van het menselijk leven. Een andere belangrijke ontwikkeling is die van de computer. De computer, de grote programmeerbare elektronische rekenmachine, werd vlak voor of in de Tweede Wereldoorlog uitgevonden. Omdat de grote kasten vol lampen, met een hoog stroomverbruik en weinig capaciteit, niet erg nuttig waren voor de oorlogvoering, ging de ontwikkeling gedurende de Tweede Wereldoorlog vrij traag. Wel was de grotere reken capaciteit noodzakelijk om een atoombom te kunnen ontwikkelen, maar dat werd meer gezien als een wetenschapstoepassing. Toch was het nut van computers spoedig duidelijk. Echter, pas na de uitvinding van de transistor in het begin van de 60er jaren, was een verdere uitbouw van computers mogelijk. Ook toen pas was een radio op batterijen, dus onafhankelijk van het elektriciteitsnet, goed mogelijk. De transistor heeft, ook buiten de computer om, heel veel verandering meegebracht in de samenlevingen. Ook de computertechnologie kreeg er een stimulans mee. Toch waren de computers grote en lompe machines met een betrekkelijke lage capaciteit en erg duur. Ondanks dat vervingen zij in grote bedrijven al spoedig de oude manieren van administreren, omdat een machine goedkoper bleek dan de loonkosten van de arbeiders. Reeds voor de oorlog was er een mechanische programmeerbare rekenmachine ontwikkeld, die het nadeel had dat de cijfers, bij verslijting van de ronddraaiende schijven, niet altijd hoefde te kloppen. De elektronische versie werd terecht betrouwbaarder geacht. De invoering van de computer kreeg een sterke stimulans toen de arbeiders in de 60er jaren meer gingen verdienen. Op de kantoren werd wel steeds geavanceerdere kantoormachines ingevoerd, maar het meeste werk bleef toch handwerk. De computer kon al spoedig enkele kantoorklerken gaan vervangen en verdiende zo zich zelf terug. Maar het gebruik was en bleef beperkt. Totdat in de 70er jaren men een techniek ontwikkelde om verschillende transistoren en weerstanden op een enkele siliconen chip te integreren. Toch wist een deskundige op het gebied van computers in 1977 nog te voorspellen, dat slechts vier computers voor de gehele Verenigde Staten voldoende was. Hij had het, zoals wij nu weten, goed mis. Daarna gingen de ontwikkelingen op computergebied snel. De personal computer, de pc werd in de 80er jaren van de 20^e eeuw geïntroduceerd. Aarzelend kwamen op de kantoren de eerste pc's te staan. En hun nut werd al meteen duidelijk. Door goede programmatuur, speciaal ontwikkeld voor de pc, kon veel werk in veel kortere tijd worden gedaan dan ervoor. Ik denk hierbij aan het maken van budgetten, het schrijven van brieven, die gemakkelijker dan voorheen konden worden gecorrigeerd, doordat niet de gehele brief opnieuw moest worden getypt, maar enkel wat gewijzigd moest worden. Ook het maken van financiële analyses kostte veel minder tijd en werk, omdat de computer na een enkele wijziging alles snel opnieuw kon doorrekenen. Maar ook het vertalen van de output van de ene computer naar de input van een andere computer kon veel gemakkelijker en sneller. Al met al

bespaarde het invoeren van een enkele pc op een administratieve afdeling vaak al snel een menskracht of een gedeelte daarvan. En bleef het aantal mensen gelijk, dan waren de bedrijfsanalyses veel uitgebreider, waardoor eerder inefficiëntie elders in het bedrijf kon worden opgespoord. De grote bedrijven hadden reeds lang hun administratie in computers ondergebracht. Maar met de pc kwamen ook kleinere bedrijven ertoe om de pc te benutten voor hun administratie. De boekhoudpakketten werden steeds geavanceerder en toegespitst op wat een bedrijf voor zijn administratie nodig had. Doordat de pc's een steeds grotere capaciteit kregen en door middel van netwerken aan elkaar gekoppeld konden worden, werd er steeds meer in de pc gestopt en de pc op de kantoren voor steeds meer doeleinden gebruikt. Halverwege de 90er jaren, dus ongeveer tien jaar na invoering van de pc, was er bijna geen administratie meer die niet op een computer werd uitgevoerd. Intussen werd de pc ook in de huishoudens geïntroduceerd. Eerst was het een computer voor de hobbyist. Maar al in begin van de 90er jaren waren er zoveel betaalbare pc's op de markt, nieuw en gebruikt, dat vele mensen een pc in huis namen. Doordat internet in de tweede helft van de 90er jaren een grote populariteit kreeg en vele mensen dachten daar veel op te kunnen vinden, werd de verkoop van pc's nog meer gestimuleerd. Dit werd ook gedaan door films, waarin computerfreaks allerlei bijna toverachtige dingen deden met pc's en op internet. Velen lieten en laten zich verleiden tot de aanschaf van een computer. Dat vele computers hoofdzakelijk gebruikt worden voor spelletjes doet hier niets aan af. Nu is het bezit van een computer, tien jaar geleden nog een statussymbool, waarin vrienden- en familiekring mee werd opgescheept, een heel normaal gegeven. Althans, bij ons in de westerse wereld, in de ontwikkelingslanden is een vol bord eten heel vaak belangrijker. Maar de ogenschijnlijke positieve ontwikkeling van de automatisering, die veel lastig en vervelend routinewerk heeft overgenomen, heeft ook zijn schaduwzijde. Zoals reeds eerder opgemerkt, automatisering kost arbeidsplaatsen. Niet alleen op kantoren, maar ook in fabrieken. Zo is het verhaal bekend van een chip fabriek in de Verenigde Staten, die zeer veel hardwerkende mensen in dienst had. De eigenaren wilden hun winst vergroten, dus ontwikkelde zij een chip en de programmatuur ervoor, die ingebouwd kon worden in een robot, welke vele arbeiders in deze chip fabriek werkeloos maakten. Deze mensen werkten letterlijk hard om zelf zonder werk en inkomen te komen zitten. Maar dit is maar één voorbeeld. Een ander voorbeeld is een grote verffabriek in Nederland. Voor het mengen en op kleur brengen van een partij verf waren eerst ongeveer vijf, gedeeltelijk hooggeschoolde, arbeiders nodig. Nu zijn de recepten van de verf in een computer opgeslagen, die een robot aanstuurt. Nu zijn er nog twee mensen nodig voor het bewaken van het proces en het neerzetten van de lege blikken en het weghalen van de volle blikken. Deze mensen hoeven niet langer hooggeschoold te zijn, de computer doet het meeste werk. Daarom is de opleiding voor kleurmaker bij deze fabriek gesloten. Ontwikkelingswerkers hebben moeten constateren dat zelfs voor de laaggeschoolden en zeer laag betaalde arbeiders in ontwikkelingslanden geldt, dat hun arbeidsplaats soms wordt ingenomen door een robot. Hierdoor ontstaat weer meer armoede en werkeloosheid. Omdat dit proces over de gehele wereld of gaande is, of gaande was, is de zogenaamde arbeidsreserve overall groter geworden. Waar de grond is afgesloten neigt het niveau van de inkomens naar het laagste niveau wat een samenleving in een bepaalde tijd als acceptabel acht. Een grotere werkeloosheid heeft een neerdrukkende werking op de lonen. In een land als Nederland, maar ook elders in Europa en Noord Amerika, met zijn hoge gemiddelde opleiding, betekent dat een neerdrukkende werking op bijna elk niveau van het bedrijfsleven, behalve op de hoogste functies, omdat die veelal door de bovenlaag van de bevolking worden ingenomen. In de ontwikkelingslanden betekent dat voor meer mensen honger dan voorheen. Dus klinkt nu de dringende roep, vanuit de vertegenwoordigers van de

bovenlaag, om het wettelijk minimum loon te verlagen, officieel om meer mensen aan het werk te helpen. De loonslaven, de arbeiders of werknemers genoemd en de kleine zelfstandigen mogen de extra grote rijkdom van de reeds rijke mensen niet alleen betalen, maar worden nog opgeroepen nog meer van hun zuur verdiende inkomsten aan hun rijke meesters af te staan. Want denk niet dat wij echt in een democratie wonen. Een echte democratie, waarbij het volk de macht heeft, bestaat in onze wereld zelfs niet. Deze heeft ook nooit bestaan, waar dan ook. Natuurlijk mogen wij mensen eens in de zoveel jaar gaan kiezen, maar er worden mensen gekozen die beweren iets voor het volk te doen en vervolgens gewoon doen wat ze zelf willen. Die politici, die werkelijk iets willen veranderen komen, zoals Joop den Uil, tot de ontdekking dat de marges van politici in ons economisch stelsel wel heel erg klein zijn. De multinationale ondernemers en de bezitters in de samenlevingen op deze aarde hebben het volledig voor het zeggen. Het merendeel van de wereldbevolking moet zich door hen gewoon laten gebruiken als melkkoetjes.

Een goed voorbeeld is hierbij de verplaatsing van bedrijven naar landen en streken waar de arbeidskosten lager zijn. Het begon reeds in de zestiger jaren, toen textielfabrikanten hun productie verplaatsten naar zogenaamde lage lonen landen. Toen nog landen in noord Afrika, waar de gastarbeiders vandaan werden gehaald. Mensen, die dertig of veertig jaar in dienst waren geweest, werden met een fooitje op straat gezet, want hun werk was hier niet meer nodig. De streken, waar veel textielindustrie was, werden jarenlang geconfronteerd met een hoge werkeloosheid. En zo ging het door. Toen de landen in noord Afrika duurder bleken dan sommige landen in het verre Oosten, dus Aziatische landen, toen werd de productie hoofdzakelijk naar daar verplaatst. En omwille van nog goedkopere productie hebben intussen verschillende van die landen de productie weer verloren aan landen waar de arbeiders met nóg minder genoeg nemen. Het ging zo niet alleen met de textielindustrie maar met alle soorten van industrie. Industrieën, waar een hoge opleiding en een langdurige training voor nodig zijn bleven nog wel binnen Europa, maar alleen zo lang als er elders niet voor minder geld arbeid kon worden ingekocht van gelijkwaardig niveau. Zo is er een voortdurende verschuiving van arbeid, steeds op zoek naar de goedkoopste arbeiders ofwel loonslaven. Want de lonen neigen naar het laagste punt van wat in een bepaalde samenleving in een bepaald tijdperk nog acceptabel is. Dat is nu eenmaal niet in alle landen hetzelfde. Dus worden landen en bevolkingen tegen elkaar uitgespeeld, nu dat daar de technische mogelijkheden voor zijn om overal de prijzen van de lonen te drukken, ter wille van grotere winsten en vermogens van de bovenlaag van de wereldbevolking. De automatisering, die een zegen voor de mensheid had kunnen zijn, wordt een vloek, omdat de bezitters van deze wereld er gebruik van maken om armere mensen te bewegen met minder genoeg te nemen. Hierdoor veroorzaakt de automatisering veel onnodig veel leed, armoede en ellende. Dit uitbuiten van mensen komt eerlijkheidshalve op bijna elk niveau voor. Overal zijn mensen die hun eigenliefde en eigenbelang voorop stellen en enkel bereid zijn te zorgen voor zichzelf, maar beslist nooit voor anderen. Dit wordt echter ook sterk gestimuleerd door een economisch stelsel dat volledig gebaseerd is op eigenbelang en waarvan alle leiders alleen leider willen zijn uit eigenbelang, maar niet voor het welzijn of de welvaart van diegenen aan wie zij leiding geven. Bijna alle mensen zijn in de val van het materialisme gevangen en hebben vergeten dat wij mensen ook met één been in de geestelijke wereld staan, die alleen door liefde voor anderen kan worden veroverd. Deze liefde voor anderen is in onze samenleving volledig, of bijna volledig verkilt.

De bemoeienis met en het verplaatsen van productie naar arme landen heeft deze landen niet onberoerd gelaten. Ter wille van een voldoende arbeidsreserve voor het binnenhalen van buitenlandse investeerders, moest de grond nog beter worden afgesloten dan daarvoor het geval was. Bovendien was de druk om de persoonlijke slavernij, die in verschillende landen nog volop werd toegepast, daadwerkelijk af te schaffen steeds groter. Een aantal Arabische en Afrikaanse landen schaften de persoonlijke slavernij, die daarvoor wettelijk was toegestaan, pas laat in de 2^e helft van de 20^e eeuw af, sommige zelfs pas in de 80er jaren van die eeuw. Maar nog steeds worden in een aantal van die landen mensen verhandeld. Wie bijvoorbeeld van een kind af wil, kan die vaak heel gemakkelijk verkopen. Om de grond beter te kunnen afsluiten werd grootgrondbezit ingevoerd. De gevolgen daarvan werd het best beschreven door een missiezuster, die in een Afrikaans land had gewerkt. Zij vertelde dat in dat land eerst geen honger was onder de arme bevolking, maar toen werd grootgrondbezit ingevoerd en nu zijn er veel mensen die honger lijden. Na een opmerking van mij, sprak zij haar ongeloof uit dat grootgrondbezit iets met die honger te maken kon hebben. Zo zijn wij mensen geconditioneerd om dingen, die in onze samenleving als normaal worden beschouwd, niet meer als oorzaak van veel ellende te zien. Zelfs niet als het simpele invoeren daarvan, zoals grootgrondbezit, na korte tijd reeds de kwalijke gevolgen laat zien. Maar ook andere nare gevolgen komen in deze landen voor als gevolg van de hebzucht van de mens. Omdat bijna alle mogelijkheden om een inkomen te verwerven zijn afgesneden, komen mensen ertoe om de rijkdommen van het land zelf aan te spreken. Niet alleen worden bomen geveld om voldoende brandhout en hout voor verkoop te hebben, waardoor het gevaar dat vruchtbare grond veranderd in woestijn groter wordt, maar ook worden zeldzame dieren, of gedood, of massaal gevangen voor verkoop aan rijke landen, waar er een afzetmarkt voor is. Ook de productie van verdovende middelen, zoals heroïne en cocaïne, is een direct gevolg van armoede en het ontbreken van alternatieven. Maar ook delfstoffen kunnen een grote bron van ellende opleveren, ongeacht of ze nu legaal door regeringen, of illegaal door particulieren of groepen van particulieren worden gedolven en geëxporteerd. Denk bijvoorbeeld aan de oproep van boycot van diamanten uit Sierra Leone, waar zogenaamde rebellen de grootste wreedheden begaan om maar in het bezit te komen, of te blijven, van de vindplaatsen van deze diamanten. Daarvoor worden vele mensenlevens opgeofferd en vele mensen voor de rest van hun leven verminkt. Maar ook de oliewinning in bijvoorbeeld Nigeria heeft een grote milieuramp opgeleverd, waar de plaatselijke bevolking letterlijk aan sterft. De regering is net zo schuldig als de betreffende oliemaatschappij, omdat het van hen beide een kwestie is van hebzucht op korte termijn, zonder aan de gevolgen daarvan op lange termijn te denken. Maar ook de bevolking is in deze niet geheel onschuldig. Er zijn er bij die, vaak uit armoede en hebzucht gedreven, de door het land lopende pijpleidingen lek maken om de daaruit komende brandstof op de zwarte markt te kunnen verkopen. Daar gebeuren nogal eens ongelukken mee, die mensenlevens kosten. Maar natuurlijk wordt ook het milieu vergiftigd, zoals ook gebeurt door slecht onderhoud en daardoor lekkende pijpleidingen. Niet alleen het bewust lek maken van pijpleidingen om de brandstof te stelen is de reden van milieuvervuiling, maar meer nog de door slecht onderhoud lek geraakte pijpleidingen. Protesten van de bevolking tegen de milieu schade worden bloedig de kop ingedrukt. Dit zijn wij mensen wel gewend, altijd en in alle tijden worden protesten van mensen, die teveel moeten lijden onder het eigenbelang en de hebzucht van de machthebbers, door diezelfde machthebbers onderdrukt, waarbij geen enkel geweld of onrechtvaardig handelen wordt geschuwd. Gaat u zelf de geschiedenis maar na en vraag u zelf af of in deze bewering waarheid steekt. Als u goed kijkt dan zult u nog genoeg voorbeelden vinden.

Nog een maatschappelijke ontwikkeling moet ik hier bespreken omdat die van grote invloed is geweest op ons huidig economisch handelen en de indeling van onze huidige samenlevingen, namelijk die van het feminisme. Hoewel God man en vrouw als gelijkwaardig geschapen heeft, zij het niet als gelijk, is de vrouw toch vele eeuwen achtergesteld geweest bij de man. Uit de Middeleeuwen is een geval bekend dat een weduwe onder curatele werd gesteld van haar zeven jaar oude zoontje, omdat hij mannelijk was en zij een vrouw die niet zelfstandig geacht werd te kunnen en mogen leven. Dit is natuurlijk waanzin. Het kind had zijn moeder veel meer nodig voor liefde en begeleiding dan dat hij zelf ooit, op deze leeftijd, aan zijn moeder kon geven. Natuurlijk kan een vrouw wel zelfstandig een huishouden voeren en zo nodig de kost verdienen. Toch meenden de mensen van die tijd dat zij Gods wil deden. Het is waar dat God man en vrouw verschillend heeft geschapen. Het is ook waar dat God de man als hoofd van het gezin heeft aangesteld. Toch is een vrouw beslist niet minder dan een man. Beiden zijn geschapen naar Gods beeld en gelijkenis, wat u geestelijk moet opvatten en niet lichamelijk. Maar in de wijze van denken en handelen zit er veel verschil tussen man en vrouw. De man redeneert en handelt vanuit zijn wijsheid, zeg maar in natuurlijke zin zijn verstand. De vrouw redeneert en handelt vanuit haar liefde, zeg maar in natuurlijke zin haar gevoel. Omdat een teveel aan liefde verstikkend werkt en veel schade kan toebrengen, omdat de kinderen geen grenzen leren, moet de liefde van de vrouw haar beperking kennen in de wijsheid van de man. Daarom moet, wanneer er onenigheid is tussen man en vrouw over een bepaald aspect van de opvoeding van de kinderen, of van een van de kinderen, de man de knoop doorhakken, omdat wijsheid zonder liefde nog altijd beter is voor het opgroeiende kind dan liefde zonder wijsheid. Dit is bewust zwart-wit gesteld, de werkelijkheid ligt er natuurlijk altijd tussenin. Maar de kille wijsheid van de man wordt verwarmd door de liefde van de vrouw, terwijl de schade van de grenzeloze liefde van de vrouw wordt getemperd door de wijsheid van de man. Daarom heeft God de man als hoofd van het gezin aangesteld. Ik beweer hierbij niet dat een vrouw geen wijsheid heeft of dat een man geen liefde heeft. Ik beweer wel dat man en vrouw elkaar aanvullen en dat niet alles wat tot het natuurlijk domein van de man hoort goed gedaan kan worden door de vrouw, of wat bij het natuurlijk domein van de vrouw hoort goed gedaan kan worden door de man. Natuurlijk is veel van ons gedrag bepaald door de cultuur waarin wij leven, maar er zijn ook natuurlijke, door onze Schepper vastgelegde, arbeidstaken voor elk geslacht, die van elke cultuur, godsdienst en tijd is. Zoals het van elke tijd, cultuur en godsdienst is om slaven te hebben, persoonlijke slaven dan wel economische slaven. In het begin van de 20^e eeuw waren de mannen er terecht trots op dat hun vrouw niet voor geld hoefde te werken, maar de welvaart en welzijn in hun gezin kon vergroten door haar werk in en om het huis. Maar zij hoefde niet meer, zoals hun moeders, naast de zorg van het gezin ook nog eens buiten de deur voor geld te werken, om mede het gezinsinkomen te verdienen. Zij kon zich grotendeels wijden aan de belangrijkste taak die mensen is gegeven, namelijk het opvoeden van de volgende generatie. En omdat ook de kinderarbeid werd afgeschaft, gekoppeld aan de verplichting om de kinderen naar school te sturen, was het alleen de man die het gezin in financiële zin onderhield. Hooguit later gesteund door de grotere en volwassen wordende kinderen. Dit was een op zich gezonde situatie, die de kinderen veelal een liefdevol thuis gaf en die een prima start in het leven was, van waaruit zij hun vleugels konden uitslaan. De man kon na een vermoeiende dag werken meestal rusten in de avond, omdat de vrouw vaak alles in het gezin reeds klaar had. Sommige klusjes bleven nog wel liggen voor de avond of het weekend, maar het was een zeer grote verbetering bij de situatie van hun ouders vergeleken. Voor het gehele gezin was dit werkelijk een goede situatie, waarin zij konden leven in wederzijdse liefde. Dit duurde tot halverwege de jaren 70 van de 20^e eeuw. Toen

kwam de feministische beweging op, die de vrouwen meer op de voorgrond wilde laten komen. Deze vrouwen hadden niet helemaal ongelijk. Door de samenleving was in het patroon waarin de man werkt en de vrouw thuis was, al dan niet met kinderen, er een grote ongelijkheid en onrechtvaardigheid in het economische handelen binnengeslopen. Vrouwen mochten voor hun huwelijk wel werken, maar werden als zij trouwden, omwille van het feit dat zij getrouwd waren, ontslagen. Bovendien werden vrouwen vaak van de pensioenvoorzieningen uitgesloten, want zij werden geacht een man te hebben die daarvoor zorgt. En omdat er vanuit werd gegaan dat alle vrouwen gingen trouwen werden zij minder hoog opgeleid en was er ook nog eens de ongelijke beloning voor hetzelfde werk. Nu is ongelijke beloning voor hetzelfde werk niets nieuws en ook nog van onze tijd. Jongeren kunnen er nog dagelijks van meepraten, dat zij voor hetzelfde werk minder loon ontvangen dan mensen met een hogere leeftijd, ook voor werk die weinig opleiding behoeft en waarbij zij evenveel produceren als iemand die veel ouder is. Sommige winkeliers willen om die reden vaak nog bijna alleen teenagers in dienst hebben en ontslaan hun mensen als zij vanwege hun leeftijd wettelijk meer moeten verdienen. Maar het blijft onrechtvaardig als vrouwen minder worden betaald dan hun mannelijke collega's voor hetzelfde werk, uitgevoerd in dezelfde kwaliteit en kwantiteit. Terecht vroegen de vrouwen om gelijke behandeling voor gelijk werk. Terecht protesteerden de vrouwen dat zij, omdat zij in het huwelijk traden, automatisch werden ontslagen. Zolang er geen kinderen waren en zijn, was en is dit echt niet in alle gevallen nodig. Daarna was en is de moeder belangrijker voor de kinderen dan voor het verwerven van inkomsten. Maar de feministen sloegen door, zoals wanneer een slinger van een klok die erg ver is doorgetrokken naar één kant doorslaat naar de andere kant wanneer die wordt losgelaten en het enige tijd duurt voordat het evenwicht weer is gevonden. Dat evenwicht is nog steeds niet gevonden, omdat het voor de bovenlaag van de bevolking te profijtelijk is. De feministen wilden niet gelijkwaardig zijn aan de man, nee zij wilden met alle geweld gelijk zijn aan de man. Zij wilden dezelfde posities bekleden die mannen innemen in de bedrijven en in de samenleving. Hiermee gingen zij tegen de orde van God in, die mannen en vrouwen ieder hun eigen taak te vervullen heeft gegeven. De gevolgen zijn dan ook rampzalig. Vooral voor de vrouwen zelf, maar helaas ook voor hun kinderen.

Want de feministen kregen hun zin. Elk beroep en elke functie werd in principe opengesteld voor zowel mannen als vrouwen. Wettelijk werd vastgelegd dat er geen discriminatie meer mocht plaatsvinden tussen man en vrouw. Veel, heel veel vrouwen gingen volledige dagen werken of kregen een aantal uren per week betaald werk. Hierdoor liep op de eerste plaats de sociale verzorging van vele mensen gevaar. Waar anders dochters, schoondochters of burens onbetaald insprongen om oude mensen of zieken te helpen, daar moest nu betaalde krachten voor worden ingeschakeld, omdat de vrouwen voor dit werk betaald wilden worden. Om voor iedereen, die eerst uit liefde werd geholpen, betaalde krachten in te huren is maatschappelijk gezien onbetaalbaar. Bovendien werd voor alles en nog wat geroepen dat de hulp deskundig moest zijn. De spontane, maar niet opgeleide hulp van familie en vrienden werd als minderwaardig en onvoldoende afgewezen. Daardoor raakten steeds meer mensen verstoken van de nodige zorg. De onderlinge liefde werd hier ook minder door, doordat er geen hulp meer werd geboden uit liefde, maar alleen als broodwinning. Daardoor leerde de mensen af om elkaar in nood te helpen en naastenliefde in de praktijk toe te passen. Bovendien verschaalde het sociale leven daardoor. Maar dat waren helaas niet de enige gevolgen. Mannen en vrouwen konden gemakkelijker scheiden, doordat er niet alleen een bijstandswet bestond die een gebrek aan inkomen minimaal goedmaakt, maar ook werden de vrouwen geacht voor zichzelf te

kunnen zorgen. Dat zij daarbij dan de last hadden en hebben van de opvoeding van hun kinderen, die zij zonder man en vader alleen moeten opvoeden, werd en wordt vaak over het hoofd gezien. Natuurlijk, ook vrouwen dachten er lichter over om van hun man te scheiden dan vroeger, toen zij wisten dat zij volledig van zijn inkomen afhankelijk waren. Maar mannen, die uitgekeken waren op hun vrouw, maakten hier veel misbruik van. Weer werd een stukje gezinsleven en daardoor ook het leven in wederzijdse liefde opgegeven. Dit was, uitdrukkelijk gezegd, niet alleen de schuld van de vrouwen en zeker niet minder van de mannen, maar de feministische gedachten hebben het wel mogelijk gemaakt, omdat zij het psychologische en mentale gedachtegoed over de rolverdeling tussen man en vrouw aantasten. Economisch zijn de gevolgen van het feminisme destructief. Niet alleen bleven veel zorgtaken liggen, die eerst uit liefde door de vrouwen onbetaald werden uitgevoerd, maar ook de welvaart ging achteruit. In het begin hadden alle tweeverdieners het zeer goed. De gehele samenleving was nog volledig ingericht op het alleen verdienererschap van de man. Maar zoals altijd, wanneer de loonslaven het beter dreigen te krijgen, zal de bovenlaag van de maatschappij het dan wel weer afnemen. Door veranderde belastingwetgeving en het veel duurder worden van de woonlasten en andere kosten van levensonderhoud, is het nu zo in vele huishoudens dat man en vrouw gedwongen zijn samen werken om rond te kunnen komen. Wij zijn, weliswaar met meer materiële bezittingen en met minder honger, eigenlijk weer terug in de 19^e eeuw, waar ook man en vrouw beiden moesten werken om het hoofd boven water te houden. Het werken van de vrouw is reeds lang niet meer een vrije keuze. Wie afhankelijk is van de bijstand, het instrument voor mannen en vrouwen met kinderen om hun dure scheiding te kunnen betalen, die wordt gedwongen om werk te zoeken als het jongste kind pas vijf jaar is. En wetgeving is in de maak om die leeftijd zelfs te verlagen. Kinderopvang, soms beginnend als de kinderen nog baby's zijn en in de wieg liggen, moet het gebrek aan tijd bij de werkende moeders compenseren. Maar tegelijkertijd wordt die opvang door het niet meebetalen van werkgevers en overheid daaraan onbetaalbaar. De meer informele kinderopvang, die goedkoper kan zijn, wordt tegengewerkt en bemoeilijkt. Dat natuurlijk niet alleen voor de alleenstaande moeders, maar ook voor getrouwde vrouwen, die door de hoge kosten van levensonderhoud zich gedwongen voelen om te werken. Het gevolg is dat de zeer jonge kinderen node de liefde van hun moeder moeten missen. Waar de vrouwen altijd reeds de verzorging van hun kinderen combineerden met het geven van hun liefde aan hun kinderen, hebben de vrouwen van tegenwoordig, net als in de 19^e eeuw, geen tijd meer voor hun kinderen. En het idealistisch idee dat de mannen wel een deel van de zorgtaak van hun vrouwen zouden overnemen gaat niet op. De mannen kunnen het eenvoudig niet, omdat de zorgtaak en de opvoeding van de jonge kinderen van nature, dus binnen Gods orde, aan de vrouwen is toebedeeld. De mannen zijn hiervoor gewoon niet uitgerust. Dus laten het overgrote deel van de mannen, óók als beide echtgenoten een volledige baan hebben, de zorgtaken binnen het gezin zorgvuldig over aan hun vrouwen. De vrouwen moeten bij een ziekte van een kind, die daardoor extra aandacht nodig heeft, maar zien hoe ze dat redden met hun baan. De vrouwen zorgen maar voor de kinderen en voor het huishouden, ook als zij een volledige baan buiten de deur hebben. De mannen zijn hooguit bereid hand- en spandiensten te verrichten, maar de verantwoordelijkheid dat het huisgezin goed draait wordt aan de vrouw overgelaten. Daardoor raken veel vrouwen overspannen en dat komt de sfeer, dus ook de wederzijdse liefde en het wederzijdse respect, welke uit de liefde voortvloeit, niet ten goede. Uitzonderingen bevestigen natuurlijk de regel. Ook een kwalijke ontwikkeling is het opnemen van vrouwen in ploegendiensten, ook al vroegen de feministen er zelf om. Wettelijk werd het werken in ploegendiensten voor vrouwen in de eerste helft van de 20^e eeuw verboden, om reden van de vele ongelukken. Een moeder

kan niet gaan slapen als haar kinderen haar nodig hebben, een vader geniet na een nacht werken ongestoord van zijn rust. Maar een moeder komt haar bed uit als haar kleintjes haar nodig hebben, waardoor vrouwen in ploegendiensten bijna dag en nacht werkten. Overdag in het gezin en gedurende de nacht in de fabriek. Dat daarbij de vrouwen regelmatig in slaap vielen is te begrijpen en dat daardoor vele ongelukken ontstonden ook. Toen de overheid dit mechanisme door kreeg werd ploegendienst voor vrouwen, om de vrouwen tegen zichzelf te beschermen, verboden. Ook daarin zijn wij weer bij af. Maar denk niet dat de situatie voor vrouwen sinds de 19^e eeuw in dit opzicht verbeterd is. Hooguit kan nu meer gebruik gemaakt worden van kinderopvang, zodat er nog enige sprake is van slaap. Maar ook het uitbesteden van kinderen aan anderen voor de opvoeding, heeft zijn nadelen. Natuurlijk worden de kinderen lichamelijk goed verzorgd en prettig beziggehouden. Maar een professionele kinderverzorgster kan onmogelijk de moederliefde vervangen, die de eigen moeder kan geven. Temeer daar het verloop en de dienstregeling vaak zo is dat de kinderen niet altijd te maken krijgen met dezelfde verzorgsters en verzorgers, waardoor er een band ontbreekt. Bovendien wordt een emotionele band met deze kinderen als ongewenst beschouwd, omdat de kinderen moeten hechten aan hun eigen ouders. Misschien dat daarom niet professionele kinderopvang, waar wel sprake is van altijd dezelfde verzorgster en daar wel een emotionele band mee opgebouwd kan worden, wordt tegengewerkt. Mooi dat de kinderen een band met hun ouders moeten hebben, maar dan moet daar wel tijd en gelegenheid voor zijn. In veel gevallen is dat er niet. De overwerkte vrouwen en de vermoeide mannen, die naast hun werk aan allerlei activiteiten willen meedoen, hebben helaas maar al te vaak geen tijd voor hun kroost. Dit heeft ook tot gevolg gehad dat kinderen minder goed dan vroeger worden opgevoed. Nog een gevolg van het feminisme is de veranderde gedachte over de rol van vader en moeder in de opvoeding. Naast de maatschappelijke gedachte dat een strenge behandeling van kinderen mishandeling zou zijn, moesten mannen zich in het kader van de emancipatie meer als vrouwen gaan gedragen en de misdragingen van hun kinderen met een mantel van liefde bedekken. Zij mochten hun traditionele en van God gegeven vaderrol, namelijk grenzen stellen aan het gedrag van hun kinderen, niet meer uitoefenen. Om contact te kunnen blijven hebben met hun kinderen, zijn veel mannen tegen beter weten in, hier met mee gegaan en hebben hun natuurlijke verantwoording voor de opvoeding van hun kroost vanuit het vaderschap verlaten. Het gevolg is dat vele jonge mensen nooit geleerd hebben dat er grenzen zijn aan hun egoïsme en er een toename is van onhandelbare jeugd. Het gevolg is dat vele kinderen geen echte naastenliefde leren kennen in hun jonge jaren en niets anders leren van volwassenen, dan dat de eigenliefde en het eigenbelang voor alles gaat. Is het dan verwonderlijk, als de waarden en normen in de samenleving, die toch al op een minimaal pitje staan vanwege de massale afval van God en Zijn orde, vervagen? Is het verwonderlijk dat er uitbarstingen komen van zinloos geweld, omdat de jonge mensen nooit geleerd hebben de rechten van anderen te respecteren, maar altijd geleerd hebben hun eigenliefde en eigenbelang te volgen? Is het verwonderlijk dat jonge mensen geen zin meer hebben de verantwoordelijkheid van kinderen hebben aan te gaan? Ook dit is een nadelig bijverschijnsel van feminisme. Niet de vrouwen, niet de gewone man en loonslaaf is er beter op geworden. Integendeel, het feminisme heeft hun, maar voornamelijk de vrouwen en hun kinderen, echter ook zij het in mindere mate de mannen, meer nadelen dan voordelen gebracht. Alleen de rijke bovenlaag is er beter op geworden, zij werden nog rijker aan materiele goederen en aan geld, omdat zij nog beter dan voorheen de verdiensten van de werkenden konden afromen. Ook om die reden wordt door hen, die de bovenlaag van de volkeren vormen, het werken van mannen en vrouwen het liefst in hele banen zoveel mogelijk bevorderd, zolang het hun maar geen geld kost om de dure kinderopvang mede te betalen. De

rijke bovenlaag is echter volledig blind voor de nadelen, die ook voor hen nadelen kunnen zijn. Zij moeten veel meer betalen aan beveiliging van goed en lijf, omdat het verschil tussen mijn den dijn niet meer voor een ieder duidelijk is. De reactie is het verminderen van de persoonlijke vrijheid van de bevolkingen. Door het koppelen van computers en in computers opgeslagen gegevens is het nu mogelijk om ieder mens, van de wieg tot het graf, in al zijn handelingen te volgen. De rijken hebben hier minder last van dan de armen, omdat zij bijvoorbeeld geen gebruik maken van sociale diensten en hun privacy door banken en andere instellingen beter gewaarborgd worden. Maar voor de armen in een samenleving is er een onderdrukking, die nog nooit zo is geweest en nog nooit zo mogelijk is geweest. Daar moeten wij, met het oog op de veiligheid van de rijken, mee leren leven.

Het streven van de rijken om de lonen te verlagen van de arbeiders stuit in heel West-Europa op het feit dat een substantiële verlaging pas mogelijk is als de vaste lasten van de arbeiders minder worden. Om de inkomsten van de arbeiders, in het hele proces van feminisme af te romen, is namelijk de grondprijs met duizenden procenten gestegen. De prijs van de fysieke grond zit echter verwerkt in alle goederen en diensten die wij kopen en afnemen. De energie wordt bepaald door wat de wereldmarkt ervoor betaald, niet door de kosten van winning en productie. Hierdoor zijn de vaste lasten van alle mensen omhoog gegaan. Voor de rijken hun inkomen vaak met een nog hoger percentage, maar de gewone loonslaaf, of hij zijn woning nu gekocht heeft of gehuurd, zijn de totale woonlasten zover omhoog gegaan dat hij wel een bepaald minimum moet verdienen om te overleven. Deze lonen kunnen niet concurreren met arme landen waar de waarde van de grond relatief, bij ons vergeleken, laag is gebleven. Daarom moeten wij altijd meer verdienen, tenzij de prijs van de grond omlaag gaat. De eerste tekenen hiervan zijn er al. De huizenprijzen stabiliseren en de banken bedenken constructies en geven hypotheeklen die hun, ook bij een substantiële vermindering van de grondprijzen geen verlies zal opleveren. Dat de loonslaven dit verlies zullen gaan lijden is hun domme pech. Maar de rijken zijn nu reeds bezig zich daarvoor in te dekken. Na het daadwerkelijk dalen van de grondprijzen kunnen dan de lonen omlaag. Ook dat zal zeker gebeuren. In 2004 is dat al gebeurd, door langer werken tegen hetzelfde loon. De snelle afbraak van de sociale voorzieningen past hier volledig in. Deze verzwaren de kosten voor de rijken en zijn niet meer nodig, nu er elders genoeg goed opgeleid personeel voorhanden is om het werk goedkoper en zonder sociale voorzieningen te verrichten. De globalisatie van de economie heeft deze werkers binnen het bereik van alle rijken op aarde, dus ook de rijken hier gebracht. De sociale voorzieningen, inclusief pensioenen, zijn in de ogen van de rijken volledig overbodig geworden en kunnen dus gerust verdwijnen. Vandaar de afbraak ervan.

Zoals u ziet, niet alleen in samenlevingen waar de verhoudingen duidelijk zijn, maar ook in onze ingewikkelde en ondoorzichtige samenlevingen zijn het een relatief gering aantal mensen, die de vruchten van de gehele samenleving grotendeels opeisen. Door de vorm en de grondslagen van onze economieën, welke voor het grootste deel gelijk getrokken is over de gehele wereld, worden verreweg het grootste deel van de mensen in economische slavernij gehouden. Zeker mag het aantal economische slaven en persoonlijke slaven samen op veel meer dan tachtig procent van de totale wereld bevolking worden ingeschat. Even voor uw geheugen: slavernij is het gedwongen afstaan van een gedeelte van de verdiensten aan andere mensen, dus particulieren. Dat dit gebeurd is aan te tonen en ik hoop het in dit boek aangetoond te hebben, hoe ingewikkeld de verbergingsmethoden tegenwoordig ook zijn. Het ingewikkeld maken van de samenleving heeft als voornaamste doel en functie dit mechanisme

die door velen als onrecht wordt ervaren in onze samenlevingen voor de meeste mensen te verbergen. Anders zou ook onze technologische samenleving niet zo ingewikkeld behoeven te zijn, maar helderder en inzichtelijker. Tenslotte is rijk en arm een natuurwet waar niemand zich voor hoeft te schamen. Alleen voor misbruik moet men zich schamen en dit verbergen.

Nog een ding wil ik graag toevoegen aan dit hoofdstuk, namelijk de ontwikkeling dat staatsbedrijven verkocht worden aan particulieren. Er zijn activiteiten in een technische samenleving als de onze, die van nature monopolistisch zijn. Daarom hebben bijna alle overheden deze reeds in de 19^e eeuw genationaliseerd. Natuurlijk zijn er wel uitzonderingen te vinden, maar de regel was dat de van nature monopolistische bedrijfstakken overheidsbedrijven moesten zijn om reden dat daarmee de gehele bevolking het beste gediend was. Zo werd in het verleden particuliere bedrijven zoals post en de spoorwegen door de staat opgekocht. Telegraaf en telefoon waren vanaf het begin staatsaangelegenheden, maar ook de aanvoer van schoon drinkwater en de afvoer van vuil, huisvuil en riolering, werd aan de overheid uitbesteed. Voor deze diensten moest en moet worden betaald, maar niet de winst stond op de voorgrond. Het ging om kwaliteit en continuïteit. De diensten werden aangeboden tegen betaalbare prijzen. Maar de bovenlaag van de bevolking zag mogelijkheden om winsten met deze diensten te creëren en die naar zichzelf toe te halen. Dus werd het fabeltje in het leven geroepen dat het particuliere bedrijfsleven deze diensten efficiënter en dus goedkoper kon aanbieden. In de Europese Unie werd het beleid ontwikkeld dat deze diensten zelfstandig gemaakt moesten worden en aan particulieren verkocht. Dit proces is nog steeds gaande. Het gevolg is, dat daar waar deze diensten reeds in handen van particulieren zijn, de dienstverleningen slechter en duurder is geworden. Ook is er onverantwoord bezuinigd op onderhoud waardoor bijvoorbeeld treinen uitvallen, of nog erger, de kans op ongelukken is vergroot. In Engeland waar de spoorwegen in particuliere handen zijn gevallen moet de overheid nu weer met belastinggeld bijspringen om te grote ongelukken op het spoor te voorkomen, omdat de rails niet waren onderhouden. In hetzelfde land komt de drinkwater voorziening in gevaar, omdat het buizenstelsel niet is onderhouden. In het telefoonverkeer is er een chaos ontstaan in de aanbiedingen, maar uiteindelijk is iedereen toch duurder uit. In Nederland werd, tegen het gezonde verstand in, de energievoorziening van elektra en gas geprivatiseerd en in ieder geval daardoor duurder gemaakt. Ga zo maar door. En dat enkel om, een relatief gering aantal mensen, meer van de inkomsten van de rest van de bevolking te kunnen laten afromen. Terwijl die bovenlaag van de bevolking er hoogstwaarschijnlijk zelf ook nadelen van ondervindt. Het wordt tijd dat de overheden weer eens hun verstand gaan gebruiken en van de nature monopolisten weer in eigen hand gaan nemen. De gehele bevolking is dan beter af.

Vele rijke mensen hebben altijd beweerd en beweren het ook nu nog dat zij diegenen zijn die de welvaart in de samenleving brengen. Na het lezen van dit boek tot dusver zal het u hopelijk duidelijk zijn dat dit nogal eens een leugen is. Zij zijn lang niet altijd een motor voor welvaart, maar soms een hinderlijke belemmering voor de welvaart van de meeste mensen op onze aarde. Hierbij heb ik het bijvoorbeeld over die rijken die alleen maar profiteren van hun rijkdom in ledigheid, maar geen echte bijdrage leveren aan hun samenleving. Maar ook over hen, die door hun hebzucht gedreven, beslissingen nemen en doordrukken, die voor vele mensen hun welvaart en welzijn aantasten. Zonder de te grote uitbuiting van de rijke medemensen, zou de gemiddelde welvaart van de wereldbevolking veel en veel hoger liggen. De opeenstapeling van kapitalen is echt niet nodig om de economie te laten draaien. Vele kleinere vermogens kunnen

dat ook. Het procentuele aantal van de economische meesters, dus van de bezitters, die ieder echter kleinere vermogens hebben, kan echt omhoog, zonder dat de economie enig gevaar loopt. In het volgende hoofdstuk leg ik u uit hoe een rechtvaardiger economie, die beter past in Gods orde, kan werken. Dan zult u ook zien dat er geen zware armoede en honger meer hoeven voor te komen. Maar rijken en arme mensen zullen altijd voorkomen, ook als de economie wel voor (bijna) iedereen doorzichtig zou zijn. Zoals het nu vaak al voor vele rijken duidelijk is waar hun rijkdom vandaan komt. Natuurlijk is domheid niet iets wat gereserveerd is voor de arme mensen, die komt ook veelvuldig voor onder rijke mensen. Zo zullen er ongetwijfeld veel rijke mensen zijn die, net als u misschien, niet doorhebben hoe de mechanismen van de economie werken en waarom er schrijnende armoede naast gigantische rijkdom is. Maar er zullen ook rijke mensen zijn, die wel degelijk beseffen dat hun rijkdom alleen maar aanwezig kan zijn, doordat anderen met minder dan hun verdiensten genoeg moeten nemen. Geld en bezit is echter een sterke drug waar iemand gemakkelijk aan verslaafd kan raken. Daarom is het in het belang van de rijken, om het waandenkbeeld in stand te houden dat zij altijd de motor en de redders van de economie zijn. Misschien dat zulke rijken, die wel weten dat hun rijkdom gebaseerd is op de te grote armoede van anderen, het hardst roepen dat zij diegenen zijn waar de arme mens zijn inkomen en eten aan te danken heeft. In werkelijkheid hebben zij hun eigen rijkdom soms te danken aan de honger van de slaven in de samenleving, persoonlijke en/of economische.

Aan het einde van dit hoofdstuk, waarmee de geschiedenis van op slavernij gebaseerde economieën wordt afgesloten, toch even een waarschuwing. Omdat de slavernij en het onrecht van de zelfzucht reeds millennia lang bestaan, kan geen mens persoonlijk verantwoordelijk worden gehouden voor de huidige belabberde toestand in onze wereld. Geen rijke, geen bestuurder van land of bedrijf en natuurlijk ook geen arme, die de gevolgen van het huidige economisch denken en handelen het zwaarst moet ondergaan. Het is dan ook niet goed om de rijken van hun rijkdom te beroven. Dit is reeds meerdere malen in de geschiedenis geprobeerd, maar had uiteindelijk toch steeds als gevolg dat de meesters misschien van persoon en naam veranderde, maar dat het voor de slaven, of het nu persoonlijke slaven waren of economische slaven, niets uitmaakte. Nee de enige kans om van alle onrechtvaardigheid af te komen is terug te keren naar Gods orde, niet alleen in economisch opzicht, maar in alle denken en handelen. Toch ben ik er nu wel van overtuigd dat slavernij, in welke vorm dan ook, altijd zal blijven bestaan en ook als zodanig niet onrechtvaardig is, omdat het een natuurwet is, en bij persoonlijke slavernij het noodzakelijk gevolg van twee natuurwetten. Maar daarover in volgende hoofdstukken meer. Zolang wij mensen er niet toe bereid zijn om tot Gods orde terug te keren en dit daarom niet doen, zolang zal er ongerechtigheid op deze aarde zijn. Wat een rechtvaardiger basis is voor de economie is en wat ik versta onder Gods orde in de economie en hoe de economie en dus de samenleving een stuk rechtvaardiger kan zijn, dat kunt u in het volgende hoofdstuk lezen.

Hoofdstuk 8: De voorwaarden voor een rechtvaardiger samenleving.

Als de onrechtvaardigheid in de economische verhoudingen tussen mensen reeds millennia lang duurt en voorkomt in alle ons bekende maatschappij vormen, is er dan wel een rechtvaardiger economie denkbaar, waarin geen slavernij, noch persoonlijke slavernij, noch economische slavernij, in voorkomt? Deze belangrijke vraag moet eerst beantwoordt worden, willen wij zinvol na kunnen denken over een samenleving zonder enige vorm van slavernij. Persoonlijk beantwoord ik deze vraag volmondig met nee, een samenleving zonder slavernij is niet mogelijk. Want ik geloof werkelijk dat God ons een onveranderlijke natuurwet heeft gegeven, die er voor zorgt dat er altijd rijke en arme mensen zijn. Ook omdat deze natuurwet vanuit onze menselijke natuur te achterhalen valt, zelfs als er in geen God geloofd wordt. Ik geloof werkelijk in de natuurwet, die ik in de volgende hoofdstukken nog verder zal uitdiepen, dat kinderen eigendom zijn van hun ouders en in ieder geval het eigendom móeten zijn van volwassenen voor hun eigen welzijn. Uit de eerst genoemde natuurwet volgt de economische slavernij, uit de combinatie van de eerst genoemde natuurwet met de tweede genoemde natuurwet de persoonlijke slavernij. Wel is een rechtvaardiger samenleving, met een grotere welvaart en welzijn voor alle mensen, of nagenoeg alle mensen niet alleen mogelijk, maar ook door God zo bedoelt. Maar laten wij kijken of er in het verleden een samenleving is geweest zonder enige vorm van slavernij en, indien dat zo is, waar het mis is gegaan. Ik denk dat hooguit in de eerste eeuwen na de schepping van Adam en Eva er wel degelijk een rechtvaardige samenleving is geweest, zonder persoonlijke slavernij. Iemand die niet in het bestaan van God geloofd zal moeite hebben met elk idee van Schepping. Wie wel in God gelooft, maar zich op het verkeerde been heeft laten zetten door de evolutietheorie zal ook moeite hebben met de schepping van de eerste mensen. Maar denkt u nu werkelijk, dat alle zeer wijze natuurwetten en de miljarden genen, die in het erfelijk materiaal van een mens zitten, door toeval zijn ontstaan? Is dat niet hetzelfde als dat u een hoop bouw materiaal bijeenbrengt en op een hoop gooit en dan gaat zitten wachten tot daaruit vanzelf een mooi huis wordt samengesteld? Waar voor het maken van een huis de mens als schepper optreedt, daar treedt voor het ontstaan van alle leven en levensvormen God als Schepper op. Zeker waren er ook vóór Adam en Eva mensen, of in ieder geval op mensen lijkende wezens. Maar dat pas Adam en Eva geestelijk zijn geschapen naar Gods beeld en gelijkenis, laat zich afleiden uit het feit dat alle vormen van beschaving pas ná de schepping van Adam en Eva zijn ontstaan. Geloof verder wat u zelf wilt, maar ik geloof niet de evolutietheorie, maar in een reeks van elkaar opvolgende scheppingen, welke de aarde voor ons mensen bewoonbaar moesten maken.

Waarom ik denk dat in de eerste eeuwen na de schepping van Adam en Eva geen persoonlijke slavernij bestond is dat, ondanks de zondeval van het eerste mensenpaar, de mensen nog heel goed wisten dat God bestaat en wat binnen Gods orde is en wat er buiten valt. Slavernij past weliswaar binnen Gods orde, maar alle mensen wisten dat de medemensen familie waren. Hun als koopwaar te zien ging hun waarschijnlijk veel te ver en werd waarschijnlijk gezien als het ontbreken van naastenliefde voor die broeder en/of zuster. Terecht zullen deze eerste mensen geloofd hebben dat het verkopen van een mens een gruwel is in Gods ogen. Want iemand, die niet als familie wordt beschouwd als slaaf gebruiken is iets anders dan de eigen kinderen, neven en nichten als slaaf gebruiken. Bovendien waren de mensen nog gering in aantal, de grond om zich heen zeer ruim en er zich nogmaals heel goed van bewust, dat zij allen afstammelingen van Adam en Eva waren en dat álle mensen dus broeders en zusters waren. Maar eigenlijk ging het reeds mis met de zondeval van Adam en Eva. Deze zondeval was niet, dat zij van een verboden

vrucht aten, maar dat zij op de eerste plaats ongehoorzaam waren aan God en op de tweede plaats zo hoogmoedig waren, dat zij aan God gelijk wilde worden. Dat was de eigenlijke zonde. En deze zonde hebben wij allen geërfd. Het maakt dus deel uit van de erfzonde, zoals de Bijbel het omschrijft, maar tegenwoordig zouden wij zeggen dat het in de genen zit. Bovendien zal in de eerste eeuwen na de schepping van Adam en Eva eigenlijk geen samenleving bestaan hebben, zoals wij die tegenwoordig kennen. De aartsvaders, Adam voorop, hadden zo groot gezag, dat hun nakomelingen hen gehoorzaamden uit liefde, wanneer er iets te beslissen viel. De ruimte was nog zo groot en de mensen zo gering in aantal, dat het nog niet nodig was leiding te geven aan een volk. Ieder kon volop van de vruchten van de aarde plukken, zonder elkaar in de weg te zitten. Zonder leiding en zonder mensen die daarvan moeten leven, kan iedereen voor zichzelf en zijn gezin zorgen en is er geen verschil tussen de mensen, in die zin, dat er nauwelijks verschil is in rijkdom en macht. Het enige verschil is de gehoorzaamheid van kinderen aan hun ouders en grootouders, die hun werkkraft zonder twijfel soms voor hun eigen behoeften gebruikten. Hoe dan ook, wij mensen hebben allemaal een sterke neiging tot ongehoorzaamheid en tot hoogmoed en zelfoverschatting. De eerste mensen, die hun broeders en zusters dwongen voor hen te werken, moeten gelooft hebben dat dit buiten de orde van God viel. Maar zoals gezegd, ongehoorzaamheid zat een ieder ingebakken. Wellicht was het daarom nodig dat een groot aantal mensen, desnoods gedwongen, gehoorzaamheid en nederigheid leren. Maar de meesters wilden uit eigenbelang en ongehoorzaam als zij waren, ter wille van hun eigen gemakkelijke leven, toch mensen in eigendom houden, die niet hun kinderen of kleinkinderen waren. Want de macht over volwassen kinderen is beperkter dan die over slaven in eigendom. In hun hoogmoed dachten zij na een tijdsspanne ongetwijfeld dat zij beter waren dan de broeders en zusters die zij onderdrukten. Waarschijnlijk susten zij hun geweten door hun broeders en zusters, welke zij als slaven hielden, te beschouwen als niet meer dan beesten, zoals ook hun verre nazaten uit het Europa van de modernere tijd, honderden jaren lang, zichzelf wijs maakten dat zij meer mens waren, dan hun gekleurde medemensen. Bovendien zullen er enkele honderden jaren, nadat de eerste mens was geschapen, zoveel mensen zijn geweest, dat sommige, zeker voor zichzelf, konden volhouden dat de mensen die zij in slavernij brachten geen familie waren. Daarmee was de persoonlijke slavernij geboren. Naarmate dat de mensen steeds minder wisten van God en Zijn orde voelde ook de eigen kinderen, die bezit zijn, aan als iets waar mee gedaan kon worden wat maar in de verharde harten van hun ouders opkwam. En daarmee kwam ook het verkopen van de eigen kinderen waarschijnlijk al spoedig in zwang. Feitelijk is hoogstwaarschijnlijk de grootste bron van persoonlijke slavernij altijd, of bijna altijd, de verkoop van kinderen door hun eigen ouders geweest. Maar daarvoor heb ik geen juridisch aantoonbare bewijzen, het is een onderbouwd vermoeden.

In het begin zal de samenleving zonder persoonlijke slavernij zeer eenvoudig zijn geweest. Grond was er in overvloed, dus iedereen kon net zoveel grond in bezit nemen en ontginnen als hij nodig had. De aan deze mensen welbekende geboden van liefde, zowel God liefhebben boven alles, alsook de naastenliefde, gaf een natuurlijk respecteren van elkaars grond aan. Eigenlijk geven de liefdesgeboden, zoals Jezus ons die geleerd heeft, de basis voor de gehele samenleving. Jezus leerde ons dat wij God moeten liefhebben met geheel ons hart, geheel onze ziel en geheel ons verstand als eerste gebod. Als tweede gebod, gelijkwaardig aan het eerste gebod en niet los verkrijgbaar, leerde Hij ons dat wij onze naasten moeten liefhebben in dezelfde mate als wij ons zelf liefhebben. Dus elk mens behandelen zoals wijzelf behandeld zouden willen worden, als wij in de plaats van die medemens zouden zijn. Mozes kreeg van

God nog een verduidelijking van deze liefdesgeboden door de Tien Geboden, die eigenlijk alle handelen al van de gehele samenleving in zich droeg. Want wie deze geboden serieus neemt, wil helemaal niet bezitten wat van een ander is, omdat dat tegen de liefde in gaat. Maar mensen namen en nemen deze geboden echt niet serieus, als zij in de eerste eeuwen na de schepping van Adam al zo begrepen zijn. Bovendien, het houden van slaven hoeft niet persé tegen de liefde in te gaan, het ligt er helemaal aan hoe met de mensen omgegaan wordt. Zou het houden van slaven wel tegen de liefde in gaan dan zou ook een werkgever geen werknemers mogen hebben, omdat ook hij van hen een gedeelte van hun verdienste afneemt voor eigen gebruik. Ook arbeiders staan in een gezagsverhouding met hun bazen. Zoals gezegd, naastenliefde is een medemens behandelen zoals iemand zelf behandeld wil worden, als hij in de plaats van die naaste zou zijn. Daar zit nu net de kneep. Een bediende wil als een mens en als een bediende behandeld worden en zou echt ongelukkig worden als zijn meester hem als een gelijke zou behandelen. Daar kan hij helemaal niet tegen, daar wordt hij brutaal en hoogmoedig van en is al na enige tijd niet meer als bediende handhaafbaar. Maar hij mist wel de rijkdom van zijn opdrachtgever. Zonder deze rijkdom kan hij het niet redden. Daarom getuigt het van liefde om ieder mens in zijn eigen waarde te laten en de waarde van een bediende is anders dan die van zijn werkgever. De joden hadden persoonlijke slaven. Daarom gaf Mozes ook richtlijnen hoe met persoonlijke slaven om te gaan. Vergeet hierbij alstublieft niet dat toen Mozes zijn boeken schreef, het al meer dan tweeëneenhalf millennium na de schepping van Adam en Eva was en slavernij was toen al zo gewoon dat mensen zich terecht geen wereld zonder slaven konden voorstellen. Want alleen als er geen hiërarchie in een samenleving is, kan een samenleving zonder slaven, anders zullen er altijd mensen zijn die een gedeelte van hun verdiensten in moeten leveren aan anderen. Zo'n samenleving is ondenkbaar en zal nooit voorkomen. Zelfs in de kleinste kern van een samenleving, een gezin, komt hiërarchie voor. Ook elke club en kleinste dorp kent zijn hiërarchie, wij mensen kunnen gewoon niet zonder. Maar dat betekent nog niet dat slaven in Gods ogen minder zijn. Ook een rijk man moet weten, dat de minste onder zijn bedienden niet minder mens is dan hij, maar wel slechter beloond wordt en meestal minder aangename bezigheden heeft. Toch kan een bediende, die zichzelf kent, soms heel gelukkig zijn dat hij het werk van zijn meester niet heeft, omdat dat werk voor hem te moeilijk is. Niet elk mens is met gelijke gaven geschapen. Wie zo leeft zal zijn naasten behandelen zoals hijzelf behandeld zou willen worden, als hij in de plaats van de ander zou zijn. Wij begrijpen vanuit ons verstand al, dat in principe elk mens evenveel waarde heeft. Daarom zijn wij ook min of meer rijp voor een nieuwe en betere wereld, waarin onrechtvaardigheid minder voorkomt. Maar eerst moeten wij begrijpen hoe we de economie hiervoor zouden moeten inrichten.

De grondslag van onze moderne economie en ons moderne begrip van de economie is gebaseerd op onwaarheid. De grondslag is dat het kapitaal de middelen tot produceren verschaft. Dit is niet waar! Zoals de Amerikaanse econoom George Henry reeds in 1890 in een boek bewees, de werkelijke grondslag voor de economie is de arbeid. Eerder heb ik reeds aan proberen te tonen, dat met een groot kapitaal niemand iets kan op een onbewoond eiland, maar wie kan werken die kan overal, waar hij niet belemmert wordt door medemensen en geen last heeft van een menselijke hiërarchie, een redelijk tot goed bestaan opbouwen. Dit ga ik niet herhalen. Wel wil ik enkele argumenten van George Henry uit de doeken doen.

De arbeid schiet het kapitaal voor, omdat er eerst een periode gewerkt moet worden alvorens het loon wordt uitbetaald. De kosten van levensonderhoud van de arbeider, moet de arbeider

eerst zelf voorschieten en pas na productie én de mogelijkheid deze productie te verkopen, krijgt de arbeider zijn deel van de productie. Immers de arbeider krijgt pas betaald als hij zijn arbeid reeds lang heeft uitgevoerd. Een dagloner aan het einde van de dag, maar de meeste arbeiders aan het einde van de week of maand. (Overig is het bij persoonlijke slavernij net andersom. De meester koopt een slaaf en geeft daarvoor dus kapitaal uit en nog voordat de slaaf aan het werk kan worden gesteld, zal de meester hem vaak eerst voedsel en drinken moeten verschaffen. Hier heeft het kapitaal wel de eerste kosten) Weliswaar is er bij een productie ook materialen en gereedschap nodig. Maar de materialen worden vaak ingekocht op krediet, waar dan ook weer de arbeid de voorschotten voor verstrekt. Het gereedschap is reeds eerder verkregen overschot van de arbeid, ook omdat vaak het merendeel van de winst naar de ondernemer gaat. Ook het gereedschap kon niet geproduceerd worden zonder arbeid. De arbeid wordt door een ondernemer in onze economie als een kostenpost gezien, maar is in werkelijkheid niet alleen het middel om een opbrengst te genereren, maar de arbeidsbeloning is ook het doel van de productie. In onze economie is het de kapitaalverschaffer die, soms met lui niets doen, een vet inkomen kan verwerven. Wanneer een economie rechtvaardig zou zijn, is het niet de kapitaalverschaffer, maar de arbeid die met de grootste winst gaat strijken. Nu zijn de kosten van een product opgebouwd uit de ingeschatte kosten van gereedschap, van machines, die bij elke productie een beetje slijten, de materialen en het arbeidsloon, verhoogd met de indirecte kosten, welke niet aan een product kunnen worden toegerekend, zoals financiering, administratie, verkoop en leiding. Elke kleine ondernemer in een eenmanszaak rekent anders. Daar spelen de directe kosten van gereedschap, financiering, verkoop en administratie een rol, naast het gebruik van materialen. Maar de winst is de vergoeding voor de geleverde arbeid. Wanneer arbeid als hoofdfactor van de economie wordt gezien, dan geldt dit voor alle bedrijven in de samenleving. Dan staat niet meer het maken van winst voorop, maar de continuïteit van het bedrijf en de welvaart en welzijn van de medewerkers. Eventuele kapitaalverschaffers zullen een vergoeding kunnen bedingen, maar niet meer het leeuwendeel van de winst in hun zak steken. Eigenlijk zijn er in onze huidige economie reeds bedrijven die zo min of meer proberen te werken. Deze bedrijfsvorm is bedacht door de Focolare beweging en wordt nieuwe economie genoemd. Maar het kan nooit een goede kans van slagen hebben en massaal worden toegepast, omdat de grondslagen van de economie, de basis waarop wij werken en denken, gebaseerd blijft eigenbelang. Bovendien is dit handelen wel menslievend, sociaal en liefdevol, maar het lijkt mij in tegenspraak met de natuurwet van rijk en arm, omdat het de rijkdom van de bezitters aantast. Goed voor idealisten, maar niet massaal toepasbaar.

Maar wat is dan wel een basis voor een rechtvaardige economie? Wel, dat is de arbeid als belangrijkste, omdat alleen met menselijke arbeid en de door mensen ingezette dieren, gereedschap en machines een productie kan worden gemaakt. Daarbij staat de arbeid voorop, omdat er geen gereedschap of machines zijn zonder voorafgaande arbeid en ook dieren geen bruikbare prestatie leveren zonder training en leiding door de mens. Ook machines werken niet zonder tussenkomst van de mens. Zelfs de meest moderne computergestuurde robots hebben mensen nodig voor onderhoud en sturing. Zonder menselijke arbeid staat het gehele leven stil. Aan deze waarheid doen volledig geautomatiseerde fabrieken niets af, omdat ook die gecontroleerd en in stand moeten worden gehouden door mensen, dus door menselijke arbeid.

Ook mensen die van een pensioen leven of rentenieren van hun geld, hebben niets aan hun geld en vermogen, zonder menselijke arbeid in het heden. Voor het geld, welke zij als ruilmiddel hebben en waar zij hun rechten op goederen en diensten mee kopen, kunnen zij alleen wat

kopen, als andere mensen dit geld willen inruilen voor hun arbeid. Want aan lang geleden verdiend geld heeft niemand iets om een brood voor te kopen, als er nu geen bakker zou zijn die dat brood zou bakken. Maar daarvoor moet er al een boer zijn geweest die het graan geteeld heeft en voor het meel bij de bakker komt, een molenaar die het graan gemalen heeft. Dat alles is arbeid in de tegenwoordige tijd. Het vermogen op zich is dus alleen wat waard, zolang er andere mensen zijn, die bereid zijn het als betaling te accepteren. Ook daaruit kunt u de prioriteit van de arbeid aflezen. Tot zover de toelichting op de denkbeelden van George Henry. Bewust heb ik ook elementen van techniek en economie van na zijn tijd hierin meegenomen.

Het ideale beeld van George Henry is echter niet in overeenstemming met Gods natuurwet, die zegt dat er altijd rijke mensen en arme mensen zullen zijn. En een natuurwet is onverbiddelijk en onveranderlijk, daar tegen in gaan levert onwaarheid en onrechtvaardigheid op. En zo klopt het ook niet dat de arbeid het merendeel van de winst zal innen. Want om arbeid te verrichten zijn wel degelijk kapitaalgoederen nodig. Het is waar dat deze ontstaan zijn door vroegere arbeid, maar de vruchten van deze arbeid zijn reeds lang in andere handen over gegaan. Hetzij door verkoop van het kapitaalgoed, hetzij doordat het bedongen loon voor het vervaardigen van het kapitaalgoed is uitbetaald. Diegenen die de beschikking hebben over de kapitaalgoederen vragen hier terecht een vergoeding voor, of laten mensen voor een bedongen beloning werken met deze kapitaalgoederen, om de rijkdom van de bezitter te vergroten. Dat is volledig in overeenstemming met de natuurwet over rijk en arm. Dat is ook volledig in overeenstemming met de geschiedenis van de mensheid. De arbeid wordt heden betaald in geld. Maar er zit een groot risico aan ons hedendaagse geld. Vroeger was het geld nog inwisselbaar tegen goud, welke zijn waarde min of meer wel behield. Tegenwoordig is de waarde van het geld van een land bepaald door vraag en aanbod op de geldmarkt. De waarden van alle valuta is dus een relatieve waarde geworden. En daarin zit een levensgroot gevaar. Want begin van de 90er jaren van de 20^e eeuw was nog 90 % van de wereldhandel in geld gerelateerd aan de stroom van goederen over de wereld. Ongeveer 10 % van de handel in geld was puur speculatief. Rond het jaar 2000 was het precies andersom. Ongeveer 90 % van de wereldhandel in geld was speculatief en ongeveer 10% van die handel volgde de goederenstromen in de wereld. Deze luchtballon moet een keer knappen. Het is dus niet de vraag óf de wereldwijde geldhandel zal instorten en daarmee alle economieën in de wereld zal meeslepen in een chaos, zoals wij die nog nooit hebben gekend en die nu nog volledig onvoorstelbaar is, maar wanneer en hoe. Want alle economieën op de wereld zijn op geld gebaseerd. Als deze trend van de geldhandel zich zo voort zet, dan kan het echt geen tientallen jaren meer duren, voordat wij leven in een wereldwijde economische en daardoor ook maatschappelijke chaos. Overigs is dit ook weer een kwalijke vrucht van een te groot geworden egoïsme onder de mensen.

Wanneer de arbeid prioriteit heeft, dan stelt die niet veel voor zolang de grond is afgesloten voor gebruik. Pas als niemand méér van de grond kan en mag opeisen, dan hij met zijn personeel, zijn vrije arbeiders, dus economische slaven en/of zijn persoonlijke slaven kan bewerken en nuttig gebruiken, dan pas komt er voldoende grond vrij om vrije mensen in alle vrijheid te laten kiezen tussen een bestaan in loondienst of op eigen grond. Wel moet hier bij aangetekend worden dat dan de lonen, volgens de wet van vraag en aanbod, zullen neigen naar het niveau dat verdient kan worden op de dichtstbijzijnde vrije grond. Ook moet dan worden aangetekend, dat er een grote vraag zal zijn naar persoonlijke slaven, die dan immers

goedkoper kunnen zijn, en soms gemakkelijker verkrijgbaar zijn dan economische slaven. Tenzij God ons mensen veranderd, zal die vraag ongetwijfeld worden ingevuld.

Volgens George Henry kunnen wij uit de prioriteit van arbeid de natuurlijke grondslagen en de basis van een rechtvaardige economie afleiden. Omdat hij met het definiëren van deze grondslag volgens mij gelijk heeft, al zal het de verschillen in rijkdom, of de slavernij, niet opheffen, licht ik ze hieronder toe. De basis voor een rechtvaardige economie is, volgens mij, net als de Tien Geboden op alle andere gebieden van het menselijk leven, specificaties van Gods liefdesgeboden. Zij worden verplichtingen genoemd. Er zijn er zeven waarvan vier voor het individu, de particulier of de vrije mens genoemd en drie voor de samenleving, vertegenwoordigd door hun overheid. Eerst maar even deze economische plichten noemen en daarna toelichten:

Verplichtingen voor de individuele mens, de particulier:

- 1 De hem toegewezen grond beheren als een goed huisvader;
- 2 Een ander vrijlaten in het rechtmatig gebruik van zijn grond;
- 3 Iedereen moet zorgen voor zichzelf en de zijnen;
- 4 De economische pacht afdragen aan de gemeenschap.

Verplichtingen voor de samenleving, vertegenwoordigd door haar overheid:

- 1 Er op toezien dat alle particulieren hun verplichtingen nakomen;
- 2 Zorgen voor diegenen in de samenleving, die niet voor zichzelf kunnen zorgen;
- 3 De economische pacht innen.

De meesten van deze zeven regels klinken bekend in de oren en worden, min of meer, zelfs nu reeds nageleefd. Hoewel er bij een nadere beschouwing van deze regels toch kan blijken, dat wij ze niet helemaal goed hebben begrepen. Maar één term zal u ongetwijfeld onbekend zijn, namelijk die van de economische pacht. Daarom ga ik eerst toelichten wat economische pacht is en waarom de samenleving daar recht op heeft. De economische pacht kan als volgt worden gedefinieerd:

De economische pacht is dat deel van het inkomen, dat niet verdiend wordt door eigen arbeid, maar doordat er een gemeenschap, een samenleving aanwezig is.

Dit klinkt ingewikkeld, maar is eigenlijk heel eenvoudig. Wie goede grond bewerkt, maar op een onbewoond eiland zit, zonder een goede verbinding met andere eilanden of het vaste land, die zal een hoeveelheid voedsel kunnen verbouwen en een huisvesting maken. Maar nooit boven een bepaald welvaartspeil kunnen komen, omdat de eigen arbeid hiervoor eenvoudig te kort schiet. Bovendien kan een eventueel overschot aan vervaardigd product niet, of slechts zeer moeilijk, met anderen worden geruild of aan anderen verkocht, wat het produceren van

overschotten zinloos maakt. Maar wie producten maakt in een samenleving, zal het overschot aan producten gemakkelijk aan andere mensen kunnen verkopen, of ruilen tegen andere goederen en/of diensten. Daardoor zal die persoon meer inkomsten kunnen verwerven, dan wanneer er geen gemeenschap om hem heen bestond. Wie dus aan de rand of buiten een samenleving produceert, zal geen of weinig profijt hebben van die samenleving, maar wie midden in diezelfde samenleving produceert, zal daar veel profijt van hebben. Dat extra profijt, boven de eigen verdiensten door arbeid verkregen, is de economische pacht. Dit extra profijt komt aan de gemeenschap, de samenleving toe, omdat zij die genereert. En deze economische pacht moet verplicht worden afgedragen. Want door het innen van de economische pacht kan de samenleving een overheid kiezen, die erop toeziet dat de inwoners van die samenleving in alle rust en veiligheid hun werk kunnen doen en hun leven leiden. Op alle gebieden, dus ook op economisch gebied, moet deze overheid namens de samenleving erop toezien dat alle individuele burgers, inwoners van de samenleving, gemeenschap of land, aan hun verplichtingen voldoen. Van de geïnde economische pacht moet diezelfde overheid al die inwoners helpen en ondersteunen, die niet voor zichzelf kunnen zorgen. Daarvoor is een inkomen voor de samenleving noodzakelijk. Omdat van de individuele mensen niet méér gevraagd wordt, dan dat zij datgene wat de samenleving genereert aan inkomsten, en dus toekomt, afstaan, is deze pacht hoogst rechtvaardig. Door het innen van deze pacht door de overheid worden alle belastingen, het woord zegt het al: be-lasten, in principe volledig overbodig. Alleen als er meer taken van de overheid wordt verlangd, dan op basis van de natuurwetten redelijk is, kan voor dat doel belasting worden geheven, als de economische pacht hier onvoldoende voor is.

De vraag is natuurlijk hoe deze economische pacht wordt berekend. Daar houd ik me hier niet mee bezig. Als deze nieuwe economie zou worden ingevoerd, dan zijn er altijd veel knappere mensen dan ik te vinden, die precies kunnen uitrekenen welk gedeelte van het inkomen uit eigen arbeid komt en welk gedeelte toebehoort aan de samenleving. Maar zeker is dat wanneer niemand de grond dan kan opeisen als zijn eigendom, maar dat iedereen pachter is van de grond, er dan altijd aan de rand van de gemeenschap voldoende vrije grond overblijft om te bewerken. Vrije grond waar geen economische pacht over verschuldigd is. Bij grond moet u ook in dit geval niet alleen denken aan de letterlijke grond, die ook natuurlijk, maar ook alle andere grond om arbeid te kunnen verrichten. Dus ook het volkomen vrij zijn van ambachten en beroepen. Er kunnen langs de rand van gevestigde ambachten en beroepen voor nieuwkomers goede gronden zijn, waarop die pachtvrij hun arbeid kunnen uitoefenen. Maar ook de minder vruchtbare grond in letterlijke zin, waar eigenlijk niemand een pacht prijs voor over heeft, kan als pachtvrije grond worden aangemerkt. Wij zullen allen waarschijnlijk verbaasd zijn hoeveel grond er vrij komt voor productie, als deze grond niet langer is afgesloten voor gebruik door de huidige eigenaren die het niet gebruiken, maar alleen bezet houden. Bovendien hoeft er geen belasting meer betaald te worden. De huidige belastingen zijn enkel noodzakelijk, omdat de economische pacht nu in de zakken van particulieren verdwijnt, waardoor de overheid wel gedwongen is langs andere wegen de, voor haar functioneren, benodigde inkomsten binnen te halen. Natuurlijk wordt de economische pacht nu niet afgedragen door particulieren, sterker nog, de particulieren weten niet eens dat er economische pacht bestaat. Ook de overheden hebben het bestaan hiervan reeds vele eeuwen geleden vergeten. Maar willen wij ooit komen tot een rechtvaardiger samenleving, dan zullen wij als samenleving de economische pacht bij de particulieren moeten gaan innen. Sterker nog, het is geen vrijblijvend iets of de samenleving deze economische pacht gaat innen of niet, maar een

plicht die dwingend nagekomen moet worden. Evenals de overheid namens de samenleving de economische pacht moet innen en deze niet bij de inwoners mag laten, mogen de inwoners de economische pacht ook niet zelf houden, maar moeten deze afdragen aan de samenleving, vertegenwoordigd door haar overheid.

Hiermee zijn in weze de regels over de economische pacht voldoende uitgelegd. Het zal nu duidelijk zijn wat economische pacht is en dat deze moet worden afgedragen door de particulier en geïnd door de overheid. Het zal ook duidelijk zijn dat dit afdragen zeer rechtvaardig is en voor iedereen als rechtvaardig zal aanvoelen. Zowel de verplichting van de particulier, de mens of een bedrijf met rechtspersoonlijkheid is duidelijk, alsmede ook de verplichting van de hem omringende samenleving. Maar, omdat aan de economische pacht eigenlijk het hele gebouw van de economie hangt, toch nog een nadere toelichting. Nu bestaat nog grootgrondbezit en, wie de grond niet in eigendom heeft, die wordt verhinderd om deze grond voor eigen rekening te cultiveren en er zijn inkomen op te verdienen. Maar wanneer economische pacht moet worden afgedragen over het gehele grondbezit, dan geven de grootgrondbezitters uit financiële overwegingen hun grootgrondbezit, voorzover zij die niet gebruiken, graag vrijwillig op. Immers de economische pacht wordt niet noodzakelijk geheven over de werkelijke verdiensten op een stuk grond, maar op de potentiële verdiensten. Het wordt op die manier voor geen enkel mens meer mogelijk, om grond voor anderen af te sluiten. Want ook al laat een rijk man een goed stuk grond braak liggen, of maakt er een siertuin van, als die grond verpacht kan worden, dan zal hij toch de economische pacht moeten opbrengen. Ook vrije grond aan de rand van de samenleving kan door pachtwetten vrij worden gemaakt voor werkelijk gebruik en het onmogelijk gemaakt worden, dat de ene particulier deze grond ongebruikt afsluit voor een ander. Dat kan bijvoorbeeld door geen grond in pacht te geven aan iemand, die deze grond niet kan of wil gebruiken. Alleen gronden die gebruikt kunnen worden door de pachter en zijn personeel, ook als de pachtprijs nihil is, zouden door de gemeenschap aan particulieren in beheer mogen worden gegeven. En dan bestaat er geen grootgrondbezit meer. Als vanzelf wordt door het afdragen van de economische pacht de grond vrij gemaakt voor bewerking, ook grond die door ligging of kwaliteit als pachtvrij wordt beschouwd. Dan gaat het niveau van de mensen in loondienst neigen naar het niveau, welke minimaal kan worden verdiend op de nabij gelegen vrije grond. Daarmee komt deels een einde aan de economische slavernij, omdat de mensen dan een reële keus hebben tussen loondienst en zelfstandig werken. Geen enkel vrij mens hoeft dan meer alleen zijn arbeid aan te bieden, hij is vrij om op vrije grond te gaan werken en daar een inkomen uit te verwerven. Dat is gedeeltelijk een fictie, omdat vele mensen het niet in zich hebben om zelfstandige ondernemers te worden. Daarom ook zal er aan de economische slavernij niet werkelijk een einde komen. Maar de lonen gaan wel omhoog. Als de welvaart erg hoog wordt, dan is er de neiging bij de arbeider om zich meer te voelen dan hij is. Dan gaat de arbeider denken dat hij gelijkwaardig is aan zijn baas. Dat is heden in Europa en Noord-Amerika reeds de reden voor de vraag naar persoonlijke slaven. Maar de hogere lonen van de gewone arbeider, gelijk of nagenoeg gelijk aan wat er op pachtvrije grond verdiend kan worden, zal deze vraag alleen maar laten toenemen. Dus de welvaart neemt toe, maar of de lonen werkelijk het peil van de verdienste op vrije grond zal bereiken, is nog de vraag, evenals of er voldoende vrije arbeiders over blijven om het noodzakelijke werk te verrichten. Waarschijnlijk zal persoonlijke slavernij wederom een dwingende noodzaak blijken. Ik twijfel er niet aan dat deze, legaal of illegaal, zal worden ingevuld. Als de vraag naar persoonlijke slaven onuitroeibaar blijkt en de mensen beseffen dat dit niet tegen Gods orde in gaat, dan zal er wel sprake zijn van legale persoonlijke slavernij.

Wanneer de mensen volgens de liefdeswetten van Jezus, welke de 10 Geboden van Mozes inhouden en deze 7 economische regels (die feitelijk reeds in de 10 Geboden zijn verwerkt), dan is dat ook niet onrechtvaardig. Daarover verderop meer. Wat geldt voor het afsluiten van letterlijke grond, geldt in dezelfde mate ook voor de wetten en vergunningen die nodig zijn om ambacht of beroep uit te oefenen. Wanneer zo'n vergunning of eis van opleiding leidt tot het betalen van economische pacht, omdat andere mensen zonder een vergunning of de benodigde opleiding van werken worden uitgesloten, dan zullen velen vergunninghouders vragen om het vernietigen van het vergunningstelsel en/of de eis van opleiding. Alleen daar waar het uitoefenen van een ambacht of beroep werkelijk levensgevaarlijk is voor andere mensen, wanneer dit ondeskundig gebeurt, is een eis van opleiding noodzakelijk, maar dan is de economische pacht ook terecht, omdat er toch veel met zo'n ambacht of beroep kan worden verdiend. Zou dat niet zo zijn, dan zou niemand zich inspannen om zo'n opleiding te voltooien. Echter, in een rechtvaardige economie zal niemand meer grond als eigendom opeisen. Alle grond behoort toe aan God en wordt beheerd door de samenleving. Eigendom van grond, maar niet het bezit ervan, is in een rechtvaardiger economie uitgesloten.

Als alle grond aan God toebehoort en in beheer van de samenleving is, dan zullen natuurlijk ook alle delfstoffen en schatten, welke in de bodem verborgen liggen, toebehoren aan de samenleving en niet aan een particulier. Die mag hoogstens een redelijk vindstersloon ontvangen, wanneer hij een schat vindt waar niet naar gezocht is. Maar de opbrengst komt toe aan de samenleving. De economische pacht heeft echter, zoals u reeds kunt raden, ook het gevolg dat te hoge inkomens effectief worden afgeroomd. Dat is ook rechtvaardig, want niemand kan met eigen arbeid of met de arbeid van zijn slaven nu eenmaal vele miljoenen, laat staan miljarden verdienen. De huidige rijken hebben teveel naar zich toe getrokken, ten koste van teveel aan menselijk leed. Natuurlijk is het opbouwen van een groot vermogen mogelijk. Maar slechts weinigen zullen meer dan enkele miljoenen of nog meer bezitten. Met miljoenen of miljarden heb ik het over de gedevalueerde waarde van de Euro of Amerikaanse Dollar, die ongeveer evenveel waard zijn. Maar ik kan mij voorstellen dat de gekozen valutawaarde in de toekomst hoger ligt. Bij te hoge verdiensten is er altijd het innen van een deel van de economische pacht van andere particulieren bij en die komt alleen de samenleving toe. Daardoor zullen de verschillen tussen rijk en arm verminderen, maar natuurlijk nooit geheel verdwijnen. Er zal geen zeer grote rijkdom zoals nu meer voorkomen, maar ook geen schrijnende armoede onder de vrije mensen. Er zijn dus meerdere kleinere vermogens, maar er zullen altijd rijke en arme mensen zijn. Verwacht mag worden, dat dan een gezonde verhouding tussen de inkomens van de vrije mensen zal ontstaan. Als wij de inkomensverhouding van alle volwassen mensen nemen, vrije mensen en persoonlijke slaven, dan zal de verhouding misschien de 80-20 regel volgen. Namelijk dat 80 procent van inkomen en vermogen door 20 procent van de bevolking genoten zal worden en andersom. Maar de praktijk zal uitwijzen of deze regel juist is, of dat er een andere verhouding als optimaal moet worden gezien. Het kan ook dat de verhouding van 70-30 of zelfs 60-40 optimaal is. Het verschil tussen arm en iets minder arm zal overeen komen met de veelsoortige talenten van de mensen, hun werklust en inspanning en het verschil in opleidingsniveau. Werk waar weinig opleiding en oefening voor nodig is, zal altijd minder betaald worden dan werk waar een langdurige oefening en opleiding voor noodzakelijk zijn. Bovendien is niet iedereen even handig en ijverig. Als iemand met een hoger inkomen zuinig leeft, dan zal hij ook gedurende zijn leven een groter vermogen verzamelen dan zijn buurman, die bijvoorbeeld zijn inkomen gemakkelijker uitgeeft. Iemand met een lage opleiding en daardoor vaak ook een lager inkomen, die het geld gemakkelijk uitgeeft, zal wellicht nimmer

een vermogen opbouwen. Maar dat betekent niet dat in een samenleving volgens Gods orde er ook maar iemand echt arm hoeft te zijn. Zelfs de persoonlijke slaven hoeven dan niet echt arm te zijn. Er hoeft ook onder hen geen honger en ellende meer voor te komen. De mensen weten dan dat hun slaven wel hun eigendom zijn, maar ook medemensen en zij zullen hopelijk dan beter voor hun slaven zorgen, dan nu de meeste werkgevers voor hun werknemers. Zeker als zij werkelijk geloven in God. Wellicht zal er naastenliefde voor zelfs elke slaaf zijn. Daarom kan gesteld worden, dat voor iedereen wordt gezorgd.

Vervolgens moeten wij ook de andere plichten behandelen. We beginnen met de plicht van de particulier, om de bij hem in beheer gegeven grond te beheren als een goed huisvader. Maar hoe beheert een goed huisvader de aan hem toevertrouwde goederen? Hij bewaart die, verbetert ze indien mogelijk en conserveert de goederen tegen bederf. Kortom, hij zal er alles voor doen om de waarde van de goederen te behouden of te vergroten. Dat betekent dat hij geen gif zal uitstrooien op zijn grond, noch de grond chemisch of anderszins zal vervuilen. Grondverbeteringen behoren natuurlijk wel tot de mogelijkheden. Het betekent ook dat eventuele grondverbeteringen niet in de pacht prijs thuishoren, maar pas na een redelijk aantal jaren als deel van de grond wordt toegerekend. Wanneer grondverbeteringen wel direct onder de pacht zouden vallen, dan is dat een belemmering om deze grondverbeteringen aan te brengen. Pas doordat de opbrengst door grondverbetering een redelijk aantal jaren pachtvrij is, is het de moeite van deze investering waard, want niemand zal investeren, waar hij geen winst, op korte of lange termijn, van verwacht. Dit gaat natuurlijk ook op voor pachtvrije grond, welke door verbetering eigenlijk onder de pachtgronden zou vallen. De pacht mag pas geheven worden, nadat er een redelijk aantal jaren is verstreken en de investering van grondverbetering ruimschoots is terugverdiend. Indien de samenleving, om welke reden dan ook, de grond van een pachter ergens anders voor wil gebruiken, dan dienen zij het niet afgeschreven deel van een grondverbetering te vergoeden aan de particulier. Hetzelfde geldt voor de door de particulier opgerichte opstallen zoals huis en schuren, welke niet zonder schade kunnen worden verplaatst. De waarde daarvan moet worden vergoed. Wanneer de opstallen wel kunnen worden verplaatst, dan zullen de kosten van verplaatsing vergoed moeten worden. Maar omdat de particulier nooit het recht heeft zijn grond te vervuilen en daardoor minder waard te maken, kunnen chemische fabrieken ook nimmer meer in de natuur lozen. De boeren geen vergiften meer gebruiken voor insecten- of ziektenbestrijding. De samenleving mag dit niet toelaten. Alle chemische producten, die niet afgebroken worden in de natuur, moeten worden teruggenomen en/of gerecycled of zodanig ontleed in afbreekbare materialen, dat zij geen kwaad meer kunnen voor het milieu. Ook dat houdt beheer van de grond als goed huisvader in. Wij zullen er verbaasd over zijn hoeveel moderne kunststoffen en vergiften er ineens niet meer nodig, of mogelijk, blijken te zijn.

Onder het beheren van de grond als een goed huisvader valt ook het goed behandelen van dieren, of in eigendom zijnde mensen. Zij immers vormen ook een grond van werken, waar de eigenaar zijn voordeel mee kan doen en een inkomen op kan bouwen. Ook dieren dienen goed behandeld te worden en niet te worden gemarteld om een hoger inkomen uit hen te persen. Zoals nu bijvoorbeeld nog gebeurt met ganzen, die aan hun nek worden opgehangen en doorlopend met een slang gevoed, om betere en vettere ganzenlevers te produceren, omdat dat als een lekkernij wordt beschouwd. Dat is onnodig dierenleed aanrichten, met als enkel doel de vergroting van de winst. En zo zijn er vele voorbeelden uit de intensieve veehouderij te noemen, die niet vallen en kunnen vallen onder het beheren als een goed huisvader. Nogal een

groot gedeelte daarvan, is het veroorzaken van onnodig dierenleed met als enig doel een hoger inkomen uit hen te persen. Maar dit geldt ook voor personeel, ongeacht of dat personeel ingehuurd is of persoonlijk eigendom. Ook hen slecht behandelen om meer winst te maken, valt onder het wanbeheer van de grond om op te werken. Want ook hun arbeid vergroot de winst van de pachter van de grond. Daarom zal de rijke pachter ook zijn personeel goed moeten behandelen. Temeer daar een goede behandeling in zijn eigen voordeel is, omdat bekend is dat personeel, die goed wordt behandeld, ook betere prestaties leveren. Ook hierin moet de particulier als een goed huisvader zijn bedrijf beheren en besturen.

Iedereen moet een ander vrij laten in het rechtmatig gebruik van zijn grond. Zolang iemand anders de grond gebruikt en beheert als een goed huisvader, mag niemand hem daarin beletten of anderszins daarin hinderen. Dat geldt voor andere particulieren, maar ook voor de samenleving, vertegenwoordigd door haar overheid. Als iemand ziet dat een ander niet volgens zijn verplichting als goed huisvader de grond beheert, maar integendeel ter wille van kortstondig eigen gewin de grond verwaarloost, of door daden minder waard maakt, zoals bijvoorbeeld door opslag van chemisch afval, dan moet hij dat bij de overheid melden. Ook bij het mishandelen van zijn vee of personeel, zodat de persoon in kwestie ook daarin zijn goed huisvaderschap verwaarloost, zal gemeld moeten worden. Ook zal de overheid zelf in deze een actief handhavingsbeleid moeten voeren en de particulieren controleren op het juiste gebruik van hun grond. Omdat de overheid, als vertegenwoordiger van de samenleving, de plicht heeft erop toe te zien dat de particulieren hun plichten nakomen, moet de overheid ingrijpen. Zij moet herstel van de grond eisen en eventueel als sanctie de pachtovereenkomst beëindigen. De schade die de particulier veroorzaakt heeft moet, indien mogelijk, volledig op hem worden verhaald. Hierbij moeten natuurlijk maatregelen tegen de persoon niet worden geschuwd. Wanneer persoonlijke slavernij weer is gelegaliseerd, dan kan bijvoorbeeld, ter voldoening van de schade, de pachter met de zijnen worden verkocht. Maar in alle overige gevallen moet het rechtmatig, daar gaat het om, gebruik van zijn grond door een ander worden vrij gelaten. Met vervuiling kan natuurlijk ook luchtvervuiling, watervervuiling en lawaaivervuiling worden bedoeld. Met deze soorten van vervuiling wordt het rechtmatig gebruik van de grond van anderen belet en dat mag niet volgens deze verplichting. Voorop staat dat de particulier wél de mogelijkheid krijgt zijn fouten te herstellen, alvorens hij gestraft wordt.

Iedereen moet zorgen voor zichzelf en de zijnen. Natuurlijk, ik herhaal dit nog maar een keer, ook al wordt in dit boek de mannelijke vorm gebruikt, vrouwen worden hier ook mee bedoeld. De zijnen zijn de levenspartner, de eventuele kinderen, de ouders en alle andere waarvoor de verantwoordelijkheid genomen is. Dus ook de aan hun meester toebehorende persoonlijke slaven, of het ingehuurd personeel. Ingehuurd personeel en persoonlijke slaven vallen dus onder twee verplichtingen. Voor ouders willen hun kinderen soms geen verantwoordelijkheid nemen, maar dat is een natuurlijke verplichting. Ouders krijgen kinderen en geven die in hun jeugd alles wat die kinderen nodig hebben. Als de ouders oud zijn geworden en niet meer voor zichzelf kunnen zorgen, dus niet meer in hun eigen levensbehoeften kunnen voorzien, dan is het de natuurlijke plicht van de kinderen om hun ouders en schoonouders te verzorgen. Bovendien vereist de onderlinge liefde deze verzorging. Bij anderen, waarvoor de verantwoordelijkheid genomen is, kan men bijvoorbeeld denken aan stiefkinderen of geadopteerde kinderen, al of niet van familie. Maar daar kunnen ook broers en zussen onder vallen, als die bijdragen, of bijgedragen hebben, aan de welvaart van een gezin en bijvoorbeeld bij broer of zus hebben ingewoond. Maar ook niet getrouwde levenspartners, of dergelijke,

kunnen daar onder vallen, ook als dat partners van de ouders waren, waarvan de gepachte grond is geërfd. Met erven van de gepachte grond wordt bedoeld, dat een kind het bedrijf van de ouders voortzet op dezelfde grond. De grond wordt nooit eigendom, maar het bedrijf op die grond kan natuurlijk wél geërfd worden. Ook de persoonlijke slaven moeten behoorlijk, in overeenstemming met hun status, verzorgd worden. Daarbij zal de wet van de naastenliefde moeten gelden, dus slaven mogen niet als minder dan dieren of andere bezittingen behandeld worden. De meester zal er steeds aan moeten denken dat persoonlijke slaven, hoewel eigendom en bezit, een bijzonder bezit zijn, namelijk medemensen, die in Gods ogen broers en zusters zijn. De eigenaar moet dienovereenkomstig handelen. Ook ingehuurde krachten zullen goed behandeld moeten worden, maar die hebben het voordeel dat zij, als de behandeling slecht is, weg kunnen lopen. Wanneer er dan toch nog mensen zijn, die tussen wal en schip dreigen te komen en niet in staat zijn om voor zichzelf te zorgen, noch onder de zorg van anderen vallen, dan moet de samenleving voor hen zorgen. Maar voor zulke mensen moet dan ook wel goed gezorgd worden. Ook kan het gebeuren dat iemand zo'n grote last te dragen krijgt, door ouderdom of ziekte van hem afhankelijke mensen, dat het niet redelijk meer is dat hij alleen deze last draagt. Ook dan dient de samenleving bij te springen. Dit is denkkelijk nu wel duidelijk.

Tot dusver zijn alle verplichtingen, zowel van de particulier als van de overheid namens de samenleving behandeld. Alleen de verplichting dat de overheid moet toezien dat de particulieren hun verplichtingen nakomen is nog niet voldoende behandeld. Wanneer de samenleving, vertegenwoordigd door haar overheid, niet de verplichting nakomt om erop toe te zien dat de particulieren hun verplichtingen nakomen, dan is het onvermijdelijke gevolg dat de particulieren hun verplichtingen niet zullen nakomen. Dan is er ruimte voor de particulieren om zich te misdragen en zich rijkdom toe te eigenen, welke niet de hunne is. Deze ruimte mogen de particulieren nooit krijgen, omdat daar onvermijdelijk een onrechtvaardiger samenleving uit voort komt. Wanneer zij bijvoorbeeld de economische pacht niet afdragen, dan kan de samenleving daardoor niet aan haar verplichtingen voldoen. Wanneer de overheid toch, geheel of gedeeltelijk, aan haar verplichtingen wil voldoen, dan zal er belasting moeten worden opgelegd. Daardoor worden andere mensen belast, als compensatie voor de niet afgedragen economische pacht van een relatief gering aantal mensen. Deze belasting is volkomen overbodig, wanneer de mensen de verschuldigde economische pacht afdragen. Alleen als de overheid meer taken naar zich toehaalt, dan dat haar van nature is gegeven, kan voor het meerdere een belasting opgelegd worden, als die taak als algemeen als goed wordt gezien en niet uit de economische pacht betaald kan worden. Het niet afdragen van de economische pacht is het zich onrechtmatig verrijken van een particulier. Maar de overheid heeft de plicht erop toe te zien dat deze pacht wordt afgedragen. Hetzelfde geldt voor het een ander vrij laten in het rechtmatig gebruik van de grond. Wanneer de overheid, dus de samenleving, faalt in het toezicht dat alle particulieren een andere particulier vrijlaat in het rechtmatig gebruik van de grond, dan zal dat zeker niet gebeuren. Dan zal een sterk persoon bijvoorbeeld tegen een zwakke zeggen dat die grond van hem is en als de zwakkere het wil bewerken, dan moet hij daarover een pacht betalen aan de sterkere. Of de sterkere zal de zwakkere wederrechtelijk gevangen nemen en hem als eigendom verklaren en behandelen, dus gebruiken als een van zijn persoonlijke slaven. Of iemand zal een ander dwingen om één of enkele van zijn kinderen aan hem af te staan als persoonlijke slaaf. Kijk, het kopen van een kind als slaaf, daar is niets mis mee, wel het afdwingen van een kind tegen de wil in van de ouders of andere eigenaren. Want dat is onrechtvaardig en werkt andere onrechtvaardigheden in de hand. Op dit alles moet de

samenleving toezien dat dit niet gebeurt, dat is haar plicht. Ook de verplichting om voor zichzelf te zorgen en voor de zijnen, zullen met voeten worden getreden bij onvoldoende toezicht van de overheid. Dan zal iemand nog wel voor zichzelf willen zorgen, eventueel ook voor vrouw en kinderen, maar de ouders worden al problematisch. Laat staan andere mensen die tot de zijnen behoren. En dan zullen ook de persoonlijke slaven niet behandeld worden, zoals de naastenliefde en in ieder geval de wettelijke bescherming als minimaal voorschrijft. Dit alles om niet alleen van de verzorgingsplicht van de zijnen af te komen en de persoonlijke slaven een behoorlijke verzorging te onthouden, maar het levert wellicht ook nog een materiele winst op korte termijn op. Voor de zorg van diegenen, waar de particulier niet voor wil zorgen, maar wel de verzorgingsplicht heeft, draait dan soms de samenleving op. Dit geldt ook voor oude slaven, die door hun meester dan verstoten kunnen worden, omdat zij toch niet meer kunnen werken. Zij worden dan zogenaamd vrij gelaten, maar de bedoeling is dat de vereiste en noodzakelijk verzorging niet gegeven hoeft te worden. Dit is in het verleden ook veel gedaan, maar in een rechtvaardiger samenleving zou ook daar een verbod op moeten komen, of de overheid verzorgt deze oude slaven wel, maar verhaald de kosten op de eigenaar. Daarom moet de samenleving ook op deze plicht toezien. Het is overigens maar de vraag, dat wanneer de samenleving niet haar verplichtingen nakomt, of zij wel de verplichting nakomt om te zorgen voor diegenen, die niet voor zichzelf kunnen zorgen. Immers in dat geval ontbreekt het haar aan middelen. Bovendien, als het de samenleving, vertegenwoordigd door haar overheid, ontbreekt aan de wil om op de naleving van de verplichtingen van de burgers toe te zien, waarom zou zij dan nog aan haar eigen verplichtingen voldoen? Immers, in dat geval zal zij nooit de volledige economische pacht kunnen innen en overigens de inwoners aan hun lot overlaten. De derde verplichting van de samenleving is dan al gauw vergeten. De schrijnende armoede in nagenoeg alle landen van de wereld onder een groot deel van de bevolking bewijst deze stelling zeker en overtuigend in de praktijk. Alhoewel deze opmerking niet eerlijk is, omdat overheden noch burgers momenteel iets weten over de economische pacht en over de werkelijke taken van de overheid op dit gebied. Men rommelt nu meestal maar wat aan.

Wanneer deze grondregels voor een rechtvaardiger economie worden nageleefd, dan wonen wij mensen in een betrekkelijk aards paradijs. Want gaat u maar na, geen zware en schrijnende onmenselijke armoede, honger en ellende meer. Zelfs persoonlijke slaven hebben dan een redelijk tot goede verzorging. Naar aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid ook geen oorlogen meer, omdat oorlogen worden gevoerd voor het bezit van het land en/of de delfstoffen. Doordat het land en de delfstoffen van God zijn en in beheer van de plaatselijke samenleving, zijn alle gronden (of nagenoeg alle gronden) voor een oorlog weggevalen. Er valt niets meer te halen of te veroveren. Er hoeft dan ook geen oorlogsvoorbereiding meer te zijn. Bovendien zal de misdaad grotendeels verdwijnen, omdat de armoede geen reden voor diefstal meer is. De rijken, die zich heden te sterk verrijken door van hun medemensen meestal legaal te stelen, zullen daar ook minder gelegenheid meer toe hebben. Het vergaren van rijkdom, anders dan door spaarzaamheid en arbeid van zichzelf en de zijnen, inclusief de slaven, zal in een kwaad daglicht komen te staan. Bovendien, als de overheid werkelijk toeziet dat de burgers hun verplichtingen nakomen, dan zal de overheid ook bij legale diefstal ingrijpen, doordat deze legale diefstal ongetwijfeld tegen een van de vier basis verplichtingen zal ingaan en in ieder geval tegen de liefdesgeboden van God. De overheid zal (hopelijk) ook daar rekening mee gaan houden, want anders kan geen enkele samenleving rechtvaardig zijn en blijven. Kortom, het leven volgens deze economische orde levert een aards paradijs op. Er zal geen zeer grote rijkdom meer bestaan, maar wel rijke mensen en arme mensen. Maar ook de

schrijnende armoede is voor altijd verdwenen. Er is geen noodzaak meer dat iemand honger lijdt, zelfs de persoonlijke slaven niet. Niemand hoeft in principe meer in een krot te wonen. Niemand zal meer onvoldoende hebben om van te leven. Eigenlijk zal iedereen, ook persoonlijke slaven, relatief bij nu vergeleken, rijk zijn.

Het is een illusie te denken dat wij mensen alleen deze economie, die volgens Gods orde is, kunnen toepassen, maar zich van Zijn andere geboden niets hoeven aan te trekken en gewoon door kunnen gaan met zondigen. Integendeel, zoals reeds eerder gezegd, zijn deze economische verplichtingen eigenlijk onderdeel van de twee liefdesgeboden van God, die Jezus ons heeft gegeven. En aan deze geboden zullen wij ons ook moeten houden! Want het is niet voor niets dat Adam en Eva uit het paradijs, de hof van Eden, werden gejaagd na de zondeval. Door deze zonde hadden zij, in hun hoogmoed en ongehoorzaamheid, zich afgewend van Gods liefde. Daardoor moesten zij wel het paradijs verliezen. En zo is ook het leven in Gods economische orde niet mogelijk, wanneer wij mensen ons, door onze hoogmoed en ongehoorzaamheid, ons niets aantrekken van de twee liefdesgeboden die Jezus ons gegeven heeft en die de gehele Wet, zeg maar de Tien Geboden die wij dankzij Mozes van God gekregen hebben en die de Profeten insluit. Bij profeten moet u niet alleen denken aan de profeten in het Oude Testament, maar ook aan alle door God gezonden profeten en zieners na de kruisdood van Jezus Christus. Want er is werkelijk geen generatie voorbij gegaan zonder dat God ons iemand gezonden heeft om Zijn leer opnieuw in herinnering te brengen. Wanneer wij deze liefdesgeboden wel vergeten en/of niet willen toepassen, dan zal een rechtvaardiger economie nooit stand kunnen houden, omdat er dan weer teveel eigenliefde en eigenbelang tussen komt, welke de rechten van anderen nooit wil en zal respecteren. Dan zal er weer uitbuiting komen van de medemensen. Dan zal weer grond als eigendom in bezit worden genomen. Dan zullen mensen weer op onrechtvaardige wijze met elkaar omgaan. En dat alles omdat de eigenliefde alleen kijkt naar het eigenbelang, maar nooit naar de belangen van andere mensen. Wanneer wij dus een plezierige, welvarende en veilige samenleving willen, dan moeten wij dus niet alleen maatschappelijk in ons economisch handelen leven naar Gods orde, maar ons hele leven naar Zijn orde inrichten. En, omdat wij leven in een globale samenleving, dat ook wereldwijd doen. Het alternatief is blijven leven in de onrechtvaardigheid van onze huidige economie. Een economie die niet met de natuur leeft, maar ertegen vecht. Die niet samen met anderen mensen leeft, maar ten koste van andere mensen. Hierbij heb ik het niet alleen over de, voor het draaien van de economie, noodzakelijke slaven, die zullen het altijd minder hebben dan hun meesters. Maar ook zij zijn mensen, die een menswaardig bestaan moeten kunnen leiden, zelfs al zijn zij het eigendom van andere mensen. Wij ontfangen toch ook onze kinderen niet een menswaardig bestaan? En ook zij zijn eigendom! Wij mensen zullen echt moeten kiezen. Óf wij blijven God in alles ontkennen en gaan onze eigen weg, óf wij mensen gaan eindelijk eens leven naar Gods orde en dan kunnen wij leven in grote welvaart en welzijn en in een aards paradijs. Wij kunnen niet blijven zondigen en toch in een rechtvaardige samenleving wonen, dat is onmogelijk.

Tot slot, u heeft in dit hoofdstuk gelezen dat ik ervan uit ben gegaan dat ook in een rechtvaardiger samenleving persoonlijke slavernij bestaat. Maar hoe is dat de rijmen met Gods liefde en met de naastenliefde. Zoals eerder betoogt is de naastenliefde niets anders dan de medemens in zijn waarde laten, dus behandelen zoals u denkt dat u behandeld zou willen worden als u die naaste was. In de hoofdstukken hierna probeer ik niet alleen aan te tonen dat het bezit, het in eigendom hebben van mensen is ingebakken in onze aard als mens, maar ook

dat er mensen zijn die het verlangen hebben om een slaaf te zijn. Weliswaar is het bezit zijn van andere mensen alleen een dwingende noodzaak voor kinderen, maar ook vele volwassenen willen het graag. Daarnaast zijn er in elke samenleving en in elke tijd mensen, die door hun gedrag voor kortere of langere tijd het recht van vrijheid verspelen. Persoonlijke slavernij, ook als dit tot een beperkte tijd beperkt is, is een goed alternatief voor gevangenisstraf. Bovendien kan een notoire veelpleger van diefstallen er zelf baat bij hebben, om voor een tijdje gedwongen te worden tot discipline en strikte gehoorzaamheid. Ook een kind wiens ouders te veel van hem houden en hem daarom een goede opvoeding, waarbij de roede niet vergeten is, onthouden hebben, kan veel baat hebben bij een, zeker beperkte tijd als slaaf, tezamen met een behandeling als slaaf. Omdat het bezit van de ene mens door de andere mens als natuurwet aan ons is opgelegd, kan persoonlijke slavernij ook niet buiten Gods orde vallen. Alhoewel ik ervan overtuigd ben dat het verkopen van een mens een gruwel is in Gods ogen. Weliswaar geldt de natuurwet hoofdzakelijk voor opgroeiende kinderen, alhoewel ook sommige volwassenen er onder vallen, zoals psychisch minderbedeelden die nooit zichzelf zullen kunnen besturen. Maar dat houdt niet in dat andere volwassenen geen bezit zouden mogen zijn. Het in eigendom houden van mensen van alle leeftijden zit als het ware in onze genen. Vroeger waren zelfs alle vrouwen het eigendom van hun man. Die tijd is voorbij, maar er zijn goede redenen om de persoonlijke slavernij wederom te legaliseren. Ik spreek van legalisatie en niet van herinvoering, omdat voor herinvoering er geen persoonlijke slavernij zou moeten bestaan. Maar overal op aarde komt persoonlijke slavernij voor, ook in Europa en ook in Nederland en ook in Noord-Amerika. Dus kan men enkel spreken over illegale persoonlijke slavernij en legale persoonlijke slavernij. Maar dit alles komt in de volgende hoofdstukken ter sprake.

Zoals u uit de beschrijving van een rechtvaardiger samenleving kan opmaken is dit een samenleving waar mensen echt geborgen zijn en waar de mensen verantwoording voor elkaar zullen voelen en uitoefenen. Dat kan ook in een samenleving, waar niet alleen kinderen eigendom zijn, maar er ook sprake is van persoonlijke slavernij. Als mensen hun medemensen als mensen behandelen, dan kan de onderlinge liefde voor een prettige samenleving borg staan. In onze huidige maatschappij gebruiken wij mensen alleen, of nagenoeg alleen, voor de eigen doelstellingen, dus uit eigen belang. Dit is helaas ook zo binnen gezinnen. Wanneer wij ophouden, of grotendeels ophouden onze medemensen als gebruiksvoorwerpen te zien, zoals wij dat nu doen, dan kan een liefdevolle, rechtvaardige en zorgzame samenleving ontstaan. Aan persoonlijke slavernij kan dan enkel een einde komen, doordat niemand meer bereid is een ander mens te verkopen. Als dat niet het geval is, dan wordt toch ook een persoonlijke slaaf in zo'n samenleving recht gedaan, evenals een economische slaaf. Want beiden zullen dan als mensen worden behandeld en een menswaardig bestaan hebben. Zo'n samenleving heb ik in dit hoofdstuk willen schetsen. En zo'n samenleving is naar mijn overtuiging geheel naar de door God gegeven orde.

Hoofdstuk 9: Persoonlijke slavernij past in Gods orde

Een van de redenen waarom slavernij zo hardnekkig en door alle eeuwen, maatschappijen en geloven heen bestaan heeft en nog bestaat, zij het vaak in niet persoonlijke vormen, is dat slavernij past in Gods orde. Want God heeft om zeer wijze redenen ervoor gezorgd dat wij altijd rijken en armen in onze samenlevingen hebben. Dat heeft Hij vastgelegd in een natuurwet, die onveranderlijk is en waar wij niet onderuit kunnen. Persoonlijke slavernij is het in eigendom hebben van een ander mens. Ook dit is in overeenstemming met Gods schepping. Ja, het is voor een groep van mensen zelfs noodzakelijk om een lange tijd het eigendom te zijn van iemand anders. Deze groep zijn de kinderen. Deze zijn het natuurlijk eigendom van hun ouders. Als kinderen echter eigendom zijn van de ouders, dan hebben de ouders van nature de volledige zeggingschap over hun kinderen. Vanuit Gods orde geredeneerd hebben zij zelfs het recht hun kinderen te verkopen. Wanneer kinderen verkocht mogen worden, of door overlijden van ouders andere verzorgers, dus eigenaren krijgen, dan is het gekocht bezit van een mens van natuurlijke orde. Er is in principe geen enkele reden waarom dat eigendomsrecht niet toegepast kan en mag worden wanneer kinderen volwassen zijn geworden. Waarom zouden deze gekochte kinderen vrij gelaten worden als zij volwassen zijn? Hun eigenaar wil er zijn hele leven profijt van hebben. Ook past het in de natuurlijke orde dat kinderen hun ouders onderhouden, wanneer deze oud en gebrekkig zijn geworden en niet meer voor zichzelf kunnen zorgen. Ook de ouders hebben in die zin hun hele leven profijt van hun kinderen. Natuurlijk, de verhouding tussen ouders en hun eigen kinderen is, als het goed is, een totaal andere dan die tussen een meester en zijn slaaf, ook als die slaaf een kind is. Maar het principe is hetzelfde. De ene mens is een volkomen bezit en eigendom van een ander mens. Dat ouders hun kinderen graag vrij willen laten bij volwassenheid, voor zover hun maatschappelijke positie het toelaat, is waar. Maar in hoeveel culturen komt het niet voor dat de ouders bepalen wie de levenspartner van hun kind zal zijn? Dat is ook een bewijs dat de ouders, zelfs nadat de kinderen volwassen zijn geworden, zich nog steeds eigenaar van hun kinderen voelen. En de kinderen weten zich eigendom van de ouders, anders zouden zij wel in vrijheid zelf hun levenspartner uitkiezen. Misschien dat daarom levenspartners, in die landen waar ouders de levenspartners van hun kinderen bepalen, vaak zo jong aan elkaar gebonden worden. Dan is de discussie met de meerderjarige kinderen uitgesloten. Dat slavernij van generatie op generatie gaat kan als onbillijk en onrechtvaardig gezien worden. Echter, bedenk dat de zogenaamde vrije arbeiders, die als loonslaven een gedeelte van hun verdiensten aan anderen moeten afstaan, ook van de ene generatie op de andere in deze positie worden gehouden. Natuurlijk, een relatief gering aantal mensen weet het arbeidersbestaan te ontworstelen. Hetzelfde geldt ook voor de persoonlijke slaven. Door alle eeuwen heen zijn er een gering aantal persoonlijke slaven geweest, die hun slavenbestaan konden ontworstelen en zelfs rijk konden worden. Daar zit geen verschil in met de 'vrije' arbeiders.

In elke samenleving, zelfs in de meest ideale, zijn er mensen die rijker zijn dan anderen. Er zijn altijd leiders van het volk en van de bedrijven. Er zijn dus altijd mensen die bevelen en mensen die bevelen op moeten volgen. Het aantal mensen die bevelen is altijd kleiner dan het aantal mensen die bevelen op moeten volgen. In militaire termen: er zijn altijd meer soldaten dan generaals, een leger met uitsluitend officieren is gemakkelijk te overwinnen. Ook een leger zonder officieren is een gemakkelijke prooi, er moeten dus zowel soldaten als officieren zijn. Er zal dus altijd een elite zijn in elke samenleving. Vele mensen voelen zich er ook behaaglijk bij om bevelen op te volgen. Elk mens heeft wel de neiging zichzelf als belangrijk te zien en te

willen dat ook anderen hem belangrijk vinden. Maar de consequenties van belangrijk zijn, de verantwoordelijkheid, de zorgen voor anderen en de problemen om zich staande te houden in een concurrerende wereld, zijn voor heel veel mensen te zwaar. Het simpel opvolgen van bevelen is veel gemakkelijker. Ook een kudde schapen of runderen wordt geleid door één ram of stier. De mensen hebben leiding nodig en de meeste mensen zijn oprecht blij dat zij die niet hoeven te geven. In de hoofdstukken hiervoor is gesproken over slavernij als economische noodzaak. God heeft onze menselijke samenlevingen zo ingericht, dat er leiders zijn en volgelingen. Maar de volgelingen wensen wél het voordeel van de leiding te hebben in samenleving en bedrijf, maar liever niet de prijs daarvoor te betalen. Wel de rijkdom, maar niet de zorgen en verantwoording van de rijken. De rijke en bevoorrechte mensen in een samenleving willen hun rijkdom behouden en vergroten en hebben daarvoor werkers nodig. Daar waar niet alle grond is afgesloten, hebben zij werkers nodig die niet weg kunnen lopen, omdat elders genoeg grond is om te bewerken en de opbrengsten geheel zelf te houden. Om die reden kochten de rijken mensen vaak kinderen, die door hun eigen arme ouders werden verkocht. Want voor de oudedagsvoorziening zijn niet een groot aantal kinderen nodig. Daarom konden grote gezinnen het zich veroorloven om één of enkele van hun kinderen te verkopen en zo hun materiele rijkdom te vergroten. De verkochte kinderen werden hun hele leven in eigendom gehouden en moesten voor hun meester werken en hun kinderen werden ook het eigendom van de meester van, in de meeste culturen, de moeder. Ook konden slaven gekocht worden voor een beperkte periode, zoals onder andere onder de Joden gebruik was. Maar als de slavernij de slaaf goed beviel, dan kon die ervoor kiezen om de rest van zijn leven slaaf te blijven. Dat dit nogal eens voorviel blijkt uit de voorschriften van Mozes hoe er met zo slaaf gehandeld moest worden. Ook in onze westerse welvaartsmaatschappij zijn er mensen die het liefst een slaaf zouden willen zijn. Dit blijkt uit het feit dat vele mensen zichzelf vrijwillig, en in tegenspraak met de wetgeving en de heersende opvattingen, aan anderen in slavernij hebben gegeven en de verantwoordelijkheid over hun leven aan een ander hebben overgedragen. God heeft onze samenlevingen zo ingericht, dat er mensen zijn die bevelen en mensen die volgen. Dat is waar, maar God heeft niet de persoonlijke slavernij uitgevonden. Dat hebben mensen gedaan. Mensen, die het prettig vinden dat anderen voor hen werken. Mensen die bereid zijn om hun kinderen te verkopen. Mensen, die hun gevangen genomen vijanden voor zich lieten werken, of hen op de markt aan anderen verkochten. Persoonlijke slavernij, zoals zoveel zaken in onze samenlevingen, is mensenwerk. Alleen het in eigendom houden van medemensen, dat is volgens Gods orde, omdat Hij dat in onze natuur heeft gelegd, maar als liefdesgebod, niet als gebod van uitbuiting en uitbating. Toch is de persoonlijke slavernij een gevolg van twee door God ingestelde natuurwetten. De wet van rijkdom en armoede en die van het eigendom van kinderen. Het kon haast niet anders of de persoonlijke slavernij moest hier wel als noodzakelijk en gewenst uit voort komen.

Als kind van mijn tijd verafschuwde ik slavernij en beschouwde het als zeer onrechtvaardig. Het was een grote schok voor mij te ontdekken dat persoonlijke slavernij, om goede en liefdevolle redenen, past in Gods orde. De goede redenen is dat er mensen zijn, ja zelfs de meerderheid van de mensen, die volgelingen zijn en geen leiders en die dus geleid moeten worden. Een tweede goede reden is dat, hoewel wij geschapen zijn naar Gods beeld en gelijkenis, wij de neiging hebben bediend te willen worden in plaats van te dienen. Mensen die arm zijn en/of het eigendom van anderen worden gedwongen te dienen. Omdat God een dienende God is en Hij ons Zijn kinderen wil maken, moeten wij mensen ook leren dienen zonder onze vrije wil te verliezen. Doordat slavernij in de zin van het persoonlijk bezit zijn van

een ander mens, mensen leert om te dienen is de weg naar het kindschap van God voor vele mensen gemakkelijker gemaakt. Dit zelfde geldt voor de vele arme mensen, die om hun brood te kunnen verdienen, zelf dienstbaar moeten zijn. En hier is ook al een liefdevolle reden voor slavernij. Wanneer de slaaf of de arme zijn onderdanige positie aanvaardt en leeft in wederzijdse liefde met andere mensen, dan kan hij vaak gemakkelijker een kind van God worden dan diegenen, die God met rijkdom en macht heeft begenadigd. Dienen, ook onder dwang, is een weg daar naar toe. Bedenk hierbij ook dat God ons heeft geschapen voor de eeuwigheid en niet voor een lui en comfortabel leven in de korte periode dat wij op aarde zijn. In de geest zijn wij vrij, maar als andere mensen ons beperkingen van de lichamelijke vrijheid opleggen, dan hoeft dat niet persé slecht voor ons te zijn. Want mensen die enkel het lichaam kunnen bezitten, kunnen wel dwang uitoefenen, maar het verleden heeft duidelijk gemaakt dat iemand die absoluut niet wil dienen, daartoe ook niet gedwongen kan worden door zijn medemensen. Het laat daarom de vrije wil vrij, maar stuurt die ongemerkt wel. Niet iedereen kan rijk zijn, omdat er dan geen mensen overblijven die willen dienen. En juist dienen brengt ons naar God toe, niet zozeer het gediend worden. Daar komt nog bij dat een behoorlijk aantal mensen eigenlijk niet goed in staat is om voor zichzelf te zorgen. Wanneer deze zorg dan door een ander wordt overgenomen, althans voor het verwerven van de noodzakelijke materiele behoeften, dan zijn deze mensen in weze het gelukkigst. Nogal wat mensen willen het liefst een baan, vanaf de dag dat zij deelnemen aan het arbeidsproces, tot aan de dag dat zij gepensioneerd zijn. Deze mensen sterven vaak, letterlijk, van verveling als zij gepensioneerd zijn, waardoor een behoorlijk aantal mensen kort voor of na hun pensionering overlijdt. In een woelig arbeidsklimaat, waar deze zekerheid niet wordt geboden, zijn zij vaak diep ongelukkig. Voor hen, mits redelijk en niet te wreed behandeld, is persoonlijke slavernij geen ramp en eigenlijk hebben persoonlijke slaven, in het verleden, hun eigen slavernij soms als een zegen gezien. Daarvoor was wel altijd zelfkennis noodzakelijk. Pas bij verkoop voelden zij zich soms diep ongelukkig, om reden dat veelal het gezin werd opgesplitst en dat er onzekerheid ontstond betreffende de toekomst. Wanneer de nieuwe meester dan weer een goede meester voor zijn slaven bleek te zijn, kon het gevoel van geluk weer terugkeren. Vele mensen zouden ook nu gediend zijn wanneer hun “vrijheid”, die vaak een vrijheid is om te verrekken en te verhongeren, werd omgezet in onvrijheid, maar met grote materiele zekerheid. De Joden die met Mozes in de woestijn naar hun beloofde land trokken, verlangden bij tijden massaal terug naar de slavernij in Egypte, omdat die zekerheid bood en zij de toekomst als zeer onzeker en onveilig zagen. Zo sterk kan de hang naar zekerheid zijn! In het verleden hebben vele mensen hun onzekere vrijheid vrijwillig ingeruild voor een zekerheid betreffende hun toekomst en voor de invulling van hun materiele behoeften, in de onvrijheid van de persoonlijke slavernij. Ik ben ervan overtuigd dat ook in onze samenleving, wanneer mensen in de gelegenheid waren om hun onzekere toekomst in te ruilen voor een zekere toekomst in het eigendom van een ander mens, die dan ook voor hen moet zorgen, er vele mensen deze gelegenheid met beide handen zouden aangrijpen. Begrijp mij goed, nagenoeg alle mensen hebben behoefte aan een zekere vrijheid van handelen. Zonder die vrijheid kunnen de meeste mensen niet gelukkig zijn, alhoewel dat niet voor allen hoeft te gelden. Maar teveel vrijheid kan drukkend werken en heel veel mensen, vele eeuwen na de afschaffing van de persoonlijke slavernij in Europa, kunnen er niet mee omgaan. Een zekere leiding, ook in het persoonlijk leven, is voor hen wellicht een opluchting en kan hun leven weer op orde brengen. In deze samenleving zullen echter alle mensen wel met hun vrijheid om moeten gaan, of zij het kunnen of niet.

Het simpele constateren dat persoonlijke slavernij past in Gods orde en het noodwendige gevolg is van twee natuurwetten is nog geen pleidooi voor de legalisering van de persoonlijke slavernij. Ook de constatering dat vele mensen moeite hebben in hun dagelijkse worsteling in het bestaan en dat zij niet hun vrijheid aankunnen ook niet. Zelfs de constatering dat er mensen zijn, met enige zelfkennis, die graag een persoonlijke slaaf zouden willen zijn en dit ideaal enkel kunnen verwezenlijken door zich vrijwillig aan een ander te geven, ook al zijn ze voor de wet vrij, is beslist geen pleidooi voor de legalisering van de persoonlijke slavernij. Wel moet geconstateerd worden dat persoonlijke slavernij kennelijk niet persé onrechtvaardig is. Ik bedoel dat, als het past binnen Gods orde die rechtvaardig is, dan kan de persoonlijke slavernij zelf niet per definitie onrechtvaardig zijn. Bovendien is het toegepast door alle eeuwen binnen elke cultuur en elke godsdienst. Wanneer het geen rechtvaardig systeem was geweest, dan was ook voor de huidige tijd en cultuur de persoonlijke slavernij wel eerder afgeschaft, of er een veel grotere weerstand tegen geweest vanuit kringen van gelovige mensen. Maar noch Jezus zelf, die in Zijn diepste God is, noch enige theoloog die het christendom grondvestte heeft zich tegen het wezen van de slavernij verzet. De afschaffing van de persoonlijke slavernij in de westerse wereld en vanwege de wereldmacht van christelijke landen, langzamerhand en althans officieel overal op aarde, heeft geen theologische reden of een reden van naastenliefde. De reden is dat de vorm van persoonlijke slavernij in de Verenigde Staten en de koloniën van de Westerse landen zeer onrechtvaardig geworden was. De onrechtvaardigheid lag erin dat de onderscheid tussen een slaaf en een vrij mens er een werd op basis van huidskleur. Slaven waren van Afrikaanse origine, geheel of gedeeltelijk. Of in ieder geval mensen die niet geheel blank waren. Deze mensen werden niet gezien als medemensen met een eigenaar, maar als een minderwaardig soort mens. Alle beloften aan hen mochten gebroken worden zonder dat een blanke daardoor een slechte naam kreeg. Negers werden onmenselijk behandeld, niet omdat zij slaaf waren, maar omdat zij niet blank waren. Ook vrije negers en andere niet blanke mensen werden met grote minachting behandeld. Maar de theorie, dat gekleurde mensen minderwaardige mensen waren, was natuurlijk niet houdbaar bij een groot deel van de nadenkende bevolking. Dat slaven onmenselijk werden behandeld, was nog geen reden voor het afschaffen van de persoonlijke slavernij, want loonslaven, ofwel de zogenaamde vrije arbeiders werden even onmenselijk, of nog onmenselijker behandeld. Nee, het pleidooi voor de afschaffing van de slavernij kwam er enkel, omdat de negers als gelijkwaardige mensen werden gezien, wat zij natuurlijk ook zijn. Omdat slaaf zijn gelijk was aan gekleurd zijn, moesten de persoonlijke slaven wel vrijgelaten worden om het leger loonslaven te versterken. Het kon niet zo zijn dat God twee kwaliteiten aan mensen had geschapen: blanke en hoogwaardigen en gekleurde en minderwaardigen. De praktijk van alle dag sprak die onzin te duidelijk tegen. Dus de roep voor afschaffing van de persoonlijke slavernij was niet gekeerd tegen de persoonlijke slavernij, maar tegen de ontmenselijking op basis van huidskleur. Het is belangrijk om ons dat te realiseren.

Wanneer kwam de roep naar afschaffing van de slavernij op? Dat was in de 19^e eeuw, toen de praktijk om ook blanke mensen als slaven te houden voor een bepaalde periode, of voor levenslang nagenoeg had opgehouden te bestaan. Ook dat is een bewijs dat de afschaffing van de slavernij meer te maken heeft met de last van persoonlijke slavernij op de schouders leggen van gekleurde mensen en niet met medemenselijkheid. Want in dezelfde tijd dat mensen zich druk gingen maken over het bevrijden van slaven, werden kleine kinderen de fabrieken ingestuurd en werden de arbeiders als minder dan vee behandeld. Loonslaven hadden het materieel vaak slechter dan persoonlijke slaven. Als er werkelijk sprake was geweest van

medemenselijkheid, dan was men wel bij huis begonnen, bij de vele arme en onderdrukte mensen in de arbeidersklasse. Nee, de roep om de slavernij af te schaffen was de roep om alle mensen als mens te zien en niet gekleurde mensen als iets minderwaardigs. Had men de historische fout, om de lasten van de persoonlijke slavernij op de schouders te leggen van uitsluitend gekleurde mensen, niet gemaakt, maar hadden persoonlijke slaven alle huidskleuren gehad, dan was de roep om afschaffing van de persoonlijke slavernij waarschijnlijk nooit gekomen. Bedenk, dat ondanks de zware internationale druk het laatste land in Afrika, die noodgedwongen door andere landen officieel de persoonlijke slavernij afschafte, dit pas deed in 1980. Tot ver in de tweede helft van de 20^e eeuw waren er vooral moslimlanden waar de persoonlijke slavernij officieel nog bestond. Dit ondanks de zware druk die wereldmachten als Engeland en de Verenigde Staten uitoefende. Nu nog worden in veel van deze landen ingehuurde huisbedienden als persoonlijke slaven behandeld en kunnen kinderen nog gewoon worden verhandeld. Wanneer deze historische fout niet was gemaakt, om persoonlijke slavernij gelijk te stellen aan een bruine of zwarte huidskleur, maar daarvoor in de plaats persoonlijke slaven van elke kleur te hebben, dan was persoonlijke slavernij nu nog in grote delen van de wereld een gewone legale zaak. Want dan hadden de mensen de leefomstandigheden van loonslaven (arbeiders) en persoonlijke slaven vergeleken. In menig geval zou die van persoonlijke slaven waarschijnlijk beter zijn geweest, temeer dáár waar ook mensen van de eigen huidskleur slaaf in eigendom waren geweest, de meesters er meer oog voor zouden hebben met ménsen te doen te hebben. En loonslaven beloon je zo laag mogelijk, omdat hun honger en vroege sterven niet deert, want zij hebben geen waarde, behalve voor het uitvoeren van de werkzaamheden. Persoonlijke slaven hebben echter een marktwaarde. Uit goed begrepen eigenbelang werden en worden die voedsel en verzorging niet onteigd. Wanneer mensen in de 19^e eeuw, toen de toestand van de arbeiders overal belabberd was, een eerlijke vergelijking met persoonlijke slaven hadden gemaakt en er slaven waren van alle huidskleuren, dan was de roep om de persoonlijke slavernij af te schaffen niet gekomen. Alleen omdat het slaaf zijn in eigendom liep langs rassengrenzen, kon het gebeuren dat de persoonlijke slavernij werd afgeschaft. Daarom kunnen wij constateren dat uit iets slechts, namelijk slavernij afgebakend langs de grenzen van ras toch iets goeds is gekomen, namelijk de officiële afschaffing van de slavernij, toch? Tenslotte is de handel in mensen een gruwel in Gods ogen. Voor vele mensen misschien waar, maar is dat ook werkelijk zo?

Want uit het voorgaande kunt u misschien reeds afleiden dat ik hier mijn vraagtekens bij plaats. Het afschaffen van de persoonlijke slavernij heeft grote gevolgen gehad voor heel veel mensen. Doordat de persoonlijke slavernij werd afgeschaft in landen, die nog niet echt toe waren aan volledige economische slavernij, werden ook daar met spoed de methoden van economische slavernij ingevoerd, indien en voor zover mogelijk. In Afrika is dit, omdat persoonlijke slavernij wettelijk of niet, lange tijd gewoon doorging, pas laat gebeurt. Maar uiteindelijk is ook daar het grootgrondbezit ingevoerd en land, welke niet aan iemand toebehoort, tot staatseigendom verklaard. Het gevolg was een drastische verarming van een groot deel van de bevolking en in landen waar honger niet, of sporadisch voor kwam, kwam er onder de armen een ware hongersnood. Ook gebeurt het gemakkelijker dat mensen worden gedood in vijandige conflicten, waar vroeger de vijand eerder in leven werd gehouden om te worden verkocht. Maar de ontwikkeling in Afrika, die zich gedeeltelijk in de 20e eeuw heeft afgespeeld, heeft zich reeds eerder afgespeeld in andere delen van de wereld. Overal is de armoede toegenomen. Waarschijnlijk waren er minder mensen zeer arm en van alles beroofd, wanneer er nu nog legale persoonlijke slaven waren. Dan immers was de afsluiting van de

grond niet persé noodzakelijk geweest om de mensen in althans volledige economische slavernij te houden. Dan waren de arbeidskrachten gewoon te koop. Nu moest er een leger van niets hebbende mensen worden gecreëerd, die enkel hun arbeid kunnen aanbieden. Dit leger is veel groter, dan het leger persoonlijke slaven, die nodig zijn voor de belangen van de rijken. Bovendien is het grote verschil tussen persoonlijke slaven en loonslaven niet de rijkdom of welvaart, maar wie de nieuwe meester uitkiest. Persoonlijke slaven worden verkocht en de nieuwe meester gaat op de slavenmarkt op zoek naar zijn werkers. Het initiatief voor het uitzoeken van de slaaf ligt geheel bij die meester. Loonslaven moeten zelf op zoek gaan naar een nieuwe meester. Meesters, werkgevers, maken bekend dat zij een werker zoeken en welke eisen zij aan die werker stellen en loonslaven gaan dan vervolgens vragen om die meester te mógen dienen. Dat heet solliciteren. Wanneer beide tot een akkoord komen, dan wordt de vergoeding voor de bestede tijd van de loonslaaf afgesproken en hij gaat aan het werk. Hoe het persoonlijk met hem gaat is niet van belang voor de meester, alhoewel de vragenlijsten op sollicitatiegesprekken soms anders vermoeden. De loonslaaf moet voor het overeengekomen bedrag en de overeengekomen tijd persoonlijk arbeid verrichten. De persoonlijke slaaf moet ook betaald worden. Door alle eeuwen heen kregen de persoonlijke slaven met meer opleiding gewoonlijk ook meer vrijheid en meer materiele goederen en/of geld van hun meester. Maar ook de persoonlijke slaaf met geen of weinig opleiding moet betaald worden, in goederen en/of in geld. Want elke slaaf moet eten en heeft kleding en onderdak nodig en bovendien nog meer goederen. Deze zal de eigenaar moeten verstrekken en wel in die mate, dat zijn slaaf lange jaren dienst kan doen. Het eigenbelang van de eigenaar vereist dit, zoals het eigenbelang van een werkgever vereist, dat zijn loonslaven een redelijk loon krijgen, omdat zij anders niet in staat zijn om hun werk te verrichten. Maar de werkgever zal wel altijd blijven zoeken naar de beste kwaliteit voor de laagste prijs en dat is het wat de lonen drukt. Dus het wezenlijke verschil tussen persoonlijke slaven en loonslaven is wie de nieuwe meester kiest, de oude meester door verkoop, of de slaaf zelf. Wanneer er een overschot is in een bepaalde streek aan werkers, dan wordt het overschot bij persoonlijke slavernij verkocht in een andere streek. Wanneer er geen persoonlijke slavernij is, dan trekken de loonslaven zelf weg. Maar het laatste gebeurt pas wanneer er duidelijke vooruitzichten zijn dat elders een beter leven is te verwachten, of dat de honger hen dwingt. Daardoor zal er in een streek, met een overschot aan loonslaven, een druk komen op de lonen, waardoor heel veel mensen het met nog minder moeten stellen. De armoede in zo'n streek neemt dus toe en het betreft veel meer mensen dan in een situatie van persoonlijke slavernij. Want meesters verkopen hun slaven, als zij teveel zijn, voordat hun aantal te groot wordt en hun overige slaven hebben van het teveel aan werkers geen last. Maar loonslaven trekken pas weg als zij niet anders kunnen, waardoor alle armen er last van hebben. Loonslavernij, ofwel economische slavernij, kan dus veel meer mensen tot de bedelstaf brengen dan persoonlijke slavernij. In aantallen moeten meer mensen lijden. Of de afschaffing van de persoonlijke slavernij dus voor de hele bevolking zo grote zegen is valt te betwijfelen. Voor de persoonlijke slaven kan dit gedeeltelijk wel het geval zijn, temeer als zij een wrede meester hadden, maar veelal ook niet. Persoonlijke slaven zullen, door het goed begrepen eigenbelang van hun meester, het in een aantal gevallen materieel gezien beter hebben dan hun lotgenoten in loonslavernij in hetzelfde, of in andere delen van het land. De arme blanken in het zuiden van de Verenigde Staten konden geen slaaf zijn. Maar hun grote armoede zorgde ervoor, dat een aantal van hen handeltjes hadden met de slaven, die gestolen goederen van hun eigenaar verkochten. Vooral als een eigenaar wreed was en hen te weinig liet, werd er veel gestolen om te kunnen overleven. De blanke armen hadden het echter vaak nog slechter dan de zwarte slaven. Maar ook een aantal zwarte slaven konden hun vrijheid

bereiken. Ondanks dat werden zij dan toch behandeld als tweederangsburgers en soms als vee. Want een blanke, hoe arm ook, kon er nog trots op zijn blank te zijn en daarom geen slaaf. Dat zij het soms nog slechter hadden dan de zwarte slaven, dat deed er voor hun trots niets toe, maar wel voor hun lege maag.

Hopelijk kunt u mijn twijfel, of de wettelijke afschaffing van de persoonlijke slavernij altijd wel zo'n zegen was voor de betreffende mensen, nu begrijpen. Volgens mij heeft de afschaffing in landen en streken, waar men nog niet toe was aan de volledige economische slavernij, dus waar de persoonlijke slavernij eigenlijk niet gemist kon worden, voor veel meer mensen ellende gebracht, dan dat er mensen uit de ellende gehaald zijn. Want, omdat de Westerse mogendheden zelf, al dan niet gedwongen, hun slavernij in koloniën en in de Verenigde Staten, in die Staten die persoonlijke slavernij kenden afschaften, legden zij deze handelwijze zoveel mogelijk ook aan andere landen en staten op. Zij trachtten ook de handel in slaven te blokkeren. Vele slaven zijn in de golven verdwenen, omdat een oorlogsschip van een Westerse mogendheid in de buurt kwam en de slavenhandelaren een zware straf vreesden, naast het afstaan van hun slaven. Dan hun handelswaar maar overboord. Maar ook waar de persoonlijke slavernij effectief werd bestreden, in streken die er niet aan toe waren, werden wetten zodanig aangepast, dat vaak geforceerd een volledige economische slavernij werd ingevoerd. Hiervan hadden veel meer mensen last dan voorheen in de persoonlijke slavernij. Bovendien werden en worden nog steeds illegaal slaven gehouden, zelfs in Nederland en de rest van Europa en in Noord-Amerika. Dat, omdat de eigenaren en handelaren strafbaar zijn, de persoonlijke slaven soms extra wreed worden behandeld, spreekt bijna voor zich. Ook de bewegingsvrijheid van zulke slaven wordt meer ingeperkt, dan in een situatie van legaal persoonlijk slavenbezit. Want de eigenaren moeten wel, hun illegale bezit mag niet bekend worden. Dit geldt ook voor de Derde Wereldlanden, waar nog steeds ouders hun kinderen verkopen, of dat mensen worden ontvoerd, of met leningen gedwongen worden tot het leven van een persoonlijke slaaf. Daarnaast is er een grote hoeveelheid mensen die, door de inperkingen ten behoeve van de volledige economische slavernij, veel moeten lijden. Nu zijn er meer persoonlijke slaven dan rond 1800. Dit zou logisch zijn als persoonlijke slavernij nog wettelijk bestond, omdat er nu ook meer mensen op aarde leven dan 200 jaar geleden. Minder logisch is dat in een wereld die, althans officieel, de persoonlijke slavernij heeft uitgebannen. Toch, omdat persoonlijke slavernij onuitroeibaar is gebleken, is het kennelijk nog zo dat deze economisch noodzakelijk is. De toenemende vraag in Europa en Noord-Amerika wijst hier ook op. Bovendien is heden de kans, dat een persoonlijke slaaf wordt vermoord, nog groter dan vroeger, toen persoonlijke slavernij gewoon mocht. Toen had het voor een meester geen enkel nut om zijn slaven te vermoorden, anders dan als een straf voor een slaaf die weigerde een slaaf te zijn en zich als zodanig te gedragen. Nu is, als het nuttig gebruik van een persoonlijke slaaf voorbij is, moord logisch, om ontdekking van de slavenhouder te voorkomen. Verkopen is lang niet altijd mogelijk, omdat de slavenmarkt niet open is en de slaaf bovendien naar de autoriteiten kan stappen om zijn vroegere meester aan te geven. Moord kan dan een oplossing zijn. Daarnaast moet geconstateerd worden, dat bij de afschaffing van de persoonlijke slavernij, de vroegere persoonlijke slaven er vaak niet op vooruit zijn gegaan, behalve dan dat hun gezin moeilijker gesplitst kon worden dan vroeger. Maar materieel gingen zij er vaak op achteruit in plaats van op vooruit. De bevrijding was ook meer een kosmisch gegeven dan een werkelijke vrijheid, want zij gingen over van persoonlijke slavernij naar economische slavernij. In beide gevallen waren zij de slaven. Dit alles geeft mij de nodige vraagtekens, of het afschaffen van de persoonlijke slavernij wel zo humaan was, als wij nu met z'n allen denken. Ik denk dat het

gelukkig zijn niet af hangt van de status van een mens. Ongeacht of men nu een persoonlijke slaaf is, of een economische slaaf, of een rijk en machtig mens, dus een meester, elk mens kan gelukkig zijn, maar ook diep ongelukkig. Het hangt meer af of men tevreden is met zichzelf, de eigen status en de omgeving en of men het gevoel heeft bemind te worden en anderen te beminnen, dan met de rijkdom of armoede waar men in leeft. Ook de mate van vrijheid is niet het belangrijkste, wel de liefde en de tevredenheid met de eigen situatie. Bovendien kan iemand zich heel gelukkig voelen, als hij zich gewaardeerd voelt. Iemand kan miljardair zijn en zich toch diep ongelukkig voelen, maar iemand kan ook erg arm zijn en stralen van geluk. De situatie en mate van vrijheid van de mens heeft hier slechts gedeeltelijk mee te maken.

Maar het afschaffen van de persoonlijke slavernij heeft naar mijn mening ook nog een ander negatief effect. Omdat het in eigendom hebben van een ander mens als negatief en onnatuurlijk werd en wordt gezien, is ook het eigendom van kinderen niet meer erkend. En het eigendom zijn is voor kinderen van cruciaal belang. Zij hebben een eigenaar nodig en kunnen niet zonder. De ouders zijn de natuurlijke eigenaren van hun kinderen, maar als deze ontbreken, dan moeten zij een andere eigenaar hebben. Hierover in het volgende hoofdstuk meer.

Hier wil ik u ook nog een samenvatting, en commentaar daarop, geven van een verzonnen verhaal over de opleiding van vrijwillige huisslaven. Het gaat om jongens vanaf 18 jaar, die vrijwillig en uit eigen keuze, opgeleid wilden worden tot huisjongen, waarbij zij wisten dat zij het volledige en totale eigendom van hun meester zouden zijn. In het verhaal waren er drie nieuwelingen van 18 jaar oud en een jongen van 20 jaar oud, die door zijn meester terug was gezonden voor een opfris cursus. De opleiding tot een goede huisjongen bestond uit het leren om altijd direct gehoorzaam te zijn, zonder vragen of aarzeling, het tonen van respect en het leren altijd alle opdrachten direct en ook zeer ijverig uit te voeren én natuurlijk de taken zelf. De jongens werd verteld dat zij met het hart moesten leren. De opleidingsmethode was slaan. Niet alleen voor elke overtreding van een regel en voor het niet of niet naar tevredenheid uitvoeren van een opdracht, maar ook om ze scherp te houden werd elke ochtend begonnen en elke avond afgesloten met een zwaar pak slaag. De jongens moesten daar, waar het mogelijk was, geheel naakt zijn en mochten, daar waar vanwege de omgeving kleding vereist was, slechts een zeer kort nylon sportbroekje dragen. De opleider verkocht het aan de jongens als een gunst, dat zij soms bij goed gedrag naar het bijgelegen strand mochten. Aan het eind van de week had hij zeer gehoorzame, respectvolle en ijverige jongens, die een waardevol bezit waren voor elke meester en waar dan ook een grote vraag naar was. Het gehele verhaal met nog wat aanvullend commentaar is als appendix 1 achter in dit boek opgenomen.

Laat ik als commentaar beginnen over dit goed geschreven fantasieverhaal met dat ook mensen, die vrijwillig kiezen voor persoonlijke slavernij, geleerd moet worden om een slaaf te zijn. Nu zijn er altijd al bij persoonlijke slavernij verschillende soorten slaven geweest. Er waren slaven, die net als de jongens van dit verhaal, geen enkele vrijheid hadden, maar ook slaven die heel veel vrijheid hadden. Als Jozef, de zoon van Jakobus, ook Israël genoemd, verkocht wordt in Egypte duurde het enige tijd, maar dan kreeg hij toch het toezicht op alle bezittingen van zijn meester. Zo'n slaaf had natuurlijk veel meer vrijheid dan een huisbediende, die direct op alle bevelen van zijn meester moet reageren. Jozef had zelf de macht en bevoegdheid om zijn medeslaven te bevelen en had die ook nodig om zijn werk te kunnen doen. Maar is het in onze eigen samenleving anders? Werknemers aan de lopende band hebben ook nu nog veel minder vrijheid dan hun chefs. Werknemers in huishoudingen hebben, altijd

gehad, minder vrijheid dan iemand die verder van zijn meester af staat. Dat geldt ook voor economische slaven. Twee kleine voorbeelden. Kort geleden zag ik op de tv in een stuk, die de verhoudingen in de 19e eeuw goed weergaf, een dienstmeisje die haar meesteres niet alleen de thee moest inschenken en aanreiken, de meesteres keek verstoord toen zij dat een ogenblik vergat, maar zij moest ook een revérence maken alvorens zich terug te trekken. Zij was dus een ingehuurde kracht. Uit de werkelijkheid was een chauffeur en tuinman van een baron uit de twintiger jaren van de 20e eeuw, die later zijn levensverhaal vertelde. Hij stond op het punt, na een hele dag werken om naar huis te gaan, toen bij zijn heer werd geroepen. De auto moest worden voorgereden, want zijn heer ging uit. Dat zijn chauffeur toevallig die avond een verjaardag had, daar had meneer niets mee te maken. Zijn belang ging voor. Ook dit was een ingehuurde kracht. Talloos zijn verder de verhalen van dienstmeisjes die, óf door meneer, óf door een van zijn zoons werden verkracht en vervolgens, als slet betiteld, zonder vergoeding op straat werden gegoooid. Ook dat waren ingehuurde krachten. Het verschil tussen een loonslaaf en een persoonlijke slaaf is vaak werkelijk niet groot. De vrijheid die de ene werknemer heeft om zijn tijd en werk in te delen, verschilt soms hemelsbreed met die van een ander. Het is het werk en de deskundigheid die deze verschillen veroorzaken, terwijl het allen werknemers, dus loonslaven zijn. En vele mensen, die bijvoorbeeld op kantoor werken en door de eisen van hun bezigheden een zekere vrijheid moeten hebben, blijken die vrijheid vaak niet aan te kunnen. Het misbruik van internet, gebruik voor privé doeleinden in de baas zijn tijd en voor de baas zijn kosten, is hier een goed bewijs van. En zo is het ook met de beloning. Iemand die meer waard is voor zijn werkgever zal ook beter beloond worden. Met persoonlijke slavernij is het niet anders. Waar de één van alle vrijheid werd beroofd om zijn meester goed te kunnen dienen, daar werd een ander alle vrijheid gelaten, omdat hij enkel in vrijheid zijn meester goed kon dienen. Waar de een niet meer beloning kreeg, dan dat hij lichamelijk nodig had en soms, om hem kalm te houden, iets minder, daar werd de ander hoog beloond en mocht zijn eigen bedienden hebben. Waar de een met geen of weinig kleding moest leven en werken, omdat zijn meester van mening was dat hij zo het beste zijn meester kon dienen, daar had een andere slaaf een kledingkast vol. En ga zo maar door! Ook hier is er geen of weinig verschil tussen een economische slaaf en een persoonlijke slaaf.

Deze jongens konden, omdat zij de gehele dag in het huis en de tuin van hun meester moesten werken en hun meester dan natuurlijk bij hun activiteiten moesten behagen geen, of slechts zeer weinig vrijheid worden toegestaan. Omdat geen enkele kunst, ook niet de kunst van absolute gehoorzaamheid, kan worden toegepast zonder oefening, werden deze jongens opgeleid. Niemand kan een kunst of beroep uitoefenen zonder veel oefening. Natuurlijk, ook de inhoud van het beroep zal geleerd moeten worden, of wat de kunst inhoudt, maar veel oefenen is noodzakelijk om een meester erin te worden. Wanneer iemand een rijbewijs haalt, dan kan hij rijden. Maar pas een goede chauffeur wordt hij na ongeveer 100.000 kilometer in een redelijk korte periode gereden te hebben. En zo is het met alles. Wie een eerste klas violist wil worden, zal heel veel moeten oefenen. Wie een goed vakman wil worden, zal veel moeten oefenen in het vak en zich steeds actief moeten verbeteren. Ook een meester voor slaven moet oefenen, voordat hij een goede meester kan zijn. Hoeveel te meer dan de persoonlijke slaven, die alle eigen ideeën en beslissingen moeten weglaten, maar alleen onmiddellijk en zonder aarzeling aan hun meester moeten gehoorzamen?

De opleidingsmethode was wreed, maar volgens mij wel een goede. Zoals de jongen van 20 zelf aangaf, ook zijn meester had schuld aan zijn terugkeer. Zijn meester strafte hem niet

genoeg, wanneer hij niet deed wat was bevolen. Door dit gebrek aan afgedwongen discipline zakte hij steeds verder terug in gemakzucht en luiheid. Hij veronderstelde, en volgens mij terecht, dat een huisjongen geregeld een afranseling nodig heeft om scherp te blijven. Hij zelf dacht dat zijn opleider hem behoorlijk hard moest aanpakken, zodat hij leerde om in het vervolg zijn meester wél altijd naar diens tevredenheid te kunnen dienen. De noodzaak tot gehoorzaamheid, het tonen van uiterlijk respect en de ijver waarmee de taken moesten worden uitgevoerd werd er, letterlijk, in de opleidingsweek ingeslagen. De raad om alles met het hart te leren was ook een goede, want wat iemand met zijn hart leert wordt niet gemakkelijk vergeten. Maar ook de meester, waar een afgestudeerde huisjongen naar toe ging, heeft in deze een taak. Want alles wat geen nadelige of positieve gevolgen heeft, zijn wij mensen geneigd te vergeten. Daarom moet zo'n meester een strakke discipline handhaven voor zijn nieuwe huisjongen, totdat de vereiste houding en vaardigheden een tweede natuur zijn geworden. Ook hier geldt het spreekwoord: oefening baat kunst. Want hoe graag een jongen ook een persoonlijke slaaf wil zijn en dus aan een ander mens volledig wil toebehoren, inclusief de benodigde gehoorzaamheid, hij is er toe geneigd te luiëren als zijn meester hem daarvoor de gelegenheid geeft. Dus had de meester van de 20 jarige jongen hem zeker in het begin veel meer moeten slaan en, om hem te helpen scherp te blijven, geregeld een stevig pak slaag moeten geven. Dan waren de houding en de vaardigheden als slaaf onderhouden gebleven. Dat zijn meester nu de kosten van een her-opleiding moest dragen, was zijn eigen schuld. Maar ook de betreffende huisjongen was schuldig. Ook zonder slaag had hij moeten weten, dat hij zijn meester altijd en zonder uitzondering moest behagen. De her- opleiding en de vele slaag, die hij daarbij opliep, was ook zijn eigen schuld.

De opleiding was wreed, maar gewoon goed. Want als een persoonlijke slaaf leert om zonder enige aarzeling een strafinstrument te halen en zijn meester te bedanken voor elke klap, die hij krijgt en voor de straf als geheel, dan leert hij de nodige gehoorzaamheid die zijn meester van hem nodig heeft. Want wie er geen probleem mee heeft om direct te gehoorzamen voor een zware en pijnlijke straf, die zal ook zeker gehoorzamen in de werkzaamheden, die zijn meester hem verder oplegt. Maar ook daarin werd ijverig geoefend. Bij een jongen werd een gebrek in zijn houding geconstateerd. Hij werd beloond met 200 klappen en zijn houding verbeterde opmerkelijk. Want een slaaf moet ook de houding van een slaaf hebben, namelijk gehoorzaam en onderdanig. Maar ook het naaktlopen had zijn functie in de opleiding tot slaaf. Elk eigenmachtig handelen werd van de jongens afgenomen, omdat zij eraan moesten wennen geen enkele vrijheid te hebben en geen eigen mening te mogen hebben. Daarom mochten zij alleen op bevel van hun meester kleding dragen. Want zelfs daarin hadden zij zelf niets te zeggen of te beslissen. Alle beslissingen over alles in hun leven was het recht van de meester, want zij gaven al hun rechten op. Daarmee werd dus impliciet geleerd dat zij niets te vertellen hadden, maar in alles hun meester ten alle tijden moesten gehoorzamen. Ook waren de zogenaamde gunsten voor uitstapjes naar het strand een onderdeel van de opleiding. Niet alleen was het de enige positieve stimulans en een gelegenheid om tot zichzelf te komen, maar ook leerden de jongens te gehoorzamen, wanneer hun meester toevallig niet in de buurt was. De eerste keer waren de jongens 43 minuten te laat en kregen als beloning daarvoor ieder twee klappen voor elke minuut dat zij overtijd waren. Zij waren daarna nooit meer te laat. Ook werden zij bewust zodanig geïnteresseerd dat de strepen van de stokslagen tot onder hun broekje te zien waren. Toen een voorbijganger op het strand een opmerking tegen een van de jongens maakte en hij grof behandeld werd, kregen zij als beloning hiervoor met een zware geseling, wat hen de gewone hoffelijkheid bij bracht. Want ook tegenover derden, ook als de meester er niet bij is, moet

hoffelijkheid geleerd worden. De meester mag ook dan niets over zijn slaaf te klagen hebben, of de goede naam van de meester mag niet worden aangetast, door het slechte gedrag van zijn slaaf. Ook leerden de jongens om hun werk goed te doen. Alles wat niet naar tevredenheid was uitgevoerd werd afgestraft met extra slaag. Kortom, een goede opleiding die van gewillige jongens in heel korte tijd goede slaven maakt. Dus enkel van jongens die zélf heel graag een slaaf willen zijn, wanneer iemand hiertoe gedwongen zou worden, dan werkt het beslist niet. Want in dat geval gaat de opleiding in tegen de eigen vrije wil van de jongen.

Hier echter hebben wij het over het wezen van slavernij, namelijk de angst. Een slaaf gehoorzaamt meestal niet uit liefde, maar uit angst. Een slaaf waar alle persoonlijke vrijheid van genomen wordt, om daardoor zijn meester beter te kunnen dienen, zal pas de vereiste houding van gehoorzaamheid en respect kunnen verkrijgen door bang van zijn meester te zijn én te blijven. Dit geldt ook voor slaven, die geheel vrijwillig, hun vrijheid inruilen voor het eigendom zijn van een meester. Alhoewel er later in de relatie ook liefde kan voorkomen en de slaaf dan gehoorzaam blijft uit gewenning en om zijn meester zo goed mogelijk te dienen. Maar ook dan blijft het soms nodig de slaaf te straffen voor misstappen. De opleider van dit verhaal was zo'n goede opleider, omdat hij niets om zijn pupillen gaf, maar enkel om zijn eigen reputatie van goede opleider. Daardoor was hij tot elke wreedheid in staat en bereid, die er voor zorgde dat hij zijn doel bereikte. Jongens, die werkelijk een persoonlijke slaaf willen zijn zullen, zelfs als zij met huivering terugdenken aan de opleidingsweek, hem toch dankbaar zijn, omdat hij hun in korte tijd datgene heeft geleerd wat hun meester behaagt. Want anders kan het een moeilijk en pijnlijk proces worden om deze standaard te bereiken, wanneer die al bereikt wordt. Zij zullen delen in de trots van hun meester, als anderen hem roemen over zijn goed opgevoede huisjongen en hem jaloers vragen of die misschien te koop is. Vooral als zijn meester hem voldoende waardeert om hem niet te verkopen. Want meer nog dan door een dagelijks schouderklopje voelen zij zich dan belangrijk in de ogen van hun meester en dat is wat zij graag willen, toch? Elk mens wil toch graag op de een of andere wijze gewaardeerd worden door andere mensen? Bovendien willen zij dolgraag een ander mens dienen, door hem volledige zeggingschap over hun leven te geven. Een goede opleiding zorgt voor tevredenheid bij zowel de meester, alsook bij een slaaf, die niets liever wil dan zijn meester te behagen.

Maar hoe zit het met persoonlijke slaven die er niet voor gekozen hebben? Die door dwang of geboorte tot slavernij zijn gekomen? Zeker zullen er onder hen zijn, die zich geheel bij het leven in slavernij hebben neergelegd en voor wie het een manier van leven is geworden, die zij niet willen missen. Maar er zijn er ook die in verzet komen. Zelfs bij slaven, die als slaaf geboren zijn, kan dit gebeuren. Maar bij geboren slaven is daarvoor meestal een goede reden. Zo ken ik een verhaal, die later door deze slaaf in vrijheid is verteld, van een jongen die op een hete dag last kreeg van een zonnesteek. Hij was verhuurd aan een wreed man. Toen deze hem op de grond liggend nog schopte, wist hij weg te komen door zich onder struiken te verschuilen. De paar kilometers naar het huis van zijn meester kostte vele uren. Die liet hem, omdat de dag voorbij was, die nacht blijven, maar zonder eten en stuurde de jongen de volgende dag terug. Wat bijgekomen wist hij de weg in kortere tijd af te leggen dan de vorige dag. Het was op een zondag en de meester die hem had gehuurd stond op het punt ter kerke te gaan. Hij beval de jongen om de stal schoon te maken en pas de volgende ochtend wilde hij hem een afranseling geven. De jongen verzette zich zo onverwachts, dat de man niet tegen hem op kon. Hij liet de geseling toen maar zitten en meldde het ook niet aan de autoriteiten, omdat hij zijn naam als strenge meester hoog wilde houden, waardoor de jongen er ongestraft vanaf

kwam. Hij bleef nog vele maanden bij deze meester, maar werd nooit meer geslagen. Dat heeft hem verpest! Hij kon geen angst of eerbied meer opbrengen voor zijn meester en is dan ook enkele jaren later ontsnapt. De man had beter de jongen een zo'n zware geseling kunnen geven, als hij nog nooit eerder had gehad en hem wekelijks, voor bijvoorbeeld drie maanden, een herhalingsgeseling voor het aanvallen van zijn meester. Dan was de jongen ook geestelijk nog volledig een slaaf gebleven en waarschijnlijk zonder gedachten aan ontsnappen.

Niet alle slaven, die op volwassen leeftijd worden gedwongen tot persoonlijke slavernij, zijn hiervoor geschikt. In alle tijden dat persoonlijke slaven werden gehouden was dit een probleem. Wanneer de meester zijn slaaf nog wat werk wilde laten doen, dan was het bijvoorbeeld in een mijn vastgeketend en onder voortdurende zweepslagen. Maar door alle eeuwen heen zijn deze slaven ook als afschrikwekkend voorbeeld gesteld voor hun medeslaven, door hen al dan niet een marteldood te laten sterven. Soms werd te snel naar dit middel gegrepen. Alle andere slaven werden wel kort gehouden door geregelde geselingen, die hen angstig en op de hoede hield. Natuurlijk, niet de goed opgeleide slaven die iets meer vrijheid genoten, alhoewel ook hun rug niet altijd gespaard werd voor de zweep, als hun meester het nodig achtte. De tegenwoordige randfiguren aan de rand van de samenleving, die vaak verslaafd zijn aan drugs of alcohol, kunnen vergeleken worden met niet willende slaven. Maar het overgrote deel van de gewone arbeiders zijn gewoon de goed willende slaven, die nu niet in angst leven voor de zweep, maar voor ontslag en daarom vaak veel, soms erg veel, nemen van hun bazen.

Dit verhaal verklaart ook veel waarom er nu, in Noord-Amerika en Europa, een grote vraag begint te ontstaan naar persoonlijke slaven, zowel voor de seks-industrie en naar huisslaven. De seks-industrie is duidelijk aan vele mensen. In deze industrie gaat veel geld om, maar is altijd gericht op heel persoonlijke diensten. Wanneer iemand wel geïnteresseerd is in het geld, maar niet de persoonlijke diensten wil of kan leveren, dan moet hij andere mensen hebben die dat voor hem doen. De tijd dat een pooier hoeren kon bezitten, in ruil voor een minimale bescherming, is voorbij. De hoeren steken, als zij de keus hebben, het geld liever in eigen zak en voor mij hebben zij gelijk. Bovendien is de aard van de hoererie veranderd. Vroeger ging het om volwassen vrouwen, maar tegenwoordig ook om jonge mannen en kinderen. Daarvoor is een andere aanpak nodig. Daarvoor zijn mensen nodig die het bezit, het eigendom zijn van hun uitbater. De vraag naar zulke mensen is om die reden groot, dus wordt er invulling aan gegeven. Huisslaven liggen op het eerste gezicht minder voor de hand. Wie rijk is kan toch wel dienaren inhuren? Ja, maar de mentaliteit van de meeste economische slaven in het rijke Westen is, dat zij gelijk zijn, of in ieder geval gelijkwaardig zijn aan hun meesters. Hierdoor zullen zij niet die dienstbaarheid geven, die hun meesters van hun verlangen. Omdat het aantal mensen, die bereid is om onderdanig en bescheiden als huisbediende te werken, is afgenomen en de mensen, die wel als huisbediende willen werken vaak te brutaal zijn, is er een vraag naar onderdanige huisbedienden ontstaan. Want een meester wil, in ieder geval in zijn directe privé omgeving, ook als een meester behandeld worden. Daarom is er een specifieke vraag naar huisslaven ontstaan, omdat die gestraft kunnen worden indien hun houding tegenover hun meester niet goed genoeg is. Daar kan desnoods de zweep over gelegd worden. Bovendien zijn persoonlijke slaven veel goedkoper dan de ingehuurde, duur betaalde huisbedienden. Dat deze slaven illegaal gehouden moeten worden is een bijkomstigheid. Vrijwillige slaven zijn er niet voldoende, of er is moeilijk aan te komen. Dus worden er veelal, maar niet noodzakelijkerwijze, uit het buitenland slaven voor de handel ingevoerd en verkocht.

Natuurlijk kunt u uw kinderen ook opvoeden zoals eerder in het verhaal van de opleidingsschool voor huisjongens is beschreven. Het is alleen niet echt aan te raden. Want waar angst is kan geen liefde zijn en andersom. Dus kinderen opvoeden in angst, zorgt ervoor dat u grote kans loopt dat zij niet van u houden. Maar ook zelf kunt u zeer waarschijnlijk niet van uw nageslacht blijven houden, als u een band van angst met hen in stand houdt. Het vernietigt ook uw liefde. Daarom kunt u uw kinderen beter in liefde opvoeden, maar ook niet met teveel liefde. Want anders kunt u niet de straffen uitdelen, die uw kroost zo nu en dan écht nodig heeft om goede, liefdevolle en zelfstandige mensen te worden. Liefde voor een kind is heel goed, maar met alle liefde mag de roede ook niet vergeten worden. In de volgende hoofdstukken hoop ik u daarvan te overtuigen.

Ten slotte wil ik nog iets opmerken over de gewoonte, toen de persoonlijke slavernij nog legaal bestond, om de slaven ongekleed te koop aan te bieden. Tegenwoordig wordt dit nog al eens gezien als een onnodige vernedering van de slaven. Maar niets is minder waar! Het verbaast mij dat men, op een gegeven moment, de slaven niet meer ongekleed heeft verkocht. Immers, van een slaaf koopt men alleen het lichaam. De onsterfelijke ziel en de inwonende geest kunnen niet worden verkocht, omdat God die altijd vrij heeft gemaakt. Dus kan enkel worden gekocht wat men kan zien en dat is het lichaam. Is het dan zo verwonderlijk dat de kopers wilden zien of er wat aan het lichaam, van de te koop aangeboden slaaf, mankeert? Ik bedoel dat men vergroeiingen, vroegere ziekten, operaties en beschadigingen, recente mishandelingen en zelfs sommige ziekten onder een vracht kleding kan verbergen, maar niet of moeilijker bij een ongekleed mens. Een kat koopt men toch ook niet in een zak? Of zou men een paard kopen, wanneer er een dekkleed overheen ligt die het hele lichaam bedekt? Maar waarom dan wel een mens? Vergeet niet dat een slaaf evengoed eigendom van zijn meester is als diens vee. Slaven dus geheel bloot te koop aanbieden is dus geen onnodige vernedering van de slaven, maar pure noodzaak voor het kopende publiek. Zij hebben daar recht op! Alleen zo kunnen zij tot een goede afweging komen of de slaaf de gevraagde koopprijs wel waard is. Zoals ook een nieuwe werkgever bij een werknemer, men kan ook zeggen een nieuwe meester voor een loonslaaf, er recht op heeft dat deze werknemer zich medisch laat keuren. En wat doet dan de arts? In veel gevallen beoordeelt hij het hele blote lichaam van deze werknemer. Zeker, de werkgever krijgt het blote lichaam van zijn werknemers meestal niet te zien, maar hij schakelt een deskundige in die wél het lichaam beoordeelt. En lang niet altijd alleen bij banen, die hoofdzakelijk lichamelijk werk vereisen, maar ook bij banen die hoofdzakelijk hersenwerk vragen. Wat is dan het verschil met persoonlijke slaven? Werknemers worden uitgezocht en getest vóór zij bij een nieuwe werkgever aan de slag kunnen en daar is tijd voor en ook tijd voor de lichamelijke keuring. Een te koop aangeboden slaaf op een veiling moet gekocht worden zonder medische keuring en zijn kennis en vaardigheden uitsluitend op zeggen van de verkoper en er is geen tijd voor een uitgebreide procedure. Het enige is dat de koper de slaaf kan zien en dan moet beslissen. Het spreekt vanzelf dat in zo'n geval de koper het recht heeft, en moet hebben, de slaaf in zijn geheel, dus volledig bloot te bekijken. Anders wordt oplichting door de verkoper wel heel erg gemakkelijk. Dat slaven op een gegeven moment in de geschiedenis van de westerse slavernij gekleed werden verhandeld, heeft volgens mij te maken met de preutse opvattingen van de Victoriaanse tijd, welke nog steeds niet zijn uitgewerkt. Een betere verklaring kan ik voor dit fenomeen niet vinden.

U denkt misschien, nadat ik uitgelegd heb dat slaan van persoonlijke slaven en het naakt verkopen van slaven iets heel normaal is, dat ik een wrede man ben. Dat ben ik niet. Maar van

persoonlijke slaven mag meer worden geëist, dan dat bij ons van werknemers gebruikelijk is. Kijk, een werknemer verhuurt zich gedurende een bepaald aantal uren. Bij economische slavernij past dat de werkgever, buiten de bedongen uren om, verder geen bemoeienis heeft met de werknemer. Zowel de werkgever als ook de werknemer kunnen hun persoonlijke leven afschermen. Dat kan niet bij een persoonlijke slaaf! Een persoonlijke slaaf wordt geheel verzorgd door zijn meester en hij hoeft zich niet druk te maken over werkgelegenheid en waar hij zijn volgende maaltijd vandaan haalt. Hij hoeft zich niet druk te maken over huisvesting of kleding, want voor alles zorgt zijn meester. Voor alles, ook in de privé-sfeer, is hij afhankelijk van zijn meester. In ruil daarvoor moet hij voor zijn meester werken en hem in alles gehoorzaam zijn. Hoe dichter hij onder bevel van zijn meester staat, vanwege bijvoorbeeld het werk, hoe sterker dit geldt. Een economische slaaf kan ontslagen worden en er kunnen hem, bij lichte vergrijpen, boetes worden opgelegd en ga zo maar door. Maar bij een persoonlijke slaaf kan dat niet of in mindere mate. Een boete, die bij een economische slaaf tot armoede en honger kan leiden, kan een meester zijn persoonlijke slaaf niet opleggen, omdat zijn eigenbelang vraagt om een goede, of redelijk goede conditie van zijn slaaf. Hem ontslaan kan ook niet. Het enige wat zijn meester kan doen, is de persoonlijke slaaf gehoorzaamheid opleggen en indien de slaaf dit niet doet, deze gehoorzaamheid afdwingen. Verstandige ouders doen hetzelfde bij hun kinderen. Het grote verschil is de liefde, waardoor de straf bij kinderen wat matiger zal zijn dan bij een slaaf. Maar zou de opgelegde discipline door de ouders ontbreken, dan zullen zij daar zelf later de zure vruchten van plukken. Daarover in de volgende hoofdstukken meer. Het uit het productieproces halen van een persoonlijke slaaf, bijvoorbeeld door hem voor straf op te sluiten, is dwaasheid. Dat schaadt het belang van zijn meester. Daarom blijft de zweep over. Slaan is dus geen onnodige wreedheid, maar een inherent onderdeel van persoonlijke slavernij en zeker daar waar directe en onvoorwaardelijke gehoorzaamheid noodzakelijk is. Het zou overigens ook vele kinderen geen kwaad doen als hun ouders hen harder aanpakten, dan nu de gewoonte is. Dat is de reden dat ik het zo aangestipt en verwoord heb.

Wat het naakt verkopen van slaven betreft; misschien zie ik de vernedering daarvan niet zo zwaar in. De redenen om persoonlijke slaven bloot te verkopen heb ik reeds opgesomd. Tenslotte geldt voor alle slaven, ook economische slaven, dat zij in hun leven heel veel vernederingen moeten slikken. De eventuele kleine vernedering, om gedurende een redelijk korte tijd geen kleding te dragen, om de nieuwe meester en andere belangstellenden een goede indruk te geven van wat te koop is, kan hier wel bij. De vernedering van het verkocht worden is misschien zelfs groter en in ieder geval zal een persoonlijke slaaf menige grotere vernedering te verdragen hebben. Tenslotte zijn wij mensen allemaal bloot geboren en is ons lichaam niet iets wat afstotend is. Het menselijk lichaam is werkelijk heel mooi. Vele mensen kiezen ervoor om, als dat mogelijk is en de temperatuur laat het toe, de kleding af te leggen. Het is daarom, denk ik, niet echt vernederend als andere mensen het blote lichaam zien. Alleen de soms zieke reacties van andere mensen kunnen vernederend werken.

Hoofdstuk 10: Kinderen zijn bezit.

Dit en het volgende hoofdstuk wijken enigszins af van de rest van dit boek. Tot nu toe heb ik de economische noodzaak behandeld van slavernij. Bovendien heb ik behandeld dat slavernij in Gods orde past en niet zo wreed is als mensen in onze samenleving denken, omdat het ook bij ons mensen past. In dit hoofdstuk behandel ik het eigendom van mensen, die in elke denkbare samenleving zal en moet voorkomen, maar niet persé een economische noodzaak is. Namelijk het eigendom van kinderen.

Want hoe wij mensen het ook noemen, kinderen zijn altijd het eigendom van andere mensen. Dit is niet een economische noodzaak, maar een natuurlijke noodzaak. Het eigendom van kinderen is namelijk vastgelegd in een natuurwet. Wij kunnen de natuurwetten niet veranderen, noch kunnen wij onder een natuurwet uit. Want alle natuurwetten stammen van God en omdat God altijd dezelfde is zijn de door Hem vastgelegde natuurwetten onveranderbaar en onveranderlijk. Daarom is het voor ons mensen onontkoombaar dat alle kinderen het eigendom zijn van volwassen mensen. En voor de kinderen is dat daarom maar gelukkig ook. Want kinderen hebben liefde en leiding nodig en hebben het nodig dat de verantwoordelijkheid over hun leven in handen van andere mensen ligt. Anders lopen zij niet alleen lichamelijk, maar ook geestelijk het grootste gevaar om er onderdoor te gaan. Het liefst natuurlijk ligt de eigendom van kinderen in de handen van hun eigen ouders.

God heeft niet zo maar geregeld dat kinderen volledig afhankelijk van hun ouders op de wereld komen en dat vele jaren ook blijven. Sommige dieren kunnen direct na de geboorte reeds voor zichzelf zorgen. Voor andere dieren geldt dat zij de eerste tijd door hun moeder, vader of beide ouders verzorgd worden. Soms zijn zij de zorg van de hele groep dieren waar zij opgroeien. Voor mensenkinderen duurt deze verzorging ongeveer twintig jaar, voordat zij zelfstandig kunnen leven. Natuurlijk zijn er individuele verschillen, maar toch komt het over het algemeen daarop neer. God had en heeft daar een zeer liefdevolle bedoeling mee. Kijk, wij mensen zijn geschapen naar Gods beeld en gelijkenis en daarom ook voor de eeuwigheid. Ons leven hier op aarde is een proefleven en heeft als doel ons te vormen tot kinderen van God, maar zonder onze eigen vrije wil aan te tasten. God is Liefde en daarom moeten wij mensen ons oefenen in de liefde. Wanneer een kindje geboren wordt is het volledig afhankelijk van de moeder en in iets mindere mate ook van de vader. Door de liefde van de moeder voor het kindje leert en ontwikkelt het kind liefde voor anderen, allereerst voor de eigen ouders. Die leergang is lang en als de opvoeding goed is, dan ontwikkelt het kind zich in de loop van de jaren naar een vrije, zelfstandige, evenwichtige, verantwoordelijke en liefdevolle volwassene. Natuurlijk zal het inmiddels volwassene kind zijn of haar ouders nooit vergeten en de liefdesband tussen ouders en kinderen blijft dan ook het hele leven bestaan. In het aardse leven als een band tussen ouders en kinderen en in het eeuwige leven als een band tussen broeders en zusters in de Heer. Want in het eeuwige leven is er slechts één Vader, namelijk God in Jezus Christus. Alle anderen zijn broeders en zusters van elkaar.

Maar niet alleen het kind leert door liefde te ontvangen ook liefde te geven. De ouders geven hun liefde aan hun kind, maar ontvangen daar ook veel liefde voor terug. Zou dat niet zo zijn dan zouden vele ouders hun kinderen reeds spoedig zat worden. Maar de liefdesband tussen ouders en kinderen garandeert dat ouders zich voor hun kinderen in willen spannen en hun alles geven wat de kinderen nodig hebben. En ook dat is een oefening in liefde, welke wij

mensen nodig hebben om naar het kindschap van God te kunnen groeien. Echter, beperken wij onze liefde alleen voor het gezin of is de liefde voor de kinderen hetzelfde als de liefde voor bijvoorbeeld een koe, waar enkel van gehouden wordt zolang die nuttig is, dan is er sprake van erg veel eigenliefde. Deze eigenliefde beschermt, behoedt en voedt de kinderen weliswaar op, maar niet als doel van hen vrije, zelfstandige, evenwichtige verantwoordelijke en liefdevolle volwassenen te maken. Nee, het doel is eerder om later, wanneer de kinderen groter of volwassen zijn, er profijt van te hebben. Daarbij kan het in het belang van de ouders zijn als kinderen tot ver in de volwassenheid afhankelijk zijn van de ouders en onder hun gezag blijven staan. Dan kan het ook gebeuren dat ouders daadwerkelijk van één of meer kinderen genoeg krijgen. Wanneer het gezin dan groot genoeg is om de ouderdagsvoorziening veilig te stellen, zijn de overbodige kinderen in het verleden vaak genoeg verkocht. Want de opbrengst werd als een hogere waarde ingeschat dan het kind waar de ouders genoeg van hadden. Maar dat kan natuurlijk niet echt de bedoeling zijn.

Voordat ik iets zeg over de ontwikkeling van kinderen en over de opvoeding in het algemeen, wil ik nog iets duidelijker de door God ingestelde en onveranderlijke natuurwet toelichten dat kinderen eigendom van volwassenen zijn en moeten zijn. Uit wat ik hiervoor en hierna heb geschreven kunt u deze natuurwet weliswaar afleiden, maar een betere verduidelijking lijkt mij hier op zijn plaats. Elke volwassene met een normaal verstand begrijpt dat een kind leiding en dus opvoeding en verzorging nodig heeft, want een kind kan onmogelijk voor zichzelf zorgen en zijn eigen beslissingen nemen. Maar houdt dat ook eigendom in? Volgens de huidige wetgeving zijn ook ouders geen eigenaren van hun eigen kinderen, het is niet hun bezit. Omdat een kind wel leiding en verzorging nodig heeft, worden de ouders beschouwd als hun voogden en verzorgers, terwijl het in eigendom hebben van kinderen ontkend wordt. Want ook voor het kind geldt de fictie van vrijheid. Een vrijheid die het kind helemaal niet kan dragen. En omdat alle volwassenen dat heel goed weten, daarom zijn de ouders de voogden van de kinderen en worden andere voogden benoemd als de ouders, om welke reden dan ook, niet zelf het kind kunnen groot brengen. Deze voogden hoeven triest genoeg niet dezelfde te zijn als de verzorgenden, maar kunnen ook door de overheid benoemde voogden zijn, die het betreffende kind misschien maar eens in de paar maanden ziet en daarom geen band met het kind kan opbouwen. Maar dat kinderen van nature het eigendom zijn van hun ouders wordt door de wetgevende macht ontkend. Hier gaat de wetgevende macht in tegen de door God gegeven natuurwet, die kinderen wél het eigendom van de ouders laat zijn. Zelfs dieren die hun jongen verzorgen zien hun jongen als hun eigendom, het van hun zijnde. Daarom ook zal een moederdier voor haar jong vechten en die beschermen. Dat doen zelfs sommige soorten krokodillen. Daarom ook zal bij een zoogdier een moederdier haar kinderen bij haar laten drinken. Natuurlijk is dat gedeeltelijk instinct, ofwel de gerichte ziel van het betreffende dier en die kan gewoon niet anders. Maar dieren, die toch gewoon geen benul hebben van mijn en dijn, zien en behandelen hun kinderen als hun eigendom. Pas als de kinderen volwassen geworden zijn wordt de band tussen moederdier en kind verbroken. Wij mensen hebben een volkomen vrije wil. Alleen ons lichaam is gericht en gebonden aan Gods natuurwetten, ons handelen niet. Lichamelijk zijn wij als dieren, ook wij moeten ons voeden met wat de aarde ons geeft, de lucht inademen en de vorm van ons lichaam is ons gegeven, die kunnen wij niet zelf bepalen. Maar geestelijk zijn wij volkomen vrij en kunnen ons gedragen, binnen de grenzen van onze lichamelijke mogelijkheden, zoals wij willen. Daarom kunnen wij het aanzien van de aarde veranderen. Daarom kunnen wij door onze hebzucht natuurgebieden verwoesten en in woestijnen veranderen. Daarom kunnen wij van woestijnen met ijver en intelligentie vruchtbare

gebieden maken. Kortom wij kunnen ons leefgebied net zo inrichten als wij zelf willen. Ook ons persoonlijke leven kunnen wij inrichten zoals wij dat willen. Wij kunnen leven volgens de natuurwetten, maar ook daar tegenin. Daarom kunnen wij ook de fictie in stand houden dat kinderen geen eigendom zijn.

Als kinderen echter geen eigendom zijn, hoe verklaart u dan dat verstandige ouders hen behandelen als hun eigendom? Want kinderen moeten gehoorzamen. Zij mogen niet weg lopen. De ouders eisen van hun kinderen dat zij klusjes voor hen opknappen. De ouders zenden hen naar school en eisen dat hun kind zijn best doet op school. Kinderen hebben alleen dat bezit welke u hun laat, maar eigenlijk geen. Kinderen mogen en kunnen ook niet vrijelijk over de bezittingen van hun ouders beschikken. Kortom de ouders beschikken volledig en naar eigen wensen over de tijd, de intelligentie en de arbeidskracht van hun kinderen. En dat bij het groot worden in toenemende mate. Dat zelfde doen zij bij hun dieren. Ook een huisdier, bijvoorbeeld een hond, wordt geleerd te gehoorzamen. De eigenaren van de hond bepalen of de hond wel of niet mee mag. De hond wordt verzorgd, maar moet vaak ook een tegenprestatie leveren, als is het enkel maar blaffen als een inbreker gesignaleerd wordt. Toch zal niemand beweren dat die hond vrij is. Hoe kunnen wij dan beweren dat kinderen vrij zijn? Zij staan onder hetzelfde gezag en, omdat zij de opdrachten beter kunnen begrijpen, wordt er vaak een groter beroep op de gehoorzaamheid gedaan dan bij een dier. Natuurlijk is, als het goed is, tussen de volwassenen en de kinderen een grote liefde, maar tussen een dier en zijn meester vaak ook. Als kinderen dan alle kenmerken van eigendom hebben, dan zijn zij ook eigendom! Ongeacht of de wetten van het land ze wel of niet als eigendom (h)erkennen. Een bijzonder eigendom omdat het mensen zijn, maar zij zijn wel eigendom. Hoezeer zij eigendom zijn blijkt uit ongeboren kinderen. Zij bestaan nog niet voor de wet, omdat alleen levend geboren kinderen meetellen. Dus worden zij met miljoenen per jaar over de gehele wereld vermoord en in een aantal landen menen de mensen dat de moeder mag beslissen of zij haar kind vermoord of niet. Een Britse ethicus wil deze beslissingsmacht over leven en dood zelfs uitbreiden tot kort na de geboorte, omdat pasgeboren kinderen niet meer zijn dan ongeboren kinderen. Hij heeft gelijk dat het weinig uitmaakt of een kind ongeboren is dan wel pasgeboren, het zijn beide mensenkinderen. Want reeds bij de bevruchting is er een ziel aanwezig en dus is elke abortus een kindermoord. Daarom pleit ik er ook voor om kinderen verkoopbaar te maken, want als zij een waarde hebben worden er misschien minder vermoord. Uit het voorgaande is het u nu misschien duidelijk dat kinderen echt het eigendom zijn van hun ouders? En dat kinderen voor hun eigen welzijn dit ook moeten zijn? Als het u niet duidelijk is dan weet ik niet hoe ik u het wel duidelijk kan maken. Want met kinderen wordt noodgedwongen omgegaan als met alle andere eigendommen die u heeft. Dus kunnen zij niet anders zijn dan eigendom! Het kan en mag niet anders in het belang van alle kinderen zelf!

Het kinderleven verdeeld zich van nature in grofweg drie fasen van zeven jaar in de groei naar volwassenheid. In deze uitleg gebruik ik weer de mannelijke vorm, maar hier is natuurlijk ook de vrouwelijke vorm van toepassing. In de eerste zeven jaar leert het kind de taal van de moeder spreken en verkent het de wereld vanuit de veilige aanwezige liefde van de moeder. Deze fase wordt het meest gekenmerkt door het ontwikkelen van het gevoel. In deze fase is het kind nog meer een klein dier dan een mens. Hier zal bij de opvoeding rekening mee moeten worden gehouden. In deze zeven jaar leert het kind als het goed is zijn emoties te beheersen en onder controle te brengen. Het vergaren van kennis is in deze fase nog niet noodzakelijk, want het kind kijkt naar de ouders en in het bijzonder naar de moeder voor wat het wel of niet mag.

Ook wil een klein kind al snel zijn ouders gaan imiteren en leert zo reeds spelenderwijs lessen, die vaak het hele leven bijblijven. In deze levensfase is echt werken er nog niet bij, want het kind zal eerst de basisvaardigheden, waarover elk mens moet beschikken, moeten worden bijgebracht. En dat is voor zo'n kleintje al heel hard werken. God heeft elk kind een natuurlijke gehoorzaamheid meegegeven. Natuurlijk zal elk kind proberen wat de grenzen zijn, maar als verstandige ouders deze grenzen vaststellen en handhaven en die bij het ouder worden van het kind zo onmerkbaar verleggen, dat het kind dat niet in de gaten heeft, dan zal gehoorzaamheid een vanzelfsprekendheid zijn. Hier past zo veel mogelijk regelmaat en liefdevol, maar standvastig sturen. Dan zal het kind niet alleen door de ouders, maar door alle mensen die het ontmoet als lief worden gezien. Opgepast moet echter worden met teveel lofprijzing omdat alle kinderen, maar vooral meisjes, daar slecht op reageren.

De tweede fase kenmerkt zich door een meer verstandelijke ontwikkeling. Er wordt meer kennis opgedaan en die kennis wordt al spelend verwerkt. Ook de vaardigheden worden groter en ook die kunnen een goede basis zijn voor de vaardigheden, die in de rest van het leven nodig zijn. Het kind neemt ook meer afstand van de moeder en de vader begint een grotere rol te spelen dan in de eerste fase van het leven. Natuurlijk was de vader altijd wel belangrijk, maar het kleine kind trekt toch van nature meer naar de moeder dan naar de vader. Dan komt omdat vrouwen reageren vanuit hun liefde en mannen vanuit hun wijsheid. Natuurlijk hebben ook vrouwen wijsheid en mannen liefde, ze gaan er alleen anders mee om. In de eerste fase is de liefde van de moeder het belangrijkste voor het kind. In de tweede fase zal het kind zich ook gaarne laten leren vanuit de wijsheid van de vader. Terwijl in de eerste fase van het leven spelen één van de belangrijkste activiteiten is, komt daar in de tweede fase leergierigheid bij. Het kind leert zich steeds meer te concentreren en hoewel ook werk nog soms wordt gegoten in de vorm van een spelletje, om het leuk te maken, kan het kind steeds beter ook allerlei taken uitvoeren. Natuurlijk heeft elk kind in deze fase nog veel behoefte om te spelen, maar naarmate het ouder wordt neemt deze behoefte steeds meer af en kan het over gaan in serieus werken. Vergeet echter niet dat ook spelen soms een nuttige bijdrage kan leveren aan het opdoen van vaardigheden en verstandige ouders zorgen ervoor dat kinderen hier ook tijd voor hebben. Nog zal het kind, mits goed opgevoed, in alles gehoorzaam zijn aan de ouders en zich daar het gelukkigst bij voelen. De verantwoording voor het eigen leven kan nog maar voor een zeer klein gedeelte zelf gedragen worden. De ideeën van het kind en zijn opvattingen komen nog volledig, of nagenoeg volledig, overeen met die van zijn opvoeders en het kind is nog van alles wijs te maken. Pas rond het twaalfde jaar komen de eerste zelfstandige gedachten in een kind op. Heel voorzichtig en langzaam komt het kind dan in de derde fase die naar een vrije, zelfstandige, evenwichtige, verantwoordelijke en liefdevolle volwassene kan uitgroeien.

In de eerste twee fasen van het leven heeft God ervoor gezorgd dat het kind nog volledig onschuldig is en dat de erfzonde van Adam en Eva niet in de weg zit. Natuurlijk, de toorn en ongehoorzaamheid van Adam en Eva heeft het kind van jongst af aan, maar minder de heerszucht, machtswellust en nog veel minder de seksuele lusten. God heeft ervoor gezorgd dat ook de ongehoorzaamheid van een kind binnen de perken blijft, mits het kind goed wordt opgevoed, door elk kind een natuurlijke gehoorzaamheid te geven. Een kind is van nature niet hoogmoedig, terwijl verstandige ouders ook de groei van de hoogmoed niet toelaten. Ook het heersen over andere kinderen kan in het kind zitten, maar is ook gemakkelijk tegen te gaan, mits de kinderen gehoorzaamheid leren, het beste op een liefdevolle wijze vanaf hun vroegste jeugd. Daardoor blijft ook de machtswellust uit, omdat het kind weet geen macht te hebben.

Die ligt bij de volwassenen en mag in principe door geen kind worden beoefend, zonder latere kwalijke gevolgen voor het kind en voor zijn omgeving. Een kind heeft, mits niet gestimuleerd op dit gebied door zijn omgeving, ook geen last van seksuele lusten. Een kind voor de pubertijd zonder kleding is gewoon bloot en niet naakt. Daarmee bedoel ik dat een kind geen seksuele fantasieën heeft als het bloot is en niet seksueel geprikkeld wordt. Natuurlijk is een kind dat weinig bloot loopt wel nieuwsgiering naar het eigen lichaam en naar die van anderen. Maar al spoedig zal het gewoon gaan spelen, zoals het doet met kleding aan en zich vooral op een warme dag in het zonnetje prettig voelen met de zon op het lichaam en zonder belemmerende, plakkende en zweet vasthoudende kleding. Een volwassene, of een kind in de pubertijd, zal daarentegen gemakkelijk geprikkeld raken door een overdaad aan bloot, omdat die aan seks denkt. Daarom zal een puber en een volwassene zich soms niet bloot, maar naakt voelen. Gedeeltelijk zal dit liggen aan de genoten opvoeding, of deze preuts was of juist heel open over het lichaam. Omdat bij een kind de seksuele factor slapend is, is bloot zijn voor een kind eigenlijk de gewoonste zaak in de wereld. Net als het was voor Adam en Eva voor de zondeval. Echter, wees nooit zo dwaas om in onze beschaving uw kleinere kinderen onbewaakt bloot over straat te laten lopen. Niet dat het voor het kind als zodanig schadelijk is. Onze oversekste samenleving zit nu eenmaal vol met onzelfstandige, onevenwichtige en vol eigenliefde zittende volwassenen. Deze vormen een gevaar voor uw kind, omdat zij zich nooit hebben leren beheersen en geleerd hebben met hun gevoelens om te gaan. Hun eigenliefde, waar zij gewend zijn aan toe te geven en hun seksuele lusten zijn een groot gevaar voor uw kind, vooral als het bloot is. In onze samenleving, waar alle kinderen gewoonlijk, behalve op bepaalde plekken, aangekleed zijn, zijn er al genoeg verkrachtingen van kinderen en worden al genoeg kinderen voortijdig van hun onschuld beroofd. En dat terwijl niemand, ook de ouders niet, het recht heeft om kinderen voortijdig van hun onschuld te beroven, daar dit voor het kind zeer schadelijk is of in ieder geval kan zijn.

De derde fase in een kinderleven kenmerkt zich door grote veranderingen. Niet alleen begint in deze fase het lichamelijk volwassen worden in de pubertijd, maar ook geestelijk veranderd er voor elk kind heel veel. De pubertijd brengt het ontwaken van de sluimerende seksualiteit mee. Daarmee komt ook de schaamte voor het eigen lichaam. Om die reden zijn bijvoorbeeld op naturisten terreinen weinig kinderen tussen de ongeveer veertien tot ongeveer achttien of zelfs twintig jaar te vinden. En als zij er toch zijn, dan dragen zij vaak wat kleding. Tegen de volwassenheid hebben zij dan weer de emoties verwerkt, welke komen bij de aanvang van de pubertijd en kunnen ook weer naakt verschijnen. De onschuld van hun jeugd zijn ze echter voorgoed verloren. De zware emoties in de pubertijd komen echter niet alleen van de ontluikende seksualiteit, hoewel dit bij elk mens een heel sterke factor is. Ook komt met de pubertijd het volwassen worden van het lichaam. De jongen groeit in kracht en krijgt, meer nog dan voorheen, zijn eigen emotionele ontwikkeling, gedeeltelijk gestuurd door zijn hormoon huishouding. De stem wordt zwaarder, er treedt allerlei haargroei op en hij wordt in toenemende mate terecht aangesproken op de eigen verantwoordelijkheid. Dat gebeurt ook bij het meisje. Zij begint haar maandelijkse bloedingen te krijgen, ook zij wordt vruchtbaar en haar lichaam begint zich voor te bereiden op het komende moederschap, door de groei van de borsten voor melkproductie en het breder worden van de heupen voor het doorlaten van het kind vanuit de moederschoot. Zij begint ook meer aandacht te krijgen voor haar uiterlijk en te leren dat zij mannen, en jongens van haar eigen leeftijd, kan manipuleren door haar natuurlijke charme. Beide seksen beginnen ook belangstelling voor elkaar te krijgen. Waar kinderen in de tweede fase de kinderen van de andere sekse nog weleens 'stom' vinden is dit in de derde fase

geheel anders. De belangstelling voor elkaar begint uit te monden in de eerste verliefdheden en verkeringen.

Maar ook puur geestelijk treden er grote veranderingen op. De kinderen beginnen voor het eerst in hun leven zelfstandig te denken en ze beginnen een eigen mening te ontwikkelen. Een heel moeilijke fase voor de ouders, want natuurlijk is het eerste oefenterrein voor de eigen meningen de plaats waar zij zich het beste thuis voelen. Dus beginnen zij zich af te zetten tegen de meningen en opvattingen van hun ouders. Daar immers voelen zij zich veilig en durven voor wat zij denken uit te komen. Dit geeft uiteraard de nodige discussies, omdat de kinderen hun mening niet formuleren als een mogelijkheid van denken, maar als een vaststaand feit en vaak als dat hun ouders natuurlijk verkeerd denken. Verstandige ouders weten dit en zonder hun kinderen te bruuskieren leggen zij uit waarom zij in een bepaald geval denken zoals zij doen. Zij zijn de natuurlijke sparringpartners voor hun kinderen op de weg naar een eigen en zelfstandige mening. Niet altijd leuk, omdat ook de fouten van de ouders soms genadeloos worden blootgelegd, maar voor de kinderen hoogst noodzakelijk. Natuurlijk beginnen zij ook buiten het gezin om steeds meer opvattingen en ideeën op te doen, zoals op school, bij vrienden en van de ouders van hun vrienden, of bij een baantje buiten de deur. Maar als de verhouding tussen ouders en kind goed is dan wordt alles nog eens in het licht van de ouderlijke opvattingen gehouden, soms op zeer kritische toon of wijze. Op deze wijze leren de kinderen zelfstandig denken en een eigen gebouw op te richten van hun eigen opvattingen en denkbeelden, gestoeld op een stevige basis van waarden en normen, welke zij van jongst af aan van huis uit hebben meegekregen. Als alles goed gaat dan zijn zij op het einde van de derde fase, dus ongeveer met het eenentwintigste jaar, de vrije, zelfstandige, evenwichtige verantwoordelijke en liefdevolle volwassenen, waar elke goede opvoeding zich op richt.

De derde fase is echter, zoals gezegd, ook het moeilijkst voor de ouders. Niet alleen door de hierboven beschreven kritiek en afstand nemen van het kind van de ouderlijke opvattingen en denkbeelden. Nee ook doordat, om een vrije en zelfstandige volwassene te kunnen worden, het kind gefaseerd en met verstand een steeds grotere vrijheid moet krijgen en er terecht een steeds groter beroep moet worden gedaan op de eigen verantwoordelijkheid van het kind. Waar in de eerste twee fasen van het kinderleven straffen vaak erg effectief kan zijn, om het kind te sturen waarheen de ouders het willen hebben, daar werkt straffen in de derde fase soms toenemend contraproductief. In de derde fase zullen de ouders het in toenemende mate meer moeten hebben van het beroep op eigen verantwoording en van het overtuigen, wanneer het handelen (en soms de denkbeelden) verkeerd zijn. En soms moeten ouders toezien dat fouten worden begaan en kunnen alleen proberen de ernstigste gevolgen te vermijden. Zoals ook God bij ons mensen alleen kan toezien, ter wille van onze vrije wil, dat wij fouten begaan en alleen wanneer het goed is voor onze geestelijke ontwikkeling met Vaderlijke liefde de ernstigste gevolgen vermijden. Maar soms hebben wij mensen gewoon hele harde klappen nodig om geestelijk gezond te worden of te blijven. Niet leuk, maar soms zeer noodzakelijk. En dat geldt ook voor de opgroeiende kinderen in de derde fase. Laat uw strafinstrumentarium niet te snel met pensioen gaan, uw kind heeft het soms nog erg hard nodig.

Over de opvoeding van kinderen in het algemeen wil ik graag nog iets meer kwijt. Wanneer het kind in de eerste fase van zijn leven moet leren met zijn gevoelens om te gaan, is het mijn mening, dat God bedoeld heeft álle gevoelens. In onze oversekste samenleving stellen wij de onschuld van kinderen vaak zó op prijs, dat wij denken dat zij in het geheel geen seksuele

gevoelens hebben. Niets is echter minder waar! Een kind komt compleet in de wereld. Alleen een aantal uitingen en gevoelens zijn nog slapend, omdat God ervoor heeft gekozen de kinderen daarvoor te beschermen. Zo is de wil tot ongehoorzaamheid, alhoewel aanwezig, nog sluimerend en zal niet voortijdig doorbreken, als de ouders tenminste zo verstandig zijn om gehoorzaamheid te stimuleren. Zo is het met meer slechte eigenschappen van mensen, zoals heerszucht, egoïsme, machtswellust, hoogmoed, ijdelheid en ga zo maar door. Nadrukkelijk hoort seksualiteit ook in dit rijtje, maar is daar niet genoemd omdat het op zich geen slechte eigenschap is. Wel is het een zeer bepalend gevoel die sterk in elk mens aanwezig is. Geen wonder dat God deze seksualiteit sluimerend heeft gemaakt totdat het kind voldoende gegroeid is, zowel lichamelijk als geestelijk, om de soms zware emoties ervan aan te kunnen. Daarom is het ook, zoals eerder opgemerkt, een zeer zware misdaad om kinderen voortijdig uit deze seksuele sluimer te wekken, bijvoorbeeld door seksueel misbruik. Wie een kind écht lief heeft, die heeft nooit seks met dat kind. Zoals altijd zijn het de uitzonderingen die de regel bevestigen, maar met een kind voor de pubertijd moet men altijd heel voorzichtig zijn op seks gebied. De schade kan snel aangericht worden en een leven lang duren. Daarom durf ik het aan om te beweren dat seks, zeker met kinderen voor de pubertijd, nagenoeg altijd te maken heeft met de eigenliefde van de betrokken volwassene of groter kind, die de dader is en geen liefde is voor het betrokken kind dat gebruikt, of liever gezegd, misbruikt wordt. Voor seks met pubers door volwassenen geldt bijna altijd hetzelfde, maar daar kan nog sprake zijn van wederkerigheid en vrije wil. Toch zijn kinderen geen seksloze wezens. Zij hebben wel degelijk seksueel gevoel, maar op hun eigen niveau. Ouders doen er ook verstandig aan om deze seksuele gevoelens niet te stimuleren, maar ook niet te ontkennen. Zoals elk kind het recht heeft om als 'reine maagd' op te groeien, ongeacht of het een jongen of meisje is, zo heeft ook elk kind het recht op de eigen seksuele gevoelens. Ook daar zal het mee om moeten leren gaan. Maar het gaat wél om de eigen seksuele gevoelens van het kind, niet om de seks van de volwassenen. Morele verontwaardiging, als een kind speelt met de geslachtsdelen van een ander kind, mits met wederzijdse instemming, is niet op zijn plaats. Indien het ongewenst is, is een verbod zoals het pakken van een koekje uit de koektrommel, maar met niet meer ophef, veel beter. Het kind handelt immers in onschuld en zal een 'nee dat wil ik niet hebben' op normale toon uitgesproken beter begrijpen dan bijvoorbeeld een woede aanval of de beschuldiging dat het kind een heel vies kind is. Nog veel beter is, denk ik, het even afleiden met wat lekkers of een spelletje. Want waar een kind het ene moment vol belangstelling bezig is met de geslachtsdelen van zichzelf of van een ander kind, zal die een ogenblik later liever naar een stuk speelgoed grijpen. Een op seksueel gebied niet gestimuleerd kind zal met het seksuele ook niet echt bezig zijn en het is beslist nog geen hartstocht. Veel meer is het nieuwsgierigheid of een lekker gevoel. Belangrijk voor een kind is echter wel dat het openlijk met zijn ouders mag praten over alle aspecten van het leven en van het eigen lichaam, zonder zich daarin belemmert te voelen. Seksuele voorlichting, gefaseerd en enkel in de delen waar een kind aan toe is, kan beter gegeven worden door volwassenen, die weten waar ze over praten, dan door andere kinderen op straat en als een geheimpje of in het geniep. Maar als de verhouding tussen ouders en kinderen goed is, waar kunnen zij dan beter terecht dan bij hun eigen ouders, die hun kinderen als het goed is helpen met al hun gevoelens en hun denkbeelden sturen? Verstandige ouders leren hun kinderen te leven met al hun gevoelens óók met hun seksuele gevoelens. Dat maakt een sterke band van liefde en vertrouwen tussen ouders en kinderen mogelijk en helpt de kinderen tijdens de derde fase van hun leven, als in de pubertijd de seksuele gevoelens, maar ook andere emoties, in alle hevigheid losbarsten. Als kinderen reeds jong hebben leren omgaan met hun eigen nog sluimerende seksuele gevoelens, dan

kunnen zij gemakkelijker de ook voor hen moeilijke jaren van de pubertijd aan. Bovendien, als de kinderen altijd de ervaring hebben gehad dat zij bij hun ouders terecht kunnen, dan zullen zij dat ook zeker doen in de derde fase van hun kind-zijn.

Ook wil ik nog iets kwijt over straffen en belonen tijdens de opvoeding. Wij komen uit een tijd dat het heel normaal was als kinderen door ouders en andere volwassenen geslagen werden. Ook het slaan met riem, stok, zweep en een stuk hout werd als heel normaal gezien. In de ontwikkeling van onze westerse beschaving werd, in de periode na de Tweede Wereldoorlog, dit steeds meer als mishandeling gezien. In een aantal landen hebben regeringen wetten aangenomen, die de ergste uitwassen moesten bestrijden. Het Europese Hof van Justitie heeft het slaan op scholen aan banden gelegd en zelfs verboden als ingaande tegen de rechten van de mens en met name van het kind. Maar sommige landen zijn te ver doorgeschoten in hun bescherming van de rechten van het kind. Zij hebben alle slaan door ouders verboden. Hiermee beletten zij ouders in de opvoeding van hun kinderen, door hen een belangrijk en effectief middel van discipline uit handen te nemen. Nu kunnen ouders nog wel stiekem, in de beslotenheid van hun eigen woning, een corrigerende tik toedienen en de autoriteiten zullen hier waarschijnlijk nooit achter komen. Maar de corrigerende tik op straat dienen zij geheel achterwege te laten. Naar mijn overtuiging is dit alles niet in het belang van de kinderen zelf. Hierna zal ik mijn mening met enkele voorbeelden te staven.

Voorbeeld 1:

Dit is een voorbeeld uit mijn eigen jeugd. Toen ik ongeveer tien jaar oud was liep ik op een vroege zomeravond aan de andere zijde van de straat waaraan ons huis was gelegen. In die tijd, de vijftiger jaren, waren de wegen na etenstijd nagenoeg uitgestorven. Mijn moeder riep mij vanaf de overzijde en zonder op of om te kijken rende ik direct naar haar toe. Een aanstormende auto probeerde met gillende banden en blokkerende wielen mij niet te raken. Alleen omdat ik bleef rennen miste de auto mij op een haar na. Direct toen ik mijn moeder had bereikt, kreeg ik een klap tegen mijn hoofd met de mededeling dat ik moest uitkijken. Op mijn verdediging: “maar u had mij toch geroepen?”, kwam het antwoord: “Dan nog moet je uitkijken, kind ik dacht dat je voor mijn ogen zou worden doodgereden”. Mijn paar jaar oudere broer, die toen naast haar stond, vertelde later dat hij blauwe plekken op zijn arm had, zo had moeder hem in haar angst om mij geknepen. Deze klap heeft heilzaam gewerkt en had het gewenste effect, want ik keek voortaan wel degelijk uit vóór ik over stak. Voor mijn gevoel, vanaf het begin, was de klap verdiend en gegeven uit liefde. Mijn moeder had ik alleen maar meer lief, omdat zij mij uit liefde voor mij direct corrigeerde toen het nodig was.

Voorbeeld 2:

Een tijdje geleden was ik aanwezig op het parkeerterrein bij een supermarkt in mijn woonplaats. Een moeder, omringt door enkele kleine kinderen, kwam met haar boodschappen aanlopen. Opeens bukte zij zich, pakte een jongetje van ongeveer drie jaar bij de arm en gaf hem enkele klappen op zijn billen, terwijl zij iets tegen hem zei. Vervolgens liet zij de boodschappen staan, ging een stukje terug en kwam een minuut later weer terug. Het jongetje had eerst geen brilletje op, maar toen zij met haar zoontje terug kwam wel. Zonder het echt te weten heb ik dit voorval als volgt beredeneerd. Het kindje had het brilletje pas en vond het onprettig. Daarom gooide hij het maar weg. Wellicht heeft zijn moeder hem enige malen gewaarschuwd dit niet te doen, maar hij deed het toch, want een bril is een vervelend ding om altijd te moeten dragen. Kijk, toen ik vijftien was moest ik ook aan een bril. Ik vond dat heel

vervelend, maar mij was goed uit te leggen waarom ik het moest dragen, ook al was het vervelend en wilde ik het liever niet. Maar probeer dat maar eens uit te leggen aan een kind van drie! De enige wijze is een directe opdracht de bril op de neus te houden en de boosheid van de moeder als het niet gebeurt. Alleen lik op stuk, in dit geval een paar klappen, kan bij ongehoorzaamheid nog uitkomst bieden. Volgens mij heeft deze moeder terecht geslagen en het kind, hoewel bril en klappen niet prettig zijn, toch een grote dienst bewezen. Zoals alleen een liefhebbende moeder voor haar kind kan doen.

Voorbeeld 3:

Soms ziet u ze wel eens in een supermarkt of elders, kleine kinderen van ongeveer twee of drie jaar, die gillend en krijsend op de grond liggen te trappelen van woede, omdat zij een bepaald snoepje of iets anders niet mochten meenemen. Zo'n kindje is gevangen in een woedeaanval en zonder hulp duurt het vaak een kwartier of langer voor het er weer uit komt. Is het dan niet liefdevoller om het kleintje te helpen? Bijvoorbeeld door het op te tillen en een tik of een paar tikken tegen de billen te geven. Vooral als er gewoonlijk nooit, of bijna nooit geslagen wordt, is dat een grote schrik. Het kind zal dan uit de woede-psychose komen en natuurlijk beginnen te huilen. Dat is het moment voor een knuffel zodat het kind beseft dat hij de liefde van zijn moeder (of vader) niet heeft verloren. Een tik of enkele tikken kunnen in zo'n geval wonderen doen en helpen het kind werkelijk.

Dat u deze methode niet zo gauw zal zien gebeuren, komt doordat in de meeste gevallen dit soort woedeaanvallen een naar gevolg zijn van een verkeerde opvoeding. De ouders houden te veel van het kind. Door zeuren krijgt zo'n kindje al snel wat het wil. Als het dan een keertje niet krijgt waar zijn hartje naar uit gaat, dan ontsteekt het in woede waar het op eigen kracht moeilijk uit kan komen. De ouders, die niet gewend zijn om wel eens streng tegen het kind te zijn, laat staan het te straffen weten dan oprecht niet hoe zo'n kindje te helpen. Deze problemen ontstaan wanneer de opvoeding niet begint in de wieg, eigenlijk van jongst af aan. Kinderen dienen met liefde, geduld, zachtmoedigheid en erbarmen te worden opgevoed, maar hebben het ook nodig dat er grenzen worden gesteld en desnoods met straf worden gehandhaafd. Doen ouders dat niet, dan is kwalijk gedrag later aan hen zelf te wijten. Zo ben ik eens een jongen van twaalf tegengekomen, die op de vraag wat er gebeurt, wanneer hij iets niet mag van zijn ouders, antwoordde met: "dan blijf ik gewoon net zo lang zeuren tot het wel mag". Dat lukte hem altijd. Arme jongen! In het volwassen leven kan ook niet alles en zeuren helpt dan niet. Vaak moeten mensen grote teleurstellingen in hun leven verwerken. Wanneer kinderen in hun opvoeding kleine teleurstellingen hebben gehad, bijvoorbeeld geen snoepje krijgen of een verlangd stukje speelgoed niet krijgen, dan hebben zij geleerd dat zij niet alles kunnen en/of mogen krijgen. Dan kunnen zij de grotere teleurstellingen in hun volwassen leven aan. Anders is hun eigenliefde door hun opvoeding zo gevoed dat zij, volwassen geworden, menen alles te mogen en al hun wensen te mogen vervullen, ook ten koste van anderen en desnoods door misdaad. Een kind is echt gebaat bij een goede, grenzen stellende opvoeding, waarbij ook een groot aantal malen bewust 'nee' gezegd moet worden.

Een klein voorbeeld van een veel betere opvoeding trof ik ook in een supermarkt aan. Een klein meisje van tussen de twee en drie jaar zag op het laagste schap kindershampoo staan, die verpakt was in de vorm van een konijntje. In het mini-boodschappenwagentje die zij duwde werden drie konijntjes geladen. De moeder, die enkele minuten later bij het kindje kwam, was het met deze aankopen niet eens. Zij begon de aankoop van haar dochttertje rustig en zonder

commentaar terug te zetten in het schap. De eerste twee konijntjes gingen goed. Maar met het derde en laatste konijntje had het kind daar veel moeite mee. Zij hield het konijn met beide handjes vast, maar ook de moeder hield het zwijgend vast. Na ongeveer een minuut, toen het de kleine duidelijk was dat mama het konijntje écht niet wilde en zij kennelijk over haar teleurstelling heen was, liet het meisje het konijn los. Geen boze reactie en zelfs geen traantje volgde, wel een teleurgesteld gezichtje. Enkele minuten later, toen mama enkele boodschappen, die zij wél nodig had in het wagentje van haar kleintje had geladen, volgde zij haar moeder al weer met blijdschap op het gezichtje. Kijk zo kan het dus ook! De moeder was duidelijk liefdevol en geduldig en begreep heel goed wat haar kleintje wilde. Maar het was ook heel duidelijk wie de beslissingen nam en dat was niet het kindje. Natuurlijk zag het kind in de met shampoo gevulde konijntjes alleen speelgoed en wilde het graag hebben. Maar de beslissing van de moeder werd zonder meer aanvaard, nadat duidelijk was geworden dat mama het echt niet anders wilde. Dit meisje zal nimmer woedend huilend en trappend in een supermarkt op de grond liggen, want zij weet wel beter. De vruchten van een goede en liefdevolle opvoeding vanaf de geboorte werpen ook al op zo'n jonge leeftijd zijn vruchten af.

Bij de opvoeding van kinderen, vooral van kleine kinderen, is soms een klap nodig, zoals ik u voorgaande voorbeelden heb laten zien. Maar ook in de geborgenheid van het gezin is soms een of enkele klappen noodzakelijk. Als voorbeeld wil ik u iets uit mijn eigen vroege jeugd vertellen. Toen ik ongeveer vier of vijf jaar was, waren er neefjes en nichtjes, natuurlijk met hun ouders, bij ons op bezoek. Wij kleine kinderen werden tegen bedtijd met vijf of zes kinderen in een tweepersoonsbed te slapen gelegd. Maar ik had helemaal geen zin in slapen en hield alle andere kinderen wakker. Verscheidene malen kwamen ouders naar boven om ons te vermanen, maar nauwelijks hadden zij hun hielen gelicht of ik begon weer. Totdat mijn vader boven kwam. Hij stond aan het voeteinde van het bed en vroeg waarom wij niet slapen. Terecht gingen de beschuldigende vingertjes in mijn richting en ik moest bij vader komen. Vrolijk en niets vermoedend ging ik naar hem toe. Hij nam mij op zijn arm en gaf mij drie of vier klappen op mijn billen. Ze waren voelbaar, maar zo zacht, dat ik me niet kan herinneren dat ze pijn deden. Maar wat een schrik was dat, papa die nooit sloeg, die gaf mij een paar klappen. Nu dan moest ik het toch echt verbruid hebben. Nadat hij me aan het voeteinde van het bed terug had gezet, kroop ik snel op handen en voeten naar boven om weer in bed te kruipen en op vaders opmerking: "en nu gaan slapen" werd door mij met een: "ja papa, ja papa" geantwoord. Ik kon als kind toen niet zelf komen uit de vrolijkheid en speelsheid, maar mijn vader hielp mij er uit op een zeer effectieve wijze. Hij kon er alleen duidelijk niet mee omgaan, toen ik hem de andere morgen vrolijk meldde, dat ik zo héérlijk had geslapen, nadat hij mij een 'pak slaag' had gegeven. Het is ook de enige keer, zolang ik me kan herinneren, dat mijn vader mij op de billen heeft geslagen.

In het eerste voorbeeld heb ik verteld waarom mijn moeder, die zo mogelijk nog minder van slaan hield dan mijn vader, mij tegen mijn hoofd heeft geslagen. Deze klap kwam gevoelig aan, maar was nog altijd veel zachter dan dat een leraar op de lagere school dat een keer heeft gedaan en dat voor een werkelijke futiliteit. Mijn hoofd suizebolde. Nu was het in de vijftiger jaren van de 20^e eeuw in Nederland niet echt meer de gewoonte dat leraren sloegen. De jongere leraren sloegen nooit, dat deden alleen de oudere, die vaak nog voor de Tweede Wereldoorlog begonnen waren met lesgeven, soms wel. Altijd sloegen zij tegen het hoofd zonder rekening te houden dat dit hersenbeschadiging kon veroorzaken. Altijd waren de klappen voor kleine dingen, die werkelijk geen reden voor slaag waren. Meestal was het

vanwege een opkomende woede bij de leraar of lerares. Altijd voelde deze klappen onrechtvaardig en niet verdiend aan. Daarom durf ik rustig te stellen dat alle klappen, die ik in mijn jeugd buiten het gezin heb gehad, onrechtvaardig en veel te hard waren. Daarentegen waren de paar klappen, die ik in mijn kinderjaren thuis van mijn ouders ontving, altijd terecht en uit liefde gegeven, om mij verder te helpen. Mijn ouders sloegen zeer weinig en hun gezag kwam meer voort uit het stellen van grenzen en daaraan vast houden, waardoor een vermaning van mijn moeder of een standje van mijn vader in de meeste gevallen genoeg was. Maar mijn moeder, die werkelijk bijna nooit sloeg, dreigde er soms wel mee. Als wij vervelend bezig waren en na de zoveelste vermaning niet luisterden, dan was het soms: “en nu ophouden, anders krijg je met de mattenklopper”. Toen wij een keer openlijk twijfelden of zij dit wel zou doen, toen stuurde zij ons naar de schuur om de mattenklopper eens goed te bekijken en ons af te vragen, of wij daarmee wel geslagen wilden worden. Nee dus! De mattenklopper is nooit van zijn spijker afgekomen, om op onze ondeugende billen gebruikt te worden. Het dreigement bereikte reeds wat mijn moeder wilde, namelijk kinderen die zich naar haar tevredenheid gedroegen, zonder dat zij daadwerkelijk hoefde te straffen. Want zij vond straffen geen leuke bezigheid, want daarvoor hield zij te veel van ons.

Zoals u wellicht uit het voorgaande heb kunnen begrijpen, ben ik absoluut tegen kindermishandeling. Maar het verbieden van ouders om hun kinderen te slaan, daar ben ik ook tegen, omdat zo’n verbod ouders belet in de opvoeding van hun kinderen. Kinderen, vooral kleine kinderen, hebben soms een klap nodig om ze verder te helpen in hun ontwikkeling. Sommige kleine kinderen hebben van nature een zo grote toorn mee gekregen, dat een enkele klap niet helpt. Zij blijven huilen en zeuren. Verder slaan heeft dan weinig zin, omdat dit al snel tot mishandeling kan leiden. Beter is het om de kinderen zo weinig eten te geven, dat zij een beetje honger voelen. Als daar dan bij vermeldt wordt dat God geen eten zendt voor stoute kinderen, maar wel voor lieve kinderen, dan gebeuren er twee dingen goed. Ten eerste worden de kinderen opmerkzaam gemaakt op hun Schepper. Ten tweede zal de honger hen kalmeren en de indruk geven dat hun overleven afhangt van hun gedrag. Wat natuurlijk niet het geval is, want hun liefhebbende ouders zullen hen echt niet uithongeren. Kinderen zijn allen overlevingskunstenaars. Bij mishandeling en misbruik weten zij nog te overleven. Dus ook bij het aanleren van gewenst gedrag, zoals het bedwingen van hun woede en te niet huilen en zeuren om hun eigen zinnetje te krijgen. Op die wijze helpt u uw kinderen, ook al zult u misschien uzelf moeten overwinnen, om niet te snel over te gaan met het verstrekken van ruim voldoende voedsel. Teveel liefde kan de ziel van een kind ook zwaar beschadigen, maar een beetje honger niet. Kinderen hebben nodig, om te begrijpen waarom ze gestraft worden, dat de straf direct op het vergrijp volgt. Hoe jonger het kind, hoe meer dit nodig is. Een zachte tik of klap, zeer spaarzaam gegeven, kan wonderen verrichten. In de eerste twee levensfasen van een kind kan een enkele, maar zeldzaam gegeven klap, het gewenste effect hebben, daarna meestal niet meer. In de derde fase van het kinderleven zijn de verstandelijke vermogens reeds zover ontwikkeld, dat overtuiging vaak meer effect heeft naast eventuele vervelende straffen. Als een kind begrijpt wat hij verkeerd heeft gedaan, mits dit natuurlijk geen echte misdaad is, is het hem hierover onderhouden vaak al genoeg. Want als de begane fout wordt betreurd en het kind belooft het voortaan te laten, dus zijn gedrag te verbeteren, waar dient straf dan nog voor? Het doel, namelijk gedragsverbetering, is immers reeds bereikt? Alleen wanneer door het handelen ook schade is opgetreden, dan kan en moet de schade indien mogelijk door het kind zelf worden hersteld, of hij moet de schade uit zijn zakgeld geheel, of in ieder geval gedeeltelijk, betalen. Daar leert een kind echt van. Dat is geen straf, alhoewel het wel aan kan

voelen als straf. Ja, wanneer een kind in dezelfde fout blijft vervallen, dan is het nodig om hem met straf duidelijk te maken dat het echt niet kan. Wanneer een bepaalde wijze van straffen niet helpt, dan kan een andere weg ingeslagen worden en hierbij moet men ook een pak slaag, of zelfs een echte afranseling, die van tevoren is aangekondigd als sanctie, niet uitsluiten. Wanneer echter een kind vanaf de geboorte goed wordt opgevoed en een gewillig kind is, dan zal slaan slechts in uitzonderlijke situaties noodzakelijk zijn en bij het ouder worden in afnemende mate toegepast hoeven te worden. Alleen een kind dat, ondanks een goede opvoeding, kwaadaardig gedrag vertoont, moet zeer streng en hard worden gestraft, maar wel zo jong mogelijk beginnend. Een jonge boom kan beter gebogen worden, dan een reeds wat oudere boom en zo is het óók met de wil van de kinderen. Zachtheid kan, in geval van kwaadaardigheid van de kinderen veel, heel veel narigheid opleveren, zowel voor de ouders als ook voor andere mensen. En natuurlijk ook voor het kind zelf.

Het verbod aan mensen buiten het gezin, waar een kind opgroeit en buiten de opvoeders om, kinderen te slaan vind ik op zich heel erg goed. Want andere mensen, dan de eigen ouders of opvoeders, slaan vaak te snel en te hard, omdat zij vaak de liefde voor het betreffende kind ontberen. Natuurlijk kunnen en mogen ouders ook anderen machtigen om hun kind te slaan, wanneer zij dat toepasselijk vinden en het nodig is voor de ontwikkeling van het betreffende kind. Alhoewel ik het geven van een pak slaag door anderen, om reden dat de ouders wel vinden dat het kind een pak slaag verdient, maar uit liefde niet zelf kunnen geven, geheel verkeerd vindt. Het verdriet van de ouder over de begane misstap en de liefde van de ouder, die het verdiende pak slaag niet of slechts half kan geven en dat nog vaak onder tranen, is veel heilzamer voor het kind, dan een hard en genadeloos pak slaag van iemand anders. Want als de ouder zelf uit liefde het kind niet of niet zo hard slaat, als dat het naar de mening van de ouder heeft verdiend en het dit het betreffende kind laat weten, dan voelt het kind de liefde van de ouders. Bij een ongenadig pak slaag van een ander, hooguit de woede van de ouders. Liefde wordt meestal beantwoordt met liefde en woede en frustratie met vaak machteloze woede en frustratie, welke het de wederzijdse liefde van ouders en kinderen eerder doet afnemen of verdwijnen, dan doet groeien. Bedenk dat kinderen, die uit angst voor straf hun ouders gehoorzamen, het verkeerde toch doen, als zij denken dat hun ouders er niet achter komen. Bovendien loopt u het gevaar dat u niet alleen de liefde van het kind kwijt raakt, maar ook uw eigen liefde voor het kind. Maar kinderen, die gehoorzamen uit liefde, laten het verkeerde ook, wanneer zij zeker weten dat hun ouders er nooit achter zullen komen, want zij doen het dan voor hun geliefde ouders en om deze geen verdriet te doen, mochten zij er wel achter komen. Maar gehoorzaamheid uit angst is voor een kind nog altijd beter dan ongehoorzaamheid. Er moet, óf berouw zijn en de gemeente belofte ongewenste gedrag voortaan te laten, óf als dit er niet is, straf. Maar ongehoorzaamheid kan nooit zonder gevolgen blijven, want dat zou het slechtste zijn wat een kind kan overkomen. Want wanneer een kind in zijn jeugd niet leert om zijn ouders te gehoorzamen, hoe zal het nog ooit de wetten in het land en de wetten van God gehoorzamen? Ook de bevoegdheid om te slaan overdragen aan een instituut, zoals bijvoorbeeld een school, ben ik mordicus tegen. Het is bekend dat een deel van het onderwijzend personeel, op scholen waar vrijelijk geslagen mag worden, dit meer doet uit het genoegen om een kind te slaan, dan omdat een kind echt straf heeft verdiend. Bovendien zegt mijn eigen ervaring met slaan op school mij, dat er altijd veel te snel of uit woede geslagen wordt. Wie een kind uit woede slaat, is altijd onrechtvaardig bezig, omdat de reden voor slaan door de woede, of in teveel en te harde klappen worden omgezet, ofwel er geslagen wordt, terwijl een beter resultaat zonder slaan bereikt kan worden. Ouders die woedend op hun kind

zijn, doen er dan ook goed aan om te wachten met straffen, tot hun woede gezakt is en zij weer voor rede vatbaar zijn. Stuur het kind maar zolang in een hoek, of naar zijn kamer en laat duidelijk weten waarom de straf even is uitgesteld. Het kind heeft dan ook tijd om na te denken en wellicht is straffen daarna helemaal niet nodig, om de gewenste gedragsverandering te bewerkstelligen. Ouders die dat doen zijn rechtvaardig bezig en hoeven hun geliefde kinderen soms zelfs niet te straffen en geven het kind een les voor de rest van het leven, namelijk nooit handelen uit woede of boosheid. Niet tegenover andere mensen, maar ook niet tegenover dieren. Door zo'n houding van de ouders wordt liefde, geduld, zachtmoedigheid en erbarmen overgebracht in een daadwerkelijk voorbeeld. Door slaan uit woede wordt alleen boosheid en frustratie overgebracht.

In onze maatschappij worden kinderen veel te jong gedwongen tot een intellectuele ontwikkeling. De juiste volgorde is éérst met de gevoelens leren omgaan en pas daarna, nadat de gevoelens zijn verwerkt, kennis vergaren. In de eerste zeven jaren van het leven leren de kinderen de sociale vaardigheden en het communiceren met anderen al spelenderwijze. De taal van de moeder wordt overgenomen. Spelend leren zij de eerste vaardigheden. Alle psychologen en wetenschappers, die zich met de ontwikkeling van kinderen bezig houden, zijn het er over eens dat de eerste jaren in een kinderleven bepalend is voor de rest van het leven. In deze eerste jaren wordt het fundament gelegd, waar zij hun hele leven verder op voortbouwen. Daarom is het ook zo belangrijk dat zij dit fundament vanuit liefde en geborgenheid kunnen en mogen opbouwen. Deze liefde en geborgenheid wordt door hun moeder verstrekt. Eigenlijk is zij voor het kind onvervangbaar. Alleen een andere vrouw, die permanent de moederrol overneemt, kan de eigen moeder vervangen. Geen kinderdagverblijf, waar het personeel de neiging heeft te wisselen. Zelfs geen grootmoeder, die de neiging heeft het kindje teveel te verwennen. Alleen de moeder is de centrale figuur in het prille kinderleven. Sorry voor de vaders, maar bij verdriet en pijn is het toch de moeder waar het kind naar toe snelt. Haar onvoorwaardelijke liefde is wat het kind nodig heeft, om met zijn eigen gevoelens te leren omgaan, niet de meer afstandelijke wijsheid van zijn papa. Daarom is het voor het kind het beste als die hele dagen bij mama kan blijven, met natuurlijk korte perioden dat mama even weg is. Maar daar leert het kind het vertrouwen mee dat mama altijd weer terug komt. Natuurlijk is spelen met andere kinderen ook belangrijk, daarom zorgt een verstandige moeder voor die gelegenheden. Bovendien kan, als de moeder even weg is, het kind bij een andere moeder worden ondergebracht, die een kind van ongeveer dezelfde leeftijd heeft. Leert het kind twee dingen in één klap. Namelijk vertrouwen dat mama weer terug komt en het spelen met een ander kind. Kunt u nagaan wat een traumatische ervaring het voor een kind is als mama wegloopt, bijvoorbeeld met een andere man en het kind achter laat. Kunt u nagaan wat een kind tekort komt als zijn moeder, vaak noodgedwongen, hele dagen moet of wil werken in een betaalde baan buiten de deur. Een vaste verzorgster, zoals oma, is dan nog het beste alternatief, maar de afwezigheid van de moeder is en blijft een gemis, wat vaak jaren later in het gedrag van het kind tot uitdrukking komt. Want wie in zijn vroege jeugd niet of onvoldoende liefde heeft gehad, die heeft in het volwassen leven moeite om liefde te geven. Dit is geen pleidooi, zoals feministen mij mogelijk zullen verwijten, om het enige recht van de vrouw het aanrecht te laten zijn. Nee, wél is dit een pleidooi dat vrouwen weer tijd krijgen om hun belangrijkste taak op aarde te vervullen, namelijk het opvoeden van de volgende generatie. Want de basis van hoe onze samenleving er over een generatie uit zal zien, wordt gelegd door de moeders met jonge kinderen van vandaag. Als ik in onze huidige samenleving om mij heen kijk, dan stemt mij dit niet vrolijk.

In dit hoofdstuk bespreek ik waarom kinderen bezit zijn, maar ik denk dat het nog onvoldoende uitgewerkt. Tenslotte is het tegen onze cultuur in om kinderen als bezit te beschouwen, maar voor de kinderen zelf wel van essentieel belang. Daarom hier nog wat meer over. Ik ben uitgebreid ingegaan op de opvoeding van kinderen en ik hoop oprecht dat u, zonder dat ik kindermishandeling wil, inmiddels begrepen hebt dat de roede ook niet achterwege mag worden gelaten. Een gewillig en gehoorzaam kind zal weinig slaag nodig hebben, alhoewel er geen kind is die het nooit nodig heeft. Een ongewillig kind zal meer straf nodig hebben en, zeker in de eerste twee levensfasen, meer slaag. Maar als het kind ook in de derde levensfase van het kind-zijn onaanvaardbaar gedrag vertoont, die enkel door angst voor straf in toom kan worden gehouden, dan zult u ook voor hen de stok of zweep niet moeten schuwen. Want als u hen ook dan nog durft te slaan, dan heeft u tenminste nog de kans dat zij, als zij volwassen geworden zijn, hun ongewenste gedrag hebben afgeleerd. Soms moet een ouder uit liefde voor zijn kind door een zeer zure appel heen bijten. Als u van uw kind houdt, dan doet het u zeker pijn als u hem pijn doet, maar het is beter dat u uw kind, net als een slaaf, in vorm slaat, dan dat hij verloren gaat. Het is tenslotte ook voor u geen feest, als uw kind als jong volwassene, in onbeheerste woede iemand dood slaat, toch? Misschien gaat u dan wel, maar te laat, u afvragen wat u fout heeft gedaan. Wie echter van jongst af aan een strenge en wijze opvoeding heeft gegeven, zal in de derde fase van het kind-zijn nog weinig of geheel niet hoeven te slaan. Want de kinderen hebben dan al vroeg de grenzen geleerd en zijn uitgegroeid tot gehoorzame en hulpvaardige kinderen. Een te milde en te toegeeflijke opvoeding geeft grotere problemen.

Ik heb al eerder gezegd waarom kinderen bezit moeten zijn. Maar hier zal ik het nog eens op een rijtje zetten. Kinderen zijn in de eerste plaats niet in staat om zichzelf te onderhouden, dat moeten hun ouders doen. Kinderen zijn ook niet in staat om hun gedrag te sturen, ook dat moeten hun ouders doen. Kinderen zijn ook niet in staat om zich geestelijk te ontwikkelen en zelf een patroon van waarden en normen op te bouwen, ook dat moeten hun ouders doen. Pas in de derde fase van het volwassen worden kunnen kinderen leren om zelfstandig te denken, maar in het proces daar naar toe hebben zij hun ouders nodig als geestelijke sparringpartners, als thuisfront, als oefen meesters in het zelfstandig ontwikkelen van hun gedachten en het bewust sturen van hun gevoelens. De ouders hebben ook een belangrijke taak in het leren leven van een kind met zijn gevoelens in de eerste fase van zijn kind zijn, dus tussen de nul en zeven jaar, maar die gevoelens worden door het kind wel verwerkt, maar nog niet beredeneert. Dit gebeurt wel, of althans in meerdere mate, in de derde fase van het kind zijn. Welnu, als de kinderen voor alles tot aan hun volwassenheid afhankelijk zijn van de ouders en de ouders alles over hen te zeggen hebben, welke beschrijving past daar dan beter op dan eigendom? Voor de kinderen is het, vanwege hun afhankelijkheid, van levensbelang om eigendom te zijn en zich ook zo te voelen. Want dan alleen kan een kind gehoorzaam zijn, zijn ouders respecteren en vanuit dat respect ook andere mensen en zich vol ijver op zijn opgedragen taken storten. Maar ook voor de ouders is het belangrijk dat hun kinderen hun eigendom zijn en zij dat weten. Want ouders weten dan dat zij hun eigendom goed moeten beheren, dus verplicht zijn om hun kinderen een goede opvoeding te geven. Wanneer in een samenleving, zoals de onze, de fictie van vrijheid voor kinderen bestaat, dan gaat het goed mis. Op de eerste plaats denken ouders dat hun kinderen niet van hen zijn, maar alleen onder hun gezag staan voor een bepaalde tijd, wat velen verleid tot het niet geven van een opvoeding, of althans een goede opvoeding. Met opvoeding bedoel ik een opvoeding in liefde, die ook de nodige straf niet schuwt, om het boompje van het opgroeiend kind in de juiste richting te buigen. Straf uit liefde is goed voor

een kind, ook als deze straf pijnlijk is. Maar op de tweede plaats leren de opgroeiende kinderen dat zij geen eigendom zijn van hun ouders. Dus hebben zij een grote mond en beweren niets met de opdrachten van hun ouders te maken te hebben, omdat deze toch hun eigenaren niet zijn. Wanneer ouders niet zo verstandig zijn, om dit onmiddellijk de kop in te drukken, of dat de omgeving zo'n verstandige daad niet toelaat, dan is het hek van de dam. Dan kan er veel fout gaan met het voortijdig het huis verlaten aan toe. En echt, ook een teenager is meestal niet in staat om voor zichzelf te zorgen. Vele zwerfjongeren zijn hiervan het trieste bewijs en gevolg en met een aantal van hen komt het echt nooit meer goed.

Het is heel triest dat de huidige beschaving en onze westerse cultuur er geen oog voor heeft, dat kinderen alleen gelukkig kunnen zijn als eigendom van iemand anders. Natuurlijk houden niet alle ouders oprecht van hun kinderen. Natuurlijk houden niet alle kinderen echt van hun ouders. Maar buiten het in eigendom zijn van een ander, kán een kind niet eens overleven. Kinderen zijn overlevingskunstenaars, dat is volledig waar. Maar kinderen hebben leiding nodig en geborgenheid. Pas wanneer zij dat hebben, dan kunnen zij verder. In landen, waar nog meer zwerfkinderen zijn dan hier, daar ziet men deze kinderen geestelijk en lichamelijk verkommeren. Kunnen zij door diefstal of prostitutie nog lichamelijk overleven, dan nog gaan zij er geestelijk aan onderdoor. Zij zullen niet zo vaak aangetroffen worden in psychiatrische inrichtingen, wel eerder in gevangenissen. Maar tehuizen voor deze kinderen constateren dat velen van hen zo ver heen zijn, dat zij niet in staat zijn om met anderen samen te leven. Kinderen, die niemand hebben om hen te verzorgen, zijn in een grote achterstand gezet, zo groot, dat velen het niet redden. Dit is zowel geestelijk als lichamelijk bedoeld.

Om al deze redenen begrijpt u hopelijk nu dat kinderen bezit zijn en, voor hun eigen heil ook moeten zijn. Ook teenagers redden het niet alleen. Triest is dat, omdat de meerderjarigheidsgrens naar 18 jaar is verschoven, heel veel kinderen het zullen moeten redden. Ik ben er een warm voorstander van om de meerderjarigheidsgrens weer terug te brengen naar 21 jaar, dan hebben meer kinderen een goede overlevingskans. Een kans die, verlokt door gemakkelijk af te sluiten leningen en het gevoel dat zij volwassen zijn, omdat zij dat wettelijk zijn, soms al ver voor hun echte volwassenheid is verknoeid. En de arme ouders staan erbij en hebben, dank zij deze dwaze wetten, het nakijken. Want de wet verhindert hen om hun kind te helpen door een actie van een kind gewoonweg te verbieden, wat voor het kind, ook al is hij misschien boos, het beste kan zijn.

Daarom is het dringend en vanuit de natuurwetten ook dwingend opgelegd dat volwassenen de eigenaren van de kinderen zijn. Het vervelende is alleen dat verschillende overheden het eigendomsrecht van de ouders niet meer erkennen en de ouders zulke beperkingen opleggen, dat zij belet worden in hun opvoeding. Deze regeringen bedoelen het goed, maar begrijpen de unieke positie van kinderen in de mensenwereld niet goed. Kinderen kunnen niet vrij zijn, vrijheid is voor hen rampzalig. Zij moeten onder bevel en toezicht zijn van volwassenen. Kinderen denken al gauw dat, omdat het eigendom van de ene mens door de andere mens wettelijk verboden is, ook zij vrij zijn. Maar in hun eigen belang kan dit nooit zo zijn. Tegenwoordig gaan overheden zelfs zover, dat zij spreken over de rechten van het kind, welke zijn afgeleid van de rechten van de mens. Rechten? Kunnen kinderen rechten hebben? Gaan deze rechten niet ten koste van het recht op eigendom van hun ouders of andere eigenaren? Maakt dit het opvoeden en begeleiden van kinderen niet moeilijk, zo niet bijna onmogelijk? En waar spreken wij eigenlijk over? Volgens mij kan men enkel beweren dat kinderen recht

hebben op een goede opvoeding en een goede verzorging. Eigenlijk speelt liefde daarin een grote rol, maar liefde kan nooit worden afgedwongen. Liefde is altijd een geschenk; van God aan alle mensen en van de ene mens aan de andere. Niemand kan een ander bevelen lief te hebben en liefde kan niet worden gekocht, maar liefde is altijd een vrij geschenk. Dat ouders aan hun kinderen liefde geven is zeer wenselijk, maar het is niet en nooit afdwingbaar. Blijft dus over een goede opvoeding en een goede verzorging. Beide begrippen zijn relatief en moeilijk te definiëren. Want wat is een goede opvoeding? Voor mij hoort bij zo'n opvoeding het bekend maken van God aan de kinderen. Maar kan ik volhouden dat ouders, die niet geloven en daarom hun kinderen geen godsdienst onderwijzen, hun kinderen geen goede opvoeding geven? Zij geven immers wat zij hebben? Zo ook met het straffen van kinderen. De een zweert bij zo nu en dan een pak slaag, terwijl een ander nooit een vinger naar de kinderen zal opheffen. Maar ook op ander gebied. De een gaat met zijn kinderen naar een nudistenpark of nudistenstrand en laat aan familie en vrienden enthousiast de foto's of films zien, die daar van hun blote kinderen gemaakt zijn, terwijl een ander reeds rilt bij de gedachte dat zijn kind bloot in de zon loopt bij andere blote mensen, vooral volwassenen, laat staan dat hij foto's of films van zijn blote kinderen wil zien of hebben. Bij de een hoeven de kinderen geen klusjes in of rond het huis op te knappen en alles wat kinderen dan wel opgedragen krijgen wordt met geld beloont. De ander vindt het bij de opvoeding van zijn kind passen, dat ook die van jongst af aan bepaalde taken in de huishouding krijgt en extra werkzaamheden worden nooit of bijna nooit extra beloond. Dus wat is een goede opvoeding? De gedachten van door de overheid aangestelde 'deskundigen' hoeven niet te betekenen dat een afwijkende opvatting van de ouders van een kind verkeerd zijn. En zo is het ook met een goede verzorging. Wat moeten wij daaronder verstaan? Is een goede verzorging niet een zeer relatief begrip, al was het alleen maar omdat de welvaart en persoonlijke situatie van de ouders hemelsbreed kunnen verschillen? Natuurlijk, een kind zou goed gevoed moeten worden en goed gekleed gaan, maar als de armoede van de ouders dit nu verhindert? Zijn de kinderen dan niet goed verzorgd als de ouders geven wat zij kunnen? Bovendien, als wij spreken over een goede verzorging, dan is hiervoor toch nodig dat de ouders het kind willen verzorgen? Ja, in die gezinnen waar liefde is, daar komt het heus wel goed met een goede opvoeding en een goede verzorging. Tenminste als de ouders zo verstandig zijn om grenzen aan te geven aan het gedrag van de kinderen en deze te bewaken. Alles bedekken met de mantel der liefde kan heel schadelijk zijn voor een kind. Maar daar waar minder liefde is, juist daar is het van belang dat de ouders werkelijk als eigenaren gezien worden van hun kinderen. Want een eigenaar kan aansprakelijk worden gesteld voor het goede beheer van zijn eigendommen. Bovendien is een eigendom, in psychologisch opzicht, voor mensen met weinig liefde van een grotere waarde, dan een vrij mens die toevallig van hem afhankelijk is. De beste waarborg voor het welzijn van kinderen is dat zij eigendom zijn van hun ouders, of bij het ontbreken van ouders van andere volwassenen. Het eigendom van kinderen moet bekend zijn bij de kinderen en bij de volwassenen, en de overheid moet op een gepaste afstand blijven en alleen ingrijpen bij excessen. Ook aan eigendom mogen grenzen worden gesteld, maar gewaakt moet worden dat de ouders het eigendomsrecht, ofwel in feite verliezen, ofwel het gevoel krijgen dit eigendomsrecht verloren te hebben. In beide gevallen zullen er ouders zijn, die weigeren hun kinderen een goede opvoeding te geven en komt de nadruk voor opvoeding veel meer te liggen bij de overheid en haar instanties. Bijvoorbeeld een steeds zwaardere rol van de school in de opvoeding van de kinderen en het bijbrengen van normen en waarden, een taak die eigenlijk geheel, of nagenoeg geheel, thuis hoort bij de ouders.

Nu wij het toch over de school hebben. Volgens mij staat in de rechten van het kind ook dat elk kind recht heeft op onderwijs. Maar recht op onderwijs voor een kind betekent de plicht van de ouders om voor dit onderwijs te zorgen. Dat kunnen ouders helemaal niet! Velen van hen zijn te arm om particulier onderwijs te bekostigen en zijn daarom afhankelijk van hun overheid om hierin te voorzien. Door deze rechten op te nemen, als universele rechten van het kind, worden ouders te zwaar belast. Bovendien kan het in tegenspraak zijn met wat zij als een goede opvoeding zien. In Nederland is de overheid aan het begin van de 20^e eeuw gezonder begonnen. Zij stelde een leerplicht in. Dit was geen plicht gericht op de kinderen, maar een plicht voor de ouders om hun kinderen naar school te sturen. De Nederlandse overheid deed dit niet uit naastenliefde, maar omdat de ontwikkeling in de techniek beter opgeleide arbeiders vereiste. Om ouders in de gelegenheid te stellen aan hun verplichting te voldoen, werd het onderwijs betaald uit de belastinggelden en het was voor de ouders geen extra kostenpost. Wel verloren zij inkomsten uit de arbeid van de kinderen. Deze plicht, hoewel geldend voor alle kinderen, was gericht op de armste mensen, de arbeiders, omdat beter betaalde en opgeleide mensen hun kinderen reeds naar school toe stuurden. Het eigendomsrecht van de ouders werd ingeperkt, maar de meeste mensen begrepen wel dat dit voor hun kinderen beter was. De sancties voor het niet nakomen van de leerplicht, waren dan ook terecht niet gericht op de kinderen, maar op hun eigenaren en ouders. Maar let op, de kinderen hadden en hebben niet het recht om te leren, de ouders hebben alleen de plicht om hun kind naar een school te sturen, opdat het kan leren. En zo kan het gebeuren dat een kleine groep kinderen op alle scholen geweigerd wordt en thuis zit, ondanks de leerplicht. Ook ondanks de acceptatieplicht voor leerlingen, die elke school wettelijk heeft, maar waaraan bepaalde voorwaarden zijn verbonden. Hierdoor kunnen scholen bepaalde kinderen weigeren. Als de overheid niet voorzien heeft in een alternatieve school, of dat de alternatieve scholen vol zitten, dan kan het gebeuren dat kinderen thuis zitten en geen onderwijs ontvangen. Naar mijn overtuiging schiet de overheid hier tekort, omdat wanneer zij burgers plichten oplegt, dan heeft zij zelf de plicht om ervoor te zorgen dat de burgers hun plichten kunnen nakomen. Kinderarbeid is iets wat ook verboden is volgens de rechten van het kind. Nu zal elke overheid, die zijn burgers de plicht oplegt om hun kinderen naar school te sturen en er ook voor zorgt dat de burgers van dat land ook aan hun wettelijke verplichting kunnen voldoen, de kinderarbeid reeds aardig uitbannen. En natuurlijk, kinderarbeid is verwerpelijk, vooral als wij denken aan kinderen in fabrieken of werkplaatsen die al veel te jong te zware en te gevaarlijke arbeid moeten verrichten en dat soms wel tot twaalf of meer uren per dag. Deze vorm van kinderarbeid moet terecht worden uitgebannen. Maar wat is kinderarbeid? Is een kind die meehelpt in een huishouding of in het bedrijf van zijn vader bezig met kinderarbeid? Ja dus! Maar is dit ook verwerpelijk? Is een kind die bijvoorbeeld een buurman een paar dagen helpt met een licht, maar eentonig klusje en daarvoor een leuk zakcentje krijgt, bezig met kinderarbeid? Ja zeker, maar moet dit worden uitgebannen? Is een kind van de basisschool die op de vrije woensdagmiddag zijn moeder verplicht helpt bij het rondbrengen van weekbladen en/of folders bezig met kinderarbeid? Ja zeker, maar heeft de moeder, die dit waarschijnlijk doet uit financiële nood, niet het recht om deze tijd van haar kind op te eisen? Natuurlijk, kinderarbeid in fabrieken en bedrijven is verwerpelijk, omdat kinderen tijd nodig hebben om te leren en om te spelen. Maar alle kinderarbeid, ook in beperkte duur en/of tijd? Als wij onze kinderen vrijwaren van alle werk, maken wij dan geen luie mensen van hen, die ook na het verlaten van de school en bij het ouder worden geen zin hebben zich in te spannen met werk? Is het niet veel beter om de kinderen van jongst af aan, naar ontwikkeling en vermogen, taken te geven in en rond de huishouding, óók als dit echt werk betekent, waaruit het kind zelf of zijn ouders inkomsten

verwerft? Ik denk dat ook dit aan de verantwoordelijkheid van de ouders moet worden overgelaten. Maar dan heeft de overheid de plicht om ervoor te zorgen dat de ouders zodanige verplichtingen hebben, dat de arbeid van kinderen niet teveel of te zwaar kunnen worden. Een kind mag ook kind zijn.

Het beste wat een kind kan overkomen is dat zijn ouders hem als hun eigendom beschouwen en als zodanig behandelen. De meeste ouders houden van hun kinderen en bewust of onbewust zien zij hun kinderen als hun eigendom en bezit. Met de goede opvoeding en de goede verzorging zit het dan wel goed. Dat hun overheid hun bezit niet erkend en soms te gemakkelijk over gaat tot het afnemen van hun kind en staatseigendom van hun kind maakt, belemmert hen soms aanzienlijk in de door hen gewenste opvoeding. Ook de feminisering van de samenleving tast echter een goede opvoeding aan. Wat bedoel ik hiermee? De laatste dertig jaar zijn de rechten van de vrouwen steeds meer op de voorgrond getreden en is het traditionele huwelijk afgebroken. De vader is lang niet altijd meer het hoofd van het gezin. Daardoor wordt de liefde van de moeder, die veel toelaat, een veel belangrijker element in de opvoeding dan dat het vroeger was. De vader mag vaak geen vader meer zijn, omdat hij dan het verwijt krijgt dat hij zijn kinderen mishandelt, terwijl het enige wat hij doet is zijn kinderen aan de gestelde grenzen houden. Hierdoor hebben vele mannen de opvoeding voor gezien gelaten en worden de kinderen niet meer met de nodige ernst, strengheid en wijsheid opgevoed die zij nodig hebben. Het gevoel van onvrede, dat kinderen niet gewoon eigendom mogen zijn en dat er iets goed mis is in de opvoeding, waar de overheid soms de schuld van krijgt, uit zich soms in hysterisch gedrag, wanneer hun kind iets overkomt wat wettelijk niet mag. Neem nu bijvoorbeeld dat een kind iets seksueels overkomt en dat hoeft niet eens echte seks te zijn, het kan ook erotisch zijn, zoals het strelen van sommige delen van het lichaam. Er zijn mensen veroordeeld voor het strelen van een kind over het blote lichaam. De reactie van de omstanders, ook verre omstanders, is vaak hysterisch. Dat heeft volgens mij niets te maken met het feit dat een kind erotisch is benaderd, maar met het gefrustreerde eigendomsrecht van volwassenen over kinderen. Op een gebied waar het eigendomsrecht mag worden uitgeoefend, daar wordt het ook uitgeoefend met veel emotie en histerie. De geestelijke schade, die daardoor aan het kind wordt veroorzaakt, wordt toegeschreven aan de volwassene, meestal mannen, die het kind hebben durven aanraken. Want van vrouwen wordt veel eerder een verzorgende aanraking verondersteld, terwijl een zelfde aanraking door een man reeds als seksueel misbruik wordt gezien. Dat een hysterische reactie veel meer geestelijke schade toebrengt, dan een, ook door het kind gewilde, eventuele echte seksuele handeling, komt zelfs bij deze mensen niet op. Begrijp mij goed, zoals eerder betoogd, ben ook ik tegen seksueel verkeer tussen volwassenen en kinderen, omdat het meestal een zelfzuchtig gebruik van het kind inhoudt. Seks tussen volwassenen en kinderen heeft meestal niets te maken met wederzijdse liefde tussen hen. Hierdoor komt misbruik heel dicht bij. Maar ik kan er niet omheen dat er ook kinderen zijn, die seksueel verkeer met een volwassene opzoeken. Ik kan er niet omheen dat kinderen soms voortijdig wakker gemaakt worden in hun seksuele driften. Een kind zijn onschuld afnemen is heel erg verwerpelijk, maar het gebeurt en lang niet altijd door volwassenen. Een kind, wiens onschuld is afgenomen, in een groep kan een deel, of zelfs de hele groep aansteken en ook hun onschuld afnemen. Is zo'n kind dan slecht? Welnee, dit kind weet ook niet beter! De meeste kinderen, die hun onschuld voortijdig kwijtraken doen dat echter in contact met volwassenen. Dit is niet goed, maar om daar hysterisch op te reageren? Vergeet niet dat wetten die seks tussen volwassenen en kinderen verbieden pas stammen uit het laatste decennia van de 19^e eeuw of nog later. Werden kinderen voor die tijd dan niet

gebruikt voor seksuele doeleinden? Ja zeker, maar onze voorouders gingen er wat gemakkelijker mee om. Zij bezaten, en zeker voor hun gevoel, nog het volledige eigendomsrecht op hun kinderen en wilden zij een seksueel contact stoppen tussen een volwassene en hun kind, dan was verbieden van dit seksueel contact aan hun kind en aan de betreffende volwassene om contact met het kind te hebben, meestal ruim voldoende. Het kind was gewend te gehoorzamen en de volwassene wist dat hij geen recht had op het kind en er daarom vanaf moest blijven. Onvrede over een wettelijke en culturele situatie, die zo langzamerhand onwerkbaar wordt in de zin van een goede opvoeding en verzorging, bestond er nog niet. Wettelijke bescherming werd gewoon overbodig beschouwd. Om u te overtuigen dat seksueel verkeer tussen volwassene en een kind wel degelijk wederzijdse instemming kan hebben, geef ik u drie verkorte verhalen en mijn analyse.

Ongeveer eind zeventiger of begin tachtiger jaren van de 20^e eeuw leefde er in Amsterdam een jongen, die het enigst kind van rijke ouders was. Zijn ouders waren echter zo bezig met zichzelf, hun inkomen en materiele bezittingen, dat zij hun voornaamste bezit, hun kind, geestelijk volkomen verwaarloosden. Dit liep uit op een uithuisplaatsing van het kind in een kindertehuis. Het enige wat hij daar echt leerde, was het seksueel bevredigen van andere jongens. Teruggekomen bij zijn ouders was er eigenlijk niets veranderd. De jongen ging naar het Centraal Station in Amsterdam, om zich als jongenshoer aan te bieden. Hij ontmoette daar een man van in de veertig, die hem voor seks mee naar huis nam. Na het seksuele spel vertelde de jongen over zijn leven aan de man en ondervond begrip, medeleven en sympathie. Dit mondde uit in een blijvende relatie, waarbij het kind elke dag dwars de stad door fietste om bij zijn vriend te zijn. Toen het pas twee jaar later uitkwam, de jongen was toen veertien, beweerde man én jongen dat zij in het begin wel seks hadden gehad, maar dat hun seksuele relatie reeds lang gestopt was. De rechercheur van de kinderplichtie constateerde dat hij het niet mocht voorstellen, maar dat de beste oplossing voor het kind zou zijn dat zijn ouders uit de ouderlijke macht werden gezet en zijn vriend de voogdij kreeg. Dit verhaal is echt gebeurd. Mijn analyse begin ik met dat ik het geloof dat de man en de jongen geen seks meer hadden. Want waar er sprake is van een werkelijke wederzijdse liefde tussen een volwassene en een kind, daar is behoefte aan seksuele bevrediging grotendeels verdwenen. Liefde heeft die plaats ingenomen. Ook ben ik het met de rechercheur eens dat de jongen het beste onder de voogdij van zijn vriend kan komen, omdat daar de enige plek is, waar hij oprechte liefde ontvangt. Zelfs als er nog sprake zou zijn van seksueel verkeer tussen beiden, is deze oplossing de beste. Bedenk dat, met wederzijdse instemming en verlangen, er dan reeds een seksuele relatie bestaat van twee jaar. Er is in deze relatie dan ook geen verdere schade meer te verwachten. Maar een grote geestelijke schade kan ontstaan bij het kind, als de relatie gedwongen verbroken wordt en zeker als de man door deze relatie in de gevangenis belandt. Het zou een maatschappelijk correcte maatregel zijn, maar absoluut niet in het belang van het kind.

Hoe ben ik tot deze conclusie gekomen? Dat komt omdat ik me heb afgevraagd waarom die jongen naar het Centraal Station ging om zich aan te bieden en wat de man daar te zoeken had. Deze vraag heb ik als volgt beantwoordt: Deze jongen was opgegroeid in een gezin waar hij geen liefde en aandacht kon krijgen. De reden van uithuisplaatsing was dan ook, dat hij liefde en aandacht probeerde af te dwingen door negatief gedrag, want negatieve aandacht is ook aandacht. Bij het bevredigen van jongens in het tehuis waar hij geplaatst werd, kwam hij tot de ontdekking dat bij seksuele diensten ook altijd enige aandacht en wellicht vriendelijkheid bij te pas kwam. De jongen ging dus naar het Centraal Station, niet zozeer voor de seks, maar om

iemand te vinden die hem wat aandacht, wat geborgenheid en vriendelijkheid zou geven. Het geld was een bijkomstigheid, als kind van rijke ouders zal hij wel een behoorlijk zakgeld ontvangen hebben, en de seksuele dienst werd op de koop toegenomen. Het was een middel, maar geen doel op zich. Dat dit zo is, kan gemakkelijk afgeleid worden uit het feit dat de jongen zich nimmer meer aanbood aan anderen, toen hij bij deze man had gevonden wat hij zocht. De man leefde in een tijd, waarin niet zo rigide en hysterisch werd aangekeken tegen seks met kinderen. In die jaren was kinderporno openlijk in winkels te koop en schreeuwde een toenmalige porno 'koning' van de daken, dat kinderen niet ouder dan 8 jaar met seks moesten worden geconfronteerd, omdat zij anders niet leerden goede vrijers te worden. Vele mensen leefden toen in een reële verwachting, dat seks met kinderen weer uit de wet gehaald zou worden en weer legaal zou worden. (Seks met kinderen is pas op het einde van de 19^e eeuw wettelijk verboden, daarvoor was het niet gebruikelijk maar wel legaal. Homoseksualiteit was echter verboden.) In die tijd van verwarring dacht deze man waarschijnlijk, dat als hij een jongen vond die zelf wilde, hij die jongen niet zou beschadigen. Pas nadat deze jongen zijn hart had uitgestort en er een relatie op gang was gekomen, groeide de oprechte liefde tussen deze twee. Voor de jongen was seks niet meer nodig, want hij had gevonden wat hij zocht, namelijk liefde, aandacht en geborgenheid. Ook voor de man was seks op een gegeven moment niet meer nodig. Wie echt van een kind houdt, die heeft geen seks met hem of haar. Bovendien moet hij gedurende het groeien van zijn liefde voor deze jongen op een gegeven moment begrepen of gevoeld hebben, dat het de jongen nooit om seks te doen was geweest, maar om wat beiden kregen. Namelijk wederzijdse liefde en aandacht. Om die reden was deze vader uit liefde vele malen beter voor deze jongen, dan zijn eigen biologische ouders.

Het tweede verhaal begint, dat een man en een jongen van 10 jaar oud samen gaan squashen. Na het squashen vinden zij als enigen in de kleedkamer en douche een stel van gelijke samenstelling en interesse. Beide jongens zijn van gelijke leeftijd. Bij het douchen verwisselen de jongens van plaats, om de geslachtsdelen van elkaars meesters te wassen en zelf door elkaars meesters te worden gepijpt, maar als de seksuele opgewondenheid van hun meesters zichtbaar is, dan gaan zij trouw naar hun eigen meester terug om zijn sperma te eten. Uit het verhaal bleek dat man en jongen van elkaar hielden en dat de alleenstaande moeder van de jongen, niet alleen volledig op de hoogte was van de werkelijke aard van hun relatie, maar er ook mee instemde. Maar de jongen wilde meer. Vanwege zijn jonge leeftijd en kleine gestalte had de man hem nog nooit in de anus geneukt en juist dát wilde de jongen. Daar zeurde hij maandenlang om. Voor raad belde de man de andere man, die hij op de squashbaan ontmoet had op en die hem vertelde dat als hij maar voorzichtig deed het gemakkelijk kon, want hij deed het met zijn jongen reeds lang. Voor zijn elfde verjaardag kreeg de jongen een speciaal cadeau, want hij werd in zijn anus geneukt rond bedtijd en voor het slapen gaan. Heel realistisch werd er verteld dat de man vroeg of het pijn deed, waarop de jongen antwoordde dat het wel een beetje pijn deed, maar hij wilde dat de man doorging. Het verhaal eindigde dat de jongen vlak na het neuken als een blok in slaap viel. Dit verhaal is denk ik verzonnen. Laat ik mijn analyse beginnen met dat ik het woord meester zelf heb toegevoegd, omdat beide jongens volgens mij niet veel meer waren dan gebruiksvoorwerpen voor de mannen, dus een soort seks-slaafjes. Want ik geloof niet dat er sprake was van oprechte liefde voor deze kinderen. Natuurlijk werden zij verwend met cadeau 's en activiteiten, waar zij anders niet aan toe kwamen. De instemming van de moeder is verbazingwekkend, tenzij zij, of geen moreel bezwaar tegen deze relatie zag, of dat zij haar morele bezwaar liet weggelaten met wat financiële ondersteuning. Het verhaal gaf hier geen duidelijkheid over. De jongen zag in ieder

geval geen enkel moreel bezwaar en deed het graag, alhoewel hij heel goed wist dat het wettelijk verboden was, vandaar dat hij tegenover een ieder ander er over zweeg. Veronderstel dat dit aan het licht komt. Wat is dan het beste voor het kind? Zijn vriend en moeder, die hij beiden lief had, in de gevangenis en hij in een kindertehuis? Of zou het beter zijn om de situatie, met instemming van alle direct betrokkenen, voort te laten duren? Bedenk daarbij wel dat deze jongen reeds lang geleden zijn onschuld is kwijtgeraakt en, als hij in een kindertehuis zou worden geplaatst, hij hoogstwaarschijnlijk, vanwege zijn behoefte aan seks, andere kinderen hun onschuld zou nemen. Wanneer hij in een pleeggezin zou worden geplaatst, dan is er kans dat hij in dat gezin of directe omgeving, toch weer op zoek gaat naar een seks-partner en er emotioneel waarschijnlijk niets van zou snappen dat dit niet mag. Want zijn moeder vond het wél goed en voor een kind van deze leeftijd zijn de opvattingen van de ouders nog volledig wet. Daarnaast zou hij zich heel erg ongelukkig gaan voelen, omdat hij de door hem geliefde mensen niet alleen moet missen, maar dat zij bovendien gestraft zijn. Maatschappelijk gezien is het volkomen correct om de volwassenen te straffen en voor opvang te zorgen voor het kind. Maar ik denk dat het voor het kind de minste geestelijke schade geeft, als de werkelijke aard van de relatie niet uitkomt en als het wel uitkomt alles bij het oude blijft. Hooguit na een stevig gesprek met moeder en volwassen seks-partner over wat zij dit kind aandoen en aangedaan hebben. Dit ondanks het moreel verwerpelijk van deze situatie.

Het derde verhaal is geschreven door een, toen hij het schreef, zestienjarige slachtoffer van seksueel misbruik. Het lijkt mij een echt gebeurt verhaal. Het begint op vierjarige leeftijd, wanneer de moeder is overleden en de jongen leeft bij zijn invalide vader, die van een riante uitkering leeft. De man komt naakt bij het spelende kind en steekt zijn stijve penis tussen zijn lippen. De jongen verzet zich en zet een keel op, waarop hij op de billen wordt geslagen. Nadat de man is klaargekomen in de kleuter zijn mond, dwingt hij het kind om zijn anus te likken, totdat het tongetje zeer doet. Het kind is inmiddels wel opgehouden met huilen. Dagelijks, rond de tijd van het middagdutje, steekt de man zijn penis in zijn kind zijn mond. Spoedig was het routine geworden en zoals kinderen zich overal bij aanpassen, paste ook dit kind zich aan. Als hij zich slaperig begon te voelen, nam hijzelf de penis van zijn vader uit de broek en stak het in zijn mond. Dit misbruik ging jaren zo door, totdat de man een dwarslaesie kreeg toen de jongen reeds 14 jaar oud was. De jongen hield wel van zijn vader, alhoewel hij erkende dat deze zeer pervers was. Om zijn intussen ontwikkelde zeer grote honger naar seks te stillen, wat niet meer bij zijn vader kon, nodigde hij soms vriendjes uit een nachtje te blijven en, als die dan sliepen, pijpte hij ze.

Mijn analyse begin ik met de stelling dat de grote seks-honger een gevolg was van het misbruik. Natuurlijk is een kind van vier veel te klein om reeds seks mee te hebben en hier was ook geen sprake van wederzijdse instemming. Maar de situatie duurde reeds 10 jaar, voordat er een plotseling einde aan kwam door een ongeluk van de man. En intussen was er instemming en seksuele honger gegroeid bij het kind. De geestelijke schade was allang gemaakt en niet meer terug te draaien. Daarom was de jongen gered geweest met een andere vriend met dezelfde interesse, die de minnaar rol van zijn vader had overgenomen. Natuurlijk zou dit in de samenleving als verwerpelijk gezien worden, maar voor het kind de beste oplossing, na een zo'n lange misbruik. Het kind zou zeker niet gebaat zijn bij, alsnog, een gevangenisstraf van zijn vader. Zeker niet omdat hij er zelf nooit om zou vragen, want deze jongen zal geen aangifte van seksueel misbruik door zijn vader doen, daarvoor houdt hij teveel van die man.

Bewust heb ik hier drie verhalen gekozen van homofiele pedoseksuele relaties, om koel geredeneerd en niet vanuit de emotie aan te tonen, dat het zelfs in een relatie die niet volgens de natuurlijke orde is, het soms in het belang van het kind kan zijn om zo'n relatie voort te laten duren. Hysterische reacties uit de omgeving en/of blinde vervolging kan en zal soms meer schade opleveren, dan dat de relatie, inclusief de seks, ooit zelf kan veroorzaken. Alleen wanneer er sprake is van dwang, zal de schade van het misbruik groter kunnen zijn, dan ingrijpen. Echter, dan nog alleen wanneer het kind het als dwang ervaart en niet bij een langdurige dwang, de dwangmatigheid allang is vervangen door het zelf mee willen werken van het kind. Dat laatste is moeilijk te bepalen, omdat ook kinderen onder dwang schijnbaar, omdat zij geen andere keus hebben, vrijwillig meewerken. Maar vele relaties, die niet dwangmatig waren, zijn alsnog door de reacties van anderen en de vervolging van de volwassen dader, op een ramp uitgelopen. Zelfs bij kinderprostitutie, zoals blijkt uit het eerste voorbeeld, is niet altijd sprake van dwang. Er zijn nu eenmaal van hun onschuld beroofde kinderen, die een zo grote seks-honger hebben ontwikkeld, dat het hun niets uitmaakt met wie zij seks hebben, als zij maar seks hebben. Daarnaast zijn er nog kinderen die, óf vrijwillig van huis zijn weggelopen, omdat zij op straat het beter denken te hebben, óf door hun ouders het huis zijn uitgezet. Een aantal van hen gaat stelen of bedelen, maar er zijn er ook die noodgedwongen hun lichaam te huur aanbieden om te kunnen overleven. Ook hier blijkt de noodzaak dat kinderen bezit en eigendom van anderen zijn overduidelijk. De eigenaren kunnen, beter nog dan nu, worden aangesproken op het goede beheer van hun eigendom en bovendien heeft een kind dan een waarde, terwijl het nu door domme mensen soms als waardeloos wordt gezien. Dan zullen er hopelijk geen zwervkinderen meer zijn, dus ook geen noodzaak voor kinderen om zich zelf te prostitueren voor overleving. Wij mogen er echter van uitgaan dat de meeste kinderprostitutie afgedwongen is. En gedwongen seks vraagt om vervolging! Maar wie moeten vervolgd worden, waar gaat de aandacht van het justitiële apparaat naar uit? Naar de klanten, of naar de pooiers, of naar de ouders en, indien vrijwillig, naar de kinderen? Volgens mij zou het een mix moeten zijn. Natuurlijk roept een vraag een aanbod op, maar als ouders en kinderen niet op de vraag ingaan, dan zal er ook geen sprake van aanbod zijn. Er zijn echter ook pooiers, die kinderen in de val lokken en onder dreiging van bekendmaking bij de ouders, de kinderen dwingen tot prostitutie. Wanneer wij volwassenen iets minder hysterisch reageren op de seksuele relaties met kinderen, hoewel wij dat wel als een verwerpelijke misdaad tegenover onschuldige kinderen blijven zien, maar tegelijk erkennen dat dit niet onoverkomelijk hoeft te zijn en zelfs soms wederzijds, dan leidt dit misschien tot minder emotie en een meer rationele benadering van het probleem. Dan kan de huidige heksenjacht op alle verdachten van pedoseksualiteit stoppen. Verdachten van pedoseksualiteit hoeven het niet persé gedaan te hebben, om vervolgt te worden, de verdenking is vaak al genoeg. Dan ontstaat er wellicht een klimaat, waarin pooiers geen kans meer hebben om kinderen tot prostitutie te dwingen, omdat de kinderen hun probleem thuis bij de eigen ouders kunnen bespreken. Daar kan dan in eventueel goed overleg tussen ouders en kind besloten worden, of de pooier juridisch wordt aangepakt, omdat ook daar nare consequenties aan zitten. Maar het vol emotie en zonder gebruik van het verstand reageren op elk seksueel contact tussen een ouder en een jonger mens, een kind of nog juridisch een kind, is bijna altijd zeer schadelijk voor het betreffende kind.

Hoofdstuk 11: Het is in het belang van kinderen om te koop te zijn.

Zoals u, vooral uit de tekst in het vorige hoofdstuk, kunt begrijpen is het voor kinderen hoogst noodzakelijk, voor een goede lichamelijke en geestelijke ontwikkeling, dat zij aan iemand toebehoren. Natuurlijk zijn hiervoor de ouders de eerst aangewezenen en dat is ook het beste voor de kinderen. Maar desalniettemin zijn kinderen het eigendom van anderen. Ook als het in een maatschappij anders wordt genoemd, dan nog zijn kinderen eigendom. Want een voogd van een kind en ook de natuurlijke voogden, de eigen vader en moeder, zijn eigenaren en hebben in principe dezelfde rechten en plichten als elke andere eigenaar van een bezit. Zij moeten als een goed huisvader voor hun bezit zorgen, ook de kinderen horen tot de zijne (of het hare), maar hebben wel alle zeggingschap over hun bezit. Dat is de natuurlijke manier en geen enkel kind, behalve misschien als het heel slecht wordt behandeld en zijn eigenaren haat, heeft daar moeite mee. Zij voelen zich het meest gelukkig, wanneer volwassen mensen over hen beslissen, omdat zij heel goed weten en/of aanvoelen dat zij zelf de verantwoordelijkheid voor hun eigen leven niet aankunnen. Dat zij de grenzen opzoeken van wat wel en niet kan is een kind eigen. Fout gaat het pas als opvoeders en eigenaren van kinderen hun verantwoordelijkheid niet nemen. Als zij een te grote verantwoordelijkheid op de smalle schouders van een kind leggen voor diens eigen leven. Of als zij de kinderen mishandelen of seksueel misbruiken en vooral met het laatste het kind in een rol dwingen, die het nog niet aan kan, omdat het er nog te jong en te klein voor is. Dit is zowel lichamelijk als ook geestelijk bedoeld. Fout gaat het ook als kinderen emotioneel en/of lichamelijk verwaarloosd worden, of in de steek gelaten.

Dit alles gebeurt helaas in elke samenleving. Soms raken kinderen hun warme thuis kwijt door het overlijden van hun ouders. Soms doordat hun ouders elkaar verlaten en daarbij soms ook hun kinderen. Soms worden kinderen van scheidende ouders zelf gedwongen om te kiezen tussen vader en moeder, een keuze die, zeker op jonge leeftijd, een te grote verantwoordelijkheid op hun schouders legt. Soms worden kinderen bij een scheiding door de verzorgende ouder, die het feitelijke eigendomsrecht heeft, opgezet tegen de andere ouder. Maar het gebeurt helaas ook dat ouders weigeren een kind op te voeden, waardoor ook dit kind een te grote verantwoordelijkheid krijgt voor het eigen leven. Om maar niet te spreken van ouders, die hun kinderen gewoon mishandelen door ze, óf te verwaarlozen, óf te veel te slaan, waarbij het slaan hoofdzakelijk de behoefte van de ouder bevredigd, maar niet altijd een gevolg is van verkeerd handelen door het kind, óf ook door geestelijke mishandeling. Geestelijke mishandeling kan op vele manieren gebeuren, maar alle mishandeling heeft altijd de achtergrond van een gebrek aan liefde voor het betreffende kind. Wanneer de overheid in onze samenleving dan ingrijpt, of laat ingrijpen, dan gaat het eigendom van de kinderen over op andere mensen dan de eigen ouders. Dat gebeurt ook bij overlijden. Als de overleden ouders hun overlijden hebben zien aankomen, dan hebben zij vaak een ander thuis voor hun kinderen geregeld. Onderzoek heeft uitgewezen, dat de opvoeders die de ouders voor hun dood zelf hebben uitgezocht, het gemiddeld niet beter doen dan pleegouders, die anderen voor hun kroost uitzoeken. Materieel kan er voor kinderen goed gezorgd worden, maar liefde voor de kinderen is, ook door de eigen ouders, niet altijd gegarandeerd. Een kind maakt echter bij de eigen ouders de meeste kans op oprechte, op het kind gerichte liefde. De grootste liefde die aan een kind gegeven kan worden, en waar een kind zich ook het fijnste bij voelt, is een goede, grenzen stellende opvoeding. Hierbij mag best streng, maar rechtvaardig, worden opgetreden.

In elke samenleving zal het overgrote merendeel van de kinderen, van de vrije inwoners, opgroeien bij hun eigen ouders. Zelfs in samenlevingen waar persoonlijke slavernij is en het maatschappelijk en sociaal aanvaardbaar is om de eigen kinderen te verkopen. Dat laatste, sociaal aanvaardbaar, moet er bij, omdat in lang niet alle beschavingen, waar persoonlijke slavernij was, het ook sociaal aanvaardbaar was om de eigen nakomelingen te verkopen. Onderzoek heeft uitgewezen dat, in althans delen van het Romeinse Rijk in de oudheid, dit waarschijnlijk niet sociaal aanvaardbaar was. Wel het verlaten van de kinderen direct na de geboorte. Dus werden er niet alleen door de armen, maar ook door patriciërs ongewenste kinderen, of kinderen van een ongewenst geslacht, te vondeling gelegd. En zie, wonder boven wonder waren er mensen, die er een bedrijf van maakte om vondelingen te 'vinden' en groot te brengen, zodat zij na een aantal jaren op de slavenmarkt verkocht konden worden. Ook kochten zij deze kinderen op van anderen, die ze gevonden hadden. Ongetwijfeld waren er verlaten kinderen te vinden, maar ik denk dat ouders ze ook gewoon verkochten, of direct na de geboorte weggaven, om er zeker van te zijn dat het kind niet zou sterven. Aangezien het de vaders en echtgenoten waren, die de beslissing om het kind weg te doen namen, kan het niet anders dan dat een liefhebbende moeder haar kind, op de enige mogelijke manier die haar nog restte, het leven wilden redden. Liever haar kind als slaaf, dan direct na de geboorte dood. Bovendien, als het kind leefde, kon het misschien later weer worden gekocht, als de man was overleden, of zich een andere gunstige gelegenheid zich voordeed. Het zou mij niet verbazen als, in die tijd en beschaving, menig kind als slaaf bij zijn eigen ouders opgroeide, waar misschien alleen de moeder zich van bewust was, maar beslist meestal niet de vader.

Echter, zoals in elke samenleving het overgrote deel van de kinderen bij de eigen ouders opgroeien, zo gaat het ook in elke samenleving voor een kleiner percentage van de kinderen mis. In een samenleving, waar de levensverwachting niet hoog ligt, is dat vaak een kwestie van de ouders verliezen door de dood. In onze samenleving, waar de gemiddelde leeftijd in de buurt van de tachtig jaren ligt, is het vaak het gevolg van de eigenliefde van de ouders. Maar wat de oorzaken ook zijn, ook in Nederland en eigenlijk in heel West Europa, groeien tussen de tien en twintig procent van de kinderen niet op bij de eigen ouders of eigen ouder. Voor deze kinderen neemt de overheid meestal, maar helaas niet altijd en in alle gevallen, de verantwoording. Overheidsinstanties, of zoals in Nederland, particuliere door de overheid betaalde verenigingen, nemen het eigendomsrecht over. Er wordt over en zonder de kinderen beslist. Dit is op zich in orde, omdat dat ook de situatie is bij ouders en kinderen. Kinderen moeten beslist met niet meer verantwoordelijkheid belast worden, dan dat zij zelf aan kunnen. Echter, deze instanties zijn zo geprofessionaliseerd, dat alle liefde eruit georganiseerd is. De beslissingen, over en voor de kinderen, worden in teveel gevallen niet genomen met het belang van het betreffende kind voor ogen, maar met het eigenbelang van de hulpverlener of van de hulpverlenende instantie. Zij hebben de wetgever, de overheid, zover gekregen, dat eigenlijk niemand meer het kind van een ander kan opvoeden, zonder hun instemming en goedkeuring. Kinderrechters, hoewel officieel onafhankelijk, laten hun oor te veel hangen naar de mening van deze voogdij-instellingen. Maar de selectie, die deze instellingen maken van kandidaat ouders, is vaak meer ingegeven door het belang van de instelling en van de selecteurs, dan door het belang van het kind. Er wordt soms op een ongelooflijke wijze gesold met kinderen, met hun eventuele ouders en met (kandidaat) pleegouders.

Maar ook de ouders van de kinderen spelen soms een kwalijke rol. Omdat in onze samenleving een kind officieel geen bezit is, maar het in feite natuurlijk wel is, wordt er ook door die

ouders, die niet van hun kind houden, verbeten gevochten voor hun kind. De reden is eigenlijk voor de hand liggend. De kinderen worden hen afgenomen zonder een behoorlijke vergoeding. Geen mens, en zeker geen egoïstisch mens, zal echter accepteren dat zijn bezit wordt afgenomen, zonder dat daar een fatsoenlijke vergoeding tegenover staat. En het mag dan wel niet gezegd worden dat een kind eigendom is, zo gevoeld wordt het terecht wel. Ook voogdijverenigingen hebben daar heel vaak veel begrip voor. Zij immers hebben ook zelf erg veel moeite om hun eigendommen, de kinderen waar zij de voogdij over hebben, aan een ander af te staan. Daarover later meer. Het gevolg is vaak jarenlange onzekerheid voor het kind en het emotioneel, maar vaak ook feitelijk, heen en weer slingeren van de kinderen tussen pleegouders, tehuizen en de eigen ouders of ouder. Daar komt nog bij het verbeten gevecht tussen ouders, die gescheiden zijn en wel om dezelfde reden. Omdat het vooral voor kleine kinderen vaak beter is om bij de moeder op te groeien dan bij de vader, alhoewel deze regel lang niet altijd op gaat, kan een verantwoordelijke kinderrechter vaak niet anders dan de kinderen aan de moeder toewijzen. Maar omdat het grootste inkomen vaak bij de vader zit, moet hij wel voor zijn kinderen, die hij kwijt is, betalen. Vanuit het eigendomsrecht op kinderen is dit een vreselijk kromme situatie, maar in een rechtssysteem, waarbij kinderen niet mogen zijn wat ze zijn, namelijk iemands eigendom, het enig mogelijke. Het gevolg is vaak het tussen wal en schip vallen van de kinderen, waardoor die in ieder geval emotioneel veel tekort komen, terwijl zij tegelijkertijd met problemen worden geconfronteerd, die nooit op hun bordje terecht hadden mogen komen, omdat zij die niet aankunnen.

Daarnaast worden kinderen tegenwoordig vaak op straat gestuurd en mogen van hun ouders niet meer thuiskomen. Dit gebeurt vooral in de derde fase van hun kind zijn, dus in de pubertijd. Reeds eerder is gemeld, dat deze fase in de ontwikkeling van een kind, voor elke ouder de moeilijkste fase is. Zwakke ouders die hun kind, of een slechte opvoeding hebben gegeven en/of onvoldoende lief hebben trekken dan, en voor mij te snel, de conclusie dat aangezien hun kind toch hun eigendom niet is, dat het kind dan maar het huis uit moet. Hoe het zich redt is dan niet langer hun zorg. Helaas zijn er ook in Nederland een toenemend aantal ouders die dat ook reeds doen met hun kinderen van nog jongere leeftijd, dus van voor en soms ver voor de pubertijd. In Nederland schijnt dat reeds te gaan over vele duizenden kinderen. In Oost Europa is het aantal nog veel hoger. Rusland schijnt reeds een miljoen uit het huis gezette kinderen te hebben en heus niet altijd tieners, maar zelfs kinderen zo jong als zeven of acht jaar. Ook kinderen menen op grond van de wet dat zij geen eigendom zijn van hun ouders. Wanneer het thuis dan moeilijk is, dan kan weglopen een optie zijn. Maar het woord zegt het al; weglopen. Wanneer een volwassen kind het tijd vindt om op zich zelf te gaan wonen, dan verlaat hij het huis. Een teenager of jonger loopt weg. Dat houdt in dat zij hun ouderlijk huis, hun thuis, maar ook hun eigenaren, wederrechtelijk verlaten. Vroeger werden deze kinderen aan de ouders terugbezorgd, maar tegenwoordig, als zij geluk hebben, ergens opgevangen. Vaak worden deze kinderen zwervers en worden zij aan alle kanten uitgebuit, zo niet mishandeld en seksueel misbruikt, of zelfs geëxploiteerd. Sommige seksclubs bieden zeer jonge meisjes en jongens aan, die zij onder de weglopers, maar niet alleen daar, werven. Sommige van die kinderen worden zelfs opgesloten, wanneer hun diensten niet vereist zijn, of aan liefhebbers verkocht, die er vervolgens mee doen wat er ook maar in hun eigenliefde opkomt, zelfs tot moord aan toe. Maar dat is gelukkig niet het lot van de meeste kinderen die, ófwel het huis zijn uitgezet, ófwel zelf zijn weggelopen. De meesten moeten wel veel honger en ellende doorstaan, tenzij zij adequate opvang krijgen van de overheid, wat helaas niet altijd het geval is. Particulieren worden in ons rechtssysteem als misdadigers gezien,

als zij zulke kinderen in hun huis opnemen. Dat is gewoon verboden, want het kind is niet van hen en de overheid, lees de voogdij-instellingen, heeft of hebben geen toestemming verleend. Deze weg is dus afgesloten voor deze kinderen in nood. Alleen mensen, die hen willen uitbuiten en zich daardoor toch al buiten de wet hebben gesteld, zijn dan nog tot opvang, zeg maar eerder tot misbruik, bereid. Maar in ieder geval zijn zij te jong en te onervaren om werkelijk goed voor zichzelf te zorgen. Hierdoor lopen zij het grote gevaar er lichamelijk onderdoor te gaan, terwijl er nagenoeg altijd sprake is van geestelijke schade.

Concluderend mogen wij stellen dat, enkel al door de wijze waarop wij tegen het eigendom van kinderen, althans officieel en in wetgeving, aankijken, dat deze wijze voor een kleine minderheid van de kinderen vaak zeer slecht uitpakt. Omdat de kinderen, terwijl zij dat voor hun eigen bestwil in werkelijkheid wel zijn, officieel geen eigendom zijn, hebben kinderen ook geen materiele waarde. Wel zijn zij vaak het object van hoog oplopende ruzies en verbeten gevechten tussen ouders onderling en tussen ouders en instanties, namens of vanwege, de overheid. Wel kunnen kinderen vaak geen nieuw bestaan opbouwen, omdat de onzekerheid wat er over hen wordt beslist, vaak jarenlang voortduurt. Wel worden kinderen soms als waardeloos afgedankt en, overdrachtelijk bedoelt, bij de vuilnis gezet. Wel wordt er vaak voor het eigenbelang gestreden door volwassenen, die officieel de verantwoording dragen, ook als dit rechtstreeks en zeer duidelijk ingaat tegen het belang van een kind, waarover beslist wordt. Wel worden liefdevolle mensen, die volgens de eigenbelangen van de voogdij-instellingen niet geschikt zouden zijn om kinderen op te voeden, gefrustreerd in hun wens om een kind op te voeden en groot te brengen. Tegelijkertijd, omdat dit in het belang van een instelling is, wordt er internationaal op grote schaal in kinderen gehandeld. Even ter verduidelijking van wat ik bedoel een voorbeeld. Een internationaal adoptie bureau bemiddelt tussen mensen zonder kinderen, die een kinderwens hebben en willen adopteren en kinderen in het buitenland, in dit geval Haïti, die voor adoptie in aanmerking komen. Elk kind kost, voor deze in Nederland is, de adoptieouders ongeveer, in €22.700. Voor bemiddeling in Haïti is men in het land ongeveer US\$ 6000 kwijt, wat ik voor het gemak op hetzelfde bedrag gesteld heb in Euro's. De rest van het bedrag gaat op aan dokterscontrole en eventuele inenting, het verkrijgen van officiële papieren, wat met een enig smeergeld gepaard gaat, maar dan is ook alles mogelijk en reiskosten voor het adoptiebureau. Als u dan ook weet dat het gemiddelde jaarinkomen voor een gewone arbeider op Haïti ongeveer €600 per jaar bedraagt, dan ziet u de handel al aankomen. Geen weeskinderen worden in het algemeen voor adoptie aangeboden, maar kinderen van arme mensen met een groot gezin. De plaatselijke tussenhandel geven die mensen een, voor hen, groot bedrag en laat zeggen dat zij enigszins fatsoenlijk zijn en een jaarinkomen geven. Voor de tussenhandelaar blijft er dan nog een bedrag over van €5.400, waarvoor ze enkel maar mensen moeten zoeken, die hun kinderen willen verkopen, voor de officiële papieren moeten zorgen en wellicht wat kleding en een beetje voedsel, voordat het kind kan reizen. Een zeer goede handel. Voor de arme blijft het extra jaarinkomen, een mond minder te voeden en het idee dat hun kind het veel beter zal krijgen, dan bij hen ooit mogelijk is. Maar ook het bureau in Nederland verdient er stevig aan. Want voor de bestrijding van hun kosten en hun winst krijgen zij netto €22.700 minus €6.000 voor buitenlandse bemiddeling, dat is dan €16.700 per kind. Laten wij het heel grof inschatten dat zij gemiddeld per kind €6.700 aan kosten kwijt zijn in Nederland en in het buitenland, maar waarschijnlijk ligt het bedrag aanzienlijk lager. Dan nog is er per kind een winst van €10.000. Slechts met enkele tientallen kinderen per jaar kan daar ruim, zeer ruim van geleefd worden. En dat allemaal omdat de overheid het voor mensen met een kinderwens,

maar niet de mogelijkheid, door welke oorzaak dan ook, om eigen kinderen te krijgen, het bijna onmogelijk maakt om kinderen te adopteren, of zelfs maar te verzorgen, uit Nederland zelf. De macht over kinderen, die niet bij de eigen ouders kunnen opgroeien, is teveel gelegd in de handen van te weinig mensen, die bovendien een soort monopolie op het bezit van deze kinderen hebben verkregen. Maar ook het adopteren van kinderen vanuit het buitenland is sterk aan banden gelegd, zogenaamd om kinderhandel te voorkomen. Maar wat is mijn kleine voorbeeld anders dan pure kinderhandel? Volgens mij maken alle internationale adoptiebureaus 's zich daar schuldig aan, omdat er in deze handel teveel valt te verdienen. En de kinderen? Die worden er alleen maar beter van, toch? U mag dit van mij geloven als u dat wilt. Maar lang niet alle kinderen zijn hier echt gelukkig mee, alhoewel de meesten van hen goed terecht komen.

Geconstateerd hebbend dat kinderen feitelijk en volgens de natuurwetten eigendom zijn van andere mensen en dat voor hun eigen heil, kunnen wij afvragen of het verhullend taalgebruik in onze samenleving wel in het voordeel van de kinderen is. Is het met andere woorden niet veel zinvoller dat, wanneer kinderen dan toch iemands eigendom moeten zijn om goed op te kunnen groeien, dit ook niet gewoon zo te benoemen? Begrijp mij goed, kinderen zijn in principe geen slaven, want een kind is geboren voor dezelfde vrijheid als dat zijn ouders hebben. Maar het is een vrijheid, die het kind pas op volwassen leeftijd kan bereiken. De vrijheid hoeft niet verdiend te worden, maar het is een lange weg om die vrijheid ook aan te kunnen. Een kind heeft daar, rekening houdend met individuele schommelingen, tussen de twintig en drieëntwintig jaar voor nodig. Uitzonderingen bevestigen de regel. Natuurlijk zijn er jonge mensen die werkelijk reeds volwassen zijn op achttienjarige leeftijd, de leeftijd die in Nederland geldt voor de meeste rechten van volwassenen zijn. Natuurlijk zijn er ook mensen van dertig die geestelijk nog een kind zijn en de verantwoording voor hun eigen leven, laat staan die van anderen, nog niet aan kunnen. Maar gewoonlijk kan men stellen dat een kind begeleiding nodig heeft tot hij ongeveer eenentwintig is en dat hij daarna tot een vrije, zelfstandige, evenwichtige en liefdevolle persoonlijkheid is uitgegroeid. Dat wil zeggen, bij een goede opvoeding, waar ouders en kind de vruchten van plukken en ook willen plukken. Kinderen, die ondanks de beste opvoeding kwaad willen, die zullen dat kwaad ook werkelijk in alle vrijheid uitoefenen, maar de meeste kinderen zullen van een goede opvoeding heel veel baat hebben voor hun hele verdere leven.

Elk kind in onze beschaving is geboren om vrij te zijn, maar elk kind is een bezit gedurende de eerste twee decennia van zijn leven. Het maakt niet uit hoe de wetten van een land in elkaar zitten. Nagenoeg elke ouder zal zijn kleinere kinderen zien, begrijpen en aanvoelen als bezit. Wat dat betreft hebben wij mensen gelukkig nog enig gevoel voor de natuurwetten. Ook voor een kind is het de gewoonste zaak van de wereld om een bezit te zijn. Zij voelen allemaal, en zeker op jonge leeftijd, aan dat zij het onmogelijk alleen kunnen redden. Daarom willen zij graag bij iemand horen, van iemand zijn en het liefst van beide ouders. Als dan door de natuurwetten bepaald is dat elk kind, voor zijn eigen bestwil en uit liefde, het bezit is van een ander mens en dat dit ook niet anders geregeld kan worden, is het dan niet beter dit ook zo te noemen? Is uiteindelijk de mensengemeenschap niet beter af door de waarheid te noemen, zoals die is, dan met verhullend taalgebruik te werken? Want de wijze waarop iets genoemd wordt, zo wordt het ook door vele mensen begrepen. Om die reden hebben een groot aantal mensen niet (meer) in de gaten dat kinderen iemands eigendom moeten zijn, omdat het anders helemaal verkeerd gaat met die kinderen. Door kinderen geen eigendom te noemen, zal dat een reden voor een klein percentage van de ouders zijn, om die kinderen dan ook maar niet te

verzorgen. Vooral kinderen waarvan de ouders zijn overleden, of geen of onvoldoende naastenliefde op kunnen brengen voor de kinderen, kunnen slechter af zijn. Wat ik daar mee bedoel komt verderop in dit hoofdstuk.

Veronderstel, alleen al voor het argument, dat mensen hun kinderen weer gewoon openlijk hun bezit en eigendom noemen. En dat deze eigendomsclaim wettelijk wordt ondersteund, zodat ook volgens de wetten kinderen eigendom zijn, en zelfs moeten zijn, van andere mensen. Wat zijn daarvan de consequenties? Want het heeft consequenties, het taalgebruik bepaald mede hoe mensen bepaalde dingen begrijpen. Voor het merendeel van de kinderen heeft het geen of slechts in geringe mate consequenties, want zij groeien gewoon op bij hun eigen ouders. Wel kan het groeiend besef, bij zowel ouders als kinderen, dat kinderen van hun ouders zijn en dus hun bezit en eigendom, tot een iets andere verhouding leiden tussen ouders en kinderen. Doordat de valse fictie van vrijheid voor kinderen verdwenen is, begrijpen zowel ouders als kinderen beter, dat de kinderen onder een gezagsverhouding staan en aan hun ouders moeten gehoorzamen, óók als zij in de pubertijd zitten. Het gevolg kan over het algemeen een betere opvoeding zijn. Beter, omdat dan vele ouders beter begrijpen dat het hun plicht is om hun kinderen op te voeden. Beter, omdat dan de kinderen wellicht gemakkelijker zullen gehoorzamen, als zij weten dat zij bezit zijn, dan dat zij op jonge leeftijd reeds denken vrij te zijn. Dat kleine kinderen ook nu reeds zichzelf ook werkelijk als een bezit zien, kan ik misschien het beste illustreren met het volgende voorbeeld. Een jonge moeder, met een kind van ongeveer vier jaar, hoorde ik eens na een ondeugende streek van dit kind tegen hem zeggen: “Pas op, als je zo doorgaat verkoop ik je”. Lachend schudde het jongetje zijn hoofd. Niet dat hij ook maar een ogenblik eraan twijfelde dat zijn moeder het recht had hem te verkopen, maar verklaarde hij bij navraag, omdat mama veel te veel van mij houdt. En zo is het. Ouders die werkelijk van hun kinderen houden, zien die nu reeds als hun kostbaarste bezit en zullen hun lievelingen alleen in heel uitzonderlijke gevallen verkopen. Ouders, die niet of minder van hun kinderen houden zullen eerder tot verkoop over gaan. Een uitzondering kan zijn dat ouders, of een ouder, zó in materiele zorg en wanhoop zit, dat er geen andere uitweg wordt gezien, dan dat wat terecht het kostbaarste is in de ouderlijke ogen, toch aan anderen af te staan. En dat in de hoop dat het kind een betere toekomst tegemoet gaat, al wordt het eigen hart dan ook verscheurd. Dus kunnen wij ervan uitgaan, dat voor het allergrootste gedeelte van de kinderen er verder echt niet veel verandert. Zij worden ongetwijfeld met dezelfde liefde en zorg, voor dezelfde vrijheid als hun ouders hebben opgevoed, zoals dat ook nu het geval is.

Maar voor de kinderen, die nu buiten de boot vallen, die niet om welke reden dan ook door hun ouders kunnen worden opgevoed, verandert er wel veel. Want kinderen zijn een bezit. Weliswaar een heel bijzonder bezit, want alle kinderen zijn mensen die in principe voor dezelfde vrijheid als dat hun ouders hebben geboren zijn. Maar toch een bezit en een eigendom. En zoals alles, wat wij mensen bezitten, hebben ook kinderen dan een waarde. Gelukkig is de waarde van een kind, voor de meeste ouders, groter dan al het andere wat zij bezitten. Vele ouders zullen God op hun blote knieën danken, wanneer zij bij een ramp alles wat zij bezitten verloren hebben, behalve hun kinderen. Zo groot achten de meeste ouders de waarde van hun kinderen. Er zijn echter ook mensen, die het kostbaarste wat zij bezitten, hun kinderen, niet als hun kostbaarste bezit zien. Zij achten andere dingen kostbaarder. Daarom worden er nu reeds kinderen verkocht door hun ouders, als zij daar de kans toe zien. Soms uit armoede, maar nagenoeg altijd omdat zij wat geld, of begeerde goederen, van meer waarde achten dan hun eigen kind. Ouders, die bereid zijn hun kinderen geheel vrijwillig en zonder dat grote nood hen

dwingt te verkopen, die hebben meestal een gebrek aan liefde voor het betreffende kind en dat ongeacht wat hun verdere welvaart en leefomstandigheden ook zijn. Dit klinkt hard, want soms zien mensen geen andere uitweg dan het verkopen van hun kind, als dat mag en kan, maar ik denk dat het toch waar is. In een documentaire heb ik eens vluchtelingen gezien, die niets meer hadden, maar zij prezen God, omdat zij elkaar nog hadden. Dat is liefde! En wie zo van een ander houdt, zal die nooit kwijt willen raken, ongeacht de omstandigheden.

Wanneer de valse fictie wordt losgelaten dat kinderen vrij zouden zijn en geen bezit, maar het eigendomsrecht van kinderen erkend wordt, dan zouden de ouders ook hun eigendom moeten mogen verkopen. Dat heb ik reeds in de vorige alinea's als vaststaand aangehaald. Natuurlijk moet dit dan wel zoveel mogelijk een vrije keuze zijn, zodat er wetten dienen te komen, die het moeilijk maken om kinderen van hun ouders af te nemen, anders dan voor de redenen die ook nu reeds gelden. Want natuurlijk kunnen kinderen niet blijven in een situatie van verwaarlozing, mishandeling op welke wijze dan ook en wanneer voor hun leven moet worden gevreesd. Kinderen zijn bezit, maar wel een heel bijzonder bezit. Dit erkennend dient de overheid voor beschermende wetten te zorgen. Maar deze wetten gaan dan niet meer, zoals nu, uit van de fictie van vrijheid voor kinderen, maar van het bezit van kinderen. Zij kunnen dus veel beter aansluiten op de feitelijke situatie en daardoor in weze rechtvaardiger worden. De wetten dienen kinderen nadrukkelijk te beschermen tegen misbruik, verwaarlozing en mishandeling. Maar de wetten kunnen ook een duidelijkheid scheppen voor kinderen, waardoor zij verder kunnen met hun leven, zonder dat er jarenlang gesold wordt met hun leven en belangen. Ja, ouders en andere eigenaren van kinderen moeten hen kunnen verkopen aan andere mensen. Dat voorkomt het getouwtrek over een kind, dat geeft duidelijkheid en de kans op een nieuwe start. Het breekt ook het monopolie op het eigendom van kinderen door overheidsinstanties, of door de overheid betaalde instanties. Want kinderen, die nu in een of andere vorm van voogdij zitten, die aan instanties zijn overgelaten, zijn in weze staatseigendom. Maar ook de staat wil zijn eigendommen niet weggeven zonder vergoeding. Daarom ook kunnen kinderen nauwelijks geadopteerd worden, omdat zij dan van staatseigendom weer over gaan in particuliere handen. Door de wetgeving nog zonder vergoeding ook. Daarom wordt er uit alle macht vastgehouden aan staatseigendom, terwijl adoptie voor kinderen veelal het beste zou zijn en goedkoper voor de staat, omdat zij geen vergoeding voor pleegzorg meer hoeven te betalen. Maar voor er tot zulke drastische maatregelen als verkoop van kinderen wordt overgegaan, moet eerst de vraag worden beantwoordt, of het in het belang van de kinderen zelf is. Bedenk echter, dat ook in onze huidige tijd, in alle delen van de wereld de verkoop en koop van kinderen gebruikelijk is. Zie hiervoor mijn voorbeeldje van internationale adoptie. Maar ook in sommige delen van de wereld verkopen of verhuren ouders hun kinderen voor seksueel misbruik, of voor werken in gevaarlijke en mensonterende omstandigheden. Ook in Nederland zijn er voorbeelden te vinden van ouders die hun kind, voor geld, seksueel laten misbruiken en dit komt helaas meer voor dan ooit bekend wordt. In een enkel geval komt het boven water, maar dat zal ongetwijfeld de top van een ijsberg zijn, die ook voor 90% onder water ligt. In dit geval zal het percentage onder water waarschijnlijk eerder hoger dan lager liggen dan die 90%.

Om uit te zoeken of het kunnen verkopen van kinderen ook in het belang van de kinderen zelf kan zijn, moeten wij in gedachte even doen of het werkelijk kan. Dan kunnen wij bedenken of het in het belang van kinderen is, of niet. Het gaat bij de verkoop van kinderen altijd om kinderen, die om de een of andere reden thuis niet gewenst zijn, of dat de ouders in zo'n grote

nood verkeren dat zij, ook al wordt hun hart verscheurd, toch afscheid moeten nemen van hun kind. Deze kinderen hebben in elke situatie en in elk juridisch stelsel een heleboel ellende te verwerken. Zij worden hoe dan ook beschadigd. De vraag is alleen of zij meer beschadigd worden in onze huidige wetgeving betreffende kinderen met een probleem, of in een situatie waarin zij aan iemand anders kunnen worden verkocht. Natuurlijk ga ik ervan uit dat ouders, die van hun kinderen houden en ze niet kwijt willen, zoveel mogelijk beschermd worden door wetgeving, zodat zij moeilijk gedwongen kunnen worden hun lievelingen te verkopen. Natuurlijk ga ik er ook van uit dat de kinderen zodanig worden geregistreerd dat het stelen van kinderen geen of weinig zin heeft, omdat dit zonder twijfel meestal ontdekt wordt en zwaar, zeer zwaar wordt bestraft. Laten wij echter eens kijken welke kinderen hoogstwaarschijnlijk te koop zouden worden aangeboden en ook welke wijzen van verkoop er zijn, maar ook de wettelijke maatregelen, die nodig zijn om de belangen van de kinderen te beschermen tegen misbruik en wreedheid.

Het aanbod van te verkopen kinderen zal, naar mijn mening, hoofdzakelijk bestaan uit de kinderen die ook nu reeds in de problemen komen én die kinderen die nu nog door eigen ouders worden opgevoed, maar waarvan de ouders óf niet echt veel van houden, óf in heel grote problemen zijn gekomen. Maar ook kinderen die, door bijvoorbeeld een slechte en te toegeeflijke opvoeding, vooral in de pubertijd onhandelbaar zijn geworden, kunnen dan als uiterste maatregel te koop worden aangeboden. Ook kan het gebeuren dat, bij voortdurende ruzies tussen ouders en kinderen, bijvoorbeeld in de pubertijd, het kind zelf zal vragen om verkoop. Want als kinderen werkelijk gezien worden als wat zij zijn, namelijk eigendom van in eerste instantie de ouders en na overdracht van deze bevoegdheid van iemand anders, dan kan weglopen natuurlijk nooit worden getolereerd en zal het kind altijd terugbezorgd worden. De enige manieren om eigenaar en eigendom te scheiden is weggeven of verkoop, want een kind mag nooit voortijdig zelfstandig verklaard worden en aan zijn eigen lot worden overgelaten. Voor wie het daar niet mee eens is, stel ik voor eens een praatje te maken met zwervkinderen. Het gaat hen slecht, veelal verdringen zij hun ellende met drugs of lijm snuiven, wat hun gezondheid verregaand aantast en hun sociale vaardigheden lopen vaak sterk terug. Daardoor zijn ze vaak niet meer in staat om te leven in een groep of in een gezin, waardoor hun hele verdere leven verpest is. Kinderen raken, naar mijn stelligste overtuiging, geestelijk zwaarder beschadigd als zij voor zichzelf moeten zorgen, dan dat zij als slaaf van een strenge en wrede meester moeten opgroeien, zelfs als zij daarbij ook nog seksueel worden misbruikt. Want bij zwervkinderen worden niet alleen hun lichamelijke leven ernstig bedreigd, maar deze kinderen, die opgroeien zonder leiding, raken allemaal, of nagenoeg allemaal ook geestelijk zwaar beschadigd. Opgroeiend bij een eigenaar zullen zij altijd gehoorzaam worden gehouden en onder gezag blijven staan. Dat voorkomt veel van de geestelijke beschadigingen die zwervkinderen nu oplopen. Bovendien kunnen zij door wettelijke maatregelen, die ook afgedwongen moeten worden, tegen de ergste excessen worden beschermd. Zoals dat nu reeds gebeurt bij kinderen die bij hun eigen ouders of pleeg- of adoptieouders opgroeien. Als kinderen als eigendom worden gezien, kan er in de wet vastgelegd worden dat elk kind tenminste één eigenaar moet hebben. Meestal hebben de kinderen er twee, namelijk hun vader en moeder, maar een enkele eigenaar moet ook genoeg zijn. Dan kan ook wettelijk de verzorgingsplicht van de eigenaar vastgelegd worden en, wanneer de eigenaar dat niet wil, wat blijkt uit verwaarlozing, mishandeling of misbruik en dergelijke zaken, de plicht om het kind te verkopen. Maar als iemand één kind niet behandelt zoals het hoort, dan is die mens voor de rest van zijn of haar leven ook niet geschikt om andere kinderen op te voeden. Een levenslange

uitsluiting van het bezit van kinderen, gekocht of door geboorte verkregen, zal dan mijns inziens het gevolg moeten zijn. Dat is heel wat harder voor de volwassen mensen dan de huidige juridische praktijk, die toelaat dat er met kinderen jarenlang gesold wordt en ongeschikte opvoeders de gelegenheid geeft, om gewoon weer een ander kind voor het leven te beschadigen. Bovendien voorkomt het een te grote mishandeling van gekochte kinderen, omdat hun eigenaren dan ook hun eigen biologische kinderen kwijt kunnen raken. Hieruit kunt u reeds opmaken dat ik van mening ben dat een gekocht kind óók een kind is en dezelfde wettelijke bescherming moet genieten als een in een gezin geboren kind.

Wanneer kinderen verkocht kunnen worden dan moet de handel zoveel mogelijk worden tegengegaan. Want heb ik tegen handel? Bij koop- en verkoop is handel in de koopwaar toch onvermijdelijk? Wij spreken hier over mensen, die weliswaar eigendom zijn van andere mensen, maar nooit als gewone koopwaar mogen worden gezien. Wij spreken hier niet op dit punt over slavenhandel, maar over kinderen die niet gewenst zijn of niet houdbaar zijn in hun huidige situatie en volgens de een of andere methode van eigenaar moeten wisselen. Handelaren in mensen leven echter van de ellende die zij andere mensen rechtstreeks toebrengen. Het zal een handelaar in kinderen nooit gaan om het welzijn van een kind, maar om de grootte van de winst. De handel in kinderen onbeperkt toelaten, vraagt er om dat met kinderen gesold wordt, alhoewel bij internationale verkoop van kinderen handelaren misschien een noodzakelijk kwaad zijn. Kinderen zullen naar mijn overtuiging, wanneer persoonlijke slavernij niet wordt gelegaliseerd, alleen verkocht mogen worden aan iemand die het kind in zijn gezin opneemt, met dezelfde rechten en plichten als eventuele overige kinderen in dat gezin, natuurlijk afhankelijk van de leeftijd. Ook in een natuurlijk gezin met meerdere kinderen zullen de ouders nuances toepassen in de opvoeding van de afzonderlijke kinderen. Deze nuances zijn afhankelijk van geslacht, leeftijd en karakter van het betreffende kind. Wanneer daar een pleegkind, of in dit geval een gekocht kind, aan wordt toegevoegd dan moet het de wettelijke bedoeling zijn dat dit kind op dezelfde wijze wordt opgevoed als de biologisch eigen kinderen, natuurlijk afhankelijk van dezelfde variabelen als bij de biologisch eigen kinderen. Een uitzondering kunnen de oudere teenagers zijn, die niet meer leerplichtig zijn. Die moeten ook door bedrijven kunnen worden gekocht, mits die bedrijven voorzien in een menswaardige opvang en begeleiding van hun eigendommen. Overigs ben ik wel van mening dat mensen, ook als persoonlijke slavernij is ingevoerd, het beste alleen eigendom kunnen zijn van andere mensen, en niet van een bedrijf die ook een rechtspersoon is. Maar er wordt met zo'n gekocht kind dan niet meer gesold. Hij weet wie de nieuwe eigenaar is of de nieuwe eigenaren zijn en dat hij zich naar hun opvoeding en opvattingen moet voegen. Voor het kind is er geen weg terug meer, maar voor de kopers in principe ook niet. Natuurlijk kunnen zij een kind weer verkopen of een gekocht kind doorverkopen. Maar handelen in kinderen lijkt mij ongewenst. In het huidige systeem, waar maatschappelijke werkers kinderen bij pleeggezinnen plaatsen, zijn er bemiddelaars, helaas waarschijnlijk een minderheid, die werkelijk hart hebben voor de kinderen. En, hoewel het eigendomsrecht bij de staat blijft, wordt er wel maar een goede plek voor het betreffende kind gezocht. Maar handelaren zullen alleen op hun winst uit zijn. En dat is wat ik duidelijk tegen handelaren in kinderen heb; voor de kinderen is geen liefde, geen inspanning om hen naar een plaats te brengen die voor hén het beste is. Nee alleen winstbejag! Dus een gebrek aan naastenliefde. Handel kan echter niet altijd worden uitgesloten. Bovendien zijn er andere eigenaren van kinderen die ook niet geïnteresseerd zijn in een goede toekomst voor hun kind, maar alleen in een zo'n hoog mogelijke opbrengst. Daarbij denk ik dat, bij wettelijke verkoop van kinderen, de huidige zwarte markt in kinderen grotendeels zal

verdwijnen. Want ouders die van hun kinderen af willen, die kunnen dat dan legaal doen en hebben dus geen zwarte markt meer nodig, terwijl de registratie van waar de kinderen zijn en wie de kinderen zijn wel heel scherp moet zijn, om diefstal van kinderen te voorkomen. Zo'n goede registratie zorgt er ook voor dat zwarte handel geen of heel weinig zin meer heeft. Ook de ouders zullen zich moeten verantwoorden waar hun verdwenen kinderen zijn gebleven. Dit kan bijvoorbeeld door een database aan te leggen van vingerafdrukken of DNA, die dan wel tegen misbruik door overheid of derden beveiligd dient te worden. Alleen voor misbruik en moord op kinderen kan dan nog zwarte handel voorkomen, maar die misdadigers dienen zo snel mogelijk en voorgoed uit elke samenleving te worden verbannen. Wanneer deze maatregelen ter bescherming van de kinderen worden genomen dan blijven er naar mijn mening vijf verkoop mogelijkheden over:

- 1 Onderlinge verkoop. De eigenaar of ouders kent iemand die zijn kind wil kopen en verkoopt dit kind aan die persoon of dat echtpaar. Of iemand vraagt om een kind van de eigenaar of ouders te mogen kopen en daarmee wordt ingestemd. Het is te vergelijken met het in een testament vermaken van een kind aan een ander persoon of echtpaar, wat ook nu reeds gebeurt. Maar dan zijn de ouders nog gewoon in leven.
- 2 Het plaatsen van een advertentie. Deze methode kan ook beide zijden op werken. Een kind kan te koop worden aangeboden of te koop worden gevraagd. Verkopende en kopende partij ontmoeten elkaar op een gegeven moment en de verkoop wordt gesloten.
- 3 De verkoop wordt door een bemiddelingsbureau of makelaar bemiddeld. Dit bureau of makelaar brengt koper en verkoper samen, waarnaar de koop rechtstreeks tussen verkoper en koper wordt gesloten. De bemiddelaar kan hooguit helpen om een redelijke prijs voor het kind uit te onderhandelen. Het samenbrengen kan bijvoorbeeld gaan door middel van een fotoboek, of een internet-site waarop de te verkopen kinderen zonder naam, maar wel met gegevens van geslacht, leeftijd, karakter, eventuele gebreken en reeds genoten opleiding en/of vaardigheden wordt bekendgemaakt. Ook kan, aan de hand van wensen van een koper, een makelaar in het bestand aan te verkopen kinderen een voorselectie maken en koper en de verkoper met het meest geschikte kind voor de betreffende koper bijeenbrengen. Daarbij kan ook rekening worden gehouden met het karakter van alle bij de verkoop betrokken mensen. Helaas kunnen bij deze methode ook handelaren instappen die een kind kopen en die later weer verkopen.
- 4 De verkoop vindt plaats op een markt en het liefst een speciale markt voor dit doel. De verkopende partij staat daar met het te verkopen kind en de potentiële kopers komen het aangeboden bekijken. Wanneer zij een kind zien die zij willen kopen, dan wordt er met de verkopende partij onderhandeld over de prijs. Wanneer er een overeenkomst is, dan heeft het kind een nieuwe eigenaar of eigenaren wanneer het bijvoorbeeld een echtpaar betreft. Ook dit is een mogelijkheid voor de handel in kinderen en ik vrees dat dit helaas niet altijd te voorkomen zal zijn.
- 5 De kinderen worden verkocht op een veiling. In dit geval hoeft de verkopende partij de kopers niet te treffen en gaat de verkoop eigenlijk anoniem. De papieren, die de eigendomsoverdracht begeleiden, kunnen door de verkopers van tevoren worden ondertekend en door de kopers na verwerving. Bovendien levert de verkoop van een

kind zo waarschijnlijk de hoogste prijs op, daar er bij opbod wordt verkocht. Het kind kan dan alleen God maar vragen om een vriendelijke nieuwe eigenaar. Ook hier kan een handelaar kinderen verzamelen en hen op zijn eigen veiling te koop aanbieden.

Natuurlijk is het bij alle verkoopmethoden voor de kinderen een kwestie of zij wel een vriendelijke meester treffen. Dat moeten zij afwachten. Wanneer er echter geen sprake is van een tussenhandel zien in de eerste vier methoden ouders en kinderen de koper nog vóór de verkoop. Ouders of andere eigenaren, die nog iets op hebben met het te verkopen kind, die kunnen mensen die zij niet vertrouwen, of waarvan zij botsende karakters vermoeden, dan nog weigeren. En ook kinderen kunnen nog verzoeken aan een bepaald persoon niet verkocht te worden. Er is bij de verkoop nog enige controle en soms zelfs nog onderhandelingsruimte voor het betreffende kind. Bij een veiling is die volledig afwezig, God zegent de greep. Aan de andere kant is geveild worden natuurlijk ook wel een avontuur. Het lijkt mij best spannend om niet te weten of de nieuwe eigenaar aardig is of niet, maar dat pas achteraf te ervaren. Ik denk echter niet dat de meeste te verkopen kinderen hierop zitten te wachten, want hun ellende is reeds groot genoeg. Maar weten doen wij het niet. In de eerste drie methoden hoeven de kinderen niet te weten voor welke prijs zij verkocht zijn. In de laatste twee methoden is dat echter onvermijdelijk. De markt heeft ook voor de verkopende partij nog het grote nadeel dat er meerdere aspirant kopers, maar ook kijkers, zien dat zij hun kind verkopen, ongeacht of het te verkopen kind vroeger reeds was gekocht, of dat het een biologisch eigen kind is. Daar kunnen natuurlijk ook vrienden, collega's en bekenden tussen zitten. Dat kan pijnlijk zijn. De eerste twee methoden hebben dit nadeel nagenoeg niet en de derde methode slechts beperkt omdat ook daar niet altijd foto's worden getoond dan alleen aan geïnteresseerde kopers.

Verkoop van kinderen zal in een groot aantal gevallen voortkomen uit een gebrek aan liefde voor de kinderen, maar ik kan me ook redenen bedenken dat ouders, die hun kinderen zeer lief hebben, ze verkopen. Dat is bijvoorbeeld het geval bij een dodelijke ziekte. Als de ouders of overgebleven ouder weet dat hij of zij gaat sterven, dan kan verkoop van het kind voor de hand liggen. Nu wordt er vaak een testament opgemaakt om de kinderen aan iemand toe te wijzen, waarvan de ouders zeker denken te zijn van een goede verzorging. Ondanks het testament is de toewijzing van de kinderen niet altijd zeker, omdat de nieuwe ouders door de zeef van de voogdij- verenigingen moet gaan en de overdracht, het verzorgingsrecht door de kinderrechtter bekrachtigd moet worden. Wanneer kinderen verkocht kunnen worden dan kunnen de kinderen natuurlijk ook geërfd worden. Maar dan is de overdracht wel zeker, omdat het geërfd kind een bezit is waar geen instantie meer aan te pas komt. Maar wat gebeurt er als een stervende ouder niemand kent die het kind wil hebben? Nu kan die ouder enkel God bidden om een vriendelijk thuis voor de achterblijvende kinderen of het achterblijvende kind. Wanneer kinderen verkocht kunnen worden, kan de ouder op zoek gaan naar een geschikte koper en met die bijvoorbeeld afspreken dat de kinderen bij de stervende ouder mogen blijven en dat de koper indien nodig ook nog de erfenis afhandelt, inclusief de begrafenis of crematie en een waardig afscheid voor de kinderen of het kind. In zo'n geval wordt een kind uit liefde verkocht, omdat de ouder niet voor hem/haar kan zorgen, maar het liefst toewijst aan een liefdevol gezin, waar de kinderen in liefde en geborgenheid kunnen opgroeien. Er zijn er wel meer van dit soort gevallen bedenkbare. Oordeelt u daarom nooit te hard over het verkopen van kinderen wanneer dit aan de orde komt. Er kunnen redenen van liefde achter zitten die alleen God kent. Maar toch blijf ik ervan overtuigd dat de meeste kinderen, als ze verkocht

kunnen worden en ook verkocht worden, verkocht zullen worden uit een grote nood bij de ouders, of uit gebrek aan liefde voor die kinderen. Terwijl dat laatste het meeste voorkomt.

In onze huidige samenleving zijn er instanties die beoordelen of aspirant pleegouders geschikt geacht worden om kinderen op te voeden. Zoals reeds eerder betoogt wordt hier vaak niet het belang van het kind, of van de aspirant pleegouders voorop gesteld, maar die van de betreffende instelling en/of haar medewerkers. Zij hebben het monopolie en maken daar soms behoorlijk misbruik van. Wanneer er sprake is van verkoop van kinderen, is er natuurlijk geen sprake van een beoordeling vooraf, maar dat is ook niet het geval bij mensen die langs natuurlijke weg kinderen krijgen. Een beoordeling achteraf werkt uitstekend bij natuurlijke ouders, waarom dan niet bij eigenaren die hun kind gekocht hebben? Want een kind moet natuurlijk altijd in een gezin worden opgenomen, als er geen gelegaliseerde persoonlijke slavernij bestaat, en de sanctie moet duren, anders dan nu dat er geen kind in eigendom mag worden gehouden, voor de rest van het leven, wanneer de eigenaar niet goed is voor een kind volgens de wettelijke normen. Dit moet gelden voor gekochte kinderen, maar natuurlijk ook voor biologische eigen kinderen. Deze streng uitgevoerde wet houdt eigenaren wel in het wettelijk gareel, of zij zijn geen eigenaren meer, maar ook niet van de in het eigen gezin geboren kinderen, welke dan gedwongen zullen worden verkocht en bij geboorte, na het verbod eigenaar van kinderen te zijn, zo spoedig mogelijk worden weggehaald om ook te worden verkocht. De enige schrale troost is dat de eigenaren de opbrengst krijgen van de verkochte kinderen, óók als dit een dwangverkoop betreft. Alleen bij zware misdaad kan er sprake zijn van verbeurdverklaring zonder vergoeding van alle kinderen, maar nooit voor de ongeboren kinderen. De opbrengst daarvan moet wel de biologische moeder toevallen, om te voorkomen dat deze kinderen vroegtijdig gedood worden, of door de moeder bewust met alcohol of drugsverslaving vergiftigt ter wereld komen.

Wanneer het misgaat in een gezin dan komt de zogenaamde hulpverlening, de politie, maatschappelijk werk, kinderscherming en dergelijke pas in actie als het reeds is misgegaan. Als kinderen reeds verregaand zijn verwaarloosd en mishandeld. Wanneer kinderen verkocht kunnen worden en op verregaande mishandeling en verwaarlozing verbeurdverklaring zonder vergoeding kan volgen, dan zullen zulke ouders, die echt niet om hun kinderen geven, ze reeds lang voor die tijd hebben verkocht. Dat kan heel veel beschadiging van de betreffende kinderen voorkomen. Ook zullen ouders hun kinderen niet zomaar meer op straat zetten. Op de eerste plaats hebben deze kinderen een objectieve waarde, dus verkopen is voordeliger. Op de tweede plaats kan een strenge wetgeving, die het verwaarlozen of mishandelen van het ene kind als richtsnoer neemt voor het hele gezin, ook het eigendom van de wél gewenste kinderen in gevaar brengen. Het gevolg is eerder verkoop, wat sanctieloos kan geschieden, dan het op straat zetten. Natuurlijk is het voor een kind bijna nooit prettig om verkocht te worden, maar wel altijd beter om een eigenaar te hebben, dan onverzorgd en hongerig over straat te zwerven. Elke eigenaar heeft immers een wettelijke verzorgingsplicht. Bovendien zal hij ook uit eigenbelang zijn kinderen verzorgen. Sterk verwaarloosde en uitgehongerde kinderen zijn immers niets of nagenoeg niets meer waard. De verkoopprijs kan dan behoorlijk zakken. Het kind krijgt in ieder geval materieel wat het nodig heeft, alhoewel dat veel minder kan zijn dan dat het kind zelf zou willen, of eigenlijk soms op rekent. Natuurlijk zullen er eigenaren zijn die het kind niet kopen uit liefde, maar voor de arbeidskracht of de eigen bevrediging. Ook hier kan de wet, en een gesanctioneerd toezicht daarop, uitkomst bieden voor een te grote uitbuiting. Bijvoorbeeld de plicht om het kind naar school te sturen tot een bepaalde leeftijd en

ervoor te zorgen dat het kind voldoende nachtrust gehad heeft, zodat die niet tijdens de lessen in slaap valt. De uren op school zijn dan niet voor werk voor de eigenaar beschikbaar. Bovendien kan de eigenaar de kinderen niet te lang buiten schooltijd laten werken, omdat de kinderen de volgende dag weer fris in de klas moeten zitten. Hierdoor zullen minder mensen, die de kinderen voor arbeid zouden willen kopen, in de koop geïnteresseerd zijn. Maar werk mag zeker van een teenager verlangd worden. Ja, het kan zelfs in een verkoopcontract worden opgenomen dat een kind, naast de verplichte leerplicht, ook in het bedrijf van zijn nieuwe eigenaar werkt en daar wordt onderwezen in het vak. Dat kan voor een iets oudere teenager wellicht de reden van verkoop zijn. Bijvoorbeeld omdat de eigen discipline ontbreekt of niet voldoende is, maar door een nieuwe eigenaar dwingend kan worden opgelegd. Zulke leercontracten, leer eigendommen, moeten beslist nooit worden uitgesloten. Eigenlijk is er dan meer sprake van slavernij dan van nieuwe ouders. Wanneer echter het eigendom van kinderen voor bedrijven en instituties wordt uitgesloten en dus alle eigenaren natuurlijke personen zijn, die verplicht het kind opnemen in het eigen gezin en het liefst als een volledig lid van dat gezin, dan zal het misbruik over het algemeen best meevallen.

Wanneer kinderen verkocht worden dan moeten wij bedenken dat kleding veel verhuult. Bij een klein kind kan zelfs het geslacht verhuuld worden, maar ook afwijkingen aan het ruggenmerg of ziekten bijvoorbeeld. Hier heb ik reeds over gesproken in hoofdstuk 9 toen ik het had over de redenen om slaven naakt te verkopen. Kinderen zijn nooit gebaat met kopers, die teleurgesteld reageren, als zij hun aankoop voor de eerste maal van alle kleding ontdoen. Daarom is het beter om kinderen, wettelijk verplicht, geheel ontbloot en in levende lijve aan een koper te tonen, voordat de koop definitief gesloten is. Dat kan soms vernederend zijn voor het kind, daar ben ik mij bewust van, maar voorkomt teleurstelling bij de koper en de eventuele kwalijke gevolgen, die deze teleurstelling voor het kind kan hebben. De vernedering zal bovendien meestal niet optreden omdat, vooral jongere kinderen, niet in de gaten hebben waarom zij bloot zijn en veelal er ook geen probleem mee hebben geen kleding te dragen. Alleen de wat oudere kinderen kunnen begrijpen waarom zij bloot moeten zijn, maar of dat vernederend is, is geheel afhankelijk van de reeds genoten opvoeding. Maar begrijp het goed, tenslotte wordt een kind, tenzij de koper het kind kent, niet gekocht voor het karakter, wat de koper altijd moet afwachten, maar op de beoordeling van het lichaam. Het is mijns inziens dan ook logisch en terecht dat dit lichaam volledig wordt getoond. Niemand wil een kat in de zak kopen. In mijn onderzoek naar slavenhandel kwam ik een verhaal tegen waarin kinderen tussen de acht en twaalf jaar werden verkocht. De verkoper was, in dit verzonnen verhaal, een handelaar en die liet de kinderen eerst lange tijd geheel bloot en geolied dansen voor en tussen het kopend publiek. Deze konden de koopwaar nauwkeurig bekijken en hun lenigheid en uithoudingsvermogen beoordelen. Direct daarna werden de kinderen geveild. Dit lijkt mij een redelijk goede methode. Het voordeel is dat de kopers een goed idee krijgen van het te koop aangeboden, zonder dat de kinderen door iedereen uitgebreid betast hoeven te worden, of zichtbaar nauwkeurig bekeken, dus zonder onnodige vernederingen. Met de huidige techniek zou men kinderen ook geheel bloot gymnastiek oefeningen kunnen laten doen en hen gelijktijdig en sterk vergroot voor het publiek op een videoscherm vertonen. In ieder geval hoop ik, wanneer er ooit sprake is van verkoop van kinderen, dat kinderen over het algemeen niet als koeien en schapen op een veemarkt bevoelt en ook in de mond bekeken worden, maar dat er kindvriendelijker methoden worden ontwikkeld.

Dit hoofdstuk wil ik graag afsluiten met de conclusies die ik heb getrokken. Aangezien het eigendom van kinderen is vastgelegd in een onveranderlijke natuurweten en die in elke samenlevingsvorm en in elke maatschappelijke ordening feitelijk het geval is, ben en blijf ik van mening dat dit ook zo genoemd moet worden. Laat de kinderen, in hun eigen belang, zijn wat ze zijn, namelijk het eigendom van volwassen mensen. Stel dat ook wettelijk vast, inclusief de bepaling dat elk kind een eigenaar móet hebben. Maak zorgvuldig wettelijke regels, die een echte bescherming zijn voor de kinderen, maar belet ouders of andere eigenaren nimmer in hun opvoeding. Geef de ouders het recht om al hun kinderen, of naar keuze één of meer van hun kinderen, te verkopen, maar zorg ervoor dat niemand hen daartoe gemakkelijk kan dwingen, behalve wanneer zij door eigen gedrag het recht op het eigendom van kinderen hebben verspeeld. Geef gekochte kinderen dezelfde status als de eigen in het gezin geboren kinderen, zoals nu bij adoptie het geval is, maar misschien met uitzondering van het erfrecht. Omdat kinderen eigendom zijn van nature, is er tegen het in eigendom hebben van kinderen ook geen enkel moreel of ethisch bezwaar in te brengen en ik heb deze dan ook niet gevonden. Uit de voor het kind noodzakelijke eigendomsverhouding met zijn of haar opvoeders, vloeit als vanzelfsprekend het recht van hun eigenaren voort om afstand te doen van hun eigendom door verkoop of schenking, maar niet door moord of het verlaten van kinderen. Om alle voornoemde redenen zie ik in de verkoop van kinderen geen enkel ethisch of moreel bezwaar. Het enige bezwaar is dat de verkoop van een kind meestal niets te maken heeft met naastenliefde voor dit kind, maar omdat het alleen kinderen betreft, die tóch al, in de huidige situatie, geen naastenliefde ontvangen, is dat geen groot bezwaar.

Wel zie ik bezwaar in handel in kinderen, omdat dat deze kinderen teveel belast. Zij worden immers niet van de ene eigenaar naar de andere gegeven, maar verkeren een tijd in onzekerheid wat hun toekomst zal zijn. Daarbij komt nog dat handelaren in kinderen alleen uit zijn op eigen gewin, maar nooit of praktisch nooit op het welzijn van de door hen verhandelde kinderen. Daarom moet die door zeer strenge wetgeving en goede toezicht daarop zoveel mogelijk verhinderd worden. Ook denk ik dat het openlijke eigendomsrecht van kinderen in het belang van de kinderen zelf is, omdat daardoor de wetgeving veel beter kan aansluiten op hun behoeften. Bovendien is het voor kinderen van groot belang dat er niet teveel met hen gesold wordt. Een korte en snelle overgang, van de ene eigenaar naar de andere, is in hun voordeel. Daarbij komt dat, over het algemeen, de mishandeling of verwaarlozing van kinderen sterk kan afnemen, omdat zij waarde hebben. Deze waarde kunnen hun eigenaren innen, maar dan zullen zij de kinderen wel in goede conditie moeten houden, tot het moment van verkoop. Ook mensen met een kinderwens, die geen kinderen kunnen krijgen door welke omstandigheid dan ook worden, wanneer zij de verkoopprijs van een kind kunnen opbrengen, eerder en gemakkelijker in hun wensen voorzien, wat over het algemeen zeker ook de betrokken kinderen ten goede zal komen ten opzichte van de huidige situatie. Nu immers wordt er met die kinderen gesold bij het leven en weten zij zich nergens thuis. Dan krijgen zij een nieuw thuis, die in een groot aantal gevallen liefdevol genoemd zal kunnen worden. Mensen die er een potje van denken te maken, die worden hard gestraft door het juridisch systeem, die alle bezit van kinderen kan uitsluiten. Per saldo denk ik, dat de kinderen, die nu in moeilijkheden gekomen zijn, beter af zijn in een systeem waarin ze verkocht worden, dan in het huidige stelsel, hoe goed bedoeld ook. Maar iedereen mag daar anders over denken. Gelukkig maak ik de wetten niet, hooguit zet ik mensen aan het denken.

Denk niet dat ik kinderen niet als mensen beschouw, integendeel! Als kind van mijn tijd gruwde ik altijd van het bezit door de ene mens van een ander mens. Ik was dan ook diep geschokt, toen ik ontdekte dat kinderen altijd iemands eigendom zijn. Ja dat God dit, uit liefde voor ons mensen, heeft vastgelegd in een onveranderlijke natuurwet. Lang heeft het geduurd voordat ik over deze schok heen was. Maar wel realiseerde ik mij reeds gauw dat deze natuurwet consequenties heeft voor de wijze waarop wij met kinderen omgaan. Ook realiseerde ik me, dat het ontkennen van deze door God vastgelegde werkelijkheid wel eens, omdat dit tegen Gods orde ingaat, nadeliger kon zijn voor de kinderen, dan gewoon hun eigendom zijn te erkennen. Hieruit ben ik verder gaan denken. Voor de meeste kinderen maakt het gelukkig niets uit of de ouders hun eigenaren zijn volgens de wet of hun voogden. Zij groeien gelukkig op in het gezin waarin ze zijn geboren. Alleen kinderen die, of door gebrek aan liefde door de volwassenen die hen moeten beschermen, of door overlijden, of door andere oorzaken in problemen komen, daarvoor is een eerlijke benadering, in overeenstemming met Gods natuurwetten, van het grootste belang. Om die reden heb ik deze hoofdstukken geschreven. In veel Afrikaanse landen heerst een groot aids-probleem. Vele ouders sterven en laten hun vaak jonge kinderen achter, die dan maar voor zichzelf moeten zorgen, omdat niemand anders dat kan of wil. Zou het eigendom van kinderen in die landen erkend worden en de overheid een dwingende wet hanteren waarin kinderen altijd een eigenaar moeten hebben, dan zou diezelfde overheid verplicht zijn om deze kinderen te helpen. Want een kind zonder eigenaar moet van de overheid zijn. Dus de overheid heeft de plicht voor hen te zorgen, totdat zij óf volwassen zijn óf dat zij een koper voor deze kinderen heeft gevonden. De situatie van een gekocht kind is nog altijd veel beter dan van een verlaten kind. Zelfs als het kind gezien en behandeld wordt als een slaaf, is dit voor het kind nog altijd zeer vele malen beter, dan dat zij het zelf maar uit moeten zoeken. Dus is het een voordeel boven de huidige situatie, want nu worden die kinderen aan hun lot overgelaten. Zo'n zelfde verhaal kan natuurlijk worden gehouden over de vele duizenden zwervkinderen in Europa, maar ook in andere delen van de wereld. Een kind wordt in onze cultuur, die zo ongeveer aan de hele wereld is opgelegd, als waardeloos gezien en een kleine minderheid van de kinderen wordt ook zo behandeld. Over die kinderen gaat het als wij spreken over verkoop van kinderen, niet over de meerderheid, waarvan de ouders nu reeds vinden dat zij hun kostbaarste bezit zijn. Maar zo denk ik ook dat vele niet zwervkinderen in ons land en in ons werelddeel Europa veel beter af zijn als zij altijd een eigenaar zouden hebben, die beseft dat het zijn plicht is om het kind op te voeden. Dat is nu niet altijd het geval en vele kinderen lijden daar zwaar onder. Want deze kinderen krijgen geen, of een slechte opvoeding.

Het is dus niet uit een verachting voor kinderen dat ik hen verkoopbaar acht, maar uit liefde. En natuurlijk is hier ook sprake van een natuurwet die eigendom van kinderen inhoudt. Volledig eigendom kán niet zonder het recht om het eigendom ook door verkoop te mogen vervreemden. Natuurlijk weet ik ook wel dat mensen misbruik zullen proberen te maken van het feit dat kinderen verkocht kunnen worden, maar een strenge wetgeving, met goede controle en scherpe sancties, kan het ergste voorkomen. Bedenk, dat het verschil tussen twee kinderen, waarvan de één als kind behandeld wordt en de ander als slaaf, enkel is gelegen in de liefde. Bij een kind is er wederzijdse liefde tussen ouders en/of opvoeders en het kind, waardoor de gehoorzaamheid van het betreffende kind voortkomt uit die liefde. Bij een slaaf is er enkel barsheid, strengheid en angst. Bij een slaaf houdt de eigenaar niet van zijn kind-slaaf en/of het kind gehoorzaamt alleen uit angst voor straf. Deze situatie kan echter zowel bij kinderen, geboren in het gezin, voorkomen als bij gekochte of anderszins verworven kinderen.

De liefde maakt uit of een kind werkelijk een kind is, of meer gezien moet worden als een slaaf dan als een kind. Dit staat los van de wijze waarop een kind een gezin binnenkomt. Het is de liefde, die van God een Vader maakt, en het is de liefde die van een eigenaar van een kind een vader of moeder maakt. Waar het kind is geboren maakt echt niets uit en ook niet hoe het kind een ander thuis vindt, als het bij de eigen ouders niet groot kan worden. Ongeacht of een overheidsinstantie de kinderen plaatst, of dat de kinderen worden verkocht. De strijd om ongewenste kinderen zal echter, door de mogelijkheid van verkoop, sterk afnemen. Daarentegen zal voor het kind snel duidelijkheid geschapen worden over de situatie waar het in verkeert en is er geen jarenlange onzekerheid meer. Voor een kind een groot pluspunt. Daarom denk ik dat kinderen over het algemeen beter af zijn in een samenleving, die hen als eigendom beschouwt, met alle consequenties van dien, dan in een samenleving als de onze, waar er een fictie van vrijheid ook voor kinderen is. Tenslotte een stelling:

Als er een sterke wederzijdse liefde is tussen ouders/opvoeders en hun kind, dan is elk kind werkelijk een kind. Als deze sterke wederzijdse liefde of ontbreekt, of een ernstig te kort (gebrek) heeft, dan is elk kind in werkelijkheid een slaaf.

Dit geldt zowel voor de mensen als in de relatie tussen God en mensen. Als de wederzijdse liefde een sterk gebrek vertoont, dan zal elk kind behandeld worden en/of zelf handelen als een slaaf, want de relatie zal dan namelijk gebaseerd zijn op straf en angst. Gehoorzaamheid van het kind kan dan alleen worden afgedwongen door angst. Maar is er een sterke wederzijdse liefde aanwezig dan zal, ongeacht of het kind opgroeit bij de eigen ouders of bij anderen en ongeacht hoe het kind bij die anderen terecht is gekomen, er altijd een relatie bestaan als tussen ouders en kind, namelijk één die gebaseerd is op liefde en een kind zal gehoorzamen uit liefde, waardoor straf eerder niet dan nauwelijks nodig zal blijken te zijn. Zo is ook de relatie tussen God en ons mensen. Kinderen van God zijn enkel kinderen van God geworden, omdat zij Zijn grote liefde hebben beantwoordt met hun eigen liefde. Alle andere mensen blijven schepselen, want er is een groot gebrek en een tekort in hun liefde voor God, maar daardoor ook een groot tekort in hun liefde voor de medemens.

Vandaar dat ik dit hoofdstuk de titel heb meegegeven dat het in het belang van de kinderen zelf is, wanneer zij te koop kunnen zijn. Dan namelijk komen zij het beste tot hun recht. Ik hoop van harte dat u na het lezen van dit hoofdstuk het met mij eens kunt zijn. Dit hoofdstuk is gebaseerd op onze huidige opvattingen over persoonlijk slavernij, namelijk dat die niet voor mag komen. Indien de persoonlijke slavernij wel gelegaliseerd zou voorkomen, dan wordt er natuurlijk ook iets anders met kinderen omgegaan, omdat die dan ook slaaf zouden kunnen zijn. Meer daarover in het volgende hoofdstuk. Maar zelfs in een samenleving met enkel economische slavernij, en er zijn geen samenlevingen zonder economische slavernij, maar wel zonder legale persoonlijke slavernij, dan nog zouden kinderen te koop moeten zijn. Dan eindigt elk eigendom natuurlijk met het bereiken van de meerderjarigheid. In het vorige hoofdstuk heb ik reeds betoogd dat deze, ook in het belang van de kinderen zelf, eigenlijk 21 jaar zou moeten zijn. Want de meeste kinderen zijn dan pas volwassen en beslist niet reeds met 18 jarige leeftijd. Het eigendom van kinderen zou dan ook moeten duren tot de dag dat dit kind 21 wordt. Want kinderen zijn werkelijk iets heel bijzonders. Elke volgende generatie van het mensengeslacht is toch ongeveer twee decennia afhankelijk van anderen, die dan ook de zeggenschap moeten hebben om brokken te voorkomen. Maar eigendom betekent altijd verhandelbaarheid, ongeacht wat dat eigendom ook inhoudt. Daarom is en blijft het, in elke

samenleving, in het belang van de kinderen zelf als zij, in principe, verhandelbaar en dus verkoopbaar zijn. Zelfs al lijkt het soms dat het belang van de ouders groter is dan hun kinderen te verkopen zijn. Toch is het voor kinderen van belang. Dat belang komt voort uit hun grote noodzaak om iemands eigendom te zijn, want dat is werkelijk en letterlijk van levensbelang. Niet alleen voor hun lichaam, maar meer nog voor hun geestelijke ontwikkeling. Natuurlijk, het belang van kinderen om iemands eigendom te zijn, neemt af bij het klimmen van de jaren. Een bijna volwassene heeft daar een kleiner belang bij dan een peuter. Maar toch, zelfs voor teenagers kan het van groot belang zijn om toch het eigendom van iemand te zijn. Daar moet niet te licht over worden gedacht

Wanneer geconstateerd moet worden, dat het een natuurwet is dat kinderen het eigendom zijn van volwassenen, dan zullen wij ons ook enkele vragen moeten stellen of het niet naleven van deze natuurwet zichtbaar is. Anders geformuleerd; heeft de fictie van vrijheid voor kinderen geen maatschappelijke gevolgen? En wanneer er wel maatschappelijke gevolgen zijn, welke zijn dat dan? Hoe is het niet bezitten van kinderen zichtbaar geworden in onze samenlevingen? Zijn de eventuele gevolgen nadelig, of misschien zelfs voordelig? Laten wij daar eerst eens aandacht aan besteden, dus aan de gevolgen dat kinderen niet langer als eigendom worden gezien, omdat het negeren van een natuurwet toch wel zijn nadelige gevolgen moet hebben. Veel van de gevolgen zijn reeds behandeld en ik wil hier niet (teveel) in herhaling vervallen. Daarom wil twee gevolgen behandelen, die nog niet eerder aan bod zijn gekomen, namelijk de vergrijzing van de Westerse samenlevingen en de wereldwijde massale en legale kindermoord, die wij kennen onder de naam van abortus provocatus. Deze gevolgen van de, ook voor de kinderen fictie van vrijheid, hebben veel met elkaar te maken.

Om dit te begrijpen, moeten wij de redenen blootleggen waarom mensen kinderen willen. Natuurlijk, door alle eeuwen heen zijn kinderen ook het product van lustbeleving geweest en heel veel kinderen zijn geboren, terwijl het niet de bedoeling was van de ouders. En omdat abortus provocatus vroeger verboden was, inclusief de dreiging van de hel, werden deze kinderen over het algemeen wel geboren. Maar de mensen zagen hun nageslacht ook over het algemeen als een noodzakelijke investering. De kinderen waren namelijk de ouderdagsvoorziening! Natuurlijk waren er altijd ook andere overwegingen, die ook heden nog gelden. Waren die er niet geweest, dan waren er heden nog nauwelijks kinderen te vinden in Europa en Noord-Amerika. Laten wij eens een paar redenen bespreken. In de tijd, dat de persoonlijke slavernij nog legaal was, was er natuurlijk ook de mogelijkheid om de kinderen, die niet nodig waren voor de ouderdagsvoorziening, te verkopen. Deze praktijk is eigenlijk nog eeuwen lang doorgegaan. Kinderen werden dan officieel verhuurd voor lange tijd, wat eigenlijk hetzelfde is als verkopen voor een beperkte tijd. Of werden zelfs gewoon verkocht en niemand keek daar vreemd van op. Het besef dat kinderen eigendom waren van de ouders was nog algemeen verbreid. Dus verkopen mocht en als het niet wettelijk mocht, dan toch wel in de belevingswereld van de meeste volwassenen. Daarom werd daar ook niet of nauwelijks tegenop getreden. Officieel moesten deze kinderen natuurlijk vrij zijn bij meerderjarigheid. Ook dat stelde niet veel voor. Arbeiders werden in het algemeen behandeld alsof zij het persoonlijk eigendom waren van hun meesters. Wie dat niet beviel kon vertrekken en verrekken van de honger. Voor wie teveel protesteerde was er altijd wel een reden voor gevangenisstraf te vinden. De armen werden wel klein gehouden. Dus dat kinderen het bezit van anderen werden dan hun eigen ouders, daar zag niemand iets kwaads in. Deze maatschappelijke werkelijkheid kunt u nu nog teruglezen in boeken uit de 19^e eeuw of

vroeger, welke ook nu nog populair zijn. Natuurlijk, de romanfiguren zijn verzonnen, maar zij weerspiegelen wel degelijk de toenmalige werkelijkheid, om welke reden zij dan ook toen en nog steeds populair zijn. Omdat het verschil tussen persoonlijke slaven en economische slaven niet erg groot was en de geboorten door de bovenlaag van de bevolking werd gestimuleerd (behalve bij zichzelf natuurlijk), de Kerken dit ook deden en de kinderen de enige ouderdagsvoorziening voor hun ouders vormden, bleef het aantal geboorten van kinderen op peil. Dit liep zo door tot na de Tweede Wereldoorlog en toen kwam de klad erin.

De redenen zijn een aantal gebeurtenissen die, voor zover wij weten, zich nog niet eerder hebben voorgedaan in de menselijke geschiedenis. Allereerst was er de dominantie van één cultuur over de gehele wereld, namelijk de Westerse cultuur uit Amerika, die gebaseerd is op de Europese cultuur. De Westerse landen gaven de controle over de koloniën meestal vrijwillig uit handen aan plaatselijke overheden. De bezetting van de koloniën was niet meer nodig, omdat deze landen economisch gekolonialiseerd waren. De Amerikaanse cultuur overheerst nu het denken en handelen in de gehele wereld. Dit heeft ook gevolgen voor de wijze waarop mensen tegen hun kinderen en tegen persoonlijke slavernij aankijken. Maar dit was lang niet de enige reden van verandering, want in grote delen van de wereld bleef de economische noodzaak van kinderen voor de ouderdagsvoorziening bestaan. Er gebeurde veel meer. Na de Tweede Wereldoorlog kwam het pensioenstelsel opzetten in alle Westerse landen, die ook gold voor de laagst betaalde arbeiders. De wetgeving veranderde. Waar eerst een onderhoudsplicht voor de kinderen gold ten aanzien van hun oude ouders, werd die nu losgelaten. Hierdoor kwam de ouderdagsvoorziening los te staan van de kinderen. Kinderen waren niet meer nodig voor de ouderdagsvoorziening en zelfs als er al kinderen zijn, dan hoeven deze niet voor hun ouders te zorgen. De kindersterfte is ook sterk gedaald en wel over de gehele wereld, dankzij een verbeterde gezondheidszorg. Daarbij komt nog de relatief goedkope wijze van het voorkomen van kinderen, namelijk de condooms, de pil en andere voorbehoedsmiddelen. Tel daarbij op de techniek en het legaal maken van de, voor de moeder, lichamelijk veilige kindermoord in de abortus provocatus en het plaatje is bijna rond.

Kindermoord is er door alle eeuwen heen geweest. Een berucht geval deed zich voor in Schotland van de 18^e eeuw. Daar werden in een bepaalde streek en tijd zeer veel kinderlijken van pas geboren gevonden. Omdat de meeste vermoorde kinderen meisjes waren, werd er later vanuit gegaan dat hier een overbevolking heerste. Dat waag ik te betwijfelen. Misschien waren er meer werkers dan werk en was er geen mogelijkheid om weg te trekken, maar dat is niet hetzelfde als een overbevolking. Ongetwijfeld had die streek in Schotland voldoende voedsel opgeleverd, wanneer de grond maar vrij was geweest. Waarschijnlijker is dat de gecombineerde redenen van teveel werkers voor het aangeboden werk en geen voor de inwoners duidelijke alternatieven elders, een reden geweest voor diepe armoede. De armen konden eenvoudig niet meer dan een bepaald aantal kinderen grootbrengen, als zij niet allen wilden sterven van de honger. Het is in zo'n situatie een logische en rationele keus om de meisjes te vermoorden en meer jongetjes in leven te laten. Niet omdat vrouwen minder waard zijn dan mannen, wie hier seksistische motieven achter zoekt vergist zich deerlijk. Nee, de kinderen vormen de ouderdagsvoorziening. Jongens zijn beter in staat om inkomen te verwerven dan meisjes. Daarom is het rationeel om, ten behoeve van een goede ouderdagsvoorziening, te kiezen voor het leven van de jongens boven die van de meisjes. Hetzelfde zien wij in China, waar de regering de bevolking een onmenselijke één kind politiek heeft opgelegd. Ook daar worden meisjes te vondeling gelegd of vermoord, omdat jongens

nog steeds een betere garantie zijn voor de ouderdomsvoorziening. Maar een zo'n grote kindermoord als wij nu zien, dat is in de geschiedenis nog nooit voorgekomen. In Nederland worden er ruim 30.000 kinderen in de moederschoot vermoord, terwijl wij wereldwijd spreken over het ongelooflijke aantal van 50 miljoen kinderen. Dit alles per jaar! Over volkerenmoord gesproken!

Nu dat kinderen niet meer gezien worden als eigendom en dat de ouderdomsvoorziening losgekoppeld is van de kinderen, zijn er nog slechts twee hoofdmotieven overgebleven om kinderen te (willen) krijgen. De eerste is de liefde. Hieronder versta ik ook die vrouwen, die niet zwanger wilden worden, maar toen het leven in hen begon te groeien, weigeren om hun eigen kind te vermoorden. Daarnaast is het voor diegenen, die niet geloven in God of een eeuwig leven, voor een aantal mensen van belang om voort te leven in hun kinderen. Zoals het in de evolutietheorie heet: de genen doorgeven. Deze twee motieven zijn ruim onvoldoende om de bevolking op peil te houden. In een economie en samenleving, zoals de onze, waar eigenbelang en eigenliefde gepropagandeerd wordt als alleen zaligmakend en als richtlijn voor het hele leven, daar moeten andere motieven voor het krijgen van kinderen zijn. Als dan bovendien het leven zo duur wordt gemaakt, dat velen moeten kiezen tussen kinderen en hoge welvaart, dan is het vaak met de kindereis snel gedaan. Het is onder deze omstandigheden nog verbazingwekkend dat er nog zoveel kinderen geboren worden. Deze overwegingen gelden overigens niet voor vele ontwikkelingslanden, omdat daar de kinderen nog steeds de ouderdomsvoorziening zijn. Echter, zodra het ontwikkelingspeil iets hoger wordt en de kindsterfte daalt en de welvaart toeneemt, zien wij ook daar een dalend gemiddeld aantal kinderen per gezin. Over de scheve opbouw van de Westerse bevolkingen behoeft nu geen vraag naar het waarom meer te zijn. Door de verbeterde gezondheidszorg worden de mensen steeds ouder en er worden onvoldoende kinderen geboren. Onvoldoende, omdat de kinderen geen bezit meer zijn en geen voorziening voor de oude dag, en dus alleen maar een kostenpost, die ook aan leukere dingen kan worden besteed. Dat, om de ouders het ongemak van kinderen te besparen, vele kinderen massaal worden vermoord, wordt graag op de koop toegenomen. Zelf willen vele mensen geen kinderen meer, maar als zij oud en gebrekkig zijn geworden, dan moeten andermans kinderen hen maar verzorgen. Maar die denken er precies eender over. Nu beginnen de zorgen hoe de zware vergrijzing van de Westerse samenlevingen betaald moet worden, maar het is het gevolg van eigen handelen en eigen, tegen de natuurwetten ingaande, filosofieën. Natuurlijk zijn er ook nu weer sterke krachten, die de kosten hiervan willen neerleggen op de zwakste schouders, namelijk op die van de economische slaven. Bijvoorbeeld door hun pensioen te verlagen, ook al hebben zij daar zelf voor gespaard. Bijvoorbeeld door arbeidstijd en werkzame jaren op te rekken. Maar, zoals altijd, zal de bovenlaag van de bevolkingen ook hierin hun zin krijgen.

De president van de Verenigde Staten, de heer George W. Bush, heeft zich fel gekeerd tegen abortus in zijn land. Dat klinkt ethisch, maar is het ook ethisch bedoeld? Want zijn verdere publieke handelen is niet bepaald ethisch te noemen. Neem nu het bekrachtigen en uitvoeren van vele doodstraffen, toen hij nog gouverneur van Texas was, óók als het kinderen of zwakbegaafden betrof. Maar ook zijn handelen als president kan meer als belangenbehartiger van de rijken en superrijken bestempeld worden als ethisch. Ik noem als voorbeelden de gigantische belastingverlaging, waar nagenoeg alleen de rijken van profiteerden. Maar ook de oorlog tegen Irak. Ook daar bleek hij een belangenbehartiger te zijn, ten koste van de gewone man en vrouw in zijn land. Want wie hadden er baat bij deze oorlog? De rijke

wapenfabrikanten allereerst, hun orderportefeuilles liepen vol. Maar ook de Amerikaanse oliemaatschappijen, die het 'zwarte goud' in Irak mogen gaan exploiteren. Ook de grote bouwondernemingen, die Irak opnieuw moeten gaan opbouwen en nu winstgevende miljarden contracten hebben afgesloten. De bedoeling was om dit alles door Irak te laten betalen door hun olie, maar nu dat niet gelukt is, heeft de president geld moeten vragen aan de Congres en de Senaat, dus ten koste van de kleine man in de Verenigde Staten. Dit alles ten koste van vele mensenlevens, een chaos in Irak en een destabilisatie in het hele gebied. Bovendien heeft hij, door gebruik van met verarmd uranium bedekte bommen, niet alleen de gezondheid en de levens van zijn eigen manschappen voor lange tijd beschadigd, maar ook de burgerbevolking in Irak zal, waarschijnlijk nog generaties lang, van deze vergiftiging last hebben. Dit alles mag toch geen ethisch handelen heten, hoop ik? Dat Irak van een afschuwelijke dictator is afgeholpen, is nog geen reden geweest voor oorlog. In het verleden en ook heden steunde en steunt de Verenigde Staten wel meer afschuwelijke regimens, als het in hun voordeel is. Zij hebben zelfs even verschrikkelijke regimens als in Irak in het zadel geholpen. Een ervan was die van Saddam Hoessein in Irak zelf. Dus het was geen ethisch handelen, dat Irak veroverd moest worden, maar veel eerder zuivere belangenbehartiging voor de rijken en superrijken in de Verenigde Staten. Is George W. Bush dan wel ineens zo ethisch bij het doden van ongeboren kinderen? Of zit er wat anders achter? Zou het soms zo zijn dat de adviseurs van Bush weten, dat de vergrijzing tegen te gaan is door kinderen weer de oudedagsvoorziening te maken van hun ouders? Of in ieder geval dat er meer kinderen geboren moeten worden, om de rijken hun rijkdom te laten houden en misschien zelfs te vergroten? Kijk, om de kinderen weer de oudedagsvoorziening van de ouders te laten worden, zullen de restanten van het sociale vangnet geheel of nagenoeg geheel moeten worden afgebroken. Hierbij hoort ook de pensioenen. Dus een eerste stap is, zoals overal elders, een grote belastingverlaging voor de rijken. Vervolgens komt de regering geld tekort. Om de begroting sluitend te maken, wordt in het sociale vangnet gesneden en langzamerhand komen mensen in het land tot de ontdekking, dat zij kinderen nodig hebben voor hun eigen overleven, als zij niet meer in staat zijn om te werken. Dat mechanisme, het nodig zijn van kinderen, is al zo oud als de mensheid. Maar daar trekt niemand natuurlijk stemmen mee. Wel met een ethisch beroep op het verbieden van abortus. Dat levert meer geboorten op, dus meer slaven om het werk voor de rijken te verrichten. Dat poetst het imago op. Daar valt bijval van te verwachten van nationale en internationale geestelijke leiders van een groot aantal geloven, die de massale kindermoord ook niet zien zitten. En dat levert bovendien stemmen op van die mensen, die het stoppen van deze kindermoorden belangrijker vinden dan wat de heer Bush verder nog doet. Dus is president George W. Bush nu ethisch bezig met het verbieden van abortus of gewoon met belangenbehartiging voor zichzelf en voor de rijken? Ik weet het niet, maar God weet het!

Het verbod op zich is natuurlijk wel een goede zaak, omdat nu minder kinderen een wrede en voortijdige dood sterven. Zelfs al zijn de beweegredenen van de heer Bush niet zuiver, is dit toch winst.

Hoofdstuk 12: Redenen om persoonlijke slavernij te legaliseren.

In vorige hoofdstukken hebben wij gezien dat, binnen Gods orde, het in eigendom hebben van mensen past. Ja dat het zelfs een natuurwet is. Deze natuurwet geldt voor kinderen, waarbij de volwassen eigenaren de plicht hebben ze op te voeden. Een goede opvoeding is een opvoeding naar vrije, zelfstandige, evenwichtige en liefdevolle volwassenen. Daarvoor is het nodig dat de kinderen beginnen, met het eigendom zijn van diegenen, die de taak van het opvoeden hebben. Maar in het eigendom ligt ook besloten dat kinderen verkocht kunnen worden en dat een kind dus geheel volgens Gods orde een object van koop en verkoop kan zijn. Maar hoe zit dit met volwassenen? Wij hebben reeds gezien dat het verschil tussen arm en rijk een natuurwet is. Daarmee is ook de economische slavernij een natuurwet. Wij hebben ook gezien, dat de persoonlijke slavernij in vele gevallen een noodwendig en logisch gevolg is van de natuurwet dat kinderen eigendom zijn én van de natuurwet van arm en rijk. Dat bovendien persoonlijke slavernij in vele gevallen zelfs een dwingende economische noodzaak is. Wij hebben ook gezien en beredeneert dat persoonlijke slavernij, ook in onze tijd, wijd verbreid is en nagenoeg overal voorkomt. Ja, dat zelfs, in de geschiedenis van de mensheid, de persoonlijke slavernij de regel is en het ontbreken van persoonlijke slavernij in een samenleving, de uitzondering. Maar is dat reden genoeg om de persoonlijke slavernij op onze aarde opnieuw te legaliseren? Kan deze legalisering op een rechtmatige en rechtvaardige wijze? In feite heb ik deze vraag reeds voor een deel in vorige hoofdstukken beantwoordt. Echter, ook persoonlijk heb ik met deze vraag geworsteld, vanaf het moment dat voornoemde twee natuurwetten mij duidelijk waren. Hierbij had ik de vraag voor ogen: als God in Zijn orde en natuurwetten vastlegt dat, wanneer elk mens in zijn kinderjaren een eigendom moet zijn en er altijd rijken en armen zijn, is persoonlijke slavernij dan ook niet in Gods orde? Dat was de vraag waar ik mee worstelde. Voor mijzelf heb ik in eerste instantie het antwoord gevonden in ja en nee. Ja, er zijn rechtvaardige gronden voor persoonlijke slavernij en die zal ik hierna behandelen. Nee, er zijn vormen van persoonlijke slavernij die onrechtvaardig zijn. Tegelijkertijd besepte ik dat slavernij, in welke vorm dan ook, een onlosmakelijk onderdeel vormt van elke samenleving en ben ik niet meer zo zeker van het nee. Toch denk ik dat er vormen van persoonlijke slavernij zijn, die de rechten van de mens zwaar overschrijden. Die werkelijk geboren zijn uit onrecht. Hierbij reken ik het in persoonlijke slavernij brengen van mensen, die op de een of andere wijze vanuit hun dagelijks leven worden ontvoerd. Vanaf overvallen op dorpen, om de inwoners tot persoonlijke slavernij te dwingen en hun bezittingen te stelen, tot aan kidnapping van kinderen en/of volwassenen aan toe. Daar zit volgens mij geen enkele rechtvaardigheid in. Dat is gewoon misdadig. Ook iemand gouden bergen beloven, om die persoon over te halen om naar een ander land te reizen en dan die persoon bij aankomst verkopen, is zeer onrechtvaardig. Persoonlijke slavernij op zich acht ik zelf niet meer onrechtvaardig, maar de wijze waarop men aan persoonlijke slaven komt, is soms zeer onrechtvaardig. Datzelfde geldt natuurlijk bij andere misdaden. Diefstal, roofmoord, drugshandel en ga zo maar door, zijn niet minder vormen van misdaad. Maar een medemens van zijn vrijheid beroven, enkel en alleen voor de opbrengst, is zeker ook een zeer zware misdaad.

Wat ik in dit hoofdstuk wil toelichten zijn enkele rechtvaardige vormen van persoonlijke slavernij, welke ik gevonden heb. Wellicht zijn er nog meer redenen voor persoonlijke slavernij die rechtvaardig zijn, maar die heb ik nog niet bedacht. Dat laat ik aan andere mensen over, mij gaat het erom dat, in principe, persoonlijke slavernij óók in onze tijd en samenleving niet onrechtvaardig hoeft te zijn. Er kunnen redenen zijn om een individueel persoon in

persoonlijke slavernij te brengen, zonder dat zijn directe omgeving hoeft te volgen. Maar er zullen ook redenen zijn, dat een eventuele partner mee betrokken wordt in de persoonlijke slavernij. In dat geval zullen natuurlijk ook de minderjarige kinderen mee verkocht worden. Slechts in een zeldzaam geval zouden meerderjarige kinderen, of andere gezinsleden of familieleden in de verkoop betrokken moeten worden. Eigenlijk denk ik dat dit grotendeels uitgesloten zou moeten worden. Zelfs de oudere minderjarige kinderen, van pakweg 18 jaar of ouder, zouden niet altijd bij een verkoop van de ouders betrokken hoeven te worden en daar zou een uitzondering op kunnen worden gemaakt, maar uitsluitend als het betrokken kind voor zichzelf kan zorgen, of opvang heeft en dat er geen andere reden is om hem bij de verkoop te betrekken. Of de verkoop beperken tot aan de meerderjarige grens. Tenslotte zou men, ter bescherming van het gezin, gezinnen verplicht als één geheel kunnen verkopen en de eigenaar, wettelijk en/of eventueel contractueel, zware beperkingen op kunnen leggen bij het splitsen van een gezin. Maar dit even vooraf.

Als eerste wil ik de vrijwillige persoonlijke slavernij behandelen. Er zijn mensen, wiens grootste verlangen is, om een persoonlijke slaaf te zijn. In een eerder verhaal is dat reeds ter sprake gebracht. Hoewel dit verhaal verzonnen is, sluit het wel aan op de werkelijkheid, in zoverre dat er mensen zijn, wiens grootste verlangen is aan iemand anders toe te behoren. Als men iemand geeft waar hij om vraagt, dan geschied hem geen onrecht. Liefde is wat anders, maar het is geen onrecht. Wanneer een volwassen mens, volledig bij verstand en uit eigen vrije wil, dus een persoonlijke slaaf wil zijn en er naar verlangt om een eigenaar te hebben, dan geschied hem geen onrecht, als hij een eigenaar heeft en deze hem als een slaaf ziet, gebruikt en behandelt. Nogmaals, in dit boek heb ik het meestal over hij, maar altijd wordt ook zij bedoeld, leest dit dus naar uw eigen geslacht. Dit geldt natuurlijk ook voor de meester. Voor de geestelijke ontwikkeling van een mens is het niet altijd goed een meester van slaven te zijn, omdat het de liefde voor andere mensen kan verminderen, de heerszucht en machtswellust kan bevorderen, alsmede ook de hoogmoed. En dat zijn nu juist eigenschappen van de hel en niet van de hemel. Maar, zoals gezegd, wie iets wil geschied geen onrecht als hij het krijgt. Dus als iemand graag een persoonlijke slaaf wil hebben en hij kan er een kopen, dan geschied hem geen onrecht. Noch aan de meester noch, en zeker bij vrijwilligheid, aan de persoonlijke slaaf. Bovendien hoeft het hebben van slaven niet in te gaan tegen de naastenliefde. Natuurlijk is de volgende vraag: Is het dan werkelijk waar dat er mensen zijn, die geheel vrijwillig een persoonlijke slaaf willen zijn en bezit willen zijn van een ander mens? Voor deze vraag ben ik eens gaan buurten in de BDSM wereld. BDSM staat volgens mij voor Bondage en Sado-Masochisme. Er is een Engelse website, geopend in het jaar 2000, waar mensen zich kunnen laten registreren als persoonlijke slaaf. Half 2003, nog geen drie jaar later, is het aantal geregistreerde slaven, allen vrijwillig, nagenoeg 30.000. En elke week groeit dit aantal met ten minste honderd, maar vaak met nog veel meer. Na deze tijd heb ik het niet meer bijgehouden. Het zou mij niet verbazen als er inmiddels weer duizenden zijn bijgekomen. Daarnaast zijn er natuurlijk nog vele andere clubs en gelegenheden, waar mensen zich als persoonlijke slaaf kunnen laten gebruiken en zichzelf als persoonlijke slaaf laten behandelen. Persoonlijk denk ik, dat het een relatief gering percentage van de wereldbevolking is, die graag zelf een persoonlijke slaaf zou willen zijn, maar dat dit percentage aanzienlijk groter is, dan dat er nu deelnemen aan de BDSM sfeer. Toch leven tenminste tienduizenden, misschien wel honderdduizenden, of zelfs miljoenen volwassen mensen op aarde, wiens grootste wens is het eigendom te zijn van een ander mens. Een reden om een persoonlijke slaaf te willen zijn, kan zijn dat alle verantwoordelijkheid voor het eigen leven is overgedragen aan een ander mens.

Daar staat dienstbaarheid tegenover. Het behoeft geen betoog, dat vele vrijwillige persoonlijke slaven van het vrouwelijke geslacht zijn. Want ondanks het feministische zelfbestuur van vrouwen, hebben vrouwen het in hun aard om aan een man te willen gehoorzamen. Kijk hiervoor eens in Genesis, waar God tot de vrouw zei (NBG Gen.2. 16b): ‘en naar uw man zal uw begeerte uitgaan, en hij zal over u heersen’. Natuurlijk willen de meeste vrouwen geen slavin zijn van hun man. Maar in een samenleving waar het ene uiterste voorkomt, de mannen heerschappij afwijzende feministen, zal ook het andere uiterste voorkomen, het slavin willen zijn van de eigen man. Maar over het algemeen willen vrijwillige persoonlijke slaven eigenlijk dezelfde situatie als in de kindertijd, waar ook de verantwoording bij de opvoeders ligt en het kind in ruil daarvoor gehoorzaam is en de opgedragen werkzaamheden verricht. Bij kinderen valt daar ook het best doen op school onder. Wanneer mensen echt zelf het eigendom willen zijn van een ander mens, dan is deze slavernij, wanneer die een opvolging in de praktijk krijgt, rechtvaardig. Of het liefdevol is, dát is een andere vraag. Maar zeker niet onrechtvaardig. De basis voor deze vorm van persoonlijke slavernij is een contract, een wils-overeenkomst tussen de slaaf en zijn meester. Deze kan vele vormen hebben, maar zijn volgens de huidige wetgeving in de meeste landen, en zeker in de Westerse Wereld, wettelijk nietig. Toch zijn er redenen om vrijwillige persoonlijke slavernij niet als iets vrijblijvends te behandelen. Nu is het zo dat beide partners de overeenkomst, die immers wettelijk nietig is, in principe elk moment kunnen verbreken. Nu zal dat moeilijk gaan als men bijvoorbeeld vastgebonden is, maar door de nietigheid van de overeenkomst kan het wettelijk wel. De eigenaar van een vrijwillige persoonlijke slaaf kan zelfs aangeklaagd worden wegens mishandeling en vrijheidsberoving en in veel landen heeft hij dan echt een probleem. Wanneer de persoonlijke slaaf zich volledig met al zijn bezittingen aan de meester heeft gegeven, in ruil voor onderhoud en de slaaf raakt, bijvoorbeeld door een ongeluk buiten de schuld van de meester om invalide, dan kan de meester hem ‘vrijlaten’ en zich daardoor aan de onderhoudsplicht onttrekken. Men zou kunnen denken, om diegenen die zich met vrijwillige persoonlijke slavernij bezig wensen te houden tegemoet te komen, aan onder voorwaarden wettelijk bindende contracten, die beide partijen binden. Hierdoor kan beschermende wetgeving komen voor met name de zwakste partij in de overeenkomst, namelijk de slaaf. Ook kan gecontroleerd worden of beide partijen zich aan het contract houden en er kunnen wettelijke sancties opgelegd worden, bij het niet houden aan het contract. Het klinkt misschien vreemd, maar op deze wijze wordt de vrijheid van de betrokken vrije en volwassen mensen, die dit zelf graag willen, volledig gerespecteerd. Hun levenswijze, of die nu tijdelijk is, of voor een deel van de tijd in een week is, of een volledig opgaan in het in eigendom hebben, of een eigendom zijn, wordt dan serieus genomen en gerespecteerd. Op die manier zijn de mensen vrijer dan nu, want ze mogen niet alleen eigenaar zijn van een vrijwillige persoonlijke slaaf, maar de slaaf mag ook zijn wat hij graag wil, namelijk een slaaf en een eigendom van een ander mens.

Laten wij, omwille van het argument, eens veronderstellen dat in de Europese Unie vrijwillige persoonlijke slavernij wettelijk zou worden gelegaliseerd. De vraag, of vrijwillige persoonlijke slavernij ethisch en moreel aanvaardbaar is, moet dan reeds positief zijn beantwoordt. Voor mijzelf heb ik deze vraag met een volmondig ‘ja’ beantwoord, maar er zal zeker nog een maatschappelijke discussie over moeten volgen. Laten wij verder veronderstellen dat, meer gedwongen vormen van persoonlijke slavernij, niet worden gelegaliseerd. Aan welke eisen zou dan zo wetgeving moeten voldoen, wil zij voorkomen dat ook mensen onvrijwillig in persoonlijke slavernij raken, of dat de meester zijn afspraken niet nakomt? En welke wettelijk beschermende maatregelen zijn nodig, om persoonlijke slaven tegen zichzelf te beschermen

met te wrede contracten? Welke rechten heeft een meester om een slaaf te dwingen zijn afspraken na te komen? En welke rechten heeft een persoonlijke slaaf om zijn meester te dwingen zijn afspraken na te komen? Bovendien, welke vormen van vrijwillige slavernij bestaan er eigenlijk? Deze vragen zouden eerst beantwoordt moeten worden, voordat vrijwillige persoonlijke slavernij hoe dan ook gelegaliseerd kan worden.

Ik denk dat bij bovenstaande veronderstellingen alle persoonlijke slavencontracten schriftelijk moeten zijn opgemaakt en alle langdurige contracten, bijvoorbeeld langer dan een jaar, een notariële acte nodig hebben. Dit, om te voorkomen dat men iets onwettigs afsprekt. Alle slavencontracten dienen in een centraal register te worden vastgelegd. Het spreekt vanzelf dat, zowel de persoonlijke slaaf als de meester, gedurende de looptijd van het contract zich aan de overeenkomst moeten houden. Zo mag de persoonlijke slaaf zijn meester niet verlaten, tot aan het einde van het contract en de meester mag de persoonlijke slaaf niet andere, of zwaardere straffen opleggen, dan overeengekomen. Ook mag de meester de persoonlijke slaaf alleen die lichaamsversieringen, zoals tatoeëren en brandmerken, en geen andere of niet meer lichaamsveranderingen aanbrengen, zoals piercing, uitrekken van lichaamsdelen en dergelijke, dan overeengekomen. Ook mag de meester de persoonlijke slaaf enkel verkopen, als slaaf en meester deze mogelijkheid in het contract hebben opengelaten. Bovendien moet de meester de slaaf vrijlaten op de dag dat het contract eindigt, ook als hij inmiddels een nieuwe meester heeft gekregen. Verkoop kan geen reden zijn om het contract te verlengen. Bij levenslange contracten is er ook sprake van een verzorgingsovereenkomst tussen meester en slaaf. De persoonlijke slaaf heeft aan de meester zijn lichaam levenslang in eigendom gegeven, maar de meester moet hem dan ook levenslang onderhouden. Dat betekent dat de slaaf nooit vrij gelaten mag worden, óók niet als de meester sterft. Met als uitzondering dat de persoonlijke slaaf alles erft, wat de meester op het moment van overlijden bezit. Natuurlijk moet dan wel ontvreemding van de eigendommen van de meester vlak voor zijn dood voorkomen worden. Wel kan in het contract worden opgenomen dat de meester de slaaf niet mag verkopen zolang de meester leeft, maar na de dood van de meester mogen de erfgenamen dit wel doen. Indien de slaaf echter niet meer verkoopbaar is, bijvoorbeeld door ouderdom of ziekte, dan gaat het eigendom over op de erfgenamen en moeten die voor een goede verzorging zorg dragen tot aan de natuurlijke dood van de slaaf. Dit moet wettelijk worden geregeld, waarbij ook het doden van een slaaf gewoon moord is en blijft. De persoonlijke slaaf heeft zijn vrijheid opgegeven, maar kan nooit zijn mens-zijn opgeven. Daarop moeten ook de wetten worden gebaseerd. Bepaalde martelingen en verminkingen moeten, in ieder geval voor tijdelijke slavernij contracten, worden uitgesloten, zoals bijvoorbeeld castratie of amputatie. Toch hoeven de beschermende maatregelen niet zover te gaan als bijvoorbeeld bij kinderen. Volwassen mensen zijn zeer wel in staat de risico's voor zichzelf te zien, maar zeker de zwakste partij, de persoonlijke slaaf, moet wel redelijk tegen zichzelf en zijn vaak wrede meester beschermd worden. In het begin zal de wetgeving nooit precies aansluiten bij wat nog als wenselijk of rechtvaardig wordt ervaren, maar al doende leert men. Niet alles moet kunnen, maar wel veel, omdat vrije en zelfstandige mensen dit zelf graag willen. Toch moet de wetgeving voorkomen dat er ernstige gezondheidsrisico's door de persoonlijke slaven worden gelopen. Een persoonlijke slaaf uitbuiten in prostitutie, waardoor er vrijwel zeker ziekten worden opgelopen, zou naar mijn mening verboden moeten zijn. De meester mag gehoorzaamheid van de slaaf verwachten en in de meeste contracten zal een grote variatie aan straffen staan, als de slaaf zich daar niet aan houdt. De wetgever moet er alleen op toezien dat de straf-afspraken in de contracten niet zo ver gaan, dat zij blijvende verminking of invaliditeit

opleveren. Bijvoorbeeld door een slaaf in het gezicht te geselen, waardoor hij blind kan worden, moet wettelijk worden verboden met zware straffen voor de dader. Wanneer een slaaf zijn meester voor het aflopen van het contract verlaat, dan mag de meester hem opsporen of laten opsporen en hem terug nemen in eigendom. Natuurlijk mag de meester de persoonlijke slaaf dan streng straffen. Slechts alleen, als de meester zich niet aan het contract heeft gehouden, mag de slaaf een beroep op de rechter doen voor contractbreuk. De rechter beoordeelt dan of de overtreding van de meester rechtvaardigt dat het slavernij contract onmiddellijk wordt verbroken en/of dat de meester zelf een straf opgelegd krijgt.

Als wij het willen hebben over de vormen van vrijwillige persoonlijke slavernij, dan moeten wij allereerst kijken naar wat er nu reeds uitgedacht is in de sfeer van BDSM. Daarna kunnen wat gedachtespinsels worden toegevoegd. Allereerst hebben wij de weekend ofwel parttime slaven. Dat zijn mensen die voor een gedeelte van hun tijd iemands eigendom willen zijn, maar de rest van de tijd een gewoon en vrij leven leiden. Voor hen is persoonlijke slavernij een spel, vaak een seksueel spel waarin zij hun fantasie kunnen uitleven, maar niet altijd gebonden zijn. Voor een deel zullen zulke mensen nooit een officieel contract afsluiten, maar altijd in achterkamertjes blijven rommelen. Bijvoorbeeld een directeur van een bedrijf, die gedurende de week een autoritaire baas is, maar het fijn vindt om in het weekend het leven van een slaaf te leiden. Zo'n mens zal vanwege zijn reputatie en naam waarschijnlijk nooit met zijn hobby in de openbaarheid komen. Voor een deel zullen zulke mensen, als het legaal kan, doorstromen naar andere vormen van slavernij. Dan zijn er de vakantie-slaven. Dit zijn mensen die in hun vakantie naar bijvoorbeeld een kamp gaan, waar meesters en persoonlijke slaven bijeenkomen en zich daar vaak laten verkopen voor een week of twee weken, afhankelijk van de tijdsduur dat het kamp duurt. Gedeeltelijk zijn dat ook parttime slaven. Hen zou een schriftelijk contract moeten worden opgelegd. Dit kan door een standaardcontract naar de centrale registratie kamer te sturen en de persoonlijke slaaf en koper beide een voorblad te laten ondertekenen, waar dan de gegevens van de slaaf en de meester op moeten staan. De slaaf tekent uiteraard vóór de veiling en de meester achteraf. In dit contract moet staan hoe de slaaf op het kamp komt (eigen vervoer of afhalen vanaf bijvoorbeeld een vliegveld of station) en hoe vervoert, (bijvoorbeeld met een bus of geboeid in een gesloten bestelwagen of veewagen), de datum van verkoop en hoe de verkoop plaats vindt en welke kleding de slaaf draagt, of dat hij naakt wordt verkocht, de wijze van tentoonstellen van de slaven vóór de verkoop, de datum van vrijlating, het vervoer vanaf het kamp en de plaats van vrijlating (in het kamp, of bij het vliegveld of station) de wijze van verzorging, de plichten en eventuele kledingvoorschriften van de persoonlijke slaaf en de rechten van de meester, de manieren waarop de meester mag straffen en wie het geld van de verkoop incasseert, de slaaf of de kamp organisatie. Dit laatste kan rechtvaardig zijn, als de meesters betalen voor hun verblijf, maar de kosten van de slaven gedekt worden uit de opbrengst van de verkoop. Door een kopie van het gedeponeerde standaardcontract toe te sturen aan alle belangstellenden, zijn alle deelnemers, zowel meesters als slaven, van de voorwaarden op de hoogte. Wanneer de persoonlijke slaaf het ingevulde (zijn gedeelte) en getekende voorblad van het contract inlevert, vóórdat hij als slaaf wordt behandeld, dan is de behandeling als slaaf, contractueel en wettelijk, vanaf dat moment toegestaan. Dus inclusief, mits contractueel vastgelegd, geboeid vervoeren en de persoonlijke slaaf opsluiten en/of vastketenen en/of tentoonstellen tot het moment van verkoop.

Dan zijn er ook mensen die volledig een persoonlijke slaaf willen zijn, dus 24 uur per dag en 7 dagen in de week (in BDSM kringen op internet geadverteerd als 24/7) en dit voor een

bepaalde periode of voor de rest van hun leven. Hiervoor kan dan een contract worden afgesloten. Men zou kunnen stellen dat al dit soort contracten van een maand en korter in weze vakantiecontracten zijn. Daarboven, dus beginnend bij langer dan één maand, kan men reeds spreken van een slavernij contract van langere duur. Als het contract langer dan een jaar is, zelfs van lange duur. Mensen, die graag de rest van hun leven een slaaf willen zijn, die zouden hierop beproeft moeten worden op hun vrije wil. Willen zij dit uit vrije wil, of zit er dwang achter? In ieder geval denk ik, om misbruik tegen te gaan, zal een contract van een jaar of langer moeten worden vastgelegd in een notariële acte, met de verplichting aan de notaris om de vrije wilsbeschikking van de persoonlijke slaaf met enkele vragen te testen. Bij twijfel zal dan eerst de twijfel moeten worden opgeheven. Want wie vrijwillig een persoonlijke slaaf wordt, moet niet later blijken gedwongen te zijn, want dan komt het hele stelsel van vrijwillige slavernij in gevaar en sluipt er daardoor een grote onrechtvaardigheid in. Naast al deze vormen van slavernij, die al vaak met veel geweld gepaard gaan en/of met fysiek hinderen van slaven, door hen bijvoorbeeld vast te binden, zijn er ook meesters en persoonlijke slaven met speciale wensen. Zo zijn er ook meesters die hun slaven willen houden als honden en natuurlijk slaven die als hond gehouden willen worden. Sommigen gaan daarin zo ver, dat de meester de slaaf opsluit in een hondenren, te samen met de echte honden. De slaaf krijgt dan leren zakjes om de polsen gebonden, die de hele hand insluit en het gebruiken van de handen onmogelijk maken. Ik heb eens een verhaal gelezen, die als echt gebeurd werd gepresenteerd, maar ik weet niet of het waar is, dat een man zich dit zeven jaar naakt liet welgevalen. Hij zelf schreef het verhaal als een authentieke ervaring. Hoe hij uit deze slavernij is gekomen, vertelde het verhaal niet. Ook zijn er mensen die als pony willen dienen. Die willen hun meester in een zadel op de rug vervoeren of een wagen trekken, inclusief een bid en teugels. Er schijnen afgelegen boerderijen in de wereld te zijn, waar men deze sport in de buitenlucht kan beoefenen. Zolang wij hier spreken over volwassenen moeten, volgens mij, ook deze dingen in persoonlijke slavernij contracten kunnen worden vastgelegd. Een ander verhaal is of men dit gebruik van persoonlijke slaven in de openbaarheid mag brengen. Anders gezegd, mag men met een geboeide slaaf aan het lijntje door de stad wandelen? Of mag men in het openbaar rijden op een pony-slaaf, of de hond-slaaf in het stadspark uitlaten? Persoonlijk denk ik dat, zolang de persoonlijke slavernij verder dan de vrijwillige persoonlijke slavernij niet gelegaliseerd wordt, dat dit nu nét een brug te ver is en dit in verband, met de grote meerderheid van de mensen die hier niets van willen weten, daarom ook niet mag. Tenslotte mag ook een naturist, ofwel naaktloper zich ook niet, bijna nergens, geheel ontkleed over straat begeven. Het is onbeschaafd en niet noodzakelijk om andere mensen onnodig te choqueren. Iedereen moet rekening houden met anderen en zeker een kleine minderheid met de overgrote meerderheid. Maar natuurlijk wordt dit anders als persoonlijke slavernij volledig wordt gelegaliseerd, maar daarover later meer.

Naast de reeds bestaande vormen van vrijwillige slavernij zal, indien deze vorm van slavernij gelegaliseerd wordt, er ongetwijfeld ook nieuwe vormen ontstaan. Bijvoorbeeld mensen, die wel het eigendom willen zijn van een ander mens, maar geen behoefte hebben aan voortdurende slaag, vastgebonden worden en vernedering. Want in de BDSM sfeer is dit alles wél gepland en de straffen die uitgedeeld worden zijn, voor het grootste deel, alleen bestemd voor het genot van zowel van de meester in het slaan, als van de slaaf in het geslagen worden. Natuurlijk vindt ook hier een overdracht plaats van verantwoordelijkheden, maar het spel is toch heel erg belangrijk. Maar er zijn ook mensen, die de verantwoordelijkheid over hun eigen leven niet aankunnen en dit weten en daarom eigenlijk wel iemand zouden willen hebben, die

deze verantwoordelijkheid van hen over neemt. Dat daarbij een beperking in de bewegingsvrijheid kan horen en dat ze gestraft worden bij ongehoorzaamheid is niet zo erg, maar dan wel échte ongehoorzaamheid en niet gespeeld als aanleiding van een reeds van tevoren vaststaande straf. Deze mensen zouden zich, voor kortere of langere tijd, aan een meester willen binden, om van de druk van het nemen van eigen beslissingen verlost te zijn. Ook mensen, die weinig of geen zelfdiscipline hebben, kunnen besluiten dat het voor hun ontwikkeling het beste is om een poosje en meester te hebben, die de discipline dwingend oplegt. In dit laatste geval weten ze echter van tevoren dat hun meester hen meerdere malen zal slaan. Een goede afranseling moet hen dan tot discipline dwingen. Maar ook mensen met een verslaving kunnen wellicht baat hebben bij een meester, als zij van die verslaving af willen, maar het op eigen kracht of met parttime hulp niet lukt. Als persoonlijke slaaf kunnen zij desnoods worden vastgelegd, als de meester geen toezicht kan uitoefenen, iets wat de huidige hulpverlening natuurlijk meestal niet kan doen. Maar ook kunnen mensen zich voor een beperkte tijd laten verkopen, om de opbrengst van de verkoop bij vrijlating als een spaarpotje te hebben en daarmee een financiële start te hebben bij verdere levensplannen. Daarnaast zijn er wellicht mensen die een mildere vorm van slavernij willen proberen, alvorens zich te storten in de ruigere BDSM sfeer. Kopers, die de slaven als arbeidskrachten willen gebruiken, zullen er zat zijn. Denk bijvoorbeeld ook aan een bedrijf, die voor bepaald werk geen werknemers kan vinden, dan kunnen vrijwillige persoonlijke slaven de oplossing zijn. Zelfs als persoonlijke slaven alleen aan een ander mens mogen toebehoren, wat mijn voorkeur heeft, dan nog kunnen zij een oplossing zijn, als hun meester hen aan een bedrijf verhuurt. Maar ook een particulier kan voor bepaalde werkzaamheden behoefte hebben aan een persoonlijke slaaf. Denk hierbij eens aan het verhaal over de huisjongens. Bedenk verder dat in Europa en Noord-Amerika nu reeds een grote vraag is aan illegale en gedwongen persoonlijke slaven voor de huishouding. Ook hier kunnen vrijwillige persoonlijke slaven een uitkomst blijken te zijn, temeer daar deze mensen ook zélf graag willen. De persoonlijke slaaf heeft voor een bepaalde tijd werk en het bedrijf of particulier heeft een arbeidsplaats ingevuld. Iets voor (jonge) werkelozen? Zolang het vrijwillig is, zal daar in principe weinig op tegen zijn. Een vorm van slavernij voor een beperkte tijd heeft nu reeds de overheid, alleen heten ze anders, namelijk soldaten. Deze mensen zijn contractueel gebonden om in gebouwen van hun baas te wonen (kazernes) en zich in gevaarlijke situaties te begeven, ja zelfs hun leven te geven, als de regering van hun land ze een oorlog in stuurt. In een aantal landen zijn deze contracten op basis van vrijwilligheid. In een aantal andere landen bestaat de dienstplicht nog en worden jonge mensen, tegen hun eigen wil in, gedwongen zich vaak in levensgevaarlijke situaties te begeven. En dat zijn dan zogenaamde vrije mensen! In onze samenlevingen mag dit natuurlijk geen slavernij heten, maar het lijkt er wel heel erg veel op.

Tot nu toe spreken wij enkel over een vrijwillige persoonlijke slavernij. Dus slavernij die zowel voor de meester en ook voor de persoonlijke slaaf op vrijwillige basis is. Zoiets als de contractarbeiders in vroegere eeuwen. Na de afschaffing van de slavernij in Suriname zijn daar nog meer dan een halve eeuw contractarbeiders geweest uit India en Indonesië. Dat waren eigenlijk slaven voor een beperkte tijd. Zoals ook reeds lang daarvoor er contractarbeiders waren die een beperkt aantal jaren een slavenbestaan leidden. Ook daarna zijn er in verschillende delen van de wereld contractarbeiders gebruikt, die eigenlijk persoonlijke slaven waren voor een bepaalde tijd. Dit alles kan nog worden gevangen onder de noemer van vrijwillige slavernij. Maar er is ook veel niet vrijwillige slavernij in de wereld, óók in Europa en Noord-Amerika. Sterker nog, bij ons in de Westerse wereld neemt het aantal niet vrijwillige

persoonlijke slaven toe. De vraag stijgt, ook al is het houden van persoonlijke slaven illegaal en zelfs strafbaar. Maar deze tendens is kennelijk niet tegen te houden en heus niet alleen bij mensen uit het criminele circuit. De vraag die dan rijst is, of niet vrijwillige slavernij ook niet rechtvaardig kan zijn. Of er geen redenen kunnen zijn om mensen ook tegen hun wil in als persoonlijke slaaf te houden. Ik denk dat er wel een paar redenen voor niet vrijwillige slavernij zijn. Hieronder de eerste reden die ik bedacht heb.

De eerste reden voor niet vrijwillige persoonlijke slavernij, is slavernij als strafmaatregel bij wetsovertreding. Met deze vorm van slavernij zullen wij erg voorzichtig moeten zijn, omdat die gemakkelijk kan ontaarden in een onrechtvaardige slavernij. Dat gebeurt nu reeds. Amerikaanse gevangenen zijn vaak in handen van particulieren en van grote ondernemingen. Een aantal Amerikaanse ondernemingen heeft daar misbruik van gemaakt, door de gevangenen in te zetten als goedkope arbeidskrachten. In feite verrichten de gevangenen slavenarbeid met een slavenbeloning, namelijk bijna geen vergoeding. Dus een zo lage vergoeding, dat die in geen verhouding staat met wat vrije werknemers minimaal zouden verlangen. Dit is een winstgevende handel. Daarom zijn er, onder het mom van openbare orde, in verschillende Staten wetten aangenomen, die de toestroom van gevangenen naar de gevangenen garanderen en zelfs vergroten. Zoals de wet dat wanneer een derde delict wordt gepleegd, hoe klein ook, de dader levenslang krijgt. De meesten van deze mensen komen uit de arme en kansarme groepen van de samenleving. Daarvan weer de meesten zijn gekleurd, meestal van negroïde afkomst, waardoor het kwaad van de rassenhaat weer nieuw leven in wordt geblazen. Weer een slaaf erbij en voor de grote ondernemingen, tel uit de winst. Dit is dus een voorbeeld van onrechtvaardige slavernij, ook al worden deze mensen anders genoemd. Wat naar mijn mening wel rechtvaardig zou zijn is wanneer mensen, die een misdaad hebben begaan en daarvoor een onvoorwaardelijke gevangenis straf krijgen, maar als zij niet gevaarlijk zijn voor de samenleving, de keus krijgen of zij die tijd in de gevangenis willen doorbrengen, óf voor de tijd van de gevangenisstraf verkocht worden als een persoonlijke slaaf. Natuurlijk, wie zo gevaarlijk is dat hij levenslang heeft gekregen, moet deze keus niet krijgen. En natuurlijk ook niet de baas van een misdaad-organisatie of een miljonair, wiens vrienden of familie de feitelijke straf volkomen teniet kunnen doen. Ook iemand die, weliswaar geen levenslang heeft gekregen, maar wel gevaarlijk is voor de samenleving, moet hiervan uitgesloten worden. Het is dus steeds aan de rechtbank om te beoordelen of iemand deze vrije keus aangeboden krijgt of niet.

Stel dat deze keuzemogelijkheid in de Europese Unie wordt ingevoerd. Welke wetten zijn hiervoor dan nodig? Hoe worden deze persoonlijke slaven beschermd tegen misbruik? Wie zou liever een persoonlijke slaaf willen zijn, dan de gevangenis ingaan en waarom zou persoonlijke slavernij een voordeel boven gevangenisstraf kunnen zijn? Hoe heeft dit invloed op partner en kinderen, in vergelijking met de huidige situatie? Al deze vragen moeten beantwoordt worden voordat deze keuzemogelijkheid ingevoerd kan worden. Allereerst zullen er wetten moeten komen die de persoonlijke slavernij, óók op niet vrijwillige basis legaliseren. Dan zullen er wetten moeten komen die de rechten van de kopers vastlegt, maar óók die de beperkingen in de behandeling van hun eigendom vastlegt. Dit laatste is van groot belang, omdat overal in de wereld en in de geschiedenis, waar de ene mens absolute macht kreeg over een medemens, het soms gruwelijk fout is gegaan. Beschermende wetten voor de zwaksten moeten er daarom komen én gesanctioneerd gehandhaafd worden. Verder zal elke verkoop van een mens moeten worden geregistreerd en in een centraal register worden vastgelegd. Dit

zou moeten gebeuren bij vrijwillige persoonlijke slavernij, maar ook bij slavernij als keuze van straf. Want als de gestrafte misdadigers de keuze krijgen tussen gevangenis of persoonlijke slavernij, dan is ook dit een vorm van vrijwillige persoonlijke slavernij. Natuurlijk zal dan hetzelfde centrale register worden gebruikt, maar dat houdt in dat, ook in geval van straf, er een slavernij contract moet komen met in essentie dezelfde inhoud als bij vrijwillige slavernij. Alleen, in tegenstelling tot volledige vrijwillige slavernij, bepaalt niet de slaaf samen met de meester wat er in het contract staat, maar de wet. Voor gestraften zou er wellicht een mogelijkheid moeten zijn dat de periode, waarin zij een persoonlijke slaaf zouden zijn, minder lang is dan de opgelegde gevangenisstraf. Het voordeel van verkoop als slaaf voor de samenleving is duidelijk, zulke mensen kosten geen geld voor opsluiten, maar leveren geld op, namelijk de koopsom. Maar wat heeft de gestrafte eraan en welk voordeel heeft hij? Op de eerste plaats wordt hij niet opgesloten, maar blijft in de samenleving. Weliswaar als iemands eigendom, maar toch iets minder eenzaam. Dat betekent ook dat iemand dan de kans heeft om meer van de buitenlucht te genieten dan in een gevangenis regiem. Alhoewel hij rekening en verantwoording schuldig is aan iemand anders, kan het zijn dat hij toch redelijk vrij is en in de meeste gevallen, tenzij hij een sadistische meester treft, soms veel vrijer dan binnen de gevangenis muren. Op de tweede plaats blijven sociale contacten ook met niet misdadigers mogelijk. Misschien zelfs sociale contacten met het eigen gezin, met vrienden en familieleden, afhankelijk van waar zijn meester woont en hoeveel vrijheid zijn meester hem toestaat en waar en hoe hij te werk wordt gesteld. Natuurlijk is de beslissing hierover aan zijn eigenaar, maar de kans erop is groter dan in een gevangenis met vaste bezoeken. In de derde plaats kan hij in veel gevallen zijn eigen vak uitoefenen, of wordt hem bijvoorbeeld het vak van zijn meester bijgebracht. Dat geeft toekomst-perspectieven, betere dan na een gevangenisstraf. In de vierde plaats is de kans dat hem nieuwe methoden van misdaad worden bekendgemaakt door lotgenoten veel kleiner. Daardoor is de kans op terugval in de misdaad kleiner. In de vijfde plaats is er een betere kans op het leren van zelfdiscipline, dan in een eenzame cel binnen de gevangenis muren. Hoe belangrijk dit voor mensen kan zijn, blijkt uit allerlei nu reeds lopende experimenten, die jongeren helpen om in een strak regiem zelfdiscipline te ontwikkelen. In een toestand van persoonlijke slavernij kan dit misschien beter en op grotere schaal en ook, zij het moeizamer, voor wat oudere mensen.

In de huidige situatie wordt iemand, die gevangenisstraf verdiend, voor een periode uit de samenleving gehaald. Vele onderzoekers hebben reeds vertwijfeld gezucht dat dit van niemand een beter mens maakt, maar veeleer een slechter mens. Uit een periode van persoonlijke slavernij kan iemand, afhankelijk van de meester en zijn eigen willen, wel beter uit de straf komen, dan dat hij voor de straf was. De directe familieleden van de gevangene, zijn echtgenote en eventuele kinderen, zijn ook nu de klos, omdat zij onverzorgd achterblijven. Natuurlijk, in Nederland is de Bijstandswet, waardoor er nog enig inkomen gegeven wordt, maar de voorwaarden ervoor zijn scherp en de mensen, die ervan afhankelijk zijn, worden in grote mate beperkt in hun bewegingsvrijheid en levensruimte. De armoede in de gezinnen van de mensen in de gevangenis is soms groot en alleen, als de partner van een gevangene een goed inkomen kan verwerven, is de nood minder hoog. Echter het gemis van de gevangengenomen ouder en partner blijft. Dit alles verandert in principe niet als de keus van persoonlijke slavernij wordt aangeboden. Maar als de mogelijkheid werd aangeboden dat een partner, op vrijwillige basis, mee verkocht zou worden, natuurlijk met vermindering van de termijn van slavernij, dan is dat een ander verhaal. De partner moet hier natuurlijk wel mee instemmen. De koper zou dan het hele gezin moeten kopen, want minderjarige kinderen

volgen natuurlijk de ouders. Kinderen die oud genoeg zijn om te kunnen werken verminderen ook de straf van de gestrafte ouder. De meester moet verboden worden om het gezin door verkoop te splitsen. De meester is dan weliswaar mede-eigenaar van de kinderen, de primaire eigendom blijft bij de ouders, maar de eigenaar zal zich aan alle wetten moeten houden en het gezin als geheel dienen te respecteren. Het gevolg is dat het gezin bijeen blijft, weliswaar in armoede, maar dat hadden ze waarschijnlijk toch. Er is dan geheel geen scheiding tussen partners en tussen ouders en kinderen. Een, denk ik, veel betere situatie dan heden. De rechtvaardigheid kan worden gevonden dat partner en kinderen, hoewel onschuldig aan het gepleegde misdrijf, toch hebben mee geprofiteerd van de opbrengsten van de misdaad. Dan mogen zij ook mee lijden door de gevolgen ervan, dat doen zij in de huidige situatie in een andere vorm ook. Wanneer er, na het vaststellen van de schuld en het bepalen van de strafmaat, onderhandeld kan worden over de vorm van het uitzitten van de straf, gevangenis en/of persoonlijke slavernij én of de partner hier wel of niet in meegaat, dan kan het voor de gestrafte voordeel opleveren om verkocht te worden. Voor de samenleving is het altijd voordeliger, om mensen te verkopen in persoonlijke slavernij, dan op te sluiten. Dit met uitzondering van de toestand in Amerikaanse gevangenissen, waar mensen juist toe zijn veroordeeld om daar als slaaf te werken.

Natuurlijk, als slavernij als straf ingeburgerd raakt, dan kan de wetgever ook besluiten om voor bepaalde misdaden als enige straf persoonlijke slavernij in te stellen. Hoewel wij hier het rechtsbeginsel hebben, dat alleen de schuldigen aan een misdaad moeten boeten, zou hier, wat betreft persoonlijke slavernij, van afgeweken kunnen worden. Vaak is het zonneklaar, dat weliswaar bijvoorbeeld de man een misdaad heeft gepleegd, maar dat de vrouw door aanzetten, of in ieder geval medeweten en mee profiteren, net zo schuldig is. Dus is het zeker in gevallen dat dit ófwel aangetoond kan worden, ófwel zonder tegenbewijs aangenomen kan worden, gerechtvaardigd dat ook de vrouw deelt in de straf. Natuurlijk, als er kinderen zijn, dan volgen die zoals altijd de ouders. Maar dit is al een eerste vorm van persoonlijke slavernij waar geen vrijwilligheid meer aan te pas komt. Dit is gedwongen persoonlijke slavernij.

De volgende stap is het verkopen van een mens, die door moedwil een grote schade heeft veroorzaakt. Als het een minderjarige is, dan zijn de ouders verantwoordelijk en kan het gehele gezin eronder lijden. Maar bij meerderjarige mensen alleen de dader zelf en de zijnen. Wanneer de schade verhaald kan worden op de overige bezittingen, dan natuurlijk niet, maar zou het voor veelplegers en vanden niet een passende straf zijn dat zij de schade, toegebracht aan goederen of andere mensen, met hun vrijheid moeten bekopen?

Nog een andere reden voor persoonlijke slavernij zou die zijn voor de inlossing van een schuld. Dit kan dan gaan om een lening. Deze grond was in het verleden wel degelijk een reden om mensen als slaaf te verkopen. Tot in de eerste helft van de 19^e eeuw liepen Europeanen, ook Nederlanders, het risico verscheept te worden naar de koloniën om daar verkocht te worden. In Afrika, maar ook elders, gaven gezinnen zich in tijden van hongersnood aan rijkere medemensen in slavernij, met de bedoeling om in ruil voor hun arbeid een goede verzorging te krijgen en niet dood te gaan van de honger. Nu nog worden, bijvoorbeeld in India, mensen in feitelijke slavernij gehouden voor vaak betrekkelijk kleine schulden die door een woekerrente een levenslange slavernij op kan leveren. Dit wordt ook wel 'Bonded Labor' genoemd, dus gebonden arbeid. Er zijn zelfs gevallen bekend dat zulke mensen na de arbeid geketend worden om zo de nacht door te brengen. Maar kunnen wij hier spreken over een rechtvaardige vorm van slavernij? Natuurlijk, wanneer men geld leent dan

moet dit terug betaald worden. Maar de geld uitleners zijn vaak evenveel schuld aan het niet terug betalen als de leners. Zij lenen vaak geld uit aan mensen, die het niet terug kunnen betalen, hetzij wegens gebrek aan inkomsten, hetzij vanwege de reeds grote schuld, die deze mensen al hebben. Bovendien is dit persoonlijke slavernij als straf voor armoede. Er zijn mensen, die door hun manier van leven, er alles aan doen om arm te worden. Maar de meeste armen zijn dat buiten hun eigen schuld om. Bovendien blijkt, daar waar deze praktijk reeds feitelijk wordt toegepast, dat de gelduitleners dit bewust doen om goedkope arbeidskrachten te krijgen, ofwel beter gezegd, om persoonlijke slaven te verwerven. Enkel al om de reden dat mensen niet gestraft behoren te worden, waar zij meestal niets aan kunnen doen, vind ik deze reden van slavernij meestal onrechtvaardig. Maar niet onrechtvaardig is dat, wanneer de gelduitlener de situatie van de geldlener zo goed mogelijk heeft beoordeeld, maar deze heeft diegene, waar hij geld van vraagt, onjuiste informatie gegeven op basis waarvan hij geld kreeg, dat hij dan het geld moet terugbetalen, óók als het ten koste van zijn vrijheid gaat en van de vrijheid van zijn gezin. Ook is het niet onredelijk, als het inkomen van de geldlener plotseling sterk daalt, dat de geldgever hier niet de dupe van wordt. Natuurlijk zou er een overgangsregeling moeten komen voor al die mensen die nu reeds in de schuld zitten, omdat zij bij het aangaan van de schuld dit risico niet wisten en ook mag de schuldeiser er niet beter op worden, door reeds voor een lage schuld verkoop te eisen, maar als aan die voorwaarden is voldaan, dan kan de schuldenaar wat mij betreft verkocht worden in persoonlijke slavernij. Maar ook dit is een vorm van gedwongen persoonlijke slavernij.

Wanneer volwassen mensen als persoonlijke slaaf kunnen worden verkocht, ongeacht of zij vrijwillige slaven zijn dan wel slaven uit andere gronden, welke verkoopmethoden zijn er dan? Ik denk in principe dezelfde als die voor kinderen gelden en in het vorig hoofdstuk zijn genoemd. Alleen denk ik dat in dit geval slavenhandel niet tegengegaan hoeft te worden. Slaven, die niet aan handelaren verkocht willen worden die kunnen, voor zover zij vrijwillige persoonlijke slaven zijn, dat in het contract laten vastleggen. Zoals ik reeds eerder heb uitgelegd, is het in feite voor een koper het recht om zijn aankoop vóór de koop goed te bekijken. Daarom zouden alle slaven geheel ontkleed moeten worden verkocht en dat wettelijk verplicht, op straffe van nietig zijn van de overeenkomst. Want de koop zal op de allereerste plaats gesloten worden op basis van het lichaam. Voor gestraften, schade veroorzakers en schuldenaren, kan de verkoop op een veiling verplicht worden gesteld. Dit geldt dan natuurlijk ook voor de hem vergezellende gezinsleden. Mij persoonlijk lijkt het ontbloot verkopen het beste, maar vele mensen die nooit iemand ontbloot willen zien en al beslist geen volwassene, kan dit tegen de borst stuiten. Bedenk echter, dat alle mensen bloot worden geboren en dat Adam en Eva van God pas kleding kregen, nadat zij in zonden waren vervallen. Misschien liepen wij allen nu geheel bloot rond, wanneer Adam en Eva niet waren gevallen voor de verleiding van de zonde. Het menselijk lichaam is werkelijk niets om voor te schamen, ongeacht hoe het er uit ziet. Het zijn de menselijke seksuele fantasieën, die ons mensen dwingen altijd de ongemakkelijke en vaak lelijk makende kleding te dragen, ook op een warme zomerdag, waar ontbloot lopen eerder een feest is dan een hinder. Wij mensen hebben kleding nodig om ons zelf te beschermen tegen de seksuele lusten van anderen en andersom hebben andere mensen kleding nodig om zich te beschermen tegen onze seksuele lusten. Niet omdat kleding dragen absoluut past in Gods orde. De kleding is ons gegeven voor onze eigen zwakheden. De enige mensen, die eigenlijk geen kleding nodig hebben, zijn jonge kinderen, maar hen kleden wij aan om hen te beschermen tegen de ongezonde lusten van een zeer groot deel van de volwassenen. In wat voor wereld leven wij eigenlijk?

Hiervoor heb ik verondersteld dat de Europese Unie slavernij uit vrijwilligheid en straf zou legaliseren. Hierbij is ook de veronderstelling gemaakt dat er geen ethische en morele bezwaren tegen zouden zijn. Dit was nodig om deze gevallen verder uit te kunnen werken. Maar de vraag is of er ethische en morele bezwaren zijn en zo ja, waarom dan wel? Kijk, ik denk dat beide hier behandelde vormen van vrijwillige persoonlijke slavernij redelijk rechtvaardig genoemd kunnen worden. Ook de misdadiger die kiest voor persoonlijke slavernij is zeker een vrijwillige slaaf, want anders koos hij daar niet voor. Hierbij heb ik uitdrukkelijk als eerste behandeld dat de misdadiger een keuze krijgt, dus de persoonlijke slavernij niet dwingend opgelegd krijgt. De misdadiger kiest er dan dus ook zelf voor, hoewel het een gedwongen keuze is tussen twee kwaden. Maar is het ethisch en moreel verantwoord om persoonlijke slavernij, in welke vorm en voor welke reden dan ook, legaal te maken? Kijk, wij kunnen er niet onder uit dat in Gods orde, dus zeer rechtvaardig en volgens de natuurwetten en het natuurlijk handelen, de ene mens eigendom kan zijn van de andere mens. Dit geldt op de eerste plaats voor kinderen, waar het eigendom zijn een moeten is. Het is in hun belang en noodzakelijk voor hun welzijn dat zij aan iemand toebehoren, dat zij van iemand zijn. Wanneer dit niet het geval is dan verkeerd het betreffende kind in de onmogelijke positie om voor zichzelf te moeten zorgen en loopt nagenoeg altijd grote geestelijke en mogelijk ook lichamelijke schade op. Ook zijn er redenen om te veronderstellen dat ook het in eigendom hebben van volwassen mensen binnen Gods orde valt. Mensen die zichzelf aanbieden aan iemand anders als een persoonlijke slaaf, doet men geen onrecht om die ook als slaaf te behandelen en te gebruiken. Het is een ander verhaal of het liefdevol is, maar zeker niet onrechtvaardig. Omdat alles, wat werkelijk rechtvaardig is, valt binnen Gods orde, valt ook de persoonlijke slavernij, althans een aantal redenen ertoe, niet buiten Gods orde. Daar heeft de R.K. Kerk, hoewel vele vormen van slavernij afkeurend, tot in de tweede helft van de 19^e eeuw op gewezen. Zij beweerden dat slavernij op zich niet buiten Gods orde viel, maar vele toepassingen ervan afkeurenswaardig waren. Zeker het aan het ras van een mens verbinden van persoonlijke slavernij heeft, voor zover ik weet, nooit de goedkeuring van de R.K. Kerk gehad. Ik heb nu geen ethische en morele bezwaren meer tegen het legaal maken van persoonlijke slavernij in welke vorm dan ook. Ik ben er een voorstander van dat kinderen mogen zijn wat ze zijn, namelijk iemands kostbaarste bezit. Wanneer dan een kind van niemand is, omdat bijvoorbeeld de ouders zijn overleden of dat een volwassene zo dwaas is om zijn kostbaarste bezit niet op waarde te schatten, maar andere dingen kostbaarder te vinden, dan is het in het belang van het kind om een andere eigenaar te krijgen. Om een verbitterde strijd van kinderen bezitters, die hun kind of kinderen niet voor niets willen afstaan, te voorkomen lijkt mij de mogelijkheid van verkoop van kinderen een noodzakelijk iets, zoals reeds uitvoerig betoogd in het vorige hoofdstuk. Maar hier spreken wij niet noodzakelijk over persoonlijke slavernij, omdat de kinderen volgens de natuur tijdelijk eigendom zijn, maar door het groter worden als vanzelf meestal de vrijheid krijgen. Voor mensen die, echt geheel vrijwillig een persoonlijke slaaf willen zijn, op volwassen leeftijd is die mogelijkheid er nu reeds, zij het illegaal maar meestal niet strafbaar en zij het dan enigszins zoeken is naar een geschikte meester. Wanneer mensen uit straf tot persoonlijke slavernij veroordeeld kunnen worden, is het wellicht, zoals nu reeds in verschillende Staten van de Verenigde Staten van Noord-Amerika het geval is, een reden voor de wetgever om zoveel mogelijk mensen hiervoor in aanmerking te laten komen. Hier valt voor de overheid namelijk voordeel te behalen, ten koste van haar burgers. Dit werkt de onrechtvaardigheid in de hand. Om die redenen ben ik van mening dat hier goede wetgeving moet komen, om dit misbruik van bevoegdheden te voorkomen.

Samenvattend wil ik hier geen lans breken voor het legaliseren van de persoonlijke slavernij, alhoewel de legalisering niet onrechtvaardig is. Waarbij ik er mij van bewust blijf dat het verkopen van een mens een gruwel is in Gods ogen, omdat dit tegen de naastenliefde in gaat. Dit omdat niemand oprecht van een medemens kan houden, en die tegelijkertijd verkopen. Het legaliseren kan echter in verschillende gradaties. De eerste gradatie is die van vrijwilligheid. Dat is de reden waarom ik uitgebreid aandacht heb besteed aan de voorwaarden waar vrijwillige persoonlijke slavernij aan moet voldoen, wil het in een overigszelf officieel verder persoonlijke slavernij vrije samenleving werken. Wanneer er ook gedwongen slavernij wordt gelegaliseerd, dan kan de striktheid van de wetgeving, die voor enkel vrijwillige persoonlijke slavernij nodig is, mijns inziens wat minder. Alhoewel de wetgever steeds zal moeten vastleggen dat de meesters hun persoonlijke slaven als mensen moeten behandelen en hun een menswaardig leven moeten geven. Ik denk dat het mensen, die graag een slaaf willen zijn, zal helpen als dit legaal kan met bindende contracten, waar ook de meester niet onderuit kan. Hierdoor kan er duidelijkheid ontstaan en worden mensen zich, misschien nog beter dan nu, bewust van hun verantwoordelijkheid als zij een ander mens in eigendom hebben. Want als er dan wat misgaat, kan niet met beroep op de wet, die persoonlijke slavencontracten als nietig beschouwd, van de contractuele verantwoordelijkheid afstand worden gedaan, ten koste van de partner in het contract. Voor mij geldt hierbij ook de keuze van een veroordeelde misdadiger voor een slavenleven, die in plaats van gevangenisstraf als een vrijwillige persoonlijke slaaf geldt. Naast het in eigendom hebben van kinderen, dus inclusief de mogelijkheden van koop en verkoop, zou deze vorm van persoonlijke slavernij vele mensen echt helpen. Daarom ben ik er een voorstander van dat deze vorm in ieder geval wordt toegelaten en ondersteund door de wet.

Maar ook niet vrijwillige persoonlijk slavernij, om een schuld te voldoen, een schade te betalen, of als een opgelegde straf, zou wat mij betreft mogen. Want het kwijtraken van de vrijheid, nadat deze vrijheid eerst misbruikt is, is volgens mij niet onrechtvaardig. Dit werd en wordt ook nu reeds overal ter wereld gedaan. En volgens mij is een mens, als persoonlijke slaaf, niet altijd ongelukkiger dan als zogenaamde vrije burger. De mate van vrijheid en het geluk is niet evenredig, of omgekeerd evenredig. Bovendien is geen mens volledig vrij in al zijn handelen. Er zijn altijd beperkingen die opgelegd worden door de mensen om ons heen. Het is dus niet een echt slecht leven, althans het hoeft niet een echt slecht leven te zijn, om iemands anders eigendom te zijn. Echter, hoe zit het met de reeds bestaande wereldwijde handel in mensen? Moet die worden gelegaliseerd? Een feit is dat deze handel niet is te stoppen, óók omdat de mensen die verhandeld worden er soms zelf baat bij hebben om verhandeld te worden. Soms zitten zij in een zodanige wanhopige situatie, dat zij liever verkocht willen worden, dan in die situatie blijven zitten. Vele tienduizenden mensen worden per jaar verhandeld, zowel in Europa alsmede ook in Noord-Amerika. Zoals eerder gesteld heeft onderzoek uitgewezen dat het waarschijnlijk om ongeveer 50.000 mensen per jaar gaat in de Verenigde Staten alleen. De cijfers voor Europa spreken zelfs over een half miljoen mensen. Zo'n groot verschil tussen Europa en de Verenigde Staten is ongeloofwaardig, dus waarschijnlijk zijn het er enkele honderdduizenden per jaar. In de Verenigde Staten is de helft bestemd voor de seks-industrie en de andere helft als huisslaven. In Europa zal het niet anders zijn. Dat betekent dat waarschijnlijk honderdduizenden, waarschijnlijk zelfs meer dan een miljoen persoonlijke slaven nu reeds leven in zowel de Verenigde Staten, alsook in Europa. Ik denk dat het tijd wordt om het te legaliseren, zodat deze slaven bekend worden en er beschermende maatregelen genomen kunnen worden, om de ergste wantoestanden aan te

kunnen pakken. Volgens mij is dat in het belang van de persoonlijke slaven zelf. Want natuurlijk kunnen wij ook opperen dat de illegale persoonlijke slaven van nu, in Europa en Noord-Amerika, vrijgelaten moeten worden, omdat zij tegen de wet in hun vrijheid ook zijn kwijtgeraakt. Maar volgens mij is dan de enige reactie van hun eigenaren, dat zij deze persoonlijke slaven gewoon illegaal blijven houden. Daardoor blijven deze mensen verstoken van de bescherming, die de wet hen kan bieden en dat is volgens mij niet in hun belang.

Maar als persoonlijke slavernij en ook gedwongen persoonlijke slavernij gelegaliseerd wordt, dan zullen wij natuurlijk ook anders om moeten gaan met de kinderen. In het vorige hoofdstuk ben ik ervan uitgegaan, dat alleen het bezit en het in eigendom zijn van kinderen werd toegestaan, inclusief de rechten van de eigenaren om hen te vervreemden. Maar als persoonlijke slavernij volledig wordt toegestaan en gelegaliseerd, dan geldt dat natuurlijk ook voor de kinderen. Dan kunnen kinderen niet alleen verkocht worden om deel uit te maken van een ander gezin, maar ook als persoonlijke slaaf. Dan hoeft er niet speciaal een vrijlating te zijn bij het bereiken van de meerderjarige leeftijd. Dan kan een kind voor levenslange slavernij worden verkocht. Maar ook, als de verkopende eigenaren dat willen, tot aan de meerderjarigheid, dus een verkoop op een tijdelijk contract. Natuurlijk zal die minder opleveren dan een levenslange slavernij. Maar als de slavernij niet alleen vrijwillig is, dan moet een eigenaar ook het gekochte gezin voor verkoop kunnen splitsen en de gezinsleden individueel kunnen verkopen. Alleen zou ik er voorstander van zijn om hier toch wel een aantal beperkingen in de verkoop, en dus bescherming voor de persoonlijke slaven, wettelijk vast te leggen. Ook hier zou een te groot misbruik moeten worden voorkomen. Het huwelijk zou bijvoorbeeld niet gebroken mogen worden, als de persoonlijke slaven dat niet zelf willen. Ook zouden er geen al te jonge kinderen van hun ouders gescheiden mogen worden, tenzij die ouders er niet of niet goed genoeg voor zorgen. Laat dit het liefst toetsen door een rechter.

Zou, als de persoonlijke slavernij weer werd gelegaliseerd, de onrechtvaardigheid in de samenleving toenemen? Ik denk het niet! Kijk in elke samenleving zijn er slaven en meesters. Vele slaven in onze huidige samenleving zijn economische slaven. De onderdrukking en arm houden van veel meer economische slaven, dan voor de arbeidsmarkt noodzakelijk is, vindt zijn noodzaak in de arbeidsreserve. Daardoor moeten vele mensen lijden. Zelfs in het antieke Rome, die bekend staat om zijn persoonlijke slavernij, was niet meer dan eenderde van de bevolking het juridisch eigendom van een ander mens. Zoveel hebben wij er nu waarschijnlijk niet nodig. Een gering aantal personen, maar wel veel meer dan nu, zou in persoonlijke slavernij verkeren, wanneer deze weer legaal was. Maar de druk op de economische slaven zou afnemen, waardoor deze het gemiddeld beter kregen dan nu. En de persoonlijke slaven zouden het, door het welbegrepen eigenbelang van de eigenaren, waarschijnlijk ook niet echt slecht hebben, waarschijnlijk voor een groot gedeelte zelfs beter dan nu. Bovendien is de tendens om persoonlijke slaven te houden, of die nu illegaal is of niet, niet tegen te houden. Daarom kan de persoonlijke slavernij volgens mij beter gelegaliseerd worden. Maar de fout dat, persoonlijk slaaf zijn gelijk is aan het hebben van een bepaalde huidskleur, mogen wij in eeuwigheid niet meer maken. Persoonlijke slaven zijn medemensen en ook van dezelfde huidskleur als die van hun meesters, maar die toevallig het eigendom zijn van andere mensen, welke (meestal) niet hun ouders zijn.

Wanneer persoonlijke slavernij wederom gelegaliseerd zou worden, dan is het de vraag of deze persoonlijke slaven naakt worden verkocht en dan ook zo moeten worden meegegeven

aan hun meesters. Ik denk dat de beantwoording van deze vraag afhankelijk is van cultuur en klimatologische omstandigheden. Wanneer het in een cultuur niet belangrijk is of alle mensen gekleed zijn, dan zou de persoonlijke slaaf na verkoop ook naakt aan zijn nieuwe meester kunnen worden meegegeven. Wanneer de fatsoensopvattingen dit verbieden, dan zou de persoonlijke slaaf gekleed moeten worden meegegeven. Ook kan het klimaat, of het seizoen waarin de slaaf wordt verkocht eisen dat de slaaf gekleed wordt meegegeven. Midden in een Noord-Europese of Noord-Amerikaanse winter kan geen enkele slaaf, na verkoop naakt aan zijn nieuwe meester worden meegegeven, kleding is voor de simpele overleving noodzakelijk. Maar in de zomer zou dit wel kunnen! Alleen de publieke opinie, weergegeven in de wet, zou dit kunnen voorkomen. Indien dat zo is, dan zou elke slaaf na verkoop in ieder geval gekleed moeten zijn volgens het seizoen. Een koffer vol kleding kan natuurlijk ook, maar veelal zal de nieuwe eigenaar van de slaaf hem willen kleden naar eigen inzicht. Een koffer met kleding zal dan niet altijd welkom zijn.

Ook moet er nagedacht worden of persoonlijke slaven een bepaalde kenmerk moeten hebben, die hen onderscheid van de rest van de bevolking. Ik bedoel, het is niet meer genoeg om naar de huidskleur te kijken en nu reeds zijn de persoonlijke slaven, zowel in Europa alsmede ook in Noord-Amerika, van alle huidskleuren en dat zal zo blijven. In het verleden, maar ook in het heden in de BDSM sfeer, zijn verschillende wijzen van merken in gebruik (geweest). Van brandmerken en tatoeëren tot het dragen van bepaalde kleding of versieringen zoals een halsband. Ik ben geen voorstander van tatoeëren of brandmerken en die hebben in onze cultuur, waarin iedereen kleding draagt en moet dragen, ook meestal geen zin. Bovendien zou zo'n onuitwisbaar teken mensen, die tijdelijk een persoonlijke slaaf willen of moeten zijn, teveel benadelen. Mij lijkt een metalen halsband het beste. Dus een metalen ring om de hals. Wanneer deze een ronde of ovale vorm heeft, zonder scherpe hoeken of kanten, dan kan zo'n halsring vele jaren gedragen worden, zonder beschadiging van de huid, of ongemak bij het dragen. Deze heeft ook als voordeel dat de meester zijn slaaf ergens aan vast kan ketenen, of hem aan een leiband kan houden. Bovendien is dit teken erg zichtbaar. Als een meester dan zijn slaaf een klap geeft in het openbaar, dan weten de mensen meteen dat het geen mishandeling is van een andere burger, maar een afstraffing van een persoonlijke slaaf door zijn meester. Ook is het dan meteen duidelijk, als de wet het toestaat, en een meester wenst zijn slaaf naakt te houden, dat het om een slaaf gaat. Bovendien is weglopen moeilijker, omdat de slaaf maar eerst moet zien dat hij zijn halsband kan kwijtraken. Als hij die niet kan kwijtraken, is terugbezorgen aan zijn meester gemakkelijker, omdat op de halsband zonder enige twijfel de naam van de meester zal zijn vermeldt. Maar zelfs als door gewoonte of wetgeving een halsband door alle volwassen persoonlijke slaven wordt gedragen, dan nog zou dit niet voor kinderen hoeven te gelden. Hiervoor heb ik drie redenen:

- 1 Alle kinderen zijn het eigendom van een volwassene. Het is dus niet nodig om kinderen als eigendom aan te duiden door het dragen van een halsband. Iedereen weet dat zij iemands eigendom zijn en moeten zijn;
- 2 Men kan geen onderscheid maken tussen gekochte kinderen en die geboren zijn in het gezin waar zij opgroeien. De reden is dat lang niet alle kinderen gekocht zullen worden voor een leven in persoonlijke slavernij, maar een hopelijk groot aantal van hen gekocht worden om een kind te zijn in het gezin die ze koopt. Dus ook voor kinderen die verkocht zijn is een halsband niet noodzakelijk;

- 3 Wanneer een halsband verplicht zou worden gesteld voor al die kinderen, die gezien en behandeld worden als persoonlijke slaven, dan zou dat voor de ouders van biologische kinderen een hindernis opwerpen om hun kind een halsband om te doen. Ik kan vier redenen bedenken waarom kinderen ook bij hun natuurlijke ouders een halsband zouden dragen. Namelijk als waarschuwing, als straf, als een permanente versiering en om te voorkomen dat het kind gestolen wordt, of dat de identiteit van een kind verloren gaat.

Om deze redenen ben ik ervoor dat eigenaren van kinderen in ieder geval zelf moeten mogen bepalen, of hun kind een halsband draagt of niet. Maar het moet niet uitgesloten worden. De vier eerder genoemde redenen voor een kind om een halsband te dragen, vereisen enige toelichting. Natuurlijk is er nog een vijfde, namelijk dat de eigenaar wil aangeven dat dit kind zijn slaaf is, maar deze laat ik verder als gegeven buiten beschouwing. Ouders of eigenaren kunnen kinderen een halsband laten dragen als waarschuwing, bijvoorbeeld bij een aanhoudend ongehoorzaam en weerspannig gedrag. Daarmee geven de ouders hen dan in herinnering dat ook zij verkoopbaar zijn en dat deze halsband wel eens permanent kon worden. Een halsband als straf is bijvoorbeeld van toepassing op een kind die een keer is weggelopen, of toch uit is gegaan, ook al had die huisarrest. Dan kan de halsband worden omgelegd, om dat kind gedurende de nacht, of bij ontbreken van toezicht soms ook overdag gemakkelijk vast te ketenen zodat zijn eigenaar precies weet waar hij is. Velen zullen dat in onze tijd, waar een enkele tik soms al als mishandeling wordt gezien, kindermishandeling vinden, maar het is wél effectief en kan passen bij een strenge opvoeding in een wereld, waar kinderen gewoon het eigendom zijn en mogen zijn van hun ouders. Want voor de kinderen zelf is het belangrijk dat zij, tot volwassenheid zeker, leren gehoorzaam te zijn. Er zijn ook kwaadwillende kinderen en voor hen is, óók vastleggen aan een ketting beter, dan hen te vroeg ongehoorzaam te laten zijn. In dat geval kan vastleggen van een, notoir kwaadwillig en ongehoorzaam, kind een laatste redding zijn. Maar de halsband kan ook worden omgelegd als een permanente versiering. Een metalen halsband, mits mooi uitgevoerd, is ook een heel mooie versiering. Zoals ook nu door een aantal kinderen een op een halsband lijkende halsversiering wordt gedragen. Alleen, die is door het kind verwijderbaar, zo'n door mij bedoelde halsring niet. Deze versiering heeft ook nog een nut, omdat het de opsporing van vermiste kinderen wellicht vereenvoudigt. Er kan bijvoorbeeld een chip worden ingebouwd, waardoor de positie van het kind op elk moment kan worden bepaald. Misschien wordt het wel mode onder de kinderen en jongeren.

Dit laat natuurlijk niet verlet dat, als jonge mensen voor hun meerderjarigheid een halsband hebben gedragen, dat zij daar zo aan gewend kunnen zijn, dat ook tijdens het volwassen leven zij graag een halsband willen dragen, óók als zij geen persoonlijke slaaf zijn. Ook nu dragen sommige volwassenen zo'n soort halsversiering. Vrije volwassenen zijn daar natuurlijk vrij in, maar er zal dan wel een verschil zichtbaar moeten zijn tussen een slaven halsband en een halsband voor een vrije volwassene. Bijvoorbeeld door een afwijkend ontwerp. Bijvoorbeeld, van een afwijkend materiaal, zoals bijvoorbeeld dat een niet verwijderbare halsring altijd van goud of verguld zou moeten zijn, terwijl dit metaal verboden zou zijn voor persoonlijke slaven. Daar kan men meer denken aan roestvrij staal, of een ander gehard metaal, die moeilijk te verwijderen is. Voor kinderen zou elk materiaal toepasbaar moeten zijn en alleen afhankelijk van de voorkeur van de ouders, die zelf uitmaken of hun kind er een stem in heeft. Een te rijke halsring kan echter de jaloezie en hebzucht van anderen opwekken en mogelijk gevaarlijk zijn voor de kinderen die het dragen. En een mooi opgepoetste messing ring is bijna net zo mooi

als een gouden ring. Zelf verwijderbare halsringen, die als zodanig ook te herkennen zijn, zouden niet aan welke eis dan ook behoeven te voldoen.

Dezelfde vragen, met betrekking tot de gevolgen van het niet leven volgens Gods orde, als over de kinderen kunnen ook gesteld worden met betrekking tot persoonlijke slavernij. In dit boek is geconstateerd dat wij mensen, eigenlijk nagenoeg vanaf het begin de gehele geschiedenis door en ook nu en met aan zekerheid grenzende waarschijnlijk altijd, persoonlijke slavernij gehad hebben als economische noodzaak. Er zullen altijd slaven moeten zijn, ofwel alleen economische slaven, ofwel economische en persoonlijke slaven. Hierbij durf ik het aan om zelfs te beweren dat wereldwijd de persoonlijke slavernij altijd noodzakelijk zal blijken te zijn, tenzij wij mensen fundamenteel anders worden herschapen door God. Dit gaat altijd op, ook al is persoonlijke slavernij op zich geen natuurwet, want het inherent aan de menselijke samenlevingen. Bovendien volgt het noodwendig en logisch uit twee andere natuurwetten, namelijk die van arm en rijk en van het eigendom van kinderen. De vraag rijst dan of het onderdrukken van de legale persoonlijke slavernij soms nadelige effecten heeft op onze samenlevingen en zo ja, welke? Over economische slavernij hoeven wij weinig woorden te besteden, want die is allereerst nooit verdwenen, maar altijd toegepast en dat ook altijd binnen de kaders van de wetgeving.

Ook voor de slaven hebben de ontwikkelingen na de Tweede Wereldoorlog nadelige maatschappelijke gevolgen. Allereerst doordat economische kolonisatie effectiever is dan daadwerkelijke kolonisatie, werden ook in een aantal landen, die dit voorheen nog niet gedaan hadden, de persoonlijke slavernij afgeschaft. In landen en voor producties waar persoonlijke slavernij nog niet gemist kon worden werden alternatieve methoden ontwikkeld. Of de persoonlijke slavernij ging gewoon door, maar nu illegaal. Dat tezamen met het noodzakelijk afsluiten van grond om volledige economische slavernij beter mogelijk te maken is een reden dat de armoede en ellende sterk is vergroot. En ook persoonlijke slaven werden en worden vanwege het illegale karakter nog slechter behandeld dan voorheen. En meer mensen dan voorheen werden en worden van hun levensonderhoud beroofd, om de volledige economische slavernij mogelijk te maken. In onze Westerse wereld is iets anders aan de gang. Tot de Tweede Wereldoorlog en ook nog kort ernaar konden rijke mensen huisbedienden inhuren en meestal behandelen als persoonlijke slaven. De loonslaven pikten dit. Maar sinds een aantal jaren is niet alleen de gemiddelde opleiding omhoog gegaan, waardoor velen liever buiten een huishouden willen werken, maar ook het zelfbewustzijn van de arbeiders. Zij willen als mensen worden gezien en behandeld en óók door hun baas. Zij pikken het niet meer dat zij behandeld worden alsof zij het eigendom zijn van hun meester. Daar zeggen zij wat van en, omdat zij denken gemakkelijk ergens anders te kunnen werken, nemen zij bij, wat zij een onheuse behandeling noemen, gemakkelijker ontslag. Of ze worden, voor hun in de ogen van hun werkgevers grote mond, ontslagen. Bij dit alles komt ook nog dat door de lage geboorte cijfers er een tekort aan economische slaven dreigt te ontstaan. Het gevolg is een toenemende vraag naar persoonlijke slaven voor de huishoudens. Maar vanwege de illegaliteit en de strafbaarheid moet dit alles wel verborgen blijven. Daarom worden vele huisslaven slechter behandeld dan dat zij behandeld zouden worden wanneer zij gewoon legaal het eigendom van hun meester zouden zijn.

Het wettelijk uitsluiten van eigendom van de ene mens door de andere heeft zware nadelige maatschappelijke gevolgen. Hieraan onder andere hebben wij te danken dat kinderen minder

gewenst zijn. Daaraan hebben wij weer de vergrijzing van onze samenlevingen te danken. Als gevolg kunnen economische slaven mondiger worden, waardoor ook bij ons de vraag naar persoonlijke slaven toeneemt. In andere delen van de wereld is onder zware druk de persoonlijke slavernij afgeschaft, terwijl er nog een economische noodzaak voor is. Dit heeft als gevolg dat grote groepen mensen gedwongen worden een marginaal bestaan te leven. Er is ook een wereldwijde mensenhandel op gang gebracht, óók naar onze rijke landen. Hier proberen de regeringen met succes de nieuwkomers te marginaliseren, zodat dit een drukkende werking heeft op de lonen van de legale arbeiders. Hiernaast worden mensen ook verkocht als persoonlijke slaaf, óf voor de seks industrie, óf als huisslaaf. De door de overheersende Westerse cultuur wereldwijde oplegging van de fictie dat de ene mens geen eigendom kan en mag zijn van de ander heeft voor heel veel mensen nadelige gevolgen. Veel meer mensen dan voorheen worden gemarginaliseerd en leven in grote armoede en ellende.

Om al deze redenen ben ik er een voorstander van het legaliseren van de persoonlijke slavernij, om nog grotere brokken te voorkomen en om de persoonlijke slaven, die er zijn en altijd zullen zijn, wettelijk tegen te grote mishandeling te kunnen beschermen. Natuurlijk kan en mag er bij legalisering van de persoonlijke slavernij nimmer meer sprake zijn van welke rassenwaan dan ook. Meesters en persoonlijke slaven moeten en mogen van alle rassen zijn. Dus ook een donkere Afrikaan de eigenaar van een blonde en blauwogige Europeaan, of andersom. Maar ook een blonde blauwogige Europeaan de eigenaar van een andere blonde blauwogige Europeaan. Rassenwaan en rassenscheiding zijn de grootste waanzin en zinsbegoocheling die er bestaat. Elk mens is evenveel waard als mens. Vergeet daarom ook nooit dat mensen, ongeacht of zij nu vrij heten te zijn of iemands eigendom zijn, altijd mensen zijn en blijven. Als mensen dienen zij daarom ook behandeld te worden, óók als zij het juridisch en wettelijk eigendom zijn van een ander mens. Ook als zij nog kinderen zijn en ook als zij volwassen zijn. Het eigendom zijn van een mens vermindert zijn mens-zijn niet of maakt het ongedaan. Dat is niet het geval bij uw eigen kinderen, maar ook niet bij andermans kinderen (ongeacht de leeftijd) die toevallig uw eigendom zijn.

Wanneer persoonlijke slavernij weer wordt gelegaliseerd zal, ter bescherming van deze mensen, er een goed registratiesysteem voor hen moeten komen. Vooral als er de mogelijkheid bestaat van tijdelijke contracten, waarin de duur van de persoonlijke slavernij is vastgelegd met, eventueel, beperkingen aan de bevoegdheden van de meester. Dan zou er soort kentekenbewijs voor persoonlijke slaven moeten komen. Een identiteitsbewijs plus dus. Een identiteitsnummer hebben al alle mensen in onze landen, dus ook mensen die persoonlijke slaven worden. Die dient te staan op een speciale identiteitskaart, waaraan te zien is dat een persoonlijke slaaf een eigenaar heeft. Bovendien is dit in het persoonsregister genoteerd en ook wie de eigenaar is. De overheid dient erop toe te zien dat de eigenaren al hun verplichtingen nakomen. Ook de verplichting van vrijlating na afloop van een contract.

Hoofdstuk 13: Gevolgen van de globalisering.

In de vorige hoofdstukken heb ik er al iets over gezegd, maar niet samenhangend en voldoende. Ik heb het over een geheel nieuwe wereldwijde ontwikkeling van de laatste enkele tientallen jaren, namelijk de globalisering. Deze globalisering heeft zeer grote consequenties voor (bijna) alle mensen op aarde en lang niet alle consequenties zijn aangenaam. Daarom heb ik dit hoofdstuk gewijd aan de analyse van de gevolgen van de globalisering. Want globalisering betekent niet alleen dat producten over de gehele wereld kunnen worden verkocht, waar overigens nagenoeg alleen de grote bedrijven van profiteren. Globalisering betekent ook niet dat geld en goederen stromen de gehele wereld over gaan, alhoewel een kwalijk bijeffect hiervan de speculatieve geld transacties zijn. Rond 1990 volgden de geldstromen voor 90% de goederenstromen en waren voor 10% speculatief. Tien jaar later, in het jaar 2000 was 90% van de geldstromen speculatief en volgde slechts 10% de goederenstromen over de wereld. Inmiddels is er geen enkele valuta meer gebaseerd op vaste rijkdommen, zoals goud diamanten. Alle valuta zijn gedekt en gebaseerd op andere valuta's. Maar de prijs van elke valuta wordt speculatief vastgesteld, gezien dat 90% van de geldhandel in handen is van speculanten. Dat deze zeepbel een keer moet barsten staat vast. Het is alleen de vraag hoe en wanneer.

Globalisatie is ook het gemakkelijk verplaatsen van personeel over de aarde. Ook is het gemakkelijk verplaatsen van fabrieken en instellingen, want het maakt niet meer uit waar iets wordt geproduceerd. Dit is typisch iets van de laatste decennia, nu dat computers de hele wereld aan elkaar verbinden en communicatielijnen seconden kort zijn geworden. Zelfs hoeft het gewoonlijk niet langer dan een dag te duren voordat iemand persoonlijk aanwezig is, dankzij de moderne vliegverbindingen. Het maakt voor een bedrijf dus niet meer uit wáár iets wordt geproduceerd, het kan in principe overal ter wereld. Er zijn slechts nog enige criteria, waaraan voldaan moet worden. Het land van productie moet als redelijk stabiel bekend staan, de arbeiders moeten voldoende opleiding hebben genoten om het werk te kunnen doen en de lonen moeten zo laag mogelijk zijn. Dat laatste, omdat wij reeds gezien hebben dat het kapitalistische systeem geen enkele verantwoordelijkheid heeft voor andere mensen, en daarom uitsluitend de goedkoopste methode kiest. De rijke aandeelhouder moeten tevreden gesteld worden, daar worden de bestuurders van bedrijven op afgerekend. De arbeider, die het geld verdient voor de aandeelhouders, mogen het werk doen, mits zij niet te duur zijn en mogen anders verrekken. Voor hen wordt zo min mogelijk verantwoording genomen en, zo nodig, zo goedkoop mogelijk afscheid van genomen. De vele reorganisaties in goed renderende bedrijven, die veel personeel laat afvloeien, zijn hier het bewijs van.

In de beginjaren van de 20^e eeuw en ook nog na de Tweede Wereldoorlog werden in de westerse landen de arbeiders gestimuleerd om te studeren. Dat was omdat de techniek voortschreed en er steeds meer geschoolde arbeiders nodig waren voor het productieproces. De arbeiders werden behoorlijk beloond, vooral na de Tweede Wereldoorlog en hadden het voor het eerst in de bekende geschiedenis, althans in West Europa en Noord-Amerika, goed. Van globalisatie was nog geen sprake en de lonen stegen, omdat het laagste loon waar mensen nog voor wilden werken steeg. Iedereen wilde deelnemen aan de totale welvaartscoek. Globalisatie was nog niet mogelijk, omdat het aan goede en snelle communicatiemiddelen en aan opleiding ontbrak in armere landen. Het was een tijd van betrekkelijke welvaart voor een deel van de wereldbevolking. De rijken konden enkel hun kosten verminderen door de

producten in arme landen, tegen soms schandalig lage prijzen, in te kopen. Daarom werden arme landen gestimuleerd om een overproductie op gang te brengen van landbouwproducten, die op de wereldmarkt veel geld waard waren. Als voldoende landen in die val traptten, dan daalden de prijzen van deze landbouwproducten zoals koffie, tabak, cacao en noem maar op vaak dramatisch. In de arme landen groeide de honger, omdat de productie van zogenaamde handelsproducten van hoge waarde vaak ten koste ging van de voedselteelt. Hierdoor ontstonden tekorten aan voedsel, wat onnodige hongersnoden veroorzaakten.

Een groot aantal ontwikkelingslanden zagen, dat de enige manier om hun eigen rijkdom te vergroten was, dat zij industrieel moesten gaan produceren. Weliswaar waren zij aan invoerrechten aan de grenzen van de rijke landen veel geld kwijt, maar het was werkelijk de enige manier. Bovendien verdienden hun arbeiders minder dan in de westerse landen, dus konden zij de concurrentie wel aan. Zij konden hun bevolkingen hiervan overtuigen en vele mensen brachten de zware last op om hun kinderen te laten leren, in de hoop dat hun oudedagsvoorziening alleen beter zou worden, als hun kinderen het rijker zouden krijgen. Dat dit lang niet altijd het geval is, omdat vele van hun kinderen de onverantwoordelijkheid van de westerse mens voor zijn naasten overnamen, is een ander verhaal. Er kwamen dus, naast de westerse landen en het Oostblok, ook andere landen op die zich snel industrialiseerden en een voldoende gemiddelde opleiding van de bevolking hebben. Tegelijkertijd zorgden goede vliegverbindingen en een adequate infrastructuur in armere landen ervoor dat de afstand steeds korter werd. Ook de schepen op zee werden sneller en de havens in de wereld beter toegerust op het moderne scheepsverkeer. Daarbovenop kwam de standaardisatie van zeecontainers, waardoor het vervoer over zee ook steeds sneller ging. Tel daarop de snelle verbindingen met telefoonlijnen, die de ondernemer onafhankelijk maakte van telegraaf en telex, doordat de fax en de computer werd uitgevonden, en de mogelijkheden van moderne internationalisering en globalisering waren geschapen. Nu is het zo dat fabrieken het liefst in armere landen worden neergezet, omdat de arbeid daar aanzienlijk goedkoper is. Het scheelt vaak meer dan de helft. De oude fabrieken in de westerse wereld zijn, door de nieuwe productiecapaciteit elders, vaak overbodig geworden, waardoor vele mensen hun baan verliezen. En met hun baan soms hun sociale contacten en hun gevoel voor eigenwaarde.

Het gevolg is dat nu de tijd is aangebroken waarop de lonen in de westerse wereld omlaag moeten. Want de arbeidsmarkt is een wereldmarkt geworden en dus dienen de lonen te neigen naar het laagste wat er betaald hoeft te worden. Niet in het land, nee in de gehele wereld. Natuurlijk is het zo dat de nu laagst betaalde banen, in het laagst betaalde land, de neiging hebben omhoog te gaan, omdat de werkgelegenheid en de gemiddelde opleiding omhoog gaan. Dank zij het effect van industrialisatie en hogere opleidingen gaan langzaam ook de laagstbetaalde inkomens omhoog. Is dat een winst? Wel ten opzichte van de huidige situatie. Niet ten opzichte van vroegere generaties, die weliswaar niet zo'n hoog inkomen hadden, maar meestal voldoende voor een menswaardig bestaan. Dát is eerst afgenomen en wordt nu heel langzaam, voor een deel, terug veroverd door een betere gemiddelde opleiding. Maar de inkomens zijn nog lang niet wat wij hier in het rijke westen verdienen en in de meeste landen zelfs veel lager dan ons sociale vangnet. Daarom zijn de regeringen in onze landen ook bezig om het sociale vangnet zo snel mogelijk af te breken. Natuurlijk houdt dit ook verband met de vergrijzing, waar reeds eerder over gesproken is, maar ook omdat de werkgelegenheid teveel afneemt als de lonen niet omlaag gaan. De rijken nemen immers hun verantwoordelijkheid niet

voor de armen, maar denken alleen aan hun eigen rijkdom en hoe die zoveel mogelijk te vergroten. De armen mogen letterlijk en figuurlijk verrekken.

In de pogingen, om de gemiddelde inkomens van de economische slaven te verminderen, stuiten de regeringen in Europa en in iets mindere mate in Noord-Amerika op twee grote problemen. Het eerste probleem is dat de mensen gewend zijn geraakt aan een redelijk welvarend leven en dit niet zo gemakkelijk wensen op te geven. Het tweede probleem is de ophoog gejaagde prijs van de letterlijke grond. Beide problemen vereisen een geleidelijke neergang van de lonen en inkomens, om op de eerste plaats onrust in de samenleving te voorkomen, maar ook om de rijkdom van de bovenlaag van deze samenlevingen niet minder te laten worden. Laat mij dit uitleggen en te beginnen bij de hoge grondprijzen. Toen in de 70er jaren van de 20^e eeuw het feminisme opkwam, wilden steeds meer vrouwen gaan werken. Daardoor stegen de inkomens van de tweeverdieners enorm. De rijke en machtige bestuurders wilden deze inkomsten afroemen en zelf incasseren. Daartoe werd de prijs van de grond verhoogd. In de 70er jaren van de 20e eeuw verdubbelde in Nederland bijvoorbeeld de huizenprijzen bijna elke paar jaar. Wie het geld had, om meer dan één woning in aanbouw te kopen kon, door een tweede woning te verkopen nadat die was afgebouwd, vaak gratis wonen in de woning die voor zichzelf gekocht was. Niet alleen in Nederland was dit aan de hand, maar eigenlijk overal in West Europa en in de dichtbevolkte gebieden van Noord Amerika, zij het niet altijd precies gelijktijdig. Het gevolg van de hoge prijzen, die voor grond moesten worden betaald, is dat alle producten in prijs stijgen. Het voedsel wordt verbouwd op grond en als deze grondprijzen stijgen, dan zal ook het voedsel duurder worden, omdat de kosten van de grond in de voedselprijzen verrekend zijn. Maar ook industriële producten worden bij een stijging van de grondprijs duurder, omdat de kosten van de grond ook hierin verrekend worden. Ook de huren van woningen en bedrijfspanden worden duurder. Kortom, alles wordt duurder. Omdat de samenleving er zich ook op instelt, dat er in een huishouden twee inkomens binnenkomen, is ook het belastingstelsel gewijzigd. Waar eerst de belasting rekening hield met een gezinsinkomen, is de belastingheffing nu per persoon. Hierdoor wordt het voor steeds meer mensen moeilijk, zo niet onmogelijk, om met één inkomen een huisgezin rond te laten komen. Zelfs met twee inkomens wordt dit, aan de onderkant van de inkomens, al een behoorlijk moeilijke klus. Om mensen nog minder te laten verdienen als dat nu het geval is, zal de gemiddelde prijs van de grond moeten dalen, waardoor ook veel producten en huren in prijs kunnen dalen. De meeste grond, in handen van niet rijke particulieren, zijn echter zwaar belast met een hypotheek. Juridisch zijn de burgers eigenaar van hun grond en woning, maar economisch gezien is dat de bank. Een te snelle daling van de grondprijs treft dus ook de rijke aandeelhouders van de banken. En als de huurprijzen gaan dalen, ook de rijke eigenaren van de woningen. Kortom een te snelle daling is, in het belang van de rijke bovenlaag, niet wenselijk. Als echter de lonen in West-Europa en Noord-Amerika gemiddeld lager moeten worden, dan is op termijn een daling van de grondprijs noodzakelijk en onvermijdelijk. Maar deze moet natuurlijk wél zoveel mogelijk betaald worden door de economische slaven en niet door de rijke bovenlaag. Daarom zullen de huizenprijzen eerst moeten stabiliseren, dus de grondprijs mag niet verder meer stijgen. De banken moeten dan voorzichtiger worden met het verstrekken van leningen en het liefst, bij nieuwe kredieten ook anderen, bijvoorbeeld de ouders, het risico van prijsdaling laten lopen. Dat proces is heden aan de gang. Daarna kunnen de grondprijzen dalen. Als dat geleidelijk aan gebeurt, met bijvoorbeeld enkele procenten per jaar, dan krijgen de banken de uitstaande hypotheeken wel binnen en de bovenlaag loopt dan geen echt verlies. Dat de economische slaven hun met moeite opgebouwde vermogen langzaam zien wegslinken, is niet erg. Tenslotte gaat het de beleidsmakers en de bovenlaag

van de samenlevingen om hun eigen vermogen en economische slaven mogen gebruikt worden om die te versterken, want daar zijn ze voor, toch?

Dat een daling van inkomen ook een grotere armoede met zich mee brengt is helemaal waar. De gewone man en vrouw is hier in de Westerse Wereld gewend aan enige luxe en welvaart. Deze luxe en welvaart moet uiteraard verdwijnen, willen zij in hoogte van de lonen enigszins kunnen concurreren met de lage lonen landen. Maar deze omslag mag, ter wille van de rijke bovenlaag, niet te snel gaan. Wij hebben reeds gezien dat de afroming van de inkomens door de rijken plaats vond door de verhoging van de grondprijs en dat die niet te snel kan worden verminderd, als de kosten hiervan ten minste zoveel mogelijk verhaald worden op de economische slaven. Dat is één reden om de vermindering van de welvaart niet te snel te laten gaan. Een tweede reden is dat een te snelle vermindering ongetwijfeld maatschappelijke onrust met zich mee brengt. Want mensen zijn gewend aan deze huidige welvaart en willen die niet zomaar laten afnemen. Daarom is er een tijd van gewenning noodzakelijk. Het was nog geen tien jaar geleden ondenkbaar, dat arbeiders zelfs niet gecompenseerd worden voor de inflatie. Het had een volksopstand teweeg gebracht. Hetzelfde geldt voor de snelle afbraak van het sociale vangnet. Nu wordt geaccepteerd dat de spaargelden van de pensioenen voor een deel zijn verdampt en de pensioenen daarom lager worden. Rijken en de, door hen ingehuurde krachten, zoeken naar de rand tot hoever zij kunnen gaan met een daadwerkelijke verslechtering van het inkomen. Hierbij maken zij gebruik van de huidige wereldwijd kwakkelende economieën. Want de opbouw naar onze huidige welvaart heeft tientallen jaren geduurd, maar de afbraak moet toch sneller kunnen? Maar ook weer niet te snel, omdat de rijken eerst hun investeringen in de productiemiddelen ruimschoots moeten hebben terug verdiend, alvorens de bevolkingen zo arm worden dat zij deze niet meer kunnen betalen.

De stijging van de grondprijzen en de globalisering hebben in ieder geval samen de noodzaak van schaalvergroting in de landbouw en veeteelt veroorzaakt. De intensieve veehouderij is hier ook het gevolg van. Want, toen de grond nog goedkoop was, hadden de boeren vaak genoeg aan een beperkte hoeveelheid grond, waar het vee meestal buiten in de wei werd gehouden. Maar met het stijgen van de grondprijzen moest de grond economischer worden gebruikt, waardoor de dieren meer in stallen werden gehouden. Bovendien kwamen, door een toenemende globalisering, steeds meer producten vanuit het buitenland, die door lage lonen en lage prijzen van de grond goedkoper konden produceren, ondanks de kosten van het vervoer. De Europese overheid trad hiertegen in het geweer door landbouwsubsidies, maar toch hadden de boeren slechte overlevingskansen. De enige manier was om te investeren in intensieve landbouw en veeteelt. Dit bracht schaalvergroting op gang en, door de gegarandeerde afzet tegen een minimumprijs, ook vele overschotten in Europa. Deze overschotten werden gedumpt naar landen buiten de EU. De boeren maakten en maken echter slechts een lage marge op de door hen geproduceerde producten. Winst kan alleen gemaakt worden door massaproductie. En zo werd de veeboer een boer die, met industriële methoden, massa's ging produceren, ten koste van het welzijn van de dieren. De landbouwboer kan enkel het hoofd boven water houden door meer grond te bebouwen en met kunstmest de productie te verhogen, terwijl ziekten met gif worden bestreden. Hierdoor verarmde en verarmt het landschap en zijn de boeren in een vicieuze cirkel terecht gekomen van meer productie noodzakelijk om te overleven, en dus meer kunstmest en landbouwgiften. De gronden raken hun natuurlijke balans daardoor kwijt en door de intensieve veehouderij zitten de veeboeren met een mestoverschot, welke zij nergens kwijt kunnen. Want ook in het veevoer zijn, om de

productie te verhogen, zoveel onnatuurlijke stoffen gebruikt, dat deze mest lang niet altijd meer als mest voor de landbouwboeren gebruikt kan worden. Bovendien hebben die boeren liever kunstmest die, naar hun mening, meer kans geeft op een betere opbrengst per hectare. Bovendien zijn vaak teveel dieren samengebracht op een te kleine oppervlakte. Vandaar dat er gemakkelijk besmettelijke ziekten uitbreken. Vandaar dat wij met een mestoverschot zitten. Dit mestoverschot kan overigens worden weggewerkt door het winnen van methaangas uit de mest en de overblijvende mest, verwerkt op een wijze die aan kunstmest doet denken, maar veel rijker is, waardoor ook de grond weer rijker wordt. Ook in de huishoudens wordt er veel afval geproduceerd welke giftig is. Vandaar dat ook het rioolslip reeds lang niet meer gebruikt kan worden als mest op het land. De bemesting van het land geschiedt voor een groot deel kunstmatig en is onevenwichtig. Vandaar dat de landbouwgronden nu een grote vervuiling op het oppervlaktewater geven. Al deze ontwikkelingen hebben wij te danken aan enerzijds de hoge grondprijzen, die ervoor moeten zorgen, dat de verdiensten van de economische slaven effectief afgeroomd worden. Maar ook anderzijds door de globalisatie, die ervoor zorgt dat de boer nu moet concurreren met de gehele wereld en niet alleen met de boeren in eigen land of van vlak over de grens.

De globalisering heeft niet alleen voor de rijke landen de nodige veranderingen en verslechtingen gegeven. Ook de arme landen hebben er onder te lijden gehad. Want ook tussen de arme landen ontstonden grote verschillen. Waar in het Verre Oosten in Azië en in Midden en Zuid Amerika nog wel industrieën van de grond kwamen is dat minder gebeurd in het verscheurde Afrika. In de huidige landen in Afrika loopt de grens van de verschillende bevolkingen vaak dwars door landsgrenzen heen. Dit is ook wel gedeeltelijk het geval in sommige Aziatische landen met name in het Midden Oosten, maar in beduidend mindere mate. In Afrika kampen de leiders van de landen met drie grote problemen, die elders minder te vinden zijn. De gevolgen van de eeuwenlange slavenhandel, die hele beschavingen en culturen vernietigd hebben, het naar willekeur verdelen van het Afrikaanse grondgebied door Europese machten, die dwars door de verschillende landen van Afrika heen gingen en met geweld de volkeren, tot op heden, verdeeld hebben en de bijna ongelimiteerde roof van hun grondstoffen, óók toen de landen officieel onafhankelijk waren. Tel daarbij het geloof van de blanke overheersers, ook in de 19^e en begin 20^e eeuw, dat Afrikanen, als ze al mens waren, toch minderwaardig waren aan de blanken. Maar velen zagen de zwarte Afrikanen eerder als een soort apen dan als mensen. Hun beschavingen en culturen werden ontkend en opleidingen tot iets beters dan ruw handenarbeid werd lang gefrustreerd. Ook het verdelen van volkeren tussen verschillende moderne landen, geeft veel onlust in de verschillende Afrikaanse landen en er zijn al vele bloedige burgeroorlogen uitgevochten en waarschijnlijk zullen er nog velen volgen. Hierdoor is er in Afrika een achterstand in ontwikkeling ontstaan. Daardoor konden zij niet meekomen met de ontwikkelingen elders in de wereld. Momenteel is Afrika het meest uitgebuide continent ter wereld. De enige wijze waarop Afrika binnen redelijke tijd bij de rest van de wereld kan bijkomen, is een grote en onbaatzuchtige hulp uit de rijke landen. Die hulp moet allereerst bestaan uit het niet langer leveren van wapens en munitie aan Afrikaanse landen, zodat hun binnenlandse conflicten doodbloeden. Vervolgens het gratis ter beschikking stellen van onderwijs materiaal en opleidingen voor leraren. Het bestrijden van dodelijke ziekten. Het vrijgeven van gronden, zodat de Afrikanen hun eigen voedsel kunnen verbouwen. Het elektrificeren, door middel van duurzame energie, van het platteland, zodat de mensen op elektra kunnen koken en de bossen niet meer hoeven te kappen voor brandhout. En ga zo maar door. Toch is deze hulp een utopie. De zogenaamde hulp, die heden gegeven wordt is,

naast een beetje noodhulp, voornamelijk bedoelt om er zelf rijker van te worden. Want het is in het belang van de rijken Afrika werkelijk en onbaatzuchtig helpen. Daarom wordt Afrika nog altijd uitgeknepen als een citroen en moeten vele mensen hier onder lijden. Dankzij de globalisering kunnen wij dat in de rijke landen ook steeds effectiever. Want vroeger konden de meeste mensen nog wel wat te eten vinden, momenteel is dat voor vele miljoenen onmogelijk, dankzij de afsluiting van de grond. Niet alleen om de persoonlijke slavernij af te kunnen schaffen, want dan zou die grond in de handen van de rijken in het land zijn gebleven. Maar door de globalisatie is nu heel veel grond in handen van anderen buiten deze landen, die daar export producten op laten verbouwen, zoals groenten, die zonder globalisatie niet tijdig de markten van de rijke landen kan bereiken. Veel onnodige honger dus en de winsten blijven in de Westerse Wereld en niet in Afrika.

In het Verre Oosten van Azië heeft de globalisering ook zijn negatieve stempels achter gelaten. Vanwege de lage lonen en gemiddelde hogere opleiding dan in Afrika, werd hier productie naar toe gebracht. Niet alle regeringen waren stabiel. Daarom werd veel productie in handen gegeven van locale ondernemers. Deze werden en worden wel zodanig tegen elkaar uitgespeeld, dat er op hun handel geen grote winst meer zit, maar de grote winsten zitten en blijven bij de bedrijven in het Westen. Inkopers gingen vaak voldaan naar huis, omdat zij een productiegoed voor één cent minder konden inkopen. Dat het verschil van die ene cent per product het verschil tussen een menswaardig loon voor de arbeiders, of een hongerloon kan betekenen, is niet hun zorg. Wanneer in het ene land in het Verre Oosten de gemiddelde lonen iets stegen, dan werd de inkoop, en dus de productie, verlegt naar landen waar de arbeiders met nog minder genoeg nemen. In een aantal van deze landen is er nu een grote productie van allerlei industrieproducten, maar de arbeiders worden zeer mager betaald. Want niet alleen moeten deze landen concurreren met de industrieën in de rijke landen, wat zij door de lagere lonen gemakkelijk kunnen. Nee, zij moeten ook nog voor zulke lage prijzen produceren, dat zij de hoge invoerrechten aan de grenzen van de rijke landen kunnen betalen en dan nóg concurrerend zijn. U begrijpt dat voor de werkers in die landen er dan wel heel weinig overschiet. Een zelfde soort verhaal kunnen wij houden over de landen in Latijns Amerika. Ook daar geldt dat er enkel geproduceerd kan worden tegen lage en zeer lage lonen. Want ook daar is een groot gedeelte van de producten gericht op export. De rijken in die landen varen er wel bij, maar de gewone man betaald het gelag. Want om voldoende goedkope arbeiders te krijgen, is de grond overal afgesloten en worden mensen in afnemende mate in staat gesteld om voor zichzelf te zorgen. Overigs is het tegenwoordig niet alleen meer in tropische ontwikkelingslanden, dat mensen met een baan geen dak boven hun hoofd meer kunnen veroorloven en in weze op straat leven. Dat gebeurt ook, in toenemende mate, in Noord-Amerika en Europa, waar goedkope huurwoningen worden afgebroken en daarvoor in de plaats veel meer opbrengende kantoorgebouwen of villa wijken worden neergezet. Het aantal goedkope en betaalbare woningen neemt daardoor drastisch af en vele mensen met lage inkomens kunnen zich geen woonruimte meer permitteren.

De globalisatie heeft nog drie minder gewenste effecten. Ten eerste de drugshandel. Ook de illegale handel in drugs is door de moderne verbindingen beter mogelijk geworden. Daarom hebben de armen in ontwikkelingslanden, die andere mogelijkheden om hun inkomen te verdienen is afgenomen, een markt voor hun drugs. Dit geldt gedeeltelijk ook voor de weettelers in Europa en Noord-Amerika. In deze ontwikkelingslanden, waar drugs worden geteeld, kopen plaatselijke handelaren de productie van de armen voor een habbekrats op en

transporteren het naar de rijke landen. Daarbij maken zij vaak gebruik van drugs koeriers die een groot gezondheidsrisico lopen en het risico om in een gevangenis te belanden. De vergoeding die deze mensen ontvangen is voor hen veel, maar niets in vergelijking met de winsten die hun bazen redelijk risicovrij incasseren. Een tweede ongewenst effect is die van de internationale prostitutie en met name de kinderprostitutie. Door de goede internationale verbindingen is het mogelijk om overal op de wereld vakantie te houden. Vele rijkere mensen maken daar misbruik van, om in arme landen voor zeer lage kosten kinderen voor misbruik te bestellen. Dit misbruik komt overal in de wereld voor, maar bepaalde landen, die hun wetgeving op dit gebied niet in orde hebben, of laks zijn in het naleven van hun eigen wetten, zijn bij kinderverkrachters zeer geliefd. Ik gebruik hier bewust niet het woord pedofielen of pedoseksuelen, omdat dit niets met liefde voor kinderen te maken heeft en er voor de meeste kinderen geen sprake is van vrije keuze om dit smerige werk te doen. Want pedofiel betekent iemand die van kinderen houdt en wie een kind inhuurt om het op zijn gemak te verkrachten, kán niet van kinderen houden, anders deed hij of zij het niet. En pedoseksueel houdt iets van wederzijdse instemming in. De meeste van deze kinderen worden gedwongen en hebben noch in de keuze óf zij seks met een volwassene hebben, noch in de keuze met welke volwassene niets, maar dan ook helemaal niets in te brengen. Daarom noem ik deze mensen bij wat zij naar mijn overtuiging gewoon zijn: kinderverkrachters. Dit soort van toeristen en seks industrie is ook een nadelig en ongewenst effect van de globalisatie. Maar ook de moderne mensenhandel is een ongewenst effect van globalisatie. Door de betere verbindingen kunnen mensen van overal in de wereld gemakkelijker reizen en dus ook hun zeer nare economische situatie ontvluchten. Ook zijn er vele, door zogenaamde democratische landen, gesteunde regimes die al diegenen in de bevolking, die terecht of ten onrechte tegen het regiem protesteren, vervolgen en vaak met de dood bedreigen. Niet alleen de dader zelf wordt vaak vervolgd, maar ook zijn directe en zelfs iets verder weg staande verwanten. Ook om die reden is er een grote vluchtelingenstroom nagenoeg overal in de wereld. Sommige mensen kunnen het zelf betalen, om gevlucht uit eigen land naar elders te reizen en daar asiel aan te vragen. Andere worden door mensensmokkelaars 'geholpen'. Vaak tegen torenhoge betalingen. Soms verbergen mensen zich aan boord van een schip of vliegtuig, die naar een rijk land toe gaat. Bij vliegtuigen gaat het vaak mis, omdat deze mensen zich verbergen in wielkasten of bagageruimten, die onverwarmd zijn, waardoor zij doodvriezen. Aan boord van een schip maakt men ogenschijnlijk meer kans, maar helaas hebben sommige bemanningen van schepen de nare gewoonte om verstekelingen, op volle zee overboord te gooien, waardoor deze mensen verdrinken. Veiliger lijkt het dan om te reizen met mensenhandelaars. Deze handelaars laten de achtergebleven familieleden soms niet met rust, omdat zij geld voor de reis van hun familielid eisen. Bovendien, als deze mensen dan uiteindelijk na een soms maandenlange reis in het land van bestemming aankomen, begint hun ellende pas. Want op de eerste plaats zijn zij illegaal en dreigen elk moment uitgezet te worden. Op de tweede plaats blijken zij vaak genoeg verkocht te zijn en worden gedwongen te werk gesteld in de prostitutie, of in louche bedrijfjes voor een werkelijk hongerloontje. Dit zogenaamd om hun reis af te betalen, die de misdaadorganisatie óók van hun familie in het verre thuisland afperst. Soms ook worden zij als huisslaaf verkocht en moeten hun meester dienen met hun werk en ook zonder twijfel in een aantal gevallen de lusten van hun meester bevredigen. Dat dit op wereldwijde schaal kan plaatsvinden is ook een gevolg van de globalisering.

De globalisering heeft vele negatieve gevolgen voor de armen in de samenlevingen overal op de wereld. Ik heb niet de pretentie om compleet te zijn met mijn opsomming van de negatieve

effecten. Positieve effecten zijn er zeker ook. De productie van de gehele wereld kunt u in de winkels vinden tegen soms belachelijk lage prijzen. Wie een hoger inkomen heeft kan nu gemakkelijker dan ooit de hele wereld over reizen, in zulke korte perioden, dat die als vakantie zijn op te nemen. Voor de rijken is de globalisering het meest profijtelijk. Zij kunnen, zonder ergens verantwoordelijk voor te zijn, met hun vermogens nog grotere vermogens maken. De ellende, die deze aanwinst heeft voor anderen, blijven vaak in een ver land verborgen, of zijn op rekening van de bestuurders van ondernemingen te schuiven, zodat de aandeelhouders rustig kunnen slapen en de winsten opstrijken. Van enige morele of ethische verantwoordelijkheid zijn deze mensen zich totaal niet bewust. Want zij doen persoonlijk niemand kwaad. Hun valt dus ook niets te verwijten, toch? Dat tegen de nadelen van de globalisering veel protesten zijn, is te begrijpen. Afgezien dat deze protesten vaak versnipperd zijn over bepaalde effecten van globalisering en een ieder, die zich verzet tegen een bepaald aspect van globalisering, zich toch tot de grote massa van anti-globalisten laten rekenen, is al dit protest niet een protest tegen de oorzaken, maar tegen een symptoom van die oorzaken. De oorzaken hebben te maken met hoe wij onze samenlevingen hebben ingericht. En omdat onze Europese en Noord-Amerikaanse beschaving en cultuur dominant is in de wereld, heb ik het over hoe wij onze Westerse samenlevingen hebben ingericht. Wij hebben tegenwoordig in onze samenlevingen geen verantwoordelijkheid meer voor anderen. Onze gehele mentaliteit is gericht op eigenliefde en eigenbelang. Van hoog tot laag, van rijk tot arm, leven wij niet meer met elkaar, maar zoveel mogelijk ten koste van elkaar. Het nastreven van eigenbelang wordt als hoogste economische goed gezien, als de motor achter de economie. Onze economische leiders, de directeurs die in de bedrijven worden benoemd, worden geselecteerd op hun egoïsme. Want, denken de eigenaren van die bedrijven, wie goed zorgt voor zichzelf zal dat, uit eigenbelang, ook voor het bedrijf doen. Mensen met een moreel en ethisch geweten zijn in leidende posities van het bedrijfsleven, over het algemeen, niet gewenst. Want die willen soms beslissingen nemen die de winst niet optimaliseert, maar beter is voor de mensen en bijvoorbeeld het milieu. De ziekten van allerlei zonden, die het gevolg zijn van deze egoïstische houding, is eigenlijk een soort geestelijke melaatsheid. Maar wij mensen pronken ermee, of het een prachtige versiering is van onze persoonlijkheid. Maar stelen, ook als geschied dat binnen de wet, is en blijft stelen en verdient geen lof maar afkeuring. Toch is stelen binnen de kaders van de wet tegenwoordig zo normaal, dat mensen die dit niet willen doen, heel vaak als gek worden versleten. Verantwoording nemen voor andere mensen en die niet uitsluitend als gebruiksvoorwerpen gebruiken, die na gebruik kunnen worden weggegooid, zoals velen na massaontslagen is overkomen, wordt als economisch dwaas beschouwd. Is het een wonder dat heel veel dingen mis gaan in onze samenlevingen? Is het een wonder dat onze landen zo slecht worden bestuurd? De oude Chinese wijsgeer Confucius heeft gezegd: 'Een land wordt goed geregeerd als de drempels van de tempels verslijten onder de voeten van de gelovigen en er gras groeit op de binnenhoven van de gerechtsgebouwen'. Onze samenlevingen worden dus inderdaad zeer slecht bestuurd, want de kerken (tempels) zijn leeg en de gerechtelijke macht kan het aantal strafzaken niet verwerken. Bedrijven en rijke mensen nemen hun verantwoordelijkheid niet en weten niet meer wat het woord erbarmen, ofwel barmhartigheid, betekent. Zij zorgen niet voor de armen, maar doen integendeel hun uiterste best om zoveel mogelijk van de armen af te nemen, om zelf materieel nog rijker te worden. Door de goede verbindingen zijn de mogelijkheden voor de rijken vergroot om dit ook buiten de landsgrenzen van het land, waarin gewoond wordt, te doen. De afstand neemt toe en ook de verantwoordelijkheid over het wel en wee van de naasten, de medemensen, waar ook ter wereld, waar de rijken van profiteren, is zeer afgenomen. De nadelige effecten

van de globalisering is slechts één van de symptomen van deze verkeerde wereldorde. Met verkeerde wereldorde bedoel ik dat mensen, in bestuurdersfuncties, niet meer geselecteerd worden op hun liefde voor de mensen die zij besturen, maar uitsluitend op hun egoïsme. Hierdoor zijn alle samenlevingen scheef gegroeid. Hierdoor is de liefde, het mededogen, uit onze samenlevingen verdwenen met alle gevolgen van dien. Als de rijken openlijk voor hun legale diefstal uitkomen, dan zullen de armen, die niet meer in God geloven, eerder geneigd zijn om zich desnoods illegaal te verrijken. Als alle status en respect alleen van materiële rijkdom worden afgeleid, dan zullen ook zeer onwaardige personen, in toenemende mate en op genadeloze wijze, zich deze rijkdom verschaffen. De samenlevingen dreigen dan te desintegreren door hun eigen interne vermolming. Omdat dit nu wereldwijd gebeurt, kan het niet anders dat, óf God ingrijpt met het grote gericht die Hij in de Apocalyps heeft aangekondigd, óf dat God toelaat dat wij mensen ons zelf uitmoorden en van de aardbodem laten verdwijnen. Ik gok op het eerste.

Over het ons zelf uitmoorden denk ik bijvoorbeeld aan de wereldwijde milieuvervuiling die, volgens berekeningen van geleerden binnen een halve eeuw zeer veel diersoorten en planten laat uitsterven. Wij vergiften bewust door kortzichtig winstbejag onze lucht, ons water en de bodem waar wij op leven. Waar dit in rijke landen niet meer mag, daar wordt naar ontwikkelingslanden uitgeweken, waar de wetgeving op milieugebied nog niet zover is. Of als de wetgeving wel zover is, kunnen de benodigde vergunningen met een bedrag aan steekpenningen, die een schijntje zijn van een bewust milieubeleid, worden gekocht van corrupte bestuurders of ambtenaren. Bovendien steunen ook bestuurders in rijke landen de op korte termijn denkende ondernemers. Daarom worden wij mensen wijsgemaakt dat wij weliswaar naar schone energie moeten, maar dat dit pas over 30 tot 50 jaar kan. Waarom? Dan zijn de winsten van de grote oliemaatschappijen veilig gesteld. Want de beurskoers van morgen zijn belangrijker dan dat wij over 30 of 50 jaar nog kunnen leven in onze vervuilde wereld. De rijken denken ook dan de dans te kunnen ontspringen, wat niet het geval is als alle leven op aarde onmogelijk gemaakt is en in ieder geval is dat hoogstens een probleem voor hun kinderen. Maar overschakelen op waterstof, als hoofdennergiedrager voor alle toepassingen en de opwekking van ruim voldoende energie door duurzame energieproductie, is mogelijk in een tijd van ongeveer 10 jaar. Het haalt bovendien de wereld uit zijn huidige wereldwijde recessie. De wijze waarop valt eigenlijk buiten dit boek. Toch wil ik u deze methode, die volgens mij zeer werkzaam is, niet onthouden en ik heb het daarom opgenomen als appendix 2. U mag daar zelf een oordeel over vellen. Om onze bestuurders in Nederland, en daarmee in Europa, in de gelegenheid te stellen om iets met het inzicht van een waterstof economie in 10 jaar te laten doen, heb ik dit model, dit plan naar drie ministeries, alle fracties van de Tweede Kamer en twee milieubewegingen gezonden. Tenslotte is Nederland voorzitter van de EU in de tweede helft van 2004 en heb ik het eind april 2004 aan hen toegezonden. Dan kunnen zij niet beweren het niet te hebben geweten. Ik ben benieuwd óf er ook iets mee gebeurt. Misschien ben ik hier somberder over dan noodzakelijk...

Hoofdstuk 14: Verantwoording en conclusies.

Dit boek is geen wetenschappelijk werk. Verwijzingen, waar wetenschappelijke werken mee vol staan, zult u hier dan ook volledig missen. Op geen enkele wijze heb ik getracht dit boek wetenschappelijk te verantwoorden. Het is dus heel goed mogelijk dat sommige details uit dit boek niet geheel waar zijn. Maar dit zegt niets over de grote lijnen van dit boek. Ik beweer hiervoor wel de waarheid te hebben weergegeven. Het is wel degelijk waar dat de rijkdom van enkelen wordt mogelijk gemaakt door de armoede en ellende van velen. Het is wel degelijk waar en ik meen dat ook aangetoond te hebben, dat de meeste mensen in economische zin in een of andere vorm van slavernij leven, mijzelf niet uitgezonderd. Het is wel degelijk waar, dat de persoonlijke slavernij alleen maar wordt afgeschaft, wanneer er middelen zijn om een volledige economische slavernij in te voeren. Het is wel degelijk waar, dat slavernij voorkomt in elke vorm van godsdienst en in elke vorm van economie, zoals wij die heden ten dage kennen of, zover wij kunnen herinneren, gekend hebben. Het is wel degelijk waar, dat wanneer de economische slaven niet meer als persoonlijke slaven behandeld kunnen worden, er een nieuwe vraag naar persoonlijke slaven ontstaat, óók als die illegaal en strafbaar is. Het is wel degelijk waar, dat persoonlijke slavernij wel officieel, maar wereldwijd nooit in de praktijk is afgeschaft. Maar wetenschappelijk, zeker volgens de wetenschapsopvatting van onze tijd, is dit boek niet. De wetenschapsopvatting van onze tijd probeert zelfs verschijnselen, die enkel geestelijk verklaard kunnen worden, materieel te verklaren. Alles wat niet direct waargenomen kan worden, gemeten en gekwantificeerd kan worden, wordt door de huidige wetenschap al snel buiten beschouwing gelaten. Welnu, dat de meeste mensen in een vorm van slavernij leven, in welke vorm dan ook, is wel verklaarbaar en aantoonbaar door vergelijking maar, vanwege de noodzakelijk geachte verborgenheid, niet direct meetbaar en kwantificeerbaar. In 'wetenschappelijke' haarkloverij over details, waarmee de hoofdlijnen uit het oog worden verloren, heb ik in het geheel geen zin. Daarom heb ik niet geprobeerd om hier een wetenschappelijk boek van te maken.

Dit boek geeft echter wel een goede verklaring voor het ontstaan en in stand houden van rijkdom en armoede. Ook buiten het feit om dat het als een natuurwet gegeven is, verklaart dit boek waarom er altijd rijke en arme mensen zullen zijn. Dit boek geeft ook een goede verklaring voor de hardnekkigheid van persoonlijke slavernij als economische noodzaak. Minder goed, maar toch wel zichtbaar, zijn de redenen van persoonlijke slavernij die niet persé voortkomen uit economische noodzaak, maar daar ging dit boek ook niet over. Alleen wanneer persoonlijke slavernij meestal een economische noodzaak is, alhoewel die ook onder bepaalde omstandigheden vervangen kan worden door volledige economische slavernij, dan moet niemand verbaasd zijn als de persoonlijke slavernij niet stopt bij het economisch noodzakelijke. Nee, dan zullen er ook veel mensen zijn die andere mensen, uit heerszucht of uit pure seksuele lust, gewoon als hun eigendom willen bezitten. Er zal altijd een handel in mensen zijn, óók als dit illegaal is. Daarbij zullen er mensen zijn die alleen tot persoonlijke slaaf worden gemaakt, om andere mensen letterlijk met hun lichaam te dienen. Een aantal van die persoonlijke slaven worden voor dat doel verhuurd aan andere mensen, wat wij prostitutie noemen, maar anderen dienen alleen hun meester of meesteres. Vaak worden andere mensen enkel gezien als gebruiksvoorwerpen, ongeacht of die mensen deel uitmaken van hetzelfde gezin, of een vreemde zijn. Maar ook ongeacht of wij spreken over economische slaven of persoonlijke slaven. In onze huidige samenleving denken de meeste mensen over andere mensen als nuttige, of niet nuttige gebruiksvoorwerpen, maar zelden in de termen van broeders of zusters, of

tenminste als een naaste. De hele seksuele revolutie is eigenlijk het gebruiken van andere mensen voor de eigen lustbeleving. Deze vorm van seks heeft meestal niets met liefde te maken, maar is puur het gebruiken van het lichaam van een ander mens voor het eigen genoegen. Soms is dit wederzijds en hebben de seks-partners elkaar niets te verwijten, maar lang niet altijd. Groepsdwang kan zeker ook een rol spelen, evenals de angst om een ander te verliezen. Maar als iemand zegt dat hij/zij weggaat als er geen seks is, dan is er nimmer sprake van oprechte liefde, alleen van eigenliefde. Men kan zo'n partner beter laten gaan, want daar valt geen liefde voor de eigen persoon te vinden. Zoals het met seks gaat in onze samenleving, gaat het helaas ook nog met talloze andere dingen. Wij zijn er goed in om anderen te gebruiken voor eigen doeleinden, zonder enige liefde voor die ander. En dat is het meest zwarte beeld van een meester met zijn slaaf. Toch zorgt de meester meestal beter voor zijn persoonlijke slaaf, dan wij voor onze naasten, omdat hij er meer eigenbelang bij heeft. De persoonlijke slaaf moet zijn marktwaarde zoveel mogelijk behouden, de medemens in onze samenleving heeft geen marktwaarde en kan daarom na gebruik weggegooid en/of afgedankt worden.

Maar hier is nu ook de plaats en tijd om mij te verantwoorden voor het schrijven van dit boek. Waarom een boek schrijven over de noodzaak van slavernij en hoe kom ik daarbij? Het begon met mijn verwondering dat God het grote onrecht van de slavernij niet alleen millennia lang heeft getolereerd, maar zelfs nooit heeft verboden. Abraham moest alleen de gekochte bedienden hetzelfde behandelen, als de andere aan hem toebehorende mensen. Hij hoefde zijn slaven niet vrij te laten. En ook in de boeken van Mozes staat wel hoe slaven behandeld moeten worden en zelfs dat slaven van het eigen volk na zeven jaar vrij gelaten moesten worden, maar er was geen verbod op slavernij. Ook de profeten hebben nimmer opgeroepen om de slavernij af te schaffen. Zelfs van Jezus is niet bekend dat Hij voor de afschaffing van de slavernij heeft gepleit. En toch, als wij de liefdesgeboden die dezelfde Jezus ons heeft gegeven goed begrijpen, dan is slavernij niet verenigbaar met de liefde voor de naasten. Want vele mensen, die een slaaf zijn, willen dat niet en willen niet als een slaaf behandeld worden. Allen willen wij mensen zijn en als mens behandeld worden. Welnu, als wij dan door God geboden worden om onze medemensen te behandelen, zoals wijzelf graag behandeld willen worden, waarom heeft God dan niet het grote kwaad van de slavernij verboden? Dat was de grote vraag waarmee ik zat. Zat, want inmiddels is het mij wel duidelijk en hopelijk ook u die dit boek tot dusver gelezen heeft. Maar gaarne wil ik u nog een kleine aanvullende uitleg hierover geven.

Door mijn belangstelling voor onze economische verhoudingen en door mijn opleiding was het mij, reeds tientallen jaren, duidelijk dat ons economisch stelsel op nogal wat onrecht is gebaseerd. Hierover heb ik in de vorige hoofdstukken naar mijn mening voldoende gezegd en uitgelegd. Maar ik had nimmer de connectie gemaakt met de persoonlijke- en/of economische slavernij. Dat gebeurde pas nadat ik over de slavernij ging nadenken en er meer over te weten probeerde te komen. Want wie wil weten waarom iets gebeurt en wat de oorzaak van iets is, zal de verschijnselen diepgaand moeten bestuderen. Uit mijn onderzoek bleek dat slavernij erg profijtelijk is voor de meester, maar natuurlijk veel minder voor de slaven. Dit is een open deur, omdat dat reeds tevoren bedacht kan worden. Echter uit mijn onderzoek bleek óók dat er situaties zijn, waarbij de arbeider beter een persoonlijke slaaf kan zijn, dan van zijn zogenaamde vrijheid te genieten. Met name in de industrialisatie periode, in Europa en Noord-Amerika van de 19^e eeuw, was het zeer onvoordelig om een vrije arbeider te zijn. Ditzelfde geldt heden nog in ontwikkelingslanden, waar de lonen ook zo laag zijn dat de arbeiders

honger moeten lijden. Dat persoonlijke slaven het soms beter hadden dan vrije arbeiders, bleek onder andere uit het Amerikaanse onderzoek, dat de persoonlijke slaven in het zuiden van de Verenigde Staten lichamelijk beter verzorgd werden, dan de arbeiders in het noordoosten van hetzelfde land. Alleen, ondanks de veel betere verzorging van de lichamen, werden de mensen soms ook zwaar mishandeld en leefden in de onzekerheid of zijzelf of hun dierbaren niet verkocht zouden worden. Dat was iets waar de vrije arbeiders niet bang voor hoefden te zijn. Lichamelijke mishandeling kwam onder beide groepen arbeiders voor, maar wel het meest onder de persoonlijke slaven. Maar tot mijn stomme verbazing moest ik tot de conclusie komen dat persoonlijke slavernij, onder bepaalde omstandigheden, beter voor de betrokken slaven kon zijn, dan zogenaamd vrij te zijn en afhankelijk van onderbetaalde arbeid. Dat verbaasde mij zeer en voor het eerst legde ik een verband tussen het onrechtvaardige handelen in de economie en het fenomeen van slavernij. Ook verbaasde ik mij erover dat, terwijl in West-Europa bijna overal de slavernij reeds lang was afgeschaft, er toch weer persoonlijke slavernij was toegestaan in de koloniën. In Nederland was het zelfs zo en reeds in de 17^e eeuw, dat slaven uit een kolonie, die door hun meester meegenomen waren naar Nederland, vrij waren zodra ze de Nederlandse bodem bereikte. Of al deze slaven zich dat realiseerden betwijfel ik, maar de wet liet hen vrij, omdat persoonlijke slavernij in Nederland zelf verboden was. Terwijl er toch ook mensen vanuit hetzelfde Nederland onvrijwillig naar de koloniën in de West werden vervoerd, om daar als slaaf verkocht te worden. Dit kromme denken verbaasde mij maar, omdat ik inmiddels de verbinding tussen economie en slavernij had gelegd, kwam ik op het idee dat deze twee wel eens iets met elkaar te maken konden hebben. Dat dit zo is heb ik u reeds eerder uitgelegd.

Maar er zijn ook redenen om persoonlijke slaven te hebben die niets met economie te maken hebben. Ik kwam al zoekend op internet tot de ontdekking dat er mensen zijn die vrijwillig een slaaf willen zijn. Kijk, een meester willen zijn verbaasde mij niet, omdat vele mensen lijden aan een te grote heerszucht en hoogmoed. Maar zelf volledig vrijwillig een slaaf willen zijn, terwijl sommige mensen hun zelf gekozen meester geen of zeer weinig beperkingen opleggen, dat was voor mij wel verbazingwekkend. De enige verklaring die ik daarvoor kan vinden is, dat wij mensen geschapen zijn naar Gods beeld en gelijkenis. God is een dienende God, die vanuit Zijn liefde de Schepping heeft geschapen en Zijn Schepping dienend in stand houdt. Hij zorgt ervoor dat Zijn schepselen voldoende krijgen van wat zij nodig hebben. Hij zorgt voor zonneschijn en regen en dat er voldoende planten en dieren zijn. Voor ons mensen is Hij bovendien Zelf naar onze aarde gekomen in de mens Jezus van Nazareth, Jezus Christus. Het hoeft ons dus niet te verbazen dat wij, die geschapen naar Zijn beeld en gelijkenis, ook behoefte hebben om te dienen. Dit kan leiden tot het willen dienen van een ander mens en zich volledig aan hem onderwerpen, dus in het dienen als een slaaf. God heeft ons enkel een wederzijds dienen voorgehouden. Het dienen als een slaaf kan het de meester, als die alleen gediend wil worden, moeilijker maken om Gods Rijk te bereiken en kan als zodanig slecht zijn voor de mens die gediend wordt. Maar wie krijgt wat hij wil geschied geen onrecht. Wie dus vrijwillig als slaaf een meester dient en als hij van die meester kwaadaardigheid ondervindt, die krijgt waar hij om vraagt en hem geschied geen onrecht. Andersom krijgt ook de meester waar hij om vraagt en als hij daardoor in het hiernamaals, vanwege zijn kwaadaardige handelen slecht terecht komt, dan heeft hij het aan zichzelf te danken. Maar een meester, noch een persoonlijke slaaf hoeft geestelijk onder de slavernij te lijden. Pas als zij op een onnatuurlijke wijze met elkaar omgaan, dan pas kan voor een van beide, of voor beiden schade optreden. Maar nogmaals, zolang iemand daar zelf voor kiest, dan geschied hem geen onrecht.

Maar niet alle vormen van slavernij, die economisch niet noodzakelijk zijn, zijn vrijwillig. Integendeel, de meesten zijn geheel niet vrijwillig. Vele kinderen worden gedwongen tot prostitutie, iets wat ook wel volwassen vrouwen overkomt en in een enkel geval volwassen mannen. In deze mensen wordt schaamteloos gehandeld. Ook worden wel kinderen verhandeld en mismaakt om te bedelen. Zelfs volwassenen worden uit minder welvarende landen naar de rijke landen gelokt om, indien zij mismaakt zijn, als bedelaars ingezet te worden en natuurlijk moeten zij de bijeen gebedelde gelden gedwongen afstaan. Volwassenen worden meestal gelokt en niet met geweld ontvoerd. Gezonde mensen worden gelokt met een baan en gehandicapten met de belofte van medische verzorging en genezende operaties. Kinderen worden meer ontvoerd en/of verkocht en daarna vaak onder begeleiding naar hun bestemming vervoerd. Kinderen uit derde wereldlanden blijven nog al eens in die landen, omdat hun verkrachters dan wel in die landen op vakantie komen. Men kan dan zelfs tegenwoordig op internet al een kind bestellen, om er zeker van te zijn dat er in de vakantie straffeloos verkracht kan worden. Maar hoe triest ook en hoeveel geld er ook door de handelaren hieraan verdiend wordt en hoeveel ellende het ook veroorzaakt, dit alles heeft niets te maken met een of andere vorm van economische noodzaak. Hoewel deze vorm van slavernij alleen mogelijk is wanneer mensen, legaal of illegaal, handelen in persoonlijke slaven uit economische noodzaak. Het heeft ook alles te maken met de degeneratie van de mens, of beter gezegd met het grote aantal mensen die alleen nog maar voor zichzelf leven en zich van hun medemensen niets aantrekken. Deze mensen hebben alleen nog maar, of grotendeels alleen nog maar, eigenliefde. De liefde voor andere mensen is reeds lang verkild en hun harten zijn nog harder dan de diamanten, waar de meesten zo gek op zijn.

Maar met dit al zat ik nog steeds met het probleem waarom God niet alleen persoonlijke slavernij altijd heeft getolereerd, maar zelfs nooit verboden heeft. Dit is misschien voor u als lezer niet belangrijk, maar wel voor mij als schrijver. Waarom, vroeg ik mij af, heeft God de persoonlijke slavernij altijd getolereerd? En als, zoals mij in mijn onderzoek is gebleken, slavernij altijd, in elke denkbare samenleving, noodzakelijk is in welke vorm dan ook, heeft God die dan ook ingesteld? God heeft het verschil in rijkdom wel als een natuurwet gegeven en daarmee ook zeker de economische slavernij. De eerste eeuwen na de schepping van Adam en Eva zal deze nog weinig hebben voorgesteld en niet als een dwang zijn overgekomen. Er was nog genoeg ruimte om zelf het nodige voedsel te telen en de structuren en instellingen voor leiding waren waarschijnlijk nog niet aanwezig. Ik stel mij voor dat de aartsvaders uit een natuurlijk overwicht leiding gaven aan hun nageslacht en van hen geheel vrijwillig voedsel of andere dingen kregen. Zoals ook in een gezin de kinderen uit liefde aan hun ouders hen soms verrassen met cadeautjes. Ook heeft God het eigendom van kinderen als een natuurwet ingesteld. Uit de eigenliefde, die de mensen zonder twijfel steeds sterker ontwikkelden, is in de loop van de jaren ook het gedwongen afstaan van arbeid en goederen voortgekomen. Nu zijn wij zo ver weg van de eenvoudige wereld, die direct na de schepping van het eerste mensenpaar bestond, dat voor ons geen economie meer denkbaar is, zonder economische en/of persoonlijke slaven. Slaven zijn er gegarandeerd vanaf een paar eeuwen na de schepping van Adam en Eva geweest, zijn er nu nog en zullen er, naar mijn overtuiging altijd zijn, zolang er menselijke samenlevingen zijn. De tijd van de aartsvaders komt echt nooit meer terug. Maar de persoonlijke slavernij is geen natuurwet van God, in tegenstelling tot de economische slavernij en het eigendom van kinderen, maar is een uitvinding van de mens. Wij kunnen echter niet zonder! Elk mens heeft zijn eigen gaven en is in Gods ogen evenveel waard als de andere mensen. De regisseur van het leven kijkt anders tegen de spelers aan dan de medespelers. God

kijkt naar ons hart, onze medemensen naar het uiterlijk. Maar ongeacht de rol die wij in het leven vervullen, die van slaaf of meester, die van koning of onderdaan, allen moeten wij ons eigen leven leiden. Het maakt niet uit, of wij het talent en de juiste wieg hebben om koning te zijn, of worden geboren in een slaven hut. Wanneer wij de eigen rol in ons leven spelen is het goed. Een dienaar zal nooit meer zijn dan zijn meester en de meester heeft ook alle recht om een dienaar, die zich meer acht dan zijn meester, streng te straffen. Maar dat maakt een meester niet méér, althans niet in Gods ogen. Wie veel heeft ontvangen, die heeft ook een grote verantwoording. Een slaaf heeft de verantwoording over zichzelf en, als hij die heeft, over zijn gezin. Een meester heeft de verantwoording over zichzelf, zijn gezin en zijn slaven. Een koning heeft de verantwoording over het land. Ga zo maar door. Wie rijk is, die is dat niet voor zichzelf, maar om de armen barmhartig te ondersteunen. Wie arm is kan dat niet, maar kan wellicht een ander wel helpen met werk of geestelijke bijstand. Wie veel heeft gekregen op geestelijk gebied, die mag zijn licht niet onder een tafel verbergen, maar moet anderen van zijn geestelijk licht laten profiteren. U ziet dus, wie weinig heeft gekregen, die heeft ook weinig verantwoordelijkheid voor andere mensen. Gelukkig de slaaf die zijn meester trouw dient. Gelukkig de meester die, ondanks zijn rijkdom en macht, de mensen die beneden hem gesteld zijn ziet en behandelt als zijn medemensen, die als mens een even grote waarde hebben als hij zelf. Maar ieder moet zijn eigen rol in het leven spelen. De slaaf mag niet de rol van meester op zich nemen, maar de meester ook niet die van een slaaf. De enige uitzondering was God zelf die, terwijl toch alles aan Hem toebehoort en Hij alle macht en kracht heeft, tóch als Jezus van Nazareth het leven van een slaaf heeft geleid. (Dat Jezus, die natuurlijk als kind het eigendom was van zijn aardse ouders, zijn pleegvader Jozef en zijn moeder Maria, als volwassene geen eigenaar heeft gehad, is waar. Maar Hij heeft wel het leven van een economische slaaf geleid, totdat Hij in de openbaarheid trad. Pas toen Zijn tijd was gekomen is Hij, wederom als een slaaf, terechtgesteld aan het kruis). Maar alle andere mensen moeten gewoon hun eigen rol in het leven spelen. Dan heeft ieder mens dezelfde kansen op een gelukkig leven op aarde en het bereiken van de hemel in het hiernamaals.

Wij kunnen niemand persoonlijk verantwoordelijk houden voor de huidige onrechtvaardigheid in de economische opvattingen en in de economische praktijk. Wel kunnen wij streven naar een rechtvaardiger en duurzamere samenleving. Daarbij is het onrechtvaardig om van de huidige rijken te nemen wat ze hebben. Zelfs al is hun rijkdom vergaard met handelingen, die de toets der rechtvaardigheid niet kunnen doorstaan. Maar wel kunnen wij van de rijke medemensen verlangen dat zij opgeven wat niet van hen is. Wel kunnen wij ook van hen verlangen, dat zij de economische pacht gaan afdragen van de gronden die zij bezet houden. Dan kunnen alle belastingen afgeschaft worden. Maar dat is niet alles. Niemand heeft het recht om onze aarde te vergiftigen voor het eigen gewin, dan wel voor het eigen gemak. Gelukkig zijn de technieken voor een milieuvriendelijke productie en energieopwekking reeds aanwezig. Slechts hebzucht en kortzichtigheid heeft de invoering ervan tegen gehouden. Maar als overheden gedwongen worden door hun verplichtingen, dan zullen zij deze technieken in een rechtvaardiger economische samenleving gaan invoeren, waardoor er een einde komt aan de milieuvervuiling. Ook zullen er op grote schaal nieuwe bossen moeten worden aangeplant, omdat wij die nodig hebben voor het reinigen van de atmosfeer en het behoud van onze aarde. Daarnaast hebben wij het hout van deze bossen nodig voor vele toepassingen. Werkelijk, door het invoeren van de rechtvaardige verplichtingen van de economie voor zowel burger als voor de samenleving kan, rekening houdend met een reële overgangsperiode, de aarde in enkele tientallen jaren herschapen worden tot een aards paradijs. Daarbij moeten wij natuurlijk niet uit

het oog verliezen dat alle andere wetgeving dan de economische, welke tegen Gods orde ingaan, ook ongedaan gemaakt moeten worden. Hiermee bedoel ik onder andere en bijvoorbeeld het wettelijk vermoorden van ongeboren kinderen en oude en zieke mensen, zelfs als dat laatste op eigen verzoek is.

Maar, denkt u werkelijk dat onze hedonistische samenleving, waar door een groot deel van de mensen verbitterd gezocht wordt naar genot en het egoïsme hoogtij viert, vrijwillig van haar dwaalwegen zal terugkeren? Helaas ben ik zelf niet zo optimistisch, al wil ik het wel graag hopen. Want het alternatief, waar wij met zijn allen vlak voor staan, en die eigenlijk al bezig is, is verschrikkelijk. Het alternatief is namelijk dat God, om ons voor wederzijdse uitroeiing te behoeden, ingrijpt. Dan valt de mensheid in de handen van de rechtvaardige en levende God. Dan komt er een vreselijk gericht over ons, die de helft tot tweederde van de mensen van de aarde veegt. Alleen de mensen, die geestelijk nog te redden zijn, blijven over. Dat zijn nog altijd tussen de twee en drie miljard mensen, een heleboel dus. Maar de rest moet als afgeschreven beschouwd worden. Vreselijk!

Echter, als Jezus is teruggekeerd op aarde en het gericht van God voorbij is, dan zal er zonder twijfel een rechtvaardiger economie worden ingevoerd. Maar persoonlijk ben ik er inmiddels van overtuigd dat dit niet zonder slavernij kan. Want Jezus heeft weliswaar gezegd, dat in die tijd niemand meer zal durven beweren dat een stuk grond van hem is. Maar er zullen altijd rijken en armen zijn en mensen zijn die bevelen en mensen die gehoorzamen. Er zullen altijd mensen zijn, die minder persoonlijke vrijheid zullen hebben dan andere mensen. Allereerst natuurlijk de kinderen, want die zullen altijd eigendom zijn en blijven. Maar er zal ook altijd een behoefte zijn en blijven aan slaven om het werk te doen. Volgens mij is dat onuitroeibaar, omdat het een volledig onderdeel uitmaakt van onze menselijke samenleving en gestoeld is op natuurwetten. Volgens mij kan het gewoon niet anders. Iets anders is of de slaven ook zeer arm zullen zijn. Daar waar overvloed is en de mensen zich bewust zijn dat hun slaven ook mensen zijn, die in Gods ogen even veel waard zijn als zijzelf, daar zal ook de welvaart van de slaven omhoog gaan. Ongeacht of wij spreken van economische slaven of van persoonlijke slaven. Maar dan zal ook elk mens, waar die ook zijn zal, kunnen eten en leven. En elk mens die op reis gaat, zal elders welkom worden geheten en de nodige verzorging krijgen. De mensen zullen weer oprecht gastvrij zijn. De vreemdeling zal dan behandeld worden, zoals Mozes reeds in Exodus heeft aangeraden, namelijk met vriendelijkheid en welwillendheid. Zover is het nog niet, al verlang ik naar deze nieuwe wereld en deze nieuwe hemel. De voorafgaande chaos, waar helaas niet aan te ontkomen is, vervuld mij met afschuw. Ook daar moeten wij helaas doorheen.

Tenslotte wil ik nog iets kwijt. Toen ik het boek begon te schrijven, was dit boek bedoeld een boek te worden dat gericht is tegen de slavernij. Weliswaar zag ik reeds in dat slavernij een economische noodzaak was, maar ik verkeerde in de illusie dat het ook anders kan. Daar ben ik inmiddels van genezen. Hoewel enkel economische slavernij door God is ingesteld, door Zijn natuurwet van armoe en rijkdom en persoonlijke slavernij een uitvinding is van de mensen, is ook persoonlijke slavernij onder bepaalde omstandigheden een economische noodzaak en daarom zal persoonlijke slavernij in elke denkbare samenleving er ook altijd zijn. Mijn pleidooi om de persoonlijke slavernij maar weer te legaliseren is uit dit inzicht afkomstig. Omdat economische en persoonlijke slavernij voor ons samenleven onontbeerlijk is, kan het niet echt slecht zijn voor ons mensen en zijn wij meer gebaat met eerlijkheid dan met het in stand

houden van illusies. Ook daarom pleit ik voor het legaliseren van de persoonlijke slavernij. Let echter op; het is niet het invoeren van persoonlijke slavernij, want die bestaat reeds, maar is vanwege de illegaliteit ondergronds gegaan. Ter bescherming van de persoonlijke slaven kan dit beter legaal gebeuren, want dan is er controle mogelijk en kunnen excessen worden bestreden. Een persoonlijk belang heb ik hierbij niet. Ik wil geen slaveneigenaar worden en heb er ook geen behoefte aan om een persoonlijke slaaf te worden. Dat ik een economische slaaf ben, daar kan ik, zoals zoveel mensen goed mee leven. En ik kan er toch niets aan veranderen. Ik heb in tegenstelling tot vele andere mensen ook geen behoefte om een (economische) meester te worden. Wat betreft het te koop zijn van kinderen, kan men mij wellicht wel een zeker eigenbelang verwijten. Mijn gelukkige en liefdevolle huwelijk is vruchteloos gebleven. Wel hebben mijn vrouw en ik altijd kinderen gewild, maar ons was dit geluk niet beschoren. Hadden wij een kind kunnen kopen, dan was dat zeker gebeurd. Niet omdat wij een slaaf of slavin in huis wilden halen, maar een kind, die als een eigen kind opgevoed had geworden. De enige goede reden in mijn ogen om een kind te kopen, namelijk om met dat kind in wederzijdse liefde te gaan leven. Wij hadden dan een echte ouder-kind relatie willen hebben en zo'n kind ook geheel als eigen kind willen opvoeden. Nu was ik na het overlijden van mijn vrouw alleen, dan had ik een kind gehad ook al was het geen biologisch kind geweest. Voor mij had het geen verschil gemaakt. Echter, door de huidige wetgeving was adoptie of een pleegkind niet mogelijk. Maar toch heb ik het verkopen van kinderen niet als eigenbelang of eigenliefde geopperd, maar omdat ik ervan overtuigd ben dat dit voor kinderen het beste is. Dit eventuele eigenbelang is inmiddels ook niet meer geldig, daar ik inmiddels te oud geworden ben en zeker te oud zal zijn voordat kinderen te koop zijn, om nog een kind op te voeden.

Samengevat zijn mijn conclusies na het schrijven van dit boek als volgt:

- 1 Voor elk kind is het goed om eigendom te zijn van tenminste één volwassene. Het betreft hier een onveranderlijke natuurwet waar wij mensen niet onderuit kunnen. Naar mijn mening moet dit eigenaarschap ook zo spoedig mogelijk wettelijk worden vastgelegd, inclusief de daarbij horende bevoegdheden om het kind te vervreemden, dus weg te geven of te verkopen. De overheid heeft in de opvoeding van kinderen hooguit een controlerende taak, maar geen leidinggevende en moet de ouders het recht van opvoeding laten houden, inclusief het tuchtrecht.
- 2 Slavernij, in welke vorm dan ook, bestaat sinds mensenheugenis en is onuitroeibaar. De economische slavernij is zelfs een onveranderlijke natuurwet. De menselijke samenlevingen kunnen niet zonder slaven. Slavernij hoeft niet persé persoonlijk te zijn, maar kan ook economisch zijn. Alleen wanneer een volledige economische slavernij niet mogelijk is, of de economische slaven niet meer als persoonlijke slaven behandeld kunnen worden, dan is er een vraag naar persoonlijke slaven, ongeacht of dit illegaal is of niet. Deze vraag zal altijd ingevuld worden.
- 3 Persoonlijke slavernij is niet onrechtvaardig. Het legaliseren van tenminste de vrijwillige persoonlijke slavernij is, volgens mij, zeer rechtvaardig. Wanneer wij mensen niet verder zouden willen gaan met legalisering, dan is hierbij registratie van de contracten nodig, zodat een ieder die persoonlijke slaven heeft, maar geen geregistreerd contract, strafbaar is. Onder vrijwillige persoonlijke slavernij vallen ook criminelen, die zelf gekozen hebben voor de alternatieve straf van persoonlijke slavernij.

- 4 Het zou voor de reeds bestaande persoonlijke slaven goed zijn als de gehele persoonlijke slavernij zou worden gelegaliseerd. Persoonlijke slavernij is onuitroeibaar. Elke samenleving heeft slaven nodig, dus is legalisering van persoonlijke slavernij een goede optie, die zeker het onrecht in de samenleving niet zal laten toenemen, maar eerder verminderen. Bovendien kan, doordat deze slaven in het openbaar eigendom zijn, de wetgever beschermende maatregelen voor deze mensen nemen, die nu niet mogelijk zijn, omdat zij onzichtbaar in de illegaliteit zijn verdwenen. De wetgever moet echter wel altijd ook persoonlijke slaven onder mensenrecht laten vallen, omdat het mensen zijn en blijven. Eigendomsverhoudingen kunnen een mens zijn mensenrechten niet ontnemen. Alleen zal wat mensenrechten zijn, anders ingevuld moeten worden dan nu.
- 5 Het is voor het goed functioneren van de samenleving niet echt noodzakelijk dat persoonlijke slavernij wordt gelegaliseerd. Eeuwenlang hebben wij in West Europa zonder gekund, omdat economische slaven behandeld konden worden als persoonlijke slaven. Meer mensen lijdten daaronder, maar het kán zonder persoonlijke slavernij. Maar het wettelijk in eigendom zijn van kinderen is wel hoogst noodzakelijk, omdat de kinderen in de huidige situatie teveel moeten lijdten onder het feit dat zij geen eigendom mógen zijn. Aan kinderen wordt een groot onrecht gedaan door hen als 'vrij' te bestempelen, wat zij niet kunnen en mogen zijn, vanuit de onveranderlijke natuurwetten en dus ook voor hun eigen welzijn en overlevingskansen.

Als allerlaatste, voor de afsluiting van dit boek, wil ik nog iets zeggen over de zogenaamde kansarme jongeren. In principe zijn die helemaal niet kansarm en zeker niet in Nederland. Natuurlijk zijn zij meestal bij arme en vaak slecht opgeleide ouders geboren. Natuurlijk is de kans, dat zij in dezelfde sociale groepering blijven zitten, zeer groot. Maar waarom zou dat erg zijn? Kinderen van slaven, ongeacht of dit nu economische slaven zijn of persoonlijke slaven, zijn zelf ook slaven. Daar is niets mis mee! En tenslotte kan iedereen bijna alles bereiken wat hij zelf erg graag wil. Er is alleen een vastbesloten wil voor nodig en de bereidheid om de vereiste inspanning te leveren. Maar de meeste kansarme jongeren zijn daartoe niet bereid. Zij drinken liever een biertje en babbelen met hun vrienden, dan dat zij moeizaam studeren en keihard werken. Dit boek heeft aangetoond dat de meeste mensen arm zijn en dat altijd zullen blijven. Wie de sociale groep, waarin die geboren is, wil ontvluchten, die zal dat hoofdzakelijk op eigen kracht moeten doen en zich veel offers moeten getroosten. Niets kansarm! De geschiedenis heeft geleerd, dat zelfs persoonlijke slaven, als zij dit speciaal willen, zich vrij kunnen maken en zelfs rijk kunnen worden. Maar de meeste mensen zouden God op hun blote knieën moeten danken, dat zij de last van rijkdom en macht niet hoeven te dragen, ik doe dat in ieder geval wel! Iedereen krijgt een kruis te dragen die hij aankan en die bij hem past. Pas op om niet het kruis van iemand anders te willen dragen, want die kon wel eens veel te zwaar zijn. Wees maar tevreden met de eigen positie in de samenleving en als iemand niet tevreden is, maar meer wil bereiken, laat die persoon dan eens nagaan wat daarvoor nodig is. En als die mens dan weet wat er nodig om te bereiken wat hij wil bereiken, laat hem dan zorgvuldig afwegen of dat de vereiste inspanning waard is. Wanneer er geen bereidheid is om de vereiste inspanning te leveren, laat dan niemand klagen dat hij zijn droom ook niet bereikt. Vooral die kansarme jongeren, die werkeloos zijn en hun dag in verveling, het plegen van kleine misdaden en het gebruik van genotmiddelen doorbrengen, zouden wel eens geholpen kunnen zijn door (vrijwillig) een persoonlijke slaaf te worden. Want dan leren zij gehoorzaamheid, discipline en bescheidenheid, waardoor zij ook andere mensen leren respecteren én zij leren ijverig te

werken. Ik denk dat de grootste meerderheid van hen, ook al zullen ze dan erg beperkt zijn in hun vrijheid, zich dan veel gelukkiger zouden voelen dan nu, dat zij in ledigheid hun lichaam en ziel verpesten met roken, alcohol en drugs. Want het spreekwoord 'Ledigheid is des duivels oorkussen' is geldig in alle tijden en dus ook nu nog steeds waar! Natuurlijk hoeft de persoonlijke slavernij niet levenslang te duren, maar een aantal jaren zal hun zeker geen kwaad doen. Leren ze tenminste nog iets nuttigs!

Dit geldt natuurlijk ook voor rijke mensen. En die hebben zelfs meer te verliezen. Want luiheid, uitpattingen, goklust en onkunde kunnen hen gemakkelijk van het geërfde vermogen beroven. Maar zij hebben rijkdom gekend en de mensen geboren in armoede niet. De armoede, die op zo'n verknoeid leven kan volgen, is dan misschien moeilijker te dragen dan voor iemand, die nooit iets anders heeft gekend. Ik denk dat daarom vooral vroeger, de rijke mensen er zo gek op waren om hun kroost naar een kostschool te sturen. Want daar werd, naar hoop en verwachting van hun ouders, de luiheid, eigenwaan en zelfoverschatting er letterlijk uit geslagen. Dat zij dan ook nog enigszins de waarde van geld leerden kennen, doordat zij slechts een krap zakgeld kregen, was meegenomen. Daardoor groeiden velen, maar helaas niet allen, op tot redelijk nuttige leden van hun samenleving en werd de kans aanzienlijk verkleind, dat zij in nutteloze uitpattingen hun geërfde vermogen over de balk smeten.

In onze tijd is het populair dat ieder mens gelijke kansen in het leven moet hebben. Zelfs theoretisch kán dit echter niet. Want op de eerste plaats worden wij allen met een andere aanleg, interesse en talenten geboren. Dus van nature hebben wij reeds geen gelijke kansen in het leven. Bovendien is de plaats, waar wij geboren worden, van doorslaggevend belang. Niet alleen de geografische plek op aarde, maar ook de plaats in het gezin, het geslacht, het geloof of ongeloof waarin wij opgevoed worden, de rijkdom en maatschappelijke positie van de ouders en ga zo maar door. Want zelfs in een gezin maakt het veel uit of het kind een jongetje of een meisje is, of het de oudste of de jongste, of een kind ertussen in is. Allemaal redenen waarom mensen geen gelijke kansen in het leven hebben. En dat vanaf de geboorte. Gelijke kansen voor iedereen is dus een motto, die mooi en rechtvaardig klinkt, maar onhaalbaar is. Even onhaalbaar als het afschaffen van rijkdom en armoede. Omdat het onhaalbaar is, wordt er zelfs onrecht gepleegd door het na te streven. Want de mensen en kinderen worden niet in hun eigen waarde gelaten. Vele kinderen worden, ter wille van het gelijkheidsbeginsel, in keurslijven geperst waar zij niet in thuis horen. Scholen dreigen eenheidsworst te worden, zonder er rekening mee te houden dat er mensen zijn, die theoretische schoolkennis moeilijk kunnen verwerken, terwijl anderen juist elke praktische handvaardigheid missen. De meeste kinderen zullen nooit geleerden worden. Ondanks onze leerplicht en goede scholen zijn er in Nederland tienduizenden feitelijke analfabeten en dat zal in andere Europese landen niet veel beter zijn. Laten wij er ons dan ook niet druk over maken. Wel zal de leerplicht gehandhaafd moeten worden, om kinderarbeid op te jonge leeftijd te voorkomen. Maar deze plicht hoeft niet tot het einde van de pubertijd te lopen. Vanaf 14 of 15 jaar kunnen kinderen gemakkelijk in het arbeidsproces worden ingeschakeld. Bovendien mogen er best verschillen zijn tussen de scholen. Bijvoorbeeld scholen voor kinderen, die niet normaal mee kunnen komen met leren, maar zoals alle mensen wel andere talenten hebben. Die talenten kunnen dan beter ontwikkeld worden. Of kinderen met een hoge intelligentie, die zich op een doorsnee school vervelen. Voor die kinderen kunnen speciale scholen worden opgericht, waar die kinderen tot hun recht kunnen komen. Verplicht onderwijs zou helemaal gratis moeten zijn, maar tot een bepaald niveau. Wanneer ouders beter onderwijs willen voor hun kinderen, dan moet dat mogelijk zijn

op scholen, waar met bijbetaling door de ouders ook dat betere onderwijs gegeven wordt. Dat hierdoor arme en rijke scholen ontstaan en dat de rijke mensen hun kinderen naar elite scholen sturen, is niet erg. Want het is een fictie dat alle mensen dezelfde kansen hebben en dat dit niet zo is mag best in het onderwijs tot uitdrukking komen. Dan worden de kinderen meer in hun waarde gelaten dan dat nu gebeurt.

In hoofdstuk 1 heb ik enkele versen uit het grote openbaringswerk van Jakob Lorber, het Grote Johannes evangelie geciteerd. In deze boeken is de uitspraak van Jezus Christus te lezen, dat het houden en kopen van slaven gerust mag, maar niet het verkopen, omdat dat een gruwel is in Gods ogen. Ik heb u reeds uitgelegd dat dit komt, omdat het verkopen van een mens ingaat tegen de naastenliefde. Want wie kan werkelijk oprecht van een ander mens houden en die gelijktijdig als koopwaar te koop aanbieden? Daarom zei Jezus ook dat overal waar Zijn leer ingevoerd zou worden, het met de verkoop van mensen gedaan zou zijn. Misschien dat daarom de persoonlijke slavernij werd afgeschaft in Europa, maar alleen dan wanneer volledige economische slavernij mogelijk was. Misschien dat daarom in het heden, nu een toenemend aantal mensen in Europa heidens is, of heidens word, weer persoonlijke slavernij voorkomt. Maar misschien is de reden dat, in deze eindtijd, de persoonlijke slavernij overal op de wereld is verboden, in afwachting van de beloofde nieuwe hemel en aarde. Want wellicht zal het definitief gedaan zijn met de persoonlijke slavernij, wanneer de wederkomst van Christus een feit is. Wellicht zijn dan alle mensen werkelijke volgelingen van Jezus Christus. In dat geval kán de persoonlijke slavernij verdwijnen, omdat niemand dan meer bereid is een ander mens te verkopen. Kinderen worden dan ook niet verkocht, maar in liefde door alle ouders grootgebracht, of opgevangen, wanneer hun ouders zouden zijn overleden. Ik hoop oprecht dat deze wereld werkelijkheid wordt. Maar als God ons mensen dan niet zou herscheppen tot mensen met een andere aard dan, denk ik, dat de persoonlijke slavernij, ook na de wederkomst van Christus, gewoon zal blijven bestaan, of na een tijd weer zal worden ingevoerd. Ik weet het echter niet, maar God weet het!

De inzichten die ik in dit boek heb verwoord, kon ik enkel verwoorden, doordat ik de economie plaatste in het licht van Gods orde. Daarom vindt u ook zoveel over God in dit boek. Omdat voor vele mensen God een onbekende grootheid is, heb ik, daar waar ik het nuttig vond, enige theologische toelichting gegeven. Ik hoop dat u van dit boek genoten heeft. De voornaamste reden van publicatie van dit boek is een poging om mensen, zoals u, wakker te schudden. Wakker schudden uit het idee dat kinderen vrij kunnen en mogen zijn en geen eigendom zijn van hun ouders of andere volwassenen. Wakker schudden uit het idee dat er niets mis is met onze economie en beschaving. Wakker schudden uit de illusie, dat wij leven in een wereld zonder slavernij, of dat wij hoe dan ook kunnen leven in een wereld zonder slavernij. Wakker schudden uit het idee, dat wij allen dezelfde kansen moeten en kunnen hebben. Wakker schudden uit het idee dat wij mensen gewoon kunnen doorgaan, met leven in tegenspraak met Gods orde. Maar ook wakker schudden uit het idee dat het huidige, veel te grote verschil, tussen rijkdom en armoede, óf Gods wil is, óf de schuld is of kan zijn van de mensen, die nu op aarde wonen. Er zal altijd een verschil bestaan tussen rijken en armen, maar de huidige verschillen zijn, voor het welzijn van alle mensen, te groot. Daar is niemand schuldig aan. Maar we kunnen het wel beter! Willen wij dat? De toekomst zal het leren!

Einde.

De Opleidingsschool voor Huisjongens

Auteur: Jason Howe. Vertaald door: Cor Huizer.

Een goed opgeleide en gedisciplineerde huisjongen is een waardevol bezit voor elke meester. Echter, de opleidingsmethode geschikt om hem de vereiste standaard te laten bereiken, kan soms een langzaam en moeilijk proces zijn. Als consequentie kan het opleidingsproces een gespecialiseerde taak zijn en wordt vaak overgelaten aan een deskundige op dit gebied.

Jack Matthews was zo'n deskundige en exploiteerde De Opleidingsschool voor Huisjongens. Het was hier dat de nieuwe rekruten zouden worden geleerd om een goede bediende te zijn, om te leren gehoorzamen, respectvol te zijn en hun meesters wensen zonder enige aarzeling te vervullen. In andere gevallen zonden meesters hun huidige jongens voor een opfris cursus. De opleidingsmethode was redelijk onveranderlijk en nogal wreed, maar de studenten leerden snel de belangrijkheid van gehoorzaamheid en als gevolg daarvan was er een grote vraag naar de geslaagde scholieren.

Er waren vier van zulke rekruten voor de onlangs gehouden cursus van een week. In dit geval waren er drie nieuwe jonge jongens, die waren ingeschreven als nieuwelingen. De vierde was echter Josh, een 20 jaar oude huisjongen die eerder was opgeleid door de school, maar nu was teruggezonden door zijn huidige meester, die besloten had dat de jongen dit voor een goed harmoniëren met zijn leven nodig had. Zijn meester was van mening dat de jongen nog heel veel te leren had en nog een week in de school zou hem geen kwaad doen. Jack was ook van mening dat deze 20 jaar oude knaap als een goed voorbeeld kon dienen voor de drie nieuwe rekruten.

Jack Matthews geloofde er vast en zeker in dat hij zijn pupillen met slaan erg snel in de goede houding kreeg, zowel mentaal als lichamelijk. Hij was van mening dat om het beste uit een jongen te krijgen hij niet alleen geregeld stevig moest worden afgeranseld, maar dat hij ook bezig moest worden gehouden met enige gezonde fysieke oefening om de knaap op de top van zijn kunnen te houden.

Om er zeker van te zijn om zijn rekruten hun fysieke top conditie te houden, zou Jack ze iedere morgen een uur laten werken in de gymnastiekruimte. Hij was er zeker van dat een zware oefening regime nodig was om de huisjongens op de top van hun fysieke prestaties te houden. Als gevolg daarvan had hij een goed uitgeruste gymnastiekruimte met gewichten en oefen toestellen (apart van de bestraffing instrumenten). Daarbovenop was er ook een zwembad in zijn tuin in Palm Beach, Florida, USA.

De 20 jaar oude jongen was een uur eerder gearriveerd dan de andere drie en was meteen naar de oefenruimte gestuurd. Wetend welke procedure van hem verwacht werd ontkleedde de jongen zich onmiddellijk en met de handen ineengevouwen achter zijn rug wachtte hij op zijn opleiders komst.

Toen Jack binnenkwam richtte hij zich op zijn pupil. “Zo jonge man, ik ben verrast je hier terug te zien. Kennelijk heb ik niet zo goed gedaan met het opleiden van jou, toen je de verleden keer hier was. Waarom precies ben je terug gezonden?” vroeg hij de jongen.

“Heer, mijn meester was van mening dat ik een goede opfrissing kon gebruiken”.

“En waarom denkt hij dat jij een opfrissing nodig hebt, als ik de vorige keer dat je hier was mijn werk goed had gedaan?” vroeg hij.

“Mijn heer was van mening dat ik een beetje langzaam was met het uitvoeren van mijn taken”, antwoordde de knaap, “en toen ik mijn werk niet goed deed strafte hij me niet zo zwaar als u deed. Daarom denk ik dat ik de discipline me steeds meer ontglipte. Ik veronderstel dat een goede huisjongen enkele behoorlijke en geregelde geselingen nodig heeft om hem scherp te houden. Mijn heer was van mening dat nog een week bij u een groot verschil zal uitmaken”.

“En hoe denk je dat we dat grote verschil zouden kunnen krijgen jonge man?” vroeg Jack.

“Ik denk dat dit een paar goede afranselingen meer betekent heer, waardoor u mij de noodzaak kunt bijbrengen om mijn meester naar zijn volledige tevredenheid te dienen”.

“Je hebt volkomen gelijk jongen. Gedurende de komende week zul je niet alleen her opgeleid worden, maar je zult ook als voorbeeld dienen voor de drie nieuwe jongens die er de komende week zijn. Begrijp jij wat dat betekent?”

“Ik ben er niet helemaal zeker van, heer.”

“Wat het betekend is dat je niet alleen je eigen straffen krijgt, maar er zullen tijden zijn dat je kont wordt gebruikt als een demonstratie voor de nieuwe jongens. Begrijp je het nu?”

“Ja heer”.

“Dan we kunnen ook wel meteen beginnen. Eerst je straf”.

“Ja heer, Dank u, heer”.

“Goed. Dan geef mij de stok van de muur en ga dan over het paard liggen”.

Josh deed zoals hem was opgedragen. Hij overhandigde zijn opleider de stok en boog zich over het paard. Hij wist uit ervaring hoe hij zich moest positioneren. Zijn lichaam strekte zich goed over het paard, de handen raakten de vloer. Zijn voeten waren wijd gespreid, die tweeling bollen van zijn kont klaar om hun lot te ontvangen.

Jack ging achter de jongen staan, plaatste licht het uiteinde van de stok over Josh zijn kont. Hij tikte zachtjes de stok verschillende malen over de billen en de jongen kromp uit afwachting ineen. “Vijftien klappen”, kondigde Jack aan. “Ik veronderstel dat je herinnert hoe je de straf moet ondergaan, Josh”?

“Ja heer. Ik herinner het me”.

Jack trok zijn arm terug en de stok vloog over de knaap zijn kont.

“Een, heer”, zei de jongen. “Dank u heer”.

Jack wachtte tot de striem omhoogkwam en om de pijn intensiever te laten worden. Met alle kracht die hij kon opbrengen bracht hij de tweede slag toe.

“Twee, heer. Dank u heer”.

Weer wachtte hij terwijl de striem rees. Twee parallelle strepen waren nu zichtbaar over beide billen. En zo werden de stokslagen voortgezet met intervallen van een goede dertig seconden tussen elke slag. Deze tijdspanne gaf niet alleen de striemen tijd om te rijzen, maar gaf Josh ook voldoende tijd om op adem te komen en zich te prepareren op de volgende slag. Jack was een meester in het toebrengen van de stokslagen. Elke volgende slag landde parallel aan de vorige totdat Josh zijn zitvlak was gestreept als een gegrild stuk vlees. Toen er geen plaats meer zichtbaar was lag Jack de stok diagonaal over de bestaande striemen.

De jongen kronkelde en huilde onder de foltering, maar durfde het niet om elke klap te vergeten te tellen en om zijn opleider te bedanken. Na de vijftiende klap wachtte hij op het commando alvorens op te staan.

“Sta op, Josh”.

“Dank u heer”, bedankte Josh nadat hij van zijn voorovergebogen positie omhoog rees. “Ik heb dit verdiend”.

“Ja, wel er komt nog meer aan, maar ik denk dat we misschien beter eerst de nieuwe jongens hierheen halen om getuigen te zijn van je volgende afranseling. In de tussentijd kun je een beetje hoektijd hebben. Ga en sta in die hoek daar”, instrueerde Jack, wijzend naar de verste hoek van de ruimte. “Gezicht naar de muur en je handen op je hoofd. Voeten apart en niet bewegen totdat ik je het zeg. Heb je het begrepen?”

“Ja heer, Dank u heer”.

Jack verliet de jongen en keerde terug naar de woning en vond daar zijn drie nieuwe rekruten wachten. Alle drie waren net achttien jaar oud, allen waren jonge homofiele jongens die ernaar verlangden om opgeleid te worden tot huisjongens. Hij dreef de drie knapen snel naar de oefenruimte. Toen de jongens binnenkwamen werden hun gezichten bleek toen zij Josh, naakt uitgekleeft, met zijn gezicht naar de hoek en met de vurige striemen op zijn kont, die nu volledig gerezen waren tentoongesteld zagen.

Meester Jack met een drie getande lederen riem (een tawse) in zijn hand, richtte zich tot zijn pupillen die nu in een rij voor hem stonden met hun gezicht naar hem toe.

“Jongens, jullie zijn hier gekomen om de kunst van het gehoorzamen te leren en om te leren hoe jullie goede huisjongens kunnen worden. Jullie hebben een week om dit allemaal te leren en ik ga het jullie onderwijzen. Nadat jullie zijn geslaagd voor deze cursus en toegewezen aan een meester, moeten jullie hem daarna altijd behagen. Elke instructie die jullie wordt gegeven moet onmiddellijk en zonder aarzeling opgevolgd worden. Anders is het waarschijnlijk dat jullie terug moeten komen, zoals Josh daar in de hoek”.

De drie knapen schuifelden onrustig met hun voeten, Josh observerend en zich afvragend wat hen te wachten stond.

“Goed jongens. Ik wil dat jullie je helemaal uitkleden en leg jullie kleding netjes gevouwen op de tafel”, instrueerde hij.

Ernaar verlangend op geen enkele manier zijn onbehagen op te wekken deden de jongens snel zoals bevolen. De mooie jonge stevige lichamen van zijn nieuwe rekruten stonden nu in een rij voor hem en waren gereed om met hun opleiding te beginnen. Twee van de jongens waren eerder het voorwerp geweest voor enkele gezonde pakken slaag, maar de jongste moest het vuur van een goede afranseling op zijn billen nog ondervinden. Maar dat zou gauw veranderen!

“Jij, jonge man, stap naar voren”, instrueerde Jack, wijzend op een van de jongens.

De knaap stapte naar voren.

“Handen op je hoofd”, commandeerde Jack. Jack liep rond de knaap, hem met de ogen opnemend van boven naar beneden. Hij was in een uitstekende vorm, een mooi voorbeeld van een jongen met goed ontwikkelde spieren en een stevig wasbord maag.

“Je naam?”

“Daniël”.

De riem viel hard over de jongen zijn kont en de knaap sprong op, toen Jack zei, “Daniël, heer!”

“Zullen wij dat nog eens proberen”, stelde Jack voor. “Je naam jongen?”

“Daniël, heer”, antwoordde de jongen.

“Dat is beter. Een goede huisjongen toont respect door zijn meester altijd ‘heer’ te noemen. Heb je dat begrepen?”

“Ja heer”.

“Goed, ga terug”.

Zoals bevolen nam Daniël zijn positie in de rij weer in, zijn kont deed nog steeds zeer van de riem.

“Volgende”, commandeerde Jack.

Zijn volgende rekrut stapte naar voren met zijn handen op zijn hoofd. Vastbesloten niet in de val te lopen en zich herinnerend wat er net met Daniël gebeurde, zei hij zonder een vraag af te wachten direct: “Troy heer”.

De riem sloeg over zijn kont.

“Je spreekt enkel wanneer er tegen je wordt gesproken, jonge man”, werd hij geïnstrueerd.

“Ja heer. Het spijt mij heer”.

“Je hebt nog niet half zoveel spijt als die je krijgt wanneer dit nog een keer gebeurt”, berispte Jack de teenager en tegelijkertijd bewonderde hij nog het mooie lichaam voor hem.

“Ga terug”.

Troy ging terug naar de plaats naast de andere twee knapen.

“Ik denk dat er een paar goede afranselingen nodig zijn om van jullie jongens de benodigde samenwerking te krijgen”, intoneerde Jack. “Wie van jullie zijn gewend aan een aantal stevige pakken slaag”?

Daniël en Troy staken hun hand op.

“En wat jou betreft, jonge man?”, vroeg Jack aan de duidelijk jongste jongen voor hem.

“Ik heb nog nooit een pak slaag gehad”, reageerde de jongen.

“Stap naar voren. Handen op je hoofd”.

De jongen deed zoals hem bevolen was. De jongste van de drie pupillen was net achttien geworden, maar uiterlijk was hij vijftien of zestien jaar oud. Hij had een goed gebruind lichaam met een erg gladde huid en praktisch zonder haar. Twee goed ronde billen bedelde om een beetje discipline.

“Je naam”.

“Nick heer”.

“Nu Nick. Je gaat nu een echte uitdaging aan, is het niet? Nooit een pak slaag gehad! Tegen de tijd dat je hier weg gaat zul je een andere jongen zijn. Maar voor het moment, ga nu terug”.

Nick nam zijn plaats in de rij weer in en Jack legde de routine voor de week uit aan de jongens.

“Gedurende de komende week zullen jullie onderwezen worden in gehoorzaamheid en respect. Jullie zullen onderwezen worden in het onmiddellijk en zonder vragen opvolgen van alle

instructies. Jullie zullen zowel binnen in het huis als buiten in de tuin werken. Een gezond lichaam is volstrekt noodzakelijk voor elke huisjongen, dus jullie zullen elke dag een uur in deze gymnastiekruimte oefenen. Elke ongehoorzaamheid zal straf opleveren. Elk teken van traagheid zal resulteren in straf. Elk teken van gebrek aan respect zal bestraft worden. Begrijpen jullie dit, jongens?"

"Ja, heer", reageren de jongens unaniem.

"En om zeker te zijn dat jullie scherp zullen blijven, zullen jullie elke morgen en elke avond een herinnering ontvangen - en die herinnering zal 20 slagen met deze riem zijn. Andere straffen zullen zwaarder zijn. Voor jullie op de muur zien jullie een aantal gereedschappen voor de oefening van jonge huisjongens. Jullie zien een paar lederen riemen, enkele peddels, een scheer-aanzettriem, drie stokken, drie rijzwepen en een zweep. Zij zijn allen uitgestald als een permanente herinnering van wat er op jullie toekomt als ik niet tevreden ben. Tegen dat de week voorbij is verwacht ik dat jullie ze allemaal hebben gevoeld. Regels worden jullie slechts eenmaal verteld. Jonge Josh hier staat op het punt jullie de regels te vertellen. Jullie zullen de regels met het hart leren. Als jullie de regels niet volgen, dan volgt automatisch een straf. Er zullen geen vragen worden gesteld."

"Josh".

"Ja, heer".

"Draai je om en kijk naar de drie nieuwe jongens".

Josh deed zoals hij bevolen was.

"Handen achter je rug, Josh".

Weer deed Josh wat hem was bevolen.

"Josh. Jij hebt de tien basis regels reeds geleerd. Ik wil dat je die aan de jongens vertelt."

"Nu, jongens, herinner jullie wat ik heb gezegd?" Jack keerde zich naar zijn drie naakte pupillen voor hem. "Regels worden slechts eenmaal verteld. Jullie zullen de regels leren met het hart. Als jullie de regels niet opvolgen is straf het automatisch gevolg. Er zullen geen vragen worden gesteld."

"Goed, Josh. Je kunt nu beginnen".

En Josh behandelde de regels in het voordeel van de drie op te leiden jongens.

"Dit zijn de regels voor alle huisjongens:

1. Een huisjongen mag niets aanraken wat wordt gebruikt om te straffen, voor discipline, of te boeien, tenzij hij hiertoe een bevel heeft gekregen.

2. Wanneer ook bevolen en zonder aarzeling zal een huisjongen in de verlangde houding gaan staan voor straf.
3. Een huisjongen zal alle slagen van de straf tellen en zijn meester bedanken.
4. Een huisjongen zal alle instructies onmiddellijk uitvoeren zonder aarzeling of vragen.
5. Een huisjongen zal direct bij het noemen van zijn naam antwoorden met 'heer'.
6. Een huisjongen moet altijd naakt zijn in zijn meesters huishouding, tenzij specifiek anders geïnstreerd.
7. Een huisjongen zal altijd zijn meester aanspreken met 'heer'.
8. Een huisjongen spreekt enkel op commando, maar mag spreken om een vraag te stellen of om toestemming te vragen om naar het toilet te gaan, enzovoorts.
9. Een huisjongen zal een aan hem gestelde vraag beantwoorden met 'ja heer', 'nee heer'.
10. Elke ongehoorzaamheid zal straf opleveren. Elk teken van traagheid of luiheid zal straf opleveren. Elk teken van geen respect zal straf opleveren.

Tekort schieten in het opvolgen van deze regels zal straf opleveren", beëindigde Josh.

"Nu, Josh", commandeerde meester Jack. "Verklaar aan de jongens waarom je hier bent en waarom je vandaag bent gestraft".

"Ik slaagde twee maanden geleden bij de Huisjongens School. Maar mijn meester heeft mij teruggezonden voor her-opleiding", verklaarde Josh.

"En waarom heb je een her-opleiding nodig?" vroeg Jack.

"Omdat ik een van de regels heb verbroken, heer".

"Vertel de jongens welke regel je verbrak, Josh".

"Ik verbrak de laatste regel. Vanwege een gebrek aan discipline door mijn meester werd ik traag in het opvolgen van bevelen en nu moet ik gestraft worden voor mijn traagheid en luiheid en terug in de juiste houding gebracht".

"Ik hoop dat jullie jongens luisteren. Zoals je kunt zien heeft Josh zijn zitvlak vandaag al een aardige opwarming gehad. Nu krijgt hij zo dadelijk een zware geseling en jullie jongens zijn getuigen van deze straf in de hoop dat jullie mogelijk er iets van leren. Dan, om het zeker te weten dat jullie dat doen, geef ik jullie een portie met de riem", berichtte Jack.

"Josh".

"Ja heer".

"Breng de polsboeien naar mij toe".

"Ja heer".

De lederen polsboeien hingen aan de muur naast de verschillende straf gereedschappen. Josh gaf ze aan zijn opleider, die ze vervolgens om de jongen zijn polsen deed. Een touw werd dan

door de boeien getrokken en vastgemaakt aan een metalen ring die van het plafond af hing. Josh stond nu in het midden van de oefenruimte, met zijn handen uitgestrekt boven hem.

“Voeten apart”, snauwde Jack.

Toen de jongen gehoorzaamde reikte Jack naar de zweep. Er waren acht dunne stroken leer van elk ongeveer 38 centimeter lang om tegen de reeds gestriemde zitvlak van de jongen te slaan. Nick, Troy en Daniël keken ernaar, bevroren van angst.

Jack haalde met de zweep uit zover als hij kon en smakte hem over Josh zijn zitvlak. The knaap schokte, maar zei moedig: “Een, heer. Dank u heer”.

Na een pauze voor het effect legde hij weer de zweep over de jongen zijn billen. “Twee heer, Dank u heer”.

En het geselen ging door. Josh probeerde hard om een voorbeeld te zijn en om onder het oog van de drie nieuwe jongens ineens te voorkomen, maar was niet in staat om het te doen. Vanaf de tiende zweepslag werden zijn woorden van dank onderbroken door zijn regelmatige schreeuwen, wanneer de lederen stroken over zijn kont sneden. Echter, Jack diende hem een volle vijftig slagen toe en bij dit stadium was Josh doorlopend aan het huilen. Zijn zitvlak was een en al kleur - rood, zwart en paars.

Zich omdraaiend naar de drie jongens die nu versteend stonden deelde Jack hen mede: “En jullie kunnen beter aan straffen wennen de komende week jongens. Want dat is hoe wij jullie zullen opleiden om goede huisjongens te worden.”

Daarna liet hij de handen van Josh zakken van boven zijn hoofd en maakte de polsboeien los.

“Dank u heer, dat u mij gestraft heeft”, bedankte Josh.

“En nu is het jullie beurt jongens”, deelde Jack mee, terwijl hij zijn drie nieuwe pupillen aankeek. “Daniël, stap naar voren”.

Daniël deed zoals hem was bevolen.

“Josh, laat Daniël zien wat de juiste houding is over het paard”.

Josh ging naar het paard en zoals tevoren strekte hij zijn lichaam goed over het paard, zijn handen raakten de vloer. Zijn voeten waren wijd gespreid, zijn kont was bovenaan en klaar voor een afranseling.

“Goed. Nu weet je wat je te doen staat, jongen?”, vroeg Jack zich tot Daniël richtend.

“Ja heer”.

“Dan neem de straf positie in”.

Bij Daniël schoten allerlei gedachten door het hoofd. Zou hij alle eerdere regels herinneren? Zou hij zich herinneren om elke slag te tellen en zijn opleider te bedanken? Hoe lang zou hij het verdragen voordat hij zou schreeuwen van de pijn? Zou hij ook 50 slagen met de zweep krijgen?

“Josh, geef mij de gevangenis riem en neem dan je plaats in voor een beetje meer hoektijd”.

Josh haalde de riem en gaf het aan Jack. Het was een riem die er dodelijk uitzag, de zwaarste van de drie riemen die aan de muur hingen. Het was gemaakt van dik koeienleer, tien centimeter breed en een meter twintig lang. Het gaf gegarandeerd een langdurige afdruk op elke knaap zijn billen. Daniël werd slechts twee dozijn harde slagen gegeven, hem werd verteld dat dit een lichte straf was, omdat het zijn eerste dag was. Desalniettemin dat de jongen al eerder pakken slaag had gehad, had hij nog nooit iets gevoeld zoals dit. Hij herinnerde zich om elke slag te tellen en om “Dank u heer” te zeggen na elke slag. Echter toen hem was gezegd op te staan uit de gebogen houding verzuimde hij om zijn opleider opnieuw te danken voor de ontvangen discipline. En dat bracht hem een snelle vergelding.

“Wat ben jij vergeten, jongen”?

“Heer”?

Jack keek naar de andere twee. “Wat heeft hij vergeten Nick”?

Nick dacht razendsnel na. “Om u te bedanken voor zijn straf, heer?”

“Dat klopt. In denk dat je me beter de stok kunt brengen Daniël”.

“O heer”, zei Daniël geshockeerd.

“Reageer je zo op een commando?”

“Nee heer”, zei Daniël vol angst. “Het spijt mij heer”.

“Dat zul je zeker doen. Als je gezegd is iets te doen, dan zeg je ‘ja heer’ en voert het commando onmiddellijk uit. Begrepen?”

“Ja heer. Het spijt mij heer. Ik was het vergeten heer”.

“Nu, ga de stok halen van de muur”.

“Ja heer”.

Daniël rende naar de muur en pakte een dunne stok. “Deze heer?”

“Dat is de goede. Breng het naar mij toe en herneem je positie”.

Jack liet zes slagen van de stok op de knaap zijn kont landen - meesterslagen zoals gewoonlijk. Zes parallelle striemen rezen omhoog op Daniël zijn zitvlak. Deze keer herinnerde Daniël de vereiste bedankingen.

“Dat was voor het vergeten om mij te danken voor je eerdere straf. Wat denk jij dat je verdient voor de bijkomende vergeetachtigheid, in het te langzaam zijn bij de uitvoering van mijn commando?”

Daniël keek hem angstig aan “Nog eens zes slagen heer”?

“Denk jij dat dit genoeg is om je van je vergeetachtigheid te genezen? Ik denk eerder dat ik je beter nog een dozijn kan geven”.

“O heer”, protesteerde Daniël. Hij begon te snikken. “O alstublieft niet zo veel heer”.

“Goede genade, jij VRAAGT erom jongen”. Hij keek weer naar Nick. “Wat had hij moeten zeggen”?

“Hij had enkel ‘ja heer’ moeten zeggen”, reageerde Nick.

“Dat klopt. Jij kunt beter deze stok terugbrengen Daniël. Breng me een dikkere”.

“Nee”, fluisterde Daniël bij zichzelf.

“Wat zeg je daar?” Vroeg Jack glimlachend.

“Ja heer”, zei Daniël snikkend. Hij ging naar de muur en pakte een dikkere stok. “Deze heer?”

“Nee, de stok daar beneden”.

Dat was zelfs een nog zwaardere. Daniël bracht het terug, snikkend van vrees toen hij het aan Jack overhandigde.

“Ga terug in positie. Jij krijgt er achttien met deze”.

Hij nam zijn positie weer in, huiverend van angst toen Jack zijn positie innam en zijn arm terugtrok.

Daniël schreeuwde van angst toen Jack de stok zwaaide. Maar hij herinnerde te bedanken voor deze klap en voor de zeventien die volgden. Hij herinnerde zich ook om na de straf te bedanken. Hij zou dat nooit meer vergeten.

“Plaats de stok terug op de muur”, gaf Jack als opdracht. “Ga daarna naast de anderen staan”.

“Wie is de volgende”? Vroeg Jack kijkend naar Troy en Nick.

Troy stapte naar voren.

“Neem je positie in”, werd hem bevolen en de knaap nam de juiste positie in over het paard. Twee dozijn slagen kan niet al te moeilijk zijn, dacht hij bij zichzelf. Maar hij veranderde spoedig van gedachte. Hij kon slechts drie klappen uithouden voordat hij doorlopend huilde. Nog nooit had hij een geseling met een riem meegemaakt die zo zwaar was. Hij leerde er nu reeds van en leerde het goed. Niet eenmaal vergat hij de slagen te tellen en zijn bestraffer te bedanken. Hij wilde geen verdere aftuiging riskeren. Hij had gezien wat Daniël kreeg en had ervan geleerd.

“Goed jonge man, jij bent de volgende”, richtte Jack zich tot jonge Nick.

Nick huilde reeds. Hij had nog nooit eerder een pak slaag meegemaakt en hij stond op het punt om het voor de eerste keer mee te maken en, uitgaande van wat hij had gezien, zou het niet iets zijn dat hij gauw zou vergeten.

“Het duurt niet lang voordat je begint te huilen jongen”, gaf Jack als commentaar. “Ik ben zelfs nog niet begonnen.”

“Maar heer. Ik heb nog nooit eerder een pak slaag gehad”.

“Welnu, dit zal een nieuwe ervaring voor je zijn en ik kan je verzekeren jonge man, dat dit een ervaring is die zonder twijfel geregeld zal terugkeren in de komende week. Nu, over het paard”.

“Ja heer”.

Nick boog zich, snikkend van angst toen hij Jack zijn arm zag heffen. Hij schreeuwde en snikte met elke slag die op hem landde, maar, zoals Troy, had hij geleerd van Daniël zijn ervaring. Hij telde en dankte Jack voor elke slag toen de twee dozijn klappen met de gevangenis riem over zijn zitvlak werden gelegd.

Nick dacht er ook aan zijn dank aan te bieden toen hij achteraf opstond. Dit zou een week worden die zij allen voor een lange tijd zouden herinneren.

“Goed jongens. Alle vier met je gezicht naar me toe. Een rechte rij. Handen achter je hoofd”, commandeerde Jack.

De vier knappe jonge jongens deden zoals hen was bevolen. Hun opleider legde hen uit wat de jongens de komende week te wachten stond. Hij vertelde hen over de taken die gedaan moesten worden in het huis en in en om de tuin. Hij vertelde dat wanneer hun werk naar tevredenheid was, dat hen dan enige tijd op het strand zou worden toegestaan voor wat ontspanning. Maar hij vertelde hen ook dat hun billen gezeseld zouden worden, niet enkel voor elk teken van modificatie van de basis regels, maar ook voor de lichtste overtredingen. Op dat punt aangeland pauzeerde Jack en richtte een vaste blik op Troy. De knaap had net zijn handen laten zakken om aan zijn kont te wrijven.

“Troy”, snauwde hij. “Waar was jou gezegd dat jij je handen moest houden”? Blafte hij.

“Achter mijn hoofd, heer”, reageerde Troy.

“En is je hoofd nu naar je zitvlak verplaatst, omdat dat de plaats is waar je handen net waren?”

“Het spijt mij heer. Ik deed het automatisch. Mijn zitvlak doet pijn”.

“En het staat op het punt nog meer pijn te doen, jonge man. Wat heb ik net gezegd over ongehoorzaamheid?”

“U zei dat elke ongehoorzaamheid bestraft zal worden heer”.

“Correct. Buig nu voorover en plaats je handen op je enkels”.

“Ja heer”.

Troy reikte naar zijn enkels, zijn gekneusde, gebeukte en gestriemde zitvlak nu wachtend op meer straf. Jack pakte de leren riem met drie tanden en gaf vier zeer krachtige slagen op de knaap zijn zitvlak. De jongen jankte bij elke klap.

Jack draaide zich om en richtte zich op Josh, Daniël en Nick. “Ik vraag me af of een van jullie nu Troy zou willen vertellen waarom ik op het punt sta om deze vier klappen te herhalen. Nu, jonge man?” Zei hij zich op Daniël richtend.

Daniël aarzelde maar herinnerde het zich plotseling. “Omdat hij vergat om elke klap te tellen en om u te bedanken heer”.

“Correct. Jij moet het fijn vinden om dit te ontvangen, Troy”.

Troy keek hem ontzet aan.

“Weet je niet hoe een vraag moet beantwoorden, jongen”?

“Ja heer. Het spijt mij heer. Ik had u moeten antwoorden”.

“Ja, dat had je moeten. Dat is nog zes klappen. Je kunt beter ook de stok halen denk ik. Breng mij de stok die ik voor Daniël heb gebruikt”.

“Ja heer”. Troy bracht de stok terug naar Jack en snikte toen hij het hem aangaf.

“Herneem je positie. Je krijgt er tien met deze”.

“Ja heer”.

Deze keer redde Troy het om, tussen het janken door, de klappen te tellen en de vereiste bedankingen voor zijn straf aan te bieden. Toen de bestraffing klaar was werd de knaap bevolen om zijn plaats in de rij van de andere pupillen in te nemen. Jack vervolgde en richtte zich op zijn jonge pupillen.

“En dit is de riem (tawse) die jullie konten elke morgen en elke avond op zal warmen. Onthou dat dit geen straf is. Het is enkel een onderdeel van het proces om jullie scherp te houden. Begrijpen jullie dit, jongens”?

“Ja heer”, antwoordde de knapen unaniem.

En Jack vervolgde. “Er zijn twee redenen”, zei hij, “waarom jullie altijd nakend blijven terwijl je in het huis bent. Allereerst kun je zo altijd de striemen op elkaars kont zien, wat een constante geheugensteun is aan de noodzaak van gehoorzaamheid en ten tweede dat jullie altijd, indien nodig direct klaar zijn voor discipline. Als jullie echter in de tuin zijn zullen jullie enkel een sportbroekje dragen, zonder ondergoed”.

Op dat punt aangeland haalde hij uit de kast de vermelde broekjes en gaf ze aan de jongens. Zij waren kort, erg kort - witte nylon atletiekbroekjes met inkepingen opzij bij de dijen. Elke knaap kreeg er een die op zijn minst twee maten te klein was. Hun konten en genitaliën zouden geprononceerd zichtbaar zijn en met de onderzijde van de billen behoorlijk bloot. Dit zou de enige kleding zijn die werd verstrekt voor het werken buiten.

En zo was de opleidingsweek begonnen. Allereerst werd elke morgen en vlak voor bedtijd de pupillen twintig slagen met de riem gegeven en dat gaf een brandende pijn. In de morgen kregen de jongens het in de gymnastiekrimte. In de avond ontvingen zij de afranseling net voordat het licht uit ging. Jack ging dan naar hun kamer. De jongens moesten met hun gezicht naar beneden op hun bed liggen met twee kussens onder hen om hun billen op te tillen en, terwijl zij de slagen telden en de vereiste dank aanboden legde Jack de slagen er werkelijk hard op. Het hielp hen zeker om de juiste houding aan te nemen en de jongens meestal scherp te houden.

De bezoeken aan de gymnastiekrimte begonnen gewoonlijk om 6.00 uur in de morgen met de broekjes uit en hun konten werden afgeranseld met de riem. Dit werd gevolgd met een uur harde lichamelijke oefening. Jack hield nauwgezet toezicht op alle aspecten van de oefening, van de vereiste 50 opdrukoefeningen en de oefening met de gewichten en met de roeimachine. Het falen om de rug recht te houden gedurende het opdrukken resulteerde in een scherpe pijn, of twee in het zitvlak. Gedurende de oefeningen hield Jack een rijzweep in de hand en als hij dacht dat een van de jongens niet hard genoeg oefende dan motiveerde hij hen, zoals hij het noemde, met twee of drie slagen over beide billen. Op sommige ochtenden moesten de jongens joggen als onderdeel van hun oefening, maar elke morgen eindigde zij altijd hun oefeningen in het zwembad. Om er zeker van te zijn dat zij het zichzelf niet te gemakkelijk zouden maken had elk een vastgestelde tijd om hun twee baantjes te zwemmen. Wanneer het niet lukte dan kregen zij zes slagen met een riem direct nadat zij uit het zwembad kwamen en op het blote lichaam. Op de natte huid deed het echt erg veel pijn. Gedurende de eerste drie ochtenden redde geen van de jongens het, maar naarmate de dagen vervlogen lukte het Josh, Daniël en Troy om binnen de gestelde tijd binnen te komen. Alleen arme Nick redde het nooit en kreeg als gevolg daarvan een dagelijks pak slaag met de riem.

Na de oefeningen kregen de jongens hun ontbijt. Een rooster zorgde ervoor dat elk op zijn beurt alle taken te doen kreeg - maaltijden bereiden, de tafel dekken, afwassen, enzovoorts. Dan moesten de pupillen stofzuigen en ga zo maar door. Er zouden andere straffen gedurende

de dag volgen, wanneer dat ook maar nodig beoordeeld werd en er waren velen daarvan nodig gedurende de week. Jack was vastbesloten om een paar uitstekende huisjongens van zijn opleidingsschool af te leveren en een regelmatig gebruik van de riem en andere strafinstrumenten was een fundamenteel onderdeel van het opleidingsproces.

Gedurende de week moesten de jongens het huis schoon- en netjes maken, de was doen en alle andere algemene taken in het huis. Deze week schilderden zij niet alleen drie kamers in het huis, maar repareerde en schilderde ook de tuinafzetting aan de voorzijde. En zoals gebruikelijk, wanneer zij te langzaam waren of het werk zag er niet als door een ringetje te halen uit, dan werden zij naar de oefenruimte gezonden waar zij over het paard moesten buigen en werden geïnsult. Soms werd dit gedaan met de scheer-aanzettriem en soms met de zweep. Op andere tijden werden de jongens gestraft terwijl zij in de tuin werkten en Jack van mening was dat een van hen, of allen, een aanmoediging nodig had. Dan moesten zij de korte nylon atletiekbreekjes laten zakken, vooroverbuigen en een solide portie met de riem of de zweep, wat er ook voorhanden was, accepteren. Het spoorde de jongens zeker aan om harder te werken.

Op sommige dagen kregen de pupillen na de lunch vrij om naar het strand te gaan. Hier genoten zij werkelijk van. Echter, de eerste keer dat dit privilege was toegestaan verloren zij elk gevoel van tijd. Hen was twee uur gegeven, maar toen zij terug kwamen was hun opleider woedend. Zijn pupillen waren 43 minuten te laat. Gebaseerd op de tijd dat zij te laat waren kreeg ieder van hen een solide geseling. Een voor een, terwijl de anderen daar geschrokken bij stonden, liet Jack hen over het paard buigen en gaf hun elk 43 slagen met de scheer-aanzettriem om hen op te warmen, gevolgd door 43 klappen met een stok. Alle vier de jongens schreeuwde het tamelijk snel uit. Maar het was hun eigen schuld. Zij waren gewaarschuwd om strikt te gehoorzamen en hadden beter moeten weten en de hun gegeven bevelen moeten opvolgen. Maar zij waren nooit meer te laat. Na deze afranseling sliepen de vier een paar nachten op hun buik.

Daniël moest twee keer gestraft worden, omdat hij geen 'heer' had gezegd bij het beantwoorden van een vraag en zelfs jonge Nick ontglipte het een keer bij een bepaalde gelegenheid. Hun blote billen oogstte de beloning voor deze ongehoorzaamheid. Tijdens één gelegenheid werd er de gewone hoffelijkheid ingeprent bij de jongens. De jongen die gestraft zou worden moest tegen de wand leunen met zijn voeten apart en zijn handen boven hoofd en dan ontving hij twee dozijn slagen met de stok. Sommigen waren op de billen, maar de meesten waren op de dijbenen. Zij waren het er allen over eens dat het veel meer zeer deed op de dijbenen dan op de kont en omdat zij enkel die korte atletiekbreekjes droegen, welke zij ook naar het strand toe droegen, werden de strepen niet bedekt.

Tijdens een gelegenheid dat zij op het strand waren, vroeg een man aan Nick, de jongste, of hij een stoute jongen was geweest. Zowel Daniël als Troy waren erg beschermend en namen het voor Nick op. Zij waren grof tegen de man, wat de jongens later heel erg berouwde. Hun grofheid werd terug gerapporteerd aan Jack door een getuige, die vermoedde dat de knapen van de opleidingsschool voor huisjongens waren. Bij hun terugkomst kregen zij ieder een zware geseling met de gevangenis riem. Dat werd gevolgd door een dozijn slagen met de zweep als straf voor hun onbehoorlijk gedrag.

Tegen het einde van de week had Jack vier goed getrainde en gedisciplineerde huisjongens. De drie nieuwkomers en Josh, die voor een opfrissing was gezonden, hadden allen tegen het einde van de week strikte gehoorzaamheid geleerd. Geen van de jongens liet enig teken van luiheid zien. Integendeel, wanneer hen een taak was opgedragen, dan werd het in het algemeen prompt en energiek uitgevoerd. Echter, Troy ontglipte de discipline weer eens en hij ontving een zware afranseling voor het niet goed uitvoeren van zijn huishoudelijke taken.

Jack was van mening dat speciaal deze knaap een serieuze algemene verbetering van zijn houding nodig had en hij was vastbesloten een verandering te zien voordat de week voorbij was. Naar de oefenruimte gezonden en daar wachtend op zijn straf overdacht Troy zijn lot. Hij hoefde niet lang te wachten voor een heel grote les. Direct nadat zijn opleider arriveerde werd de jongen bevolen om zichzelf te buigen over het strafpaard. Met zijn kont uitstekend in de lucht, bond Jack hem aan het paard vast, om beweging te voorkomen. De jongen ontving 100 slagen met de leren peddel - van de dijbenen tot aan boven aan zijn kont.

Hij werd losgemaakt en hoektijd gegeven, om na te denken over de rest van zijn straf. Met zijn gezicht naar de muur en zijn handen op het hoofd durfde Troy zich niet te bewegen uit angst voor nog meer straf.

Na de hoektijd werd Troy veroordeeld tot de scheer-aanzettriem, maar in plaats van hem weer over het paard te plaatsen, werden zijn handen geboeid en boven zijn hoofd gebonden aan een dakbalk in de oefenruimte. Nadat hem verteld was zijn benen te spreiden diende Jack hem nog eens 100 slagen toe. Onnodig te zeggen dat de houding van de jongen vanaf die tijd opmerkelijk verbeterde.

Gedurende de week hadden de jongens ijverig geoefend in de gymnastiekruimte. Zij hadden hun goede fysieke conditie behouden, zowel als gevolg van deze oefeningen, als ook van hun zware taken in en rond het huis. In dit stadium gekomen waren zij gehoorzaam, vol respect en toonden geen spoor van luiheid. Zij zouden uitstekende huisjongens zijn voor elke meester. Maar de vraag blijft: hoe lang zou deze houding duren, voordat zij moesten terugkeren voor een opfrissing bij Jack?

Toevoeging door de vertaler:

Na dit verhaal blijven nog een aantal vragen over. Jack leidt huisjongens op, die het eigendom zijn van hun meester. Maar deze jongens moeten ergens vandaan komen en ondergebracht worden bij een meester, als zij deze nog niet hebben. Van Josh is het duidelijk; hij heeft een meester die, niet tevreden met zijn houding, hem nogmaals laat opleiden. Maar het is niet duidelijk wat betreft de andere drie jongens. Jack had het er over dat zij aan een meester toegewezen moesten worden. Kennelijk hebben zij nog geen meester. Hoe vindt die toewijzing dan plaats? Wie betaalt de kosten van Jack? Hoe komt hij aan die nieuwelingen, die graag opgeleid willen worden? Wij hebben het hier over jongens, die zich vrijwillig laten opleiden tot slaaf. We hebben het ook over jongens waar een grote vraag naar is. Een goed opgeleide huisslaaf is geld waard. De nieuwe meesters van de jongens zijn dus bereid om een koopsom te betalen. De jongens zijn immers verder goedkope en gehoorzame krachten die, naast de kosten van verzorging, geen loon behoeven, maar alleen strak gehouden moeten worden. Maar als er

sprake is van verkoop, wie int dan de verkoopsom? Niet de betreffende huisjongen, die is enkel subject van verkoop, maar ontvangt zelf niets. Om al deze vragen te beantwoorden heb ik mijn verbeeldingskracht laten werken en ik ben met de volgende aanvulling gekomen:

Jack heeft, om zijn school bekend te maken, een website op internet. Hij heeft deze website bekend gemaakt aan alle zoekmachines en wel op verschillende ingangen. Iedereen die zoekt op jongen, huisjongen, huisslaaf, slaaf, opleiding en school kan Jack zijn website vinden. Op de website is hij vaag over de opleidingsmethode, maar zeer duidelijk om waar het in werkelijkheid over gaat. Namelijk het opleiden van huisjongens, slaven, die werkelijk volledig en totaal toebehoren aan hun meesters. Die daarom absoluut gehoorzaam moeten zijn aan hun meesters, hen respect betonen en alle bevelen direct en zonder aarzeling of vragen, anders dan een verduidelijking van de opdracht, moeten uitvoeren. Meesters kunnen hun slaven voor opleiding bij hem aanmelden, daarvoor kunnen zij een aanmeldingsformulier afdrukken en die per post toesturen. De geschikte week voor de opleiding wordt daarna in overleg met de meester ingepland.

Maar ook jongens, die graag een huisjongen willen worden en door de eerlijke en redelijk complete informatie wat dit inhoudt, ook weten waar zij aan beginnen, kunnen zich aanmelden. Voor hen is de cursus volledig gratis, zelfs vanaf het moment dat zij op reis gaan naar hun opleider toe, maar dan moet Jack mogen bemiddelen bij de verkoop. Want het toewijzen van een huisjongen betekent gewoon dat zij aan een meester worden verkocht, zonder dat de huisjongen er enige zeggenschap in heeft aan wie. Ook voor deze jongens is er een apart aanmeldingsformulier, die zij kunnen uitprinten en, met toevoeging van een pasfoto, kunnen toesturen. De jongens moeten 18 jaar of ouder zijn, om problemen met de wetgevende macht te vermijden, maar niet te oud, omdat de vereiste gehoorzaamheid niet of nauwelijks op oudere leeftijd kan worden geleerd. Bovendien zijn de jonge huisjongens het meest gewild. Daarom mogen zij de vroege twintiger jaren niet overschrijden. Eventuele vragen vooraf kunnen naar Jack zijn email adres worden gestuurd. Het toesturen van alle aanvraagformulieren moet per post, vanwege de geldigheid van de handtekening.

Wanneer een jongen besluit zich bij Jack te laten opleiden en zijn aanvraagformulier heeft opgestuurd, dan ontvangt hij na een tijdje per post de nodige instructies en de reisbiljetten, nodig om Jack te kunnen bereiken. Nick wilde zo graag dat hij zijn aanvraagformulier, op de dag dat hij 18 werd, op de bus deed. Reeds tien dagen later was hij in opleiding. Omdat de betreffende jongen de wereld van slavernij binnen gaat, moet hij alle schepen achter zich verbranden. Dat wil zeggen dat hij erop moet rekenen dat hij nooit meer contact zal hebben met zijn oude leven. Of hij contact mag houden met zijn familie, is aan zijn meester om te beslissen, zelfs daar heeft hij niets over te zeggen. De jongen mag daarom niets anders bij zich hebben, als hij bij Jack aankomt, dan de kleding voor de reis, zijn diploma's, identiteitspapieren en rijbewijs. Daarnaast verstrekt Jack een standaard fotomapje, voor foto's van maximaal 10 bij 15 centimeter, ten behoeve van foto's en de adresgegevens van thuis. De zakken van zijn kleding moeten verder leeg zijn, op voornoemde papieren na. Ook een horloge, sieraden, scheergerij en geld zijn verboden. Wanneer de jongen dan bij Jack aankomt, dan mag hij dus geen andere bezittingen hebben dan dat hij op dat moment bij zich heeft. Hierdoor kan zijn nieuwe meester hem een totaal nieuw leven geven, zonder enige band met het verleden. De meester ontvangt zijn huisjongen dus, afgezien van identiteitsbewijzen, bewijzen van

geestelijke bagage en natuurlijk de nodige reiskleding, geheel naakt en kan hem sturen en vormen naar eigen inzicht. Bij overtreding van dit gebod volgt een extra straf.

De jongens worden na de opleiding meteen doorgeleverd aan hun nieuwe meester. Van de verkoopprijs houdt Jack 20 procent bemiddelingskosten, de kosten van de opleidingsweek en de reiskosten van hun vroegere thuis naar de woning van Jack. De uitbetaling van de rest van het geld wordt gedaan per cheque en, samen met de afrekening van de koopsom minus provisie en gemaakte kosten en het adres van zijn nieuwe meester, gestuurd naar diegene die de betreffende jongen hiervoor heeft aangewezen. Meestal zijn dat zijn ouders, maar hij kan ook anders beslissen. Jack garandeert enkel dat het de jongen, of de achterblijvers, nooit iets zal kosten, maar tot nu toe had hij telkens een cheque moeten insluiten bij de afrekening. Zo hadden Daniël en Nick hun ouders aangewezen, zoals ook eerder Josh had gedaan. Maar Troy had de laatste jaren van zijn jeugd in een weeshuis doorgebracht en had eigenlijk niemand. Daarom had hij aan Jack gevraagd, om het resterende geld naar een door hem aangewezen goed doel over te maken, natuurlijk zonder verdere uitleg of afrekening en zonder zijn meesters adres te vermelden. Jack had hierin toegestemd.

Om aan kopers voor zijn opgeleide huisjongens te komen, is Jack aangesloten bij een netwerk van meesters, die de gehele Verenigde Staten beslaat. Dit netwerk heeft een afgesloten website, die enkel toegankelijk is voor leden. Op deze website kunnen meesters hun slaven te koop aanbieden, of op een te koop staande slaaf bieden. Voordat een meester lid kan worden van dit netwerk, wordt hij eerst grondig onderzocht of hij een serieuze kandidaat is. Is dat zo, dan wordt hij toegelaten en na het betalen van het lidmaatschap kan hij toegang krijgen op de ledensite van het netwerk. Meesteressen kunnen ook lid worden, maar de marktplaats is onderverdeeld in drie groepen, zij die een meester zoeken voor hun slaaf of slavin, zij die het niet uitmaakt, of de nieuwe eigenaar man of vrouw is en zij die en meesteres zoeken voor hun slaaf of slavin. Meesteressen kunnen niet op de marktplaats voor de meesters inloggen en andersom. Daar adverteert Jack met de te koop aangeboden jongens, maar uitsluitend in die marktplaats, die de betreffende jongen had opgegeven. Want de jongen mocht kiezen voor een meester, een meesteres, of dat het hem niet uitmaakte. De jongens van deze week hadden alle drie gekozen voor een meester.

Meestal werd de toekomstige huisjongen direct aangeboden op de betreffende gesloten website, nadat Jack het aanmeldingsformulier had ontvangen. Pas als hij een voor hem acceptabel bod had gekregen en hij dus wist dat de jongen plaatsbaar zou zijn, nam hij de betreffende jongen in opleiding. Jack maakte de eerste dag enkele naaktfoto's van zijn pupillen, die hij ook op de website zette. Dan kwam het levendige bieden pas goed op gang. De cursus liep altijd van maandagochtend, wanneer de nieuwe pupillen arriveerden, tot maandagochtend, dat de geslaagde leerlingen naar hun meester werden gestuurd. Het percentage geslaagden was altijd 100 procent. Op donderdag, als de jongens naar het strand waren, werd er een telefonische conferentie gehouden met de drie of vier meest belovende kopers en werd vastgesteld, wie de koper werd en tegen welke prijs. Deze maakte dan met een telefonische bankoverschrijving de koopsom over naar Jack, die het bedrag op vrijdag ontving. Tevens werd, of het reisgeld naar Jack overgemaakt, of er werd voor gezorgd dat Jack de nodige reisbescheiden tijdig, uiterlijk maandagochtend vroeg, binnen kreeg.

Een enkele keer gebeurde het dat de meester zijn huisjongen kwam afhalen. Dat kon op zondagavond na 19.00 uur, of op maandagochtend voor 10.00 uur. Wanneer de meester zijn jongen op zondagavond kwam afhalen, dan hoorde de jongen pas als zijn meester voor hem stond, dat hij verkocht was en hij kon meteen zien aan wie. De jongen presenteerde zich naakt en zijn meester kon hem voor het eerst in levende lijve bewonderen en aanraken. Nadat hij bevel had gekregen zijn reiskleding, inmiddels weer gereinigd, aan te trekken, moest hij zijn meester volgen. Zijn identiteitspapieren, diploma's en dergelijke, maar ook zijn mapje met foto's, werden aan zijn meester ter hand gesteld. Die bepaalde wat er mee gedaan moest worden. Jongens, die de volgende morgen afgehaald werden, moesten naakt in huis blijven wachten op hun meester, maar kregen geen verdere informatie. De andere jongens kregen hun meesters naam en adres, reispapieren en reisinstructies mee. Echter geen eten of drinken voor onderweg en ook geen geld. Een beetje honger en dorst kan voor geen enkele huisjongen kwaad. Natuurlijk golden deze regels niet voor jongens, die door hun meester waren gezonden voor een eerste cursus of voor een opfris cursus, zoals Josh. Hij had reeds een meester, die de opleidingskosten naar Jack had overgemaakt en zijn jongen had voorzien van de nodige reisbiljetten. Of de meester ook geld aan zijn jongen mee had gegeven, dat was zijn beslissing, daar had Jack niets mee te maken.

Jack had een goed lopend bedrijf. Hij leidde elk jaar tussen de 60 en 80 nieuwe jongens op. Nagenoeg allemaal jongens die zich zelf hadden aangemeld voor de gratis opleiding. Zelfs uit het buitenland kwamen er jongens om door hem opgeleid te worden. Slechts een handvol jongens werden, voor een eerste opleiding, door hun meester naar Jack toegezonden. Meer werden er door hun meester teruggezonden, om voor de tweede maal de opleiding te doorlopen. Dat was ongeveer tussen de 35 en 50 jongens per jaar. Maar het was hoogst zeldzaam wanneer een jongen voor de derde maal terug kwam. De jongens keken wel uit, de gedachte alleen al deed hen huiveren. Jack kon hier echter ruimschoots van leven en had maar zelden gebrek aan bedienden. De meesters, wiens jongens door Jack waren opgeleid, waren ook heel tevreden, want Jack leverde inderdaad uitstekende huisjongens af.

Met deze toevoeging denk ik alle onduidelijkheden van dit verhaal te hebben ondervangen.

De auteur van dit verhaal stemde enthousiast in met deze toevoeging en had er geen commentaar op. Hij vertelde mij dat het een fantasieverhaal is, maar wel gebaseerd op een ander verhaal.

De toevoeging laat een paar dingen zien die redelijk realistisch zijn. In een situatie van vrijwillige persoonlijke slavernij, die illegaal hoewel niet strafbaar is, is het voor meesters moeilijk om aan slaven te komen, maar voor mensen die graag slaaf willen zijn, moeilijk om een goede meester te vinden. Want er wordt wel geadverteerd op internet, maar er zijn ook vele dwazen en gevaarlijke gekken onder de adverteerders. Zuivere psychopaten bijvoorbeeld, die alleen geïnteresseerd zijn in een slaaf om hem te martelen. Erop ingaan is werkelijk een zeer grote en risicovolle gok.

Door te reageren op een website van een opleider, waar hij ook specifiek op maakt, dat hij voor een verantwoordelijke en betrouwbare meester kan zorgen, is het een veel veiliger methode om een meester te vinden. Bovendien ontvangt de betreffende jongen een opleiding, waardoor hij in een oefensituatie het slaaf zijn kan leren. Voor zo'n knul een goede situatie. De

website heeft hem ook eerlijk verteld dat hij alle vrijheid verliest en dat hij altijd zijn meester moet gehoorzamen en hem naar diens tevredenheid moet dienen. Bovendien is het de jongen op voorhand bekend, dat straffen bij huisjongens, meestal lichamelijk worden toegediend. De jongen moet dus wel bereid zijn om pijn te verdragen, pijn die zijn meester hem naar eigen goeddunken altijd en overal mag toedienen. De website moet wel heel eerlijk zijn over het doel van de opleiding en over het leven dat de jongen te wachten staat. Het geheel van deze vrijwillige slavernij die, vanwege de illegaliteit, niet afgedwongen kan worden, vereist eerlijkheid. Geen vrijblijvendheid, maar wel eerlijkheid. Wanneer de jongen met het juiste idee wat het betekend aan de opleiding en aan het slavenbestaan begint, dan heeft hij er ook echt voor gekozen. Dan is het slavenbestaan niet alleen gemakkelijk vol te houden, maar kan hij er ook gelukkig in worden. Want dan krijgt hij precies waar hij voor kiest en hoe hij zijn leven wil (laten) inrichten. Of de ouders er altijd onverdeeld gelukkig mee zijn, dat is een ander verhaal. Maar zijn ouders wel meer, ook bij andere levenskeuzes van hun kroost, daar niet altijd persé onverdeeld gelukkig mee?

Het bovenstaande verhaal is fantasie, maar als er een opleider, zoals die Jack, dit werkelijk op internet zou aanbieden en goede mogelijkheden had om verantwoordelijke en betrouwbare meesters voor de vrijwillige slaven te zoeken, dan zou het best wel eens een succes kunnen worden. Vele mensen, die een persoonlijke slaaf willen zijn, kunnen geen meester vinden, of durven terecht niet te reageren op de advertenties op internet en in BDSM bladen. In de werkelijke wereld is er een echte en grote vraag naar huisslaven. Dit valt af te leiden uit de vele persoonlijke slaven die nu reeds, illegaal en vaak tegen hun wil in, worden verkocht in Noord-Amerika en Europa. Wanneer iemand een huisslaaf zoekt en hij kan een gewillige, gehoorzame en goed opgeleide slaaf kopen, dan zal er zeker meer vraag zijn, dan dat een aantal opleiders ooit zal kunnen afleveren. Waarschijnlijk zal de vraag het aanbod van vrijwillige persoonlijke slaven overtreffen. Niet alleen, omdat lang niet alle jongeren er zin in hebben, maar een gedeelte die dit wel zou willen, wordt door ongeruste familieleden en vrienden ongetwijfeld omgepraat en er van afgehouden. Toch zullen, volgens mij, nog vele jonge mensen zich tot persoonlijke slavernij laten verleiden, vooral als bekend is dat niet alle meesters dagelijks met de zweep klaarstaan, maar gewoon goede arbeid willen in strikte gehoorzaamheid en onderdanige eerbied voor henzelf. Wanneer zij bijvoorbeeld werkeloos zijn en zichzelf zien weinig toekomst voor zichzelf, dan is de kans vrij groot dat een behoorlijk aantal van hen voor de zekerheid van een persoonlijk slavenbestaan zal kiezen. Dan zijn zij onder de pannen en hoeven zich niet meer te vervelen. Vooral, als hier een contract aan vast kan zitten voor een beperkte tijd, bijvoorbeeld enkele jaren met hooguit de optie, wanneer de slaaf het zelf wil, van levenslang. Persoonlijk denk ik dat zo'n opleider voldoende werk heeft, om er riant van te leven. Hij moet echter wel, zoals Jack, bereid zijn om alle medelijden overboord te zetten en zijn pupillen werkelijk hard aanpakken, zodat zij het vak van slaaf, de kunst van gehoorzaamheid, in heel korte tijd leren. Maar van zulke mensen zijn er genoeg en in dit verhaal is er een voorbeeld van hoe het zou kunnen. Alleen zullen zij er rekening mee moeten houden dat de hoeveelheid slaag, waarover in dit verhaal verteld wordt, ernstige lichamelijke klachten zou kunnen opleveren. Dus hardheid wel, maar wel oppassen om niet te ver te gaan, want anders worden er kreupel geslagen slaven afgeleverd en dáár zit echt geen enkele meester op te wachten.

Maar opleider in spé, bedenk wel dat het niet alleen slaan is, wat van een gewillige jongen een goede persoonlijke slaaf maakt. De wil om een slaaf te zijn kan er ook uitgeslagen worden.

Jack had wel iets meer aan te bieden dan slaan. Hij had een heel goed en wel doordacht opleidingsplan. Hij paste niet alleen een strakke discipline toe op de jongens, maar ook hijzelf werkte volgens een heel strakke discipline. De jongens hadden, wat dat betreft, in hem een goed voorbeeld. Slaan was wel de hoofdmethode van zijn opleiding, maar beslist niet de enige. Slaan werd ook niet toegepast al tijdverdrijf, maar alle klappen hadden hun functie. Het bijbrengen van discipline in de mate dat een huisjongen, zeg maar huisslaaf, zijn werk goed kan doen, is in een korte tijd van een week alleen mogelijk met veel geweld. Daarom moest er ook veel geslagen worden. Maar het opleiden zelf verliep volgens een goed doordacht plan. En alleen met jongens (of meisjes) die, zoals in het verhaal, dit zelf ook werkelijk graag willen, is het opleiden in zo'n korte tijd haalbaar. Als de slaven dit niet zelf graag willen en dus niet bereid zijn om alle medewerking te verlenen, dan zal er altijd óf een langere tijd nodig zijn, óf de opleiding niet echt slagen. Indien u zoiets wenst, houdt dan ook dit in gedachte.

Voor mijzelf is dit niets. Ik kan en wil mijn medemensen niet bewust en opzettelijk kwaad doen. Ook niet als over het te bereiken doel, zoals in het voorgaande verhaal, overeenstemming is met de op te leiden jongen (of meisje) en de beste methode, om dit doel te bereiken, het afranselen, dus kwaad doen van de ander is. Voor mij geldt namelijk niet dat het doel de middelen heiligt. Voor mij geldt het woord van Jezus Christus dat wij met liefde en barmhartigheid met elkaar om moeten gaan. Daarom wil ik geen andere mensen afranselen. Het kost mij teveel, omdat ik altijd medelijden zal hebben met diegenen die geslagen wordt. Daarom zal ik nimmer slaven opleiden, of zelfs willen bezitten. Voor mij zijn alle medemensen gelijkwaardig aan mezelf. Een ander mens, ook als die dat zelf wil, als minder behandelen, wil ik niet én kan ik niet vanuit mijn persoonlijkheid.

Appendix 2: De Europese oplossing.

Het waarom van de titel, van het gekozen model en van waterstof:

Dit artikel en plan gaat over het in ongeveer tien jaar veranderen van een vervuilende, milieu onvriendelijke en ons ecologisch-systeem vernietigende en ons voortbestaan bedreigende soorten van energie naar een duurzame en milieu sparende vorm van energie. Volgens de berichten in de nieuwsgaring moet dit zeker 30 tot 50 jaar duren. Dit is een misvatting. Het is alleen waar als de energievoorziening wordt overgelaten aan de krachten van de vrije markt. Maar gestuurd door de overheid kan het in een veel kortere tijd. Daarom bespreek ik hier een model, een plan van overgang die slechts een decennium nodig heeft. Een plan dat technisch haalbaar is, omdat het uitgaat van bestaande technieken, economisch zeer wenselijk is, omdat het ons uit de huidige wereldwijde recessie haalt en voor het milieu en voor onze overleving noodzakelijk is, omdat de huidige methode van energievoorziening onze aarde vergiftigt. Het gekozen model gaat in eerste instantie uit van een grote vervuiler, het verkeer. De reden is dat daar reeds van grote milieuwinst sprake is als de brandstof voor het vervoer werkelijk schoon wordt. In dit model ga ik, zoals reeds gezegd, uit van reeds bestaande technieken, alhoewel er met deze technieken ook wel enige nieuwe toepassingen moeten worden gerealiseerd. Hierdoor kan niemand beweren dat dit model technisch niet haalbaar is. Het is alleen een kwestie van willen. Wel moet het omschakelen gebeuren in een groot gebied met veel mensen omdat het anders te duur wordt. Daarom heb ik ook de titel van de Europese oplossing mee gegeven. Want Europa, daarmee bedoel ik de Europese Unie, strekt zich uit van Ierland tot aan Rusland en van de Noordpool tot in de Middellandse Zee. Bovendien leven er in de EU ongeveer 400 miljoen mensen die voor het merendeel enige draagkracht hebben. De financiering zal zeker geen probleem zijn, temeer daar de economische crisis hiermee zal verdwijnen.

Schone energie, opgewekt uit duurzame bronnen als waterstromingen, natuurlijke heetwater- en stoombronnen, wind en zonne-energie wordt bijna altijd gewonnen in de vorm van elektriciteit. Bovendien kan op deze wijze bijna nooit de energie gelijkmatig worden opgewekt en lang niet altijd op de plaats en het moment van gebruik. Er zal dus een stof moeten zijn waarmee buffers van energie kunnen worden opgeslagen. Voor dit model heb ik voor waterstof gekozen. Waarom? Op de eerste plaats is de stof waaruit waterstof gewonnen wordt, namelijk water, bijna overal volop aanwezig is. Op de tweede plaats levert het verbruik van waterstof weer zuiver water op en dus is ook deze tussenvorm van energie volledig recyclebaar en duurzaam. Er zijn plannen om het energieoverschot uit IJsland in met elektrolyse gevulde tankers naar Nederland te brengen. Maar elektrolyse is duur. Met de elektrolyse vanadium gevulde tankers kunnen wel een gedeelte van de huidige elektrische energie aanvullen, maar geen vervanging zijn van alle brandstoffen. Dat kan waterstof wél, zoals ik u in dit artikel zal bewijzen. Daarom kan de overtollige energie uit IJsland beter in waterstof naar Europa verscheept worden in plaats van in elektrolyse. Toch zie ik wel enige toepassing voor elektrolyse, maar alleen in speciale gevallen. Dit zal ik verderop, waar ik het nodig vind, verder uitwerken en behandelen.

Ook de vraag naar energie is niet constant. Deze verschilt op de verschillende uren van de dag, op de verschillende dagen van de week en al na gelang het seizoen. Daarom is er door alle eeuwen heen een opslag van energie geweest. Vroeger in de vorm van hout en kolen, die vaak

in de zomer werden aangeschaft om in hoofdzaak pas in de winter te worden verbruikt. Datzelfde gold voor lampolie in de tijd vóór het algemeen gebruik van elektra. Natuurlijke energiebronnen zoals de wind voor de windmolens was niet op te slaan. Het gebruik daarvan was afhankelijk van het aanbod. Maar wat op te slaan was, werd ook opgeslagen, zodat de mensen in de periode dat zij het nodig hadden over voldoende energie beschikten. Ook nu worden oliereserves aangehouden in elk land, opdat er altijd genoeg zal zijn. Dat wij energie moeten opslaan is dus niets nieuws. De opslag in de vorm van waterstof wel, maar dat is slechts hetzelfde met een nieuw soort energie. De opslag van waterstof is ook niet gevaarlijker dan die van andere energievormen. Waarschijnlijk zelfs minder gevaarlijk. Want wij beschikken heden over de kennis om gasen veilig op te slaan. En weliswaar kan waterstof ontploffen, zoals ook andere brandstoffen dat kunnen, maar er komen geen gevaarlijk en giftige stoffen vrij. Als waterstof verbrand dan komt er water vrij, óók na een ongeluk. En in water kunnen wij wel verdrinken, maar het kan ons niet vergiftigen zoals vervuilende brandstoffen wél kunnen.

Laat er echter geen misverstand over bestaan dat alleen de overheid op Europese schaal deze veranderingen kan bewerkstelligen. Zij is de enige die als taak heeft het algemeen belang te behartigen. En het algemeen belang is het belang van alle burgers in Europa. Deze burgers zijn gediend met schone lucht, schoon water en niet vervuilde grond. Zij zijn gediend met een duurzame en schone energie die niet op raakt. Als Europa overstapt op waterstof, dan zal de rest van de wereld met zekerheid volgen. Want zonder enige welvaartsverlies kunnen wij overschakelen, maar ook de rest van de wereld, inclusief de derde wereldlanden. Sterker nog, omdat de derde wereldlanden meestal in de tropen liggen kunnen zij eraan verdienen. Hun import van olie wordt minder, geen vervuiling meer waar ze zelf olie produceren én volop goedkope en duurzame energie. Tel uit de winst.

De eerste te nemen maatregelen:

Om de overgang van een op olie gebaseerde energievoorziening naar een op waterstof gebaseerde energievoorziening een succes te maken zal er een explosieve vraag naar waterstof moeten gaan ontstaan. De enige wijze waarop dit succesvol kan worden is een vraag bij kapitaalkrachtige mensen te laten ontstaan. Maar deze vraag komt enkel op gang als er voordeel te behalen valt bij het gebruik van waterstof. Bovendien moet het waterstof gemakkelijk verkrijgbaar zijn. Daarom heb ik de weg van het vervoer gekozen. Het vervoer levert een grote bijdrage aan de wereldwijde vervuiling en daarom is besparing van olie in het verkeer enkel daarom al interessant. Maar het verkeer en met name het gemotoriseerde verkeer over de weg is het gevolg van individuele beslissingen van miljoenen mensen. Daarom zal de overheid van Europa, met name de Europese Unie, als geheel een aantal maatregelen moeten nemen om het gebruik van waterstof te stimuleren. Allereerst zullen alle belastingen op de auto en motor in geheel Europa in de brandstofprijzen gestopt moeten worden. Diesel zal zwaarder belast moeten worden, omdat die erg vervuilend is en het meest in vrachtauto's en bussen wordt gebruikt en die leveren een grotere bijdrage aan het verslijten van de wegen. In die landen van Europa, die het gemotoriseerde verkeer laag belasten zal de belasting omhoog moeten, terwijl andere landen misschien de totale belasting iets moeten laten zakken, zodat de brandstofprijzen in aan elkaar grenzende buurlanden niet al te veel verschillen. Aankoopbelastingen op voertuigen zullen bij ingang van dit systeem terug gegeven moeten worden, rekening houdend met een reële afschrijving (bijvoorbeeld 60 maanden) om geen

grote prijsverschillen te krijgen tussen nieuwe auto's en oudere auto's. Bovendien wordt zo een kopersstop vlak voor de invoer van dit systeem voorkomen. Mij lijkt het beste om dit systeem gelijktijdig op dezelfde datum van een jaar in te voeren. Tegelijkertijd moet de belasting op waterstof voor voertuigen zodanig gesteld worden dat de gemiddelde brandstofprijs per afgelegde kilometer ongeveer de helft tot 60% wordt van die van oliebrandstoffen. Tevens zullen pomphouders langs snelwegen, langs grote doorgaande routes en bij grote steden wettelijk verplicht moeten worden om een vulstation voor waterstof te hebben, zodat de beschikbaarheid van waterstof gegarandeerd is. Deze mogelijkheid om waterstof te tanken moet zo snel mogelijk voor en/of na invoer van deze belastingmaatregelen worden gerealiseerd, maar er moet wel een redelijke termijn vastgesteld worden zodat de plaatsing van de vulstations ook technisch mogelijk is. Het gevolg van deze maatregelen zal zijn dat het beroepsvervoer en de veelrijders zo spoedig mogelijk zullen overstappen op met waterstof aangedreven vervoermiddelen. En dát is nu juist de kapitaalkrachtige groep die snel over kán stappen. Hierdoor zal de vraag naar waterstof explosief gaan toenemen.

De benodigheden voor deze nieuwe techniek:

Om voertuigen lopend op waterstofgas te maken verandert de techniek van de auto. Waterstof zal verbruikt worden in brandstofcellen die elektriciteit opwekken, waarmee elektromotoren gevoed worden die voor de voortbeweging gebruikt worden. Misschien kunnen bestaande benzineauto's omgebouwd worden. De precieze techniek laat ik graag aan de ingenieurs over. Overig hebben vele autofabrikanten reeds prototypen van waterstofauto's zodat de invoer op zeer korte termijn kan plaatsvinden. De opslag van waterstof in het vervoermiddel vindt plaats in waterstoftanks. Proeven hebben uitgewezen dat deze zo veilig gemaakt kunnen worden dat zij zelfs veiliger zijn dan de huidige benzinetanks. Het is wellicht aan te raden om krachtiger accu's in deze auto's te bouwen dan in de huidige auto's. De eventuele meer opgewekte energie kan dan in deze accu's worden opgeslagen en het voertuig zal misschien zelfs korte afstanden af kunnen leggen zonder gebruik te maken van waterstof. De boordcomputer kan de restenergie in de accu berekenen en dan de brandstofcel of waterstofmotor inschakelen als die noodzakelijk is. Wellicht kan hier een toepassing zijn voor elektrolyse, omdat die met minder ruimte en gewicht meer elektriciteit kan vasthouden dan gewone accu's.

Methoden van duurzaam opwekken van energie:

Zoals eerder gezegd zijn bijna alle methoden van duurzame energieopwekking het opwekken van elektriciteit. Alleen het verbranden van hout in een kachel, het verwarmen van water in de zon, het rechtstreeks aansturen van assen in een ouderwetse windmolen of het branden van biologische olie in een lamp zijn vormen van duurzame energie die geen gebruik maken van elektriciteit. Bijna alle andere wijzen om van duurzame energie gebruik te maken gaat langs de weg van elektrische opwekking. Drie grote soorten van duurzame energie zijn waterstromingen, wind en de zon. Van alle drie de soorten is bekend dat zij niet altijd in dezelfde mate voorhanden zijn. Stromingen in zee kunnen harder en zachter zijn en bij gebruik van het verschil tussen eb en vloed is er een omslagmoment waarin het water niet stroomt. Ook waterstromen op het land kunnen in intensiviteit verschillen, omdat er een groot verschil is tussen een droge zomer en een nat voorjaar of najaar. Wind is grillig. De ene keer is er te weinig wind en de andere keer is er teveel om nuttig te zijn voor energie opwekking. Hetzelfde geldt voor zonne-energie, die bovendien nog het nadeel heeft dat gedurende een deel van het

etmaal de zon in het geheel niet schijnt. Daar komt nog bij dat water, wind en zon weliswaar gratis zijn, maar het omzetten in voor ons nuttige energie is dat niet. Het omzetten vereist kapitaalgoederen die bovendien onderhouden moeten worden. Energie in duurzame vorm is op aarde in grote hoeveelheden voorhanden, meer dan wij ooit kunnen gebruiken, maar het is bijna nooit gratis te gebruiken. Zo is het altijd geweest en dit geldt ook voor de vervuilende energie, die immers ook gewonnen moet worden en vaak nog vervoert en bewerkt alvorens het geschikt is voor gebruik. Wanneer duurzame energie op grote schaal gewonnen wordt dan kan zij qua kosten zonder twijfel de concurrentie aan met vervuilende energie. Maar daar zit net het probleem. Omdat wij reeds gewend zijn aan vervuilende energie en daar nu nog voldoende van hebben komt een grootschalige productie van schone en duurzame energie niet echt van de grond en daarom is de duurzame energie nu nog duurder en daarom minder aantrekkelijk. Daarom ontvouw ik hier een plan voor grootschalige opwekking en verderop zal ik er ook de financiële dekking voor geven. Ook hier ga ik uit van bestaande technieken.

Wij hebben op aarde naast water, wind en zon ook nog andere natuurlijke hulpbronnen. Ik denk bijvoorbeeld aan de heetwater en stoom bronnen in bijvoorbeeld IJsland. Deze worden nu reeds benut en als de energie in de vorm van waterstof gemakkelijk verhandelbaar wordt, dan zal die zeker nog beter benut gaan worden. Maar er zijn ook waterstromen die wij nog geheel niet of nauwelijks benutten. Ik bedoel hier de golfstromingen in de zee mee. Wij kunnen een tunnel leggen van Frankrijk naar Engeland en zijn ook sterk in onder water technieken. Dan moet het toch ook mogelijk zijn om daar waar de stroming constant is of nagenoeg constant grote turbines onder water te bouwen die deze energie af kunnen tappen? Ik denk hierbij onder andere aan de doorgangen tussen Frankrijk en Engeland en tussen Engeland en Ierland. Maar zulke stromingen zijn er wellicht ook elders in de zee. Bovendien weet ik dat er op kleine schaal reeds experimenten zijn geweest om gebruik te maken van het hier en daar grote verschil tussen eb en vloed. Turbines in het water plaatsen is een reeds oude techniek en ik denk dat op deze wijze nog veel energie te winnen valt.

Windenergie is een nu reeds bekende soort van duurzame en schone energie. De windmolens kunnen solitair of in grote en kleine parken opgesteld worden, zowel op het land alsmede ook in zee. Er is echter weerstand tegen deze vorm van energieopwekking. Deels terecht en deels ten onrechte. De weerstand is grof samen te vatten in twee categorieën, namelijk weerstand tegen het lawaai en de schaduw van de windmolens en tegen wat men landschapsvervuiling noemt. Lawaai en schaduw is begrijpelijk als een windmolen in of nabij een wooncentrum wordt gebouwd. Want het valt niet te ontkennen dat de ronddraaiende wieken een bepaalde hoeveelheid geluid produceren. Ook valt niet te ontkennen dat de wisselende schaduwen van de ronddraaiende wieken hinderlijk zijn voor mensen die daarin zitten. Tegenstand tegen het bouwen van een windmolen in of vlak bij een woongebied levert terecht kritiek op en de weerstand is geheel terecht. Wel kan een windmolen gebouwd worden bij een meer afgelegen boerderij zonder bebouwing in de directe omgeving, mits de eigenaar en bewoners van die boerderij het niet erg vinden om vlak bij zo'n windmolen te wonen. Dit kan gebeuren als die windmolen ook eigendom van de betreffende boer is, die de geringe overlast ter wille van de winst voor lief neemt. Beter is het echter om de windmolens in het vrije veld of in zee of in een groot meer te bouwen. Mensen zijn daar soms tegen omdat dit in hun ogen landschapsvervuiling is. Natuurlijk zal er rekening moeten worden gehouden met het landschap, maar als men ergens een industrieel complex wenst neer te zetten of een nieuwe nederzetting wenst aan te leggen dan houdt men ook geen rekening met landschapsvervuiling.

Ditzelfde geldt voor het bouwen van een toren of torenflat of zelfs een wolkenkrabber. Ook dat zijn landschapsvervuilende gebouwen. Maar de bouw gaat gewoon door want de economische noodzaak en/of voordelen vereisen het. Energieopwekking op een schone en duurzame wijze is ook een economische noodzaak. Het is bovendien een kwestie van overleven. Als wij door gaan met het gebruik van vervuilende energie vergiftigen wij op zodanige wijze onze planeet dat deze op de lange duur onleefbaar wordt. Duurzame energie is dus niet alleen een kwestie van zorgvuldig beheer van onze planeet, maar ook een overlevingsnoodzaak. Daarom vind ik het argument van landschapsvervuiling een onterecht argument waar weinig of geen aandacht aan moet worden gegeven. Om voldoende windenergie op te wekken zal ook waar mogelijk windmolenparken in zee moeten worden gebouwd. Het nieuwste tegenargument is dat grote windmolenparken in zee klimaatveranderingen aan de kust zullen geven. Want is het argument, door zoveel windmolens te bouwen gaan de windrichtingen veranderen en komt er minder wind aan de kust dus wordt er ook minder regen aangevoerd. Dit kan niet kloppen! Windmolens zoals wij die momenteel bouwen hebben wieken van maximaal ongeveer 90 meter lang. Zelfs al wordt rekening gehouden met een veilige doorloopruimte van ongeveer 10 meter, dan komt het hoogste punt van de wijk op ongeveer tweehonderd meter boven de waterlijn. Wolken met regen zweven daarboven uit. Zeker zal op grondniveau er minder en/of veranderde wind zijn zoals ook de golven minder en/of anders op de kust beuken als er golfbrekers zijn. Maar met een ander klimaat heeft dit niets te maken. Regenwolken gaan gewoon over de molens heen. En zelfs al zou dit het klimaat enigszins wijzigen, deze wijziging is zeker kleiner dan heden met het vergiftigen van onze atmosfeer.

Om voldoende windenergie op te wekken zal de overheid en wel op Europese schaal de opwekking van energie door middel van windmolens actief moeten sturen en stimuleren. Allereerst zullen de belemmeringen om een windmolen op te richten zoveel mogelijk moeten verdwijnen. Landschapsvervuiling mag geen reden meer zijn om een vergunning voor een windmolen te weigeren. Alleen daar waar door de windmolen echte overlast wordt veroorzaakt moet nog een vergunning geweigerd kunnen worden. Hierdoor kunnen vele particulieren en bedrijven windmolens oprichten waar het nu nog niet mag. Bovendien zal de overheid moeten zoeken naar plekken waar grote windmolenparken kunnen verrijzen. Waar dus gemiddeld over het hele jaar voldoende bruikbare wind is en de windmolens geen overlast aan de mensen bezorgen, noch een gevaar zijn voor de natuur. Alhoewel overvliegende vogels wellicht door een bepaalde tekening op de wieken voor het gevaar gewaarschuwd kunnen worden. Voor glaswanden zijn de silhouetten van roofvogels voldoende om meestal te voorkomen dat vogels tegen deze wanden opvliegen. Misschien valt er voor de wieken van windmolens ook wel iets te bedenken met hetzelfde resultaat. Voor Nederland ligt het voor de hand dat er grote windmolenparken in zee worden gebouwd. Er kunnen daar vele duizenden windmolens worden geplaatst. De overheid zal hierin het voortouw moeten nemen en voor deze windmolenparken de windmolens bestellen. Hierdoor kan er een massafabricage van windmolens op gang komen die de prijs per windmolen kan doen dalen. Zeker als alle Europese landen hier aan mee doen. Windmolens moeten onderhouden worden. Windmolenparken en zeker windmolenparken in zee kunnen het beste door gespecialiseerde bedrijven onderhouden worden, ook als de windmolens in de parken verschillende eigenaren hebben. Daarom zou de overheid wel het initiatief moeten nemen om deze parken te bestellen en te plaatsen en een bedrijf verantwoordelijk te laten zijn voor het onderhoud. Zij hoeft natuurlijk niet het park geheel zelf te betalen. De molens in het park kunnen genummerd

worden en per molen verkocht aan particulieren, bedrijven of beleggingsmaatschappijen. De koopsom is de molen inclusief plaatsen. De belegger wordt jaarlijks afgerekend, met eventuele voorschotten om maandelijks basis. De door de betreffende molen opgewekte energie maal de energieprijis minus de onderhoudskosten aan de molen en minus de afschrijving vormt het resultaat voor de belegger. Het onderhoud bestaat uit een deel van het reguliere onderhoud voor het gehele park en speciaal onderhoud aan de betreffende molen. De afschrijvingstermijn dient voor alle bezitters van deze molens uniform door de overheid vastgelegd te worden, dus inclusief voor de molens die van de overheid zelf zijn. Hierdoor is er geen concurrentievervalsing mogelijk door veel te lange afschrijvingstermijnen. Als de afschrijvingstermijn conservatief wordt ingeschat zullen de molens waarschijnlijk nog vele jaren doordraaien nadat zij zijn afgeschreven en ruimschoots rendement opleveren voor de eigenaren. Hierdoor zal de overheid uiteindelijk waarschijnlijk slechts weinig zelf hoeven te investeren.

Zonne-energie is weer een ander verhaal. Bij deze beschouwing laat ik de systemen van zonne-energie die rechtstreeks water verwarmen buiten beschouwing. Als ik spreek over zonne-energie zijn dat, in passieve vorm, altijd de zonnecellen die elektriciteit opwekken. Zonnecellen zijn in eerste instantie ontwikkeld voor de ruimtevaart. Zij worden ook nu reeds in een groot aantal gevallen toegepast in onze wereld. Zij zijn echter nog steeds relatief duur. Wanneer de zonnecellen echter in fabrieken geproduceerd worden van een capaciteit van minimaal vijf miljoen vierkante meter (m^2) per jaar dan, hebben bedrijven ons verzekerd, kunnen de productiekosten met 80% omlaag. Enkel al op daken van overheidsgebouwen en langs wegen met geluidsschermen kunnen er in Europa al enkele miljarden m^2 geplaatst worden. De overheid alleen al kan zoveel bestellen dat de producenten dat in geen jaren kunnen leveren. En hierin schuilt een gevaar. Want als de vraag groter is dan het aanbod dan gaat volgens de markttheorieën de prijs omhoog. Er dreigt dus het gevaar dat de fabrikanten zeer hoge winsten maken, maar de zonnecellen voor de particuliere markt nog vele jaren onbetaalbaar blijven. En dat terwijl voor het omschakelen naar een waterstof economie vele miljarden m^2 aan zonnepanelen óók in de private sector noodzakelijk zijn. Daarom moet de overheid op Europese schaal sturend worden. Niet alleen door een maximale prijs aan zonnecellen te binden, omdat dat een reden voor producenten kan zijn om helemaal niet te produceren. Nee de overheid zal zelf een fabriek voor zonnecellen moeten oprichten met een minimale capaciteit van 10 miljoen m^2 per jaar. Daarna zal zij deze zonnecellen met een redelijke winst moeten gaan verkopen, waarbij zij niet alleen de prijs af fabriek dient vast te leggen, maar ook de uiteindelijke maximale consumentenprijs. Goedkoper verkopen mag wel, maar niet duurder dan de voor deze fabriek geldende prijs. Gestreefd moet worden naar een prijs die slechts enkele tientallen procenten duurder is dan traditionele dakbedekking, zoals dakpannen. Hierdoor wordt zij prijsbepalend voor de gehele industrie van zonnecellen. Daarnaast kan aan het particuliere bedrijfsleven een afname garantie gegeven worden voor alle zonnecellen die binnen het Europa van de EU zijn geproduceerd voor een periode van tien jaar. Natuurlijk tegen een prijs die lager ligt dan op de particuliere markt, maar nog wel winstgevend is. De particuliere fabrikanten lopen geen ondernemingsrisico en de productie van zonnecellen zal explosief toenemen. Met de onder garantie gekochte zonnecellen kunnen de daken van overheidsgebouwen nuttig worden gemaakt en als de particuliere bedrijven het overheidsbeleid willen frustreren, door de hele productie aan de overheid te leveren onder de afname garantie, kunnen bovendien de goedkoper ingekochte zonnecellen op de particuliere markt met winst verkocht worden. Ook kan de eerste tien jaar de import van zonnecellen invoerrechtenvrij

worden gemaakt. Omdat er zoveel miljarden m² noodzakelijk zijn kán er geen overspoeling van de markt komen. Bovendien zal de rest van de wereld ook van de goedkopere zonnecellen willen profiteren, dus er kan voorlopig niet genoeg gemaakt worden.

Omzetting in en opslag en vervoer van waterstof:

Voor al deze methoden van opwekking van duurzame energie geldt dat het gebruik niet geheel synchroon loopt met de opwekking. De energie zal dus moeten worden opgeslagen in waterstof die onder de juiste condities langdurig bewaard kan worden. Daarbij komt dat niet alle energie zal worden opgewekt waar het uiteindelijk zal worden gebruikt. De meeste energie wordt gebruikt in stedelijke gebieden, terwijl de opwekking van de meeste energie in meer afgelegen plaatsen wordt bereikt. Wel zal ook in stedelijke gebieden energie worden opgewekt door middel van zonnecellen, maar het merendeel zal buiten de stedelijke gebieden worden opgewekt. Alle duurzame energie waar ik het hier over heb wordt opgewekt in de vorm van elektriciteit. Het bewaren van die energie moet gebeuren in de vorm van waterstof. De energie zal dus in de bewaarmvorm moeten worden omgezet. Het waterstof moet worden opgeslagen en vervoert naar waar het gebruikt zal worden. Op de plaats van gebruik zal het waterstof meestal weer moeten omgezet in elektriciteit. Wanneer grote windmolenparken niet te ver bij een grote stad of industrieel complex met grote energiebehoefte vandaan staat, dan kan een gedeelte direct aan het elektriciteitsnet geleverd worden en verbruikt. Een gedeelte echter niet. Want niet alleen de opwekking van duurzame energie is grillig, dat is ook het verbruik. Er zal dus altijd sprake zijn van omzetting naar waterstof en opslag daarvan.

De omzetting naar waterstof is in feite een zeer eenvoudig proces. Men hangt simpel gezegd twee elektroden aan tegenover elkaar gesitueerde zijden in een bak met water en jaagt daar elektrische stroom doorheen. Aan de ene kant zal waterstof omhoog borrelen en aan de andere kant zuurstof. Zo simpel is het. In een industriële toepassing is het iets meer gecompliceerd, maar het is een bekende en relatief eenvoudige toepassing. Er kan zelfs een automaat gebouwd worden om dit op kleine schaal te doen. Maar dat iedere particulier zijn eigen opgewekte energie omzet is niet noodzakelijk en/of wenselijk. Want bij onoordeelkundig gebruik kan waterstof gevaarlijk zijn. Denk daarbij eens aan de Hindenburg, het grote luchtschip die bij het aanmeren in New York in seconden verloren ging. Alhoewel ik begrepen heb dat dit meer te maken had met een combinatie van statische elektriciteit en een zeer brandgevaarlijke verflaag. Doordat de huid van het luchtschip vlam vatte en door de hitte en het doorbranden van de stof werd ook het waterstof aangestoken met de bekende dramatische gevolgen. Deze fouten kunnen nu natuurlijk vermeden worden maar toch, zeker is zeker. In de meeste gevallen kan de omzetting van elektriciteit naar waterstof het beste overgelaten worden aan mensen die weten wat zij moeten doen bij het haperen van de apparatuur. Bij windmolenparken zal deze omzetting op grote schaal moeten plaatsvinden. Maar ook bij dorpen en steden kan men het beste de overvloedige elektrische energie verzamelen en verwerken tot waterstof. Alleen bij afgelegen boerderijen en andere afgelegen plekken kan men de energie dan met behulp van een automaat zelf in waterstof omzetten.

Waterstof moet ook worden opgeslagen. Dat kan in de reeds behandelde gastanks voor auto's, maar ook in losse gastanks voor ander gebruik. Het kan ook in grote gastanks, zoals nu ook propaangas of butagas wordt opgeslagen. Vroeger werd stadsgas die uit cokes werd gewonnen bij dorpen en steden in hele grote gastanks opgeslagen. Deze tanks waren over het algemeen

niet helemaal gasdicht waardoor er na afbraak vaak nog een schoonmaakactie nodig was om de grond van de chemische resten te zuiveren. Tegenwoordig beschikken wij wel degelijk over technieken om gas ook werkelijk gasdicht op te slaan. Toch is het aan te raden om waterstofgas in gas vorm of vloeibaar in hele grote gastanks op te slaan en dit ook te doen in de omgeving van steden en/of dorpen. Het waarom is duidelijk en wel omdat alle energie duurzaam moet worden, dus ook wat wij in huis gebruiken. Hier kom ik op terug. Het vervoer van waterstof kan op dezelfde wijze zoals nu reeds het vervoer van andere gassen gebeurt. Het kan over water vervoerd worden per schip, met de spoorwegen en over de weg in vrachtauto's. Bovendien kunnen bestaande en nieuwe pijpleidingen waterstofgas goedkoop en veilig vervoeren. Al dit soort vervoer gebeurt nu ook al en is eigenlijk niets bijzonders.

Vraag naar en toepassingen van waterstof in industrie en huishoudens:

Ook deze vraag ontstaat niet vanzelf maar moet gestimuleerd worden. Voor de industrie kan dat gebeuren door waterstofgas goedkoper te maken dan andere vormen van energie. Niet door het waterstofgas onder de kostprijs te verkopen, maar door de vervuulende soorten van energie zwaarder te gaan belasten. Natuurlijk kan in een overgangsfase elektriciteitscentrales ook geschikt worden gemaakt voor het verbranden van waterstof, maar gezien de verdere plannen van decentrale energieopwekking moet dat als tijdelijk worden gezien. Voor huishoudens zal moeten gelden dat bijvoorbeeld het nu geleverde aardgas wordt afgesloten en dat daarvoor in de plaats waterstofgas wordt geleverd. Dan kan in fasen gebeuren, zoals de overschakeling van stadsgas naar aardgas in de jaren 60 van de vorige eeuw in Nederland ook stapsgewijze heeft plaatsgevonden. Omdat waterstofgas te gevaarlijk is om in open vuur te gebruiken, zullen een aantal gebruiksvoorwerpen in het huishouden moeten verdwijnen. Alle geisers zullen door boilers moeten worden vervangen en alle gas kooktoestellen zullen moeten worden vervangen door kookplaten voor elektra. De moderne verwarmingsketels, die met afgesloten vuur werken zullen moeten worden omgebouwd voor waterstof en alle verwarmingsketels met open vuur moeten worden vervangen. Gashaarden kunnen worden vervangen door op haarden lijkende toestellen met een modulair opgebouwde brandstofcel ingebouwd, elektrisch namaakvuur en elektrische verwarmingselementen. Deze brandstofcellen, die waterstof omzet in elektra, kunnen dan ook de energievoorziening voor de rest van de woning verzorgen. Ook kunnen woningen geheel met elektrische verwarmingselementen verwarmd worden en daarvoor de energie bijvoorbeeld in een modulair opgebouwde brandstofcel opwekken. Modulair opgebouwde brandstofcellen, omdat het verbruik van energie schommelt gedurende de dag en gedurende de seizoenen. Door de brandstofcel modulair te maken kan telkens ongeveer genoeg energie worden opgewekt. Eventueel aangevuld met een accu voor die momenten dat er nauwelijks energie wordt gebruikt. Maar dat kan natuurlijk ook door aanvoer van buiten door het elektriciteitsnetwerk. Voor flatgebouwen of waar de inwoners door armoede brandstofcellen niet kunnen betalen kan ook plaatselijk centraal waterstof in elektrische energie worden omgezet voor meerdere huishoudens. Niet iedereen hoeft dus een brandstofcel in huis te hebben. Wel zal iedereen die energie opwekt, ongeacht of het nu met een brandstofcel is of met zonnecellen op het dak, een dubbele elektra energiemeter moeten hebben. Namelijk die het inkomende elektra meet en het uitgaande elektra apart meet. Het inkomende elektra zal iets duurder zijn dan de uitgaande vanwege de bijdrage aan het elektriciteitsnetwerk. De verschillen mogen echter niet zo groot zijn dat zelf opwekken van energie niet meer lonend zou zijn. De elektrische verwarming kan geschieden door vloerverwarming, vaste verwarmingselementen aan de muren, losse

elektrische kachels die in de zomer uit zicht kunnen worden gezet en elektrische haarden met namaakvuur al of niet geschikt om de gehele ruimte te verwarmen. Ook nu zijn cel-haarden en elektrische haarden met namaakvuur zeer gewild, omdat mensen graag een vuurtje in huis zien, al is het enkel maar voor de gezelligheid.

In gebieden zoals Nederland waar het aardgas aan huis wordt geleverd kan de overheid door het afsluiten van het aardgas eenvoudig de burgers dwingen om op waterstof energie over te stappen. Dat geldt ook gedeeltelijk voor het bedrijfsleven, die nu ook afhankelijk is van aardgaslevering. Daar is niets mis mee, omdat wij voor onze toekomst en voor ons overleven wel op duurzame energie moeten overstappen. Alleen zal voor de allerarmsten een subsidie regeling moeten komen die hen helpt om op de nieuwe vorm van energie over te stappen. Niet iedereen heeft het geld liggen om het gaskomfoor te vervangen door een elektrische kookplaat en de benodigde nieuwe elektragroep ervoor aan te laten leggen. Soms is daarbij hulp van de overheid nodig. De benodigde gelden kunnen onder andere gevonden worden in het afschaffen van de milieusubsidies, die nu niet meer noodzakelijk zijn. Iets ingewikkelder ligt het in die gebieden waar geen gas wordt geleverd, maar de mensen voor ruimte verwarming nog afhankelijk zijn van kolen of olie. Vaak worden in die streken gewoonlijk reeds op elektra gekookt, dus daar komt geen verandering in. Maar ook de ruimte verwarming zal moeten overschakelen op duurzame energie. Daarom heb ik het stoken op hout hier buiten gelaten, omdat dit een duurzame energie is. Maar waarin dorpen en steden nog hoofdzakelijk op olie of kolen wordt gestookt kan de overheid door het aanleggen van plaatselijke leidingen het waterstofgas ook naar die woningen brengen. In bergachtige gebieden, of gebieden met een rotsachtige ondergrond kan dit problemen opleveren. Maar in die gebieden lopen vaak wel al rioleringen en worden de elektrische leidingen en telefoonleidingen onder de grond naar de woningen gevoerd. Dan kan er ook een gasleiding worden aangelegd. Als dan vervolgens de stookolie en kolen zodanig worden belast dat waterstof veel goedkoper is, dan zullen mensen overstappen op waterstofgas. Zoals na de aanleg van het aardgas het slechts een gering aantal jaren heeft geduurd dat mensen nog op kolen stookten. Het gemak van het aardgas won het en ongeveer tien jaar na deze aanleg was er in Nederland bijna geen kolenboer meer te vinden. Door belastingmaatregelen kan de overstap naar waterstof sneller gaan. Voor de meer afgelegen boerderijen zal dan de oplossing voor de dure stookolie een grote waterstoftank zijn. Zij slaan de olie reeds op in tanks en die worden zo nodig bijgevuld. Waterstoftanks kunnen veilig en gemakkelijk de plaats van olietanks innemen.

Ontwikkelingshulp en opwekking van energie buiten Europa:

Ondanks alle inspanningen, de vele waterkrachtcentrales, windmolens en miljarden m² zonnecellen moeten wij niet de illusie hebben dat Europa alle te verbruiken energie zelf kan opwekken. Europa is een grootverbruiker en de hoeveelheid benodigde energie zal alleen maar toenemen, omdat bezitters van zonnecellen de door hen opgewekte energie als bijna gratis zullen gaan zien. Daardoor zal er veel gemakkelijker met energie worden omgegaan dan nu en dat zal leiden tot een wezenlijke stijging in het verbruik. Kijk hiervoor naar de Verenigde Staten waar de energiekosten lager zijn dan in Europa. Daar wordt aanzienlijk meer energie verbruikt dan hier. Daarom zal Europa waarschijnlijk een netto importeur van waterstofgas worden. Dat is niet erg, want wij zijn nu een netto importeur van olie en dat werkt ook. Daar komt nog bij dat de benodigde hoeveelheid te importeren waterstofgas slechts een fractie is van de huidige olie- en gas stroom, omdat wij de meeste energie zelf opwekken. Bovendien

zijn de landen rond de tropen beter geschikt om door middel van de zon energie op te wekken, terwijl dank zij de klimatologische omstandigheden het verbruik van energie lager kan zijn dan in het noordelijk halfrond. Maar Europa zal niet moeten zitten afwachten of er een stroom waterstofgas onze kant op komt. Zij zal zelf actief moeten zijn. Zij zal mensen en landen op een idee moeten brengen, wat ook een overvloedige stroom aan waterstofgas op kan leveren. Een goede methode daarbij en bovendien een echte ontwikkelingshulp is het opwekken van een bepaald soort zonne-energie in bijvoorbeeld een Sahara land bij de Atlantische oceaan. Hierbij ga ik uit van een reeds tientallen jaren bestaande techniek. Namelijk door daar op kosten van de Europese Unie torens te laten bouwen die beschreven worden door de in spiegels gereflecteerde zon. Hierdoor ontstaat er een hoge temperatuur die opgepompt water in stoom verandert. Deze stoom kan door een turbine worden geleid en elektriciteit opwekken. De afgewerkte stoom kan na condenseren voor mens, dier en bevoeding van het land worden gebruikt. Het opgepompte water is natuurlijk zeewater en behalve stoom en daardoor zoet water blijft er zout over. Wanneer een gedeelte van de opgewekte energie wordt gebruikt om ook gedurende de nacht water tot stoom te verhitten, dan heeft dat als voordeel dat er minder tijd voor opstarten overdag nodig is en er is een constante stroom van zoet water. Veel extra energie kost het niet omdat anders de elektriciteitsopwekking gedurende de nachtelijke uren had stil gelegen en die gaat nu dag en nacht door. Met het gewonnen zoete water kunnen mensen voorzien worden van dit levensnoodzakelijke vocht. Landerijen worden bevoeid en bossen aangelegd. Het is aan te raden om de landerijen te omzomen met struikgewas en/of bomen. Niet alleen zal de schaduw van deze gewassen een te erge verdamping van water in open greppels, sloten en kanalen tegen gaan, maar zij houdt ook de woestijnwinden tegen en houden door hun diep wortelende wortels het wegvloeien van regenwater tegen. Deze bomen kunnen natuurlijk vruchtbomen of andere nuttige beplanting zijn. Ook zal er hier en daar op strategische plekken bossen met vele soorten bomen moeten worden aangelegd om de woestijn terug te kunnen dringen. Deze bossen hebben als voordeel dat het land na enkele tientallen jaren kostbaar hout kan oogsten. Voor de gehele wereld heeft het als voordeel dat meer broeikasgassen in hout worden opgeslagen. Bovendien zullen de oerbossen minder hoeven te worden gekapt voor de houtbehoefte. Hoe meer bossen dus hoe beter. Om te voorkomen dat de mensen van dat land, op zoek naar brandstof om hun eten te bereiden, de net aangeplante bossen weer kappen, zal iedereen de beschikking moeten krijgen over elektra en een elektrisch kooktoestel. Aan de allerarmsten zal dit gratis ter beschikking moeten worden gesteld, inclusief een hoeveelheid elektrische energie per periode. De Europese Unie ontvangt een gedeelte van de investering terug, doordat zij zonder verdere kosten het overschot aan energie ter beschikking krijgen. Die kunnen zij als waterstof naar Europa vervoeren óf er plaatselijk siliciumplaten van maken voor het vervaardigen van zonnecellen. Zand is daar genoeg en het kan de mensen daar een goede extra werkgelegenheid opleveren. Dit is dus goede en goedkope ontwikkelingshulp die het betreffende land en haar inwoners écht helpt. Maar het neven effect is voor Europa veel belangrijker. Want zie, de oliestaten in het Midden-Oosten zullen bij een serieuze omschakeling van olie naar waterstof hun olie inkomsten mis gaan lopen. Er is op een gegeven moment gewoon geen vraag meer naar, na een periode van sterk afnemende vraag. Zij allen hebben zon genoeg en veel woestijnland. Zij zijn ook aan zeeën gelegen. Bovendien hebben zij geld genoeg om deze techniek zelf te betalen. Zij kunnen dus én hun eigen landen van woestijnen omvormen in vruchtbare gronden én een netto leverancier van energie blijven. Natuurlijk geldt dit ook voor andere landen met een gebrek aan zoet water, veel zon en gelegen aan een zee. Het gevolg is minder woestijnen in de wereld, dus meer teelt van nuttige gewassen en een overvloed aan waterstof op de wereldmarkt. Waterstof die, omdat die overal

vandaan komt, niet als een politiek drukmiddel gebruikt kan worden, in tegenstelling tot de olie van heden.

Andere middelen van vervoer en vakantieverblijven:

Om over te schakelen op een waterstof economie zullen ook alle middelen van vervoer hierop over moeten schakelen. Daarom wil ik ze allen onder de loep nemen. De motoren van vliegtuigen zullen zeker omgebouwd kunnen worden op waterstof. Als raketten kunnen vliegen op waterstof, waarom dan geen straalvliegtuigen? Dit zal zeker mogelijk zijn. De nu in de vleugels opgeslagen brandstof kan ook door waterstof vervangen worden. Hier lijkt mij geen enkel probleem. De technieken die er voor nodig zijn worden reeds in de raketbouw toegepast en die kunnen dus ook aangepast worden voor de vliegtuigen. Er zijn ook kleinere vliegtuigen die een voortstuwing hebben met propellers evenals helikopters die met behulp van wentelwieken hun opwaartse en voorwaartse stuwing hebben. Een aantal jaren geleden is er in Australië een gasmotor ontwikkeld met een beter rendement dan de huidige motoren. Ik denk dat die motor geschikt gemaakt kan worden voor kleine vliegtuigjes en helikopters. Maar misschien kunnen ook de bestaande motoren geschikt gemaakt worden voor waterstof. Het scheepvaartverkeer is weer een ander verhaal. De grote zeeschepen lopen nu grotendeels op olie, hoewel er ook schepen zijn met gasturbines. Gasturbines zullen zeker geschikt gemaakt kunnen worden voor waterstofgas. Maar het kan misschien ook anders. Er zijn momenteel plannen om een soort drijvende stad te bouwen van ongeveer anderhalve kilometer lang en een halve kilometer breed. Dit gevaarte zal als de plannen doorgaan niet gebouwd worden op een werf of in een droogdok, maar opgebouwd worden uit standaard elementen die vervolgens aan elkaar gezet worden. De bedoeling is dat dit schip langzaam langs de kusten vaart en dat de bewoners, want de bedoeling is een permanente bewoning, wanneer zij dat wensen met kleine scheepjes ergens aan wal gaan en enkele uren tot dagen later weer terug naar deze drijvende stad varen. Over de energievoorziening voor deze stad is men in het vage gebleven. Voor deze stad is duurzame energie ideaal. Want aannemend dat deze stad steeds daar verblijft waar het weer het aangenaamst is, dus de zomer achterna vaart, kunnen twee eerder beschreven torens met hun spiegels waarschijnlijk voldoende energie voor deze gehele stad opwekken, inclusief de aandrijving ervan en bovendien op deze wijze voldoende water destilleren voor alle opvarenden. Maar om deze reden haal ik dit niet aan. Het gaat mij om de aandrijving. Deze moet plaats vinden door ongeveer honderd elektromotoren die onder aan de platte domen zijn bevestigd. Doordat deze 360 graden kunnen draaien en door een computer gecoördineerd worden is de wendbaarheid van dit reusachtige vaartuig vele malen groter en de remweg vele malen kleiner dan die van een veel kleinere supertanker. Is dat misschien de voortstuwing voor de zeeschepen van de toekomst? Door met waterstof voldoende energie op te wekken kunnen de motoren van energie worden voorzien en door hun mogelijkheid van draaien de schepen zeer wendbaar maken. Voor kleinere schepen lijkt mij elektrische voortstuwing wel de toekomst. In jachten en binnenvaartschepen kan elektriciteit worden opgewekt en daarmee de elektromotoren voor de voortstuwing gevoed. Kleine bootjes met buitenboordmotoren kunnen ook over stappen op elektrische buitenboordmotoren. De zwaardere motoren misschien ondersteund door een brandstofcel, maar de kleinere motoren op een accu. Om snelheid en uithoudingsvermogen van deze motoren te bevorderen kan misschien gebruik gemaakt worden van een vanadium accu. Enkele jaren geleden heeft TNO uitgevonden dat een honderd kilo zware vanadium accu een auto een bereik van ongeveer 400 kilometer zou geven. Zo zwaar hoeft een accu voor een buitenboordmotor niet te zijn, maar met hetzelfde gewicht kan wel

veel meer energie meegenomen worden als met een traditionele accu. Hierdoor kunnen bijvoorbeeld ook scooters elektrisch worden zonder brandstofcel, maar met een vanadium accu die een grote afstand en een behoorlijke snelheid kan verzorgen. Vooral als deze accu's niet alleen thuis aan een stopcontact kunnen worden gehangen, maar dat er ook onderweg bij hotels, campings, tankstations en dergelijke mogelijkheden zijn voor opladen van de accu. Zware motoren kunnen misschien uitgerust worden met een brandstofcel, maar zij kunnen ook uit het straatbeeld verdwijnen. Net als jachten zouden ook caravans in de toekomst uitgerust kunnen worden met een brandstofcel, zodat er voldoende stroom is om ook op vakantie elektrisch te koken en het gemak van een normale elektriciteit aansluiting te hebben óók als buiten een camping wordt overnacht. Wat voor caravans en jachten geldt is natuurlijk ook van toepassing op afgelegen vakantie woningen of hutten. Voor alle drie geldt dat een grote vanadium accu belangrijk kan zijn om een teveel aan energie op te vangen en als tussen medium als er een keer nauwelijks energie gebruikt wordt. Een computer kan dan automatisch de brandstofcel opstarten als het energieniveau van de accu te laag wordt. Omdat elektriciteit plaatselijk wordt opgewekt en welke hoeveelheid dan ook geen probleem meer is, kunnen zelfs tenten in de toekomst een zo zware aansluiting krijgen dat ook tentkampeerders elektrisch kunnen koken en in voor- en naseizoen hun tent elektrisch verwarmen. Als waterstofauto's zouden worden uitgerust met een 230 volt stopcontact, misschien zelfs vanuit hun eigen auto. Treinen lopen nu vaak op elektriciteitsdraden boven of langs de rails. Maar waarom zouden treinen in de toekomst niet uitgerust kunnen worden met brandstofcellen en hun eigen energiebron meenemen? Eventueel in combinatie met vanadium accu's voor als zij een lange tunnel door moeten, waar uitstoot van water minder wenselijk is. Doordat energie decentraal wordt opgewekt en gebruikt zijn de hoogspanningsmasten overbodig geworden. De elektrische netwerken opereren hoofdzakelijk plaatselijk en hoeven met minder zware leidingen aan elkaar gekoppeld te worden dan nu dat de meeste energie centraal wordt opgewekt en vervolgens over grote afstanden als elektrische energie vervoert. Goedkoper en veiliger is het vervoer van waterstof dan van elektrische energie. Goedkoper omdat daar waar gasnetten bestaan deze gebruikt kunnen worden voor de aanvoer van waterstofgas zonder enig noemenswaardig energieverlies, wat bij hoogspanningsleidingen niet het geval is. Ook veiliger omdat hoogspanningsmasten magnetische stralingen produceren die niet gezond is voor mens en dier. Hier kunnen wij dus sparen op de kosten. Zoals u ziet is voor elke toepassing waterstof een goed alternatief.

De financiering:

Een oud Nederlands spreekwoord zegt: De kost gaat voor de baat uit. Dat is ook in dit geval de waarheid. De meeste kosten worden gedragen door investeringen van bedrijven en particulieren, maar de overheid zal als initiator toch ook aanzienlijke opstartkosten hebben. Over de financiering door de particulieren heb ik hier niet over, particulieren en bedrijven investeren over het algemeen alleen als het wat op levert. Hier heb ik het over de financiering door de overheid, dus de financiering uit de algemene middelen opgebracht door het gehele volk door middel van belastingen. Dat de overheid kosten heeft is niet erg, omdat deze kosten als een investering in de toekomst moeten worden gezien en bovendien renderend zijn. Elke Euro die de overheden in de Europese Unie hieraan besteden komt in een redelijke termijn dubbel en dwars terug. Want waar moet de overheid in investeren? Allereerst in beleidsmaatregelen uitmondend in wet- en regelgeving, maar dat is hun gewone werk. In voorlichting aan de bevolking van wat de bedoeling is. In windmolens, maar die leveren

energie op en dat geld is dus renderend. Gezamenlijk met andere overheden in Europa in een fabriek voor het vervaardigen van zonnecellen, maar ook die is renderend. Vervolgens in de ombouw naar waterstof opslag en levering. Veel van de benodigde infrastructuur is hiervoor reeds aanwezig. Denk bijvoorbeeld eens aan het aardgasnet welke ook voor waterstofgas gebruikt kan worden. Wel moeten er volgens dit plan overal opslagplaatsen gebouwd worden voor waterstofgas, maar de kosten daarvan kunnen worden verhaald op de afnemers van het waterstof door deze kosten in de prijs van het waterstof te stoppen. Bovendien kan opslag en levering van waterstof ook uitbesteed worden aan particuliere bedrijven, mits de consumptieprijs voor waterstof en geleverde en afgenomen elektra maar in de hand gehouden wordt door de overheid, zodat er geen woekerwinsten ten koste van de bevolking gemaakt kunnen worden. Verder de ombouw van het aardgasnet voor waterstof of in andere landen van Europa de aanleg van plaatselijke gasnetten. Hierbij zal waar nodig de particuliere ombouw van geisers naar boilers, van gaskomforen naar elektrisch koken en de verandering in de ruimteverwarming, inclusief de uitbreiding van het elektriciteitsnet in de woningen van minder draagkrachtigen een subsidie gegeven moeten worden. Wie voldoende inkomen en/of vermogen heeft kan dit zelf betalen. Ook de gasleidingen in de woningen zullen moeten worden aangepast, zodat het waterstofgas alleen daar kan komen waar goedgekeurde toestellen staan voor een veilig verbruik van waterstof. Voor sommige woningen en in een aantal gevallen kan dat een afsluiting van gas betekenen. Bijvoorbeeld flatwoningen waar er een centrale ruimteverwarming is en er enkel gas naar de woning wordt toegevoerd om op te koken. Opwekking van elektrische energie is dan vaak niet wenselijk omdat dit beter en goedkoper gezamenlijk kan geschieden en voor het koken is er ook geen gas meer mogelijk, daar waterstofgas niet echt veilig in open vuur gebruikt kan worden. In dat geval zal toegang tot het gas moeten worden afgesloten door een overheidsmaatregel. Subsidies en aanpassing in het voorzieningen systeem kosten de overheid geld. Al was het alleen maar omdat de overheid het moet organiseren en daar menskracht voor nodig heeft. Maar ook het voorlichten van de bevolking, buurtvergaderingen om vragen te beantwoorden en een hulplijn voor vragen van burgers kosten geld en menskracht. Ook het enthousiast maken, voorlichten en op gang brengen van waterstof productie buiten Europa kost geld, maar is noodzakelijk om een voldoende stroom van waterstof op gang te brengen. Het geld komt terug aan redelijk goedkope energie, renderende windmolens en zonnecellen fabriek, hogere accijns op vervuulende brandstoffen en aan een op gang gebrachte hoogconjunctuur die meer belastingopbrengsten genereert en minder sociale uitkeringen noodzakelijk maken. Bovendien zullen minder mensen ernstig ziek worden door de vergiftiging van de atmosfeer, waardoor ook op de kosten van ziekte bespaard zal worden.

Maar de landen in Europa moeten het geld wel voorschieten. De meeste landen hebben reeds schulden opgebouwd in het verleden en hebben het geld voor deze omwenteling op energiegebied niet liggen. Daarom stel ik voor dat de Europese landen in het kader van het stabiliteitspact voor de Euro 10% meer mogen lenen. Hun staatsschuld ten opzichte van het BNP dus tijdelijk 10% mogen laten stijgen. Hierdoor hebben zij ruimschoots geld ter beschikking om alle kosten te kunnen dragen. Het behoeft geen groter begrotingstekort op te leveren, daar deze kosten ingeschat meegenomen kunnen worden in de begrotingen. Eigenlijk zou deze extra lening ook buiten de reguliere begroting kunnen blijven, maar een extra potje vormen, die terugbetaald kan worden door de opbrengsten van deze omzetting naar schone en duurzame energie. Dat zijn niet alleen de direct renderende activiteiten, maar ook de voordelen die indirect ingeboekt worden, zoals minder uitkeringen en meer belastingopbrengst, onder

andere meer accijns op vervuilende brandstoffen. Ik denk dat wij dan na tien jaar niet alleen een waterstof economie hebben, maar dat ook de overheidsinvesteringen hoogstwaarschijnlijk geheel of nagenoeg geheel zijn terugverdiend.

Het enige wat de overheid nog zorgen kan baren is de inkomsten uit belasting op brandstof voor vervoermiddelen. Doordat om het gebruik van waterstof te stimuleren de prijs van waterstof laag gehouden moet worden en wel op ongeveer de helft of slechts iets minder per afgelegde kilometer dan die van vervuilende brandstoffen, kan hierdoor de inkomsten uit deze melkkoe teruglopen. In dat geval kan de oplossing worden gezocht in het verhogen van de belasting op waterstof én op de vervuilende brandstoffen, zodanig dat de totale inkomsten gelijk blijven. Maar ook bij verhoging zal de gemiddelde kosten per gereden kilometer aan brandstof met waterstof ongeveer de helft of slechts iets meer mogen zijn dan die van de vervuilende brandstoffen, om het lonend te laten blijven om over te stappen op waterstof. Maar er is nog een probleem. Door de gedecentraliseerde energieopwekking en het overal beschikbaar zijn van waterstof zullen steeds meer mensen in de verleiding komen om het waterstof zelf op de juiste druk te brengen en hun tanks daarmee te vullen om zodoende alle belasting te omzeilen. Ook voor dit probleem is een oplossing. Alle vervoermiddelen op waterstof zijn voorzien van een computer om het proces te bewaken. Leg wettelijk vast dat de fabrikant van het voertuig in deze computer een voorziening moet treffen waardoor, onuitwisbaar, het kenteken en de nationaliteit van het land van verkoop wordt vastgelegd. Gedurende de levensduur van deze auto moeten er een aantal kentekens en bijbehorende landen kunnen worden vastgelegd. Leg ook wettelijk vast dat de kilometerteller zodanig moet zijn ingericht dat de afgelegde kilometers niet veranderd kunnen worden. Leg ook wettelijk vast dat bij elke reparatie of onderhoud in een garage, de garage eigenaar van alle te repareren voertuigen door zijn diagnoseapparatuur de eerste, de voorlaatste en het laatste kenteken laat uitlezen en deze samen met de uitgelezen kilometerstand meldt bij een landelijk meldpunt, het liefst over internet of een rechtstreeks inbelnummer. Auto's van een ander land worden dan aan dat land gemeld. Laat vervolgens de eigenaar inschatten hoeveel kilometers hij/zij per jaar rijdt en geef een eindafrekening bij elke melding met meer dan een half jaar tussenruimte na reparatie. Dan kan er een belasting voor verbruik per maand worden opgelegd, afhankelijk van merk, type en geschatte aantal kilometers die, net als bij de energierekening, zo nu en dan wordt gecorrigeerd op basis van het werkelijk aantal gereden kilometers. Dan kan ook elke belasting op waterstof, met uitzondering van de BTW, worden afgeschaft. Met een verbod en hoge boetes voor particulieren en ondernemers om zonder vergunning gas uit eigen voorraad in het voertuig te tanken en een opgave systeem voor vergunninghouders ten behoeve van de BTW afdracht kan, buiten het criminele circuit, illegaal gas tanken worden voorkomen. Want de voordelen zijn minimaal, BTW over een lage gasprijs, maar de nadelen erg groot. Dit systeem kan eigenlijk vanaf het begin worden ingevoerd. Door dit systeem wordt bovendien ook diefstal van de vervoermiddelen tegen gegaan. Bij elk bezoek aan een garage wordt het gestolen voertuig gelokaliseerd en een ander kenteken opschroeven dan in de boordcomputer staat heeft geen enkele zin, omdat dit bij een garage geconstateerd wordt en, wettelijk verplicht, doorgegeven aan de politie. Blijft dat vrachtauto's en bussen de meeste slijtage op de weg veroorzaken en de overheid hen daarvoor eigenlijk wil belasten. Dat kan in dit systeem worden ingebouwd. Alleen de afgelegde kilometers in een ander land dan het eigen land kan voor doorvoerlanden als bijvoorbeeld Duitsland en België nadelig uitpakken. Maar de Duitse overheid wil tol-poortjes ontwikkelen. Wanneer in bussen en vrachtauto's een voorziening is ingebouwd, zodat bij het passeren van een grens het kenteken en de kilometerstand wordt

doorgegeven, dan kan met een clearingsysteem de gereden kilometers in een ander land worden afgerekend. Daar hoeft de eigenaar of chauffeur van het voertuig verder niets van te merken, maar het is een afrekening tussen landen. Dit systeem kan pas ingaan als de techniek het aan kan.

De effecten op de economie en de werkgelegenheid:

De effecten op de economie en werkgelegenheid zijn geweldig. Want gaat u maar na! Niet alleen zullen vervoermiddelen een snellere afschrijving krijgen, omdat wie het kan betalen zo snel mogelijk over zal schakelen op waterstof als brandstof. De oude voertuigen, die op vervuilde brandstoffen rijden, zullen zeker minder in trek zijn. Maar ook de bouw, plaatsing en onderhoud van windmolens, nieuwe waterkrachtcentrales en zonnecellen zullen vele mensen aan het werk helpen. Dan de nieuwe productie van alles wat nodig is voor de omzetting van elektrische energie naar waterstof en andersom, de opslag en vervoer van waterstof zal nieuwe werkgelegenheid meebrengen. Denk ook eens aan de blijvende werkgelegenheid in het onderhoud. Windmolens en waterkrachtcentrales vergen het nodige onderhoud. Maar er is ook laaggeschoold onderhoud nodig voor de zonnecellen. Deze zullen één of twee keer per jaar gewassen moeten worden. Om miljarden m² zonnecellen jaarlijks te wassen zijn vele mensen nodig. Ook alle veranderingen in de industrie en de huishoudens, die gestuurd door de overheid, over moeten schakelen op waterstof levert veel werk en omzet op. Denk hierbij niet alleen aan de industrie in elektrische apparaten of aan de vele kilometers nieuwe elektriciteitskabels en aanverwante zaken die in de huizen moeten worden verwerkt, maar ook als in bestaande huizen deze kabels in de vloeren, muren of plafonds worden verwerkt aan de bouwvakkers die nodig zijn om de gleuven te maken en de beschadigingen te repareren. Daarnaast zullen de leveranciers van bouwmaterialen, vloerbedekking en overige interieur producten profiteren omdat deze voor verbouwingen nodig zijn of vaak voortijdig moeten worden vervangen. Dus ook de handelaren in deze materialen. De centrale verwarmingen zullen minstens aangepast moeten worden aan waterstof maar ook in een groot aantal gevallen vervangen door nieuwe apparaten. Er zullen niet alleen zonnecellen op het dak worden geïnstalleerd, omdat deze zich snel terugverdienen, maar ook brandstofcellen in woningen. Wanneer er toch al grote wijzigingen aangebracht zouden moeten worden in de centrale verwarming, of dat mensen de kamers met gaskachels verwarmen, dan zullen er ongetwijfeld mensen zijn die geheel geen centrale verwarming meer willen, maar overstappen op elektrische verwarming voor de gehele woning. Dat betekent soms een ingrijpende verbouwing en in ieder geval een zware uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk in de woning. En dat betekent weer omzet en werk voor vele takken van industrie en bedrijfsleven. Kortom de omschakeling van een op olie gebaseerde economie naar een op waterstof gebaseerde economie betekent een opleving van alle of nagenoeg alle bedrijfstakken. De vraag naar arbeid zal hierdoor ook zeer sterk groeien. Hierdoor zal ook het consumentenvertrouwen terugkeren. De bedrijfstakken die niet rechtstreeks profiteren van deze omschakeling die zullen door het gestegen consumentenvertrouwen en de daaraan gepaarde hogere bestedingen indirect profiteren.

Denk echter ook aan het andere vervoer door de lucht, over het land en over het water. Vliegtuigen zullen minimaal nieuwe motoren moeten krijgen en de opslag van brandstof moet worden aangepast aan de nieuwe brandstof. Een aantal typen vliegtuigen of oudere vliegtuigen, waarbij de ombouw niet meer loont, zullen sneller uit het verkeer worden gehaald dan anders het geval was. Dit betekent ook dat de vliegtuigindustrie veel meer orders zullen ontvangen.

Orders voor ombouw maar ook meer orders voor nieuwbouw. Ook de bouw van nieuwe treinen zal worden gestimuleerd. De huidige elektrische treinen kunnen nog jaren blijven doorrijden. Maar de diesellocomotieven zullen ongetwijfeld eerder worden vervangen. Als de spoorbedrijven tot de ontdekking komen dat het opwekken van energie in de trein zelf in plaats van afname van het hoogspanningsnet niet alleen goedkoper is, maar ook minder storingsgevoelig, dan zullen vele elektrische treinen op zijn minst worden omgebouwd of voorzien van nieuwe locomotieven. Ook in die industrie is er een sterke toename van orders te verwachten. Op de weg zullen niet alleen auto's worden vervangen maar ook scooters en motoren. Hoogstwaarschijnlijk zullen er na tien jaar geen benzine-scooters of motoren meer rondrijden. Ook in die industrie betekent dat een grote opleving. Doordat voor het eerst er een echte optie is om zelf elektriciteit op te wekken in caravans en daar dezelfde luxe te hebben als thuis óók als er niet op een camping wordt overnacht, zullen de nieuwere caravans voor dat doel worden omgebouwd en de oudere caravans sneller worden afgeschaft. Door het goedkoop worden van zonnecellen zullen bovendien vele verrijdbare vakantiewoningen van zonnecellen worden voorzien, waardoor de waterstoftanks langer mee gaan. Voor de watersport geldt een zelfde soort verhaal. De kleine buitenboord motoren op benzine zullen al spoedig allemaal vervangen worden door elektrische motoren, omdat die in gebruik veel goedkoper zijn, minder lawaai en vervuiling geven en door verbeterde accu's (vanadium accu's bijvoorbeeld) toch vele uren lang vaarplezier opleveren. Maar ook jachten zullen overstappen op brandstofcellen en elektrische motoren. Want door het onbeperkt opwekken van elektrische energie is ook op kleine jachten de luxe van thuis mogelijk, wat het nu vaak niet is. Bovendien zal de overheid door belastingmaatregelen ervoor zorgen dat het varen op waterstof goedkoper worden dan op vervuilende brandstoffen. Voor de jachtbouw betekent dit veel ombouw van jachten, het sneller uit de vaart nemen van oude jachten die de ombouw niet meer waard zijn en mogelijk meer nieuwe jachten en boten. Voor de binnenvaart en de zeescheepvaart geldt eigenlijk hetzelfde. Ook daar zullen dieselmotoren vervangen moeten worden door gasturbines die op waterstof kunnen lopen. Oudere schepen zullen ook daar eerder uit de vaart worden genomen. Er zal een daling zijn in tankers voor olievervoer, maar daarentegen zullen er nieuwe schepen worden gebouwd om waterstofgas te kunnen vervoeren. Dus voor scheepswerven zal er veel werk komen. Deze omschakeling houdt ook een enorme afvalberg in van vervangen apparaten en machines en voertuigen die niet meer gebruikt worden. Ook voor de sloop hiervan zijn vele werkers nodig.

Al deze vernieuwingen en nieuwbouw zullen voor de ombouw veel werk vragen. Van een wereldwijde recessie zal, zeker in Europa, deze over gaan tot een hoogconjunctuur die vele jaren zal aanhouden. Temeer als de Europese overheid voor hun miljarden contracten de eis stelt dat deze in Europa gefabriceerd moeten worden. Veel nieuwbouw en ombouw zullen al in Europa gemaakt worden, maar voor de particuliere markt kan deze eis niet gesteld worden. De overheid kan deze eis wel stellen gezien hun andere doel dan van een particulier, die enkel uit is op winst, en door de gigantische waarde van de overheidsorders. Voor de omschakeling naar een waterstof economie zal ongeveer een decennium nodig zijn. Misschien kan het sneller, maar ik denk dat wij op een decennium moeten rekenen. Dat betekent dus een decennium van hoogconjunctuur alvorens de markt weer enigszins verzadigd raakt. De effecten kunnen langer doorrijden doordat de mensen na de kosten van de noodzakelijke omschakeling nog geld over hebben om zich meer luxe te veroorloven. Zeker is het met het omschakelen naar een waterstofeconomie er ook een vele jaren durende hoogconjunctuur zal ontstaan in Europa en buiten Europa.

De effecten op de rest van de wereld:

Natuurlijk heeft zo'n geweldige omschakeling als van een op olie gebaseerde economie naar een op waterstof gebaseerde economie een geweldig effect ook buiten Europa. Op de eerste plaats zullen de economieën buiten Europa ook een opleving kennen, omdat veel van de materialen en apparatuur die Europa hiervoor nodig heeft ongetwijfeld buiten Europa zullen worden geproduceerd. Maar ook omdat een goed voorbeeld navolging verdient en ook zal krijgen. Want de voordelen voor Europa om over te schakelen op een waterstof economie gelden ook en soms zelfs in meerdere mate voor de rest van de wereld. Van de wereldwijde klimaatverandering door opwarming van de aarde en de ook wereldwijde vergiftiging van lucht, bodem en water heeft de gehele wereldbevolking last. Bovendien geldt zeker voor arme landen, dat wanneer zij hun nodige energie zelf kunnen opwekken, zij ook de broodnodige deviezen in eigen zak kunnen houden. Landen die afhankelijk zijn van hun olie-inkomsten zullen minder gelukkig zijn. De meeste van die landen zijn echter in de tropen of subtropen gelegen en kunnen dus gemakkelijker dan wij in Europa voor zichzelf energie opwekken en nog een surplus aan andere landen verkopen. Zij kunnen dus netto leveranciers blijven, maar moeten daarnaast ook op zoek gaan naar andere bronnen van inkomsten. Want de winsten die zij nu maken zullen bij een omschakeling naar waterstof echt verdwijnen. Landen in het Midden-Oosten zijn bijna allen woestijnachtig met heel veel zon en aan een zee gelegen. Op hiervoor genoemde wijze kunnen zij zeewater gebruiken voor energieopwekking en voor het bevoeien van het land. Hierdoor kunnen zij van hun woestijnen vruchtbare gronden maken, waardoor de invoer van voedsel niet meer nodig is en zij op langere termijn ook hout leveranciers kunnen worden. Enkel hieruit al valt een goed bestaan op te bouwen. Maar niets belet deze zeer rijke landen om ook een industrie van de grond te tillen en industriestaten te worden. Op deze wijze kunnen zij een hoge welvaart bereiken.

Maar zoals gezegd, een goed voorbeeld doet goed volgen. Verwacht mag worden dat er na de beslissing van de Europese Unie om in een decennium een waterstof economie in te voeren er veel scepsis vanuit de rest van de wereld zal zijn. Wanneer echter door massafabricage van de benodigde hulpmiddelen de apparatuur voor opwekking van schone en duurzame energie, die voor omzetting naar en van waterstof en de opslag en vervoer van waterstof goedkoop dan wel betaalbaar en concurrerend blijken met die van vervuilende brandstoffen, dan zal er ook een omslag komen in het denken van de sceptici. Dan worden de voordelen pas écht duidelijk. Zonnecellen voor opwekking van elektra zijn, in massa geproduceerd, goedkoop geworden. Door middel van zonne-energie kunnen woestijnen veranderd worden in vruchtbare gronden en men houdt bovendien nog energie over. Europa zal na het helpen van één land in Afrika bij wijze van proef en om deze techniek te bewijzen ongetwijfeld nog van vele andere arme landen de vraag om soortgelijke hulp krijgen. Om de economische vluchtelingen stroom uit die landen in te dammen is het verstandig om deze aanvragen te honoreren, maar dat terzijde. Landen zonder veel eigen middelen, maar met veel zon krijgen ineens veel energie om aan te bieden, terwijl de bevolking het iets rijker kan krijgen. Al is het enkel maar omdat elektriciteit door zonne-energie goedkoper kan zijn dan brandhout om het voedsel op te bereiden en goedkoper dan kaarsen of een olielampje voor verlichting. Maar ook rijkere landen zullen de voordelen van deze schone en plaatselijk opgewekte energie spoedig inzien. Ook voor hen betekent het een onuitputtelijke bron van energie. Dat de instrumenten om wind, water en zonne-energie op te wekken over de gehele wereld goedkoper zullen worden staat vast. Goedkoper heeft vaak te maken met massafabricage. Welnu, voor de behoeften van Europa zullen al deze apparaten in

massa gemaakt moeten worden en dus worden zij goedkoper. Neem nu bijvoorbeeld de zonnecellen. Europa heeft er zoveel van nodig dat voorlopig de invoer hiervan onbelast kan zijn. Daarom kunnen ze ook buiten Europa in massa geproduceerd worden, omdat een afzet naar Europa eigenlijk zo goed als gegarandeerd is. Maar natuurlijk zal ook aan de binnenlandse vraag en aan de vraag naar zonnecellen in andere landen dan Europa voldaan worden. Omdat de productiekosten door massafabricage ongeveer met 80% ten opzichte van nu gedaald zijn, kunnen de zonnecellen ook buiten Europa goedkoop worden aangeboden. In Europa kan toch ook niet een superprijs gevraagd worden, dankzij de te nemen maatregelen van de overheid. Het effect zal zijn dat de gehele wereld, hier en daar langzamer, maar misschien ook hier en daar sneller zal overstappen op waterstof. China en India met hun zeer grote bevolkingen en een gebrek aan energie zullen bijvoorbeeld van een waterstofeconomie heel veel profijt kunnen hebben. En dat geldt eigenlijk voor alle landen van de wereld. Daarom zal bij invoering van een waterstof economie in Europa met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid de rest van de wereld volgen. Met ook daar een jarenlange hoogconjunctuur als gevolg. De gevolgen voor het milieu zijn fantastisch. Want op deze wijze wordt aan de verdere opwarming van de aarde werkelijk een eind gemaakt en de vergiftiging van lucht, bodem en water is er niet meer of in elk geval drastisch minder. Elke aardbewoner, mens, dier en plant, profiteert hiervan.

De valuterings van waterstof en sleutel- valuta's:

Olie wordt genoteerd in Amerikaanse dollars. Als Europa als eerste een markt opent voor waterstof, omdat die in grote hoeveelheden noodzakelijk is, dan is het logisch en begrijpelijk dat het waterstof genoteerd zal worden in Euro's. Omdat dit een wereldhandel gaat worden is het gevolg ervan dat de sleutelvaluta in de wereldhandel zal gaan verschuiven van de Amerikaanse dollar naar de Euro. Immers, de Amerikaanse dollar is enkel een sleutel valuta geworden doordat deze valuta overal in de wereld aanwezig was en een redelijk constante waarde had. Hierdoor zijn alle valuta's tegenwoordig min of meer opgehangen aan de waarde van de dollar. Dat heeft aan de Verenigde Staten de mogelijkheid gegeven om vele jaren lang een tekort te hebben op de betalingsbalans en tegelijkertijd een gigantische staatsschuld op te bouwen. De rest van de wereld financiert de tekorten van de Verenigde Staten. Als de dollar zijn sleutel positie verliest, dan kan die in een vrije val komen. Dit is zeer onwenselijk, omdat geen enkel land of combinatie van landen ter wereld meer echte, waardevaste goederen, als dekking voor hun valuta hebben, maar de waarde van de valuta worden bepaald op de geldmarkt. Hierbij komt nog dat de meeste transacties op de geldmarkt speculatief zijn. Rond 1990 volgde ongeveer 90% van de geldstromen de goederenstromen over de wereld. Ongeveer 10% was speculatief. In 2000 was het omgekeerd. Dus toen waren 90% van de geldtransacties speculatief. En zoals gezegd, alle valuta's zijn min of meer gerelateerd aan de Amerikaanse dollar. Komt de dollar in een vrije val dan sleurt die alle andere valuta met zich mee en ontstaat er een wereldwijde chaos. Daarom is het ook geen goed idee om de notering van de olie van Amerikaanse dollar over te laten gaan naar de Euro, zoals verschillende landen hebben voorgesteld. Want dan immers komen er tientallen miljarden zo niet honderden miljarden dollars in één keer terug naar de Verenigde Staten, die nu altijd buiten de Verenigde Staten blijven, omdat ze nodig zijn voor de olie- en andere transacties. Dat kan de Verenigde Staten niet aan. Het is toch al de vraag of een geleidelijke afbouw van de dollarstroom niet tot problemen zal leiden, maar er is een grotere kans dat dit goed gaat in een periode van ongeveer tien jaar dan ineens. Dat kan alleen als de regering van de Verenigde Staten bereid is om zwaar te bezuinigen en hun handelsbalans meer in evenwicht te brengen. Anders knapt de zeepbel van

de valutahandel onherroepelijk. Bij de omzetting van olie naar waterstof misschien binnen tien jaar.

Slotopmerkingen:

Binnen tien jaar een volledige waterstofeconomie realiseren is waarschijnlijk niet geheel mogelijk. Maar wij kunnen wel ver komen. Er zullen echter altijd mensen en streken zijn die achter lopen. Mensen die de oude machines zo mooi vinden dat zij de hoge brandstofkosten voor lief nemen. Streken die door armoede nog niet zover zijn dat zij geheel zijn overgeschakeld op waterstof, omdat zij hiervoor nodige investeringen niet hebben kunnen opbrengen en nog gedeeltelijk met oude machines werken. Zij moeten wachten tot er van de waterstofapparaten voldoende tweedehands op de markt komen en daarom goedkoop voorhanden zijn. Voor zover zij in Europa gelegen zijn kan de overgang door de Europese overheid met subsidies gestimuleerd worden. Maar toch zal er nog een rest met oude brandstoffen werken. Geen honderd procent overgang naar waterstof dus, maar ik denk dat Europa, als zij de maatregelen nemen die hier voorgesteld zijn, er hoogstens enkele procenten vanaf zitten. Voor de rest van de wereld zal deze overgang, mits de Verenigde Staten meedoen, ergens tussen de tachtig en honderd procent inzitten. Toch een zeer goed resultaat! De olie die dan nog nodig is zal slechts een greppel zijn in vergelijking met de brede rivier die nu noodzakelijk is. En als wij dan weer tien jaar verder zijn, dan zal de overgang waarschijnlijk voltooid zijn en er zullen wereldwijd nog nauwelijks vervuilende brandstoffen te koop zijn. Tien jaar nadat de Europese Unie is begonnen met de omschakeling naar een waterstof economie zal waarschijnlijk de opbouw van de broeikasgassen zo goed als zijn beëindigd en zal het milieu reeds kunnen profiteren van het minder vergiftigen van de biosfeer. De mensen ademen weer schone lucht in en het water kan bij wijze van spreken weer zo uit rivieren en beken gedronken worden. Kortom iedereen heeft ermee gewonnen.

Om deze grote omwenteling te kunnen realiseren is er echter een krachtig bestuur nodig. Omdat geen enkel land in Europa (met uitzondering van Rusland, maar die zit niet in de EU) deze omwenteling alleen kan, hebben wij elkaar dus in de Europese Unie nodig. Daarom zal er ook een Europese regering moeten komen, die boven de landsregeringen staat. Want bij het stabiliteitspact hebben wij gezien dat landelijke korte termijn politiek en belangen gaan boven het algemeen belang van alle lidstaten. Dat kunnen wij met de verandering van een olie economie naar een waterstof economie niet hebben. Daarom zullen wij niet alleen moeten werken aan een grondwet voor Europa, maar aan een werkelijk één worden van ons werelddeel. Sommige zaken kunnen wij nu eenmaal alleen Europa breed oplossen.

Omdat er gebruik gemaakt wordt van bestaande technieken is de verandering naar een waterstof economie technisch haalbaar. Niet alle apparatuur is nog ontwikkeld en er moet nog veel worden gebouwd, maar er wordt uitgegaan van bestaande technieken, dus de apparatuur is slechts een technische toepassing. Ook economisch is het haalbaar om naar een waterstof economie toe te gaan. Het is zelfs zeer wenselijk, omdat het ons uit de huidige economische recessie haalt. Bovendien heeft deze omzetting van brandstof eerder een positief effect op onze rijkdom, zowel individueel als macro economisch, dan een nadelig effect. Ook vanuit milieu oogpunt is deze omzetting zeer wenselijk. Alle afspraken uit het Kyoto akkoord zijn hiermee kinderlijk eenvoudig te halen en overschrijden dit moeizaam bereikte akkoord vele malen. Overstappen op waterstof als brandstof volgens dit model en plan levert ons op de duur weer

een schone aarde op. Het zal nog tientallen jaren duren voordat het huidige in en op de aarde gebrachte gifstoffen zijn verdwenen, maar wij stoppen tenminste om de aarde verder te vergiften. Wij zijn nu bezig om de biosfeer waarin en waarvan wij leven zodanig te vergiften, dat ons eigen overleven in gevaar komt. Dat geldt nu reeds voor talloze dieren en planten. Met dit onmogelijk maken van al het leven op aarde wordt ook gestopt als wij overstappen op een op waterstof gebaseerde techniek en economie. Alleen voor de oliemaatschappijen is het jammer, maar die worden minder waard. Zij hebben echter de tijd om zich om te bouwen in een andere industrie, bijvoorbeeld de producenten van zonnecellen. Ook kunnen zij een rol blijven spelen op de energiemarkt door te gaan handelen in waterstof. De tijd van de vette winsten is echter met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid over. De omzetting naar waterstof hoeven wij ook niet te blokkeren uit angst voor de ineenstorting van de valuta. Als wij op deze wijze door gaan om onze valuta's zonder een reële dekking aan de speculatieve markt over te laten, dan zal deze luchtballon zo wie zo een keer uiteenspatten. Daar is het overstappen naar een waterstof economie niet voor nodig en/of heeft daar zelfs geen wezenlijke invloed op.

Een waarschuwing is hier ook op zijn plaats. Wanneer iemand zorgvuldig een machine ontworpen heeft die goed kan werken, dan zal de bouw van deze machine moeten plaatsvinden volgens dit ontwerp. Wanneer er onderdelen uit worden gelaten zal geen mens vreemd moeten opkijken als deze machine slecht, of zelfs helemaal niet werkt. Dit geldt ook voor dit plan om over te schakelen op een waterstof economie. Natuurlijk geeft dit plan alleen de grote lijnen weer en veel details moeten nog ingevuld worden. Maar er kan niet straffeloos onderdelen uit dit plan worden verwijderd. Om u een voorbeeld te noemen; als niet gelijktijdig of vooruitlopend met de belasting op auto's in de brandstofprijs te verdisconteren en het waterstofgas goedkoper maken dan vervuilende brandstoffen de beschikbaarheid van waterstof wettelijk wordt afgedwongen, dan zal de verwachte vraag naar waterstof uitblijven. Want niemand koopt een auto als hij er niet zeker van is dat de brandstof voor deze auto overal verkrijgbaar is. Dus zal er een wettelijke dwang moeten zijn om het aanbod van waterstof wijdt verbreid en vanaf het begin te waarborgen. Het lijkt een kleinigheid, maar is van essentieel belang voor het welslagen van dit plan. En zo is het ook met andere onderdelen van dit plan. Ondoordachte wijzigingen zorgen ervoor dat het niet werkt. Gegarandeerd!

Dus vanuit technisch, economisch en milieu standpunt is er meer voor te zeggen om over te stappen op waterstof als brandstof, tezamen met een schone en duurzame opwekking van energie, dan dat er tegen argumenten kunnen worden aangevoerd. Er van uit gaande dat wij verstandige politici hebben zal dit plan ook politiek haalbaar zijn. Wij zullen echter wel krachtige bestuurders moeten aanwijzen die dit plan ook ten uitvoer (laten) brengen. Zonder een krachtige sturing van de Europese en landelijke overheden zal het mislukken.

Cor Huizer.

Intussen is over dit onderwerp meer geschreven, die het plan nader verduidelijken. U kunt dit vinden op de website: www.adminhuizer.nl, doorklikken op de Europese oplossing.